

The Asiatic Society

1, Park Street, Calcutta-700 016

Book is to be returned on the Date Last Stamped

Date

Voucher No.

28 APR 2001

19097

JĀTAKATTHAVANNANĀ

BY

V. FAUSBØLL.

THE
JĀTAKA
TOGETHER WITH ITS COMMENTARY
BEING
TALES OF THE ANTERIOR BIRTHS
OF
GOTAMA BUDDHA.

FOR THE FIRST TIME EDITED IN THE ORIGINAL PALI

BY

V. FAUSBØLL

AND TRANSLATED

BY

T. W. RHYS DAVIDS.

TEXT. VOL. II.

Published for the Pali Text Society
by
LUZAC & COMPANY LTD.
46 Great Russell Street, London, W.C.1

First published, (by Trübner & Co.) 1879

All rights reserved

**THE ASIATIC SOCIETY
CALCUTTA 700018**

Acc N 49333

Date 14. 11. 88

COMPUTERISED
c 4973

**PRINTED IN GREAT BRITAIN BY OFFSET LITHOGRAPHY BY
BILLING AND SONS LTD., GUILDFORD AND LONDON**

Slwe 81183

DEDICATED
TO THE MEMORY OF
THE SAGACIOUS INTERPRETER OF ANTIQUITY
NIELS LUDVIG WESTERGAARD.

PRELIMINARY REMARKS 3.

While working at this volume, a sunbeam glided into my study; on the 14th of February 1878 I received as a present from Colonel Duncan, the British Resident at Mandalay, who had heard of my troubles from the Rev. C. H. Chard S. P. G. Missionary, a Burmese MS. of the whole Jātaka in 7 volumes, splendidly got up. This was indeed a liberal gift for which I cannot sufficiently thank the noble donor.

Duncan's MS. agrees nearly throughout with Bⁱ, so it seems evident that the Burmese MSS. in fact represent a redaction different from the Cingalese, and in some cases have most likely preserved the true readings, but notwithstanding this I shall, as I have once resolved, still continue to give the Cingalese Redaction in the text, and put the Burmese readings in the footnotes.

Being now furnished with two MSS. of the whole Jātaka and having had the promise of a continuation of a transcript from the Rev. W. Subhūti, I hope to work with a little more ease, provided my good friends in Ceylon do not fail me.

As it will appear from the Various Readings, I have, besides the Copenhagen MS. (C^k), had a Transcript from Subhūti (C^s) and the Burmese MS. of the India Office (Bⁱ) for the Jātakas 151—160. For J. 161—220 I had only C^k and Bⁱ, but as before M. L. Feer was good enough to give me the readings of the Parisian MS. (B^p) in some of the difficult passages. For J. 221—300 I have again had Subhūti's transcript besides C^k and Bⁱ, and up to J. 250 the continued assistance of M. Feer. For J. 251—300 I have had the MS. presented to me by Colonel Duncan (B^d) besides C^k C^s and Bⁱ.

Kopenhagen, Febr. 26, 1879.

CORRECTIONS AND ADDITIONS.

- Page 17 l. 29 for C read C^k.
— 17 l. 30 for B read Bⁱ.
— 17 l. 31 for C read C^k.
— 23 l. 26 cfr. *infra* p. 314 l. 21.
— 49 l. 14 for ne va read te va.
— 49 l. 30 for K neva read K ne va.
— 97 l. 5 add (Dhp. p. 275).
— 125 l. 10 cfr. *infra* p. 206.
— 326 l. 9 for kamārena read kumārena.
— 383 l. 2 for uāssa read nāssa.
— 410 l. 1 for Khadiraṅga- read Khadiraṅgāra-.
— 412 l. 12 for bhuñjissāmiti read bhuñja sāmīti.
— 427 l. 3 for ippāni read sippāni.
— 275 l. 10 fr. the b. of Vol. I for ekamsaṃ yojanaṃ read ekaṃ saṃ-
yojanaṃ.

Formerly published:

Dhammapadam. Ex tribus codicibus hauniensibus palice edidit, latine vertit, excerptis ex commentario palico notisque illustravit V. Fausbøll. Hauniæ 1855. 8 Danish crowns.

Five Jātakas, containing a Fairy Tale, a Comical Story, and Three Fables. In the Original Pāli Text, with a Translation and Notes, by V. Fausbøll. Copenhagen 1861. 3 Danish crowns.

Two Jātakas. The original Pāli Text, with an English Translation and Critical Notes. By V. Fausbøll. 1870. (From the Journal of the R. A. S.). 1 Danish crown.

The Dasaratha-Jātaka, being the Buddhist Story of King Rāma. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1871. 1 crown 33 ører Danish.

Ten Jātakas. The Original Pāli Text with a Translation and Notes by V. Fausbøll. Copenhagen 1872. 4 Danish crowns.

II. DUKANIPĀTA.

1. DAḬHAVAGGA.

1. Rājovāda-jātaka.

DaḬham daḬhassa khipatīti¹. Idam Satthā Jetavane viharanto rājovādam ārabha kathesi. So Tesakuṇajātake āvibhavissati. 5 Ekasmiṃ pana divase Kosalarājā ekaṃ gatigatam² dubbhicchayam aṭṭam vinicchinitvā³ bhuttapātarāso allohattho va alaṃkataratham abhiruyha Satthu santikaṃ gantvā phullapadumasassirikesu pādesu Satthāram vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha naṃ Satthā etad avoca: „handā, kuto nu tvaṃ mahārāja āgacchasi divādivassā“⁴ 'ti. „Bhante, ajja 10 ekaṃ gatigatam⁴ dubbhicchayam aṭṭam vinicchinto okāsaṃ alabbhitvā⁵ idāni taṃ tīretvā⁶ bhuñjitvā allahattho va tumhākam upaṭṭhānaṃ āgato 'mhīti. Satthā „mahārāja, dhammena samena aṭṭavinicchayam⁷ nāma kusalaṃ, saggamaggo esa, anacchariyam kho pan' etam yaṃ tumhe mādisassa sabbaññussa⁸ santikā ovādam labhamānā dhammena samena⁹ 15 aṭṭam vinicchineyyātha, etad eva acchariyam yaṃ¹⁰ pubbe rājāno asabbaññunam¹¹ pi paṇḍitānaṃ vacanaṃ sutvā dhammena samena aṭṭam vinicchinantā cattāri agatigamanāni vajjetvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjaṃ kāretvā saggapadaṃ pūrayamānā agamaṃsu“¹² 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

20

1. Cfr. Ten Jāt. by V. Fausbøll 1872 p. 1 and the following. ¹ C^k khipatīti, Bⁱ khippatīti. ² Bⁱ agatigatam. ³ Bⁱ suvinicchitvā. ⁴ Bⁱ āgatiagatam. ⁵ C^k C^s C^p labhitvā. ⁶ Bⁱ virodetvā. ⁷ C^s C^p Bⁱ aṭṭamvini-. ⁸ Bⁱ sappaññussa buddhassa, C^k sabbaññūtassa. ⁹ Bⁱ omits samena. ¹⁰ C^k C^p C^s omit yaṃ. ¹¹ C^p C^s asabbaññunam.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ patisandhiṃ gahe-
 tvā laddhagabbhaparihāro sotthinā mātukuccimhā nikkhami.
 Nāmagahaṇadivase paṇ' assa Brahmadaṭṭakumāro tv-eva
 5 nāmaṃ akāṃsu. So anupubbena veyyapatto soḷasavassakāle
 Takkaṣiḷaṃ gantvā sabbasippesu nipphattiṃ patvā pitu accayena
 rajje patitthāya dhammena samena rajjaṃ kāresi. Chandādi-
 vasena agantvā vinicchayaṃ anusāsi. Tasmīṃ evaṃ dhammena
 rajjaṃ kārente amaccāpi dhammen' eva vohāraṃ vinicchinīṃsu.
 10 Vohāresu dhammena vinicchayaṃānesu² kūṭattakārakā nāma
 nāhesuṃ³. Tesāṃ abhāvā attatthāya rajaṅgaṇe uparavo⁴ pac-
 chijji. Amaccā divasam pi vinicchayaṭṭhāne nisīditvā kañci
 vinicchayaṭṭhāya āgacchantāṃ adisvā pakkamanti. Viniccha-
 yaṭṭhānaṃ chaddetabbabhāvaṃ⁵ pāpuṇi. Bodhisatto cintesi:
 15 „mayi dhammena rajjaṃ kārente vinicchayaṭṭhāya āgacchantā
 nāma n' atthi, uparavo pacchijji, vinicchayaṭṭhānaṃ chadde-
 tabbabhāvaṃ pattaṃ, idāni mayā attano aṇaṃ pariyesitūṃ
 vattati⁶, 'ayaṃ nāma me aṇaṃ' ti⁷ nātvā⁸ taṃ pahāya guṇesu
 yeva vattissāmīti⁹. Tato paṭṭhāya „atthi nu kho me koci
 20 aṇavādīti¹⁰ parigaṇhanto antovalāṇjakānaṃ antare kañci aṇa-
 vādīṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā „ete mayhaṃ bha-
 yenāpi aṇaṃ avatvā guṇaṃ¹¹ eva vadeyyuṃ¹² ti bahivalāṇjana-
 ke parigaṇhanto tatrāpi adisvā antonagaraṃ parigaṇhi, bahinagare
 catusu dvāresu dvāragāmake parigaṇhi. Tatrāpi kañci aṇa-
 25 vādīṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā „janapadaṃ pari-
 gaṇhissāmīti¹³ amacce rajjaṃ paṭicchāpetvā rathaṃ āruya
 sārathim eva gahetvā aññātakavesena nagarā nikkhamitvā jana-
 padaṃ parigaṇhāmāno yāva paccantabhūmiṃ¹⁴ gantvā kañci

¹ B¹ kucchimhi. ² C¹ C² āgantvā, C² anāgantvā. ³ so all four MSS. instead of vinicchi-? ⁴ B¹ ahesuṃ, C¹ hesuṃ. ⁵ B¹ uppaddavo. ⁶ B¹ chaṭṭetabba-, C¹ C² chaddetabba-. ⁷ B¹ adds na. ⁸ B¹ chaṭetabba-, C¹ chaddetabba-. ⁹ B¹ vattatīti. ¹⁰ C¹ C² add ca. ¹¹ B¹ sutvā. ¹² C¹ C² guṇakatham. ¹³ B¹ pacchantāṃ gāmaṃ.

aguṇavādiṃ adisvā attano guṇakatham eva sutvā paccantasīmato
 mahāmaggena nagarābhimukho yeva nivatti. Tasmim̐ pana kāle
 Malliko nāma Kosalarājāpi¹ dhammena rajjāṃ karento
 aguṇagavesako² hutvā antovalañjakādisu³ aguṇavādiṃ adisvā
 attano guṇakatham eva sutvā janapadaṃ parigaṇhanto taṃ 5
 padesaṃ agamāsi. Te ubho pi ekasmiṃ ninne sakatamagge
 abhimukhā ahesuṃ. Rathassa ukkamaṇaṭṭhānaṃ n' atthi. Atha⁴
 Mallikarañño sārathi Bārāṇasirañño sārathiṃ „tava rathaṃ
 ukkamāpehīti“ āha. So pi „ambho⁵ sārathi, tava rathaṃ ukka-
 māpehi, imasmiṃ rathe Bārāṇasirajjasāmiko Brahmādattamahā- 10
 rājā nisinno“ ti āha. Itaro⁶ pi „ambho⁵ sārathi, imasmiṃ rathe
 Kosalarajjasāmiko Mallikamahārājā nisinno, tava rathaṃ ukka-
 māpetvā amhākaṃ rañño rathassa okāsaṃ dehīti“ āha. Bārā-
 ṇasirañño sārathi „ayam pi kira rājā yeva, kin nu kho kātabbān“
 ti cintento „atth' esa upāyo⁷: vayaṃ pucchitvā daharatarassa 15
 rathaṃ ukkamāpetvā mahallakassa okāsaṃ dāpessāmīti“ san-
 niṭṭhānaṃ katvā taṃ sārathiṃ Kosalarañño vayaṃ pucchitvā
 parigaṇhanto ubhinnaṃ pi samānavayabhāvaṃ ñatvā rajjapari-
 māṇaṃ balaṃ dhaṇaṃ yasaṃ jātigottakulāpadesaṃ⁸ ti sabbāṃ
 pucchitvā „ubho pi tiyojanasatikassa rajjassa sāmīno, samāna- 20
 baladhanayasajātigottakulāpadesā“ ti ñatvā „sīlavāntatarassa⁹
 okāsaṃ dassāmīti“ cintetvā so sārathi „tumhākaṃ rañño sīlā-
 cāro kīdiso“ ti pucchi. So „ayaṃ ca ayaṃ ca amhākaṃ rañño
 sīlācāro“ ti attano rañño aguṇaṃ eva guṇato pakāseto paṭha-
 maṃ gātham āha:

25

1. Daḥhaṃ daḥhassa khipati¹⁰ Malliko mudunā muduṃ,
 sādhum pi sādhuṇā jeṭi asādhum pi asādhuṇā.
 Etādiso ayaṃ rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 1.

¹ Bⁱ omits pi. ² Bⁱ aguṇakathaṃ vesato, C^k aguṇavesako. ³ C^k antovalañjana-
 kādisu, C^p antovalañjakādisu, Bⁱ antovalañcakādisu. ⁴ C^k omits atha. ⁵ C^k amho.
⁶ C^k C^p C^e itarasmiṃ. ⁷ Bⁱ adds ti. ⁸ Bⁱ jātigottaṃ-. ⁹ Bⁱ sīlavāntassa, C^p sīla-
 vanantarassa. ¹⁰ Bⁱ khippati.

Tattha dalham dalhassa khipatīti yo dalho hoti balavadalhena pahā-
 rena vā¹ vacanena vā jinitabbo tassa dalham eva pahāram vā vacanam vā khipa-
 pati² evam dalho va hutvā tam jinātīti dasseti, Malliko ti tassa rañño nāmañ,
 mudunā mudun ti mudupuggalam sayam pi mudu hutvā mudunā va upāyena
 5 jināti, sādhum pi sādhunā jeti asādhum pi asādhunā ti ye sādhu³ sap-
 purisā te⁴ sayam pi sādhu hutvā sādhunā va upāyena, ye pana asādhū⁵ te⁴
 sayam pi asādhū hutvā asādhunā va upāyena jinātīti dasseti; etādiso ayam
 rājā ti ayam ambhakañ Kosalārājā silācārena evarūpo, maggā uyyāhi sārā-
 thīti attano ratham maggā ukkamāpetvā⁶ uyyāhi uppathena yāhīti⁷ ambhakañ
 10 rañño maggañ dehīti vadati.

Atha tam Bārāṇasirañño sārathi „ambho, kiñ pana tayā
 attano rañño guṇā kathitā“ ti vatvā „āmā“⁸ ti vutte „yadi ete
 guṇā agunā pana kīdisā“ ti vatvā „ete tāva agunā hontu, tumhā-
 kañ pana rañño kīdisā guṇā“ ti vutte „tena hi suṇāhīti“ duti-
 15 yañ gātham āha:

2. Akkodhena jine kodhañ, asādhum sādhunā jine,
 jine kadariyañ dānena saccena alikavādinam⁹.

Etādiso ayam rājā, maggā uyyāhi sārathīti. 2. (Dhp. v. 228.)

Tattha etādiso ti etehi akkodhena jine kodhan-ti-ādivasena vuttehi
 20 guṇehi samannāgato, ayam hi kuddhañ puggalam sayam akkodho hutvā akko-
 dhena jināti, asādhum pana⁹ sayam sādhu hutvā sādhunā, kadariyañ
 thaddhamacchariñ sayam¹⁰ dāyako hutvā dānena, alikavādinam¹¹ musā-
 vādiñ sayam saccavādi¹² hutvā saccena jināti; maggā uyyāhīti samma sārā-
 rathī maggato apagaccha evaṃvidhasilācāraguṇayuttassa¹³ ambhakañ rañño maggañ
 25 dehīti¹⁴ ambhakañ rājā maggassa anucchaviko ti.

Evam vutte Mallikarājā¹⁵ ca sārathi ca ubho pi rathā
 otaritvā asse mocetvā ratham apantvā Bārāṇasirañño maggañ
 adamsu. Bārāṇasirājā Mallikarañño nāma „idañ c' idañ ca

¹ C² C³ C⁴ omit vā. ² B¹ khippati. ³ all the MSS. sādhu. ⁴ C² C³ C⁴ tesam.

⁵ all the MSS. asādhū. ⁶ all the MSS. except C² ukkamāpetvā. ⁷ B¹ yāhi.

⁸ B¹ alikavāpañ, C² C³ alikavādinīñ. ⁹ C² janam. ¹⁰ C² C³ omit sayam. ¹¹ C²

C³ C⁴ alikavādinīñ. ¹² C² -vādiñ, C³ C⁴ -vādi. ¹³ C² evaṃvidham-, B¹ evam.

vividatvañ-. ¹⁴ B¹ dehi. ¹⁵ C² C³ C⁴ here and in the following malliya-.

kātuṃ vaṭṭatīti“ ovādaṃ datvā Bārāṇasīṃ gantvā dānādini puñ-
ñāni katvā jīvita-pariyosāne saggapadaṃ pūresi. Mallikarājāpi
tassa ovādaṃ gahetvā janapadaṃ pariggahetvā¹ attano aguṇa-
vādiṃ adisvā va sakanagaraṃ gantvā dānādini puññāni katvā²
jīvita-pariyosāne saggapadaṃ eva pūresi.

5

Satthā Kosalarājassa ovādadānatthāya imaṃ desanaṃ³ āharitvā
jātaṃ samodhānesi: „Tadā Mallikarāṇṇo sārathi Moggallāno ahoṣi,
rājā Anando, Bārāṇasirāṇṇo sārathi Sāriputto ahoṣi⁴, rājā pana aham
evā“⁵ ti. Rājovāda-jātaṃ.

2. Sigāla-jātaka.

10

Asamekkhitakammantaṃ ti. Idaṃ Satthā Kūṭāgāra-
sālāyaṃ viharanto Vesālī-vāsikaṃ nahāpita-puttaṃ⁶ ārabha ka-
thesi. Tassa kira pitā rājūnaṃ⁷ rājorodhānaṃ rājakumārānaṃ
rājakumārīnaṃ ca massukaraṇakesasasaṇṭhāpana-aṭṭhapada-aṭṭhapanādini⁸
sabbakiccāni karoti saddho pasanno tisaṇaṃ gato samādinna-paṇcasilo,¹⁵
antarantarena Sātthu dhammaṃ suṇanto kālaṃ vītinaṃeti. So ekadi-
vasaṃ rājanivesane kammaṃ kātuṃ gacchanto attano puttaṃ gahetvā
gato. So tattha ekaṃ devaccharapaṭibhāgaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ Lic-
chavikumārīkaṃ disvā kilesavasena paṭibaddhacitto⁹ hutvā pitarā sad-
dhiṃ rājanivesanā nikkhamitvā „etaṃ kumārīkaṃ labhamāno jīvissāmi,²⁰
alabhamānassa me etth¹⁰ eva maraṇaṃ“ ti āhārūpacchedaṃ¹⁰ katvā
mañcaṃkaṃ parissajjivā nipajji. Atha naṃ pitā upasaṃkamitvā „tāta,
avatthumhi chandarāgaṃ mā kari¹¹, hīna-jacco tvaṃ nahāpita-putto¹²,
Licchavikumārīkaṃ khattiyadhītā jātisampannā, na sā tuyhaṃ anuccha-
vikā, aññaṃ te jātigottehi sadisakumārīkaṃ ānessāmiti“ āha. So pitu²⁵
kathaṃ na gaṇhāti. Atha naṃ mātā bhātā bhagini cullamātā¹³ culla-
pitā¹⁴ ti sabbe pi nātakā c¹⁵ eva mittasuhajjā ca sannipatitvā sañña-
pentāpi¹⁵ saññāpetuṃ nāsakkhimsu. So tatth¹⁶ eva sussesitvā parisussitvā
jīvitakkhayaṃ pāpuni. Ath¹⁷ assa pitā sarīrakiccapetakiccāni katvā

¹ B¹ pariggaṇetvā. ² B¹ datvā. ³ B¹ dhamma-desanaṃ. ⁴ B¹ omits ahoṣi. ⁵ B¹
adds paṭhamāṃ. ⁶ B¹ hnāpita-. ⁷ B¹ rājūnaṃ. ⁸ B¹ masukaraṇakesasasaṇṭhāpana-
attarūpaṭṭhānādina, B² -saṇṭhāpana-aṭṭharūpaṭṭhānādini. ⁹ B¹ paṭibandha-.
¹⁰ B¹ āhārūpacchedakaṃ, C¹ āhārūpacchedaṃ, C² āhārūpacchedaṃ. ¹¹ C¹ C² kari.
¹² B¹ hnāpita-. ¹³ B¹ dhūla-. ¹⁴ B¹ cūla-. ¹⁵ B¹ B² saññāpento pi.

tanuttaṃ gate soke „Satthāraṃ vandissāmīti“ bahūṃ gandhamālavilepanaṃ¹ gahetvā Mahāvanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „kin nu kho upāsaka imāni divasāni na dissasīti?“² vutte tam atthaṃ ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idān' eva tava
 3 putto avatthusmiṃ“³ chandaṛāgaṃ uppādetvā vināsaṃ pāpuni, pubbe pi patto yevā“⁴ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantaṭṭapadesa⁵ sīhayoniyaṃ nibbatti. Tassa kaniṭṭhā cha bhātaro⁶ ekā ca bhaginī ahoṣi. Sabbe pi Kañ-
 10 canaguḥayaṃ vāsanti. Tassā pana guḥaya avidūre Rajatapaḥbāte ekā phalikaguḥā atthi. Tatth' eko sigālo vāsati. Aparabhāge sīhānaṃ mātāpitara kālam akaṃsu. Te bhaginiṃ sīhapotikaṃ Kañcanaguḥayaṃ ṭhapetvā gocarāya „nikkhamitvā“⁷ maṃsaṃ āharitvā tassā denti. So sigālo taṃ sīhapotikaṃ disvā
 15 paṭibaddhacitto⁸ ahoṣi. Tassā⁹ pana mātāpitunnāṃ dharamānakāle okāsaṃ na lattha¹⁰. So sattannaṃ pi ṭesaṃ gocarāya pakkantakāle Phalikaguḥaya oṭaritvā Kañcanaguḥādvāraṃ gantvā sīhapotikāya purato lokāmisapaṭisaṃyuttaṃ evarūpaṃ rahassakathaṃ¹¹ kathesi¹²: „sīhapotike, ahaṃ pi catuppado tvam pi
 20 catuppadā¹³, tvaṃ me pajāpati¹⁴ hohi¹⁵ ahan¹⁶ te pati bhavissāmi, te mayaṃ samaggā sammodamānā vasissāma, tvaṃ ito paṭṭhāya maṃ kilesavaṣeṇa saṃgaṇḍhāhīti“. Sā tassa vacanaṃ sutvā cintesi: „ayaṃ sigālo catuppadānaṃ¹⁷ antare hīno pati-
 25 kutṭho caṇḍālasadiso, mayaṃ uttamarājakulasammata, esa kho mayā ca saddhiṃ asabbhaṃ ananucchavikaṃ¹⁸ katheti, ahaṃ evarūpaṃ¹⁹ kathaṃ sutvā jivitena kiṃ karissāmi, nāsāvātaṃ sannirumhitvā²⁰ marissāmīti“. Ath' assā etad ahoṣi: „mayhaṃ evaṃ eva maraṇaṃ ayuttaṃ, bhātikā tāva me āgacchanti²¹, tesāṃ

¹ Ck gandhavilepanaṃ. ² Bī Ck dissatīti. ³ Bī avattumhi. ⁴ Bī -ppadeso. ⁵ Bī tassa cha kaniṭṭhabhātaro. ⁶ Bī pakkamitvā. ⁷ Bī paṭibandha. ⁸ Bī tassa. ⁹ Bī nāladdhaṃ, Cp C^o na alattha. ¹⁰ Cp C^o rahassakathaṃ. ¹¹ Bī katheti. ¹² Bī catuppādo. ¹³ Bī Cp C^o pajāpati. ¹⁴ Bī hoti, Ck hoha. ¹⁵ Bī ahan. ¹⁶ Bī catuppadānaṃ. ¹⁷ Bī adde kathaṃ. ¹⁸ Cp C^o evarūpaṃ. ¹⁹ Bī sannirujhītvā. ²⁰ Bī Bp āgacchantu.

kathetvā marissāmīti¹. Sigālo pi tassā santikā paṭivacanāṃ
 alabhitvā „na idāni² esā mayi sambajjhatīti³“ domanassappatto
 Phalikaguhaṃ⁴ pavisitvā nipajji⁵. Ath' eko sīhapotako mahisa-
 vāraṇādisu⁶ aññatarāṃ vadhitvā maṃsaṃ khāditvā bhaginiyā
 bhāgaṃ āharitvā „amma maṃsaṃ khādassū“⁷ ti āha. „Bhātika,
 nāhaṃ maṃsaṃ khādissāmi⁸, marissāmīti⁹. „Kimkāraṇa¹⁰“ ti.
 Sā taṃ pavattim ācikkhi „idāni kahaṃ so sigālō“ ti ca vutte
 Phalikaguḥāyaṃ nipannasigālaṃ¹¹ „ākāse nipanno“ ti mañña-
 mānā „bhātika, kiṃ na passāsi¹², eso Rajatapabbate ākāse ni-
 panno“ ti¹³. Sīhapotako tassa Phalikaguḥāyaṃ¹⁴ nipannabhāvaṃ¹⁵
 ajānanto „ākāse nipanno“ ti saññī hutvā „māressāmi¹⁶“ nan¹⁷ ti
 sīhavegena pakkhanditvā Phalikaguhaṃ hadayen' eva pahari.
 So hadayena phalitena¹⁸ tatth' eva jīvitakkhayaṃ patvā pabba-
 tapāde pati. Athāparo āgañchi¹⁹. Sā tassa pi tath' eva
 kathesi. So pi tath' eva katvā jīvitakkhayaṃ patvā pabbata-
 pāde pati. Evaṃ chasu pi bhātikesu matesu sabbapacchā Bodhi-
 satto āgañchi²⁰. Sā tassa pi²¹ taṃ kāraṇaṃ ārocetvā „idāni
 so kuhin²²“ ti vutte „eso Rajatapabbatamatthake ākāse nipanno“
 ti āha. Bodhisatto²³ cintesi: „sigālānaṃ ākāse patitṭhā nāma
 u' atthi, Phalikaguḥāya²⁴ nipannako²⁵ bhavissatīti²⁶. So pabbata-
 pādaṃ otaritvā cha bhātike mate disvā „ime attano bālatāya
 parigaṇhanapaññāya²⁷ abhāvena Phalikaguḥābhāvaṃ ajānitvā
 hadayena paharitvā matā bhavissanti, asamekkhitaatituriṭaṃ
 karontānaṃ kammaṃ nāma evarūpaṃ hotīti²⁸“ natvā²⁹ paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

25

1. Asamekkhitakammanāṃ turitābhiniṭānaṃ

sāni³⁰ kammāni tappenti³¹ uṇhaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe ti. 3.

¹ B¹ C² C³ na dāni. ² B¹ samijjhatīti. ³ B¹ -guhāyaṃ. ⁴ B¹ nippajjati. ⁵ B¹ nā-
 dīsu. ⁶ B¹ khādāmi. ⁷ B¹ nipannaṃ sigālaṃ. ⁸ B¹ kiṃ pana na passasi, C² kiṃ
 panassasi. ⁹ C² omits ti. ¹⁰ C² C³ -guhāya. ¹¹ B¹ māressāmi. ¹² C² phalitena
¹³ B¹ āgañchi, C² and C³ āgañchi corrected to āgañchi. ¹⁴ B¹ āgañchi, C² āgañchi
 corrected to āgañchi. ¹⁵ C² C³ omit pi. ¹⁶ C² C³ add evaṃ. ¹⁷ B¹ -guhāyaṃ.
¹⁸ B¹ adds ca. ¹⁹ B¹ saññāya ²⁰ B¹ vatvā. ²¹ B¹ tāni. ²² B¹ kappenti.

Tattha asamekkhitakammanāṃ turitābhinipātinaṃ ti yo puggalo
 yaṃ¹ kammanā kātukāmo hoti tattha dosāṃ asamekkhitvā anupadhāretvā turito
 hutvā vegen' eva taṃ kammanā kātum abhinipatati pakkhandati paṭipajjati taṃ
 asamekkhitakammanāṃ turitābhinipātinaṃ tāni evaṃ katāni sāni kammanāni tap-
 5 penti² socenti³ kilamenti, yathā kiṃ: uḡhaṃ v' ajjhohitaṃ mukhe⁴ yathā
 bhuñjantena⁵ „idaṃ sītaṃ idaṃ⁶ uḡhaṃ⁷ ti anupadhāretvā uḡhaṃ ajjhoharaṇi-
 yaṃ⁸ mukhe ajjhohitaṃ ṭhapitaṃ mukhaṃ pi kaṇṭhaṃ pi kucchim pi daheti⁹
 soceti kilameti evaṃ tathāruṇiṇaṃ puggalaṃ tāni kammanāni tappenti².

Iti so sīho imaṃ gāthaṃ vatvā „mama bhātikā anupāya-
 10 kusalā⁹ 'sigālāṃ māressāma¹⁰ 'ti ativegena pakkhanditvā sayam¹¹
 matā, ahaṃ pana evaṃ akatvā sigālassa Phalikaguhāyaṃ ni-
 pannass' eva hadayaṃ phālessāmiti¹² so sigālassa ārohanaoro-
 hanamaggāṃ sallakkhetvā¹³ tadabhimukho hutvā tikkhatum
 sīhanādaṃ nadi¹⁴. Paṭhaviyā¹⁵ saddhim ākāsaṃ ekaninnādaṃ
 15 ahoṣi. Sigālassa Phalikaguhāya¹⁶ nipannakass' eva¹⁶ bhītataṣi-
 tassa hadayaṃ phali¹⁷. So tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi.

Satthā „evaṃ so sigālo sīhanādaṃ sutvā jīvitakkhayaṃ patto¹⁸
 ti vatvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

2. Sīho ca sīhanādena Daddaraṃ abhinādayi¹⁸,
 20 sutvā sīhassa nigghosaṃ sigālo Daddare vasaṃ
 bhīto santāsaṃ āpādi, hadayaṃ c' assa apphalīti. 4.

Tattha sīho ti cattāro sīhā: tiṇasiho paṇḍusiho kālasiho¹⁹ surattahattha-
 pādo kesarasīho ti, tesu kesarasīho idha adhippeto, daddaraṃ abhinādayīti
 tena asanīsatasaddabheravatarena sīhanādena taṃ Rajatapabbataṃ abhinādayi
 25 ekanādaṃ²⁰ akāsi, daddare vasaṃ ti phalikamissaṃ Rajatapabbate vasanto,
 bhīto santāsaṃ āpādi maraṇabhayaṃ bhīto cittutrāsaṃ āpādi²¹, hadayaṃ
 cassa apphalīti tena c' assa bhayaṃ hadayaṃ phalīti.

¹ C^k omits yaṃ. ² Bⁱ kappenti. ³ Bⁱ socatani, C^k socaneti. ⁴ Bⁱ adds ti. ⁵ Bⁱ bhuñjante. ⁶ C^k C^p C^e omits idaṃ. ⁷ Bⁱ ajjhoharaṇaṃ, C^k ajjhoharaṇiyaṃ. ⁸ Bⁱ adds tappeti. ⁹ Bⁱ -kusalātāya. ¹⁰ Bⁱ māressāmi. ¹¹ Bⁱ sayam pi. ¹² Bⁱ sallak-
 khitvā. ¹³ Bⁱ nadati. ¹⁴ Bⁱ pathaviyā. ¹⁵ Bⁱ balikaguhāyaṃ, C^p phalikaguhā.
¹⁶ C^p C^e nipannasseva, Bⁱ nippanasseva. ¹⁷ C^p phali. ¹⁸ Bⁱ abhinidayi. ¹⁹ C^k
 omits kālasiho, C^p C^e kālasiho corrected to kālasiho. ²⁰ Bⁱ ekaninnādaṃ.
²¹ C^k apādi, Bⁱ apādi.

Evam siho sigālaṃ¹ jīvitakkhayaṃ pāpetvā bhātare ekasmiṃ
 thāne paṭicchādetvā tesam matabhāvaṃ bhaginiyā ācikkhitvā taṃ
 samassāsetvā yāvajīvaṃ Kañcanaguḥāya² vasitvā yathākam-
 maṃ gāto.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-
 dhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sotāpatti-phale patitṭhahi) „Tadā
 sigālo nahāpita-putto ahoṣi, sihapotikā Licchavikumārikā, cha⁴ kaniṭṭha-
 bhātaro⁵ aññatarattherā ahesuṃ, jeṭṭhabhātikasīho⁶ paṇa aham evā⁷
 'ti. Sigāla-jātakaṃ.

3. Sūkara-jātaka.

10

Catuppado⁸ aham sammā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
 ranto aññataram mahallakattheraṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi
 divase rattiṃ⁹ dhammasavane vattamāne Satthari gandhakuṭṭidvāre¹⁰
 maṇisopānaphalake thātvā bhikkhusaṃghassa Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭṭim¹⁰ pavitṭhe dhammasenāpati Satthāraṃ vanditvā attano parive- 15
 naṃ¹¹ agamāsi¹². Mahāmoggallāno pi¹³ parivenaṃ¹¹ eva gantvā
 muhuttaṃ vissamitvā¹⁴ therassa santikaṃ āgantvā¹⁵ paṇhaṃ pucchi.
 Pucchitapucchitaṃ dhammasenāpati gaganatale candaṃ¹⁶ utṭhāpento¹⁷
 viya vissajjetvā¹⁸ pākātaṃ akāsi. Catasso pi parisā dhammaṃ suṇa-
 mānā nisīdimsu. Tatr' eko mahallakatthero cintesi: „sac' āhaṃ imissā¹⁹ 20
 parisāya majjhe Sāriputtaṃ ālulento²⁰ paṇhaṃ pucchissāmi ayaṃ me
 parisā 'bahussuto ayaṃ' ti natvā sakkārasammānaṃ karissatīti²¹ pari-
 santarā utṭhāya therāṃ upasāṃkamitvā ekamantaṃ thātvā²¹ „āvuso
 Sāriputta, mayam pi taṃ ekaṃ paṇhaṃ pucchāma, amhākaṃ pi okā-
 saṃ karohi, dehi me vinicchayaṃ āvedhikāye²² vā nibbedhikāye²³ vā 25
 niggahe vā paṭiggahe vā visese vā paṭivisese vā²⁴ ti āha. Thero taṃ²⁴
 oloketvā „ayaṃ mahallako icchācāre thito tuccho na kiñci jānātīti“
 tena saddhiṃ akathetvā va lajjamāno vijaniṃ thāpetvā āsanā otaritvā

¹ B¹ sigālassa. ² B¹ -guḥāyaṃ, C² -guḥāyaṃ corrected to -guḥāya. ³ B¹ dhamma-
 desanaṃ. ⁴ C² C³ omīti cha. ⁵ C² C³ kaniṭṭhābhātaro. ⁶ B¹ jeṭṭhakabhā-. ⁷ B¹
 catuppādo. ⁸ B¹ ratti. ⁹ B¹ -kuṭṭi-. ¹⁰ B¹ -kuṭṭi, C² -kuṭṭim. ¹¹ C² C³ C⁴ pari-
 venam. ¹² B¹ āgamāsi. ¹³ C² C³ C⁴ omīti pi. ¹⁴ B¹ visamitvā vasametvā. ¹⁵ B¹
 gantvā. ¹⁶ B¹ punnacanta. ¹⁷ B¹ upathapento. ¹⁸ C² vissajjetvā. ¹⁹ B¹ imissāya.
²⁰ B¹ ālulento, C² ālulento. ²¹ B¹ thāpetvā. ²² B¹ āvedhikāya, C² āvedhikāye.
²³ B¹ nibbedhikāya, C² nibbedhikāye. ²⁴ B¹ omīti taṃ.

parivenaṃ¹ agamāsi². Moggallānatthero pi attano parivenaṃ³ eva
 agamāsi. Manussā utthāya „gaṇhath’ etaṃ duṭṭhamahallakam, ma-
 dhuradhammasavanaṃ no sotuṃ na adāsīti⁴“ anubandhimsu⁵. So palā-
 yanto vihārapaccante bhinnapadarāya vaccaḥkūṭiyā patitvā gūthamakkhito
 5 utthāsi. Manussā taṃ disvā vipphaṇṇasārino hutvā Satthu santikaṃ aga-
 maṃsu. Satthā te disvā „kiṃ upāsakā avelāya āgatā atthā⁶“ ‘ti
 pucchi. Manussā taṃ⁷ atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „na kho upāsakā
 idān’ ev’ esa mahallako ubbillaṇṇa⁸ hutvā attano balaṃ ajānitvā ma-
 hābalehi saddhiṃ payojetvā gūthamakkhito jāto, pubbe p’ esa ubbilla-
 10 pito⁹ hutvā attano balaṃ ajānitvā mahābalehi saddhiṃ payojetvā gūtha-
 makkhito ahoṣīti¹⁰“ vatvā teli yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bo-
 dhisatto siho hutvā Himavantapadese pabbataguhāya¹
 vāsaṃ kappesi. Tassāvidūre ekaṃ saraṃ nissāya bahusūkarā
 15 nivāsaṃ kappesuṃ. Tam eva saraṃ nissāya tāpasāpi paṇṇa-
 sālāsu¹⁰ vāsaṃ kappesuṃ. Ath’ ekadivasaṃ siho mahisavāra-
 ṇādisu¹¹ aññataraṃ vadhivā yāvadatthaṃ maṃsaṃ khāditvā
 taṃ saraṃ otarivā pāṇīyaṃ¹² pivivā uttari. Tasmīṃ khaṇe
 eko thullasūkarō taṃ saraṃ nissāya gocaraṃ gaṇhāti¹³ Siho
 20 taṃ disvā „aññaṃ ekadivasaṃ imaṃ khādissāmi¹⁴, maṃ kho
 pana disvā puna nāgaccheyyā¹⁵“ ‘ti tassa anāgamanabhayena¹⁶
 sarato uttarivā ekena passena gantuṃ ārabhi. Sūkarō oloketvā
 „esa maṃ disvā mama bhayena upagantuṃ asakkonto bhayena
 palāyati, ajja mayā iminā sihena saddhiṃ payojetuṃ vattatīti¹⁷“
 25 siṃsaṃ ukkhipivā taṃ yuddhatthāya avhayanto¹⁸ paṭhamāṃ¹⁹
 gātham āha:

1. Catuppado ahaṃ samma, tvam pi samma catuppado;
 ehi siha²⁰ nivattassu, kin nu bhīto palāyasīti²¹. 5.

¹ C* Cp C^o parivenaṃ. ² Bⁱ pavāsi. ³ C* Cp C^o parivenaṃ. ⁴ Bⁱ nādāsīti. ⁵ Bⁱ
 anubandhimsuṃ. ⁶ Bⁱ āgatattā. ⁷ C* nam. ⁸ Bⁱ uppiḷlāpito. ⁹ Bⁱ pappataguhāyaṃ.
¹⁰ Bⁱ -sālāsu. ¹¹ Bⁱ mahisavāraṇādisu. ¹² Bⁱ pāṇīyaṃ, C^o pāṇīyaṃ. ¹³ Bⁱ gaṇ-
 hatī. ¹⁴ Bⁱ khādissāmitī. ¹⁵ Bⁱ na āgaccheyyā. ¹⁶ Bⁱ anāgatabhayena. ¹⁷ C* Cp
 C^o vaddhatīti. ¹⁸ Bⁱ avhayanto. ¹⁹ Bⁱ paṭhamāṃ. ²⁰ Bⁱ samma. ²¹ Bⁱ pi tena.

Sīho tassa kathaṃ sutvā „samma sūkara, ajja amhākaṃ tayā saddhiṃ saṅgāmo n' atthi, ito pana sattame divase imasmiṃ yeva ṭhāne saṅgāmo hotū“ 'ti vatvā pakkāmi. Sūkaro „sihena' saddhiṃ saṅgāmessāmīti“² tuṭṭhapahaṭṭho taṃ³ pavattiṃ ṇātakānaṃ ārocesi. Te tassa kathaṃ sutvā bhītatasiṭā „idāni 5 tvaṃ sabbe pi amhe nāsessasi, attano balaṃ ajānitvā sīhena saddhiṃ saṅgāmaṃ kātukāmo“⁴ si, sīho āgantvā sabbe pi amhe jīvitakkhayaṃ pāpessati, sāhasikakammaṃ mā karīti“⁵ āhaṃsu. So bhītatasiṭo „idāni kiṃ karomīti“⁶ pucchi. Sūkara⁷ „etesaṃ tāpasānaṃ ukkārabhūmim“⁸ gantvā pūtigūthe sattadivasāni sarī- 10 raṃ vaṭṭetvā⁹ sarīraṃ¹⁰ sukkhāpetvā sattame divase sarīraṃ ussāvabindūhi temetvā sīhassa āgamanato¹¹ purimataraṃ āgantvā¹² vātayogaṃ ṇātvā uparivāte tiṭṭha¹³, sucijātiko sīho tava¹⁴ sarīra-gandhaṃ ghāyitvā tuyhaṃ jayaṃ datvā gamissatīti¹⁵ āhaṃsu. So tathā katvā sattame divase tattha aṭṭhāsi. Sīho tassa 15 sarīragandhaṃ ghāyitvā gūthamakkhitabhāvaṃ ṇātvā „samma sūkara, sundaro te leso cintito, sace tvaṃ¹⁶ gūthamakkhito nābhavissa¹⁷ idh' eva taṃ¹⁸ jīvitakkhayaṃ apāpessaṃ¹⁹, idāni pana te sarīraṃ n' eva mukhena ḍasitum na pādena paharitum sakkā²⁰, jayaṃ te dammīti“²¹ vatvā dutiyaṃ gātham āha: 20

2. Asūci pūtilomo si, duggandho vāsi sūkara;

sace yujjhitaṃ²² si jayaṃ samma dadāmi te ti. 6.

Tattha pūtilomo sīti mūlhamakkhitattā²³ duggandhalomo, duggandho vāsīti anīṭṭhaje-gucchaṭīkūlagandho hutvā vāyasi. Jayaṃ samma dadāmi te ti tuyhaṃ jayaṃ demi, ahaṃ parājito, gaccha tvaṃ ti vatvā 25

Sīho nivattitvā²⁴ gocaraṃ gahetvā sare pāṇīyaṃ²⁵ pivitvā pabbataguham eva gato. Sūkaro pi „sīho me jito“²⁶ ti ṇātakānaṃ

¹ B¹ pi tena. ² B² saṅgāmessāmīti, Cp C² saṅgāmessāmīti. ³ B³ C³ omitt taṃ.

⁴ B⁴ saṅkamaṇīkātukāmo, C⁴ saṅgāmo kātukāmo, Cp C⁴ saṅgāmetukāmo. ⁵ B⁵ adda samma tvaṃ. ⁶ B⁶ uccārabhūmiyaṃ. ⁷ C⁷ Cp C⁷ vaddhetvā, B⁷ vaṭṭetvā.

⁸ B⁸ omitt sarīraṃ. ⁹ B⁹ agamato. ¹⁰ B¹⁰ gamtvā. ¹¹ B¹¹ tiṭṭhāhi. ¹² B¹² taṃ.

¹³ B¹³ sarīraṃgandhaṃ. ¹⁴ B¹⁴ bhavissatīti. ¹⁵ B¹⁵ omitt tvaṃ. ¹⁶ B¹⁶ na bhavissasi.

¹⁷ B¹⁷ omitt taṃ. ¹⁸ B¹⁸ pāpeyyum. ¹⁹ B¹⁹ adda sūkara. ²⁰ C²⁰ yajjhitu-, B²⁰ ku-

jhitu-. ²¹ B²¹ mūlha-. ²² B²² sīho tato ca nivattetvā. ²³ B²³ pāṇīyaṃ.

ārocesi. Te bhītatasiṭā „puna ekadivasam āgacchanto siho sabbe va amhe jīvitakkhayaṃ pāpessatīti“¹ palāyitvā aññattha agamaṃsu.

Satthā imam desanam² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā³
5 sūkaro mahallako ahosi, siho pana aham evā“⁴ ti. Sūkarajātakam.

4. Uragajātaka.

Idhūragānam pavaro pavitṭho ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto senibhaṇḍanam ārabha kathesi. Kosalarañño kira
sevakā senipamukhā dve mahāmaccā⁵ aññamaññam diṭṭhatṭhāne⁶ kala-
ham karonti. Tesam veribhāvo sakalanagare pākato jāto. Te n' eva
10 rājā na nātimitā samagge kātum sakkhimsu⁷. Ath' ekadivasam Satthā
paccūsasamaye bodhaneyyabandhave olovento tesam ubhinnam pi sotā-
pattimaggassa upanissayaṃ disvā punadivase ekako va Sāvattim⁸ piṇḍāya
pavisitvā tesu ekassa gehadvāre atṭhāsi⁹. So nikkhamitvā pattam gahe-
15 tvā Satthāram antonivesanam pavesetvā āsanam paññāpetvā¹⁰ nisīdāpesi.
Satthā nisīditvā¹¹ tassa mettābhāvanāya ānisaṃsam kathetvā kallacitta-
tam nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne sotāpattiphale patiṭṭhahi.
Satthā tassa sotāpannabhāvam nātvā tam eva pattam gāhāpetvā¹² utṭhāya
itarassa gehadvāram agamāsi. So¹³ nikkhamitvā Satthāram vanditvā
20 „pavisatha bhante“ ti gharam¹⁴ pavesetvā nisīdāpesi. Itaro pi pattam ga-
hetvā Satthārā¹⁵ saddhim yeva¹⁶ pāvisi. Satthā tassa ekādasa mettāni-
samse vaṇṇetva cittakalyatam nātvā saccāni pakāsesi. Saccapariyosāne
so pi sotāpattiphale patiṭṭhahi. Iti te ubho pi sotāpannā hutvā aññamañ-
ñam accayaṃ desetvā¹⁷ khamāpetvā samaggā sammadamānā ekajjhāsaya
25 ahesum. Tam divasam yeva¹⁸ Bhagavato sammukhā va ekato bhuñ-
jimsu. Satthā bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā vihāram agamāsi. Te pi ba-
hūni mālāgandhavilepanādini¹⁹ c' eva sappimadhuphāṇitādini²⁰ ca ādāya
Satthārā saddhim yeva²¹ nikkhamimsu. Satthā bhikkhusamghena

¹ Ck Cp C² pāpessatīti. ² B¹ dhammadesanam. ³ B¹ omits tadā. ⁴ B¹ mahā-
mattā. ⁵ B¹ dinaṭṭhāne. ⁶ B¹ kātu nāsikkhīsu, Ck kātum na sakkhīmsu. ⁷ B¹ si-
vatthiyam. ⁸ B¹ ṭhāsi. ⁹ Ck paññāpetvā, Cp C² paññāpetvā. ¹⁰ Cp C² add va.
¹¹ B¹ āhārāpetvā. ¹² B¹ adds pi. ¹³ Ck gharam. ¹⁴ Ck adds va. ¹⁵ B¹ saddhi-
raññeva. ¹⁶ Ck omits tassa ¹⁷ B¹ dassetvā. ¹⁸ B¹ divasaññeva, Cp C² divasam
yeva ca. ¹⁹ B¹ -vilepanāni. ²⁰ Ck Cp C² -phāṇitādini. ²¹ B saddhi ñeva.

vatte¹ dassite Sugatovādaṃ datvā gandhakuṭṭim pāvisi. Bhikkhū sā-
 yaṇhasamaye dhammasabhāyaṃ kathāṃ² samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso,
 Satthā adantadamako, ye³ nāma dve mahāmacce⁴ ciraṃ vāyamamāno⁵
 pi n' eva rājā samagge kātum asakki⁶ na nātimitādayo⁷ te ekadi-
 vasen' eva Tathāgatenā damitā⁸ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha 5
 bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁰ 'ti
 vutte „na bhikkhave idān' evāhaṃ ime dve jane samagge akāsiṃ,
 pubbe p' ete¹¹ mayā samaggā katā yevā¹² 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bārāṇasiyaṃ ussave ghoṣite mahāsamajjaṃ ahosi. Bahū ma- 10
 nussā ca devanāgasupaṇṇādayo ca samajjadassanattamaṃ sanni-
 patimsu. Tatr' ekasmiṃ ṭhāne eko nāgo ca supaṇṇo ca¹
 samajjaṃ passamānā ekato atṭhaṃsu. Nāgo supaṇṇassa su-
 paṇṇabhāvaṃ ajānanto aṃse hatthaṃ ṭhapesi. Supaṇṇo „kena
 me aṃse hattho ṭhapito² ti nivattitvā olokento nāgaṃ sañjāni. 15
 Nāgo pi olokento supaṇṇaṃ sañjānitvā maraṇabhayaṭṭajjito na-
 garā nikkhamitvā nadipitṭhena palāyi. Supaṇṇo pi¹⁰ „taṃ
 gaheṣṣāmi³ anubandhi. Tasmīṃ samaye Bodhisatto tāpaso
 hutvā tassā nadiyā tīre paṇṇasālāya¹¹ vasamāno divādarathaṃ¹²
 paṭippassambhanattamaṃ¹³ udakasāṭikam nivāsetvā vakkalaṃ bahi 20
 ṭhapetvā nadim otaritvā nahāyati¹⁴. Nāgo „imaṃ pabbajitaṃ
 nissāya jīvitaṃ labhissāmi¹⁵ pakativannaṃ vijahitvā maṇi-
 khandhavannaṃ māpetvā vakkalantaraṃ pāvisi. Supaṇṇo anu-
 bandhamāno taṃ tattha pavitṭhaṃ disvā vakkale garubbhāvena
 agahetvā Bodhisattaṃ āmantetvā „bhante, ahaṃ chāto, tumhā- 25
 kaṃ vakkalaṃ gaṇhatha, imaṃ nāgaṃ khādissāmi¹⁶ imaṃ
 attamaṃ pakāsetuṃ¹⁷ paṭhamaṃ gāthraṃ āha:

¹ B¹ vitte. ² B¹ satthu gupakatham. ³ B¹ ye va. ⁴ B¹ mahāmattā. ⁵ C^k B¹ vāya-
 māno. ⁶ B¹ nāsi. ⁷ B¹ adds sikkhisuṃ. ⁸ B¹ puppe pi te, C^k pubbe te. ⁹ B¹
 adds iti dve. ¹⁰ B¹ omits pi. ¹¹ B¹ paṇṇasālāyaṃ. ¹² B¹ divādaratha, B² divā-
 daratha and sariradaratha, C^k divārathaṃ. ¹³ B¹ paṭipass-. ¹⁴ B¹ hnāyati.
¹⁵ B¹ pakāseto.

1. Idh' ūragānaṃ pavaro pavittṭho
 selassa vaṇṇena pamokkham icchaṃ,
 brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no visahāmi bhottun ti. 7.

5 Tattha idhūragānaṃ pavaro pavittṭho ti imasmiṃ vakkale¹ uragānaṃ
 pavaro nāgarājā pavittṭho, selassa vaṇṇenā 'ti maṇivaṇṇena² maṇikkhandho
 hutvā pavittṭho ti attho, pamokkham icchan ti mama santikā mokkham iccha-
 māno, brahmaṇ ca vaṇṇaṃ apacāyamāno ti abhiṃ pana tumhākaṃ brahma-
 vaṇṇaṃ seṭṭhavaṇṇaṃ pūjento³ garukaronto, bubhukkhito no visahāmi
 10 bhottun ti etaṃ⁴ nāgaṃ vakkalantaraṃ pavittṭhaṃ⁵ chāto pi samāno bhak-
 khitum na sakkomīti.

Bodhisatto udaye tṭhito yeva supaṇṇarājassa thutim katvā
 dutiyaṃ gātham āha:

2. So Brahma-gutto ciram eva jīva,
 15 dibbā⁶ ca te pātubhavantu⁷ bhakkhā,
 so brahmavaṇṇaṃ apacāyamāno
 bubhukkhito no vitarāsi⁸ bhottun⁹ ti. 8.

Tattha so brahmagutto ti so tvaṃ Brahma-gopito Brahma-rakkhito
 hutvā, dibbā ca te pātubhavantu¹⁰ bhakkhā ti devatānaṃ paribhogarāhā
 20 bhakkhā ca tava pātubhavantu⁷, mā pānātipātāni katvā nāgamaṃsakhādako ahoṣi.

Iti Bodhisatto udaye tṭhito va anumodanaṃ katvā uttaritvā
 vakkalaṃ nivāsetvā te ubho pi gahetvā assamapadaṃ gantvā
 mettābhāvanāya vaṇṇaṃ kathetvā dve pi jane samagge akāsi.
 Te tato paṭṭhāya samaggā sammodamānā sukhaṃ vasimsu¹¹.

- 25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
 „Tadā nāgo ca supaṇṇo ca ime dve mahāmettā ahesum, tāpaso pana
 aham eva 'ti. Uragajātakaṃ¹².

¹ C^k C^p C^s vakkalaṃ. ² C^k omits maṇivaṇṇena. ³ Bⁱ pūjayanto. ⁴ Bⁱ ekaṃ.
⁵ C^k C^p C^s pavittṭho, Bⁱ pavittṭhaṃ. ⁶ Bⁱ dibbā. ⁷ C^p C^s pātubhavanti. ⁸ Bⁱ visa-
 hāmi. ⁹ Bⁱ suttun. ¹⁰ C^k C^p C^s pātubhavanti. ¹¹ Bⁱ sukhaṃvasāni vasimsu. ¹² B^p
 brahmaguttajātakaṃ, Bⁱ adds catuttham.

5. Gaggajātaka.

Jīva vassasatam Gaggā 'ti. Idam Satthā Jetavana-
 samipe Pasenadiraṇṇā kārīte Rājakārāme' viharanto attano khipi-
 takam ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi divase Satthā Rājakārāme'
 catuparisamajjhe nisīditvā dhammam desento khipi. Bhikkhū „jīvatu 5
 bhante Bhagavā, jīvatu Sugato“ ti uccāsaddā¹ mahāsaddam akaṃsu.
 Tena saddena dhammakathāya antarāyo ahoṣi. Atha kho Bhagavā
 bhikkhū āmantesi: „Api nu kho bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vutte
 tappaccayā jiveyya vā² mareyya³ vā“ ti. „No h' etam bhante“.
 „Na⁴ bhikkhave khipite 'jīvā' 'ti vattabbo, yo⁵ vadeyya āpatti dukka- 10
 ṭassā“ 'ti. Tena kho pana samayena manussā bhikkhūnam khipite
 „jīvatha⁶ bhante“ ti vadanti. Bhikkhū kukkucāyanta nālapanti. Ma-
 nussā ujjhāyanti: „katham hi nāma samaṇā Sakyaputtiyā 'jīvatha
 bhante' ti vuccamānā nālapissantīti“⁷. Bhagavato etam attham āroce-
 suṃ. „Gihī bhikkhave iṭṭhamaṅgalikā⁸; anujānāmi bhikkhave gihīnam 15
 'jīvatha bhante' ti vuccamānena 'ciraṃ jīvā' 'ti vattun ti⁹. Bhikkhū
 Bhagavantam pucchimsu: „bhante, jīvaṇṇiṇiṇi nāma kadā uppanna
 ti. Satthā „bhikkhave, jīvaṇṇiṇiṇi nāma porāṇakāle¹⁰ uppanna-
 ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bo- 20
 dhisatto Kāsiraṭṭhe¹¹ ekasmiṃ brāhmaṇakule nibbatti. Tassa
 pitā vohāram katvā jīvikam¹² kappeti¹³. So soḷasavassapadesi-
 kam Bodhisattam maṇikabhaṇḍam ukkhipāpetvā gāmanigamādisu
 caranto Bārāṇasim¹⁴ patvā dovārikassa ghare bhattam pacāpe-
 tvā bhuñjitvā nivāsanaṭṭhānam alabhanto „avelāya āgatā āgantukā 25
 kattha vasantīti“ pucchi. Atha nam manussā „bahinagare ekā
 sālā atthi, sā pana amanussapariggahitā¹⁵, sace icchatha
 tattha¹⁶ vasathā“ 'ti āhaṃsu. Bodhisatto „etha tāta, gacchāma,
 mā yakkhassa bhāyittha, ahan tam dametvā tumhākam pādesu

¹ B¹ rājikā-. ² B¹ uccāsaddam, C² C² uccāsadda. ³ B¹ adds dhareyya vā. ⁴ B¹ cāreyya. ⁵ B¹ adds hi. ⁶ C² C² ye. ⁷ B¹ C² jīvata. ⁸ B¹ lapissantīti. ⁹ B¹ B² omit iṭṭha. ¹⁰ B¹ B² vattun vattatīti. ¹¹ C² C² porāṇakakāle. ¹² B¹ kāsikarāṭhe. ¹³ B¹ jīvitam. ¹⁴ B¹ kappesi. ¹⁵ B¹ bārāṇasī, C² C² C² bārāṇasīyam. ¹⁶ B¹ C² C² -parig-
 gahitā. ¹⁷ C² C² C² omit tattha. ¹⁸ C² C² aham.

pāteṣṣāmīti“ pitaraṃ gaheṭvā tattha gato. ‘Ath’ assa pitā phalake
 nipajji, sayam pitu pāde sambāhamāno¹ nisīdi. Tattha adhiṭṭhā
 yakkho paṇā dvādaṣa vassāni Vessavaṇaṃ² upatṭhahitvā taṃ sā-
 laṃ labhanto „imaṃ sālaṃ pavitṭhamanussesu yo³ khipite ‘jīvā’⁴ ‘ti
 5 vadati yo⁵ ca ‘jīvā’ ‘ti vutte ‘paṭijīvā’ ‘ti vadati te jīvaṇṇaṃ
 nino ṭhapetvā avasese khādeyyāsīti“ labhi. So piṭṭhavaṇṇasathūṇā-
 ya vasati. So „Bodhisattapitaraṃ⁶ khipāpeṣṣāmīti“ attano ānu-
 bhāvena sukkhumacunnaṃ vissajjesi. Cunṇa āgantvā tassa nāsā-
 pūtesu pāvisi. So phalake nipannako va khipi. Bodhisatto
 10 na⁷ ‘jīvā’ ‘ti āha. Yakkho taṃ khādituṃ thūṇāya otarati.
 Bodhisatto taṃ otarantaṃ disvā „iminā me pitā khipāpito bha-
 viṣṣati“, ayaṃ so khipite ‘jīvā’ ‘ti avadantaṃ khādayakkho
 bhaviṣṣatīti“ pitaraṃ ārabha paṭhamam gātham āha:

1. Jīva vassasataṃ Gagga aparāni ca vīsatim⁸,
- 15 mā maṃ piṣācā khādantu⁹, jīva tvaṃ sarado¹⁰ satan ti. 9.

Tattha Gagga¹¹ ‘ti pitaraṃ nāmena ālapati, aparāni ca vīsatitī aparāni
 ca vīsatī vassāni jīva, mā maṃ piṣācā khādantū¹² ‘ti maṃ piṣācā mā khā-
 dantu, jīva tvaṃ sarado¹³ satan ti tvaṃ paṇa viṣuttaraṃ vassasataṃ jīvā
 ‘ti¹⁴, saradasataṃ hi¹⁵ gaḥḥiyamānaṃ vassasataṃ eva hotī, taṃ purimehi viṣāya¹⁶
 20 saddhiṃ viṣuttaraṃ idha adhiṭṭhetaṃ.

Yakkho Bodhisattassa vacanaṃ sutvā „imaṃ tāva māṇa-
 vaṃ ‘jīvā’ ‘ti vuttattā khādituṃ na sakkā¹⁷, pitaraṃ paṇā assa
 khādiṣṣāmīti“ pitu santikaṃ agamāsi. So taṃ āgacchantaṃ
 disvā cintesi: „ayaṃ so ‘paṭijīvā’ ‘ti abhaṇantaṃ khādana-
 25 yakkho bhaviṣṣati, paṭijīvaṃ karissāmīti“ so puttam ārabha
 dutiyaṃ gātham āha:

2. Tvaṃ pi vassasataṃ jīva aparāni ca vīsatim¹⁸,
- visaṃ¹⁹ piṣācā khādantu, jīva tvaṃ sarado²⁰ satan ti. 10.

¹ B¹ samāhanto. ² B¹ vassavaṇaṃ, C² C³ C⁴ vassavaṇaṃ. ³ C² so. ⁴ B¹ bodhi-
 sattaṣṣa pitaraṃ, C² bodhisatto pitaraṃ. ⁵ B¹ bodhisattā naṃ, C² bodhisatto naṃ.
⁶ C² bhaviṣṣatīti. ⁷ B¹ vīsatī, C² vīsatim. ⁸ B¹ adantu. ⁹ B¹ B² parato. ¹⁰ B¹ hi.
¹¹ B¹ parato sataṃ hi, B² parato satan ti. ¹² B¹ viṣāhi, C² viṣāya. ¹³ C² adde
 ti. ¹⁴ B¹ vīsatī. ¹⁵ C² C³ viṣā. ¹⁶ B¹ B² parato.

Tattha viśaṃ¹ piśācā² ti piśācā halāhalaviśaṃ khādanu.

Yakkho tassa vacanaṃ sutvā „ubho p' ime na sakkā khādituṃ“ ti paṇinivatti. Atha naṃ Bodhisatto pucchi: „bho yakkha, kasmā tvaṃ imaṃ³ sālaṃ pavittṭhamanusse khādasīti“. „Dvādaśa vassāni Vessavaṇaṃ upatṭṭhahitvā laddhattā“ ti. „Kiṃ 5 pana sabbe va khādituṃ labhasīti“. „Jīvaṇaṇṇasāsaṃ tvaṃ āvasese khādāmīti“. „Yakkha, tvaṃ pubbe pi akusalaṃ katvā kakkhaḷo⁴ pharusso paravihiṃsako hutvā nibbatto, idāni pi tādisaṃ kammaṃ katvā tamotamaṇaṇṇaṃ bhavissasi⁵, tasmā ito paṭṭhāya pāṇātipātādīhi viramassu“ ti taṃ yakkhaṃ dame- 10 tvā nirayabhayaṇa tājjetvā pañcasu sīlesu patitṭhāpetvā yakkhaṃ⁶ pesanakārakaṃ viya akāsi. Punadivase saṇḍarantaṃ manussā yakkhaṃ disvā Bodhisattena c' assa damitabhāvaṃ ñatvā rañño ārocesuṃ: „deva, eko māṇavo taṃ yakkhaṃ dametvā pesanakārakaṃ viyā katvā tṭhito“ ti. Rājā Bodhisattaṃ pakko- 15 sāpetvā senāpatiṭṭhāne⁷ tṭhapesi pitu c' assa mahantaṃ yasaṃ adāsi. So yakkhaṃ balipaṭṭigāhakaṃ katvā Bodhisattassa ovāde thatvā dānādīni puñṇāni katvā saggaṇṇaṃ⁸ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „jīvaṇaṇṇasāsaṃ⁹ nāma tasmim kāle uppannaṃ“ ti vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā 20 Ānando ahoṣi, pitā Kassapo, putto pana ahaṃ evā“ ti. Gagga-jātakaṃ¹⁰.

6. Alīnacittajātaka.

Alīnacittaṃ nissāyā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ossaṭṭhaviṇṇaṃ bhikkhuṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ 25 Ekādaśanipāte Saṃvarajātaka āvibhavissati¹¹. So pana bhikkhu Satthāraṃ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu viṇṇaṃ ossajjīti¹²“ vutte „saccaṃ

¹ B¹ viśaṃ. ² B¹ adds khādanu. ³ C¹ omits imaṃ. ⁴ B¹ adds so. ⁵ B¹ C¹ C² kakkhaḷo. ⁶ B¹ bhavissati, C¹ bhavissati. ⁷ B¹ taṃ yakkhaṃ. ⁸ C¹ sotā-pattiṭṭhāne. ⁹ B¹ saggaṇṇaṃ. ¹⁰ B¹ jīvaṇaṇṇasāsaṃ. ¹¹ B¹ adds pañcamaṃ. ¹² B¹ āvī-. ¹³ B¹ ossajjīti, C¹ ossajjīti.

Bhagavā“ 'ti āha. Atha nam Satthā „nanu tvaṃ bhikkhu pubbe viriyaṃ katvā maṃsapesisadisassa daharakumārassa dvādasayojanike Bārāṇasinagare rajjaṃ gahetvā adāsi, idāni kasmā evarūpe sāsane pabbajitvā viriyaṃ ossajasīti“¹ vatvā atītaṃ āhari:

- 5 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bārāṇasito avidūre vaḍḍhakigāmo² ahoṣi. Tattha pañcasatā³ vaḍḍhakī⁴ vasanti. Te nāvāya⁵ uparisotaṃ gantvā araññe⁶ gehasambhāradārūni⁷ koṭṭetvā tatth' eva ekabhūmikadvibhūmikādibhede gehe⁸ sajjetvā thambhato paṭṭhāya sabbadārūsu⁹
- 10 saññaṃ katvā nadītiraṃ netvā nāvaṃ āropetvā anusotena nagaraṃ āgantvā ye yādisāni gehāni ākaṃkhanti tesāṃ tādīsāni katvā kahāpaṇe gahetvā puna tatth' eva¹⁰ gantvā gehasambhāre āharanti. Evaṃ tesāṃ jīvikaṃ¹¹ kappentānaṃ ekasmiṃ kāle khandhāvāraṃ bandhitvā¹² dārūni¹³ koṭṭentānaṃ avidūre eko
- 15 hatthi¹⁴ khadirakhānukaṃ¹⁵ akkami. Tassa so khānuko¹⁶ pādaṃ vijjhi, ḷavavedanā vattanti, pādo uddhumāyitvā pubbaṃ gaṇhi. So vedanāmatto¹⁷ tesāṃ dārukoṭṭanasaddaṃ sutvā „ime vaḍḍhakī nissāya mayhaṃ sotthi bhavissatīti“¹⁸ maññaṃāno tīhi pādehi tesāṃ santikaṃ gantvā avidūre nipajji. Vaḍḍhakī taṃ
- 20 uddhumātapādaṃ disvā upasaṃkamitvā pāde khānukaṃ¹⁹ disvā tikhiṇavāsīya²⁰ khānukassa²¹ samantato odhiṃ katvā rajjuyā bandhitvā ākaḍḍhantā²² khānukaṃ²³ niharitvā pubbaṃ mocetvā²⁴ unḥodakena dhovitvā tadanurūpehi bhesajjehi²⁵ nacirass' eva vaṇaṃ phāsukaṃ karīṃsu. Hatthi²⁶ ārogo²⁷ hutvā cintesi:
- 25 „mayā ime vaḍḍhakī nissāya jīvitaṃ laddhaṃ, idāni tesāṃ mayā upakāraṃ kātum vaṭṭatīti“²⁸ so tato paṭṭhāya vaḍḍhakihi

¹ B¹ osajjita. ² B¹ vaḍḍhakī-, C¹ C² vaḍḍhakī-. ³ B¹ pañcasata. ⁴ B¹ vaḍḍhakīṃ, C¹ C² vaḍḍhakī. ⁵ B¹ nāvāya, C¹ nāvāya. ⁶ B¹ araññe pavāsīsu. ⁷ B¹ gehasambhāradārūni, C¹ C² gehasambhāradārūni. ⁸ B¹ gehasambhāre. ⁹ all MSS. -dārūsu. ¹⁰ C¹ C² tatheva. ¹¹ B¹ jīvitaṃ. ¹² B¹ bandhitvā. ¹³ B¹ C¹ C² dārūni. ¹⁴ so all MSS. ¹⁵ B¹ ekam khadirakhānukaṃ. ¹⁶ B¹ khānuko. ¹⁷ B¹ vedanāmatto. ¹⁸ B¹ khānukaṃ. ¹⁹ B¹ tamkhiṇāvāsīya, C¹ tikhiṇavāsīya, C² tikhiṇavāsīya. ²⁰ B¹ C¹ C² khānukassa. ²¹ B¹ ākaḍḍhantā, C¹ C² ākaḍḍhantā. ²² B¹ C¹ khānukaṃ. ²³ B¹ pucchitvā. ²⁴ B¹ adda makkhitvā. ²⁵ B¹ arogo.

saddhiṃ rukkhe nīharati, tacchentanāṃ¹ parivattetvā² deti, vasiādīni upasaṃharati, soṇḍāya veṭhetvā kālasuttakoṭṭiyaṃ³ gaṇhāti. Vaḍḍhakī pi 'ssa bhojanavelāya ekekaṃ piṇḍaṃ dentā pañca piṇḍasatāni denti. Tassa pana hatthissa putto sabbaseto hatthājānīyapotako⁴ atthi. Ten' assa etad ahoṣi: „ahaṃ etarahi 5 mahallako, idāni mayā imesaṃ kammakaraṇatthāya puttaṃ datvā gantum vaṭṭatīti“ so vaḍḍhakīnaṃ anācikkhitvā va araṇṇaṃ pavisitvā puttaṃ ānetvā „ayaṃ hatthipotako mama putto, tumhehi mayhaṃ jīvitaṃ dinnāṃ, ahaṃ vo vejjavetanatthāya imaṃ dammi, ayaṃ tumhākaṃ ito paṭṭhāya kammāni karissatīti“ 10 vatvā „ito paṭṭhāya yaṃ pana mayā kattabbāṃ kammaṃ tvaṃ karohīti“ puttaṃ ovaditvā vaḍḍhakīnaṃ datvā sayāṃ araṇṇaṃ pāvisi. Tato paṭṭhāya hatthipotako vaḍḍhakīnaṃ vacanakaro⁵ ovāḍakkhamo hutvā sabbakiccāni karoti. Te pi taṃ pañcali piṇḍasatehi posenti. So kammaṃ katvā nadiṃ otaritvā⁶ kilītvā 15 āgacchati. Vaḍḍhakidārakāpi⁷ taṃ soṇḍādīsu⁸ gaṇetvā uḍake pi thale pi tena saddhiṃ kilīnti. Ajānīyā⁹ pana hatthino pi assāpi purisāpi uḍake uccāraṃ vā passāvāṃ vā na karonti. Tasmā so pi uḍake uccārapassāvāṃ akatvā bali nadītīre eva¹⁰ karoti. Ath' ekasmiṃ divase uparī nadiyā devo vassi. Addha- 20 sukkhaṃ¹¹ hatthilaṇḍaṃ¹² uḍakena nadiṃ otaritvā gacchantāṃ Bārāṇasīnagaratitthe ekasmiṃ gumbhe laggitvā atṭhāsi. Atha raṇṇo hatthigopakā „hatthī¹³ nahāpessumā“¹⁴ 'ti pañca hatthi-satāni nayiṃsu¹⁵. Ajānīyalāṇḍassa¹⁶ gandhaṃ ghāyitvā eko pi hatthi nadiṃ otaritum na ussahi, sabbe naṅguṭṭhaṃ ukkhipitvā 25 palāyitum ārabhiṃsu. Hatthigopakā hatthācariyānaṃ ārocesum. Te „uḍake paripanthena¹⁶ bhavitabban“ ti uḍakaṃ soḍhāpetvā

¹ Bī tacchautānaṃ. ² Bī parivattetvā. ³ C² kāla-. ⁴ Bī hatthājānīya-
⁵ Bī vacanaṃ karoti. ⁶ Bī adda nāyitvā or nūyitvā. ⁷ C² C² C² vaḍḍhakī-,
 Bī vaḍḍhakīdā-. ⁸ C² soṇḍādīsu. ⁹ C² ajānīyā, C² ajānīyā, Bī ājānīyā.
¹⁰ Bī yeva. ¹¹ Bī atha sukkhaṃ. ¹² Bī hatthilaṇḍaṃ, C² hatthiladdhaṃ.
¹³ Bī C² hatthī, C² C² hatthiṃ. ¹⁴ Bī nāyīsu or nūyīsu. ¹⁵ Bī ajānīya, C²
 C² ajānīya-, C² ajānīyaladdhassa. ¹⁶ Bī makābandhena, C² paripatthena.

tasmiṃ gumbhe ājāṇiyalaṇḍam¹ disvā „idam ettha kāraṇan“ ti
 ñatvā cāṭim āharāpetvā udakassa pūretvā taṃ tattha madditvā
 hatthinaṃ sarīre² siñcāpesuṃ³. Sarīrāni sugandhāni ahesuṃ.
 Tasmiṃ kāle te nadiṃ otaritvā nahāyimsu⁴. Hatthācariyā raṇṇo
 5 taṃ pavattiṃ ārocetvā „taṃ hatthājāṇiyaṃ⁵ pariyesitvā ānetuṃ
 vattati devā“⁶ 'ti āhaṃsu. Rājā nāvāsamghātehi nadiṃ pak-
 khanditvā uddhagāmīhi samghātehi⁷ vaḍḍhakīnaṃ vasaṇaṭ-
 ṭhānaṃ sampāpuṇi. Hatthipotako nadiyaṃ kilanto bheri-
 saddaṃ sutvā gantvā vaḍḍhakīnaṃ santike aṭṭhāsi. Vaḍḍhaki
 10 raṇṇo paccuggamaṇaṃ katvā „deva, sace dārūhi⁸ attho kiṃ-
 kāraṇā āgat' attha, kiṃ pesetvā āharāpetuṃ na vattatīti“
 āhaṃsu. „Nāhaṃ bhāṇe dārūnaṃ⁹ atthāya āgato, imassa pana
 hatthissa atthāya āgato 'mhīti“. „Gāhāpetvā gacchatha¹⁰ devā“
 'ti. Hatthipotako gantuṃ na icchi. „Kiṃ kārāpesi¹¹ bhāṇe
 15 hatthīti“. „Vaḍḍhakīnaṃ posāvanikaṃ¹² āharāpehi¹³ devā“ 'ti.
 „Sādhu bhāṇe“ ti rājā hatthissa catunnaṃ pādānaṃ¹⁴ soṇḍāya
 naṅguṭṭhassa¹⁵ santike sotasahassasataschassaṃ¹⁶ kahāpane ṭha-
 pāpesi. Hatthi¹⁷ ettakenāpi agantvā¹⁸ sabbavaḍḍhakīnaṃ dussa-
 yugesu vaḍḍhakībhariyānaṃ nivāsanasāṭakesu dinnesu saddhiṃ-
 20 kilītaḍārakānaṃ¹⁹ ca dārakaparihāre kate²⁰ nivattitvā vaḍḍhaki
 ca²¹ itthiyo ca dārake ca oloketvā raṇṇā saddhiṃ agamāsi²².
 Rājā taṃ ādāya nagaraṃ gantvā nagaraṃ ca hatthisūlaṃ ca
 alaṃkārapetvā²³ hatthiṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ kāretvā hatthi-
 sālāṃ pavesetvā sabbālaṃkārehi alaṃkaritvā²⁴ abhisekaṃ datvā
 25 opavayhaṃ²⁵ katvā attano sahāyatṭhāne²⁶ ṭhapetvā upaḍḍharajjaṃ

¹ B¹ ājāṇiyalaṇḍam, C¹ ājāṇiyalaṇḍam, C² ājāṇiyalaṇḍam, C³ ājāṇiyaladdham.

² B¹ hatthinaṃ sarīresu. ³ B¹ makkhāpesuṃ. ⁴ B¹ nahāyisu. ⁵ C¹ hatthājāṇiya-

yaṃ. B¹ tatthājāṇiyayaṃ. ⁶ B¹ uddham gāṇināvāsamghātehi. ⁷ C¹ C² dārūhi.

⁸ B¹ dārūnaṃ C¹ C² dārūnaṃ. ⁹ B¹ gaccha. ¹⁰ B¹ karomī. ¹¹ B¹ posāvaniyaṃ.

¹² B¹ āharāpehi, C¹ āharāpeti, C² C³ āharāpeti. ¹³ C¹ C² pādānaṃ. ¹⁴ B¹ add-

ca. ¹⁵ B¹ omits sotasahassa. ¹⁶ B¹ omits hatthi. ¹⁷ C¹ gantvā, C² āgantvā,

C³ āgantvā corrected to agantvā. ¹⁸ B¹ kilītaḍārāṇaṃ, C¹ kilītaḍārakānaṃ.

¹⁹ C¹ C² C³ add vaḍḍhakīnaṃ. ²⁰ C¹ C² C³ omit vaḍḍhaki ca. ²¹ B¹ agamāsi.

²² B¹ alaṃkārapetvā. ²³ B¹ sabbālaṃkārehi alaṃkāretvā. ²⁴ C¹ C² opavuyhaṃ.

²⁵ B¹ sahāyakathāne.

hatthissa datvā attano samānaparihāraṃ akāsi. Hatthissa āgatakālaṃ patthāya rañño sakala-Jambudīpe rajjaṃ hatthagatam eva ahosi. Evaṃ kāle gacchante Bodhisatto tassa rañño aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassā gabbhaparipākakāle rājā kalam akāsi. Hatthi² pana sace rañño kālakatabhāvaṃ³ jāneyya tatth' ev' assa hadayaṃ phāleyya⁴, tasmā hatthiṃ rañño kālakatabhāvaṃ⁵ ajānāpetvā va upatthahiṃsu⁶. Rañño pana kālakatabhāvaṃ⁷ sutvā „tucchaṃ kira rajjan“ ti anantarasāma⁸ Kosalarājā mahatiyā senāya āgantvā nagaraṃ parivāri⁹. Te' nagaradvārāni pidahitvā Kosalarañño¹⁰ sāsanaṃ pahīṇiṃsu¹¹: „amhākaṃ rañño aggamaheṣi¹² paripuṇṇagabbhā, 'ito kira sattame divase puttaṃ vijāyissatīti' aṅgavijjāpāṭhakā āhaṃsu, sace sā puttaṃ vijāyissati mayaṃ sattame divase yuddhaṃ dassāma, na rajjaṃ, ettakaṃ kalam āgamethā“ 'ti. Rājā „sādhū“ 'ti sampatīcchi. Devī sattame divase puttaṃ¹³ vijāyi. Tassa nāmagahanadivase¹⁴ „mahājanass' alinaṃ cittaṃ¹⁵ paggaṇhanto jāto“ ti Alīnacittakumāro t' ev' assa¹⁶ nāmaṃ akaṃsu. Jātadivasato yeva pan' assa patthāya¹⁷ nāgarā Kosalaraññā saddhiṃ yujjhiṃsu¹⁸. Ninnāyakattā¹⁹ saṃgāmassa mahantam pi balaṃ yujjhamānaṃ thokathokaṃ²⁰ osakkati. Amaccā deviyā tam atthaṃ ārocetvā „mayaṃ evaṃ osakka-
māne bale parajjhanabhāvassa²¹ bhāyāma, amhākaṃ pana rañño kālakatabhāvaṃ²² puttassa jātabhāvāṃ Kosalarañño āgantvā yujjhanabhāvāṃ²³ ca rañño sahāyako maṅgalaḥhatthi na jānāti, jānāpema nan“ ti pucchhiṃsu. Sā „sādhū“ 'ti sampatīcchitvā²⁴ puttaṃ alaṃkaritvā dukūlacumbaṭe²⁵ nipajjāpetvā pāsādā oruḥha amaccagaṇaparivutā hatthisālaṃ gantvā Bodhisattaṃ hatthissa

¹ Cp C^o B⁶ kucchimhi. ² so all MSS. ³ B⁶ kālāṇkata-. ⁴ Cp C^o phāleyya. ⁵ B⁶ upatthahiṃsuṃ. ⁶ B⁶ parivāresi. ⁷ B⁶ omits te. ⁸ B⁶ pahīṇiṃsuṃ, Cp pahīṇiṃsu, C^o pahīṇiṃsu. ⁹ so all MSS. ¹⁰ B⁶ nāmagahanadivase panassa. ¹¹ B⁶ omits linaṃ cittaṃ. ¹² B⁶ tvevassa. ¹³ B⁶ jātadivasato patthāya pana. ¹⁴ C^o k^o yuddhiṃsu. ¹⁵ B⁶ ninnāya-. ¹⁶ B⁶ thokaṃ thokaṃ. ¹⁷ so C^o Cp C^o; B⁶ parājassa āvassa (parājayabhāvassa?). ¹⁸ B⁶ yujjhanakāraṇā. ¹⁹ C^o nakulacumplitakē.

pādamule nipajjāpetvā „sāmi, sahāyo te kālakato¹, mayam tuy-
ham hadayaphālanabhayena² nārocimha, ayan te sahāyassa putto,
Kosalarājā āgantvā nagaram parivāretvā tava puttena saddhim
yujjhati, balaṃ osakkati, tava puttaṃ tvaṃ nēva mārehi rajjaṃ
5 vāssa³ gaṇhitvā dehīti“ āha. Tasmim kāle hatthi⁴ Bodhisattam
soṇḍāya parāmasitvā ukkhipitvā kumbhe ṭhapetvā roditvā pari-
devitvā Bodhisattam otāretvā deviyā hatthe nipajjāpetvā „Ko-
salarājānam⁵ gahessāmīti“ hatthisālato nikkhami. Ath' assa
amaccā vammaṃ paṭimuñcitvā alaṃkaritvā nagaradvāram avā-
10 puritvā taṃ parivāretvā nikkhamimsu. Hatthi⁴ nagarā nikkha-
mitvā koṇcanādaṃ katvā mahājanam santāsetvā palāpetvā
balakoṭṭakam⁶ bhinditvā Kosalarājānam cūlāya gahetvā ānetvā
Bodhisattassa pādamule nipajjāpetvā māraṇatthāy⁷ assa⁸ utṭhite
vāretvā „ito paṭṭhāya appamatto hohi, 'kumāro daharo' ti sañ-
15 ñam⁹ mā karīti“ ovaḍitvā¹⁰ uyyojesi. Tato paṭṭhāya sakala-
Jambudīpe rajjaṃ Bodhisattassa hatthagatam eva jātam, añño
paṭisattu¹¹ nāma utṭhahituṃ samatto¹² nāhosi. Bodhisatto
sattavassikakāle abhisekam patvā Alīnacittarājā nāma hutvā
dhammena rajjaṃ kāretvā jīvitapariyosāne saggapadaṃ¹³ pūresi.

20 Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṃ gātha-
drayam āha¹⁴:

1. Alīnacittam nissāya pahaṭṭhā mahatī camū
Kosalaṃ senāsantuṭṭham jīvagāham agāhayi¹⁴. 11.

2. Evaṃ nissayasampanno¹⁵ bhikkhu āradhaviṛiyo
25 bhāvayaṃ kusalaṃ dhammaṃ yogakkhemassa pattiyā
pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti. 12.

¹ B¹ kālāṅkato ti. ² B¹ tumhākaṃ hadayaphalītabhayena. ³ B¹ vā tassa. ⁴ so
all MSS. ⁵ Cp B¹ kosalarājāṃ, C¹ kosalarājāṃ. ⁶ C¹ balaṃ koṭṭakam.
⁷ C¹ maraṇatthāyassa, B¹ maraṇatthāya. ⁸ C¹ Cp C¹ samhāram, B¹ aññā. ⁹ B¹ ovā-
ditvā, Cp ovāditvā corrected to ovaḍitvā. ¹⁰ B¹ paṭisattu. ¹¹ B¹ samatto,
C¹ adds nāma. ¹² B¹ saggapūram. ¹³ B¹ imaṃ gātham abhāsi. ¹⁴ Cp C¹ agā-
hasi. ¹⁵ B¹ nissāya-, C¹ nissāya- corrected to nissaya-.

Tattha alīnacittam nissāyā 'ti Alīnacittarājakumārān¹ nissāya, pa-
 haṭṭhā mahatī camū ti pavenirajjam² no dīṭṭhan ti haṭṭhatuṭṭhā hutvā
 mahatī senā, kosalam senāsantuṭṭhan ti Kosalarājānam³ senā⁴ rajjena
 asantuṭṭham pararajjalobhena āgataṃ, jīvagāham agāhayīti amāretvā va sā
 camū tam rājānam hatthinā jīvagāham gaṇhāpesi. Evaṃ nissayasampanno
 ti yathā⁵ sā camū evaṃ aūño pi kulaputto nissayasampanno kalyāṇamittam
 Buddhān vā Buddhasāvakaṃ vā⁶ nissayaṃ labhitvā, bhikkhū 'ti parisuddhā-
 dhivacanam etaṃ, āradbhavīriyo⁷ ti paggahitavīriyo⁸ catudosāpagatena viri-
 yena samannāgato, bhāvayaṃ kusalam dhamman ti kusalam nirāmisam⁹
 sattatīnīsabodhapakkhiyasamkhātāṃ dhammān bhāvento, yogakkhemassa pat-
 tiyā ti catūhi¹⁰ yogehi khemassa nibbānassa pāpuṇanattāya¹¹ taṃ dhammān
 bhāvento, pāpuṇe anupubbena sabbasaṃyojanakkhayan ti evaṃ vi-
 passanato paṭṭhāya imān kusaladhammān¹² bhāvento so kalyāṇamittūpanissaya-
 sampanno bhikkhu anupubbena vipassanāññānī ca heṭṭhimamaggaphalāni ca
 pāpuṇanto pariyoṣāne dasannam pi saṃyojanānaṃ khayante uppannattā sabba-
 saṃyojanakkhayasamkhātāṃ arahattaṃ pāpuṇāti, yasmā vā nibbānaṃ āgama
 saṃyojanā¹³ khiyanti tasmā tam pi sabbasaṃyojanakkhayaṃ eva, evaṃ anu-
 pubbena nibbānasamkhātāṃ sabbasaṃyojanakkhayaṃ pāpuṇāti¹⁴ attho

Iti Bhagavā amatamahānibbānena¹⁵ dhammadesanāya kūṭam ga-
 hetvā uttarim pi saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapari-
 yoṣāne ossaṭṭhavīriyo bhikkhu arahatte¹⁶ paṭiṭṭhahi) „Tadā mātā
 Mahānāyā, pitā Suddhodanamahārājā ahosi, rajjam gaṇetvā dinna-
 hatthi¹⁷ ayaṃ ossaṭṭhavīriyo bhikkhu, hatthissa pitā Sāriputto, Alīna-
 cittakumāro pana aham evā¹⁸ 'ti. Alīnacittajātakam¹⁹.

7. Guṇajātaka.

25

Yenakāmaṃ paṇāmetīti²⁰. Idam²⁰ Satthā Jetavane viha-
 ranto Ānandattherassa sāṭakasahassapaṭilābham²¹ ārabha ka-
 thesi. Therassa Kosalarāṇño antepure dhammavācanavatthum²² heṭṭhā Ma-
 hāsārajātaka²³ āgataṃ eva. Iti there²⁴ raṇño antepure dhammān vācente

¹ B¹ alīnacittam-. ² B¹ pavenī-. ³ B¹ kosalam-. ⁴ B¹ senam, C² C² sakena.
⁵ B¹ adds ca. ⁶ B¹ adds paccakabuddham vā. ⁷ B¹ C² C² āradbhavīriyo.
⁸ C² -vīriyo. ⁹ B¹ nīrālayam dhammān. ¹⁰ all MSS. catūhi? ¹¹ B¹ pāpuṇat-
 tāya, C² C² C² pāpuṇanattāya. ¹² B¹ C² kusalam-. ¹³ B¹ sabbasaṃyojanā,
¹⁴ B¹ pāpuṇāti, C² pāpuṇātīti, C² C² pāpuṇātīti pi. ¹⁵ B¹ amatanibbānena,
¹⁶ B¹ arahatthaphale. ¹⁷ so all MSS. ¹⁸ B¹ adds chaṭṭham. ¹⁹ C² paṇāmatīti,
 C² C² paṇāmatīti, B¹ paṇāmetīti. ²⁰ B¹ imam. ²¹ B¹ -sahassalābham. ²² B¹
 vatthu. ²³ B¹ mahāsājātakake. ²⁴ B¹ there.

- rañño saḥassagghaṇakānaṃ¹ sāṭakānaṃ saḥassaṃ āhariyittha². Rājā
tato pañca sāṭakasatāni pañcannaṃ devīsatanāṃ³ adāsi. Tā sabbāpi
te sāṭake ṭhapetvā punadivase Ānandattherassa⁴ datvā sayam purāṇa-
sāṭake yeva pārūpitvā⁵ rañño pātaraśatthānaṃ āgamaṃsu⁶. Rājā
5 „mayā tumhākaṃ saḥassagghaṇakā⁷ sāṭakā dāpitā, kasmā tumhe te
apārūpitvā⁸ va āgatā⁹ ti pucchi. „Deva, te amhehi therassa dinnā¹⁰ ti¹¹.
„Ānandattherena sabbe gahitā¹² ti. „Āma devā¹³ ti. „Sammāsambuddhena
ticivaraṃ anuññātāṃ¹⁴, ‘Ānandatthero dussavaṇijjāṃ¹⁵ maññe karissatīti¹⁶
atibahū tena sāṭakā gahitā¹⁷ ti¹⁸ therassa kuṇḍhitvā bhuttapātaraśo viḥā-
10 raṃ gantvā therassa pariveṇaṃ pavisitvā therāṃ vanditvā nisinno¹⁹
pucchi: „Api²⁰ bhante amhākaṃ ghare itthiyo tumhākaṃ santike dham-
maṃ uggaṇhanti vā sunanti vā²¹ ti. „Āma mahārāja, gaḥetabbayuttakaṃ
gaṇhanti sotabbayuttakaṃ sunantīti²². Kin tā sunanti yeva udāhu tumhā-
kaṃ nivāsanaṃ vā pārūpanaṃ²³ vā dadantīti²⁴. „Ajjā²⁵ mahārāja²⁶ sa-
15 haṣṣagghaṇakāni²⁷ pañca sāṭakasatāni adāmaṃsu²⁸ ti. „Tumhehi gahi-
tāni²⁹ bhante³⁰ ti. „Āma mahārājā³¹ ti. „Nanu bhante Satthārā
ticivaraṃ eva anuññātān³² ti. „Āma mahārāja, Bhagavatā³³ ekassa
bhikkhuno ticivaraṃ eva paribhogasīsenā anuññātāṃ, paṭiggahanaṃ³⁴
pana avāritāṃ, tasmā mayāpi aññesaṃ jinṇacīvarakānaṃ³⁵ dātum te
20 sāṭakā paṭiggahitā³⁶ ti. „Te pana bhikkhū³⁷ tumhākaṃ santikā
sāṭake labhitvā purāṇacīvarāni³⁸ kiṃ karissantīti³⁹. „Porāṇakacīvaraṃ⁴⁰
uttarāsaṃgaṃ karissantīti⁴¹. „Porāṇakauttarāsaṃgaṃ⁴² kiṃ karissan-
tīti⁴³. „Antaravāsakaṃ karissantīti⁴⁴. „Porāṇakāntaravāsakaṃ kiṃ
karissantīti⁴⁵. „Paccattharaṇaṃ karissantīti⁴⁶. Porāṇakapaccattha-
25 raṇaṃ⁴⁷ kiṃ karissantīti⁴⁸. „Bhummattharaṇaṃ karissantīti⁴⁹.

¹ Ck saḥassagghaṇakānaṃ, B¹ saḥassaṭṭhikānaṃ. ² B¹ āharayitthā, Cp C^o āharī-
yittha. ³ Cp C^o devī-. ⁴ B¹ Cp C^o ānandattherāssa. ⁵ B¹ pārūmpetvā.
⁶ B¹ āgamaṃsu, ⁷ B¹ saḥassanikā, Ck saḥassagghaṇaka. ⁸ B¹ apārūmpitvā.
⁹ B¹ adda āhaṃsu āhaṃsu. ¹⁰ Ck Cp C^o anuññātāṃ, B¹ anuññāta anuññāta.
¹¹ Ck Cp -vaṇijjāṃ. B¹ -vāṇijjāṃ. ¹² B¹ karissatī. ¹³ Ck ti corrected to ni.
¹⁴ B¹ adda va. ¹⁵ B¹ adda nu. ¹⁶ Ck nivāsanaṃpārūpanaṃ, B¹ pārūpanaṃ.
¹⁷ B¹ dentīti. ¹⁸ B¹ omits ajjā. ¹⁹ B¹ adda tā. ²⁰ Ck Cp C^o -gghaṇakāni,
B¹ -gghanikā. ²¹ Ck Cp C^o add tāni. ²² B¹ bhagavato. ²³ B¹ paṭiggahanaṃ,
Cp C^o paṭiggahanaṃ. ²⁴ B¹ jinna-, Ck jinna-cīvarakānaṃ. ²⁵ B¹ paṭiggahitā,
Ck paṭiggahitā, Cp C^o paṭiggahitā. ²⁶ all the MSS. bhikkhu. ²⁷ B¹ porāṇa-,
Ck purāṇa-. ²⁸ B¹ porāṇasaṃghāti, Ck porāṇakacīvaraṃ. ²⁹ Ck porāṇaka-,
B¹ porāṇapaccattaraṇaṃ. ³⁰ all the MSS. karissantī. ³¹ B¹ porāṇapaccattaraṇaṃ.

„Porāṇakabhummattharaṇaṃ¹ kim karissantīti“ „Pādapuñchanam² karissantīti“³. „Porāṇakapādapuñchanam kim karissantīti“⁴. „Mahārājā, saddhādeyyam nāma⁵ vinipātetum na labhati, tasmā porāṇakapādapuñchanam⁶ vāsiyā⁷ kottētvā mattikāyā pakkhipitvā senāsanesu mattikālepaṃ⁸ dassentīti“⁹. „Bhante, tumhākaṃ dinnam yāva pādapuñchanāpi¹⁰ nassitum na labhatīti“¹¹. „Āma mahārājā amhākaṃ dinnam nassitum na labhati¹² paribhogam eva hotīti“¹³. Rājā tuṭṭho somanassappatto hutvā itarāni pi gehe¹⁴ ṭhapitāni pañca sātakasatāni āharāpetvā therassa datvā anumodanam sutvā theram vanditvā padakkhiṇam katvā pakkāmi¹⁵. Thero paṭhamaladdhāni pañca sātakasatāni 10 jīṇṇacivarakānaṃ¹⁶ adāsi. Therassa pana pañcamattāni saddhivihārikasatāni. Tesu eko daharabhiikkhu therassa bahūpakāro¹⁷ pariveṇam sammajjati pāṇiyaparibhojanīyam¹⁸ upatṭhāpeti¹⁹ dantakatṭhamukhodakaṃ²⁰ deti vaccaḷuttijantāgharaseṇāsānāni²¹ paṭijaggati hatthaparikammapādaparikammaṭṭhiparikammādīni karoti. Thero pacchāladdhāni 15 pañca sātakasatāni „ayam me“²² bahūpakāro²³ ti yuttavasena sabbaṇi²⁴ tass' eva adāsi. So pi sabbe te sātaka bhājetvā attano samānupajjhāyānam adāsi. Evam sabbe pi te laddhasātakā bhikkhū²⁵ sātaka chinditvā rañjityā²⁶ kaṇikārapupphavaṇṇāni kāsāyāni nivāsetvā ca pārūpitvā ca²⁷ Satthāram upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisīditvā 20 evam āhaṃsu²⁸: „Bhante, sotāpannassa ariyasāvakaṃ mukholokanadānaṃ²⁹ nāma atthīti“³⁰. „Na bhikkhave ariyasāvakanāṃ mukholokanadānaṃ nāma atthīti“³¹. „Bhante, amhākaṃ³² upajjhāyena dhamma-bhaṇḍāgarikattherena sahaṣṣagghaṇakānaṃ³³ sātakanāṃ³⁴ pañca satāni ekass' eva daharabhiikkhuno dinnāni, so pana attanā laddhe bhājetvā 25 amhākaṃ adāsīti“³⁵, „Na bhikkhave Ānando mukholokanabhiikkham

¹ B¹ porāṇabh-, C² porāṇakabh-. ² B¹ puñceanam, C² C³ -puñjanam? C² -puñcanam corrected to puñchanam. ³ all the MSS. karissanti. ⁴ B¹ omits porāṇaka . . . karissantīti. ⁵ B¹ omits nāma. ⁶ B¹ -puñceanam, C² C³ -puñjanam? C² -puñceanam corrected to -puñchanam. ⁷ B¹ vāsiyāyo. ⁸ B¹ -lepanam. ⁹ B¹ karissanti. ¹⁰ B¹ yāva puñceanam, C² -puñjanāpi, C³ yāva pādapuñcanāni pi corrected to -puñchanāni pi. ¹¹ B¹ labhatīti. ¹² B¹ gehe. ¹³ B¹ C² C³ pakkhāni. ¹⁴ C² jinna-, B¹ adds bhikkhunaṃ. ¹⁵ B¹ C² C³ bahupakāro. ¹⁶ B¹ pāṇiya-paribhojana. ¹⁷ B¹ upatṭhāpeti. ¹⁸ B¹ nhānhodakaṃ. ¹⁹ B¹ -senāsānam. ²⁰ B¹ ayamēva, C² ayamēva corrected to ayame. ²¹ B¹ bahūpakāro, C² C³ bahupakāro. ²² B¹ sappāni pi. ²³ all the MSS. bhikkhu. ²⁴ B¹ C² C³ rajitvā. ²⁵ B¹ nivāsetvā pārūpitvā vā. ²⁶ B¹ āhaṃsuṃ. ²⁷ B¹ -dānam. ²⁸ B¹ omits amhākaṃ. ²⁹ B¹ -gghaṇikāni. ³⁰ B¹ sātakāni. ³¹ B¹ adāsi.

deti¹, so pan' assa bhikkhu bahūpakāro², tasmā attano upakārassa upakāravasena guṇavasena yuttavasena³ 'upakārassa nāma paccupakāro kātum vaṭṭatīti' kataññūkatavedibhāvena adāsi, porāṇakapaṇḍitāpi hi attano upakārānaṃ⁴ 'yeva' paccupakāraṃ karimsū⁵ 'ti vatvā tehi yācito
5 atītaṃ āhari:

Atīte⁶ Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto siho hutvā pabbataguhāyaṃ vasati. So ekadivasaṃ guhāya⁷ nikkhamitvā⁸ pabbatapādaṃ olokesi. Taṃ pana pabbatapādaṃ parikkhipitvā⁹ mahāsaro ahoṣi. Tassa ekasmiṃ
10 unnatattḥāne upari thaddhakaddamapiṭṭhe mudūni haritatiṇāni jāyimsu, sasakā c' eva harinādayo ca¹⁰ sallahukamigā¹¹ kaddamamatthake vicarantā tāni khādanti. Taṃ divasaṃ pi eko migo tāni tiṇāni¹² khādanto vicarati. Siho pi 'taṃ migam gaṇhissāmīti' pabbatamatthakā uppatitvā sihavegena pakkhandi.
15 Migo maraṇabhayaṭajjito viravanto palāyi. Siho vegaṃ sandhāretum asakkonto kalalapiṭṭhe nipatitvā osiditvā uggantum¹³ asakkonto cattāro pāde thambhe viya otāretvā sattāhaṃ nirāhāro atṭhāsi. Atha eko¹⁴ sigālo gocarapasuto taṃ disvā bhayena palāyi. Siho taṃ pakkositvā „bho sigāla, mā palāyi, aham
20 kalale laggo, jīvitam me dehīti“ āha. Sigālo tassa santikam gantvā „aham taṃ uddhareyyam, 'uddhato'¹⁵ pana maṃ khādeyyāsīti' bhāyāmīti“. „Mā¹⁶ bhāyi, nāhan taṃ khādissāmi¹⁷, mahantaṃ pana te¹⁸ guṇam karissāmi¹⁹, eken' upāyena maṃ uddharāhīti“. Sigālo paṭiññaṃ gaṇetvā²⁰ catunnam²¹ pādānaṃ
25 samantā kalale apanetvā catunnam pi pādānaṃ catasso mātikā²²

¹ B¹ mukholokano bhikkhu na deti. ² B¹ C² C³ bahu-. ³ B¹ upakāravasena ca yuttavasena ca. ⁴ C² upakārānaṃ, C² C³ upakārakānaṃ, B¹ upakārakānañ. ⁵ B¹ āeva. ⁶ B¹ adde bhikkhava. ⁷ B¹ kuharaṃ. ⁸ B¹ adde pappatamuddhani thavā. ⁹ B¹ paṭikkhipitvā ¹⁰ B¹ sasakādayo ceva bilārasīṅgālādayo ca. ¹¹ B¹ adde ca. ¹² B¹ omits tiṇāni. ¹³ B¹ upagantum. ¹⁴ B¹ atheko. ¹⁵ B¹ siṅgālo here and in the following. ¹⁶ B¹ uddhato. ¹⁷ B¹ omits bhāyāmīti mā. ¹⁸ B¹ takhādissāmīti. ¹⁹ B¹ te pana. ²⁰ B¹ karissāmīti. ²¹ C² adde ca. ²² B¹ adde pi. ²³ B¹ mātikāyo.

khaṇitvā udakābhimukhaṁ akāsi, udakaṁ pavisitvā kalalaṁ
 muduraṁ akāsi. Tasmañ khaṇe sigālo¹ sīhassa udarantaraṁ pa-
 visitvā „vāyamaṁ karohi sāmīti“ uccāsaddaṁ karonto sīsenā
 udaraṁ pahari. Sīho vegam janetvā kalalā uggantvā pak-
 khanditva thale atthāsi. So muhuttaṁ vissamitvā saraṁ oruyha 5
 kaddamaṁ dhovitvā nahāyitvā² atha ekaṁ³ mahisaṁ vadhitvā
 dāṭhāhi⁴ ovijjhivā maṁsaṁ ubbattetvā „khāda sammā“ ‘ti⁵
 sigālassa purato ṭhapetvā tena khādite pacchā attanā khādi.
 Puna sigālo ekaṁ maṇisapesiṁ ḍasitvā gaṇhi „idaṁ kimatthāya
 sammā“ ‘ti ca⁶ vutte „tumhākaṁ dāsi⁷ atthi, tassā⁸ bhavissa- 10
 titi“ āha. Sīho „gaṇhāhīti“⁹ vatvā sayam pi sīhiyā atthāya¹⁰
 maṁsaṁ gaṇhitvā „ehi samma, amhākaṁ pabbatamuddhani
 ṭhatvā¹¹ sakhiyā vasanaṭṭhānaṁ gamissāmā“ ‘ti vatvā tattha
 gantvā maṁsaṁ khādāpetvā sigālaṁ ca sigālīṇ ca assāsetvā
 tato paṭṭhāya „dāni¹² ahaṁ tumhe paṭijaggissāmīti“¹³ attano 15
 vasanaṭṭhānaṁ netvā guhādvāre¹⁴ aññissā guhāya vasāpesi¹⁵.
 Tato¹⁶ paṭṭhāya gocarāya gacchanto sīhiṇ ca sigālīṇ ca ṭhape-
 tvā sigālena saddhiṁ gantvā nānāmige vadhitvā ubho pi tatth’
 eva maṁsaṁ khāditvā itarāsaṁ pi¹⁷ dvinnam āharitvā denti.
 Evaṁ kāle gacchante sīhi¹⁸ pi dve putte vijāyi sigālī¹⁹ pi²⁰. 20
 Te sabbe pi samaggavāsaṁ vasimsu. Ath’ ekadivasam sīhiyā
 etad ahoṣi: „ayaṁ sīho sigālaṁ ca sigālīṇ ca sigālapotake ca
 ativiya piyāyati, nūnam assa sigālīyā saddhiṁ santhavo²¹ atthi,
 tasmā evaṁ sinehaṁ karoti, yaṁ nūnāhaṁ imaṁ pīletvā tajje-
 tvā ito palāpeyyan“ ti sā sīhassa sigālaṁ gahetvā²² gocarāya 25
 gatakāle sigālīm pīlesi tajjesi: „kimkāraṇā imasmiṁ ṭhāne

¹ Bⁱ siṅgālova. ² Bⁱ nahāyitvā darathaṁ paṭipasambhetvā. ³ Bⁱ atthekam

⁴ Bⁱ atthāsi. ⁵ Bⁱ ada sampā ti. ⁶ Bⁱ omits ca. ⁷ Bⁱ Cp C^o dāsi. ⁸ Bⁱ tayā-

vabbhāvaṁ. ⁹ C^k Cp C^o gaṇhāsīti, Bⁱ gaṇhāhīti. ¹⁰ C^k sīhiyāttthāya, Bⁱ sīhiyā

attāya. ¹¹ Bⁱ pappamuddhani gantvā, C^k Cp C^o pabbatamuddhane ṭhatvā.

¹² Bⁱ ito pathāya idāni. ¹³ Bⁱ adda vatvā. ¹⁴ Bⁱ guhāya dvāre ¹⁵ Bⁱ vassa-

peti. ¹⁶ Bⁱ so tato. ¹⁷ Bⁱ omits pi. ¹⁸ Bⁱ C^k sīhi. ¹⁹ Bⁱ siṅgālī. ²⁰ Bⁱ adda

dve putte vijāyi. ²¹ Bⁱ kim nūnimassa siṅgālassa siṅgālīyā saddhi santhavo,

C^k Cp C^o nunam, Cp santhavo ²² Bⁱ omits gahetvā.

vasasi na palāyasīti¹“. Puttāpi 'ssā' sigālputte² tath' eva
tajjayimsu. Sigālī³ tam attham sigālassa kathetvā „sīhassa
vacanena etāya evaṃ katabhāvam pana⁴ jānāma, ciraṃ vasiṃhā,
nāsāpeyyāpi no⁵, ambhākaṃ vasanaṭṭhānam eva gacchāmā“ 'ti
āha. Sigālo tassā vacanam sutvā sīham upasamkamitvā
āha. „Sāmi, ciraṃ amhehi tumhākaṃ santike vuttham, ati-
ciraṃ vasantā nāma appiyā honti, ambhākaṃ gocarāya pakkanta-
kāle sīhī' sigālīm viheṭheti 'inasmiṃ ṭhāne kasmā vasatha
palāyathā' 'ti tajjeti⁶, sīhapotakāpi sigālapotake⁷ tajjenti, yo
nāma yassa attano santike vāsam na roceti⁸ tena 'yāhīti' nī-
10 haritabbo va⁹, evaṃ¹⁰ viheṭhanam kimatthiyan¹¹“ ti vatvā paṭha-
mam gātham āha:

1. Yenakāmaṃ paṇāmeti¹², dhammo balavataṃ, migī¹³
unnadanti, vijānāhi¹⁴, jātaṃ saraṇato bhayan ti. 13.

Tattha yenakāmaṃ paṇāmeti¹⁵ dhammo balavataṃ ti balavā nāma
15 issaro attano sevakaṃ yena disūbhāgena icchatī tena disūbhāgena so paṇāmeti¹⁶
nīharati, esa dhammo balavataṃ, ayam¹⁷ issarānaṃ sabhāvo pavēḍhammo¹⁸
va, tasmā sace ambhākaṃ vāsam na rocetha ujukam eva no nīharatha, viheṭhanena
ko attho ti dīpento evam āha, migīti sīham ālapati, so hi migarājatāya migā
assa atthīti migī¹⁹, unnadanti²⁰ pi²¹ tam eva ālapati, so hi unnatānaṃ²² dan-
20 tānaṃ atthitāya unnatā²³ dantā assa atthīti unnadanti²⁴, unnatadanti²⁵ pi
pāṭho yeva, vijānāhīti esa issarānaṃ dhammo ti evaṃ jānāhi, jātaṃ sara-
ṇato bhayan ti ambhākaṃ tumhe paṭiṭṭhaṭṭhena²⁶ saraṇam, tumhākaṃ yeva²⁷
santikā bhayaṃ jātaṃ, tasmā attano vasanaṭṭhānam eva gamiesāma²⁸ 'ti dīpeti;
aparo nayo: tava²⁹ migī sīhī³⁰ unnadanti³¹ mama puttadāraṃ tajjeti³² yena-
35 kāmam paṇāmeti³³ yena yenākārena³⁴ icchatī tena paṇāmeti³⁵ pavatteti³⁶

¹ Bⁱ palāyasīti, C^k C^p C^s palāyasī. ² Bⁱ omits piṣṣā. ³ C^k sigālī-, Bⁱ siṅgāla-.

⁴ C^k sigālī, Bⁱ siṅgālī. ⁵ Bⁱ -bhāvam pīna. ⁶ Bⁱ nāpāpeyyāsi no. ⁷ Bⁱ C^k sīhī.

⁸ Bⁱ tajjenti. ⁹ Bⁱ siṅgālapotake pi. ¹⁰ Bⁱ na rocati, C^k nakaroceti. ¹¹ C^k omits

va. ¹² Bⁱ omits evam. ¹³ C^k paṇāmeti, C^p C^s panamati. ¹⁴ so all the MSS.

¹⁵ Bⁱ vijānāti. ¹⁶ C^k paṇāmeti, C^p C^s paṇamati. ¹⁷ Bⁱ C^p C^s paṇāmeti.

¹⁸ C^k omits ayam. ¹⁹ C^p C^s pavēḍ-. ²⁰ C^p Bⁱ migī. ²¹ C^k omits pi,

Bⁱ unnadanti sīham eva ālapati. ²² C^p C^s unnatānaṃ. ²³ C^p C^s unnatā,

Bⁱ unna. ²⁴ Bⁱ unnadatha, C^p C^s unnadanti. ²⁵ C^p C^s unnadanti, Bⁱ danti.

²⁶ Bⁱ paṭiṭṭhaṭṭhena. ²⁷ Bⁱ tumhākaṃ ſeva. ²⁸ Bⁱ tāva. ²⁹ Bⁱ C^k sīhī.

³⁰ C^k C^p Bⁱ unnadanti. ³¹ C^k C^p C^s tajjenti. ³² C^k paṇāmeti, C^p C^s paṇa-

mati. ³³ Bⁱ yena kāraṇena, C^p C^s yenākāreṇa. ³⁴ C^k paṇāmeti, C^p C^s paṇa-

mati. ³⁵ C^k C^p C^s pavattati.

viheṭṭeti¹, evaṃ tvaṃ vijānāhi, tatra kiṃ sakkā amhehi kātuṃ, dhammo bala-
vataṃ esa, balavantānaṃ sabhāvo, idāni mayaṃ gamissāma 'ti yasmā jātāṃ sara-
nato bhayan ti.

Tassa vacanaṃ sutvā sīho sīhiṃ āha: „bhadde, asukasmiṃ
nāma kāle mama gocarattāya gantvā sattame divase sigālena 3
ca² imāya ca sigāliya saddhiṃ āgatabhāvaṃ saraśīti“. „Āma
sarāmiti“. „Jānāsi pana mayhaṃ sattāhaṃ anāgamanassa kā-
raṇaṃ“ ti. „Na jānāmi sāmīti“. „Bhadde, ahaṃ 'ekaṃ nigāṃ
gaṇhissāmi³ti virajjhivā kalale laggo tato nikkhamituṃ asak-
konto sattāhaṃ nirāhāro aṭṭhāsiṃ. sv-āhaṃ imaṃ sigālaṃ nis- 10
sāya jīvitaṃ labhiṃ, ayaṃ me jīvitaḍāyako sahāyo, mittadhamme
ṭhātuṃ sāmatt⁴ho hi mitto dubbalo nāma n' atthi, ito paṭṭhāya
mayhaṃ sahāyassa ca sahāyikāya ca puttakānaṃ ca evarūpaṃ
avamānaṃ mā akāśīti“ vatvā sīho dutiyaṃ gātham āha:

2. Api ce pi⁵ dubbalo mitto mittadhammesu tiṭṭhati 15
so nātako ca bandhu ca so mitto so ca me sakhā;
dāṭhini⁶, mātimaññittho⁷, sigālo mama pāṇado ti. 14.

Tattha api ce pīti eko pi-saddo⁸ anuggahatto eko sambhāvanatto, tatṭhāyaṃ
yojanā: dubbalo ce pi mitto mittadhammesu api tiṭṭhati sace ṭhātuṃ sakkoti so
nātako ca bandhu ca so⁹ mittacittatāya¹⁰ mitto so ca me sahāyatthena¹¹ sakhā, 20
dāṭhini¹² mātimaññittho¹³ bhadde dāṭhāsampanne¹⁴ sīhi¹⁵ mā mayhaṃ
sahāyaṃ vā sahāyīṃ vā atimaññi¹⁶ ayaṃ¹⁷ hi sigālo mama pāṇado ti

Sā sīhassa vacanaṃ sutvā sigāliṃ¹⁸ khamāpetvā tato paṭ-
ṭhāya saputtāya tāya¹⁹ saddhiṃ samaggavāsaṃ vasi²⁰, sīha-
potakāpi sigālapotakehi saddhiṃ kilamānā²¹ mātāpitunnaṃ 25

¹ B¹ adde palāpeti pi. ² B¹ iminā ca siṅgālena. ³ B¹ omits pi. ⁴ B¹ dānīṭhi,
C² dāṭhīni. ⁵ B¹ mātimaññivo, C² mātimaññittho, C³ mātimaññittho, C⁴ mā-
timaññittho. ⁶ B¹ eko apisaddo. ⁷ B¹ omits so. ⁸ C² mittamittatāya, B¹ mitta-
cittatāyaṃ. ⁹ B¹ sahāyatthena, C² C³ sahāyatthena. ¹⁰ B¹ dāṭhiti, C² dāṭhīni,
C³ dāṭhīni. ¹¹ B¹ mātimaññivhoti, C² mātimaññittho. ¹² C² C³ dāṭhasam-
panne, C⁴ dāṭhasampanne altered to sampannena, B¹ dāṭhasampannā ¹³ C²
C³ sīhi. ¹⁴ C² C³ atimaññi, C⁴ atimaññi, B¹ atimaññivo. ¹⁵ B¹ ayaṃ. ¹⁶ C²
C³ C⁴ sigālaṃ, B¹ sigālī. ¹⁷ B¹ saputtadārāya ¹⁸ B¹ vasiṃ. ¹⁹ C² kila-
mānā, B¹ C² C³ kilamāno sammodamānā.

atikkantakāle pi mittabhāvaṃ abhinditvā sammodamānāpi va-
simsu. Tesam kira satta kulaparivatṭe¹ abhiḥjamānā² metti³
agamāsi⁴.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
5 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā, keci sakadāgāmino,
keci anāgāmino, keci arahantā ahesuṃ.) „Tadā sigālo Ānando ahosi,
siho pana aham evā 'ti. Guṇajātakaṃ⁵.

8. Suhanujātaka.

Na-y-idam visamasīlenā 'ti. Idam Satthā Jetavane
10 viharanto dve caṇḍabhikkhū⁶ ārabba kathesi. Tasmiṃ hi samaye
Jetavane pi eko bhikkhu caṇḍo ahosi pharuso sāhasiko, janapade pi.
Ath' ekadivasam jānapado bhikkhu kenacid eva karaṇiyena Jetavanaṃ
agamāsi⁷. Sāmaṇerā c' eva daharabhikkhū ca tassa caṇḍabhāvaṃ
jānanti, „tesam⁸ dvinnam caṇḍānam kalaham passissāmā⁹ 'ti kutūhalā⁹
15 tam bhikkhum Jetavana-vāsikassa parivenam¹⁰ pahinimsu. Ubho¹¹
caṇḍā aññamaññaṃ disvā va samsandimsu samesuṃ¹² hatthapādapiṭṭhi-
sambāhanādīni akaṃsu. Dhammasabbhāyaṃ bhikkhū katham samu-
tthāpesuṃ: „Avuso, caṇḍā bhikkhū aññesaṃ upari caṇḍā pharusā
sāhasikā, aññamaññaṃ pana ubho pi¹³ samaggā sammodamānā piya-
20 samvāsā jātā¹⁴ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi
kathāya sannisinnā¹⁵ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁶ 'ti vutte „na bhikkhave
idān' eva, pubbe p' ete aññesaṃ caṇḍā pharusā sāhasikā aññamaññaṃ
pana samaggā sammodamānā piyasamvāsā va¹⁷ ahesuṃ¹⁸ ti vatvā
atitāṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto tassa sabbatthako¹⁹ atthadhammānusāsaka-
amacco²⁰ ahosi. So pana rājā thokaṃ dhanalobhapakatiko.

¹ B¹ sattakālaparivatṭo. ² B¹ abhiḥjamāno. ³ C² mettirū, C² C² metti, B¹ mitti.

⁴ B¹ āgamāsi. ⁵ B¹ sihajātakaṃ sattamaṃ. ⁶ B¹ caṇḍebhi-. ⁷ B¹ āgamāsi.

⁸ C² C² C² tam. ⁹ B¹ kutūhalena ¹⁰ C² parivenam. ¹¹ B¹ te ubho pi.

¹² B¹ yasaṃvāsasamvāsasmodisu. ¹³ B¹ adda te. ¹⁴ C² omits va, B¹ ca.

¹⁵ B¹ pappatasādhako. ¹⁶ B¹ -sāsako amacco.

Tassa Mahāsoṇa¹ nāma kūtaasso² atthi. Atha³ uttarāpathakā
 assavāṇijā pañca assasatāni ānesuṃ. Assānaṃ āgatabhāvaṃ rañño
 ārocesuṃ. Tato pubbe pana Bodhisatto asse agghāpetva mūlaṃ
 aparihāpetvā dāpesi. Rājā taṃ asukhāyamāno⁴ aññaṃ amac-
 caṃ pakkositvā⁵ „tāta, asse agghāpehi, agghāpetvā⁶ ca paṭha- 5
 maṃ Mahāsoṇaṃ⁷ yathā tesāṃ assānaṃ antaram pavisati tathā
 vissajjetvā asse dasāpetvā⁸ vaṇite kārāpetvā dubbalakāle mūlaṃ
 hāpetvā agghāpeyyāsīti⁹“ āha. So „sādhū“ ti sampañicchitvā
 tathā akāsi. Assavāṇijā anattamanā hutvā tena katakiriyaṃ
 Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kiṃ pana tumhākaṃ 10
 nagare kūtaasso¹⁰ n’ atthīti¹¹“ pucchi. „Atthi sāmi Suhanu¹²
 nāma kūtaasso¹³ caṇḍo pharuso“ ti. „Tena hi puna āgacchantā
 naṃ¹⁴ assaṃ āneyyāthā“ ti. Te „sādhū“ ti paṭisunītvā puna
 āgacchantā taṃ¹⁵ kūtaassaṃ¹⁶ gāhāpetvā āgacchimsu. Rājā
 „assavāṇijā āgatā“ ti sutvā sihapañjaraṃ ugghāṭetvā asse 15
 oloketvā Mahāsoṇaṃ¹⁷ vissajjāpesi. Assavāṇijāpi Mahāsoṇaṃ¹⁸
 āgacchantāṃ disvā Suhanuṃ vissajjesuṃ¹⁹. Te aññaṃaññaṃ
 patvā sarīrāni lehentā²⁰ atṭhaṃsu. Rājā Bodhisattaṃ pucchi:
 „Vayassa, ime dve kūtaassa²¹ aññesaṃ caṇḍa pharusā sāhasikā
 aññe asse dasitvā²² gelaññaṃ pāpenti, aññaṃaññaṃ pana sarī- 20
 raṃ²³ lehentā²⁴ sammodamānā atṭhaṃsu, kiṃ nāṃ’ etan“ ti.
 Bodhisatto „na-y-ime mahārāja visamasilā, samasilā samadhā-
 tukā²⁵ ete“ ti vatvā imaṃ gāthadvayam āha:

1. Na-y-idaṃ visamasīlena Soṇena Suhanuṃ sahā²⁶,

Suhanu pi²⁷ tādiso yeva yo Soṇassa sagocaro²⁸. 15. 25

¹ Ck Cp C^o mahāsoṇo. ² Bī Cp kūta-. ³ Bī adds dve. ⁴ Bī pariḥāyamāno.
⁵ Bī pakkosāpetvā. ⁶ Bī agghāpento. ⁷ Bī mahāsoṇaṃ, Ck Cp C^o mahāsoṇam.
⁸ Bī dasāpetvā. ⁹ Bī asse agghāpessasīti. ¹⁰ Bī kūtaasso, Ck Cp kūtaasso.
¹¹ Bī attīti. ¹² Bī suhanu. ¹³ Bī kūtaasso, Ck Cp kūtaasso. ¹⁴ Bī taṃ. ¹⁵ Cp
 C^o naṃ. Bī ta. ¹⁶ Bī kūtaassaṃ. ¹⁷ Ck mahāsoṇaṃ. ¹⁸ Cp C^o mahāsoṇaṃ.
¹⁹ Ck vissajjāpesuṃ. ²⁰ Bī lepanto sammodamānā. ²¹ Bī kūtaasata. ²² Bī dāh-
 setvā. ²³ Bī idāni pana aññaṃaññaṃ sarīraṃ. ²⁴ Bī Ck lehentā. ²⁵ Bī visama-
 silā visamadhātukā, Ck visamasilā samadhātukā. ²⁶ Bī suhanu saba. ²⁷ Bī su-
 hanu pi, Ck suhanu pi. ²⁸ Bī yo sobhaṇassa gocaro.

2. Pakkhandinā pagabbhena niccaṃ¹ sandānakhādīnā
sameti pāpaṃ pāpena sameti asatā asan² ti. 16.

Tattha nayidaṃ visamasīlena Soṇena Suhanussahā³ ti yaṃ idaṃ
Subanu⁴ kūtaṣṣo⁵ Sonena⁶ saddhiṃ pemaṃ karoti idaṃ na attano visamasīlena,
5 atha kho attano samasīlen⁷ eva⁸ saddhiṃ karoti, ubho pi h' ete attano anācāra-
tāya dussīlatāya samasīlā samadhātukā, Suhanu pi⁹ tādiso yeva yo Soṇassa
sagocaro ti yādiso hi Soṇo Suhanu¹⁰ pi tādiso yeva, yo Soṇassa¹¹ sagocaro¹²,
yaṃgocaro Soṇo¹³ taṃgocaro yeva, yath' eva hi Soṇo assagocaro asse ḍasanto¹⁴
carati tathā Suhanu pi, iminā nesaṃ samānagocarataṃ dasseti; te pana ācāra-
10 gocarā¹⁵ ekato katvā dassetuṃ pakkhandinā ti ādi vuttaṃ, tattha pakkhan-
dinā ti assānaṃ upari pakkhandanagocarena, pagabbhenā¹⁶ 'ti kāyapāgabbhi-
yādisamannāgatena dussīlena, niccaṃ sandānakhādīnā ti sadā attano
bandhanayottaṃ khādanasīlena khādanagocarena ca, sameti pāpaṃ pāpenā
'ti etesu aññatarena pāpena saddhiṃ aññatarassa pāpaṃ dussīliyaṃ sameti,
15 asatā asan ti etesu aññatarena asatā anācāragocarasampannena saha¹⁷ itarassa
asān¹⁸ asādhukammaṃ sameti gūthādīni viya¹⁹ gūthādīhi ekato saṃsandati²⁰
sadisaṃ nibbisesam eva hotīti.

Evam vatvā ca pana Bodhisatto „mahārāja, raññā nāma
na atiluddhena bhavitabban ti, parassa santakaṃ nāma nāse-
20 tuṃ na vaṭṭatīti²¹“ rājānaṃ ovaditvā²² asse agghāpetvā bhūtam
eva mūlaṃ²³ dāpesi.

Assavañijā yathāsabhāvaṃ eva mūlaṃ labhitvā haṭṭhatuṭṭhā
agamāṃsu²⁴. Rājāpi Bodhisattassa ovāde ṭhatvā yathā-
kammaṃ gato.

25 Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā dve assā ime duṭṭhabhikkhū ahesuṃ, rājā Ānando, paṇḍita-
macco²⁵ pana aham evā“ 'ti. Suhanujātakaṃ²⁶.

¹ B¹ nicca. ² B¹ asabban. ³ B¹ suhaṇu sahā. ⁴ B¹ suhaṇu. ⁵ B¹ kūtaṣṣo.

⁶ C² sonena. ⁷ C² C² visamasīleneva, CP visama- corrected to sama-. ⁸ B¹ su-
haṇu pi. ⁹ B¹ suhaṇu. ¹⁰ C² sonassa. ¹¹ B¹ adds ti. ¹² C² sono. ¹³ B¹ daṇ-
sento. ¹⁴ B¹ anācāragocare. ¹⁵ C² pāgabbhenā. ¹⁶ C² sahā. ¹⁷ C² C² C² ayaṃ.

¹⁸ C² omits gūthādīni viya, CP has added gūthādīni viya. ¹⁹ B¹ ekako sandati.

²⁰ B¹ vaṭṭati. ²¹ B¹ ovāditva, CP ovāditvā corrected to ovaditvā. ²² B¹ bhūta-
mūlaṃ, C² CP C² bhūtam eva mūle. ²³ B¹ āgamāsu. ²⁴ B¹ paṇḍitaamacco.

²⁵ B¹ adds aṭṭhamāṃ.

9. Morajātaka.

Udet' ayaṃ cakkhumā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabha kathesi. So² bhikkhu bhikkhūhi Satthu santikaṃ nīto „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccam³ bhante“ ti vatvā „kini disvā“ ti vutte „ekam alamkatapaṭiyattasarīraṃ⁴ mātugāmaṃ oloketvā“ ti āha⁵. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātugāmo⁶ nāma tumhādisānaṃ yeva kasmā⁷ cittaṃ nāluṇessati⁸, porāṇakapaṇḍitā naṃ⁹ pi hi mātugāmassa saddaṃ sutvā satta vassasatāni asamudācinnakilesā okāsaṃ labhivā khaṇeṃ eva samudācarimsu, visuddhāpi sattā saṃkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasakyaṃ pāpuṇanti pag eva aparisuddhā“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto morayoniaṃ paṭisandhiṃ gahetvā aṇḍakāle pi kaṇikāramakulavaṇṇaṇḍakoso¹⁰ hutvā aṇḍaṃ bhinditvā nikhanto suvaṇṇavaṇṇo ahosi dassaniyo pāsādiko pakkhānaṃ antare surattarājivirājito. So attano jīvitaṃ rakkhanto tisso pabbatarājiyo atikkamma catutthāya pabbatarājiyā ekasmiṃ Daṇḍakahiraṇṇapabbatatale vāsaṃ kappesi. So pabhātāya rattiyaṃ pabbatamatthake nisinno suriyaṃ¹¹ uggacchantāṃ oloketvā attano gocarabhūmiyaṃ rakkhāvaraṇatthāya¹² Brahmamantaṃ bandhanto „udet' ayaṃ“ ti ādim āha:

1. Udet' ayaṃ cakkhumā ekarājā harissavaṇṇo pathavippabhāso¹³;
taṃ taṃ namassāmi harissavaṇṇaṃ pathavippabhāsaṃ¹⁴,
tay' ajja guttā viharemu¹⁵ divasaṃ¹⁶ ti. 17.

¹ B¹ ukkaṇṭhitaṃ. ² B¹ adda hi. ³ C¹ saccam. ⁴ C¹ C² C³ -paṭiyattaṃ sarīraṃ. ⁵ B¹ mātugāmaṃ disvā ukkaṇṭhitaṃ. ⁶ C² mātugāmā corrected to mātugāmo. ⁷ B¹ kasmā tumhādisānaṃ yeva. ⁸ C¹ C² C³ nāluṇessanti, B² nāluṇesi. ⁹ B¹ naṃ. ¹⁰ C² C³ kaṇikāra-, B¹ kaṇikāramakulavaṇṇo viya antakoso, C¹ kaṇikāramakulavaṇṇa aṇḍakoso. ¹¹ B¹ C² suriyaṃ. ¹² C¹ C² C³ rakkhāvaraṇa-, B¹ rakkhaṇatthāya. ¹³ B¹ pathavi. ¹⁴ all the MSS. add this word, B¹ pathavippabhāsaṃ, B² pathavi-. ¹⁵ B¹ ratta viharemu. ¹⁶ so all the MSS.

Tattha udetīti pācīnalokadhātuto uggacchati, cakkhumā ti sakalacakka-
vālavūsīnāni¹ andhakāraṇi vidhamitvā cakkhupaṭṭilābhakaraṇena yaṇi tena² tesāni
dinnāni cakkhumā tena³ cakkhunā cakkhumā, ekarājā ti sakalacakkavāle⁴ āloka-
karāṇāni antare setthavisitthattāṭṭhena ekarājā, harissavaṇṇo ti harisamānavāṇṇo
5 suvaṇṇavaṇṇo ti attho, paṭhaviṇi pabhūsetitī⁵ paṭhavippabhāso⁶; tam tam
namassāmīti tasmā tam⁷ evarūpaṃ bhavantaṃ namassāmi, tayajja guttā
viharemu divasaṃ ti tayā ajja rakkhitagopitā⁸ hutvā imaṃ divasaṃ catuniriya-
pathavibhārena⁹ sukhaṃ vihareyyāma.

Evam Bodhisatto imāya gāthāya suriyaṃ¹⁰ namassitvā
10 dutiyagāthāya atīte parinibbute Buddhe c' eva Buddhagūṇe ca
namassati:

2. Ye brāhmaṇā vedagū¹¹ sabbadhamme
te me namo te ca maṃ pālayantu;
nam' atthu Buddhānaṃ, nam' atthu bodhiyā,
15 namo vimuttānaṃ, namo vimuttiyā. 18.

Imaṃ so parittaṃ katvā moro carati¹² esanā ti.

Tattha ye brāhmaṇā ti ye bāhitapāpā visuddhibrāhmaṇā, vedagū ti
vedānaṃ pāraṇi gatā ti pi vedagū, vedehi pāraṇi gatā ti pi vedagū¹³, idha paṇa
sabbe saṇikhatāsāṇikhatadhamme vidite pakāṇe katvā gatā ti vedagū¹⁴, ten' evāha
20 sabbadhamme ti, sabbe khandhūyatanadhātudhamme salakkhaṇasāmaññalak-
khaṇavusena attano āṇassa vidite pakāṇe¹⁵ katvā gatā, tinnāni Mārānaṃ¹⁶ mat-
thakaṃ madditvā dasasahassilokadhātuni unnādetvā bodhītale sammāsambodhiṃ
patvā saṃsāraṃ vā atikkantā ti attho, te me namo ti te mama imaṃ namak-
kāraṇi paṭicchantu, te ca maṃ pālayantū 'ti evaṃ mayā namassitā ca¹⁷ te
35 bhagavanto¹⁸ imaṃ pārentu¹⁹ rakkhantu gopentu, namatthu buddhānaṃ
namatthu bodhiyā namo vimuttānaṃ namo vimuttiyā ti yaṇi maṃ

¹ Bⁱ -cakkavālavūsīnāni, C^p C^v -cakkavāla- corrected to -cakkavāla-. ² Bⁱ yaṇi-
tena, C^k yaṇi yena. ³ Bⁱ dvinnaṃ cakkhupaṭṭilābhakaraṇena. ⁴ C^k C^v sakala-,
Bⁱ sakalacakkavāle, C^p sakalacakkavāle. ⁵ C^p paṭhavippabhūsetitī. ⁶ Bⁱ attho
paṭhavippabhāso ti paṭhaviobhāso. ⁷ Bⁱ tam tasmā. ⁸ Bⁱ rakkhitā-. ⁹ C^k -vi-
hareṇa, Bⁱ catuhi jīyapathēhi. ¹⁰ Bⁱ C^v suriyaṇi. ¹¹ Bⁱ C^p C^v vedagu.
¹² Bⁱ calati. ¹³ Bⁱ devagū ti vedānaṃ pāraṇi gatā ti pi vedagū vedehi pāraṇi
gatā ti vedagū. ¹⁴ C^k C^p C^v vedagū. ¹⁵ Bⁱ pakāṇe. ¹⁶ all the MSS. māraṇāni.
¹⁷ Bⁱ omits ca. ¹⁸ Bⁱ bhavanto. ¹⁹ Bⁱ pāyalantu.

namakkāro atītānañ parinibbutānañ Buddhānañ atthu, tesañ yeva¹ catusu
 maggesu catusu phalesu nāṇasaṁkhātāya bodhiyā² atthu, tathā tesañ yeva¹
 arabhattaphalavimuttiyā vimuttānañ atthu, yā ca tesañ tadañgavimuttivikkham-
 bhanavimuttisamucchedavimuttiṭṭipassaddhivimuttinissaraṇavimuttitī³ pañca-
 vidhā vimutti tassā tesañ⁴ vimuttiyāpi ayañ mayhañ namakkāro atthū ti; 5
 imañ so parittañ katvā moro carati esanā ti idañ pana padadvayañ
 Satthā abhisambuddho hutvā āha, tass' attho: bhikkhave so moro⁵ imañ parit-
 tañ imañ rakkhañ katvā attano gocarabhūmiyañ pupphaphalādīnam⁶ atthāya
 nānappakārāya⁷ esanāya⁸ carati.

Evam divā saṁcaritvā sāyañ pabbatamatthake nisīditvā 10
 atthañ gacchantāñ suriyañ⁹ olokeno Buddhaguṇe āvajjetvā
 nivāsanaṭṭhāne rakkhāvaraṇatthāya¹⁰ puna Brahmamantañ ban-
 dhanto „apet' ayañ“ ti ādim āha:

1b. Apet' ayañ cakkhumā ekarājā
 harissavaṇṇo paṭhavippabhāso¹¹; 15
 tañ tañ namassāmi harissavaṇṇaṇ paṭhavippabhāsaṇ¹²,
 tay' ajja guttā viharemu rattin. 17^b.

2b. Ye brāhmaṇā vedagū¹³ sabbadhamme
 te me nāmo te ca mañ pālayantu;
 nam' atthu buddhānañ, nam' atthu bodhiyā, 20
 namo vimuttānañ, namo vimuttiyā. 18^b.

Imam so parittañ katvā moro vāsañ akappayīti.

Tattha apētīti apayāti atthañ gacchati; imañ so parittañ katvā
 moro vāsañ akappayīti idañ¹⁴ pi abhisambuddho hutvā āha, tass' attho:
 bhikkhave, so moro imañ parittañ imañ¹⁵ rakkhañ katvā attano nivāsanaṭṭhāne 25
 vāsañ akappayittha, tassa rattin vā divā¹⁶ vā imassa paritassānubhāvena n'eva
 bhayañ¹⁷ na lomahaṁso¹⁷ abho.

¹ Bⁱ tesāñ űeva. ² C^p C^s sambhodiya. ³ Bⁱ tadagi- -paṭṭipassaddhi-, C^k ta-
 dañgi- -vikkhamhana- -paṭṭipassaddhi-. ⁴ Bⁱ tassa nesañ. ⁵ Bⁱ adds tadā
⁶ Bⁱ pupphaphalādī, C^p pupphalādīnam. ⁷ Bⁱ nānappakārā-. ⁸ C^k omits esa-
 nāya, Bⁱ esanā. ⁹ Bⁱ suriyañ. ¹⁰ Bⁱ rakkhācaraṇa-. ¹¹ Bⁱ pathavi-. ¹² all the
 MSS. add this word, Bⁱ pathavi-. ¹³ C^p C^s vedagu. ¹⁴ Bⁱ idañ. ¹⁵ Bⁱ C^s
 omit imañ. ¹⁶ C^p C^s divaṇ, C^k divaṇ corr. to divasañ. ¹⁷ Bⁱ adds vā.

Ath' eko Bārāṇasiyā avidūre nesādagāmaṁvāsī nesādo Hima-
 vantapadese¹ vicaranto tasmim Dandakahiraññapabbatamatthake
 nisinnam Bodhisattam disvā āgantvā² puttassa ārocesi. Ath'
 ekadivasam Khemā nāma Bārāṇasīrañño³ devī supinena
 5 suvaṇṇavaṇṇam moram dhammam desentaṁ disvā rañño ārocesi:
 „Ahaṁ deva suvaṇṇavaṇṇassa morassa dhammam sotukāmo“
 ti. Rājā amacce pucchi. Amaccā „brāhmaṇā jānissantīti“
 āhaṁsu. Brāhmaṇā⁴ „suvaṇṇavaṇṇa⁵ morā nāma hontīti“⁶ vatvā
 „kattha hontīti“⁷ vutte „nesādā jānissantīti“ āhaṁsu. Rājā
 10 nesāde sannipātetvā pucchi. Atha so nesādaputto „āma mahā-
 rāja, Dandakahiraññapabbato nāma atthi, tattha suvaṇṇavaṇṇa-
 moro⁸ vasatīti“⁹. „Tena hi taṁ moram na māretvā¹⁰ bandhitvā
 va¹¹ ānehīti“. Nesādo gantvā¹² tassa gocarabhūmiyam¹³ pāse
 oḍdesi¹⁴. Morena akkantatṭhāne pi pāso na sañcarati. Nesādo
 15 gaṇhitum asakkonto satta vassāni vicarivā tatth' eva kalam
 akāsi. Khemāpi devī¹⁵ patthitam alabhamānā kalam akāsi.
 Rājā „moram me¹⁶ nissāya devī kalakatā¹⁷“ ti kujjhivā¹⁸
 „Himavantapadese¹⁹ Dandakahiraññapabbato nāma atthi, tattha
 suvaṇṇavaṇṇamoro vasati, ye tassa²⁰ mamsam khādanti te aja-
 20 rāmarā²¹ hontīti“ suvaṇṇapaṭṭe²² likhāpetvā paṭṭam²³ mañjūsūya
 nikklhipāpesi. Tasmim kālakate²⁴ añño rājā rajjam patvā suvaṇṇa-
 paṭṭam vācetvā „ajarāmaro bhavissāmīti“ aññaṁ nesādam
 pesesi²⁵. So pi gantvā²⁶ Bodhisattam gaḥetum asakkonto tatth'
 eva kalam akāsi. Eten' eva²⁷ niyāmena cha rājaparivattā²⁸ gatā.
 25 Atha sattamo rājā rajjam patvā ekaṁ nesādam pahīni. So gan-
 tvā²⁹ Bodhisattena akkantatṭhāne pi pāsassa asaṇcaraṇabhāvaṁ

¹ Bī -ppadese. ² Bī āgantvā. ³ Bī bārāṇasīrañño, Ck Cp Cs bārāṇasīrañño.

⁴ Bī adds sutvā. ⁵ Cp Cs suvaṇṇavaṇṇa. ⁶ Ck nāma nāhontīti. ⁷ Ck omits
 vatvā kattha hontīti. ⁸ Bī suvaṇṇavaṇṇo moro. ⁹ Bī omits na māretvā and
 adds āharitvā ca. ¹⁰ Bī ca. ¹¹ Bī gantvā. ¹² Bī -bhūmiyam. ¹³ Bī oḍḍesi.

¹⁴ Bī omits devī. ¹⁵ Bī omits me. ¹⁶ Bī kālāka-. ¹⁷ Bī kucchitvā. ¹⁸ Bī -ppa-
 dese. ¹⁹ Ck nassa. ²⁰ Bī ajarā. ²¹ Bī -patte. ²² Bī paṭṭam. ²³ Bī kālākate.

²⁴ Bī pāhesi. ²⁵ Bī gantvā. ²⁶ Bī etena. ²⁷ Bī parivattā.

attano parittam katvā gocarabhūmigamanabhāvañ c' assa ñatvā
 paccantañ otarivā ekañ morim gahetvā yathā hatthatāḷana-
 saddena¹ naccati accharāsaddena ca vassati evaṃ sikkhāpetvā²
 tañ ādāya gantvā³ morena paritte akate pāto yeva pāsayaṭṭhiyo
 ropetvā pāse oḍdetvā morim vassāpesi. Moro visabhāgañ⁴ 5
 mātugāmasaddaṃ sutvā kilesāturo hutvā parittam kātuñ asak-
 kuṇitvā⁵ gantvā pāse bajjhi. Atha nañ nesādo gahetvā gantvā⁶
 Bārānasīrañño⁷ adāsi. Rājā tassa rūpasampattiñ disvā tuṭṭha-
 mānaso āsanañ⁸ dāpesi. Bodhisatto paññattāsane nisīditvā
 „mahārāja, kasmā mañ⁹ gaṇhāpesīti“ pucchi. „Ye kira tava 10
 maṃsañ khādanti te ajarāmarā honti, sv-āhañ tava maṃsañ
 khāditvā ajarāmaro hotukāmo tañ gāhāpesin¹⁰“ ti āha¹¹.
 „Mahārāja, mama tāva maṃsañ khādanti ajarāmarā hontu¹²,
 ahañ pana marissāmīti“. „Āma marissasīti“. „Mayi marante
 pana¹³ mama maṃsañ eva¹⁴ khāditvā kinti¹⁵ katvā na marissan- 15
 tīti“. „Tvam suvaṇṇavaṇṇo¹⁶, tasmā kira tava maṃsañ khā-
 dakā ajarāmarā bhavissantīti“. „Mahārāja, ahañ na akāraṇā¹⁷
 suvaṇṇavaṇṇo jāto, pubbe panāhañ imasmim yeva nagare cakka-
 vattirājā hutvā sayam¹⁸ pi pañca silāni rakkhim, sakalacakka-
 vālavāsino pi rakkhāpesim, sv-āhañ kālañ katvā Tāvatiñ- 20
 sabhavane nibbatto, tattha yāvatāyunkaṃ ṭhatvā¹⁹ tato cuto
 aññass' ekassa akusalassa²⁰ nissandena morayoniyañ nibbatti-
 tvā²¹ porānasīlānubhāvena²² suvaṇṇavaṇṇo jāto“ ti. „Tvam²³
 cakkavattī²⁴ hutvā²⁵ silaṃ rakkhitvā silaphalena suvaṇṇavaṇṇo
 jāto' ti kathañ idaṃ amhehi saddhātappañ, atthi no koci²⁶ 25

¹ B¹ - tālasaddena, Cp - tālanasaddena, C² - tālatasaddena. ² Cp C² sikkhāpetvā.

³ B¹ gantvā. ⁴ B¹ visabhāga. ⁵ B¹ adds vegenā. ⁶ B¹ omits gantvā. ⁷ C² bā-
 rānasīrañño, Cp C² bārānasīrañño. ⁸ C² āsanā. ⁹ Cp C² mā. ¹⁰ C² gāhā-
 pesen, B¹ gaṇhāpesin. ¹¹ B¹ omits āha. ¹² B¹ honti. ¹³ B¹ omits pana.

¹⁴ B¹ omits eva. ¹⁵ C² nanil. ¹⁶ B¹ adds ahoṣi. ¹⁷ B¹ ahañ pana sakāraṇāni.
¹⁸ B¹ sayam. ¹⁹ B¹ ṭhatvā. ²⁰ B¹ akusalakamassa. ²¹ C² Cp C² nibbattetvā,
 B¹ nippattitvā. ²² C² porānasīlānubhāvena, Cp Porānaka-, C² porāṇaka-.

²³ C² Cp C² tam. ²⁴ B¹ cakkavattirājā. ²⁵ B¹ omits hutvā. ²⁶ C² keci.

sakkhīti“. „Atthi mahārājā“ ti. „Ko nāmā“ 'ti. „Mahārāja,
 aham cakkavattikāle ratanamaye rathe nisīditvā ākāse vicariṃ,
 so me ratho maṅgalapokkharaniyā¹ antobhūmiyaṃ nidahāpito,
 tam maṅgalapokkharanīto² ukkhipāpehi, so me sakkhī³ bhavissa-
 5 tīti“. Rājā „sādhū“ 'ti paṭisunītvā pokkharanīto⁴ udakaṃ harā-
 petvā ratham⁵ niharāpetvā Bodhisattassa saddahi. Bodhisatto
 „mahārāja, ṭhapetvā amatamahānibbānaṃ avasesā sabbe saṃ-
 khatadhammā⁶ hutvā abhāvino⁷ aniccā khayavayadhammā yevā“
 'ti vatvā⁸ rañño dhammaṃ desetvā rājānaṃ pañcasu sīlesu
 10 patitṭhāpesi. Rājā pasanno Bodhisattaṃ rajjena pūjetvā ma-
 hantaṃ sakkāraṃ akāsi. So rajjaṃ tass' eva datvā katipāhaṃ⁹
 vasitvā va¹⁰ „appamatto hohi mahārājā“ 'ti ovaditvā¹¹ ākāse
 uppatitvā Daṇḍakahiraññapabbataṃ eva agamāsi. Rājāpi¹²
 Bodhisattassa ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-
 15 kammaṃ¹³ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā¹⁴ jāta-
 kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte pa-
 titṭhahi) „Tadā rājā Ānando ahosi, suvaṇṇamoro¹⁵ pana aham evā“
 'ti. Morajātakaṃ¹⁶.

30

10. Vinīlakajātaka.

Evam eva nūna rājānaṃ ti. Idam Satthā Veḷuvane vi-
 haranto Devadattassa Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadatte
 Gayāsisaṃ āgatānaṃ dvinnāṃ aggasāvakanāṃ Sugatālayaṃ dassetvā
 nipanne ubho pi therā dhammaṃ desetvā attano nissitake ādāya Veḷu-
 35 vanaṃ agamimsu¹⁷. Te Satthārā „Sāriputta, Devadatto tumhe diṣvā

¹ Cp C^o maṅgala-, all the MSS. -pokkharaniyā. ² Cp C^o maṅgala-, Cp C^o -pokkharanīto. ³ C^k Cp C^o sakkhīm, Bⁱ sakkhī. ⁴ C^k Cp C^o pokkharanīto. ⁵ Bⁱ omits ratham. ⁶ Bⁱ saṅkhata-. ⁷ C^k abhāvita. ⁸ Bⁱ omits vatvā. ⁹ Bⁱ tassomariyādetvā. ¹⁰ Bⁱ omits va. ¹¹ Bⁱ ovādītva, Cp ovādītva corrected to ovaditvā. ¹² Bⁱ rājā. ¹³ Bⁱ yathākkammaṃ. ¹⁴ C^k omits saccāni pakāsetvā. ¹⁵ Bⁱ suvaṇṇavaṇṇo moro. ¹⁶ Bⁱ adde navamaṃ. ¹⁷ Bⁱ āgamaṃsu.

kiñ akāśīti¹ puttā² „bhante Sugatālayaṃ dassetvā mahāvīnāsaṃ pāpuṇīti³ ārocesuñ. Satthā „na kho Sāriputta Devadatto idān' eva mama anukiriyaṃ karonto vīnāsaṃ papuni, pubbe pi patto yevā⁴ 'ti vatvā therena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Videharatthe Mithilāyaṃ Videhe rajjaṃ kārente
Bodhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ¹ nibbattitvā va-
yappatto Takkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā² pitu accayena
raje patitthāsi. Tadā ekassa suvaṇṇarājahaṃsassa gocara-
bhūmiyaṃ kākiyā saddhiṃ sañvāso ahosi. Sā puttaṃ vijāyi.
So n' eva mātu patirūpako³ ahosi na pitu⁴. Ath' assa vinīla-
kadhātukattā Vinīlako tv-eva nāmaṃ akāsi⁵. Haṃsarājā abhiṇ-
haṃ gantvā puttaṃ passati. Apare pan' assa dve⁶ haṃsapotakā
puttā ahesuñ. Te pitaraṃ abhiṇhaṃ manussapathaṃ gacchan-
tam⁷ disvā pucchiṃsu: „tāta, tumhe kasmā abhiṇhaṃ manussapa-
thaṃ gacchathā⁸ 'ti. „Tātā, ekāya⁹ me kākiyā saddhiṃ sañvā-
saṃ anvāya eko putto jāto, Vinīlako ti 'ssa nāmaṃ, taṃ ahaṃ
daṭṭhuṃ gacchāmi¹⁰. „Kahaṃ pana te¹¹ vasantīti¹². „Vide-
haratthe Mithilāyaṃ¹³ avidūre asukasmiṃ nāma thāne ekasmiṃ
tālagge vasantīti¹⁴. „Tāta, manussapatho nāma sāsaiṃko sappa-
ṭibhaya, tumhe mā gacchatha, mayaṃ gantvā¹⁵ taṃ ānessāma¹⁶
'ti dve haṃsapotakā pitarā ācikkhitasaññāya tattha gantvā¹⁷
taṃ Vinīlakaṃ ekasmiṃ daṇḍake nisīdāpetvā mukhatuṇḍakena
daṇḍakotiyaṃ ḍasitvā¹⁸ Mithilanagaramatthakena pāyimsu. Tas-
miṃ khaṇe Videharājā sabbasetacatusindhavayuttarathavare ni-
sīditvā nagaraṃ padakkhiṇaṃ karoti. Vinīlako taṃ disvā cintesi:
„mayhaṃ Videharaññā saddhiṃ kiñ nānākaraṇaṃ, eso¹⁹ catu-
sindhavayuttarathe nisīditvā nagaraṃ anusañcarati, ahaṃ pana
haṃsayuttarathe nisīditvā gacchāmi²⁰ so ākāseṇa gacchanto²¹
paṭhamam gātham āha:

¹ B¹ gucchimbi, C² C³ kucchimbi. ² C² uggaṇhi, B¹ uggaṇhetvā. ³ B¹ pati-
rūpako. ⁴ B¹ adds tīrūpako. ⁵ B¹ karisu. ⁶ B¹ aparena dve ca. ⁷ C² āgac-
chantāṃ. ⁸ B¹ tāta etāya. ⁹ B¹ paneto. ¹⁰ so all the MSS. ¹¹ B¹ gantvā.
¹² B¹ ḍasāpetvā. ¹³ B¹ esa. ¹⁴ B¹ adds va.

1. Evaṃ eva nūna rājānaṃ Vedehaṃ Mithilaggahaṃ
assū vāhanti ājaññā yathā haṃsā Vinīlakan¹ ti. 19.

Tattha evaṃ evā¹ 'ti evaṃ eva, nūnā² 'ti parivitaḡge nipāto ekaṃse pi
vaṡṡati³ yeva, Vedehan⁴ ti Videharaṡṡissaraṃ, Mithilaggahan⁵ ti Mithile
5 gehaṃ⁶ Mithilāyaṃ⁷ gharāṃ pariggahetvā vasamānaṃ ti attho, ājaññā⁸ ti kā-
raṇākāraṇajānaṇakā, yathā haṃsā Vinīlakan⁹ ti yathā ime haṃsā maṃ Vinī-
lakaṃ vāhanti evaṃ eva vāhanti.

Haṃsapotakā tassa vacanaṃ sutva kujjhivā „idh' eva naṃ
pātetvā gamissāmā¹⁰“ 'ti cittaṃ uppādetvāpi „evaṃ kate pitā
10 no kiṃ vakkhatīti“ garabhabhayena pitu santikaṃ netvā tena
katakiriyāṃ pitu ācikkhimsu. Atha naṃ pitā kujjhivā „kiṃ
tvaṃ mama puttehi adhikataro yo¹¹ mama putte abhibhavivā
rathe yuttasindhava viya karosi, attano pamāṇaṃ na jānāsi,
imaṃ thānaṃ tava agocaro, attano mātu vasanaṡṡhānaṃ eva
15 gacchā¹²“ 'ti tajjetvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Vinīla, duggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi,
gāmantakāni sevassu, etaṃ mātālayaṃ¹³ tavaṇ¹⁴ ti. 20.

Tattha Vinīlā¹⁵ 'ti taṃ nāmenālapati, duggaṃ bhajasi¹⁶ ti imesaṃ vasena
giriḡduggaṃ bhajasi, abhūmiṃ tāta sevasi¹⁷ ti tāta girivisaṃaṃ¹⁸ nāma tava
20 abhūmiṃ taṃ sevasi upagacchasi, etaṃ mātālayaṃ¹⁹ tavaṇ²⁰ ti etaṃ gāman-
taṃ ukkāraṡṡhānaṃ āmakasusānaṡṡhānaṃ ca tava mātu ālayaṃ gehaṃ vāsanaṡṡhā-
naṃ, tattha gacchā²¹ 'ti.

Evaṃ taṃ tajjetvā „gacchatha, naṃ Mithilanagarassa uk-
kārabhūmiyaṃ yeva²² otāretvā ethā²³“ 'ti putte āṇāpesi²⁴. Te
25 tathā akāṃsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ²⁵ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Vinīlako Devadatto ahoṡi, haṃsapotakāpi²⁶ dve aggasāvaka,
pitā Anando, Videharājā pana ahaṃ evā²⁷“ 'ti. Vinīlakajātakaṃ²⁸.
Daḷhavaḡgo paṡhamo.

¹ B¹ vattati, C² C³ vaddhati. ² B¹ mithilaggahaṃ. ³ B¹ C² C³ mithilāya.
⁴ B¹ adhikataro ti so tvaṃ. ⁵ B¹ gacchāhi. ⁶ C² C³ mātālayaṃ. ⁷ B¹ tava.
⁸ B¹ girissamaṃ. ⁹ B¹ mātālayaṃ. ¹⁰ B¹ -bhūmiyaṃ āva. ¹¹ C² C³ āṇāpesi.
¹² C² C³ omits dhamma. ¹³ B¹ omits pi. ¹⁴ B¹ adda dasamaṃ.

2. SANTHAVAVAGGA.

1. Indasamānagottajātaka.

Na santhavaṃ kāpurisena kayirā ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto ekaṃ dubbacajātikaṃ ārabha kathesi, tassa ca¹
vatthum Navanipāte Gijjhajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhik- 5
khum „pubbe pitvaṃ bhikkhu dubbacatāya paṇḍitānaṃ vacanaṃ akatvā
mattahatthipādehi² saṅcunṇito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vuddhippatto³ gharā-
vāsaṃ pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā pañcannaṃ isisatānaṃ 10
gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁴ vāsaṃ kappesi. Tada tesu
tāpasesu Indasamānagotto⁵ nāmena⁶ eko tāpaso ahosi dubbaco
anovādako. So ekaṃ hatthipotakaṃ posesi. Bodhisatto sutvā
taṃ pakkositvā⁷ „saccaṃ kira tvaṃ⁸ hatthipotakaṃ posesīti“
pucchi. „Saccaṃ ācariya matamātikaṃ ekaṃ hatthipotakaṃ 15
posemīti“. „Hatthino nāma vuddhipattā⁹ posake yeva mā-
renti, mā taṃ posehīti¹⁰“. „Tena vinā vattitum na sakkomi
ācariya“ ti. „Tena hi paññāyissasīti¹¹“. So tena posiyamāno
aparabhāge mahāsarīro ahosi. Ath' ekasmiṃ kāle te¹² isayo
vanamūlaphalāphalatthāya dūraṃ gantvā tath' eva katipāhaṃ 20
vasiṃsu. Hatthi¹³ pi aggadakkhiṇavāte pabhinnaṃ hutvā
„tassa pañnasālaṃ viddhaṃsetvā pāṇiyaghaṭaṃ¹⁴ bhinditvā pā-
sānaphalakam¹⁵ khipitvā ālambanaphalakam luñcitvā¹⁶ taṃ
tāpasam māretvā va¹⁷ gamissāmīti“ ekaṃ gahanaṭṭhānaṃ pavi-
sitvā āgamanamaggaṃ olokeno aṭṭhāsi. Indasamānagotto tassa 25

¹ Bⁱ omits ca. ² Bⁱ adds sariraṃ. ³ Bⁱ vuḍḍhi-. ⁴ Bⁱ -ppadese. ⁵ K Indasa-
gotto. ⁶ Bⁱ nāma. ⁷ Bⁱ pakkosāpetvā. ⁸ Bⁱ taṃ. ⁹ Bⁱ vuḍḍhi-. ¹⁰ Bⁱ pose-
miti. ¹¹ Bⁱ -yissasīti. ¹² K ne. ¹³ Bⁱ hatthi. ¹⁴ K pāṇiya, Bⁱ pāṇiya-
¹⁵ K pāsānaphalakam, Bⁱ pāsānaphalikam. ¹⁶ K luñcitvā. ¹⁷ Bⁱ omits va.

gocaraṃ gahetvā sabbesaṃ purato va āgacchanto¹ taṃ disvā
 pakatisañño² yev' assa santikaṃ agamāsi³. Atha naṃ so
 hatthi gahanaṭṭhānā nikkhamitvā soṇḍāya parāmasitvā bhūmiyaṃ
 pātetvā sīsaṃ pādena akkamitvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā maddi-
 5 tvā koṇcanādaṃ katvā araṇṇaṃ pāvīsi. Sesatāpasā⁴ taṃ pa-
 vattiṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto „kāpurisehi saddhiṃ
 saṃsaggo na kātabbo“ ti vatvā imā gāthā āha:

1. Na santhavaṃ kāpurisena kayirā⁵
 ariyo anariyena pajānaṃ atthaṃ
 10 ciraṇuvuttho pi karoti pāpaṃ
 gajo yathā Indasamānagottaṃ. 21.

2. Yaṃ tv-eva⁶ jaṇṇā sadiso mamaṃ ti
 sīlena paṇṇāya sutena cāpi
 ten' eva mettīm kayirātha saddhiṃ,
 15 sukhāvaho sappurisena saṅgamo ti. 22.

Tattha „na santhavaṃ kāpurisena kayirā“ ti kucchitena⁸ kodha-
 purisena saddhiṃ taṇhāsanthavaṃ vā mittasanthavaṃ vā na kayirātha, ariyo
 anariyena pajānaṃ atthan ti, ariyo ti cattāro ariyā: ācāraariyo līṅgaariyo
 dassanaariyo paṭivedhaariyo ti, tesu ācāraariyo idha adhippeto, so pajānaṃ at-
 20 thaṃ atthaṃ pajānanto atthānattakusalo ācāre ṭhito ariyapuggalo anariyena
 nillajjena dussīlena saddhiṃ santhavaṃ⁹ na kareyyā ti attho, kiṃkāraṇā:
 ciraṇuvuttho pi karoti pāpaṃ ti yasmā anariyo ciraṃ ekato anuvuttho pi
 taṃ¹⁰ ekatonivāsaṃ gahetvā karoti pāpakaṃ lāmakāṃ kammaṃ karoti yeva,
 yathā kiṃ: gajo yathā Indasamānagottaṃ yathā so gajo Indasamānagottaṃ
 25 mārento pāpaṃ akāsi attho; yaṃ tveva¹¹ jaṇṇā sadiso mamaṃ ti ādisu
 yaṃ tveva¹¹ puggalaṃ ayaṃ mama sīlādīhi sadiso ti jāneyya ten' eva saddhiṃ
 kariyātha, sappurisena saddhiṃ¹² saṅgamo sukhāvaho ti¹³.

¹ Bⁱ gacchanto. ² Bⁱ -sañcā. ³ Bⁱ āg-. ⁴ Bⁱ sesā-. ⁵ Bⁱ kayirātha. ⁶ so Bp; K
 yattheva, Bⁱ yatveva. ⁷ Bⁱ kayirāthā. ⁸ K ehitena, Bⁱ kujjhītena. ⁹ Bⁱ taṇhā-
 santavaṃ vā mittasantavaṃ vā. ¹⁰ Bⁱ etaṃ. ¹¹ so Bp; K Bⁱ yatveva. ¹² K
 has added kayirātha sappurisena saddhiṃ, Bⁱ omits these words. ¹³ K sukhāva-
 hotīti, Bⁱ sukhāvahotīti.

Evam Bodhisatto „anovādakena nāma na bhavitabbam, su-
sikkhitena bhavitum vaṭṭatīti“ isigaṇam ovaditvā Indasamāna-
gottassa sarīrakiccam kāretvā¹ Brahmavihāram² bhāvetvā
brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā Indasamānagotto ayaṃ dubbaco ahoṣi, gaṇasatthā pana aham
evā“ ti. Indasamānagottajātakaṃ³.

2. Santhavajātaka.

Na santhavasmā param atthi pāpiyo ti. Idam Satthā
Jetavane viharanto aggijuhānam ārabba kathesi. Vatthum heṭṭhā 10
Naṅguṭṭhajātake kathitasadisam eva. Bhikkhū te aggim⁴ juhante
disvā „bhante, jaṭilā nānappakāram micchātapaṃ karonti, atthi nu kho
ettha vaḍḍhīti“⁵. Bhagavantam pucchimsu. Satthā „na bhikkhave ettha
kiñci vaḍḍhi⁶ nāma atthi, porāṇakapaṇḍitāpi ‘aggijuhane vaḍḍhi’ at-
thīti’ saṇḍāya⁷ ciraṃ aggim juhivā⁸ tasmiṃ kamme avaddhim⁹ eva 15
disvā aggim udakena nibbāpetvā sākhādīhi pothetvā pothetvā puna ni-
vattitvāpi na olokesun“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto brāhmaṇakule nibbatti. Mātāpitāro tassa jātaggiṃ
gahetvā taṃ solasavassapadese¹¹ ṭhitam āhaṃsu: „kiṃ tāta jā- 20
taggiṃ gahetvā araṇṇe aggim paricarissasi¹² udāhu tayo vede
uggaṇhitvā¹³ kuṭumbam santhapetvā gharāvāsam vasissasīti“.
So „na me gharāvāsen’ attho¹⁴, araṇṇe aggim paricaritvā
Brahmaloka-parāyano bhavissāmīti“ jātaggiṃ gahetvā mātā-
pitāro vanditvā araṇṇam pavisitvā paṇṇasālāya vāsam kappetvā 25
aggim paricari. So ekadivasam nimantitatthānam gantvā sappinā
pāyāsam labhitvā „imam pāyāsam Mahābrahmuno yajissāmīti“

¹ Bⁱ katvā. ² Bⁱ -vihāre. ³ Bⁱ adds pathamam. ⁴ both MSS. aggi. ⁵ Bⁱ vuḍ-
ḍhīti. ⁶ Bⁱ vuḍḍhi. ⁷ K vaḍḍhim, Bⁱ vuḍḍhi. ⁸ K saṇḍāya, Bⁱ paṇḍāya.
⁹ Bⁱ juhivā. ¹⁰ Bⁱ avuḍḍhim. ¹¹ Bⁱ -vassapa-. ¹² K -carassasi. ¹³ Bⁱ -hetvā.
¹⁴ Bⁱ -vāsenā attho.

pāyāsam¹ āharitvā agginī jāletvā² „Agginī tāva Bhagavantam³
sappiyuttam⁴ pāyāsam pāyemīti^{5,6} pāyāsam agginhi pakkhipi.
Bahusinehe pāyāse agginhi pakkhittamatte yeva aggi accugga-
tāhi aggīhi⁷ paṇṇasālān jhāpesi. Brāhmaṇo bhītatasi⁸ palā-
yitvā bahi thatvā „kāpurisehi⁹ nāma santhavo na katabbo,
idāni me iminā agginā kicchena katā paṇṇasālā jhāpitā“ ti
vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Na santhavasmā param atthi pāpiyo
yo santhavo kāpurisena hoti,
10 santappito sappinā pāyasena¹⁰
kicchā katañ paṇṇakuṭin¹¹ adatṭhahitī¹². 23.

Tattha na santhavasmā ti taṇhāsanthavā mittasanthavāpi eā¹³ ti duvi-
dhāpi¹⁴ etasmā santhavā param uttarin aññam pāpataram lāmakataran¹⁵ nāma
n' atthīti attho, yo santhavo kāpurisonā ti yo pāpakena kāpurisena saddhim
15 duvidho pi santhavo¹⁶ tato pāpataram aññam n' atthi, kasmā: santappito
-pe¹⁷ adatṭhahitī¹⁸ yasmā sappinā ca pāyasena ca¹⁹ santappito pi ayam
aggi mayā kicchena katañ paṇṇasālān jhāpesīti attho.

So²⁰ evam vatvā „na me tayā²¹ mittadūbbhinā²² attho“ ti
tañ agginī udakena nibbāpetvā sākhāhi pothetvā anto līma-
20 vantam pavisanto ekam sāmānigim²³ sīhassa ca vyagghassa²⁴
ca dīpino²⁵ ca²⁶ mukham leham²⁷ disvā „sappurisehi sad-
dhim santhavā param²⁸ seyyo nāma n' atthīti“ cintetvā duti-
yam gātham āha:

2. Na santhavasmā param atthi seyyo
yo santhavo sappurisena hoti,

¹ B¹ mahābrahmaṇānañ dassāmi ti tañ pāyāsam. ² K jāletvā. ³ B¹ bhavantam.
⁴ B¹ sappayutta. ⁵ B¹ adds so. ⁶ B¹ sacchīhi. ⁷ B¹ -taseito. ⁸ B¹ kūpūri-. ⁹ B¹
pāyāsena. ¹⁰ B¹ -kuṭi. ¹¹ B¹ adatṭhahitī, B² adaḍḍhahī. ¹² B¹ omits ti duvidhāpi.
¹³ B¹ omits lāmakataran. ¹⁴ K sasanthavo, B¹ ekasanthavo. ¹⁵ K omits pe,
B¹ pa. ¹⁶ K adaḍḍhahitī, B¹ adatṭhahitī. ¹⁷ K adds tañ. ¹⁸ B¹ eso. ¹⁹ K nayā.
B¹ tassā. ²⁰ K -dubhitā, B¹ -dupplinā. ²¹ K sākhamigim, B¹ sāmam nāma migi.
²² B¹ byagghassa. ²³ K dīpiko. ²⁴ B¹ omits ca. ²⁵ B¹ leham. ²⁶ B¹ paramam.

sīhassa vyagghassa¹ ca dīpino ca
sāmā mukhañi lehati santhavenā² 'ti. 24.

Tattha sāmā mukhañi lehati santhavenā² 'ti sāmā³ migi imesañi tiṇṇaṇi⁴ janānañi santhavena sinehena mukhañi lehatitī⁴.

Evam vatvā Bodhisatto anto Himavantam pavisitvā isi- 5
pabbajjam⁵ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imam dhammadesanam⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tena samayena tāpaso aham eva ahoṣin⁷“ ti. Santhavajātakaṃ⁸.

3. Susīmajātaka.

10

Kāḷamigā⁹ setadantā tava ime ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto chandakadānaṃ ārabhha kathesi. Sāvattiyaṃ hi
kadāci ekam eva kulam buddhapamukkassa bhikkhusaṅghassa dānaṃ
deti, kadāci aṇṇatitthiyānaṃ denti, kadāci¹⁰ gaṇabandhanena¹¹ bahū
ekato hutvā denti, kadāci vīthisabhāgena, kadāci sakalanagaravāsino 15
chandakaṃ saṃharitvā¹² dānaṃ denti. Imasmiṃ pana kāle sakala-
nagaravāsino chandakaṃ saṃharitvā¹³ sabbaparikkhārādānaṃ sajjetvā
dve koṭṭhāsā hutvā ekacce „imam sabbaparikkhārādānaṃ aṇṇatitthi-
yānaṃ dassāmā“ ti āhaṃsu ekacce „buddhapamukkassa bhikkhusaṅ-
ghassa¹⁴“ 'ti. Evam punappuna¹⁵ kathāya vattamānāya aṇṇatitthi- 20
sāvakehi¹⁶ aṇṇatitthiyānaṃ neva Buddhasāvakehi buddhapamukkassa
bhikkhusaṅghassa¹⁷ cā 'ti vutte „sambahulaṃ karissāmā“ 'ti sambahula-
tāya katāya „buddhapamukkassa saṅghassa dassāmā“ 'ti vadantā yeva
bahū¹⁸ jātā, tesaṃ neva¹⁹ kathā patitṭhāsi, aṇṇatitthiyasāvakā Buddhā-
naṃ dātabbadānassa antarāyaṃ kātum nāsakkhimsu. Nāgarā buddha- 25
pamukhaṃ saṅghaṃ nimantetvā sattāhaṃ mahādānaṃ pavattetvā sattame
divase sabbaparikkhāre²⁰ adamsu. Satthā anumodanaṃ katvā mahājanaṃ

¹ B¹ byagghassa. ² K sāmāñ. ³ both K and B¹ tinnañ. ⁴ B¹ lehiti. ⁵ B¹ isip-
pajjam. ⁶ K desanañ. ⁷ B¹ ahaṃsintena samayena tāpaso ahoṣin. ⁸ B¹ adda
dutiyañ. ⁹ both K and B¹ kāla. ¹⁰ B¹ gaṇabandhena. ¹¹ K omits aṇṇatitthi-
yānañ denti kadāci. ¹² so Bp; K saṃharitvā, B¹ haritvā. ¹³ so Bp B¹; K
saṃharitvā. ¹⁴ K saṅghassa. ¹⁵ B¹ -punnāñ. ¹⁶ B¹ cāsāvakehi. ¹⁷ K saṅ-
ghassa. ¹⁸ B¹ bahukā. ¹⁹ K tesayeva. ²⁰ B¹ sabbe.

maggaphalehi bodhetvā Jetavanavihāram eva gantvā bhikkhusaṅghena¹
 vatte dassite gandhakuṭipamukhe² tthatvā³ Sugatovādaṃ datvā gandha-
 kuṭiṃ pāvisi. Sāyaṇhasamaye bhikkhū dhammasabhāyāṃ sannipatitvā
 kathāṃ samuttthāpesum: „āvuso aññatitthiyasāvaka⁴ Buddhānaṃ dātabba-
 5 dānassa⁵ antarāyakaraṇatthāya vāyamantāpi antarāyaṃ kātuṃ nāsak-
 khimsu, taṃ sabbaparikkhārādānaṃ⁶ Buddhānaṃ yeva pādamūlaṃ⁷
 āgataṃ, aho Buddhabalan⁸ nāma mahantan⁹ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna¹⁰ ti pucchitvā
 „imāya nāma¹¹ ti vutte „na bhikkhave ete aññatitthiyasāvaka¹² idān¹³
 10 eva mayhaṃ dātabbadānassa antarāyakaraṇatthāya¹⁴ vāyamanti, pubbe
 pi vāyamimsu, so pana parikkhāro sabbakāle¹⁵ pi mam¹⁶ eva¹⁷ pādamū-
 laṃ¹⁸ āgacchatīti¹⁹ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Susīma nāma rājā ahosi. Tadā
 Bodhisatto tassa purohitassa brāhmaṇiyā kucchimsiṃ¹
 15 paṭisandhiṃ gaṇhi. Tassa soḷasavassakāle pitā kālam akūsi.
 So pana dharamānakāle rañño hatthimaṅgalakārako ahosi,
 hatthīnaṃ² maṅgalakāraṇatthāne³ ābhataṃ⁴ upakaraṇa-
 bhaṇḍaṃ⁵ ca hatthālaṃkāraṇaṃ ca sabbāṃ so yeva alat-
 tha⁶. Evam assa ekekasmīṃ maṅgale⁷ koṭimattaṃ⁸
 20 dhanāṃ uppajjati⁹. Atha tasmīṃ kāle hatthimaṅgalachaṇo
 sampāpuṇi. Sesabrāhmaṇā¹⁰ rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahā-
 rāja, hatthimaṅgalachaṇo sampatto, maṅgalaṃ kātuṃ vattati¹¹,
 purohitabrāhmaṇassa putto pana¹² atidaharo n' eva tayo vede¹³
 jānāti na hatthisuttaṃ, mayāṃ hatthimaṅgalaṃ karissāmā¹⁴ ti
 25 āhaṃsu. Rājā „sādhū¹⁵ ti sampatiṇṇhi. Brāhmaṇā „purohita-
 puttassa hatthimaṅgalaṃ kātuṃ adatvā hatthimaṅgalaṃ katvā
 mayāṃ dhanāṃ gaṇhissāmā¹⁶ ti hatthatuttthā vicaranti¹⁷.
 Atha „catutthe divase maṅgalaṃ¹⁸ bhavissatīti¹⁹ Bodhisattassa

¹ Bⁱ saṅgho. ² Bⁱ -kuṭi-. ³ Bⁱ katvā. ⁴ Bⁱ dātabbassa-. ⁵ Bⁱ sabbāṃ-.
⁶ Bⁱ -mūle. ⁷ Bⁱ balāṃ. ⁸ Bⁱ antarāyaṃ. ⁹ Bⁱ saṃpakālaṃ. ¹⁰ Bⁱ mayham
 eva. ¹¹ K -mūle. ¹² Bⁱ kucchamhi. ¹³ Bⁱ hatthi. ¹⁴ K -karana-. ¹⁵ K ābhata.
 Bⁱ ātaṃ? ¹⁶ Bⁱ upakāraṇaṇḍaṃ. ¹⁷ Bⁱ alattha¹⁸. ¹⁸ Bⁱ maṇḍa. ¹⁹ Bⁱ -matta
²⁰ Bⁱ uppajji. ²¹ Bⁱ sesā-. ²² Bⁱ vattatīti. ²³ Bⁱ pana putto. ²⁴ Bⁱ bede.
²⁵ Bⁱ karissāmā. ²⁶ Bⁱ virenti. ²⁷ Bⁱ hatthimaṅgalaṃ.

mātā taṃ pavattiṃ sutvā „hatthimaṅgalakaraṇaṃ¹ nāma yāva
sattanaṃ kulaparivattā² amhākaṃ, vaṃso ca no osakkhissati³
dhanā ca parihāyissāmā⁴“ ‘ti anusocamānā parodi. Bodhisatto
„kasmā amma rodasīti“ vatvā taṃ kāraṇaṃ sutvā „nanu amma
aham maṅgalaṃ karissāmīti“ āha. „Tāta tvaṃ n’ eva tayo
vede⁵ jānāsi na hatthisuttaṃ, kathaṃ maṅgalaṃ karissa-
sīti“⁶. „Amma kadā pana hatthimaṅgalaṃ karissantīti“⁷.
„Ito catutthe divase tātā“ ‘ti. „Amma tayo pana vede⁸ pa-
guṇe katvā hatthisuttaṃ jānanakā ācariyā⁹ kahaṃ vasantīti“¹⁰.
„Tāta evarūpo disāpāmomkkhācariyo¹¹ ito vīsayojanasatamatthake¹² 10
Gandhāraraṭṭhe Takkasilāyaṃ vasatīti“¹³. „Amma amhākaṃ
vaṃsaṃ na nāsessāmi, sve ekadivaseṇ’ eva Takkasilaṃ¹⁴ gantvā
ekaratten’ eva tayo vede¹⁵ ca¹⁶ hatthisuttaṃ ca uggaṇhitvā¹⁷
punadivase āgantvā catutthe divase hatthimaṅgalaṃ karissāmi,
mā rodīti¹⁸“ mātaraṃ samassāsetvā Bodhisatto punadivase pāto 15
va bhuñjitvā ekako va nikkhamitvā ekadivaseṇ’ eva Takkasilaṃ
gantvā ācariyaṃ vanditvā ekamante¹⁹ nisīdi. Atha naṃ āca-
riyo „kuto āgato si tātā“ ‘ti pucchi. „Bārāṇasito ācariyā“ ‘ti.
„Ken’ atthenā“ ‘ti. „Tumhākaṃ santike tayo²⁰ vede²¹ ca hatthi-
suttaṃ²² ca uggaṇhanatthāyā²³ ‘ti. „Sādhu tāta, uggaṇhā²⁴ 20
’ti. Bodhisatto „ācariya mayhaṃ kammaṃ accāyikan“ ‘ti sab-
baṃ pavattiṃ ārocetvā „aham ekadivaseṇ’ eva vīsayojanasataṃ²⁵
āgato, aji’ ekarattaṃ²⁶ mayhaṃ yeva²⁷ okāsaṃ karoṭha, ito ta-
tiye²⁸ hatthimaṅgalaṃ²⁹ bhavissati, aham eken’ eva uddesa-
maggena sabbaṃ uggaṇhissāmīti“ vatvā ācariyaṃ okāsaṃ 25
kāretvā ācariyassa pāde dhovitvā sahassatthavikaṃ purato

¹ so R²; K -karaṇaṃ, B¹ -kāraṇaṃ. ² K -vaddhā, B¹ -vattā. ³ K cano osak-
khi-, R² chinno osakki-, B¹ chaṇo osakki-. ⁴ K -yissāmī, B¹ yissāmā. ⁵ R¹ bede.
⁶ B¹ karissatīti. ⁷ B¹ karissasīti. ⁸ K -kaācariyā, B¹ kūācariyo. ⁹ R¹ vasatīti.
¹⁰ B¹ -kkho ācariyo. ¹¹ K vīsaiyojana-, B¹ satīyojanasatamattake. ¹² K -lāyaṃ.
¹³ B¹ omits ca. ¹⁴ B¹ -hetvā. ¹⁵ B¹ rodasīti. ¹⁶ B¹ -taṃ. ¹⁷ K omits tayo.
¹⁸ K -sutte. ¹⁹ B¹ uggaṇhatthāyā. ²⁰ B¹ -hāhi. ²¹ K vīsaṃ-. ²² K -riitiṃ,
B¹ -ratthaṃ. ²³ B¹ mayhaṃ űeva. ²⁴ K -ya. ²⁵ B¹ -lam.

1 ṭhapetvā vanditvā ekamantaṃ nisinno pariyattim ṭhapetvā aruṇe
 uggacchante uggacchante tayo vede¹ hatthisuttaṃ ca niṭṭha-
 petvā² „aññaṃ³ pi atthi ācariyā“⁴ 'ti pucchitvā „n⁵ atthi tāta,
 sabbaṃ niṭṭhitaṃ“⁶ ti vutte „ācariya imasmiṃ ganthe⁷ ettakaṃ⁸
 5 padaṃ paccābhaṭṭhaṃ⁹ ettakaṃ¹⁰ sajjhāyamūlhaṭṭhānaṃ, ito
 paṭṭhāya antevāsike evaṃ vāceyyātha“¹¹ 'ti ācariyassa sippan¹²
 sodhetvā pāto va bhuñjitvā ācariyaṃ vanditvā ekadivaseṇ¹³ eva
 Bārāṇasīṃ paccāgantvā mātaraṃ vanditvā „uggaṇḥitaṃ te tāta
 sippan“¹⁴ ti vutte „āma“¹⁵ 'ti vatvā mātaraṃ paritosesi. Puna-
 10 divase hatthīnaṃ maṅgalachano¹⁶ paṭiyādiyittha¹⁷. Satamatte¹⁸
 hatthi¹⁹ soṇṇālaṃkāre soṇṇadhaje²⁰ hemajālasaṇṇhane²¹ katvā
 ṭhapesuṃ, rājāṅgaṇaṃ alaṃkarimsu. Brāhmaṇa „mayāṃ hatthi-
 maṅgalaṃ karissāma, mayāṃ karissāmā²²“²³ ti maṇḍitapasādhitā
 atṭhaṃsu. Susīmo pi rājā sabbālaṃkārapatimaṇḍito²⁴ ābhara-
 15 ṇaḥṇaṃ²⁵ gāhāpetvā maṅgalaṭṭhānaṃ agamaṃsi. Bodhisatto
 pi kumārāparihārena alaṃkato attano parisāya purakkhata-
 parivārīto rañño santikaṃ gantvā „saccaṃ kira mahārāja tumhe
 ambākaṃ vaṃsaṃ²⁶ nāsetvā aññehi brāhmaṇehi hatthimaṅgalaṃ
 kāretvā 'hatthālaṃkāraṃ ca upakaraṇāni ca tesāṃ dāssāmā²⁷“
 20 'ti avacutthā²⁸ 'ti vatvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Kālā²⁹ migā setadantā tava ime³⁰
 parosataṃ hemajālābhichannā³¹,
 te te³² dadāmi Susīma brūsi
 anussaraṃ pettipitāmahanā³³ ti. 25.

25 Tattha te te³⁴ dadāmi Susīma brūsi te ete³⁵ tava santike³⁶
 kūlā³⁷ migā setadantā ti evaṃ saṅkhaṃ gataṃ parosataṃ sabbālaṃkāra-

¹ B¹ bede. ² B¹ niṭṭha-. ³ K aññe, B¹ araṇṇaṃ. ⁴ B¹ gakkhe. ⁵ B¹ ekaṃ. ⁶ K
 paccābhaṇḍaṃ, B¹ paccābhaṭṭhaṃ. ⁷ B¹ etthakaṃ. ⁸ B¹ ācariyasibbaṃ. ⁹ K -echano.
¹⁰ B¹ paṭiyādiyittha. ¹¹ B¹ sattamatte. ¹² so K; both K and B¹ hatthi. ¹³ B¹ so-
 vāṇadhaje. ¹⁴ B¹ temajālapaṭicchanne. ¹⁵ B¹ omits mayāṃ karissāmā. ¹⁶ B¹ -paṭi-
¹⁷ B¹ upakaraṇaḥṇaṃ. ¹⁸ B¹ vaṃsaṃ ca attano ca vaṃsaṃ. ¹⁹ B¹ tassāmi.
²⁰ B¹ kālā. ²¹ so all three MSS. ²² K B¹ -bhisaṇṇhannā, B¹ -bhichandā. ²³ K only
 one te. ²⁴ K penti-, B¹ mettā-. ²⁵ K neta. ²⁶ K adda tevā. ²⁷ B¹ santike.

patimaṇḍite hatthī¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmi²ti saccam kira bho Susīma
 evaṃ brūsi³ti attho, anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti amhākaṃ ca attano ca
 vaṃse⁴ pitupitāmahanānaṃ⁵ ācīṇṇaṃ saranto yeva, idaṃ vuttaṃ hoti: mahārāja⁶,
 yāva sattama⁷ kulaparivaṭṭa⁸ tumbhākaṃ pitipitāmahanānaṃ⁹ amhākaṃ pitupitā-
 mahā¹⁰ hatthimaṇḍalaṃ karonti¹¹, so tvaṃ evaṃ anussaranto pi amhākaṃ ca at- 5
 tano ca vaṃsaṃ nāsetvā saccam kira tvaṃ¹² evaṃ brūsi¹³ti.

Susīmo rāja¹⁴ Bodhisattassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gā-
 tham āha:

2. Kālā¹⁵ migā setadantā mama ime
 parosataṃ hemajālābhichannā¹⁶,
 te te dadāmi¹⁷ti vadāmi māṇava¹⁸
 anussaraṃ pettipitāmahanānaṃ ti. 26. 10

Tattha te te¹⁹ dadāmi²⁰ti te ete hatthī²¹ aññesaṃ brāhmaṇānaṃ dadāmi²²ti
 saccam eva māṇava vadāmi ne va²³ hatthī²⁴ brāhmaṇānaṃ dadāmi²⁵ti²⁶ attho²⁷, anus-
 saraṃ pettipitāmahanānaṃ²⁸ ti pitupitāmahanānaṃ pi²⁹ kiriyaṃ anussarāmi yeva 15
 no nānussarāmi, amhākaṃ pitipitāmahanānaṃ³⁰ hatthimaṇḍalaṃ tumbhākaṃ pitupitā-
 mahā³¹ karontīti pana anussaranto pi evaṃ vadāmi yevā³²ti adhippāyen³³ evam āha.

Atha naṃ Bodhisatto etad avoca: „Mahārāja amhākaṃ ca
 attano ca³⁴ vaṃsaṃ anussaranto yeva kasmā maṃ ṭhapetvā
 aññehi hatthimaṇḍalaṃ kārāpethā³⁵“ti. „Tvaṃ kira tāta tayo 20
 vede³⁶ hatthisuttaṃ ca na jānāsīti mayhaṃ ārocesuṃ, tenāhaṃ
 aññehi brāhmaṇehi kārāpemīti³⁷“. „Tena hi mahārāja ettha-
 kesu³⁸ brāhmaṇesu ekabrāhmaṇo pi vedesu³⁹ vā hatthisuttesu
 vā ekadesam pi yadi mayā saddhim kathetuṃ samattho atthi
 utthahatu, tayo pi vede⁴⁰ hatthisuttaṃ ca saddhim hatthimaṇ- 25
 ḍalakaraṇena maṃ ṭhapetvā añño sakala-Jambudīpe pi jānanto

¹ both K and B¹ hatthī. ² B¹ attano pese. ³ B¹ petti-. ⁴ K omits mahārāja.
⁵ K adds hi. ⁶ K -vaddhā. ⁷ B¹ petti-. ⁸ B¹ pettipitāmahā va. ⁹ B¹ -to.
¹⁰ K omits tvaṃ. ¹¹ K omits rāja. ¹² B¹ kālā. ¹³ K -bhisañchannā. ¹⁴ K mā-
 nava. ¹⁵ K tene. ¹⁶ K neva, B¹ te, B¹ tetava. ¹⁷ B¹ vadāmi¹⁷. ¹⁸ B¹ adds te
 brāhmaṇe saccam eva vadāmi ti attho. ¹⁹ K omits pettipitāmahanānaṃ. ²⁰ B¹ omits
 pitupitāmahanānaṃ pi. ²¹ B¹ pettipitā-, B¹ pitipitā-. ²² B¹ pettipitā-, B¹ adds
 maṇḍalaṃ. ²³ K omits ca. ²⁴ B¹ bede. ²⁵ so both K and B¹. ²⁶ B¹ bedesu.

nāma n' atthāti¹“ sīhanādaṃ nadi. Ekabrāhmaṇo pi paṭisattu² hutvā utthātum nāsakkhi. Bodhisatto attano kulavaṃsaṃ³ pa-
titthāpetvā maṅgalaṃ katvā bahum dhanam ādāya attano⁴ nive-
sanaṃ agamāsi.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (keci sotāpannā ahesum keci sakadāgāmino keci anā-
gāmino, keci arahattaṃ pāpuṇṇiṃsu) „Tadā mātā Mahāmāyā ahoṣi, pitā
Suddhodano mahārājā, Susīma rājā Anando⁴, disāpāmoḁkhācariyo⁵ Sāri-
putto, māṇavo pana aham evā“ 'ti. Susīmajātakaṃ⁶.

10

4. Gijjhajātaka.

- Yam nu gijjho yojanasatan ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ mātuposakabhikkhum ārabha katesi. Vatthum⁷
Sāmajātake āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhum „saccaṃ kira
tvam bhikkhu gihi⁸ posesīti“⁹ pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „kim pana
15 te hontīti¹⁰“ pucchitvā¹¹ „mātāpitāro me bhante“ ti vutte „sādhū sā-
dhū“ 'ti sādhukāraṃ datvā „mā bhikkhave imaṃ bhikkhum ujjhāyittha,
porāṇakapaṇḍitāpi guṇavasena aññātakānaṃ pi upakāraṃ akaṃsu,
innassa pana mātāpitunnaṃ bhāro¹² yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
20 dhisatto Gijjhapabbate gijjhayoniyam nibbattitvā mātāpitāro
poseti. Ath' ekasmiṃ kāle mahatī¹³ vātavutthi¹⁴ ahoṣi. Gijjhā
vātavutthim sahitaṃ asakkontā sītabhayena Bārāṇasim gantvā
pākārasamīpe¹⁵ parikhāsamīpe ca sītena kampamānā nisidimsu.
Tadā Bārāṇasīsetthi nagarā nikkhamitvā nahāyitum gacchanto
25 te gijjhe kilamante disvā ekasmiṃ anovassakattāṇe sannipāte-
tvā aggim kārapetvā gosusānaṃ¹⁶ pesetvā gomaṃsaṃ āharāpe-
tvā tesam dāpetvā ārakkham tṭhapesi. Gijjhā vūpasantāya

¹ B¹ paṭisatthu. ² B² kulavamsaṃ. ³ K omits attano. ⁴ B¹ adds ahoṣi. ⁵ B¹
-mokkho ācariyo. ⁶ B¹ adds tatīyaṃ. ⁷ B¹ vatthu. ⁸ B¹ gihi. ⁹ K posesīti, B¹ po-
sesīti. ¹⁰ B¹ kim pana tvam posesīti. ¹¹ B¹ pucchi. ¹² B¹ upakāraṃ nam thāro.
¹³ B¹ -ti. ¹⁴ K -vutthi. ¹⁵ B¹ adds ca. ¹⁶ so B²; K gosusānaṃ, B¹ pūrisesūsānaṃ.

vātavutt̐hiyā kallasarīrā hutvā pabbatam eva agamaṃsu¹.
 Tatth' eva² sannipatitvā evaṃ mantayim̐su: „Bārāṇasīset̐thinā
 amhākam upakāro kato, 'katupakārassa' nāma paccupakāram
 kātuṃ vattatīti', tasmā ito pat̐hāya tumhesu yo yaṃ vattham⁴
 vā ābharanam⁵ vā labhati tena tam⁶ Bārāṇasīset̐thissa⁷ gehe 5
 ākāsaṅgaṇe pātetabban⁸ ti. Tato pat̐hāya gijjhā manussānam
 vatthābharanāni⁹ ātape sukkhāpentānam pamādam oloketvā senā
 viya maṃsapesim sahasā⁹ gahetvā Bārāṇasīset̐thissa gehe¹⁰ ākā-
 saṅgaṇe pātentī. So gijjhānam ābharanabhāvam¹¹ nātva¹² sab-
 bāni tāni visum yeva ṭhapāpesi¹⁷. „Gijjhā nagaram vilumpantī 10
 tīti¹⁴“ rañño ārocesum. Rājā „ekam gijjham pi tāva gaṇhatha,
 sabbam āharāpessāmīti“ tattha tattha pāse c' eva¹⁵ jālāni¹⁶ ca
 oḍḍāpesi¹⁷. Mātuposakagijjho pāse bajjhi. Tam gahetvā „rañño
 dassesāmā¹⁸“ 'ti nenti¹⁹. Bārāṇasīset̐thi rājupat̐hānam gac-
 chanto te²⁰ manusse gijjham gahetvā gacchante disvā „mā imam 15
 gijjham bādhayim̐sū²¹“ ti saddhim űeva agamāsi²². Gijjham
 rañño dassesum. Atha nam rājā pucchi: „tumhe²³ nagaram
 vilumpitvā²⁴ vatthādini gaṇhathā“ 'ti. „Ama mahārājā“ 'ti.
 „Kassa²⁵ dinnānīti“. „Bārāṇasīset̐thissa“ 'ti. „Kimkāraṇa“ ti.
 „Amhākam tena jivitaṃ dinnam, upakārassa²⁶ nāma paccupa- 20
 karam katuṃ vattati, tasmā adamhā²⁷“ 'ti. Atha nam rājā
 „gijjhā kira yojanasatamatthake ṭhatvā²⁸ kuṇapaṃ passanti,
 kasmā tvaṃ attano oḍḍitaṃ pāsam na passasīti“ vatvā paṭha-
 mam gātham āha:

1. Yan³⁰ nu gijjho yojanasataṃ kuṇapāni avekkhati 25
 kasmā jālaṃ ca pāsāṃ³⁰ ca āsajjāpi na bujjhasīti. 27.

¹ Bⁱ āgamaṃsu. ² Bⁱ adds te. ³ Bⁱ adds ca. ⁴ Bⁱ vattam. ⁵ Bⁱ ābharanāni
⁶ Bⁱ labhataṃ tena sam. ⁷ Bⁱ -sīset̐thissa. ⁸ K vatthābharanāti, Bⁱ vatthābhara-
 ṇāsi. ⁹ K sahasasā, Bⁱ sahasa. ¹⁰ K omits gehe. ¹¹ Bⁱ āharaṇa-. ¹² Bⁱ āñña-
 tvā. ¹³ Bⁱ ṭhapasi. ¹⁴ K vilumpantīti, Bⁱ viluppantīti. ¹⁵ K ca. ¹⁶ K jālāni,
 Bⁱ jāle. ¹⁷ Bⁱ oḍḍāpesi. ¹⁸ Bⁱ dassesāmī. ¹⁹ Bⁱ nanti. ²⁰ K omits te. ²¹ K -su.
 Bⁱ mārayisu. ²² Bⁱ āg-. ²³ K omits tumhe. ²⁴ K vilum-. ²⁵ Bⁱ adds vā.
²⁶ Bⁱ upakārakassa. ²⁷ K amhā. ²⁸ Bⁱ katvā. ²⁹ Bⁱ yaṃ. ³⁰ Bⁱ pālāni.

Tattha yaṇ ti nīpātamattaṃ, nū 'ti nāmatthe nīpāto, gijjho nāma yo-
janasataṃ atikkamītvā tthitāni kuṇapāni avekkhati passatīti attho, āsajjāpīti
āsādetvāpi saṃpāpūnitvāpīti attho, taṃ attano atthāya oḍḍitaṃ jālaṃ ca pāsaṃ¹
ca patvāpi kasmā na bujjasīti pucchi².

3 Gijjho tassa vacanaṃ sutvā dutiyaṃ gātham āha:

9. Yadā parābhavo hoti poso jīvitasamkhaye
atha jālaṃ ca pāsaṃ ca āsajjāpi³ na bujhatīti. 28.

Tattha parābhavo ti vināso, poso ti satto.

Gijjhassa vacanaṃ sutvā rājā setṭhiṃ pucchi: „saccaṃ ma-
10 hāsetṭhi gijjhehi tumhākaṃ gehe vatthādini ābhatānīti“⁴. „Sac-
caṃ devā“⁵ 'ti. „Kahaṃ tānīti“⁶. „Deva mayā sabbāni visum
ṭhapitāni, yaṃ yesaṃ santakaṃ⁷ taṃ⁸ tesaṃ dassāmi, imaṃ
gijjhaṃ vissajjethā“⁹ 'ti gijjhaṃ vissajjāpetvā mahāsetṭhi⁷ sabbe-
saṃ santakāni dāpesi.

15 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā⁸ saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne mātuposakabhikkhu⁹ sotāpattiphale
patitṭhahi) „Tadā rājā Ānando aho si, Bārāṇasīsetṭhi Sāriputto, māti-
posakagijjho¹⁰ pana aham evā“¹¹ 'ti. Gijjhajātakaṃ¹¹.

5. Nakulajātaḥ.

20 Sandhiṃ¹² katvā amittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane¹³
viharanto seṇibhaṇḍanaṃ ārabba katesi. Vatthum¹⁴ heṭṭhā Ura-
jātake¹⁵ kathitasadisam eva. Idhāpi Satthā „na bhikkhave ime dve
mahāmattā idān' eva mayā samaggā katā, pubbe p' āhaṃ ime sa-
magge akāsiṃ yevā“¹⁶ 'ti vatva atītaṃ āhāri:

25 Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto

¹ B¹ pāsaṃ. ² B¹ pucchati attho. ³ K āsajjāpi, B¹ āpajjāpi. ⁴ so B²; K āhatānīti.

⁵ K sattaṃ? ⁶ taṃ struck out in K. ⁷ B¹ omits gijjhehi . . . mahāsetṭhi.

⁸ K desanaṃ. ⁹ B¹ mātuposaka-, K mātuposakābhikkhū. ¹⁰ B¹ mātuposakagijjho.

¹¹ B¹ adds catuttham. ¹² B¹ saddhi. ¹³ B¹ Veluvane. ¹⁴ B¹ vatthu. ¹⁵ K

uraṅga-, B¹ urabha-.

Takkasilāyaṃ¹ sabbasippāni uggahetvā gharāvāsaṃ pahāya isi-
pabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
uñchācariyāya² vanamūlaphalāhāro Himavantapadese³ vāsaṃ
kappesi. Tassa caṃkamanakoṭiyaṃ⁴ ekasmiṃ vammike nakulo
vasati⁵, tass'eva ca⁶ santike ekasmiṃ rukkhabile⁷ sappo vāsaṃ
kappesi. Te ubho pi ahinakuḷā niccakālaṃ kalahaṃ karonti.
Bodhisatto tesaṃ kalahe ādīnavaṃ ca mettābhāvanāya ca ānisaṃ-
saṃ kathetvā „kalahaṃ nāma akatvā samaggavāsaṃ vasitum
vaṭṭatīti“⁸ ovaditvā ubho pi te samagge akāsi. Atha sappassa
bahinikkhantakāle nakulo caṃkamanakoṭiyaṃ vammikassa bila-
dvāre sīsaṃ katvā mukhaṃ vivaritvā nipanno assasanto passa-
santo niddaṃ upagañchi⁹. Bodhisatto taṃ tathā nipajjitvā¹⁰
niddāyamānaṃ disvā „kin nu kho te nissāya bhayaṃ uppan-
na“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Sandhiṃ katvā amittena aṇḍajena jalābuja
vivariya dāṭhaṃ sayasi¹¹, kuto te¹² bhayaṃ āgatan ti. 29.

Tattha sandhiṃ¹³ katvā ti mittabhāvaṃ karitvā¹⁴, aṇḍajena¹⁵ ti aṇḍa-
kose nibbattena nūgena, jalābujā¹⁶ ti nakulaṃ ālapatī, so hi jalābumhi jātattā
jalābujo ti vuccati, vivariyā¹⁷ ti vivaritvā.

Evam Bodhisattena vutto¹⁸ nakulo „ayya, paccāmitto nāma
na avajānitabbo āsaṃkitabbo yevā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Saṃketh' eva amittasmiṃ, mittasmiṃ pi na vissase.
abhayā bhayaṃ uppannaṃ api mūlāni kantatīti. 30.

Tattha abhayā bhayaṃ uppannaṃ ti na ito te¹⁹ bhayaṃ uppannaṃ ti
abhayo, ko so²⁰; mitto yamhi mittasmiṃ pi vissase ti tato bhayaṃ uppajjati,
raṇi mūlaṃ pi²¹ nikantatīti²² mittassa sabbarandhānaṃ²³ viditattā mūla-
ghaccāya²⁴ sarivattatīti²⁵ attho.

¹ Bⁱ adds gaṃtvā. ² so K and B^p; Bⁱ -cariya. ³ Bⁱ -ppadese. ⁴ Bⁱ caṃkamaṇa-
⁵ K omits vasati, Bⁱ puts vasati after santike. ⁶ K tassevava. Bⁱ tasseva. ⁷ Bⁱ ruk-
khamūle ⁸ Bⁱ vattati. ⁹ Bⁱ -gacchi. ¹⁰ K nipajji, Bⁱ nippajjitvā. ¹¹ Bⁱ sassasi.
¹² K naṃ. ¹³ Bⁱ saddhi. ¹⁴ Bⁱ katvā. ¹⁵ K vutto. ¹⁶ Bⁱ omits te. ¹⁷ Bⁱ so ko.
¹⁸ so K and Bⁱ; B^p mūlā. ¹⁹ K nikantati. ²⁰ Bⁱ sappadantānaṃ. ²¹ Bⁱ mūla-
ghāsajhāya. ²² Bⁱ pavattatīti.

Atha nam Bodhisatto „mā bhāyi, yathā sappo¹ tayi na dubbhati² ev' āhaṃ akāsiṃ, tvaṃ ito paṭṭhāya tasmiṃ āsaṃkamā mā karīti“ ovaditvā cattāro Brahmavihāre bhāvetvā Brahma-loka-parāyano ahoṣi. Te pi yathākammaṃ gatā.

- 5 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā³ jātakam samodhānesi: „Tadā sappo ca nakulo ca ime dve mahāmattā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā“⁴ ti. Nakulajātakam⁵.

6. Upasāḷhajātaka.

- Upasāḷhakanāmānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
10 ekam Upasāḷhakan⁶ nāma susānasuddhikam brāhmaṇam ārabha kathesi. So kira addho ahoṣi mahaddhano, diṭṭhigatikkattā⁷ pana dhuravihāre vasantānam pi Buddhānaṃ saṃgahaṃ nāma na akāsi. Putto pan' assa paṇḍito ahoṣi nānasampanno. So mahallakakāle puttam āha: „mā kho maṃ tāta aññassa vasalassa jhāpitasusāne jhāpehi⁸,
15 ekasmiṃ pana anucchiṭṭhasusāne⁹ yeva maṃ jhāpeyyāsīti“. „Tāta, ahaṃ tumhākam jhāpetabbayuttakam ṭhānam na jānāmi, sādhu vata maṃ ādāya gantvā imasmiṃ ṭhāne maṃ jhāpeyyāsīti¹⁰ tumhe va ācikkhatthā“¹¹ ti. Brāhmaṇo „sādhu tātā“¹² ti taṃ ādāya nagarā¹³ nikkhamitvā Ujjhakūtamatthakam abhirūhitvā „tāta idam¹⁴ aññassa vasalassa
20 na jhāpitatṭhānam¹⁵, ettha maṃ jhāpeyyāsīti“ vatvā puttena saddhiṃ pabbatā otaritum ārabhi. Satthā pana taṃ divasaṃ paccūsakāle bodhaneyyabandhave olokento tesam pitāputtānaṃ sotāpattimaggassa upanissayaṃ addasa, tasmā taṃ¹⁶ maggam gahetvā ṭhitaluddako¹⁷ viyu
25 pabbatapādam gantvā tesam pabbatamatthakā otarantānam āgamaya-māno nisīdi. Te otarantā Satthāraṃ addasaṃsu. Satthā paṭisanthāraṃ karonto „khaṃ gamittha brāhmaṇā“ ti pucchi. Māṇavo taṃ attham ārocesi. Satthā „tena hi ehi, tava pitarā ācikkhitatṭhānam gacchāmā“¹⁸ ti ubho pitāputte gahetvā pabbatamatthakam āruya „kataram¹⁹ ṭhānan“ ti pucchi. Māṇavo „imesam tiṇṇam pabbatānam antaram ācikkhi

¹ Bī sabbo. ² Bī duppatī. ³ Bī adda saccāni pakāsetvā. ⁴ Bī adda pañcamani.

⁵ Bī - kam. ⁶ Bī diṭṭhigatikkattā, Bī diṭṭhigatipattā ⁷ Bī jhāposi. ⁸ Bī anucchi-
ṭṭha-, K anucchiṭṭha-. ⁹ Bī tumhe āgacchathā. ¹⁰ Bī gharā. ¹¹ Bī omits idam.

¹² Bī vasalassa ajhāpitatṭhānam. ¹³ K omits taṃ. ¹⁴ K ṭhitarāṇuddako, Bī mi-
galuddako. ¹⁵ Bī katara.

bhante¹ ti āha. Satthā „na kho māṇava² tava pitā³ idān⁴ eva susāna-
suddhiko⁵, pubbe pi susānasuddhiko va⁶, na c⁷ eso⁸ idān⁹ eva imas-
mim⁶ yeva thāne maṃ jhāpeyyāsīti⁷ tava ācikkhati, pubbe pi imasmim
yeva thāne attano jhāpanabhāvaṃ ācikkhīti⁸“ vatvā tena yācito
atītaṃ āhāri:

5

Atīte imasmim yeva Rājagahe ayam eva Upasāḷhako
brāhmaṇo ayam eva c⁹ assa putto ahosi. Tadā Bodhisatto
Magadharatthe brāhmaṇakule nibbattitvā paripuṇṇasippo isi-
pabbajjāṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
jhānakīlaṃ kilanto Himavantapadese⁷ ciraṃ vasitvā loṇambilase- 10
vanatthāya Gijjhakūṭe paṇṇasālāyaṃ⁸ vihāsi. Tadā so brāhmaṇo
iminā va niyāmena puttāṃ vatvā puttena „tumhe yeva me
tathārūpaṃ thānaṃ ācikkhathā⁹“ ti vutte idam⁹ eva thānam¹⁰
ācikkhitvā puttena saddhiṃ otaranto Bodhisattaṃ disvā tassa
santikaṃ upasaṃkami¹¹ Bodhisatto ca¹² iminā va niyāmena 15
pucchitvā māṇavassa vacanaṃ sutvā „ehi, tava pitarā¹³ ācikkhi-
tatthānassa ucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁴ vā anucchiṭṭhabhāvaṃ¹⁵ vā jānis-
sāmā¹⁶“ ti tehi saddhiṃ pabbatamatthakaṃ āruya „idam¹⁶ tiṇ-
ṇaṃ pabbatānaṃ antaraṃ anucchiṭṭhatthānaṃ¹⁷“ ti māṇavenā
vutte „māṇava, imasmim yeva thāne jhāpitakānaṃ¹⁷ pamāṇaṃ¹⁸ 20
n¹ atthi, tav¹ eva pitā imasmim yeva Rājagahe brāhmaṇakule
yeva¹⁹ nibbattitvā Upasāḷhako yeva nāma²⁰ hutvā imasmim
pabbatantare cuddasajātisahassāni jhāpito, paṭhaviyaṃ hi²¹ ajjhā-
pitatthānaṃ vā asusānatthānaṃ vā sīsānaṃ anivethitatthānaṃ²²
vā laddhum na sakkā²² ti pubbenivāsaṇāpene paricchinditvā imaṃ 25
gāthadvayam āha:

¹ B¹ satiā so māṇava. ² B¹ adds na. ³ B¹ adds yeva. ⁴ B¹ omits pubbe - - -
ko va. ⁵ B¹ cessa. ⁶ C¹ adds yeva. ⁷ B¹ himavantappa-. ⁸ K paṇṇasālāya.
⁹ B¹ idham. ¹⁰ B¹ thānanti. ¹¹ K upasaṃkamitvā. ¹² B¹ omits ca. ¹³ B¹ pi-
tuno. ¹⁴ B¹ ucchiṭṭha-, K uccitṭha-. ¹⁵ B¹ anucchiṭṭha-, K anucitṭha-. ¹⁶ B¹ ime-
saṃ. ¹⁷ B¹ jhāpitamatānaṃ. ¹⁸ B¹ adds nāma. ¹⁹ B¹ omits yeva. ²⁰ K nāmaṃ.
²¹ B¹ paṭhaviyamhi. ²² B¹ sīsānaṃ anivethitatthānaṃ, B² anivethitatthānaṃ
omitting sīsānaṃ.

1. Upasāḷhakanāmānam¹ sahaṣṣāni catuddasa
asmiṃ padese daḍḍhāni, n' atthi loke anāmataṃ. 31.

2. Yamhi saccaṇ ca dhammo ca ahiṃsā saññamo² damo³
etaḍ⁴ ariyā⁴ sevanti, etaṃ loke anāmatan ti. 32.

5 Tattha anāmatan ti mataṭṭhānaṃ hi upacāravasena⁵ amatan ti vuccati,
taṃ paṭisedhento anāmatan ti āha, anamatan⁶ ti pi pāṭho, lokasmiṃ hi ana-
mataṭṭhānaṃ⁷ asusānaṭṭhānaṃ nāma n' atthīti⁸ attho; yamhi saccaṇ ca
dhammo cā 'ti yasmiṃ⁹ puggale catusaccavattbukaṃ¹⁰ pubbhāgasaccaññaṇaṃ
ca lokuttaradhammo c' eva atthi, ahiṃsā ti paresaṃ aviheṣā¹¹ aviheṭṭhānā¹²,
10 saṃyamo ti sīlasaṃyamo, damo ti indriyadamaṇaṃ idaṇ ca¹³ guṇajātaṃ yas-
miṃ puggale atthi, etaḍariyā¹⁴ sevanti ariyā buddhā ca paccekabuddhā ca
buddhasāvaka ca etaṃ ṭhānaṃ sevanti, evarūpaṃ puggalaṃ upasaṃkamanti¹⁵
bhajanti attho, etaṃ loke anāmatan ti etaṃ guṇajātaṃ loke amatabbhāva-
sādhanaṭo¹⁶ amataṃ¹⁷ nāma¹⁸.

15 Evaṃ Bodhisatto pitāputtānaṃ dhammaṃ desetvā cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloḥa-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pitāputtā sotāpattiphale paṭiṭṭha-
himsu) „Tadā pitāputtā va¹⁹ etarahi pitāputtā ahesuṃ, tāpaso pana
20 aham evā²⁰ 'ti. Upasāḷhajātakam²⁰.

7. Samiddhijātaka.

Abhuttvā bhikkhasi bhikkhū 'ti. Idam Satthā Rajagahaṃ
nissāya Tapodārāme viharanto Samiddhitheram ārabha katesi.
Ekadivasam hi āyasmā Samiddhi sabbarattim padhānaṃ²¹ padahitvā
25 aruṇuggamanavelāya nahātvā²² suvaṇṇavaṇṇam attabhāvaṃ sukkhāpaya-
māno antaravāsakaṃ nivāsetvā uttarāsaṃgam hatthena gahetvā atṭhāsi.
Suparikammakata viya²³ suvaṇṇapaṭimā attabhāvasamiddhiyā²⁴ yeva

¹ Bī -nāmāni. ² K saññamo, Hī yaṃyamo. ³ Dh. v. 281. ⁴ Bī etaṃ. ⁵ Bī āca-
riyā. ⁶ K mataṭṭhānaṃ upamācāravacanena. ⁷ Bī amataṭṭhānaṃ.
⁸ Bī atthīti. ⁹ Bī yamhi. ¹⁰ Bī catusaccaṇ ca vattbuka. ¹¹ Bī aviheṣā. ¹² Bī ya-
viheṭṭhānā. ¹³ Bī catu. ¹⁴ Bī etaṃ ariyā. ¹⁵ Bī upasaṃkamitvā. ¹⁶ Bī anāmata-
¹⁷ Bī anāmata. ¹⁸ Bī nāmā ti attho. ¹⁹ Bī ca. ²⁰ adds chaṭṭhamam. ²¹ Hī pa-
ṭhānaṃ. ²² Bī nahātvā. ²³ Bī adds hi. ²⁴ K attabhāvaṃ.

hi 'ssa Samiddhīti nāmaṃ ahoṣi. Ath' assa sarīrasobhagguṃ disvā ekā devadhītā paṭibaddhacittā therāṃ evaṃ āha: „tvam kho si bhikkhu daharo yuvā susu kālakeso bhadro yobbanena samannāgato abhirūpo dassaniyo pāsādiko, evarūpassa tava kāme aparibhuñjitvā ko attho pabbajjāya, kāme tāva paribhuñjassu, pacchā pabbajitvā samaṇa-
dhammaṃ karissasīti¹“. Atha naṃ thero āha: „devadhīte, asukasmiṃ
nāma vaye t̥hito marissāmīti mama maraṇakālaṃ na jānāmi, esa me
kālo paṭicchanno, tasmā taruṇakāle yeva samaṇadhammaṃ katvā duk-
khaṣṣ' antaṃ karissāmīti²“. Sā therassa santikā paṭisanthāraṃ alabhित्वा
tatth' ev' antaradhāyi³. Thero Satthāraṃ upasaṃkamitvā etaṃ atthaṃ
ārocesi. Satthā „na kho Samiddhi tvam ñeva etarahi devadhītāya
palobhito, pubbe pi devadhītaro pabbajite palobhesuṃ yevā⁴ 'ti vatvā
tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto ekasmiṃ Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto sabbasippesu⁶ nipphattiṃ patvā isipabbajjaṃ
pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Himavanta-
padese ekaṃ jātassaraṃ nissāya vasaṃ kappesi. So sabbarattiṃ
padhānaṃ padahitvā aruṇuggamanavelāya nahātvā ekaṃ vakka-
laṃ nivāsetvā ekaṃ hatthena gahetvā sarīraṃ nivodakaṃ⁷
karonto aṭṭhāsi. Ath' assa rūpaggappattaṃ attabhāvaṃ oloke-
tvā paṭibaddhacittā⁸ ekā devadhītā Bodhisattaṃ palobhayamānā
imaṃ paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Abhutvā bhikkhasi bhikkhu, na hi bhutvāna bhikkhasi,
bhutvāna bhikkhu bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti. 33.

Tattha abhutvā bhikkhasi bhikkhū 'ti tvam daharakāle kilesakāmasena
vatthukāme abhuñjitvā va bhikkhāya carasi, na hi bhutvāna bhikkhasi¹
nanu nāma pañcakāmaguṇe bhuñjitvā bhikkhāya caritabbaṃ, na hi bhutvāna
bhikkhasi, kāme abhutvā va bhikkhācariyaṃ upagato si, bhutvāna bhikkhu
bhikkhassū 'ti bhikkhu daharakāle tāva kāme bhuñja², bhutvāna³ pacchā ma-
hallakakāle bhikkhassu, mā taṃ kālo upaccagā ti ayaṃ kāme bhuñjanakālo
daharakālo taṃ mā atikkamatū 'ti.

¹ B¹ -ssatīti. ² B² tatheva antaradhāyi. ³ B³ gāmake. ⁴ K -sippe. ⁵ so B¹ B²;
K vodakam. ⁶ B¹ paṭibandha-. ⁷ B¹ omits bhuñja. ⁸ B¹ bhuñjitvā.

Bodhisatto devadhītāya vacanam sutvā attano¹ ajjhāsayaṃ pakāsento dutiyaṃ gātham āha:

2. Kālaṃ vo² haṃ na jānāmi, channo kālo na dissati,
tasmā abhuttvā bhikkhāmi, mā maṃ³ kālo upaccagā ti. 34.

5 Tattha kālaṃ vo haṃ na jānāmīti vo ti nipātamattani, abhi paṭhamavaye vā mayā maritabbaṃ majjhimavaye vā pacchimavaye vā ti evaṃ attano maraṇakālaṃ na jānāmi, atipaññitenāpi⁴ hi puggalena

jīvitāṃ vyādhi kālo⁵ ca dehanikkhepanaṃ⁶ gati
panca te⁷ jīvalokasmiṃ animittā na ñāyare⁷,

10 channo kālo na dissatīti yasmā⁸ asukasmiṃ nāma vassakāle⁹ vā hemantādi-
utukāle¹⁰ vā mayā maritabbaṃ ti mayhaṃ p'esa¹¹ channo kālo na dissati, supaṭi-
channo hutvā titho¹² na paññāyati, tasmā abhuttvā bhikkhāmīti tena kārā-
ṇena kāmagaṇe¹³ abhuttvā va¹⁴ bhikkhāmīti¹⁵, mā maṃ kālo upaccagā ti
maṃ samaṇadhammassa¹⁶ karaṇakālo mā atikkamatu¹⁷, imiṃ kārāṇena daharo
15 vasamāno pabbajjtvā samaṇadhammaṃ karomīti¹⁸.

Devadhītā¹⁹ Bodhisattassa vacanam sutvā tatth' ev'
antaradhāyi¹⁸.

Satthā imāṃ dhammadesanāṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā devadhītā ayaṃ devadhītā ahośi²¹, ahaṃ eva tena samayena
20 tāpaso ahośi²² ti. Samiddhijātakaṃ²³.

8. Sakuṇagghijātaka.

Seno balasā patamāno ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
attano²⁴ ajjhāsayaṃ sakuṇovādasuttaṃ ārabba kathesi. Ekadi-
vasaṃ²⁵ hi Satthā bhikkhū āmantetvā „gocare bhikkhave caratha
25 sake pettike visaye“ ti imāṃ saṃyuttaṃ Mahāvagge suttantaṃ²⁶

¹ K adds ca. ² B² haṃ. ³ B¹ itipaññitena. ⁴ B¹ byādhi-. ⁵ B¹ deyaṇikkha-
manasi. ⁶ B¹ pañceto. ⁷ B¹ jārayeti. ⁸ K tasmā. ⁹ K veyakāle. ¹⁰ B¹ he-
mantādīnaṃ. ¹¹ K -pesaṃ. B¹ mayhaṃ esa. ¹² B¹ titho. ¹³ B¹ pañcakāma-.
¹⁴ B¹ omits va. ¹⁵ K -mi. ¹⁶ K savana-. ¹⁷ B¹ adds ti attho. ¹⁸ B¹ adds
vatvā. ¹⁹ K devatā. ²⁰ B¹ tatthevaantaradhāyi. ²¹ K omits tadā - - ahośi.
²² B¹ adds sattamaṃ. ²³ K omits attano. ²⁴ B¹ -saṃ. ²⁵ B¹ suttanti, K
adds vantaṃ

kathento „tumhe tāva tiṭṭhatha, pubbe tiracchānagatāpi sakam pettikam visayam pahāya agocare carantā paccāmittānam hatthapatham guntvā¹ attano paññāsampattiya² upāyakosallena paccāmittānam hatthā muc-cimsū³“ ‘ti vatvā atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 5
Bodhisatto lāpasakuṇayoniyam nibbattitvā naṅgalakatṭha-
karaṇe leḍḍutṭhāne⁴ vāsam kappesi. So⁵ ekadivasam sakavi-
saye gocaragahaṇam⁶ pahāya „paravisaye gocaram gahessāmīti“
aṭavipariyantam agamāsi. Atha nam tattha gocaram gaṇhantaṁ
disvā sakuṇagghi sahasā ajjhappattā aggahesi. So sakuṇagghiya⁷ 10
hariyamāno evaṁ paridevesi: „mayam⁸ eva mahāalakkhikā,
mayam appapuññā yeva, mayam agocare carimha paravisaye,
sac’ ajja mayam gocare careyyāma sake pettike visaye na kho⁹
my-āyam¹⁰ sakuṇagghi alam abhavissa yadidaṁ āgato¹¹ yuddhāyā“
‘ti. „Ko pana te lāpaka gocaro sako pettiko visayo“ ti¹². „Yad 15
idaṁ naṅgalakatṭhakaraṇam¹³ leḍḍutṭhānan¹⁴“ ti. Atha nam
sakuṇagghi sake bale atthaddhā¹⁵ amuñci: „gaccha kho tvam
lāpa, tatthāpi¹⁶ gantvā na makkhasīti“. So tattha gantvā ma-
hantaṁ leḍḍum¹⁷ abhirūhitvā¹⁸ „ehi kho dāni sakuṇagghīti“ so
taṁ avhayanto¹⁹ atṭhāsi. Sakuṇagghi sake bale thaddhā²⁰ 20
ubho pakkhe sandhāya lāpakasakuṇam²¹ sahasā ajjhappattā²²,
yadā pana taṁ lāpo „bahūāgato²³ kho my-āyam sakuṇagghīti“
aññāsi atha parivattitvā tass’ eva leḍḍussa²⁴ antaram paccā-
pādi²⁵. Sakuṇagghi vegam sandhāretum asakkonto²⁶ tatth’
eva uram pccatālesi²⁷, evaṁ so bhinnena²⁸ hadayena akkhīhi 25
nikkhantehi²⁹ jīvatakkhayaṁ pāpuṇi.

¹ Bī hatthagatam patvā. ² Bī paññāsampattiya. ³ Bī muccimsū. ⁴ Bī leḍḍutṭhāne.

⁵ Bī eso. ⁶ K -nam. ⁷ Bī sakuṇagghamissā. ⁸ Bī ayam. ⁹ K omits kho.

¹⁰ K mayam. ¹¹ so Bp; K Bī omits āgato. ¹² Bī -na. ¹³ Bī leḍḍutṭhānan. ¹⁴ Bī ap-

pattaddhā, Bp apathaddo. ¹⁵ Bī tatrāpi, K tatthāpime. ¹⁶ Bī leḍḍu. ¹⁷ Bī

abhirūhitvā ¹⁸ Bī avhayanto. ¹⁹ Bī appattaddhā, Bp apathaddhā. ²⁰ Bī lāpasaku-

ṇam. ²¹ K ajjhappattā, Bī ajjhāphattā, Bp ajjhappatto. ²² K bahūāgato. ²³ Bī leḍ-

ḍussa. ²⁴ so Bp; K paccāpasādi, Bī paccāthāsi. ²⁵ so K Bp; Bī asakonti. ²⁶ so

Bp; K pccatālesi, Bī paccāthālesi. ²⁷ K abhinnena, Bī sossinnena. ²⁸ Bī nik-

khantehi akkhīhi.

Satthā imaṃ atitaṃ dassetvā „evaṃ¹ bhikkhave tiracchānagatāpi agocare carantā sapattahatthaṃ gacchanti. gocare pana sake pettike visaye carantā sapatte niggaṇṇhanti, tasmā tumhe pi mā agocare carittha paravisaye², agocare bhikkhave³ carantānaṃ⁴ paravisaye lacchati
 5 Māro otāraṃ⁵ lacchati Māro āraṇmaṇaṃ, ko ca bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo: yadidaṃ pañcakāmaguṇā, katame pañca: cakkhu-vineyyā rūpā, ayaṃ bhikkhave bhikkhuno agocarō paravisayo“ ti vatvā abhisambuddho hutvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Seno balasā patamāno lāpaṃ gocarattḥāyinaṃ
 10 sahasā ajjhappatto⁶ va⁷, maraṇaṃ⁸ ten⁹ upāgamīti. 35.

Tattha balasā patamāno ti lāpaṃ gaṇhissāmīti balena thāmena⁹ patamāno, gocarattḥāyinaṃ ti sakavisayā nikkhamitvā gocarāya¹⁰ aṭṭavipariyante tḥitaṃ, maraṇaṃ⁸ tenupāgamīti tena kārāṇena maraṇaṃ patto.

Tasmīṃ pana maraṇaṃ upagate lāpo nikkhamitvā „diṭṭhā
 15 vata me paccāmittassa piṭṭhīti“ tassa hadaye¹¹ tḥatvā udānaṃ udānento dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. So 'haṃ nayaṇa sampanno pettike gocare rato
 apetasattu¹² modāmi¹³ sampassaṃ¹⁴ atthaṃ¹⁵ attano ti. 36.

Tattha nayaṇā 'ti upāyena, atthaṃ¹⁶ attano ti attano arogabhāvasaṃ-
 20 khātaṃ vaṇḍhiṃ¹⁷.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotāpattiphalādīni pāpu-nimsu) „Tadā seno Devadatto ahosi, lāpo pana aham evā“ 'ti. Sa-kunagghijātakam¹⁸.

95

9. Arakajātika.

Yo ve mettena cittenā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha-ranto mettasuttaṃ ārabha kathesi. Ekasmīṃ hi¹⁹ samaye Satthā bhikkhū āmantetvā „mettāya bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya

¹ Bⁱ adds kho. ² Bⁱ agocare paravisaye caratha. ³ K omits bhikkhave. ⁴ K ca-rataṃ. ⁵ B^p okūsaṃ. ⁶ so B^p; K ajjhappatto, Bⁱ ajhapatto. ⁷ K omits va. ⁸ Bⁱ maraṇaṃ. ⁹ Bⁱ va-tamena. ¹⁰ Bⁱ gocarattḥāya. ¹¹ Bⁱ adds va. ¹² Bⁱ -satthu. ¹³ K modāmiṃ. ¹⁴ K samphassaṃ. ¹⁵ both MSS attam. ¹⁶ Bⁱ attam. ¹⁷ B^p vuddhiṃ, Bⁱ vuḍḍhiṃ attho. ¹⁸ Bⁱ adds aṭṭhamāṃ. 9. Cfr. L. Feer in Journ. As. iS75 Tom. VI p. 295. ¹⁹ K omits hi.

bhāvitāya bahulikatāya yānikatāya vatthukatāya anutthitāya susam-
 āradhāya¹ ekādasānisamsāpāṭikamkhā, katame ekādasā: sukhān supatī²
 sukhān patibujjhati, na pāpakān supinān passati, manussānān piyo
 hoti, devatā³ rakkhanti, nāssa aggi vā visam vā sattham vā kamati⁴,
 tuvaṭṭam⁵ cittaṁ samādhīyati, mukhavaṇṇo⁶ vippasīdati, asanmūlho 5
 kālān karoti, uttarim appatvivijjhanto⁷ brahmalokūpago hoti⁸, mettāya
 bhikkhave cetovimuttiyā āsevitāya -pe-⁹ ime ekādasā ānisamsā pāṭi-
 kamkhā ti, ime¹⁰ ekādasā ānisamsā gahetvā ṭhitān mettābhāvanān
 vaṇṇetvā bhikkhave bhikkhunā nāma sabbasattesu odissakaanodissaka-
 vasena mettā bhāvetabbā, hito pi hitena pharitabbo¹¹, ahito pi hitena 10
 pharitabbo¹¹, majjhatto pi hitena pharitabbo evaṁ sabbasattesu odissaka-
 anodissakavasena¹² mettā bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā¹³ bhāve-
 tabbā, catusu Brahmavihāresu kammaṁ kātābham eva, evaṁ karonto
 hi¹⁴ maggaṁ vā phalaṁ vā alabhanto pi¹⁵ Brahmalo-ka-parāyano hoti¹⁶,
 porāṇakapaṇḍitāpi sattavassāni mettān bhāvetvā sattasamvattavatta- 15
 kappe Brahmalo-ka-smiṁ yeva vasiṁsū¹⁷ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

Atīte ekasmiṁ kappe Bodhisatto ekasmiṁ brāhmaṇakule
 nibbattitvā vayappatto kāme pahāya isipabbajjān pabbaji-
 tvā catunnaṁ Brahmavihārānaṁ lābhi¹⁷ Arako nāma satthā
 hutvā Himavantapadese¹⁸ vāsaṁ kappesi. Tassa mahāparivāro 20
 ahosi. So isigaṇaṁ ovaḍanto „pabbajitena nāma¹⁹ mettā
 bhāvetabbā, karuṇā muditā upekkhā²⁰ bhāvetabbā, mettacittaṁ
 hi²¹ nān' etaṁ appanāpattaṁ²² Brahmalo-ka-parāyanaṁ taṁ²³
 sādhetīti²⁴“ mettāya ānisamsān pakāsento imā gāthā avoca:

1. Yo ve mettena cittena sabbalok' ānukampati 25
 uddham adho ca tiriyaṁ ca appamāṇena sabbaso. 37.
2. Appamāṇaṁ hitaṁ cittaṁ paripuṇṇaṁ subhāvitam,
 yaṁ pamāṇakataṁ²⁵ kammaṁ na taṁ tatrāvasissatīti²⁶. 38.

¹ K āsevitāya -pe- susamāradhāya. ² so K Bⁱ; B^p suppati. ³ Bⁱ deva. ⁴ Bⁱ makati. ⁵ Bⁱ kuṭṭam. ⁶ Bⁱ sukhavaṇṇo. ⁷ Bⁱ appati-. ⁸ Bⁱ ahosi. ⁹ Bⁱ āsevitāya gha susamāradhāya. ¹⁰ K imāni. ¹¹ Bⁱ pari-. ¹² K odissakānod-. ¹³ Bⁱ upekkhā. ¹⁴ Bⁱ pīti. ¹⁵ Bⁱ pihi. ¹⁶ Bⁱ ahosi. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ hima-
 vantappa-. ¹⁹ Bⁱ adds iha. ²⁰ Bⁱ upekkhā. ²¹ Bⁱ mettācittānhi-. ²² K ap-
 panāpanaṁ. ²³ K -parāyattaṁ corr. to -parāyatan. ²⁴ Bⁱ bhāvehiti. ²⁵ K
 pamāna-, Bⁱ pamāṇaṁ. ²⁶ K satthāvasissasīti.

Tattha yo ve mettena cittena sabbalokānukampatīti khattiyādisu¹
vā samajabrāhmaṇesu vā yo koci appamāṇamettena² cittena sakalaṃ³ sattalokaṃ
anukampati, uddhaṃ ti paṭhavito yāva n'-eva-saññā-nāsaññāyatanabrahmalokā⁴,
adho ti paṭhaviyā heṭṭhā⁵ ussade mahāniraye⁶, tiriyaṃ ti manussaloke, yatta-
5 kāni cakkavālāni tesu sabbesu ettake ṭhāne⁷ sabbe⁸ sattā averā hontu abyā-
pajjhā anīghā sukhā attānaṃ parihaṇantū 'ti evaṃ bhāviteṇa mettena⁹
cittena ti attho, appamāṇeṇa¹⁰ 'ti appamāṇasattā¹¹ appamāṇarammaṇattā¹²
appamāṇena, sabbaso ti sabbākārena¹³ uddhaṃ adho tiriyaṃ ti evaṃ
sabbasugatiduggativaseṇa¹⁴ 'ti attho, appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti appa-
10 māṇaṃ katvā bhāvitaṃ sabbasattesu hitaṃ cittaṃ, paripuṇṇaṃ ti avikalaṃ¹⁵,
subhāvitaṃ ti suvaḍḍhitaṃ¹⁶, appamāṇacittassa¹⁷ etaṃ¹⁸ nāmaṃ, yaṃ pamā-
ṇakataṃ¹⁹ kammaṃ ti yaṃ appamāṇaṃ appamāṇarammaṇaṃ²⁰ 'ti evaṃ
ārammaṇantikkavasena²¹ ca vasābhāvappattavasena²² ca avaddhetvā²³ kataṃ parit-
taṃ kāmūvacarakammaṃ, na taṃ tatṭhavasissatīti taṃ parittaṃ kammaṃ yaṃ
15 taṃ appamāṇaṃ hitaṃ cittaṃ ti saṅkhaṃ gataṃ²⁴ rūpāvacarakammaṃ tatra nā-
vasissati²⁵, yathā nāma mahoghena ajjhottaṃ²⁶ parittodakaṃ oghassa abbhā-
tare tena asaṇhīramāṇaṃ nāvasissati na tiṭṭhati atha kho mahogho va²⁷ taṃ
vikkhambhetvā²⁸ tiṭṭhati evaṃ eva taṃ parittakammaṃ tassa mahaggatakammaṃ
abbhātare tena mahaggatakammaṇa acchinditvā²⁹ agahitavipākakāsaṃ hutvā na
20 avasissati na tiṭṭhati³⁰ na sakkoti attano vipākāṃ dātuṃ atha kho mahaggata-
kammaṃ eva³¹ taṃ ajjhottaritvā³² tiṭṭhati vipākāṃ detīti.

Evaṃ Bodhisatto antevāsikānaṃ mettābhāvanāya ānisaṃ-
saṃ kathetvā aparihīnājjhāno Brahmaloce nibbatitvā sattaṣaṃ-
vattavivattakappe na imaṃ lokaṃ punar āgamāsi³³.

25 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi:
„Tadā isigaṇo Buddhapariṣā ahoṣi, Arako pana satthā³⁴ ahaṃ evā³⁵
'ti. Arakajātakam³⁶“.

¹ K -disu. ² Bⁱ appamāṇamettena? K appamāṇappamāṇattena corr. to appa-
māṇappanattena? ³ Bⁱ sakala. ⁴ K -loko, Bⁱ nevasaññāyatanabrahmaloka.
⁵ Bⁱ adds yāva. ⁶ Bⁱ ussaddamahānirayo. ⁷ K adds nibbānāyattā corr. to nib-
bāttā. ⁸ Bⁱ omits sabbe. ⁹ Bⁱ omits mettena. ¹⁰ Bⁱ appamāṇaṇaṃ? ¹¹ Bⁱ āramma-
ṇattā. ¹² Bⁱ sappappakārena. ¹³ Bⁱ avekallaṃ. ¹⁴ Bⁱ suvaḍḍhitaṃ. ¹⁵ K appa-
nācittassettaṃ. ¹⁶ Bⁱ pamāṇaṃ-. ¹⁷ Bⁱ kāraṇaṃ. ¹⁸ Bⁱ ārammaṇantikkena ca corr.
to -ṇattika. ¹⁹ Bⁱ vasi-. ²⁰ K āvajjhetvā corr. to āvajjetvā, Bⁱ avajjhetvā,
B^p avajjhetvā. ²¹ Bⁱ saṅkhatāṃ. ²² Bⁱ avasissati. ²³ Bⁱ ajjhottatāṃ. ²⁴ K vā.
²⁵ Bⁱ ajjhottaritvā. ²⁶ Bⁱ paricchinditvā. ²⁷ Bⁱ omits na tiṭṭhati. ²⁸ Bⁱ adds ca.
²⁹ K ajjhottaritvā, B^p ajjhottaritvā. ³⁰ Bⁱ puna āgamāsi. ³¹ Bⁱ sattā pana.
³² Bⁱ adds navamaṃ.

10. Kakaṇṭakajātaka.

Nāyaṃ pure onamatīti¹. Idam Kakaṇṭakajātakaṃ² Mahā-
ummaggajātake āvibhavissati. Kakaṇṭakajātakaṃ³. Santhava-
vaggo⁴ dutiyo.

3. KALYANADHAMMAVAGGA.

1. Kalyāṇadhammajātaka.

Kalyāṇadhammo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ
badhirasassuṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ hi eko kuṭumbiyo⁵
saddho pasanno tisaṇagato⁶ pañcasīlasamannāgato. So ekadivasam
bahūni sappiādibhesajjāni⁷ c' eva pupphagandhavatthādini ca gahetvā 10
„Jetavane Satthu santike dhammaṃ sossamīti“ agamāsi. Tassa tattha
gatakāle sassu khādaniyabhojaniyaṃ⁸ gahetvā dhītaraṃ datṭhukāmā
taṃ gehaṃ agamāsi, sā ca thokaṃ badhiradhātukā hoti. Sā dhītaraṃ
saddhiṃ⁹ bhuttabhojanā bhattasammadaṃ¹⁰ vinodayamānā dhītaraṃ
pucchi: „kiṃ amma bhattā te sammodamāno¹¹ piyasamvāsaṃ vasatīti“. 15
„Amma kiṃ¹² kathetha, yādiso tumhākaṃ jāmātā¹³ sīlena c' eva ācāra-
sampadāya ca tādiso pabbajito pi dullabho ti¹⁴“. Upāsikā dhītu vaca-
naṃ sādhukaṃ asallakkhetvā „pabbajito“ ti¹⁵ padam¹⁶ eva gahetvā
„amma kasmā te bhattā pabbajito“ ti mahāsaddaṃ akāsi. Taṃ sutvā
sakalagehavāsino „amhākaṃ kira kuṭumbiko pabbajito“ ti viravimsu. 20
Tesaṃ saddaṃ¹⁷ sutvā dvārena¹⁸ sañcarantā¹⁹ „kiṃ nāma kir' etan“
ti pucchiṃsu. „Imasmiṃ kira gehe kuṭumbiko pabbajito“ ti. So pi kho
kuṭumbiko Dasabalassa dhammaṃ sutvā vihārā nikkhamma nagaraṃ
pāvisi. Atha naṃ antarāmagge yeva eko puriso disvā „samma tvaṃ
kira pabbajito ti, tava gehe puttadāraparijano²⁰ paridevatīti²¹“ āha. 25

¹ Bⁱ oramatīti. ² Bⁱ kakaṇṭaka-. ³ K omits kakaṇṭakajātakaṃ, Bⁱ kakaṇṭaka-
jātakaṃ dasamaṃ. ⁴ Bⁱ santavaggo. ⁵ Bⁱ -biko. ⁶ Bⁱ -ṇaṃgato. ⁷ Bⁱ sabbi-
ādini bhes-. ⁸ Bⁱ -niyamabhojaniyaṃ. ⁹ Bⁱ adds nisajja. ¹⁰ Bⁱ -sampadani.
¹¹ Bⁱ adds avivadadamāno avivadamāno. ¹² Bⁱ kiṃ amma. ¹³ Bⁱ jāmāmātaro.
¹⁴ K dullabho pi, Bⁱ duppabho ti. ¹⁵ K pabbajitopiṇi corr. to pabbajito ni,
Bⁱ pappajito pi. ¹⁶ Bⁱ padem. ¹⁷ K omits saddaṃ. ¹⁸ K dvārena. ¹⁹ K sañ-
carantā. ²⁰ Bⁱ -janā. ²¹ Bⁱ -devantīti.

Ath' assa etad ahoṣi: „ayaṃ apabbajitam eva kira maṃ 'pabbajito' ti vadati, uppanno kho pana me¹ kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo, ajj' eva mayā pabbajitum vaṭṭatīti² tato va³ nivattitvā Satthu santikaṃ gantvā⁴, „kin⁵ nu kho upāsaka idān' eva Buddhupaṭṭhānaṃ katvā
 5 gantvā⁶ idān' eva⁷ paccāgato sīti⁸“ vutte tam atthaṃ ārocetvā „bhante kalyāṇasaddo nāma uppanno na antaradhāpetum vaṭṭati⁹, tasmā pabbajitukāmo hutvā āgato 'smīti¹⁰“ āha. So pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā sammā paṭipanno uacirass' eva arahattaṃ pāpuṇi. Idam kira¹¹ kāraṇaṃ bhikkhusaṃghe pākaṭaṃ¹² ahoṣi¹³. Ath' ekadivasaṃ
 10 bhikkhū dhammasabbhāyaṃ kathaṃ¹⁴ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, asuko nāma kuṭumbiko 'uppanno kalyāṇasaddo na antaradhāpetabbo' ti pabbajitvā idāni arahattaṃ patto¹⁵“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁶“ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁷“ 'ti vutte „bhikkhave porāṇakapaṇḍitāpi 'uppanno kalyāṇasaddo virādhe-
 15 tum¹⁸ na vaṭṭatīti¹⁹“ pabbajimsu yevā²⁰ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto setṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena setṭhiṭṭhānaṃ pāpuṇi. So ekadivasaṃ nivesanā nikkhamitvā rājupaṭṭhānaṃ²¹ agamāsi. Ath' assa sassu „dhītaraṃ passissā-
 20 mīti²²“ taṃ gehaṃ agamāsi. Sā thokaṃ badhiradhātukā²³ ti sabbaṃ paccuppannavatthusadisam eva. Taṃ pana rājupaṭṭhānaṃ²⁴ katvā²⁵ attano gharaṃ āgacchantaṃ disvā eko puriso „tumhe kira pabbajitā ti, tumhākaṃ gehe mahāparidevo pavat-
 25 tīti²⁶“ āha. Bodhisatto „uppanno kalyāṇasaddo nāma na antaradhāpetum vaṭṭatīti²⁷“ tato va²⁸ nivattitvā rañño santikaṃ gantvā „kiṃ mahāsetṭhi idān' eva gantvā puna āgato sīti²⁹“ vutte „deva gehe jano kira maṃ³⁰ apabbajitam eva pabbajito ti vatvā paridevati³¹, uppanno kho pana kalyāṇasaddo na anta-
 30 radhāpetabbo, pabbajissāṃ ahaṃ, pabbajjaṃ me anujānāhīti³²“ etam atthaṃ pakāśento imā gāthā avoca:

¹ K omits me. ² B¹ omits va. ³ B¹ gantvā. ⁴ B¹ kiṃ. ⁵ B¹ gantu. ⁶ K neva.
⁷ K vaddhati, B¹ vattati. ⁸ B¹ miti. ⁹ K omits kira. ¹⁰ B¹ pākaṭaṃ. ¹¹ B¹ jā-
 taṃ. ¹² B¹ dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ¹³ B¹ vināsetum. ¹⁴ B¹ vattatīti.
¹⁵ B¹ -ūpa-. ¹⁶ K thoka badhirā-. ¹⁷ B¹ gantvā. ¹⁸ B¹ vattatīti. ¹⁹ B¹ ca.
²⁰ K me. ²¹ B¹ paridevīti.

1. Kalyāṇadhammo ti yadā janinda
loke samaññaṃ anupāpunāti
tasmā na hiyyetha naro sapañño¹,
hiriyāpi santo dhuram ādiyanti. 39.

2. Sāyaṃ samañña idha m' ajja pattā²:
kalyāṇadhammo ti janinda loke,
t' āhaṃ³ samekkhaṃ⁴ idha pabbajissaṃ⁵,
na hi m' atthi⁶ chando idha kāmaabhoge ti. 40.

Tattha kalyāṇadhammo ti sundaradhammo, samaññaṃ⁷ anupāpu-
nātīti yadā sīlavā kalyāṇadhammo pabbajito ti idaṃ paṇṇattivohāraṃ pāpuṇā- 10
tīti⁸, tasmā na hiyyetha ti tato sūmaññaṃ na pariḥāyetha, hiriyāpi santo⁹
dhuram ādiyanti mahārāja sappurisa nāma ajjhāttasamuṭṭhitāya hiriyā ba-
hiddhā samuṭṭhitena ottappenāpi¹⁰ etaṃ¹¹ pabbajjādihuraṃ¹² gaṇhanti, idha
majjū ti¹³ idha mayā ajja¹⁴, tūhaṃ samekkhaṃ ti taṃ¹⁵ ahaṃ guṇavasena
laddhasamaññaṃ¹⁶ samekkhanto sampassanto¹⁷, na hi matthi chando ti na 15
hi me atthi chando, idha kāmaabhoge ti imasmiṃ loke kilesakāmaavatthukūma-
paribhoge¹⁸ ti.

Bodhisatto evaṃ vatvā rājānaṃ pabbajjaṃ anujānāpetvā
Himavantapadesaṃ¹⁹ gantvā isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā
ca samāpattiyo ca nibhattetvā Brahmaloaka-parāyano ahoṣi. 20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi pana ahaṃ evā²⁰ 'ti. Kal-
yāṇadhammajātakaṃ²¹“.

2. Daddarajātaka.

Ko nu saddena mahatā ti. Idaṃ Satthā Jetavane viha- 25
ranto Kokālikam ārabha kathesi. Tasmim hi kāle bahū²¹ bahu-
sutā bhikkhū Manosilātale²² nadamānā²³ taruṇasīhā viya Ākāsagaṃgaṃ

¹ so B; K pañño, B' pamañño. ² K idhamaññapattā, B' idhamajhappattā. ³ K
tāsaṃ. ⁴ B' samakkha. ⁵ B' sabbajissa. ⁶ B' matti. ⁷ K samaññaṃ, B' sū-
maññaṃ. ⁸ B' pāpunāti. ⁹ K hiriyābbisanto, B' hiriyāpisandho. ¹⁰ K -nāti.
¹¹ B' ekaṃ. ¹² B' pappajjādihuraṃ. ¹³ B' idha majhappattā ti. ¹⁴ B' ajhapattā.
¹⁵ K taṃ taṃ. ¹⁶ K -sa-. ¹⁷ B' sampassento. ¹⁸ K -kāmaavatthu-. ¹⁹ B'
-ppadesa. ²⁰ B' adde sattamaṃ. ²¹ B' omits bahū. ²² B' adde nisinnā. ²³ B'
sīhanādaṃ nadantā.

otārentā¹ viya ca saṅghamajjhe padabbhāṇaṃ² bhaṇanti. Kokāliko
 tesu padabbhāṇaṃ³ bhaṇantesu attano tucchabhāvaṃ⁴ ajānitvā „aḥam
 pi⁵ padabbhāṇaṃ⁶ bhaṇissāmīti“ bhikkhūnaṃ antaraṃ pavisitvā „amhā-
 kaṃ padabbhāṇaṃ⁷ na pāpenti. sace amhākaṃ pi pāpeyyuṃ⁸ mayam⁹
 5 pi bhaṇeyyāma“¹⁰ ‘ti¹¹ bhikkhusaṅghassa nāmaṃ agahetvā va tattha
 tattha kathento āhiṇḍati. Tassa sā kathā bhikkhusaṅghe pākāṭā jātā.
 Bhikkhū „vīmaṇsissāma tāva na“ ti saṇṇāya¹² evaṃ āhaṃsu: „āvuso
 Kokālika¹³, ajja saṅghassa padabbhāṇaṃ¹⁴ bhaṇā¹⁵“ ‘ti. So attano
 balaṃ ajānitvā¹⁶ va „sādhū“¹⁷ ‘ti sampaticchitvā „ajja padabbhāṇaṃ¹⁸
 10 bhaṇissāmīti“ attano sappāyaṃ yāguṃ pivi¹⁹, khajjakam khādi, sap-
 pāyen’ eva²⁰ sūpena bhuñji. Suriye²¹ atthaṃgate²² dhammasavanassa
 kāle ghosite bhikkhusaṅghe sannipati. So kaṇṭakuraṇḍavaṇṇaṃ²³
 kāsāvaṃ nivāsetvā kaṇṇikārapupphavaṇṇaṃ pārūpitvā²⁴ saṅgha-
 majjhaṃ²⁵ pavisitvā there²⁶ vanditvā alaṃkataratanamaṇḍape paññatta-
 15 dhammāsaṇaṃ abhirūhitvā vicitravijāniṃ²⁷ gahetvā „padabbhāṇaṃ²⁸
 bhaṇissāmīti“ nisīdi. Tāvad ev’ assa sarīrā sedā muccimsu²⁹, sārājjaṃ
 okkami. Pubbagāthāya paṭhamapadaṃ udāharitvā³⁰ anantaraṃ³¹ na
 passi. So kampamāno āsaṇa oruyha lajjito saṅghamajjhā³² apak-
 kamma attano pariveṇaṃ agamāsi. Añño³³ bahussutabhikkhu³⁴ pada-
 20 bhāṇaṃ³⁵ bhaṇi³⁶. Tato paṭṭhāya bhikkhū tassa tucchabhāvaṃ
 jānīmsu³⁷. Ath’ ekadivasaṃ bhikkhū dhammasabbhāyaṃ³⁸ kathaṃ
 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso, paṭhamāṃ Kokālikassa tucchabhāvo dujjāno,
 idāni paṇ’ esa sayam naditvā³⁹ pākāṭo⁴⁰ jāto“ ti. Satthā āgantvā
 „kāya nu ‘ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 25 „imāya nāma“ ‘ti vutte „na bhikkhave idān’ eva Kokālika⁴¹ naditvā⁴²
 pākāṭo⁴³ jāto, pubbe pi naditvā pākāṭo⁴⁴ ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese⁴⁵ sīhayoniyam nibbattitvā⁴⁶

¹ B¹ otaranto, K otārento. ² K padabbhāṇaṃ, B¹ sarabbhāṇaṃ. ³ B sarabbhāṇaṃ.
⁴ K tucchakucchibhāvaṃ. ⁵ B¹ ahi. ⁶ B¹ aulhākaṃ pāpuṇṇeya. ⁷ B¹ mayam.
⁸ B¹ vā. ⁹ K saṇṇāya, B¹ paññāya. ¹⁰ K kokāliya. ¹¹ B¹ bhaṇāhi. ¹² K jā-
 nitvā, B¹ ajānetvā. ¹³ K khīpi. ¹⁴ K sampāneva. ¹⁵ B¹ sūriye. ¹⁶ B¹ atthaṃgate.
¹⁷ K kaṇṭakuraṇḍa-, B¹ kaṇḍikaraṇṇaṃ, B² kuraṇḍakapupphavaṇṇaṃ. ¹⁸ B¹ pārū-
 petvā. ¹⁹ B¹ -majhe. ²⁰ B¹ theram. ²¹ B¹ cittabījāni. ²² B¹ muccīsu. ²³ B¹ udā-
 haretvā. ²⁴ B¹ antaram. ²⁵ K -majjham. ²⁶ K añño, B¹ aññe. ²⁷ K bahussuta-
 bhikkhū, B¹ bahussutā bhikkhu. ²⁸ B¹ sarabbhāṇaṃ. ²⁹ B¹ bhaṇīsuṃ. ³⁰ B¹
 jānīsu. ³¹ B¹ dhammasabbhāyaṃ bhikkhu. ³² B¹ diṣvā. ³³ B¹ pākato. ³⁴ B¹ Ko-
 kālika idāneva. ³⁵ B¹ nadisvā. ³⁶ B¹ Himavantapadese. ³⁷ K nibbattitvā.

bahunnaṃ¹ sihānaṃ rājā ahoṣi. So anekasiḥaparivāro² Raja-
taguhāyaṃ vāsaṃ kappesi. Tassa³ avidūre ekissā guhāya
eko sigālo pi vasati. Ath⁴ ekadivasaṃ deve⁵ vassitvā vigate
sabbe sihā⁶ siharājassa⁷ eva⁸ guhādvāre sannipatitvā sihanādaṃ
nadantā sihakīlaṃ kilīmsu. Tesam⁹ evaṃ naditvā kilānakāle 5
so pi sigālo vassi¹⁰. Sihā tassa saddaṃ sutvā „ayam pi¹¹ sigālo
amhehi saddhiṃ nadatīti“ lajjitā tuṇhī ahesuṃ. Tesam tuṇhī-
bhūtakāle Bodhisattassa putto sihapotako „tāta, ime sihā nadi-
tvā¹² sihakīlaṃ kilāntā etassa saddaṃ sutvā lajjāya tuṇhī jātā,
ko nāma¹³ eso attano saddena attānaṃ jānāpetīti“ pitaraṃ puc- 10
chanto paṭhamam gātham āha:

1. Ko nu saddena mahatā abhinādeti Daddaraṃ,
kiṃ¹⁴ sihā na-ppatinandanti¹⁵, ko nāma¹⁶ eso migādhībhu¹⁷ ti. 41.

Tattha abhinādeti Daddaraṃ¹⁸ ti Daddarapabbataṃ¹⁹ ekanādaṃ karoti,
migādhībhu²⁰ ti²¹ pitaraṃ ālapati, ayam h' ettha²² attho: migādhībhu²³ 15
migajetṭhaka siharāja, pucchāmi taṃ „ko nāma²⁴ eso“ ti.

Ath²⁵ assa vacanaṃ sutvā pitā dutiyaṃ gātham āha:

2. Adhamo migajātānaṃ sigālo tāta vassati,
jātim assa jigucchantā tuṇhī sihā samacchare ti. 42.

Tattha samacchare ti, suṃ ti upasaggamattam²⁶, acchantīti attho, tuṇhī 20
acchanti, tuṇhī hutvā nisīdanti vuttam hoti, potthakesu pana samacchare ti
likhanti.

Satthā „na bhikkhave Kokāliko idāna²⁷ eva attano nādena²⁸ attā-
naṃ pākataṃ²⁹ karoti, pubbe pi akāsi yevā“ ti³⁰ desanaṃ āharitvā
jātakaṃ samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahoṣi, sihapotako Rāhulo, 25
siharājā pana aham evā“ ti. Daddarajātakaṃ³¹.

¹ B¹ bahunāṃ. ² K anekhehi sihehi siḥaparivāro. ³ B¹ tassā. ⁴ K devo.
⁵ B¹ omits sihā. ⁶ B¹ siharājassa. ⁷ K tesu. ⁸ B¹ so sigālo pi nadati.
⁹ B¹ ayam and omits pi. ¹⁰ K repeats naditvā. ¹¹ B¹ taṃ. ¹² B¹ sihā
nappatinandanti. ¹³ B¹ migādhībhu. ¹⁴ K daddaraṃ. ¹⁵ B¹ rajatapappataṃ.
¹⁶ B¹ migādhībhu. ¹⁷ B¹ adda taṃ. ¹⁸ B¹ ayam etta. ¹⁹ B¹ migādhībhu ti.
²⁰ add acchare ti? ²¹ B¹ omits attano nādena. ²² B¹ pākataṃ. ²³ B¹ adda va-
tvā imaṃ dhamma. ²⁴ B¹ adda dutiyaṃ.

3. Makkaṭajātaka.

Tāta māṇavako eso ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
ekam kuhakam¹ ārabhha kathesi. Vatthum Pakiṇṇakanipāte Uddāla-
jātaka āvibhavissati. Tadā pana Satthā „bhikkhave nāyaṃ bhikkhu
5 idān' eva kuhako, pubbe pi makkaṭo hutvā aggiṣṣa kāraṇā kohaṇṇam
akāsi yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto ekasmim Kāsigaṃake² brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto Takkasilāyaṃ sippaṃ uggaṇhitvā gharāvāsaṃ saṇṭha-
10 pesi. Ath' assa brāhmaṇi ekam puttaṃ vijāyitvā puttassa ādhā-
vitvā³ paridhāvitvā vicaraṇakāle kalam akāsi. Bodhisatto tassā
petakiccam katvā „kim me dāni⁴ gharāvāsenā“ 'ti puttaṃ gahe-
tvā „pabbajissāma“⁵ 'ti assumukhaṃ nātimittavaggaṃ pahāya⁶
puttaṃ ādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbajitvā
15 tattha vanamūlaphalāhāro vāsaṃ kappesi. So ekadivasaṃ vas-
sānakāle⁷ deve vassante sārādārūni jāletvā aggiṃ visīvento⁸
phalakattare nipajji⁹. Putto pi 'ssa tāpasakumārako pitu¹⁰ pāde
sambāhanto¹¹ nisidi. Ath' eko vanamakkaṭako¹² sītena pīliya-
māno tassa paṇṇasālāya¹³ taṃ aggiṃ disvā „sa¹⁴ āhaṃ ettha
20 pavissāmi 'makkaṭo makkaṭo'“ ti maṃ pothetvā nīharissanti,
aggiṃ visīvetum¹⁵ na labhissāmīti, atthi dāni me upāyo“ ti
„tāpasavesaṃ gahetvā kohaṇṇam katvā pavisissāmīti“ cintetvā
ekassa matatāpasassa¹⁶ vakkalaṃ nivāsetvā pacchiṃ ca amkusa-
kayaṭṭhiṃ ca gahetvā paṇṇasāladvāre ekam tālarukkaṃ nissāya
25 samkuṭiko¹⁷ atṭhāsi. Tāpasakumārako taṃ disvā makkaṭabhāvaṃ
ajānanto „eko mahallakatāpasaso sītena pīlito aggiṃ¹⁸ visīvetum¹⁹

¹ B¹ adds bhikkhu. ² B¹ kāsikagā-. ³ B¹ bhāvitvā? ⁴ B¹ idāni. ⁵ B¹ -ssāmi.

⁶ B¹ adds ādhāvitāni. ⁷ K vassāya-, B¹ vassana-. ⁸ K jāletvā visivanto, B¹ jā-

litvā aggi viśabbanto, B² aggi jāletvā viśabbanto. ⁹ B¹ palakattare nippajji, B²

phalakattantare. ¹⁰ K omits pitu. ¹¹ K sambāhento, B¹ samāhanto. ¹² B¹ -to.

¹³ B¹ -yaṃ. ¹⁴ B¹ omits the one makkaṭo. ¹⁵ K aggiṃ visīvetum, B¹ aggi visī-

vetum, B² aggiṃ viśabbtum. ¹⁶ B¹ -tāpasa. ¹⁷ so B²; B¹ sakutiko, K sam-

kuṭito. ¹⁸ K omits aggiṃ, B¹ aggi. ¹⁹ B¹ viśupputum, B² viśabbtum.

āgato bhavissatīti tāpasassa' kathetvā etaṃ² paññasālaṃ pave-
setvā³ visivāpessāmīti⁴“ cintetvā pitaraṃ ālapanto paṭhamam⁵
gātham āha:

1. Tāta māṇavako⁶ eso tālamūlaṃ apassito,
agārakaṇ⁷ c' idaṃ atthi, handa dem' ass' agārakan ti. 43. 5

Tattha māṇavako⁶ eso⁸ ti sattādhivacanam, tena tāta eso eko māṇa-
vako⁹ satto eko¹⁰ tāpaso¹¹ ti, tālamūlaṃ apassito ti tālakkhandaṃ nissāya
ñhito¹² agārakaṇ⁷ eidaṃ atthīti idaṇ¹³ ca amhākaṃ pabbajitāgāraṃ atthi,
paññasālaṃ sandhāya vadati, handā 'ti vavassaggatthe¹⁴ nīpāto, demassa-
gārakan ti etassa¹⁵ ekamante vasaṇatthāya¹⁶ agārakaṇ⁷ dema 10

Bodhisatto puttassa vacanaṃ sutvā utthāya paññasāladvāre
ṭhatvā olokeno tassa makkajabhāvaṃ ñatvā „tāta manussānaṃ
nāma evarūpaṃ mukhaṃ na¹⁷ hoti, makkajo esa, na idha¹⁸ pak-
kositabbo“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā kho taṃ tāta pakkosi, dūseyya no agārakaṃ, 15
n' etādisaṃ mukhaṃ hoti brāhmaṇassa susīlino ti. 44.

Tattha dūseyya no agārakan ti ayam idha pavittḥo samāno imaṃ kic-
chena kataṃ paññasālaṃ agginā vā jhāpento uccārādini vā karonto dūseyya,
netādisaṃ ti etādisaṃ brāhmaṇassa susīlino mukhaṃ na hoti, makkajo eso
ti vatvā 20

Bodhisatto ekaṃ ummukaṃ¹⁹ gahetvā „kiṃ ettha tiṭṭha-
sīti“ khipitvā taṃ palāpesi. Makkajo vakkalāni chaddetvā
rukkhaṃ abhirūhitvā vanasaṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto cattāro
Brahmavihāre bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā 25
makkajo ayam kuhakabhikkhu ahoṣi, tāpasakumāro Rāhulo²¹, tāpaso
pana aham evā“ ti. Makkajātakaṃ²².

¹ Bⁱ pītu. ² so B^p; K Bⁱ ekaṃ. ³ Bⁱ pavisitvā. ⁴ Bⁱ visippāpessāmīti, B^p visibbā-
pessāmī. ⁵ Bⁱ paṭhamam. ⁶ K māṇavako. ⁷ Bⁱ agārakiṇ. ⁸ K omits eso. ⁹ Bⁱ
māṇavo. ¹⁰ Bⁱ eso. ¹¹ Bⁱ tapasso. ¹² Bⁱ nīhito. ¹³ Bⁱ imaṇ. ¹⁴ Bⁱ usaggatthe.
¹⁵ Bⁱ tassa. ¹⁶ Bⁱ vasaṇatthāna. ¹⁷ K omits na. ¹⁸ Bⁱ nassidha. ¹⁹ K
ummukkaṃ ²⁰ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²¹ Bⁱ adda ahoṣi. ²² Bⁱ adda tatiyaṃ.

4. Dūbhiyamakkaṭajātake.

Adamha¹ te vāri bahūtarūpan ti. Idam Satthā Veḷu-
vane viharanto Devadattam ārabba kathesi. Ekasmim hi divase
dhammasabbhāyaṃ bhikkhū Devadattassa akataññūtaṃ mittadūbbhā-
5 vaṃ² kathentā nisidimsu. Satthā „na bhikkhave Devadatto idān' eva
akataññū mittadūbbhī³, pubbe pi evarūpo ahoṣīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto ekasmim Kāsigāmake⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsaṃ saṇṭhapesi. Tasmiṃ pana samaye
10 Kāsiraṭṭhe⁵ vattanimahāmagge eko gambhīro udapāno hoti
anotaraniyo⁶. Tiracchānānaṃ maggaṃ paṭipannā puññatthikā
manussā⁷ dīgharajjuvārakena⁸ udakaṃ ussiñcitvā ekissā doniyā⁹
pūretvā tiracchānānaṃ pāṇiyaṃ¹⁰ denti. Tassa samantato ma-
hantaṃ araññaṃ, tattha bahū¹¹ makkaṭā vasanti. Atha taṣ-
15 miṃ magge dve tīṇi divasāni manussasañcāro¹² pacchijji.
Tiracchānā pāṇiyaṃ na labhimsu¹³. Eko makkaṭo pipāsāturo¹⁴
pāṇiyaṃ¹⁵ pariyesanto udapānasantike¹⁶ vicarati. Bodhisatto
kenacid eva karaṇīyena taṃ maggaṃ paṭipajjitvā tattha gac-
chaṇto pāṇiyaṃ¹⁷ ukkācetvā¹⁸ pivitvā hatthapādaṃ¹⁹ dhovitvā
20 ṭhito²⁰ taṃ makkaṭaṃ addasa²¹. Ath' assa pipāsitaabhāvaṃ
ñatvā pāṇiyaṃ ussiñcitvā doniyaṃ ākiritvā adāsi, datvā ca pana
„vissamissāmīti“ ekasmim rukkhamūle nipajji. Makkaṭo pāṇi-
yaṃ¹⁵ pivitvā avidūre nisiditvā mukhamakkaṭikaṃ karonto
Bodhisattaṃ bhimsāpesi²². Bodhisatto tassa taṃ²³ kiriyaṃ
25 disvā „are duṭṭhamakkaṭa²⁴, ahan²⁵ tava pipāsitassa kilantassa²⁶

¹ Bⁱ adammi ² R^p Bⁱ -dubbhi-. ³ K -dūbbhi, Bⁱ -dubbhi. ⁴ Bⁱ kāsikagā-
⁵ Bⁱ kāsikaraṭṭhe. ⁶ Bⁱ anottara-. ⁷ K manussa. ⁸ Bⁱ dīgharajjukena. ⁹ K
doniyā, Bⁱ doniyo. ¹⁰ K pāṇiyaṃ, Bⁱ pāṇiyaṃ. ¹¹ Bⁱ bahu. ¹² Bⁱ manussā-
nañsañcāro. ¹³ K pāṇiyaṃ alabhimsu, Bⁱ pāṇiyaṃ na labhimsu. ¹⁴ Bⁱ adda
hutvā. ¹⁵ Bⁱ pāṇiyaṃ. ¹⁶ Bⁱ udapānassa santike ¹⁷ Bⁱ hatthapāṇiyaṃ. ¹⁸ Bⁱ ussiñ-
citvā. ¹⁹ Bⁱ yatthapāde. ²⁰ Bⁱ omits ṭhito. ²¹ Bⁱ attaddasa. ²² Bⁱ bhissāpesi.
K himsāpesi. ²³ Bⁱ omits taṃ. ²⁴ K omits duṭṭhamakkaṭa. ²⁵ Bⁱ aham
²⁶ Bⁱ omits kilantassa.

bahuṃ pāṇiyaṃ¹ adāsiṃ, idāni tvaṃ mayhaṃ mukhamakkaṭṭikaṃ
karosi, aho pāpajanassa nāma kato upakāro niraṭṭhako² ti
vatvā paṭhamam³ gātham āha :

1. Adamha⁴ te vāri bahūtarūpaṃ
ghammābhitattassa⁵ pipāsītassa,
so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karosi,
asaṃgamo pāpajanena seyyo ti. 45.

Tattha so dāni pītvāna⁶ kikiṃ karositi so idāni tvaṃ mayā dinnam
pāṇiyaṃ⁷ pītvā mukhamakkaṭṭikaṃ karonto kikiṃ ti saddam⁸ karosi⁹, asaṃ-
gamo pāpajanena seyyo ti pāpajanena saddhiṃ saṃgamo na seyyo asaṃ- 10
gamo va seyyo ti.

Taṃ sutvā so mittadūbhimakkaṭṭo¹⁰ „tvaṃ ettaken¹¹ eva¹²
taṃ niṭṭhitan ti saññaṃ karosi, idāni te sīse vaccaṃ¹³ pātetvā
gamiṣāmi¹⁴“ vatvā dutiyaṃ gātham āha :

2. Ko te suto vā diṭṭho vā sīlavā nāma makkaṭṭo,
idāni kho taṃ ūhacca¹⁵, eṣā amhāka¹⁶ dhammatā ti. 46.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho¹⁵: bho brāhmaṇa, makkaṭṭo kaṭagunajāṇanako āra-
rasampanno sīlavā nāma atthiṭi kahaṃ tayā¹⁶ suto vā diṭṭho vā ti, idāni kho
ahaṃ taṃ ūhacca¹⁷ vaccaṃ te sīse¹⁸ katvā pakkamissāmi, amhākaṃ¹⁹ hi makka-
ṭṭaṇaṃ nāma eṣā²⁰ dhammatā yaṃ jātisabhāvo yadidaṃ upakāraṇa²¹ sīse 20
vaccaṃ²² kātabbā ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto utṭhāya gantum ārabhi. Makkaṭṭo
taṃ khaṇaṃ nēva²³ uppattitvā sākāya nisīditvā olambakaṃ
otārento²⁴ viya tassa sīse vaccaṃ pātetvā viravanto²⁵ vana-
saṇḍaṃ pāvisi. Bodhisatto nahātvā agamāsi.

25

¹ B¹ bahupāṇiyaṃ. ² B² paṭha-. ³ B³ adumhi. ⁴ B⁴ sammāsītattassa. ⁵ B⁵ pi-
tvāna, K patvāna. ⁶ K pītvāna, B⁶ pītvāna. ⁷ B⁷ pāṇiyaṃ. ⁸ B⁸ kikiṃsaddam.
⁹ K karoti. ¹⁰ B¹⁰ -dubbi-. ¹¹ B¹¹ etthakeneva. ¹² B¹² vajjaṃ. ¹³ B¹³ ūhaccaṃ.
B¹⁴ uhaccaṃ. ¹⁴ B¹⁴ eṣa amhākaṃ. ¹⁵ B¹⁵ dhammasaṃkhepattho. ¹⁶ B¹⁶ tassā.
¹⁷ B¹⁷ uhaccaṃ, B¹⁸ uhacca. ¹⁸ B¹⁸ pacca te sīsaṃ. ¹⁹ B¹⁹ amhākaṃ. ²⁰ B²⁰ eṣa.
²¹ B²¹ upakāraṇa. ²² B²² vajjaṃ. ²³ K khaṇaṃ nēva. ²⁴ B²⁴ otaranto. ²⁵ K vi-
varavanto corr. to viravanto, B²⁵ vivaranto.

Satthā „na bhikkhave idāu' eva Devadatto, pubbe pi mayā ka-
tam¹ guṇam na jānāti yevā“ 'ti vatvā² imam desanam³ āharitvā jāta-
kam samodhānesi: „Tadā makkato Devadatto ahosi, brāhmaṇo pana
aham evā“ 'ti. Dūbbhiyamakkatajātakam⁴.

5

5. Ādiccupaṭṭhānajātaka.

Sabbesu kira bhūtesū 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto ekam kuhakam⁵ ārabha kathesi⁶.

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Kāśiratte⁷ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
10 patto Takkasīlāyam⁸ sabbasippam⁹ uggaṇhitvā¹⁰ isipabbajjam
pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā mahāpari-
vāro gaṇasatthā hutvā Himavante vāsam kappesi. So tattha
ciram vasitvā loṇambilasevanatthāya pabbatā oruyha paccante
ekam gāmaṃ nissāya paṇṇasālāya vāsam upagañchi. Ath' eko
15 lolamakkato isigaṇe bhikkhācāram gate assamapadam āgantvā
paṇṇasālāya¹¹ uttiṇṇāni karoti pāṇiyaghaṭesu¹² udakam chaḍḍeti¹³
kuṇḍikā¹⁴ bhindati aggisālāya vaccam¹⁵ karoti. Tāpasā vassam
vasitvā „idāni Himavanto pupphaphalasamiddho ramaṇiyo, tatth'
eva gamissāmā“ 'ti paccantagāmaṇāsike āpucchimsu. Manussā
20 „sve bhante mayam bhikkham gahetvā assamapadam āgamis-
sāma, tam paribhuñjitvā va¹⁶ gamissathā¹⁷“ 'ti vatvā¹⁸ dutiya-
divase¹⁹ pahutaṃ²⁰ khādanīyabhojanīyam²¹ gahetvā tattha aga-
maṃsu²². Tam disvā so makkato cintesi: „kohaññam katvā
manusse ārādhetvā mayham pi²³ khādanīyabhojanīyam²¹ āharā-
25 pessāmīti“ so tapacaraṇam²⁴ caranto viya sīlavā viya hutvā

¹ Bⁱ kata. ² K omits vatvā. ³ Bⁱ dhammadesanam. ⁴ K dutiyamakkatajātakam,
Bⁱ R^p dubbhiyamakkatajātakam catuttham. ⁵ Bⁱ adds bhikkhum. ⁶ Bⁱ adds vatthu
heṭhā kathitasadisam eva. ⁷ Bⁱ kāsikaratte. ⁸ both MSS. -sīlāyam. ⁹ Bⁱ omits
sabba. ¹⁰ K uggaṇhitvā corr. to uggaṇhetvā. ¹¹ K -sālā. ¹² Bⁱ pāṇiyagatesu.
¹³ Bⁱ chaṭṭesi. ¹⁴ Bⁱ -kam. ¹⁵ Bⁱ paccam. ¹⁶ K omits va. ¹⁷ K bhavissathā.
¹⁸ K vatvā ti. ¹⁹ Bⁱ dutiyam-. ²⁰ Bⁱ bahutaṃ. ²¹ K khādanīyabhojanīyam,
Bⁱ khādanīyamabhojanīyam. ²² Bⁱ āg-. ²³ Bⁱ omits pi. ²⁴ Bⁱ so tāpasassa caraṇam.

tāpasānaṃ avidure suriyaṃ¹ namassamāno atṭhāsi. Manussā taṃ disvā „sīlavantānaṃ santike vasanta sīlavanta hontīti“ vatvā paṭhamam gātham āhaṃsu²:

1. Sabbesu kira bhūtesu santi sīlasamāhitā,
passa sākhamigaṃ jammaṃ³, ādiccam upatīṭṭhatīti. 47. 5

Tattha santi sīlasamāhitā ti sīlena samannagatā saṃviñjanti, sīlavanta⁴ ca samāhitā ca ekaggacittā saṃviñjantīti pi attho, jammaṃ⁵ ti lamakam, ādiccam upatīṭṭhatīti suriyaṃ namassamāno tiṭṭhati.

Evam te manusse tassa guṇe kathente disvā Bodhisatto „tumhe imassa lolamakkatassa sīlācārānaṃ ajānitvā⁷ avatthusmiṃ⁸ 10 yeva⁹ pasannā“ ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Nāssa⁹ sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
aggihuttaṃ ca ūhanti, tena bhinnā¹⁰ kamaṇḍalū ti. 48.

Tattha anaññāya¹¹ ti ajānitvā, ūhantīti¹² iminā pāpakamakkaṭena ūhanti¹³, kamaṇḍalū ti kuṇḍikā, dve ca kuṇḍikā tena hi bhinnā ti evaṃ assāgaṇaṃ 15 kathesi.

Manussā makkatassa kuhakabhāvaṃ ñatvā leḍḍū ca yatthiyo ca gahetvā¹⁴ pothetvā¹⁵ isigaṇassa bhikkhaṃ adāṃsu. Isayo pi Himavantam eva gantvā aparihīnajjhānā Brahmalo-ka-parāyanā ahesuṃ.

20

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā makkato ayaṃ kuhako¹⁶ ahosi, isigaṇo¹⁷ Buddhaparisa, gaṇa-satthā pana aham evā“ ti. Adiccupaṭṭhānajatākam¹⁷.

¹ B¹ pūrisaṃ. ² B² āhasuṃ. ³ K cammaṃ. ⁴ K sīlavanto. ⁵ K jamavaṃ. ⁶ Tattha santi . . . upatīṭṭhatīti wanting in B¹. ⁷ B¹ ajānantā. ⁸ B¹ avatthusmiṃneva. ⁹ K tassa. ¹⁰ K ñeeca bhinnā, B¹ tena sinnā. ¹¹ K ūhantīti corr. to ūhanti, B² ūhanantī. ¹² K ūhantiṃ corr. to ūhanaṃ, B² ūhanaṃ. ¹³ ūhantīti . . . gahetvā wanting in B¹. ¹⁴ B¹ palāpetvā. ¹⁵ B¹ adds bhikkhu. ¹⁶ B¹ -gaṇā. ¹⁷ B¹ adds paṇḍamaṃ.

6. Kalāyamutthijātaka.

Bālo vatāyaṃ dumasākhagocarō ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Ekasmim hi
samaye vassakāle Kosalarāṇño paccanto kuppi¹. Tattha tñitā yodhā
dve tñi yuddhāni katvā paccatthike abhibhavitum asakkontā² raṇño
5 sāsanaṃ pesesum. Rājā akāle vassāne yeva nikkhamitvā Jetavanasamīpe
khandhāvāraṃ bandhitvā cintesi: „aham akāle nikkhanto, kandara-
padarādayo udakapūrā, duggamo maggo, Satthāraṃ upasamkamissāmi,
so maṃ 'kham gacchasi mahārāja' 'ti pucchissati, athāham etaṃ
attham ārocessāmi³, na kho pana⁴ maṃ Satthā samparāyiken' ev'
10 atthena⁵ anugaṇhāti dīṭṭhadhammikenāpi anugaṇhāt' eva⁶, tasmā sace
me gamanena⁷ avaḍḍhi⁸ bhavissati 'akālo mahārāja' 'ti vakkhatī, sace
pana vaḍḍhi⁹ bhavissati tuṇhī¹⁰ bhavissatīti¹¹ so Jetavanaṃ pavisitvā
Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā „handā kuto nu tvaṃ
mahārāja āgacchasi divādivassā¹²“ 'ti pucchi. „Bhante aham paccan-
15 taṃ vūpasametum nikkhanto tumhe¹³ vanditvā gamissāmīti āgato
'mhīti¹⁴. Satthā „pubbe pi¹⁵ mahārājāno senāya abbhuggacchamānāya¹⁶
paṇḍitānaṃ katham sutvā akāle abbhuggamanaṃ nāma nāgamimsū¹⁷
'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārānasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
20 dhisatto tassa atthadhammānusāsako¹⁸ sabbatthakaamacco
ahosi. Atha raṇño paccante kupite¹⁹ paccantayodhā paṇṇaṃ
pesesum. Rājā vassakāle nikkhamitvā uyyāne²⁰ khandhāvāraṃ
bandhi. Bodhisatto raṇño santike aṭṭhāsi. Tasmim khaṇe assā-
naṃ kalāye sedetvā āharitvā doṇiyaṃ pakkhipimsu. Uyyāna-
25 makkaṭesu²¹ eko makkaṭo rukkhā otaritvā tato kalāye gahetvā
mukhaṃ pūretvā hatthehi pi gahetvā uppatitvā rukkhe nisīditvā
khādītum ārabhi. Ath' assa khādamānassa hatthato eko
kalāyo²² bhūmiyaṃ pati. So mukhena²³ ca hatthehi ca gahite

¹ Bⁱ paccante kuppite. ² Bⁱ -to. ³ Bⁱ adds ti. ⁴ Bⁱ passa. ⁵ K -rāyinevatthena, Bⁱ -rāyikenevatthena. ⁶ K anugaṇhateva, Bⁱ anugaṇhāti. ⁷ Bⁱ gamaue. ⁸ Bⁱ avuḍḍhi. ⁹ Bⁱ vaḍḍhi. ¹⁰ Bⁱ tuṇhī. ¹¹ Bⁱ divassā. ¹² Bⁱ adds va. ¹³ K omits pi. ¹⁴ K abbhuggamānā, Bⁱ abbhugacchamānāya. ¹⁵ K atthadhammaanu-. ¹⁶ Bⁱ kumpite. ¹⁷ Bⁱ adds thatvā. ¹⁸ Bⁱ uyyāne-. ¹⁹ both MSS. kalāye. ²⁰ Bⁱ ka-
lāyo. ²¹ K mukhehi.

sabbe kalāye¹ chaddetvā² rukkhā³ oruyha tam eva kalāyaṃ⁴
 olovento tam kalāyaṃ⁵ adisvā va⁶ puna rukkham abhirūhitvā⁷
 atte⁸ sahaṣṣaṃ⁹ parājito viya socamāno dummukho rukkha-
 sākḥāya nisīdi. Rājā makkaṭassa kiriyaṃ disvā Bodhisattaṃ
 āmantetvā „vayassa, kiṃ¹⁰ nāṃ¹¹ etaṃ makkaṭena katan¹² ti
 pucchi. Bodhisatto „mahārāja, bahūṃ anavaloketvā appaṃ
 oloketvā¹³ dubbuddhino bālā evarūpaṃ karonti yevā¹⁴ 'ti vatvā
 paṭhamam¹⁵ gātham āha:

1. Bālo¹⁶ vatāyaṃ dumasākhagocaro,
 paññā janinda na imassa¹⁷ vijjati,
 kalāyamuṭṭhiṃ¹⁸ avakiriya kevalaṃ
 ekaṃ kalāyaṃ¹⁹ patitaṃ gavessatīti. 49.

Tattha dumasākhagocaro ti makkaṭo, so hi dumasākhasu gocaraṃ gaṇ-
 hāti, tā va assa gocaro saṅcāraṇabhūmi bhūtā²⁰ ti²¹ tasmi dumasākhagocaro ti
 vuccati, janinda ti rājānaṃ ālapati²², paramissariyaḥbhāvena janassa indo ti²³,
 kalāyamuṭṭhiṃ ti varakamuṭṭhiṃ²⁴, kālarājamāsamuṭṭhiṃ²⁵ ti pi vadanti
 ye, avakiriya²⁶ 'ti avakiritvā, kevalaṃ ti sabbaṃ, gavessatīti bhūmiyaṃ
 patitaṃ ekaṃ eva pariyesatīti²⁷

Evam vatvā puna Bodhisatto tam upasaṃkamitvā rājānaṃ
 āmantento dutiyaṃ gātham āha:

2. Evam eva mayaṃ rāja ye c' aññe atilobhino
 appena bahūṃ²⁸ jīyāma kalāyenēva²⁹ vānaro ti. 50.

Tatrāyaṃ saṅkhepattho: mahārāja, evam eva mayaṃ ca³⁰ ye c' aññe lo-
 bhābhībhūtā janā sabbe pi appena bahūṃ jīyāma, mayaṃ hi etarahi³¹ akāl³²
 vassānasamaye³³ maggaṃ gacchantā appakassa atthassa kāraṇā bahukā³⁴ atthā³⁵
 parihāyāma, kalāyeneva³⁶ vānaro ti yathā ayaṃ vānaro ekaṃ kalāyaṃ³⁷
 pariyesamāno ten' ekena³⁸ kalāyena³⁹ sabbakalāyehi⁴⁰ parihino evaṃ mayaṃ⁴¹

¹ B¹ kalāye. ² B¹ chaddetvā. ³ K rukkhāya. ⁴ B¹ talāya. ⁵ B¹ kalāyaṃ. ⁶ B¹
 omits va. ⁷ B¹ abhirūhitvā. ⁸ B¹ atte. ⁹ B¹ B² sahaṣṣa. ¹⁰ B¹ phussakati.
¹¹ B¹ sabbaṃ olovento. ¹² B¹ padhamam. ¹³ K bālā. ¹⁴ B¹ nayapassa.
¹⁵ K kulāyamuṭṭhiṃ, B¹ kalāyumuṭṭhi. ¹⁶ both MSS. kalāyaṃ. ¹⁷ B¹ bhāgā.
¹⁸ K ni. ¹⁹ B¹ adds rājānaṃ hi. ²⁰ B¹ omits ti. ²¹ K vānaka-. ²² B¹ kāla-
 rājamāsamuṭṭhi. ²³ B¹ -yesati. ²⁴ K bahu. ²⁵ K kalāyeneva. ²⁶ K yaṃ ca,
 B¹ mayaṃ va. ²⁷ B¹ omits etarahi. ²⁸ K vassana-. ²⁹ so B²; K B¹ bahūno.
³⁰ so B²; K atthāya, B¹ attā. ³¹ K kālā-, B¹ kalā-. ³² B¹ tena. ³³ K -kālā-,
 B¹ -kaḷā-. ³⁴ B¹ mayaṃ.

pi¹ akāleṇa kandarapaparādīsu² pūresu³ gacchamānā appamattakaṃ atthaṃ pariyesamānā bahūhi hatthivāhanaassavāhanādīhi c' eva balakāyena ca parihāyissāma, tasmā akāle ganturū na vattatīti rañño ovādaṃ adāsi.

Rājā tassa kathaṃ sutvā tato paṭinivattitvā⁴ Bārāṇasīna-
5 garam eva pāvīsi. Corāpi⁵ „rājā kira⁶ 'coramaddanaṃ karissā-
mīti' nagarā nikkhanto“ ti sutvā paccantato palāyimsu.

Paccuppanne pi corā „Kosalarājā kira nikkhanto“ ti sutvā palā-
yimsu. Rājā Satthu dhammaḍḍanaṃ sutvā utṭhāyāsanaṃ vanditvā
padakkhiṇaṃ katvā⁷ Sāvattim eva pāvīsi.

10 Satthā imaṃ dhammaḍḍanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā rājā Ānando ahoṣi, paṇḍitāmacco⁸ pana aham evā“ 'ti. Ka-
lāyamuṭṭhijātakaṃ¹⁰.

7. Tiṇḍukajātaka.

Dhanuhatthakalāpehīti. Imaṃ Satthā Jetavane viha-
15 ranto paṇḍāpāramim ārabba kathesi. Satthā hi Mahābodhi-jātaka
viya Ummaggajātaka viya ca attano paṇḍāya vaṇṇaṃ vaṇṇitaṃ sutvā
„na bhikkhave idāṃ' eva Tathāgato paṇḍavā, pubbe pi¹¹ paṇḍavā
upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
20 Bodhisatto vānarayoniyaṃ nibbattitvā asītisahassavānara-
parivāro¹² Himavantapadese¹³ vāsaṃ kappesi. Tassāsanne¹⁴ eko
paccantagāmaṃ kadāci vasati kadāci ubbisati¹⁵. Tassa pana
gāmassa majjhe sākhaṇḍapaṣaṃpanno madhuraphalo eko tiṇḍu-
karukkho atthi. Vānaragaṇo¹⁶ ubbisitakāle¹⁷ āgantvā tassa
25 phalāni khādanti¹⁸. Athāparasimim phalavāre so gāmo pana ma-
nussavāso¹⁹ ahoṣi naḷaparikkhitto²⁰ dvāragutto. So pi rukkho

¹ B² adds etarahi. ² K - disu. ³ B² omits pūresu. ⁴ K vaddhatīti, B² vattatīti.

⁵ B² nivattetvā. ⁶ B² thero pi. ⁷ B² kira rājā. ⁸ B² adds dakkhiṇaṃ. ⁹ B² paṇ-

ḍito amacco ¹⁰ both MSS. kalāya-, B² adds chaṭṭhaṃ. ¹¹ B² omits pi.

¹² B² vānaragaṇaparivuto ti. ¹³ B² -ppadese. ¹⁴ B² tassavāsanne. ¹⁵ so B²;

K ubbisati, B² uppissati. ¹⁶ B² gaṇā. ¹⁷ so B²; K ubbasita-, B² uppasita-.

¹⁸ B² khādanti. ¹⁹ K omits manussa. ²⁰ K naḷaparikkhitto, B² daḷaparikkhitto.

phalabhāraṇamitasākho' atthāsi. Vānaragaṇo cintesi: „mayam
pubbe asukagāme tiṇḍukaphalāni khādāma, phalito nu kho so²
etarahi rukkho udāhu no³, āvāsiko so gāmo udāhu no“ ti, evaṇ
ca pana cintetvā „gaccha, imam pavattim jānāhīti“ ekam vāna-
raṇ peśesi. So gantvā rukkhasa ca⁴ phalitabhāvaṃ gālha- 5
vāsabhāvaṃ nītvā āgantvā⁵ ārocesi. Vānarā tassa phalitabhāvaṃ
sutvā „madhurāni tiṇḍukaphalāni khādissāmā“⁶ 'ti ussāhajātā
bahuvānarā⁷ vānarindassa tam attham ārocesum. Vānarindo
„gāmo āvāso anāvāso“ ti pucchi. Avāso devā⁸ 'ti. „Tena hi
na gantabbam, manussā hi bahumāyā⁹ hontīti“. „Deva ma- 10
nussānam patisallānāvelāya“ adḍharattasamaye khādissamā¹⁰ 'ti
bahū gantvā vānarindam sampatiucchāpetvā Himavantā otaritvā
tassa gāmassa avidūre manussānam patisallānakālāni āgamaya-
mānā mahāpāsānapitthe sayitvā majjhimayāme manussesu niddam
okkamantesu rukkham āruya phalāni khādīmsu. Ath' eko 15
puriso sarīrakiccena gehā nikkhamitvā gāmamajjham gato vā-
nare disvā¹¹ manussānam ācikkhi. Bahū manussā dhanukalāpaṃ
sannayhitvā nānāvudhahatthā leḍḍudandādīni ādāya „pabhātāya
rattiyā vānare gaṇhissāmā“¹² 'ti rukkham parivāretvā atthāmsu.
Asītisahassavānarā¹³ manusse disvā maraṇabhayaatajjitā „n' atthi 20
no aññam paṭisaraṇam¹⁴ aññatra vānarindā¹⁵“ 'ti tassa santi-
kaṇ gantvā paṭhamam gātham āhaṃsu:

1. Dhanuhatthakalāpehi nettimsavaradhāribhi

samantaparikeṇ' amhā, katham makkho bhavissatīti. 51.

Tattha dhanuhatthakalāpehīti dhanukalāpahatthehi¹² dhanūni¹³ c' 25
eva sarakalape ca gahetvā thitehīti attho, nettimsavaradhāribhīti nettimsā
vuccanti khaggā¹⁴, uttamakhaggadhāribhīti¹⁵ attho, parikiṇṇamhā ti parivārit'
amhā, katham ti kena nu kho upāyena amhākaṃ makkho bhavissatīti.

¹ Bī phalavānapitasākho. ² K omits so. ³ Bī adds ti. ⁴ Bī omits ca. ⁵ Bī adds
nārānam instead of vānarānam? ⁶ Bī omits bahū vānarā. ⁷ K bahūmayā.
⁸ Bī paṭisallānāvelāyam. ⁹ K -sahassā-. ¹⁰ Bī aññā paṭisaraṇo. ¹¹ Bī -vāna-
rindenā. ¹² Bī dhanukalābahatthehi, K dhanukalāpahatthehi, Bī omits this word.
¹³ K dhanūhi, Bī dhanuni. ¹⁴ K omits khaggā, Bī nettissā vuccati khaggāni.

Tesaṃ kathaṃ sutvā vānarindo „mā bhāyatha, manussā
nāma bahukiccā, ajjāpi majjhimayāmo vattati, api nāṃ' etesaṃ
'amhe māressāmā' 'ti tthitānaṃ imassa kiccassa' antarāyakaraṃ
aññaṃ kiccaṃ uppādeyyamā² 'ti vānare samassāsetvā dutiyaṃ
5 gātham āha:

2. App-eva bahukiccānaṃ attho jāyetha koci naṃ,
atthi rukkhassa acchinnāṃ, khajjataṃ ñeva tiṇḍukan ti. 52.

Tattha naṃ ti nīpātamattaṃ, app-eva bahukiccānaṃ manussānaṃ añño
koci attho uppajjeyyā 'ti, ayam ev' ettha attho, atthi rukkhassa acchinnāṃ
10 ti³ imassa rukkhassa phalānaṃ ākaḍḍhenaparikaḍḍhanavasena acchinnāṃ babuṃ
tthānaṃ⁴ atthi, khajjataṃ ñeva tiṇḍukan⁵ ti tiṇḍukaphalaṃ khajjatu⁶ yeva
tumbhe⁷, yāvatakena⁸ vo attho atthi tattakam khādatha, amhākaṃ paharaṇakūlaṃ⁹
jānissāmā 'ti

Mahāsatto kapigaṇaṃ samassāsesi¹¹. Ettakaṃ¹² hi assā-
15 saṃ¹³ alabhamānā sabbe pi te phalitena hadayena¹⁴ jīvitak-
khayaṃ pāpuṇeyyūṃ¹⁵. Mahāsatto pana evaṃ vānaragaṇaṃ
assāsetvā „sabbe vānare samānethā“ 'ti āha. Samānentā tassa
bhāgineyyaṃ Senakaṃ nāma vānaraṃ adisvā „vānaragaṇassa
Senako nāgato“ ti ārocesuṃ. „Sace Senako anāgato¹⁶ tumhe
20 mā bhāyittha, idāni vo so sotthiṃ¹⁷ karissatīti“. Senako pi
kho vānaragaṇassa gamanakāle¹⁸ niddāyitvā pacchā pabuddho
kañci¹⁹ adisvā padānupadiko hutvā āgacchante²⁰ manusse disvā²¹
„vānaragaṇassa bhayaṃ uppannaṃ“ ti ñatvā ekasmiṃ pariyanta-
gehe aggim jāletvā suttakantiyā²² mahallakitthiyā santikaṃ
25 gantvā khettaṃ gacchanto gāmadārako viya ekaṃ ummukaṃ²³

¹ B¹ omits tīti tesaṃ . . . kiccassa. ² B¹ uppajjeyyā. ³ B¹ omits khajjataṃ ñeva . . . acchinnāṃ ti. ⁴ B¹ bahutaraṃ, R² bahuphalāṃ. ⁵ K khajjataṃ ñevā ti tiṇḍukan ti, B¹ khajjatha raññeva taṇḍukan ti. ⁶ B¹ khajjatha. ⁷ B¹ tumbhe. ⁸ B¹ yāvattakena. ⁹ B¹ tattakam. ¹⁰ K pahāraṇa-, B¹ paharaṇakāle. ¹¹ B¹ samassāsetvā. ¹² B¹ etthakaṃ. ¹³ K assāsaṃ. ¹⁴ B¹ phalitehahadayehi. ¹⁵ K pāpuṇeyyaṃ, B¹ pāpuṇeyya. ¹⁶ B¹ nāgato. ¹⁷ K vo sotthiṃ, B¹ vo so sotthi. ¹⁸ K āgamanakāle. ¹⁹ K kañci, B¹ kiñci. ²⁰ K -to. ²¹ B¹ adds vānaragaṇassa disvā. ²² K kantantiyā. ²³ K ummukkaṃ, B¹ umhukkaṃ.

gahetvā uparivāte thatvā¹ gāmaṃ padīpesi². Manussū makkate
chaddetvā aggiṃ nibbāpetuṃ agamaṃsu³. Vānarā palāyantā
senakassa atthāya ekekaṃ phalaṃ gahetvā palāyimsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā bhāḡineyyasenako⁴ Mahānāmo⁵ Sakko ahoṣi, vānaragaṇo⁶ Bud- 5
dhaparisā, vānarindo pana ahaṃ evā⁷ ti. Tiṇḍukajātakaṃ⁸.

8. Kacchapajātaka.

Janittam me bhavittam me ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ ahivātakarogamuttakaṃ⁹ ārabha kathesi. Sā-
vatthiyaṃ kira ekasmiṃ kule ahivātakarogo⁹ uppajji. Mātāpitāro put- 10
taṃ āhaṃsu: „tāta, mā imasmiṃ gehe vicari, bhittim bhinditvā palā-
yitvā¹⁰ yattha katthaci gantvā jivitaṃ rakkha, pacchāgantvā¹¹ imasmiṃ¹²
ṭhāne mahānidhānaṃ atthi, taṃ uddharitvā kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā
sukhena jiveyyāsīti“ vutto¹³ putto¹⁴ tesam vacanaṃ sampatichchitvā
bhittim¹⁵ bhinditvā palāyitvā attano roge vūpasante āgantvā mahāni- 15
dhānaṃ uddharitvā gharāvāsaṃ vasi. So ekadivasam sappitelādini c'
eva vatthacchādanādini ca gāhāpetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ
vanditvā nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „tumbhakaṃ
gehe ahivātakarogo⁹ uppanno ti assumhā¹⁶, kin ti katvā mutto sīti“
pucchi. So taṃ pavattim ācikkhi. Satthā „pubbe pi kho upāsaka 20
bhaye uppanne attano vasanaṭṭhāne ālayaṃ katvā aññattha agatā¹⁷
jivitakkhayaṃ pāpunimsu, ālayaṃ pana¹⁸ akatvā aññattha gatā¹⁹ jivi-
taṃ labhimsu“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto gāmake²⁰ kumbhakāraṃ nibbattitvā kumbha- 25
kāraṃ kammaṃ katvā puttadāraṃ posesi. Tadā pana Bārāṇasi-
mahānadiyā saddhiṃ ekābaddho mahājātassaro ahoṣi. So bahūda-
kakāle nadiyā saddhiṃ ekodako hoti²¹, uḍaḍe mandibhūte viṣuṃ

¹ Bⁱ thatvā. ² Bⁱ sadiseti. ³ Bⁱ āgamaṃsu. ⁴ Bⁱ bhāḡineyyo-. ⁵ Bⁱ -nāma ⁶ Bⁱ
-gaṇā. ⁷ Bⁱ adda sattakam. ⁸ Bⁱ ahivātarogaputtanikaṃ, RP ahivātakarogaput-
taṃ. ⁹ Bⁱ -vātarogo. ¹⁰ omits palāyitvā. ¹¹ Bⁱ pacchā āgantvā. ¹² Bⁱ adda
nāma. ¹³ Bⁱ vutte. ¹⁴ Bⁱ omits putto. ¹⁵ Bⁱ titthi. ¹⁶ Bⁱ asumha. ¹⁷ Bⁱ gatā te.
¹⁸ Bⁱ ye pana ālayaṃ. ¹⁹ Bⁱ adda te. ²⁰ Bⁱ kāsikagāmake. ²¹ Bⁱ ahoṣi.

hoti. Macchakacchapā pana „imasmim̐ saṁvacchare suvutṭhikā bhavissati¹, imasmim̐² dubbutṭhikā“ ti jānanti. Atha tasmim̐ sare nibbattamacchakacchapā „imasmim̐ saṁvacchare dubbutṭhikā bhavissatīti³“ nātvā udakassa ekābaddhakāle yeva tamhā
 5 sarā nikkhamitvā nadim̐ āgamimsu. Eko pana kacchapo „idaṁ me jātattṭhānaṁ vadḍhitattṭhānaṁ mātāpitūhi vasitattṭhānaṁ, na sakkomi imaṁ jahitun⁴“ ti nadim̐ na āgamāsi. Atha nidāgha-samaye tattha udakaṁ chijji⁴. So kacchapo Bodhisattassa mattikagaṇḥanaṭṭhāne⁵ bhūmim̐ khaṇitvā pāvisi. Bodhisatto
 10 „mattikaṁ gaḥessāmīti⁶“ tattha gantvā mahākuddālena bhūmim̐ khaṇanto⁷ kacchapassa piṭṭhim̐ bhinditvā mattikāpiṇḍaṁ⁸ viya naṁ⁹ kuddālen⁹ eva¹⁰ uddharitvā thale pātesi. So vedanāpatto hutvā „vasanaṭṭhāne ālayaṁ jahitun̐ asakkonto evaṁ vināsaṁ pāpunin¹¹“ ti vatvā paridevamāno imā gāthā avoca:

15 1. Janittaṁ¹¹ me bhavittaṁ me, iti paṁke avassayim̐,
 taṁ maṁ paṁko ajjhobhavi¹² yathā dubbalakaṁ tathā¹³,
 taṁ taṁ vadāmi bhaggava, suṇohi vacanaṁ mama: 53.

2. Gāme vā yadi vāraṇṇe sukhaṁ yatrādhigacchati
 taṁ janittaṁ¹⁴, bhavittaṁ¹⁵ ca purisassa pajānato
 20 yamhi¹⁶ jīve tamhi¹⁷ gacche, na niketahato siyā ti. 54.

Tattha janittaṁ¹⁸ me bhavittaṁ me ti idaṁ mama¹⁹ jātattṭhānaṁ idaṁ mama vadḍhitattṭhānaṁ²⁰, iti paṁke avassayin̐ ti iminā kāraṇena 'mhi²¹ imasmim̐ kaddame avassayim̐ nipajjim̐ vāsaṁ kappesaṁ ti attho, ajjhobhavitī²² adhibbavi vināsaṁ pāpesi, bhaggavā ti kumbhakāraṁ ālapati, kumbhakāraṇaṁ hi
 25 gottapaṇṇāti²³ esā yadidaṁ bhaggavā ti, sukhaṁ ti kāyikacetasikassādaṁ²⁴,

¹ Bⁱ -ssanti. ² Bⁱ adds saṁvacchare. ³ Bⁱ bhavissantīti. ⁴ Bⁱ bhijji. ⁵ Bⁱ -gaṇaṇaṭṭhāne. ⁶ Bⁱ gaḥessamīti. ⁷ K khaṇanto. ⁸ Bⁱ mattika-. ⁹ Bⁱ omits naṁ. ¹⁰ Bⁱ kuḍālena. ¹¹ K chattaṁ. ¹² Bⁱ ajjhabbavi. ¹³ K -kathā, Bⁱ duppalamka-tathā. ¹⁴ K chanittaṁ. ¹⁵ K -ttaṁ, Bⁱ -taṁ. ¹⁶ K yamhi. ¹⁷ K tamhi. ¹⁸ K chanittaṁ, Bⁱ dhanittaṁ. ¹⁹ Bⁱ omits mama. ²⁰ K idaṁ mama jātattṭhānaṁ, Bⁱ idaṁ vadḍhitattṭhānaṁ. ²¹ so both MSS. instead of ahami? ²² Bⁱ ajjhabhavitī. ²³ K gottapaṇṇāti. ²⁴ Bⁱ -cetasikasukhasādaṁ.

taṃ janittam¹ bhavittāṃ cā 'ti taṃ jātāṭṭhānaṃ ca vadḍhitaṭṭhānaṃ ca, jānittam bhāvittan² 'ti dīghavasenāpi³ pāṭho, so yev' attho, pajānato ti atthānattham kāraṇākāraṇaṃ jānantassa, na niketahato⁴ siyā 'ti nikete ālayam katvā aññatra⁵ āgantvā⁶ niketena hato, evarūpaṃ maraṇadukkham pūpito⁷ na bhaveyyā 'ti.

5

Evam so Bodhisattena saddhim kathento kathento⁸ kālam akāsi. Bodhisatto taṃ gahetvā sakalagāmaṃvāsino sannipātāpetvā te manusse ovaḍanto evam āha: „passath"⁹ imaṃ kaccapaṃ, aññesaṃ macchiakacchapānaṃ mahānadiṃ¹⁰ gamanakāle attano vasanaṭṭhāne ālayam chinditum asakkonto tehi saddhim¹⁰ āgantvā¹¹ mama mattikagahanaṭṭhānaṃ¹² pavisitvā nipajji, ath' assāham mattikaṃ gaṇhanto mahākuddālena piṭṭhim bhinditvā mattikāpiṇḍam¹³ viya naṃ¹⁴ thale pātesim, ayaṃ attanā¹⁵ katakammaṃ saritvā dvihi gāthāhi paridevitvā kālam akāsi, evam esa attano vasanaṭṭhāne ālayam katvā maraṇapatto, tumhe pi¹⁵ mā iminā kaccapena sadisā ahuvattha¹⁶, ito paṭṭhāya 'mayham rūpaṃ mayham saddo mayham gandho mayham raso mayham poṭṭhabbo¹⁷ mayham putto mayham dhītā mayham¹⁸ dāsādāsi-pariccheto¹⁹ mayham²⁰ hiraññasuvannaṃ ti taṇhāvasena upabhogavasena mā gaṇhittha²¹, ekako v' esa satto tisu bhavesu parivatta-²⁰ tīti“ evaṃ Buddhalaṅkāya²² mahājanassa ovādam adāsi. So ovādo sakala-Jambudīpaṃ²³ pattharivā sattamattāni vassasahassāni atṭhāsi. Mahājano Bodhisattassa ovāde thatvā dānādini puññāni katvā²⁴ saggapadaṃ²⁵ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam²⁵ samodhānesi: (Saccapariyosāne so kulaputto sotāpatti-phale patitṭhāsi) „Tadā kaccapo Anando ahosi, kumbhakārako²⁶ pana aham evā“ 'ti. Kaccapajātakaṃ²⁷.

¹ Bⁱ jā-. ² K jānitam bhāvitan. ³ Bⁱ -visenāpi ⁴ Bⁱ aniketa-. ⁵ Bⁱ aññatta. ⁶ Bⁱ āgacchanto. ⁷ K pāpiṇo. ⁸ Bⁱ only one kathento. ⁹ Bⁱ passatha. ¹⁰ Bⁱ -nadi. ¹¹ Bⁱ āgantvā, K āgantvā corr. to ag-. ¹² Bⁱ mattikāya gahanaṭṭhānaṃ. ¹³ Bⁱ mattika-. ¹⁴ Bⁱ omits naṃ. ¹⁵ Bⁱ B^p attano. ¹⁶ Bⁱ ahutta. ¹⁷ so Bⁱ B^p; K poṭṭhabbā. ¹⁸ Bⁱ adds mātā mayham pitā mayham. ¹⁹ Bⁱ dāsādāsa-, B^p dāsī mayham dāsa-. ²⁰ so B^p; K Bⁱ omit mayham. ²¹ so K B^p; Bⁱ gaṇhatha. ²² Bⁱ buddhalaṅkāya. ²³ Bⁱ -dīpe. ²⁴ Bⁱ adds āyuhapariyosāne. ²⁵ B^p Bⁱ saggapūraṃ. ²⁶ Bⁱ -kāro. ²⁷ Bⁱ adds añhamam.

9. Satadhammajātaka.

Taṇ ca appan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekavi-
 satividham¹ anesanam ārabba kthesi. Ekasmim hi kāle bahū
 bhikkhū vejjakammena² dūtakammena pahenagamanena³ jaṃghapesa-
 5 nikenā⁴ piṇḍapatiṇḍenā⁵ 'ti evarūpāya ekavīsatividhāya anesanāya
 jīvikam⁶ kappesum. Sā Sāketajātake āvibhavissati. Satthā tesam
 tathā jīvikam kappanabhāvam űatvā „etarahi bahū bhikkhū anesanāya
 jīvikam kappenti⁷, te pana evam jīvikam kappetvā yakkhattā vā pe-
 tattā vā na muccissanti, dhuragonā⁸ hutvā⁹ nibbattissanti, niraye
 10 paṭisandhim gaṇhissanti, etesam hitatthāya sukhattāya attajjhāsayam
 sakapaṭibhānam¹⁰ ekam dhammadesanam kathetum vaṭṭatitī¹¹ bhikkhu-
 saṅgham sannipātāpetvā „na bhikkhave ekavīsatividhāya anesanāya
 paccayā uppādetabbā, anesanāya hi uppanno¹² piṇḍapāto ādittaloha-
 guḷasadiṣo halāhalavisūpamo, anesanā hi nām¹³ esā Buddhapacceka-
 15 sāvahehi garahitā patikuṭṭhā¹⁴, anesanāya uppannam¹⁵ piṇḍapātam
 bhuñjantassa. hi hāso¹⁶ vā somanassam vā n' atthi, evam uppanno hi
 piṇḍapāto mama sāsane caṇḍālassa¹⁷ ucchiṭṭhabhōjanasadiṣo¹⁸, tassa
 paribhogo Satadhammamāṇavassa¹⁷ caṇḍāluccihṭṭhabhattaparibhogo¹⁸
 viya hotitī¹⁹ vatvā atītam āhari:

20 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto caṇḍālayoniyam nibbattitvā vayappatto kenacid
 eva karaṇīyena pātheyyatandule ca bhattapuṭaṇ¹⁹ ca gahetvā
 maggam paṭipajji. Tasmiṃ²⁰ kāle Bārāṇasiyam eko māṇavo
 atthi Satadhammo nāma²¹ udiccabrāhmaṇamahāsālakule²² nib-
 25 batto, so pi kenacid eva karaṇīyena taṇḍule vā bhattapuṭam²³
 vā agahetvā maggam paṭipajji. Te ubho pi mahāmagge samā-
 gacchimsu. Māṇavo Bodhisattam „kimjātiko sīti“ pucchi. So
 „aham²⁴ caṇḍālo“ ti vatvā „tvam kimjātiko“ ti māṇavam²⁵

¹ so Bp; K ekavīsati, B¹ ekavīsativitham. ² B¹ vāja-. ³ B¹ pahaṇa-, Bp pa-
 hinakammena. ⁴ K -pesanīkena. ⁵ B¹ -piṇḍakenā, Bp -paṭiṇḍenā. ⁶ both MSS.
 jīvitam. ⁷ K kappeti. ⁸ both MSS. dhūra-. ⁹ B¹ adds va. ¹⁰ B¹ Bp -bhānam.
¹¹ K uppaṇna. ¹² B¹ paṭikuṭṭhā. ¹³ K uppanna. ¹⁴ B¹ tāso. ¹⁵ B¹ caṇḍapessa.
¹⁶ K uccihṭṭha-, B¹ ucchiṭṭhabhōjanasadiṣo va. ¹⁷ K sanadhamma-. ¹⁸ B¹ caṇḍāla
 ucchittatutthaparibhogo, K caṇḍāluccihṭṭha-. ¹⁹ B¹ -mūṭaṇ. ²⁰ B¹ adds hi.
²¹ B¹ adds nāmena. ²² B¹ uddicca-. ²³ B¹ bhattapabhuṭam corr. to bhattabhuṭam.
²⁴ K ham. ²⁵ K māṇavam, B¹ omits māṇavam.

pucchi. So „aḥaṃ udiccabrāhmaṇo“¹ ti vatvā „sādhu
 gacchāma“² 'ti ubho pi³ maggaṃ agamaṃsu⁴. Bodhisatto pātar-
 āsavelāya udakaphāsukatṭhāne nisīditvā hatthe⁵ dhovitvā
 bhattapuṭaṃ mocetvā māṇavaṃ⁶ „bhattaṃ bhuñjāhīti“ āha.
 „N' atthi re⁷ caṇḍāla mama bhattena attho“ ti. Bodhisatto
 „sādhū“⁸ 'ti puṭakabhattaṃ⁹ ucchiṭṭhaṃ akatvā va attano¹⁰ yā-
 panamattaṃ aññasimīṃ paṇṇe pakkhipitvā puṭakaṃ¹¹ bandhitvā
 ekamante¹² ṭhapetvā bhuñjitvā pāṇiyaṃ¹³ pivitvā dhotahattha-
 pādo taṇḍule ca sesabhattaṃ ca ādāya „gacchāma māṇavā“¹⁴ 'ti
 maggaṃ paṭipajji. Te sakaladivasāṃ gantvā sāyaṃ ubho pi
 ekasmiṃ udakaphāsukatṭhāne¹⁵ nahātvā paccuttariṃsu. Bodhi-
 satto phāsukatṭhāne nisīditvā bhattapuṭaṃ¹⁶ mocetvā māṇavaṃ
 anāpucchitvā¹⁷ bhuñjitum ārabhi. Māṇavo sakaladivasāṃ
 maggagamanena kilanto chātajjhatto¹⁸ „sace me bhattaṃ das-
 sati bhuñjissāmīti“¹⁹ olokeno atṭhāsi. Itaro kiñci avatvā bhuñ-
 jat' eva²⁰. Māṇavo cintesi: „ayaṃ caṇḍālo mayhaṃ avatvā va
 sabbaṃ bhuñjati, nippīletvā²¹ piṇḍaṃ gahetvā upariucchiṭṭha-
 bhattaṃ²² chaḍḍetvā sesaṃ bhuñjitum vaṭṭatīti“²³. So tathā
 katvā ucchiṭṭhabhattaṃ²⁴ bhuñji. Ath' assa bhuttamatte²⁵
 „mayā attano jātigottakulapadesānaṃ ananucchavikaṃ²⁶ kataṃ,
 caṇḍālassa nāma me ucchiṭṭhabhattaṃ²⁷ bhuttaṃ“ ti²⁸ balava-
 vippatisāro²⁹ uppajji, tāvad ev' assa salohitabhattaṃ mukhato
 uggacchi. So „appamattakassa“³⁰ vata me kāraṇā ananucchavi-
 kaṃ kammaṃ katan“ ti uppannalavasokatāya paridevamāno
 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

25

¹ K has instead of so ahaṃ udiccabrāhmaṇo only brāhmaṇo ahan. ² Bⁱ omits ubho pi. ³ Bⁱ āgamaṃsu. ⁴ Bⁱ hatthaṃ. ⁵ Bⁱ māṇava. ⁶ Bⁱ kare. ⁷ Bⁱ pū-.
⁸ Bⁱ attanā. ⁹ Bⁱ ekamantaṃ. ¹⁰ Bⁱ pāṇiyaṃ. ¹¹ Bⁱ udakatṭhāne. ¹² Bⁱ -puṭaṃ.
¹³ Bⁱ adds va. ¹⁴ K jātajjhatto, Bⁱ chātajbhatto, B^p chātattā. ¹⁵ K bhuñjanaeva,
 Bⁱ bhuñjato. ¹⁶ K nippīletvā, Bⁱ nippīlitvā. ¹⁷ K -ucchiṭṭha-, Bⁱ -ucchiṭṭha-.
¹⁸ Bⁱ vaṭṭatīti. ¹⁹ Bⁱ icchita-. ²⁰ K bhuttamanta. ²¹ Bⁱ -ka. ²² K ucchiṭṭha-.
²³ Bⁱ bhuttaninti. ²⁴ Bⁱ omits balava. ²⁵ Bⁱ appamattassa.

1. Tañ ca appaṇ ca¹ ucchiṭṭhaṃ² tañ ca kicchena no³ adā,
so 'haṃ brāhmaṇajātiko, yaṃ bhuttaṃ⁴ tam pi⁵ uggatan
ti. 55.

Tatrāyaṃ saṃkhepattho: yaṃ mayā bhuttaṃ⁶ tam appaṇ ca ucchiṭṭhaṃ⁷
5 ca, tañ ca no so caṇḍālo na attano ruciya adāsi⁸, atha kho nippīliyamāno⁹
kicchena kasirena adāsi, so 'haṃ parisuddhabrāhmaṇajātiko ten' eva me¹⁰ yaṃ
bhuttaṃ¹¹ tam pi¹² saddhīm lohitena uggatan ti.

Evam māṇavo paridevitvā „kiṃ¹³ dāni me evarūpaṃ ana-
nucchavikaṃ kammaṃ katvā jīvitena“ 'ti araṇṇaṃ pavisitvā
10 kassaci attānaṃ adassetvā¹⁴ anāthamarāṇaṃ patto¹⁵.

Satthā imaṃ atītaṃ dassetvā „seyyathāpi bhikkhave Satadhamma-
māṇavassa taṃ caṇḍālucchiṭṭhakaṃ¹⁶ bhuñjitvā¹⁷ attano ayuttabhojana-
bhuttattā¹⁸ eva¹⁹ n' eva hāso na somanassaṃ uppajji evam evaṃ²⁰
yo imasmiṃ sāsane pabbajito anesanāya jivikaṃ kappento yathāladdha-
15 paccayaṃ²¹ paribhuñjati²² tassa buddhapatikuṭṭhāya²³ garahitajīvi-
kāya²⁴ jīvitabhāvato n' eva hāso na somanassaṃ uppajjatīti“ vatvā
abhisambuddho hutvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Evam dhammaṃ niraṃkatvā yo adhammena²⁵ jīvati
Satadhammo va lābhena laddhena pi na nandatīti. 56.

20 Tattha dhammaṃ ti ājīvaṇīyapārisuddhisīladhammaṃ²⁶, niraṃkatvā ti nī-
haritvā²⁷ chaḍḍetvā²⁸, adhammena 'ti ekavīsatīyā anesanaṃsaṃkhātena micchā-
jīvena²⁹, Satadhammo ti tassa nāmaṃ, Santadhammo ti³⁰ pi pāṭho, na nan-
datīti yathā Satadhammo māṇavo caṇḍālucchiṭṭhakaṃ³¹ me laddhaṃ ti tena
lābhena na nandatī evaṃ imasmiṃ pi sāsane pabbajito kulaputto anesanāya
25 laddhaṃ³² lābhaṃ paribhuñjanto na nandatī na tuseati, garahitajīvikāya³³ jīvā-
mīti domanassappatto va hoti, tasmā anesanāya jivikaṃ kappentassa Satadhamma-
māṇavassa' eva araṇṇaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ maritum varan³⁴ ti.

¹ K appaṇṭaṇ ca. ² K ucchiṭṭhaṃ. ³ B¹ neva. ⁴ B¹ bhuttaṃ. ⁵ B¹ tam tam.
⁶ B¹ mahābhuttaṃ. ⁷ K ucchiṭṭha corr. to ucchiṭṭha. ⁸ K omits adāsi. ⁹ K
-liyamāno, B¹ nippīliyamāno. ¹⁰ B¹ mayā. ¹¹ B¹ bhuttaṃ. ¹² B¹ vāpi. ¹³ B¹
adds nu. ¹⁴ B¹ adds vi. ¹⁵ K anāthamarāṇamato. ¹⁶ K -lucci-. ¹⁷ B¹ bhūñ-
jitvā. ¹⁸ B¹ -bhojanassa-. ¹⁹ B¹ omits eva. ²⁰ B¹ evameva. ²¹ K tathāladdha-
²² K -bhuñjiti. ²³ B¹ -paṭi-, K -patikuṭṭhāsa. ²⁴ B¹ garahita. ²⁵ K adhamme,
B¹ dhammena. ²⁶ K -sīlaṃ-. ²⁷ B¹ omits tīnīharitvā. ²⁸ B¹ chaḍḍetvā. ²⁹ K
adds pana. ³⁰ B¹ omits ti. ³¹ K -lucciṭṭha-. ³² B¹ laddha. ³³ B¹ buddha-
garahita-. ³⁴ B¹ vadan.

Evam Satthā imam¹ dhammadesanam² desetvā³ cattāri saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū bhikkhū sotā-pattiphalādini pāpuṃsu) „Tadā aham eva caṇḍalaputto aho sin“ ti. Satadhammajātakaṃ⁴.

10. Duddadajātaka.

5

Duddadam⁵ dadamānānan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto gaṇadānam ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kira dve saḥā-yakā kuṭumbiyaputtā⁶ chandakaṃ saṃharitvā⁷ sabbaparikkhārādānam⁸ sajjetvā buddhapamukhaṃ bhikkhusaṃghaṃ⁹ nimantetvā sattāhaṃ mahādānam pavattetvā sattame divase sabbaparikkhāre adaṃsu. Tesu 10 gaṇajetthako Satthāraṃ vanditvā¹⁰ ekamantaṃ nisīditvā „bhante imas-mim dāne bahudāyakaṃ atthi appadāyakaṃ, tesam sabbesam pi idam dānam mahapphalaṃ hotū“ ti dānam niyyādesi. Satthā „tumhehi kho upāsakā buddhapamukkhassa saṃghassa dānam datvā evaṃ niyyāden-tehi mahākammaṃ kataṃ, porāṇakapaṇḍitāpi dānam datvā evaṃ evaṃ“ 15 niyyādesun“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹¹ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takkaṣilaṃ¹² gantvā sabbasippāni uggaṇhitvā gharāvāsaṃ pa-hāya isipabbajjaṃ pabbajitvā gaṇasatthā hutvā Himavanta- 20 padese¹³ ciraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya janapadacārikaṃ¹⁴ caramāno Bārāṇasiṃ patvā rājuyyāne vasitvā punadivase dvāra-gāme sapariso¹⁵ bhikkhācāraṃ cari. Manussā bhikkhaṃ adaṃsu. Punadivase Bārāṇasiyaṃ cari. Manussā sampiyāyamaṇā bhik-khaṃ datvā gaṇabandhanena chandakaṃ saṃkaḍḍhitvā¹⁶ dānam 25 sajjetvā isigaṇassa mahādānam pavattayimsu. Dānapariyosāne gaṇajetthako evaṃ eva vatvā iminā va niyāmena dānam niyyādesi. Bodhisatto „āvuso cittappasāde sati appakaṃ nāma dānam n' atthīti“ vatvā anumodanaṃ karonto imā gāthā avoca:

¹ B¹ idam. ² B¹ dassetvā. ³ B¹ adda navamaṃ. ⁴ B¹ kuṭumpiesamittā. ⁵ so B¹; K B² saṃharitvā. ⁶ K omits bhikkhu. ⁷ B¹ parivanditvā. ⁸ B¹ evameva. ⁹ B¹ kāsika-
raṭṭhe. ¹⁰ K -sīlāya, B² -sīlaṃ, B¹ takkaṣīlāyaṃ. ¹¹ B¹ himavantaṭṭha-. ¹² B¹
-kaṇ. ¹³ B¹ sapariyo. ¹⁴ B¹ B² saṃharitvā.

1. Duddadaṃ dadamānānaṃ dukkaraṃ kamma¹ kubbataṃ
asanto nānukubbanti, sataṃ dhammo durannayo. 57.

2. Tasmā satañ ca asatañ ca nānā hoti itogati,
asanto nirayaṃ yanti, santo saggaparāyanā ti. 58.

5 Tattha duddadan ti dānaṃ nāma lobhādidosavasikehi apaṇḍitehi dātum na
sakkā, tasmā duddadan ti vuccati, taṃ dadamānānaṃ kubbataṃ tad eva dāna-
kammaṃ sabbehi kātum na sakkā ti dukkaraṃ taṃ kurumānānaṃ, asanto ti
apaṇḍitā bālā, nānukubbantīti taṃ kammaṃ nānukaronti, sataṃ dhammo
ti paṇḍitānaṃ sabhāvo, dānaṃ sandhāy² etaṃ vuttaṃ, durannayo ti phala-
10 sambandhavasena dujjāno, evarūpassa dānassa evarūpo phalavipāko hotīti³ duranu-
bodho api⁴ ca durannayo ti durabhigamo⁵, apaṇḍitehi dānaṃ datvā dānaphalaṃ
nāma laddhum na sakkā⁶ ti pi attho, nānā hoti itogatīti ito cavitvā para-
lokaṃ gacchantānaṃ paṭisandhigahaṇaṃ⁷ nānā hoti, asanto nirayaṃ yantīti
apaṇḍitā duseilā dānaṃ adatvā sīlaṃ arakkhivā nirayaṃ gacchanti, santo
15 saggaparāyanā ti paṇḍitā pana dānaṃ datvā sīlaṃ rakkhivā uposathakammaṃ
katvā⁸ tīṇi sucaritāni pūretvā saggaparāyanā honti, mahantaṃ saggasukkhaṃ-
pattim anubhavanti.

Evam Bodhisatto anumodanaṃ katvā cattāro vassike māse
tatth' eva vasitvā vassātikame Himavantaṃ gantvā jhānāni⁹
20 nibbattetvā aparihīnajjhāno brahmalokūpago¹⁰ ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
isigaṇo¹² Buddhaparisā ahosi¹³, gaṇasatthā pana aham evā“ ti.
Duddadajātakam¹⁴. Kalyāṇadhammavaggo tatiyo.

4. ASADISAVAGGA.

25

1.

Dhanuggaho Asadiso ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto mahānekkhammaṃ¹⁵ ārabha kathesi. Satthā „na bhikkhave
Tathāgato idān' eva mahābhinnikkhamanaṃ nikkhanto, pubbe pi seta-
chattaṃ pahāya nikkhanto yevā“ ti vatvā atūtaṃ āhāri:

¹ B¹ kammaṃ. ² B¹ adds durannayo. ³ B¹ pi. ⁴ B¹ durābhigamo. ⁵ B¹ sakkā.
⁶ B¹ -gaṇhanaṃ? ⁷ B¹ karitvā. ⁸ B¹ jhānaṃ. ⁹ B¹ -ku-. ¹⁰ B¹ dhamma-
desanaṃ. ¹¹ B¹ -ṇā. ¹² B¹ ahesuṃ. ¹³ K duddajātakam, B¹ daddajātakam
dasamaṃ. ¹⁴ B¹ mahābhinnikkhamanaṃ.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe . rājjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa aggamaheṣiṃ¹ kuccismiṃ² paṭisaṇḍhiṃ
 gaṇhi. Tassa soṭṭhinā jātassa³ nāmagahaṇadivase Asadisa-
 kumāro ti nāmaṃ akaṃsu. Ath' assa⁴ adhāvitvā⁵ paridhāvi-
 tvā vicaraṇakāle⁶ añño puñṇavā satto deviyā kuccimhi paṭi- 5
 sandhiṃ gaṇhi. Tassa soṭṭhinā jātassa⁷ nāmagahaṇadivase
 Brahmadaṭṭakumāro ti⁸ nāmaṃ akaṃsu. Tesu Bodhisatto
 soḷasavassakāle Takkaṣilaṃ⁹ gantvā disāpāmoḁkhaṣṣa ācariyaṣṣa
 santiṁe tayo vede¹⁰ aṭṭhāraṣṣa sippāni ca uggaṇhitvā iṣṣāsaṣṣe
 asadiṣo hutvā Bārāṇasiṃ paccāgami. Rājā kālaṃ¹¹ kurumāno 10
 „Asadisakumārassa rājjaṃ datvā Brahmadaṭṭassa oparajjaṃ¹²
 dethā“ 'ti vatvā kālaṃ akāsi. Tasmiṃ kālakate¹³ Bodhisatto
 attano¹⁴ rājje diyyamāne¹⁵ „mayhaṃ rājjen' attho n' atthīti“¹⁶
 paṭikkhipi. Brahmadaṭṭaṃ rājjena abhiṣiṇciṃsu. Bodhisatto
 „mayhaṃ yasena¹⁷ attho n' atthīti“ kiṇci¹⁸ pi na icchi. Ka- 15
 niṭṭhe rājjaṃ kārente pakatiyā va¹⁹ rājākāren' eva²⁰ vasi²¹.
 Rājapādamūlikā „Asadisakumāro rājjaṃ paṭṭhetīti“ vatvā rañño
 santiṁe Bodhisattaṃ paṛibhindiṃsu. So pi tesāṃ vacanaṃ
 gaṇetvā paṛibhinnacitto „bhātaram²² me gaṇhathā“ 'ti manusse
 payojesi. Ath' eko Bodhisattassa atthacarako²³ taṃ kāraṇaṃ²⁴ 20
 Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto kaniṭṭhabhātikaṣṣa kujjhivā
 aññaṃ raṭṭhaṃ gantvā „eko dhanuggaho āgantvā rājadvāre ṭhito“
 ti rañño ārocāpesi. Rājā „kittakaṃ bhogaṃ icchatīti“²⁵ pucchi.
 „Ekasaṃvaccharena sataṣaṣṣaṇṇa²⁶ ti. „Sādhū, āgacchatū“
 'ti. Atha naṃ āgantvā samīpe ṭhitaṃ pucchi: „tvaṃ dhanug- 25
 gaho“²⁷ ti. „Ama devā“ 'ti. „Sādhū, maṃ upaṭṭhaṣṣū“ 'ti.
 So²⁸ tato paṭṭhāya rājānaṃ upaṭṭhaṇati²⁹. Tassa paṛibbayaṃ

¹ Bⁱ kuccimhi. ² Bⁱ tattha soṭṭhinā jātattā tassa. ³ Bⁱ tassa instead of athassa.
⁴ Bⁱ adhāvitvā. ⁵ Bⁱ vivaraṇa-. ⁶ Bⁱ titiṣṣa. ⁷ Bⁱ takkaṣilāyaṃ. ⁸ Bⁱ bede.
⁹ Bⁱ rājakulaṃ. ¹⁰ Bⁱ uparajjaṃ. ¹¹ Bⁱ kālaṇkate. ¹² Bⁱ no. ¹³ K diyyamāne,
 Bⁱ diyamānena. ¹⁴ Bⁱ rājjenattho ti. ¹⁵ Bⁱ rājjena. ¹⁶ Bⁱ kiṇcā. ¹⁷ Bⁱ B^r ca.
¹⁸ K saṇākāreṇeva. ¹⁹ Bⁱ B^r vasati. ²⁰ Bⁱ -raṇ. ²¹ Bⁱ attācariyako. ²² K omiṣṣe
 bodhisattassa. ²³ Bⁱ kittakaṃ sokaṃ icchasiṭi. ²⁴ Bⁱ omiṣṣe sata. ²⁵ Bⁱ adds
 si. ²⁶ Bⁱ rañña. ²⁷ Bⁱ upaṭṭhahī.

diyyamānam disvā „atibahulam¹ labhatīti“ porāṇakadha-
 nuggahā ujjhāyimsu. Ath' ekadivasam rājā uyyānam gantvā
 maṅgalasilāpaṭṭasamīpe sāṇipākāram parikkhipāpetvā amba-
 rukkkhamūle mahāsayane nipanno uddham olovento rukkhagge
 5 ekam ambapiṇḍim disvā „imam na sakkā abhirūhitvā gaṇhitum“
 ti dhanuggahe pakkosāpetvā „imam ambapiṇḍim sarena chindit-
 tvā pātetum sakkhissathā“ 'ti āha. „Na etaṃ² deva amhākam
 garu³, devena pana⁴ amhākam⁵ bahuvāre⁶ kammam dīṭṭha-
 pubbam, adhunā āgato⁷ dhanuggaho amhehi bahukataram⁸
 10 labhati, tam pātāpethā“ 'ti. Rājā Bodhisattam pakkosāpetvā
 „sakkhissasi tāta etaṃ pātetum“ ti pucchi. „Ama mahārāja,
 ekam okāsam labhamāno sakkhissāmīti“. „Katarokāsan“ ti.
 „Tumhākam sayanassa antokāsan“⁹ ti. Rājā sayanam harāpe-
 tvā¹⁰ okāsam kāresi. Bodhisattassa hatthe dhanum n' atthi,
 15 nivāsanantare¹¹ sannayhitvā vicarati¹², tasmā¹³ „sāṇim laddhum
 vattatīti“ āha. Rājā „sādhū“ 'ti¹⁴ sāṇim āharāpetvā parikkhi-
 pāpesi. Bodhisatto antosāṇiyam pavisitvā uparinivattaseta-
 vattham haritvā¹⁵ ekam rattapaṭam nivāsetvā kaccham bandhi-
 tvā ekam rattapaṭam udare bandhitvā pasibbakato sandhiyuttam
 20 khaggaṃ nīharitvā vāmapasse¹⁶ sannayhitvā suvaṇṇakañcu-
 kam¹⁷ paṭimuñcitvā cāpanāli¹⁸ piṭṭhiyam sannayhitvā sandhi-
 yuttam¹⁹ meṇḍakamahādhanum²⁰ ādāya pavālavannaṃ jiyam²¹
 āropetvā uṇhīsam sīse paṭimuñcitvā tikhiṇakhurappaṃ²² nakhehi
 parivattayamāno sāṇim²³ dvidhā katvā paṭhaviṃ phāletva²⁴
 25 alamkatanāgakumāro viya nikkhamitvā saram khipanattṭhānam
 gantvā khurappaṃ sannayhitvā rājānam āha: „Kim mahārāja
 etaṃ ambapiṇḍam²⁵ uddham ārohanakaṇḍena pātemi udāhu' adho

¹ B¹ -bahurū. ² B¹ tam. ³ B¹ guru. ⁴ B¹ omits pana. ⁵ B¹ amhe. ⁶ K bahurū
 vāre. ⁷ B¹ adhunāgato. ⁸ B¹ B² bahutaram. ⁹ so B¹ B²; K atthatokāsan. ¹⁰ B¹
 pahaṇāpetvā. ¹¹ B¹ nivāsantare thanum. ¹² B¹ vicarita. ¹³ so B²; K tasmim,
 B¹ sā. ¹⁴ K omits rājā sādhu ti. ¹⁵ B¹ uparinivattam nīharitvā. ¹⁶ B¹ vāma-
 sena. ¹⁷ K -kaṇḍukam. ¹⁸ so B¹; B² cāpanāli, K āvāpanāliyam. ¹⁹ B¹ yutta.
²⁰ B¹ meṇḍika-. ²¹ B¹ vaṇṇi jāyam. ²² B¹ -rappa. ²³ B¹ sāpītvā. ²⁴ K phāle-
 tvā. ²⁵ so all three MSS.

orohanakaṇḍena¹ "ti. „Tāta, bahū mayā ārohanakaṇḍena pā-
 tentā diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pana pātentā mayā na
 diṭṭhapubbā, orohanakaṇḍena pātehīti². „Mahārāja, idaṃ
 kaṇḍaṃ dūraṃ ārohissati, yāva Cātummahārājikabhavanā³ tāva
 gantvā sayāṃ orohissati, yāv' assa⁴ orohanan tāva⁵ tumhehi 5
 adhivāsetuṃ vattatīti⁶. Rājā „sādhū⁷ "ti sampaticchi. Atha
 naṃ puna āha: „Mahārāja, idaṃ kaṇḍaṃ paḷ⁸ ārohamānaṃ
 ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāvamajjhaṃ kantamānaṃ ārohissati⁹, oroha-
 mānaṃ kesaggamattam pi ito vā etto vā agantvā¹⁰ odhiyaṃ ñeva
 patitvā ambapiṇḍiṃ gahetvā otarissati, passa mahārājā¹¹ "ti vegāṃ 10
 janetvā kaṇḍaṃ khipi. Taṃ kaṇḍaṃ ambapiṇḍivaṇṭaṃ yāva-
 majjhaṃ kantamānaṃ abhirūhi¹². Bodhisatto „idāni naṃ¹³ kaṇ-
 ḍaṃ yāva Cātummahārājikabhavanāṃ gataṃ bhavissatīti¹⁴ ñatvā
 paṭhamaṃ khittakaṇḍato adhikatarāṃ¹⁵ vegāṃ janetvā aṇṇāṃ
 kaṇḍaṃ khipi. Taṃ gantvā purimakāṇḍapumkhe paharitvā ni- 15
 vattitvā sayāṃ Tāvatiṃsabhavanāṃ abhirūhi¹⁶. Tattha naṃ
 devatā aggahesuṃ. Nivattanakaṇḍassa¹⁷ vātaṃ¹⁸ chindana-
 saddo¹⁹ asanisaddo viya ahosi. Mahājanena „kiṃsaddo eso²⁰
 ti vutte Bodhisatto „nivattanakaṇḍassa saddo²¹ ti vatvā attano
 attano sarīre kaṇḍassa patanabhayaṃ²² ñatvā²³ bhītatasiṃ 20
 mahājanaṃ „mā bhāyathā²⁴ "ti assāsetvā „kaṇḍassa bhūmiyaṃ
 patituṃ na dassāmīti²⁵ āha. Kaṇḍaṃ otaramānaṃ kesagga-
 mattam pi ito vā etto vā agantvā²⁶ odhiyaṃ²⁷ ñeva patitvā amba-
 piṇḍiṃ chindi. Bodhisatto ambapiṇḍiyā ca kaṇḍassa ca bhūmi-
 yaṃ patituṃ adatvā ākāse va²⁸ sampaticchanto ekena hatthena 25
 ambapiṇḍiṃ ekena²⁹ kaṇḍaṃ aggahesi. Mahājano³⁰ taṃ acchari-
 yaṃ disvā „na no evarūpaṃ diṭṭhapubban³¹ ti mahāpurisaṃ

¹ Bⁱ -naṃ. ² Bⁱ tāvassa. ³ Bⁱ omits tāva. ⁴ Bⁱ vattibhuti. ⁵ Bⁱ kaṇḍa dūraṃ.

⁶ Bⁱ abhirūyissati. ⁷ so B^p; K Bⁱ āg-. ⁸ Bⁱ abhirūyhi. ⁹ Bⁱ omits naṃ. ¹⁰ K
 adhikarapaṃ. ¹¹ K -rūhi, Bⁱ -rūyhi. ¹² Bⁱ nivattakaṇḍassa. ¹³ Bⁱ vāti.

¹⁴ Bⁱ chandana-. ¹⁵ K patanabhāvaṃ, Bⁱ pathanabhayena. ¹⁶ Bⁱ omits ñatvā.

¹⁷ Bⁱ bhāyitthā. ¹⁸ K Bⁱ āg-. ¹⁹ Bⁱ -yaṇ. ²⁰ Bⁱ yeva. ²¹ Bⁱ adds hatthena.

²² Bⁱ -janā.

pasamsati¹ unnadati² appoṭheti³ aṅguliyo vidhūnati⁴, celukkhe-
 pasahassāni⁵ pavattanti⁶. Rājaparisāya tuṭṭhapahatṭhāya⁷ Bo-
 dhisattassa dinnadhanam koṭimattam ahoṣi. Rājāpi 'ssa dhana-
 vassam⁸ vassanto viya ca⁹ bahum¹⁰ dhanam mahantañ ca yasam¹¹
 5 adāsi. Evaṃ Bodhisatte¹² tena¹³ raññā sakkate¹⁴ garukate¹⁵
 tattha vasante „Asadisakumāro kira Bārāṇasiyam n' atthīti“
 satta rājāno āgantvā Bārāṇasim¹⁶ parivāretvā „rajjam vā detu“
 yuddham vā“ ti rañño paṇṇam pesesum. Rājā maraṇabhaya-
 bhīto „kham¹⁷ me bhātā vasatīti“ pucchitvā „ekam sāmanta-
 10 rājānam¹⁸ upaṭṭhahatīti“ sutvā „mama bhātike anāgacchante
 mayham jīvitam n' atthi, gacchatha, tassa¹⁹ mama vacanena
 pāde vanditvā khamāpetvā gaṇhitvā²⁰ āgacchatha“ ti dūte pā-
 hesi. Te gantvā Bodhisattassa tam pavattim ārocesum²¹.
 Bodhisatto tam rājānam āpucchitvā Bārāṇasim paccāgantvā
 15 rājānam „mā bhāyīti“ samassāsetvā kaṇḍe akkharāni chinditvā
 „aham Asadisakumāro āgato, ahañ ca“ ekam kaṇḍam khi-
 panto sabbesam vo jīvitam harissāmi, jīvitena atthikā²² palā-
 yantū²³“ ti attālake thatvā²⁴ sattannaṃ rājūnam²⁵ bhuñjantānam
 kañcanapātimakule²⁶ yeva kaṇḍam pātesi. Te akkharāni disvā
 20 maraṇabhayaabhītā sabbe va²⁷ palāyimsu. Evaṃ Mahāsatto
 khuddakamakkhikāya pivaṇamattam²⁸ pi lohitaṃ anuppādetvā
 satta rājāno palāpetvā kaṇṭṭhabhātaram²⁹ oloketvā³⁰ kāme pa-
 hāya isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbatte-
 tvā jīvitapariyosāne brahmalokūpago ahoṣi.

¹ B¹ -santi. ² B¹ -danti. ³ B¹ apāṭenti. ⁴ B¹ vidhunanti. ⁵ K celukhepa-,
 B¹ velukkhepa-. ⁶ B¹ pavattento. ⁷ B¹ tattha pahaṭṭhāya. ⁸ B¹ ghanavassam.
⁹ B¹ omits ca. ¹⁰ B¹ bahu. ¹¹ B¹ sayam. ¹² both MSS. -tto. ¹³ K omits
 tena. ¹⁴ K sakkata. ¹⁵ B¹ nagaram. ¹⁶ B¹ desu. ¹⁷ B¹ kuhi. ¹⁸ B¹ mahantañ
 rājānam. ¹⁹ K gacchathassa. ²⁰ B¹ kaṇṭitvā? ²¹ B¹ ārocayisum. ²² so B¹; B¹ ti
 ahañhi, K aññam. ²³ B¹ attikā. ²⁴ K -tu, B¹ -ta. ²⁵ B¹ thatvā. ²⁶ so B¹ B¹;
 K rājūnam. ²⁷ so K B¹; B¹ kañcapātima-. ²⁸ K omits va. ²⁹ K pivaṇamattam,
 B¹ pivaṇamattam. ³⁰ both MSS. kaṇṭha-. ³¹ K apaloketvā.

Satthā „evam bhikkhave Asadisakumāro satta rājāno palāpetvā vijitasamgāmo¹ isipabbajjam pabbajito“ ti abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Dhanuggaho Asadiso rājaputto mahabbalo
dūrepātī² akkhaṇavedhī³ mahākāyappadālano⁴. 59. 5
2. Sabbāmitte raṇaṃ katvā na ca kiñci viheṭṭhayi,
bhātaraṃ sotthim katvāna⁵ saññamaṃ⁶ ajjhupāgamīti. 60.

Tattha Asadiso ti na kevalaṃ nāmen⁷ eva balaviriyapaññāhi pi asadiso va, mahabbalo ti kāyabalena pi nānabalena⁸ pi mahabbalo, dūrepātīti yāva Cātummahārājikabhavanā Tāvatisasabhavanā ca kaṇḍaṃ pesetum samatthātāya⁹ 10
dūrepātī¹⁰, akkhaṇavedhīti¹¹ avirādhitavedhī¹², aha vā akkhaṇaṃ¹³ vuccati vijju, yāva ekā vijju niceharati¹⁴ tāva ten¹⁵ obhāsena sattatṭhavāre kaṇḍāni gahe-
tvā vijjhatīti¹⁶ akkhaṇavedhī¹⁷, mahākāyappadālano¹⁸ ti mahante kāye padā-
letti, cammakāyo¹⁹ dārūkāyo lohakāyo ayokāyo²⁰ vālūkākāyo²¹ udakakāyo phala-
kakāyo²² ti ime satta kāyā nāma, tattha añño cammakāyapadālano²³ mahāsaṃmaṃ 15
vinivijjhati²⁴ yeva, añño aṭṭhaṅgulabalaṃ²⁵ udumbarapadaraṃ caturaṅgula-
balaṃ²⁶ asanapadaraṃ vinivijjhati²⁷, so pana phalakasatam²⁸ pi ekato bad-
dhaṃ vinivijjhati, tathā²⁹ dvaṅgulabalaṃ³⁰ tambalohapaṭṭaṃ³¹ aṅgulabalaṃ³²
ayapaṭṭaṃ³³, vālūkasakaṭṭassa³⁴ padarasakaṭṭassa palālasakaṭṭassa vā pacchābhāgena³⁵
kaṇḍaṃ pavesetvā purebhāgena abhipāteti pakatiyā udae catuasabhaṭṭhānaṃ 20
kaṇḍaṃ peseti³⁶ thale aṭṭhasabhaṃ ti, evaṃ imesaṃ sattannaṃ mahākāyānaṃ padā-
lanato mahākāyappadālano³⁷, sabbāmitte ti sabbe amitte raṇaṃ³⁸ katvā³⁹
palāpesīti⁴⁰ attho, na ca kiñci viheṭṭhayīti⁴¹ ekam pi na viheṭṭhesi⁴², avi-
heṭṭhayanto⁴³ yeva pana tehi saddhīm kaṇḍapesaṇen⁴⁴ eva raṇaṃ⁴⁵ kaivā, sañña-
maṃ⁴⁶ ajjhupāgamīti silasaññamaṃ⁴⁷ pabbajjaṃ⁴⁸ upagato. 25

¹ K vijitasamgāmo, B¹ jivitasamgāmo. ² K -pātī, B² -pātī, B³ -pātī. ³ K akkhana-
vedhī, B⁴ akkhaṇaveṭṭhī, B⁵ akkhaṇavedhī. ⁴ K -lato, B⁶ mahākāyapadālino, B⁷
mahākāyappadālino. ⁵ B⁸ katvā. ⁶ K saññāmaṃ, B⁹ sañnyamaṃ. ⁷ K nāna-,
B¹⁰ paññā-. ⁸ K B¹¹ B¹² pātī. ⁹ K akkhana-, B¹³ akkhaṇaveṭṭhīti. ¹⁰ K B¹⁴ -vedhī,
B¹⁵ avirādhaveṭṭhī. ¹¹ K akkhaṇaṃ, B¹⁶ akkhaṇaṃ. ¹² K niceharati. ¹³ so B¹⁷; K
B¹⁸ vijjhatīti. ¹⁴ K akkhaṇavedhī, B¹⁹ akkhaṇaveṭṭhī. ¹⁵ B²⁰ mahākāyappadālino, B²¹
mahākāyappadālino. ¹⁶ K cammakāyo. ¹⁷ B²² ayokāyo. ¹⁸ K vālūkākāyo, B²³ vālī-
akāyo. ¹⁹ B²⁴ phalākākāyo. ²⁰ K -padālino, B²⁵ -padālento. ²¹ B²⁶ cammaṃ pi vijjhati.
²² B²⁷ -cammānīti. ²³ B²⁸ vinivijjhati. ²⁴ B²⁹ taṭṭhaṅgu-. ²⁵ K -laṃbalaṃ.
²⁶ B³⁰ vijjhati. ²⁷ B³¹ kaphalakasataṃ. ²⁸ B³² kathā. ²⁹ B³³ aṭṭhaṅgulapalaṃ. ³⁰ so
B³⁴; K na olohapaddhaṃ, B³⁵ sampalohapaṭṭaṃ. ³¹ B³⁶ aṭṭhaṅgula-. ³² K -paddhaṃ.
³³ K vālu-, B³⁷ vālūkasakassa. ³⁴ pacchābhāge. ³⁵ K pesisesi, B³⁸ pesesi, B³⁹ pa-
veseti. ³⁶ B⁴⁰ -yapadālino, B⁴¹ -yappadālino. ³⁷ K raṇaṃ. ³⁸ B⁴² adda ti yuddhaṃ
katvā. ³⁹ K adda ca. ⁴⁰ K viheṭṭṭha-. ⁴¹ K viheṭṭhesi. ⁴² K aviheṭṭṭha-. ⁴³ K
saññāmaṃ, B⁴⁴ sañnyamaṃ. ⁴⁴ K -saññā-, B⁴⁵ -sañya-. ⁴⁶ K pabbhajjaṃ.

Evam Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā kaṇṭṭhabhātā Anando ahoṣi, Asadisakumāro pana ahaṃ evā'
 'ti. Asadisajātakaṃ'.

2. Saṃgāmāvacarajātaka.

- 3 Saṃgāmāvacaro sūro ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 Nandattheraṃ² ārabha kathesi. Satthari hi paṭhamagamanena
 Kapilapuram gantvā kaṇṭṭhabhātikaṃ Nandaṃ rājakumāraṃ pabbājetvā
 Kapilapurā nikkhamma anupubbena Sāvattiṃ gantvā viharante³ āyasmā
 Nando⁴, Bhagavato⁵ pattaṃ ādāya Tathāgatenā saddhiṃ gehā nikkha-
 10 manakāle „Nandakumāro kira Satthārā saddhiṃ gacchatiti“⁶ sutvā
 addhulliklītehi⁷ kesehi⁸ vātapānantarena oloketvā „tuvaṭaṃ kho⁹ ayya-
 putta āgaccheyyāsīti“ idam Janapadakalyāṇiyā¹⁰ vuttavacanāṃ¹¹
 anussaranto, ukkaṇṭhito¹² anabhirato uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
 santhatagatto¹³ ahoṣi. Satthā tassa taṃ pavattiṃ nātvā „yaṃ¹⁴ nūnā-
 15 haṃ Nandaṃ arahatte paṭiṭṭhapeyyaṃ“ ti cintetvā tassa vasanaaparive-
 ṇaṃ¹⁵ gantvā paṇṇāttāsane nisinna¹⁶ „kacci Nanda imasmiṃ sāsane
 abhiramasīti“¹⁷ pucchi. „Bhante Janapadakalyāṇiyā¹⁸ paṭibaddhacitto
 hutvā nābhiramāmi“ ti. „Himavantacārikaṃ gatapubbo si Nanda“¹⁹ 'ti.
 „Nā gatapubbo bhante“ ti. „Tena hi gacchāmi“²⁰ 'ti. „N' atthi me
 20 bhante iddhi, kath' āhaṃ²¹ gamissāmi“ ti. Satthā „ahaṃ²² taṃ Nanda
 mama iddhibalena nessāmi“²³ therāṃ hatthe gahetvā ākāsaṃ pakkhanto
 antarāmagge ekaṃ²⁴ jhāmakkhetaṃ dassetvā jhāmakhāṇuke²⁵ nisinnaṃ
 chinnanāsanaṅguṭṭhaṃ²⁶ jhāmalomaṃ²⁷ chinnachaviṃ²⁸ tacamattaṃ²⁹
 lobitapalikunṭhitaṃ³⁰ ekaṃ makkaṭṭhaṃ dassesi. „Passasi no“³¹ Nanda
 25 etaṃ makkaṭṭhaṃ³² ti. „Ama bhante“ ti. „Suṭṭhu paccakkhaṃ karohi“³³.
 Atha naṃ gahetvā satṭhiyojanikaṃ³⁴ Manosilātaṃ Anotattadahādayo
 sattamahāsare³⁵ pañcamahānadiyo Suvannaṇapabbata-Rajatapabbata-Mani-
 pabbata-paṭimaṇḍitaṃ anekasatārāmaneyyakam Himavantapabbataṃ ca
 dassetvā „Tāvatiṃsabhavanam te Nanda diṭṭhapubban“ ti pucchitvā

¹ Bⁱ adds paṭhamam. ² K ānanda-. ³ Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ āyasmā Anando, K āyas-
 mato nandassa. ⁵ K omits bhagavato. ⁶ Bⁱ adhuli-, B^p adḍhali-. ⁷ Bⁱ omits kesehi.
⁸ K tuvataṃko. ⁹ K -niyā, Bⁱ -nīyā. ¹⁰ Bⁱ -naṃ. ¹¹ K ukkaṇṭhito, Bⁱ ukkattito.
¹² Bⁱ vamanisandhatagatto. ¹³ Bⁱ yaṃ. ¹⁴ Bⁱ omits vasana. ¹⁵ Bⁱ nisīditvā.
¹⁶ Bⁱ atiramāsīti. ¹⁷ Bⁱ kathāyaṃ. ¹⁸ Bⁱ ahaṃ. ¹⁹ Bⁱ eka. ²⁰ K jhāmakhā-
 nuke. ²¹ Bⁱ chinnakappaṇāsanaṅguṭṭha. ²² K jhāmaloca. ²³ K chaviṃ, Bⁱ B^p chinna-
 chavi. ²⁴ K- tacamatta, B^p cammamattaṃ. ²⁵ K omits lohita, Bⁱ lohitaṭatikunti-
 taṃ, B^p -pallikuntitaṃ. ²⁶ Bⁱ B^p omit no. ²⁷ Bⁱ chaṭṭhi-. ²⁸ Bⁱ -sarā.

„na diṭṭhapubbaṃ bhante“ ti vutte „ehi Nanda, Tāvatisabbhavanāṃ
te dassessāmīti“¹ tattha netvā Paṇḍukambalasilāsane² nisīdi. Sakko
devarājā dvīsu devalokesu devasaṃghena saddhīm āgantvā vanditvā
ekamantaṃ nisīdi. Aḍḍhatiyakoṭisaṃkhā tassa³ paricārīkā⁴ pañcasatā
ca kakuṭapādā⁵ devaccharāpi āgantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdimsu. 5
Satthā āyasmantaṃ Nandaṃ tā pañcasatā accharā kilesavasena punap-
puna olokāpesi. „Passasi Nanda imā kakuṭapāḍiniyo⁶ accharāyo“ ti.
„Āma bhante“ ti. Kin nu kho⁷ etā sobhanti udāhu Janapadakal-
yānīti⁸“. „Seyyathāpi bhante Janapadakalyāṇīm upanidhāya⁹ sā pa-
luṭṭhamakkaṭi¹⁰ evaṃ eva imā¹¹ upanidhāya Janapadakalyānīti“. 10
„Idāni kiṃ karissasi Nandā“ ti. „Kiṃ kammaṃ katvā bhante imā
accharā labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā bhante imā accharā
labhantīti“. „Samaṇadhammaṃ katvā ti sace me bhante imāsaṃ¹²
paṭilābhāya¹³ Bhagavā pāṭibhogō hoti ahaṃ samaṇadhammaṃ karissā-
mīti“. „Karoḥi Nanda, ahan te¹⁴ pāṭibhogō“ ti. Evaṃ thero deva- 15
saṃghamajjhe¹⁵ Tathāgataṃ pāṭibhogam gahetvā „imā bhante atipa-
pañcaṃ¹⁶ karoṭha, etha gacchāma, ahaṃ samaṇadhammaṃ karissāmīti“
āha. Satthā taṃ¹⁷ ādaya Jetavanam¹⁸ eva paccāgami. Thero samaṇa-
dhammaṃ kātum ārabhi. Satthā dhammasenāpatiṃ āmantetvā „Sāri-
putta, mayhaṃ kanitṭhabhātā Nando Tāvatisadevaloke devasaṃghassa 20
majjhe devaccharānaṃ kārāṇā maṃ pāṭibhogam aggahesi“ tassa
ācikkhi. Eten¹⁹ upāyena Mahāmoggallānattherassa Mahākassapatthe-
rassa Anuruddhattherassa dhammabhaṇḍāgārīka-Anandattherassa ti
asītiyā mahāsāvakanāṃ yebhuyyena ca²⁰ sesabhikkhūnaṃ ācikkhi.
Dhammasenāpati Sāriputtatthero Nandattheraṃ²¹ upasaṃkamitvā „sac- 25
caṃ kira tvaṃ āvuso Nanda Tāvatisadevaloke devasaṃghassa majjhe
devaccharā labhanto ‘samaṇadhammaṃ karissāmīti’ Dasabalaṃ pāṭi-
bhogam gaṇhīti“ vatvā „nanu evaṃ sante tava brahmacariyavāso
mātugāmasannissito²² kilesasannissito²³, tassa te itthinaṃ atthāya sa-
maṇadhammaṃ karontassa²⁴ bhatiyā²⁵ kammaṃ karontena kammakārena 30

¹ Bⁱ dassayissāmīti. ² Bⁱ -kampalamasilātale. ³ Bⁱ tāyaparisāya. ⁴ Bⁱ paricārītā.
⁵ Bⁱ kukkuṭapāḍiniyo, B^p kukkuṭapādaniyo. ⁶ Bⁱ kukkapāḍināyo, B^p kukkuṭapādā-
niyo. ⁷ Bⁱ kin kho. ⁸ K -ṇīṇīni. ⁹ Bⁱ omits janapada- - -dhāya. ¹⁰ Bⁱ B^p pa-
luḍḍhamakkaṭi. ¹¹ Bⁱ imāsaṃ. ¹² Bⁱ imāsaṃ. ¹³ Bⁱ paṭilābhattāya. ¹⁴ Bⁱ nau-
dammahante. ¹⁵ Bⁱ -saṃghāsamajjhe. ¹⁶ Bⁱ aticāpapañcaṃ. ¹⁷ K naṃ. ¹⁸ K
-nam. ¹⁹ Bⁱ teneva. ²⁰ Bⁱ omits ca. ²¹ Bⁱ naudaṃ. ²² K -sannisino, Bⁱ sanis-
sito. ²³ Bⁱ kilesiko. ²⁴ so B^p; K Bⁱ omit samaṇa - - - karontassa. ²⁵ Bⁱ gatiyā.

saddhim kim nānākaranaṃ¹ ti theram lajjāpesi nittejaṃ akāsi. Eten' upāyena sabbe pi asītimahāsāvakā avasesabbhikkhū ca taṃ āyasmantaṃ lajjāpayimsu. So „ayuttaṃ vata me katan“ ti hiriyā ca² ottappena ca viriyaṃ dāhaṃ paggaṇhitvā vipassanaṃ vaḍḍhento arahattaṃ patvā
 5 Sattthāraṃ³ upasaṃkamitvā „ahaṃ⁴ bhante Bhagavato paṭissavaṃ muñcāmīti“ āha. Sattthāpi „yadā tvaṃ Nanda arahattaṃ patto tadā yevāhaṃ paṭissavā mutto“ ti āha. Etam atthaṃ viditvā dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „yāva ovādakkhamo vāyaṃ āvuso Nandatthero ekovāden' eva hirottappaṃ paccupaṭṭhāpetvā samanadham-
 10 maṃ katvā⁵ arahattaṃ patto“ ti. Sattthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāma“ ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe pi Nando ovādakkhamo yevā“ ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ. kārente
 15 Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthācariyasippe nipphattiṃ patto ekaṃ Bārāṇasirañño sapattarājānaṃ upaṭṭhāsi. So tassa maṅgalaḥhatthiṃ susikkhitaṃ katvā sikkhāpesi. Rājā⁶ „Bārāṇasirajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bodhisattaṃ gaḥetvā maṅgalaḥhatthiṃ āruya mahatiyā senāya Bārāṇasiṃ
 20 gantvā parivāretvā „rajjaṃ vā detu⁷ yuddhaṃ vā“ ti rañño paṇṇaṃ⁸ pesesi. Brahmadaṭṭo „yuddhaṃ dassāmīti“ pākāradvārattālakagopuresu⁹ balakāyaṃ āropetvā¹⁰ yuddhaṃ adāsi. Sapattarājā maṅgalaḥhatthiṃ vammelvā¹¹ sayam pi vammaṃ¹² paṭimuñcitvā hatthikkhandhagato tikhinaṃkusaṃ ādāya „naga-
 25 raṃ bhinditvā¹³ paccāmittaṃ jīvitakkhayaṃ¹⁴ pāpetvā rajjaṃ hatthagataṃ¹⁵ karissāmīti“ hatthiṃ nagarābhimukhaṃ pesesi. So uṇhakalālāni¹⁶ c' eva yantapāsāne¹⁷ ca nānappakārāni ca paharaṇāni vissajjente¹⁸ disvā maraṇabhayaabhīto upasaṃkamitvā¹⁹ asakkonto paṭikkami. Atha naṃ hatthācariyo upasaṃkamitvā „tāta tvaṃ sūro saṅgāmāvacaro, evarūpe²⁰ thāne

¹ B¹ omits ca. ² K omits sattthāraṃ. ³ B¹ avāhaṃ. ⁴ K nātvā? ⁵ B¹ so rājā.
⁶ B¹ dentu. ⁷ K paṇṇaṃ, B¹ omits paṇṇaṃ. ⁸ K -puresi, B¹ -pūresu.
⁹ B¹ āharāpetvā. ¹⁰ B¹ dhammena chādetvā, B² cammena chādetvā. ¹¹ B¹ cammaṃ.
¹² B¹ bhanditvā. ¹³ B¹ -ye. ¹⁴ B¹ tatthagataṃ. ¹⁵ so B¹ B²; K -lādini.
¹⁶ K sattapāsāneva. ¹⁷ B¹ visajjante. ¹⁸ K -mitvā. ¹⁹ K -po nāma.

paṭikkamanam nāma tuyham nānucchavikan¹ ti vatvā hatthim
ovadanto¹ imā gāthā avoca:

1. Saṅgāmāvacaro sūro balavā iti vissuto
kin² nu toraṇam āsajja paṭikkamasi³ kuñjara. 61.

2. Omadda khippam paligham esikāni ca abbaha⁴, 5
toraṇāni pamadditvā khippam pavisa kuñjarā⁵ ti. 62.

Tattha iti vissuto ti tāta tvaṃ pavattasampahāraṃ⁶ saṅgāmaṃ⁶ madditvā
avacaraṇato saṅgāmāvacaro thirahadayatāya sūro thāmasampattiya⁷ balavā ti
evaṃ vissuto paññāto⁷ pākāto, toraṇam āsajjā⁸ ti nagaradvārasaṃghātaṃ⁸
patvā⁹, paṭikkamasīti kin¹⁰ nu kho osakkasi¹¹, kena kāraṇaṃ nivattasīti, 10
omaddā ti avamadda adho pātaya¹², esikāni ca abbahā ti nagaradvāre so-
lasaratanam aṭṭharatanam¹³ bhūmiyaṃ pavesetvā niccalaṃ katvā nikkhātā esi-
katthambhā honti, te khippam uddharatha¹⁴ cā¹⁵ ti ānāpeti¹⁵, toraṇāni madditvā
nagaradvārassa piṭṭhasaṃghāte madditvā khippam pavisā ti sīgham nagaraṃ
pavisa, kuñjarā ti nāgaṃ ālapati. 15

Tam sutvā nāgo Bodhisattassa ekovāden¹⁶ eva nivattitvā
esikatthambhe soṇḍāya¹⁶ paliveṭhetvā ahicchattakāni viya luñ-
civā toraṇam madditvā paligham osādetvā¹⁷ nagaradvāraṃ
bhinditvā nagaraṃ pavisitvā rajjam gahetvā adāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 20
„Tadā hatthi Nando ahosi, rājā Anando¹⁸, hatthācariyo pana aham
evā¹⁹ ti. Saṅgāmāvacarajātakaṃ¹⁹.

3. Vālodakajātaka.

Vālodakam apparasaṃ nihīnaṃ ti. Idam Satthā Jeta-
vane viharanto pañcasate vigghāsāde ārabba kathesi, Sāvatthiyaṃ 25
kira pañcasatā upāsakā gharapalibodham²⁰ puttadārassa niyyādetvā

¹ B¹ ovadento. ² B¹ kin. ³ B¹ -māsi. ⁴ B¹ appuha. ⁵ B¹ -pakāra. ⁶ K saṅ-
gamaṃ. ⁷ B¹ omits paññāto. ⁸ B¹ -saṃghaṭṭatorāṇaṃ. ⁹ K pavatvā. ¹⁰ B¹ kin.
¹¹ B¹ opakkamasi. ¹² B¹ atthopāṭiya. ¹³ B¹ omits aṭṭharatanam, B² aṭṭhasara-
tanam. ¹⁴ K uddharanthaṃ, B¹ udaralaṃ. ¹⁵ K ānāpeti, B¹ ānāpesi. ¹⁶ K soṇḍā.
¹⁷ B¹ osāretvā. ¹⁸ B¹ adds ahosi. ¹⁹ B¹ adds dutiyaṃ. ²⁰ B¹ gharāvāsapali-
bodham, gharāvāsapalibodham.

Satthu dhammadesanam supantā ekato va vicaranti. Tesu keci sotā-
 pannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino, eko pi putthujjano n' atthi.
 Satthāram nimantentāpi te upāsake antokaritvā va nimantenti. Tesam
 pana dantakaṭṭhamukhodakagandhamālādāyaka pañcasatā cullupaṭṭhākā¹
 5 vighāsādā hutvā vasanti. Te bhuttapātārāsā niddāyitvā utthāya Acira-
 vatim gantvā nadītīre unnadantā Mallayuddham yujjanti. Te pana²
 pañcasatā upāsakā appasaddā appanigghosā³ patisallānam anuyuñ-
 janti. Satthā tesam vighāsādānam uccāsaddam sutvā „kimsaddo
 esa Ānandā“⁴ 'ti theram⁵ pucchitvā „vighāsādasaddo bhante“⁶ 'ti vutte
 10 „na kho Ānanda ime vighāsādā idān' eva vighāsam khāditvā unna-
 danti yeva, pubbe pi unnadanti yeva“⁷, ime cāpi⁸ upāsakā na idān'
 eva sannisinā⁹ pubbe pi sannisinā yevā“¹⁰ 'ti vatvā therena yācito
 atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 15 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto rañño attha-
 dhammānusāsako ahosi. Ath' ekasmiṃ kāle so rājā „pac-
 canto kupito“¹¹ ti sutvā pañcasate sindhave kappāpetvā caturañ-
 giniyā senāya gantvā paccantaṃ vūpasametvā Bārāṇasim yeva¹²
 paccāgantvā „sindhavā“¹³ kilantā¹⁴, allarasam eva nesaṃ muddi-
 20 kapānam dethā“¹⁵ 'ti ānāpesi¹⁶. Sindhavā gandhapānam¹⁷ pivitvā
 assasālam patvā attano attano thānesu atthamsu. Tesam pana
 dinnāvasiṭṭhakam¹⁸ apparasam¹⁹ bahukasatam²⁰ ahosi. Manussā
 „idaṃ kim karomā“²¹ 'ti rājānam pucchimsu. Rājā „udakena
 madditvā makkipilotikāhi“²² parissāvetvā ye gadrabhā²³ sindha-
 25 vānam nivāpaṃ²⁴ vahiṃsu tesam dāpethā“²⁵ 'ti dāpesi. Gadrabhā
 kasatam²⁶ udakam pivitvā mattā²⁷ viravamānā²⁸ rājaṅgaṇe
 vicarimsu²⁹. Rājā mahāvātapānam vivaritvā rājaṅgaṇam oloka-
 yamāno samīpe thitam Bodhisattam āmantetvā va³⁰ „passa,

¹ Bⁱ cullupaṭṭhākā, K cullapaṭṭhākā. ² Bⁱ omits pana. ³ Bⁱ -nighosā, B^p appa-
 tisaddā appaṭighosā. ⁴ Bⁱ ki eko ānanda saddo. ⁵ Bⁱ omits theram. ⁶ K omits
 pubbe pi unnadanti yeva ⁷ Bⁱ pi. ⁸ K omits sannisinā. ⁹ K -si yeva, Bⁱ
 simeva. ¹⁰ Bⁱ -vānam. ¹¹ Bⁱ -tānam. ¹² K ānāpesi. ¹³ so B^p; Bⁱ kaṇḍam-, K
 gaṇḍa-. ¹⁴ Bⁱ ninnāvasiṭṭhakam, B^p dinnāvasikaṭṭhakam. ¹⁵ so Bⁱ B^p; K sarasam.
¹⁶ so Bⁱ B^p; K bahukasatam. ¹⁷ Bⁱ B^p makapi-. ¹⁸ K gadābhā. ¹⁹ K nivāsam.
²⁰ K sakatam, B^p sakatam, Bⁱ kasada. ²¹ Bⁱ adde hutvā. ²² Bⁱ viravantā vicara-
 mānā. ²³ Bⁱ picarīsu. ²⁴ Bⁱ omits va.

ime gadrabhā kasaṭodakam¹ pivitvā mattā hutvā viravantā² uppatantā vicaranti³, siṇḍhavakule jātasindhavā pana gandhapānam⁴ pivitvā nissaddā sannisinnā na uppilavanti, kin⁵ nu kho kāraṇam⁶ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Vālodakam apparasam nihīnam 5
pītvā mado jāyati gadrabhānam,
imañ ca pītvāna rasam paṇitam⁶
mado na sañjāyati sindhavāna ti. 63.

Tattha vālodakan ti makkhivālehi⁷ parissāvitaudakam⁸, vālūdakan⁹ ti pi pāṭho, nihīnan ti nihīnarasabhāvena¹⁰ nihīnam, na sañjāyatīti sindha- 10
vānam mado na jāyati¹¹, kin¹² nu kho kāraṇam ti pucchi.

Ath' assa kāraṇam ācikkhanto Bodhisatto dutiyam gātham āha:

2. Appam pivitvāna nihīnajacco 15
so majjati tena janinda puṭṭho,
dhorayhasilī¹³ ca kulamhi jāto
na majjati aggarasam pivitvā ti. 64.

Tattha tena janinda puṭṭho ti janinda uttamarāja yo¹⁴ nihīnajacco tena nihīnena jaccabhāvena puṭṭho majjati¹⁵ pamajjati¹⁶, dhorayhasilīti¹⁷ dhorayhasilī dhuravahanakaācāreṇa sampanno jātisindhavo, aggarasan ti sabba- 20
paṭhamam gahitam¹⁸ muddikārasam¹⁹ pivitvā na majjati.

Rājā Bodhisattassa vacanam sutvā gadrabhe rājaṅgaṇā nīharāpetvā tass' eva ovāde ṭhito dānādīni puññāni katvā yathā-kammaṃ gato.

Satthā imam dhammaḍḍesaṇam āharitvā jātakaṃ samodhānesi: 25
„Tadā pañcasatā gadrabhā ime vighāsādā ahesum, pañcasatā sindhavā ime upāsakā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ ti. Vālo-
dakajātakaṃ²⁰.

¹ K kasakaṭo-, B² sakaṭo-. ² K vicarantā, B¹ vivaranto. ³ B¹ vivaranti. ⁴ K B¹ gaṇḍapānam, B² rasagandhapānam. ⁵ B¹ kin. ⁶ K paṇitam, B¹ paṇitam. ⁷ B¹ B² makacivā-. ⁸ B¹ parissāvitaṇ-. ⁹ B¹ vālūdakan. ¹⁰ B¹ omits nihīnara. ¹¹ B¹ sañ-
cayati. ¹² B¹ kin. ¹³ B¹ dodayhasilī. ¹⁴ K so. ¹⁵ B¹ majjate. ¹⁶ B¹ omits pa-
majjati. ¹⁷ B¹ dayhasilī ti. ¹⁸ B¹ gahita. ¹⁹ B¹ muddika-. ²⁰ B¹ adds tatiyam.

4. Giridantajātaka.

Dūsito¹ giridantenā² 'ti. Idam Satthā Veluvane viharanto ekaṃ vipakkhaseviṃ³ ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Mahilāmukhajātaka⁴ kathitam eva. Satthā pana „na bhikkhave ayam
5 bhikkhu idān' eva vipakkhasevako⁵, pubbe p' esa vipakkhasevako yevā" 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Sāmarājā⁶ nāma rajjaṃ kāresi. Tadā Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa atthadhammānusāsako ahoṣi. Rañño pana Paṇḍavo⁷ nāma
10 maṅgalasso, tassa Giridanto⁸ nāma assabandho, so khañjo⁹ ahoṣi. Asso mukharajjuke gahetvā taṃ purato purato¹⁰ gacchantam disvā „maṃ esa¹¹ sikkhāpetīti" saññāya tassa¹² anusikkhanto khañjo ahoṣi. Tassa khañjabhāvaṃ rañño ārocesum. Rājā vejje pesesi. Te gantvā assassa sarīre rogaṃ
15 apassantā „rogaṃ assa na passamā" 'ti rañño kathayimsu. Rājā Bodhisattaṃ pesesi: „gaccha vayassa¹³, ettha kāraṇaṃ jānāhīti". So gantvā khañjaassabandhasamsaggena tassa¹⁴ khañjabhūtabhāvaṃ űatvā rañño taṃ atthaṃ ārocetvā „saṃsaggadosena nāma evaṃ hotīti" dassento paṭhamaṃ gāthaṃ āha:

20 1. Dūsito¹ Giridantena¹⁵ hayo Sāmassa Paṇḍavo poraṇaṃ pakatim hitvā tass' eva¹⁶ anuvīdhīyatīti¹⁷. 65.

Tattha hayo Sāmassā 'ti Sāmassa rañño maṅgalasso, poraṇaṃ pakatim hitvā ti attano porāṇapakatim¹⁸ siṅgārabbhāvaṃ pahāya, anuvīdhīyatīti¹⁷ anusikkhati¹⁹.

25 Atha naṃ rājā „idāni vayassa kiṃ kattaḃbaṇ" ti pucchi. Bodhisatto „sundaraṃ assabandhaṃ²⁰ labhitvā yathāporāṇo²¹ bhavissatīti" vatvā dutiyaṃ gāthaṃ āha:

¹ B¹ dūsito. ² B¹ gīridavattanā. ³ B¹ -sevivikkhū. ⁴ B¹ -lā-, cfr. supra J. 26.

⁵ K -sevatī, B¹ vipakkhasevi. ⁶ B¹ sāmantarājā. ⁷ B¹ paṇḍuvo. ⁸ B¹ gīridatto.

⁹ B¹ khañco. ¹⁰ B¹ omits one purato. ¹¹ B¹ etha. ¹² K kassa, B¹ bhassa.

¹³ B¹ passa. ¹⁴ so B¹ B²; K -saggenassa. ¹⁵ B¹ gīridattena. ¹⁶ B¹ asseva.

¹⁷ B¹ -dhiyyatīti. ¹⁸ B¹ pubbe pipakati. ¹⁹ B¹ -tīti attho. ²⁰ so B¹ B²; K -bandhavaṃ. ²¹ B¹ omits yathā.

2. Sace va t' anujo¹ poso² sikhārākārakappito³
 ānane⁴ taṃ gahetvāna⁵ maṇḍale parivattaye
 khippam eva pahatvāna⁶ tass' eva anuvīdhiyātīti. 66.

Tattha tanujo ti tassa anujo anurūpajāto ti anujo, tassa anujo t' anujo, idam vuttam hoti: sace hi mahārāja tassa siṅgārassa ācārasampannassa assassa⁷ 5
 anurūpajāto⁸ siṅgārākārasampanno⁹ poso, sikhārākārakappito¹⁰ ti sikharena¹¹ sundarena¹² ākarena kappitokesamassu¹³, taṃ assaṃ ānane gahetvā¹⁴
 assamaṇḍale parivatteyya¹⁵, khippam ev' esa taṃ khañjabhāvaṃ pahāya ayaṃ
 siṅgāro ācārasampanno assagopako maṃ sikkhāpetīti saṇḍāya khippam ev' etassa¹⁶
 anuvīdhiyyati¹⁷ atīanusikkhissati¹⁸ pakatibhāve yeva ṭhassatīti¹⁹. 10

Rājā tathā kāresi. Asso pakatibhāve patitṭhāsi. Rājā
 „tiracchānānam pi nāma āsayam jānissatīti²⁰“ tuṭṭhacitto Bo-
 dhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 Giridanto²² Devadatto ahoṣi, asso vipakkhasevako bhikkhu. rājā 15
 Anando²³, amaccapaṇḍito pana aham evā“²⁴ ti. Giridantajātakaṃ²⁵.

5. Anabhiratijātaka.

Yathodake āvile appasanne ti. Idam Satthā Jetavane
 viharanto aṇṇataraṃ brāhmaṇakumāraṃ ārabha kathesi. Sāvati-
 thiyaṃ kir'²⁶ eko brāhmaṇakumāro tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū bahū²⁷ 20
 khattiyakumāre ca brāhmaṇakumāre ca mante vācesi. So aparabhāge
 gharāvāsaṃ saṇṭhapetvā vatthālāmkārādāsasikkhattavattugomahisa-
 puttadārādīnaṃ atthāya cintayamāno rāgadosamohavasiko hutvā āvila-
 citto ahoṣi, mante paṭipāṭiya parivattetuṃ nāsakkhi²⁸, ito c' ito ca
 mantā na paṭibhaṃsu²⁹. So ekadivasam bahum³⁰ gandhamālādīṃ³¹ 25
 gahetvā Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ

¹ K va nanujo, B¹ ca tanuke, B² ca tanujo. ² K pāso. ³ K -kappīno. ⁴ B¹ ānanena.
⁵ B¹ gahetvā. ⁶ B¹ pahantvāna. ⁷ B¹ assa. ⁸ B¹ anurūpajā ayaṃ. ⁹ B¹ siṅgā
 ayo ājāyasampanno. ¹⁰ B¹ akhayākārakampito. ¹¹ B¹ sikhayona. ¹² B¹ omīte
 sundarena. ¹³ B¹ kappito-. ¹⁴ B¹ ānena gahetvāna. ¹⁵ K -yyaṃ. ¹⁶ B¹ evatassa.
¹⁷ K -dhissati. ¹⁸ B¹ anusikkhāyati. ¹⁹ B¹ adda attho. ²⁰ B¹ āyasaṃ rājātīti, B²
 ajjhaseyaṃ jānāti. ²¹ B¹ dhammadessanaṃ. ²² B¹ giridatto. ²³ B¹ adda ahoṣi.
²⁴ B¹ giridatthajātakaṃ catutthaṃ. ²⁵ B¹ kira. ²⁶ both MSS. bahu. ²⁷ B¹ nā-
 sakki. ²⁸ K ni paṭibhaṃsu, B¹ na paṭisaṃsu. ²⁹ B¹ bahu. ³⁰ B¹ -lādīhi.

nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā “kiṃ māṇava mante vācesi, paṇṇā te mantā” ti pucchi. „Pubbe me bhante mantā paṇṇā, gharāvāsassa pana gahitakālato paṭṭhāya cittaṃ me āvilaṃ jātaṃ, tena me mantā na paṇṇā” ti. Atha nam Satthā „na kho māṇava
 5 idān’ eva pubbe pi te cittassa anāvilakāle tava mantā paṇṇā ahesuṃ, rāgādihi pana āvilakāle tava mantā na paṭibhaṃsū”¹ “ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto brāhmaṇamahāsālakule nibbattitvā vayappatto
 10 Takkaṣilāyaṃ mante uggaṇhitvā disāpāmoḁkko ācariyo hutvā
 Bārāṇasiyaṃ bahū khattiya-brāhmaṇakumāre² mante vācesi.
 Tassa santike eko brāhmaṇamāṇavo tayo vede³ paṇṇe akāsi,
 ekapade pi nikkamkho piṭṭhiācariyo⁴ hutvā mante vācesi. So
 aparena samayena gharāvāsaṃ gahetvā gharāvāsacintāya⁵ āvila-
 15 citto mante parivattetuṃ nāsakkhi. Atha nam ācariyo attano
 santikaṃ āgataṃ „kiṃ māṇava paṇṇā te mantā” ti pucchitvā
 „gharāvāsaṃ gahitakālato paṭṭhāya me cittaṃ āvilaṃ jātaṃ,
 mante parivattetuṃ na sakkomīti”⁶ vutte „tāta āvile⁷ cittaṃhi⁸
 paṇṇāpi mantā na paṭibhanti⁹, anāvile pana appaṭibhānaṃ⁹
 20 nāma n’ atthīti”¹⁰ vatvā imā gāthā¹⁰ āha:

1. Yathōdake āvile appasanne
 na passati sippikasambukaṃ¹¹
 sakkharaṃ¹² vālukaṃ macchagumbaṃ
 evaṃ āvilamhi¹³ citte
 25 na passati attadatthaṃ paratthaṃ. 67.

2. Yathōdake acche vippasanne
 so passati sippī¹⁴ ca macchagumbaṃ¹⁵

¹ K paṭṭhamaṃ. ² K bahukhattiya-brāh-, B¹ bahukhattiya-kumāre bahubrah-
 maṇakumāre. ³ B¹ bede. ⁴ so K B²; B¹ ekapade si nikakho piṭṭhi ācaripeha. ⁵ K
 sagharāvāsacintāya. ⁶ B¹ āvile. ⁷ K cittaṃhi. ⁸ K paṭibhanti. ⁹ K appaṭibhānaṃ,
 B¹ appaṭibhānaṃ. ¹⁰ B¹ imāṃ gāthadvayaṃ. ¹¹ B¹ sippisappukaṃ, K sippisam-
 buka, B² sippikasambukaṃ ca; read na passati sambukaṃ ca? ¹² K omits sak-
 kharaṃ. ¹³ so B²; K āvile, B¹ āvilamhi. ¹⁴ K sippī. ¹⁵ B¹ passati kasampukaṃ
 sakkharaṃ vālukaṃ macchagumbaṃ.

evaṃ anāvilamhi¹ citte

so passati² attadatthaṃ paratthan ti. 68.

Tattha āvile ti kaddamāluṭite³, appasanne ti tāya eva⁴ āvilatāya avippasanne⁵, sippikasambukan⁶ ti sippikaṃ ca sambukaṃ ca⁷, macchagumban ti macchaghaṭaṃ, evaṃ āvile⁸ ti evam evaṃ⁹ rāgādīhi āvile citte, attadatthaṃ paratthan ti na¹⁰ attatthaṃ na paratthaṃ¹¹ passatīti attho, so passatīti evam evaṃ anāvile citte so puriso attatthaṃ ca paratthaṃ ca passatīti¹². 5

Satthā imaṃ atītaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-dhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇakumāro sotāpatti-phale patiṭṭhahi) „Tadā ayaṃ eva māṇavo ahoṣi, ācariyo pana ahaṃ eva“¹⁴ ti. Ana- 10 bhirati jātakam¹⁴.

6. Dadhivāhanajātaka.

Vaṇṇagandharasopeto ti. Idam Satthā Veḷuvane viha-ranto vipakkhaseviṃ ārabba kathesi. Vatthuṃ heṭṭhākathita-sadisam eva. Satthā pana: „bhikkhave asādhusannivāso nāma pāpo 15 anattakaro, tattha manussabhūtānaṃ tāva pāpasannivāsassa anattakaraṇāya kiṃ vattabbaṃ, pubbe pana asātena amadhurena nimbarukkhena saddhiṃ¹⁵ sannivāsam āgama madhuraraso dibburasapaṭi-bhāgo acetano ambarukkho pi amadhuro tittako jāto“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Kā-siraṭṭhe¹⁶ cattāro bhātaro brāhmaṇā isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese¹⁷ paṭipāṭiyā paṇṇasālā¹⁸ katvā vāsam kappesum. Tesam¹⁹ jeṭṭhabhātā kalam katvā Sakkattaṃ pāpuṇi. So tam kā- 25 raṇaṃ ṇatvā antaranarā sattatṭhadivasaccayena tesam upatṭhā-nam gacchanto ekadivasam jeṭṭhakatāpasam vanditvā ekamantaṃ

¹ K -lamhi. ² Bⁱ apassati. ³ K -luṭite, Bⁱ -luṭite. ⁴ Bⁱ thāya yeva. ⁵ Bⁱ appasanne. ⁶ K sippisambukan. ⁷ Bⁱ sippaṃ ca kasammakaṃ ca. ⁸ Bⁱ āvilamhi. ⁹ Bⁱ evameva. ¹⁰ Bⁱ neva. ¹¹ Bⁱ attadattaparattaṃ. ¹² Bⁱ puriso passati attatthaṃ paratthan ti attho. ¹³ Bⁱ dhammadesanāṃ. ¹⁴ Bⁱ adds pañcamanīṭhitāṃ. 6. Cfr. Five Jāt. by V. Fausbøll 1861 p. 1. ¹⁵ Bⁱ omits saddhiṃ. ¹⁶ Bⁱ kāsikarattṭhe. ¹⁷ Bⁱ himavantapadese. ¹⁸ Bⁱ pallasālam. ¹⁹ K nesam.

nisīditvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. Paṇḍurogatāpaso
 „agginā me attho“ ti āha. So tassa vāsīpharasukaṃ¹
 adāsi. (Vāsīpharasuko² nāma daṇḍe pavesanavasena³ vāsi
 pi hoti pharasu pi.) Tāpaso „ko me imaṃ ādāya dārūni
 5 āharissatīti“ āha. Atha naṃ Sakko evaṃ āha: „yadā⁴ te
 bhante dārūhi attho imaṃ pharasuṃ hatthena⁵ pahamsitvā⁶
 ‘dārūni me āharitvā aggiṃ kareyyāsīti’⁷ vadeyyāsi, dā-
 rūni āharitvā aggiṃ katvā dassatīti⁸. Tassa vāsīpharasukaṃ
 datvā dutiyam pi upasamkamitvā „bhante kena te attho“ ti
 10 pucchi. Tassa paṇṇasālāya hatthimaggo hoti. So hatthīhi
 upadduto „hatthīnaṃ me vasena dukkhaṃ uppajjati⁹, te palā-
 pehīti“ āha. Sakko tassa ekaṃ bheriṃ upanāmetvā „bhante
 imasmiṃ tale pahate tumhākaṃ paccāmittā palāyissanti, imas-
 miṃ pahate mettacittā hutvā caturaṅginiyā senāya¹⁰ parivā-
 15 ressatīti“ vatvā taṃ bheriṃ datvā kaṇiṭṭhassa santikaṃ gan-
 tvā „bhante kena te attho“ ti pucchi. So pi paṇḍurogadhātuko
 va, tasmā „dadhinaṃ me attho“ ti āha. Sakko tassa ekaṃ
 dadhighaṭaṃ datvā „sace tumhe icchamānā imaṃ āvajjessatha¹⁰
 mahānadi hutvā mahoghaṃ pavattetvā tumhākaṃ rajjaṃ gahetvā
 20 dātuṃ samattho pi bhavissatīti“ vatvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
 vāsīpharusuko¹¹ jeṭṭhabhātikassa aggiṃ karoti, itarena¹² bheri-
 tale pahate hatthī palāyanti¹³, kaṇiṭṭho daddhiṃ paribhuñjati.
 Tasmīṃ kāle eko sūkaro ekasmiṃ purāṇagāmaṭṭhāne caranto¹⁴
 ānubhāvasampannaṃ ekaṃ maṇikkhandhaṃ¹⁵ addasa. So taṃ
 25 maṇikkhandhaṃ mukhena ḍasitvā¹⁶ tassānubhāvena ākāse uppa-
 titvā samuddamajjhe ekaṃ dīpakaṃ gantvā „ettha dāni mayā
 vasitūṃ vattatīti¹⁷“ otaritvā phāsukaṭṭhāne¹⁸ udumbararukkhasa

¹ Bⁱ vāsīparasum. ² Bⁱ vāsīparasiko. ³ K pavesanāvasena, Bⁱ omits vasena.

⁴ Bⁱ yadi. ⁵ Bⁱ hattena, K hatthe. ⁶ Bⁱ paharivā. ⁷ Bⁱ kārahīti. ⁸ Bⁱ hatthi-
 naṃ ayyena me dukkhaṃ uppajjati. ⁹ Bⁱ caturaṅgini senā. ¹⁰ Bⁱ āsīnceyyātha.

¹¹ Bⁱ vāsīpharusum. ¹² Bⁱ itaro. ¹³ Bⁱ hatthī palāyati. ¹⁴ Bⁱ vicaranto.

¹⁵ Bⁱ anubhāvasampannamanikkhandhaṃ. ¹⁶ Bⁱ dāsitvā. ¹⁷ Bⁱ vattatīti.

¹⁸ Bⁱ adds ekassa.

heṭṭhā vāsaṃ kappesi. So ekadivasam tasmim rukkhamūle
 maṇikkhandham purato ṭhapetvā niddam okkami. Ath' eko
 Kāsiraṭṭhavāsimanusso¹ „nirūpakāro² esa amhākaṃ“ ti mātā-
 pitūhi gehā nikkaddhito ekaṃ paṭṭanagāmaṃ³ gantvā nāvikanam
 kammakaro⁴ hutvā nāvaṃ āruya⁵ samuddamajjhe bhinnāya 5
 nāvāya phalake nipanno taṃ dīpaṃ patvā phalāphalāni pariye-
 santo taṃ sūkaraṃ niddāyantaṃ disvā sanikaṃ⁶ gantvā maṇik-
 khandham gaṇhitvā tassa ānubhāvena ākāse uppatitvā udum-
 bararukkhe nisīditvā cintesi: „ayaṃ sūkaro imassa maṇikkhan-
 dhassa ānubhāvena ākāsa-cāriko⁷ hutvā idha vasati maññe, mayā 10
 pana⁸ paṭhamam eva imaṃ māretvā maṃsaṃ khādītva pacchā
 gantum vaṭṭatīti“⁹. So ekaṃ daṇḍakaṃ bhañjitvā tassa sīse
 pātesi. Sūkaro pabujjhivā maṇiṃ apassanto ito c' ito ca
 kampamāno vidhāvati. Rukkhe nisinnapuriso¹⁰ hasi. Sūkaro
 olokento taṃ disvā rukkham sīsena paharivā tatth' eva mato. 15
 So puriso otarivā aggim katvā tassa maṃsaṃ pacitvā khādītva
 ākāse uppatitvā Himavantamatthakena gacchanto assamapadam
 disvā jethatāpasassa¹¹ assame¹² otarivā dvīhatiṃ vasitvā
 tāpasassa vattapaṭivattaṃ akāsi vāsipharasukassa ānubhāvaṃ ca
 passi. So „imaṃ mayā gaṇhetum vaṭṭatīti“ maṇikkhandhassa 20
 ānubhāvaṃ¹³ tāpasassa dassetvā „bhante imaṃ me gaṇetvā
 vāsipharasukaṃ¹⁴ dethā“ ti āha. Tāpaso ākāseṇa caritukāmo
 taṃ gaṇetvā vāsipharasukaṃ adāsi. So taṃ gaṇetvā thokaṃ
 gantvā vāsipharasukaṃ pahāsitvā¹⁵ „vāsipharasuka¹⁶ tāpasassa
 sīsaṃ chinditvā¹⁷ maṇikkhandham me āharā“ ti āha. So gan- 25
 tvā tāpasassa sīsaṃ chinditvā maṇikkhandham āhari. So vāsi-
 pharasukaṃ¹⁸ paṭicchannaṭṭhāne ṭhapetvā majjhimatāpasassa¹⁹

¹ Bī kāsikaraṭṭha-, K kāsiraṭṭhe. ² so both MSS. ³ K paddhanagāmaṃ. ⁴ Bī kammakāro. ⁵ Bī abhiruya. ⁶ Bī sanikaṃ. ⁷ Bī sākassavāro. ⁸ Bī omits pana. ⁹ Bī vaddhatīti. ¹⁰ Bī nisinnō-. ¹¹ Bī jethabhātīkassa tāpasassa. ¹² Bī assameṃ. ¹³ Bī ānubhāvaṃ. ¹⁴ K vāsipharasuṃ. ¹⁵ Bī vāsipharasuṃ pharavitvā. ¹⁶ Bī omits this word. ¹⁷ Bī sīse bhinditvā. ¹⁸ K vāsipharasuṃ. ¹⁹ Bī majjhimatāpasassa.

santikaṃ gantvā katipāham vasitvā bheriyā ānubhāvaṃ disvā
 maṇikkhandhaṃ datvā bheriṃ gaṇhitvā¹ purimanayen' eva tassa
 pi sīsaṃ chindāpetvā kaṇiṭṭhaṃ upasaṃkamitvā dadhighaṭassā-
 nubhāvaṃ disvā maṇikkhandhaṃ datvā dadhighaṭaṃ gahetvā
 5 purimanayen' eva tassa sīsaṃ chindāpetvā² maṇikkhandhaṃ ca
 vāsipharasukaṃ ca bheriṃ ca dadhighaṭaṃ ca gahetvā ākāse
 uppatitvā Bārānasiyā avidūre tathavā Bārānasirañño „yuddhaṃ
 vā me³ detu rajjaṃ vā“ ti ekassa purisassa hatthe paṇṇaṃ
 pāhesi. Rājā sāsanaṃ sutvā va „coraṃ gaṇhissāmā“⁴ 'ti nik-
 10 khami. So ekaṃ bheritalaṃ pahari, caturaṅginī⁵ senā pari-
 vāresi. Rañño avattharaṇabhāvaṃ⁶ natvā dadhighaṭaṃ vis-
 sajjesi⁷, mahānadī pavatti⁸, mahājano dadhimhi osīditvā
 nikkhamituṃ⁹ nāsakkhi. Vāsipharasukaṃ pahamsitvā⁹ „rañño
 sīsaṃ āharā“¹⁰ 'ti¹⁰ āha, vāsipharasuko gantvā sīsaṃ āharitvā
 15 pādamūle nikkhipi, eko pi āvudhaṃ ukkhipituṃ nāsakkhi¹¹.
 So mahantena balena parivuto nagaraṃ pavisitvā abhisekaṃ
 kāretvā Dadhivāhanaṃ nāma rājā hutvā dhammena rajjaṃ
 kāresi. Tass' ekadivasāṃ mahānadiyaṃ jālakaṇḍake¹² kīlan-
 tassa Kannamuṇḍadahato devatāparibhogāṃ ekaṃ ambapakkāṃ
 20 āgantvā jāle laggi. Jālaṃ ukkhipantā taṃ disvā rañño adamsu.
 Taṃ mahantaṃ ghaṭappamāṇaṃ parimaṇḍalaṃ¹³ suvaṇṇavaṇṇaṃ
 ahoṣi. Rājā „kissa phalaṃ nāma etan“ ti vanacārake pucchitvā
 „ambaphalan“ ti sutvā paribhuñjitvā tassa aṭṭhiṃ attano uyyāne
 ropāpetvā khīrodakena siṅcāpesi. Rukkho nibbattitvā tatiye
 25 saṃvacchare phalaṃ adāsi. Ambassa sakkāro¹⁴ mahā ahoṣi:
 khīrodakena siṅcanti, gandhapañcaṅgulikaṃ denti, mālādāmāni
 parikkhipanti, gandhatelena dīpaṃ jālenti, parikkhepo paṇ' assa
 paṭṭasāṇiyā¹⁵ ahoṣi. Phalāni madhurāni suvaṇṇavaṇṇāni ahesuṃ.
 Dadhivāhanarājā aññesaṃ rājūnaṃ ambaphalaṃ pesento aṭṭhito

¹ B¹ gahetvā. ² B¹ chinditvā. ³ B¹ omits me. ⁴ B¹ caturaṅginī. ⁵ B¹ avatta-
 rapa-. ⁶ B¹ visajjesi. ⁷ B¹ pavattati. ⁸ B¹ nisītuṃ. ⁹ B¹ paharitvā. ¹⁰ B¹ āha-
 rāhiti. ¹¹ B¹ na sakkhi. ¹² B¹ jālakaṇḍake, K jālakaṇḍake. ¹³ K parimaṇḍalaṃ.
¹⁴ B¹ pakūro. ¹⁵ B¹ paṭṭasāṇiyā, K paddhasāṇiyā.

rukḥhanibbattanabhayena amkuranibbattanatṭhānaṃ maṇḍukaṇ-
 ṭakena vijjhītvā pesesi. Tesāṃ ambāṃ khādītvā atṭhi ropitaṃ
 na sampajjati¹. Te „kin nu kho ettha kāraṇaṃ“ ti pucchantā
 taṃ kāraṇaṃ jānīmsu. Ath' eko rājā uyyānapālaṃ pakkositvā
 „Dadhivāhanassa ambaphalānaṃ rasaṃ nāsetvā tittakabhāvaṃ 5
 kātuṃ sakkhissasīti“² pucchītvā „āma devā“ 'ti vutte „tena hi
 gacchā“ 'ti³ saḥassaṃ datvā pesesi. So Bārāṇasīṃ gantvā
 „eko uyyānapālo āgato“ ti rañño ārocāpetvā tena pakkosāpito
 pavisitvā rājānaṃ vanditvā „tvāṃ uyyānapālo“ ti puṭṭho „āma
 devā“ 'ti vatvā attano ānubhāvaṃ vaṇnesi. Rājā „gaccha, 10
 ambhākaṃ uyyānapālassa santike hohīti“⁴ āha. Te tato paṭ-
 ṭhāya dve janā uyyānaṃ paṭijagganti. Adhunāgato uyyānapālo
 akālapupphāni pupphāpento akālaphalāni gaṇhāpento uyyānaṃ
 ramaṇīyaṃ⁵ akāsi. Rājā tassa pasīditvā porāṇakauiyyānapālaṃ
 nīharitvā tass'eva uyyānaṃ adāsi. So uyyānassa attano hattha- 15
 gatabhāvaṃ ṇatvā ambarukḥhaṃ parivāretvā nimbe ca pagga-
 vavallīyo⁶ ca ropesi. Anupubbena nimbā vadḍhiṃsu. Mūlehi
 mūlāni sākḥāhi ca sākḥā⁷ saṃsatṭhā onaddhā vinaddhā ahesuṃ.
 Tena⁸ asātaamadhurasāṃsaggena tāva madhuraphalo ambo
 tittako jāto nimbapaṇṇasadisaraso. Ambaphalānaṃ tittakabhā- 20
 vaṃ ṇatvā uyyānapālo palāyi. Dadhivāhana⁹ uyyānaṃ gantvā
 ambaphalaṃ¹⁰ khādanto mukhe pavitṭhaṃ ambayūsaṃ nimba-
 kasaṭaṃ¹¹ viya¹² ajjhoharituṃ asakkonto kakkāretvā¹³ nuṭṭhubhi¹⁴.
 Tadā Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako ahosi. Rājā
 Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇḍita, imassa rukkhassa porāṇaka- 25
 parihārato¹⁵ parihīnaṃ n' atthi, evaṃ sante pi 'ssa phalaṃ
 tittakaṃ jātāṃ, kin¹⁶ nu kāraṇaṃ“ ti pucchanto paṭhamāṃ
 gāthāṃ āha:

¹ K sampajjatīti. ² K sakkhissasīti, B¹ sakkhissasati. ³ B¹ gacchahīti. ⁴ both MSS. hotīti. ⁵ B¹ ramaṇīyaṃ, K ramaṇīyaṃ. ⁶ B¹ appavallīyo. ⁷ K sākḥāhi ca sākḥāhi, B¹ sākḥehi sākḥāni. ⁸ B¹ adds gandhaphalānaṃ rukkhānaṃ. ⁹ B¹ adds palāyan-
 taṃ uyyāna-sālaṃ (read -pālāṃ) sutvā. ¹⁰ B¹ ampaphale. ¹¹ B¹ nimbakarasāṃ,
 B² nimbarasāṃ. ¹² B¹ adds ahosi. ¹³ B¹ takkhādetvā. ¹⁴ B¹ nuṭṭhaka. ¹⁵ B¹ po-
 rāṇaparihārato. ¹⁶ B¹ kin.

1. Vaṇṇagandharasūpeto¹ amb' āyaṃ ahuvā pure,
tam eva pūjaṃ labhaṃāno ken' ambo kaṭukapphalo ti. 69.

Ath' assa kāraṇaṃ ācikkhanto Bodhisatto dutiyaṃ gā-
tham āha:

- 3 2. Pucimandaparivāro ambo te Dadhivāhana,
mūlaṃ mūlena saṃsatṭhaṃ, sākhā sākhā' nisevare',
asataṃ sannivāsena ten' ambo kaṭukapphalo ti. 70.

Tattha pucimandaparivāro ti nībarukkhaṃparivāro³, sākhā sākhā
nisevare⁴ ti pucimandassa sākhā nībarukkhaṃsa sākhāyo nisevanti, asataṃ
10 sannivāsenā 'ti amadhurehi pucimandehi⁵ saddhiṃ sannivāsena, tenā 'ti tena
kāraṇena ayaṃ ambo kaṭukapphalo asūtaṃphalo tittakapphalo jāto ti.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā sabbe pi pucimande ca paggave
ca⁶ chindāpetvā mūlāni uddharāpetvā samantā amadhuraṃ paṃ-
suṃ harāpetvā madhuraṃ⁷ paṃsuṃ pakkhipāpetvā khīrodaka-
15 sakkarodakagandhodakehi ambaṃ paṭijaggāpesi. So madhura-
rasasaṃsaggena⁸ puna madhuro va ahosi. Rājā pakatiuyyāna-
pālakass' eva uyyānaṃ niyyādetvā yāvatāyukaṃ tathā yathā-
kammaṃ⁹ gato.

Satthā imaṃ dhammaḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
20 „Tadā ahaṃ eva paṇḍitaamacco ahosiṃ“ ti. Dadhivāhanajāta-
kaṃ¹⁰.

7. Catumattajātaka.

Ucche viṭabhim āruyha 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto aññataraṃ mahallakabhikkhuṃ¹¹ ārabba kathesi. Ekadi-
25 vasaṃ kira dvisu aggasāvakesu aññamaññaṃ paṇhaṃ pucchanaṃvissajjana-
kathāya nisinnesu eko mahallako¹² tesam santikaṃ gantvā tatiyo hutvā

¹ B¹ -rasopeto. ² B¹ sākhā sākhāṃ nisevane ³ so both MSS. ⁴ B¹ nivesane.
⁵ B¹ pucimantehi, K pucimandena. ⁶ B¹ pucimandena ca aggivalliyō ceva.
⁷ B¹ madhura. ⁸ B¹ madhurasamsaggena. ⁹ B¹ yathākkammaṃ. ¹⁰ B¹ adds
chaṭṭhaṃ. ¹¹ B¹ mahallakam-, K -ka. ¹² B¹ adds bhikkhu.

nisīditvā „bhante mayam pi tumhe pañhaṃ pucchissāma, tumhe pi attano kaṃkhaṃ amhe pi¹ pucchathā“ ‘ti āha. Therā taṃ² jigucchitvā utthāya pakkaminīsu. Therānaṃ dhammaṃ sotum nisinnaparisā samāgamaṃ bhinnakāle³ Satthu santikaṃ gantvā „kiṃ akāle āgat’ atthā“ ‘ti vutte taṃ kārāṇaṃ ārocayīsu. Satthā „na bhikkhave 5 idān’ eva Sāriputta-Moggallānā etaṃ jigucchitvā akathetvā pakkamanti, pubbe pi pakkaminīsu“ ‘ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahosi. Atha dve haṃsapotakā Cittakūṭapabbatā nikkhamitvā tasmīṃ rukke ni- 10 sīditvā gocarāya gantvā nivattantāpi tasmīṃ nēva vissamitvā Cittakūṭaṃ gacchanti. Gacchante gacchante⁴ kāle tesāṃ Bodhisattena saddhiṃ viśāso ahosi, gacchantā ca āgacchantā ca aṇṇamaṇṇaṃ sammoditvā dhammakathaṃ kathetvā pakkaminīsu. Ath’ ekadivasāṃ tesu rukkhagge nisīditvā Bodhisattena saddhiṃ 15 kathentesu eko sigālo tassa rukkhassa hetthā thatvā tehi haṃsapotakehi saddhiṃ mantento paṭhamāṃ gāthā āha:

1. Ucce viṭabhiṃ āruya mantayavho rahogatā,
nīce oruya mantavho, migarājāpi sossatīti. 71.

Tattha ucce viṭabhiṃ āruyā ‘ti pakatiyāpi ucce imasmiṃ rukke 20 uccataraṃ ekaṃ viṭapaṃ abhiruhitvā⁵, mantayavho ti mantetha⁶, nīce oruyā ‘ti otaritvā nīce ihaṇe thatvā mantayatha⁷, migarājāpi sossatīti attānaṃ migarājānaṃ katvā āha.

Haṃsapotakā⁸ jigucchitvā utthāya Cittakūṭaṃ eva gatā. Tesāṃ gatakāle Bodhisatto sigālassa dutiyaṃ gāthā āha: 25

2. Yaṃ supaṇṇo supaṇṇena devo devena mantaye
kiṃ tattha catumattassa, bilaṃ pavisa jambukā ‘ti. 72.

Tattha supaṇṇo ti suṇḍarapaṇṇo, supaṇṇenā ‘ti dutiyena haṃsapotakena, devo devenā ‘ti te yeva dve deve⁹ katvā kathesi¹⁰, catumattassā¹¹ ‘ti

¹ Bⁱ omits pi. ² K naṃ. ³ Bⁱ bhinnā-. ⁴ Bⁱ only one gacchante, B^p kāle gacchante atikkante. ⁵ Bⁱ rūyhitvā. ⁶ Bⁱ adds kathetha. ⁷ Bⁱ mantassatha. ⁸ Bⁱ adds tassa, B^p haṃsapotakā kujjhitvā. ⁹ K dve. ¹⁰ Bⁱ kathesi. ¹¹ K catumaddhā, Bⁱ catumattassā.

sarīrena jātiyā sarena guṇenā 'ti imehi catuhi¹ maṭṭassa² suddhassā³ ti akkharatto, asuddham yeva⁴ pana taṃ pasamsāvacanena n'ndanto evam āha, catuhi⁵ lāmakassa kiṃ ettha sigālassā 'ti ayam ettha adhippāyo, bilam pavisā 'ti idam Bodhisatto bheravārammaṇam dassetvā taṃ palāpento āha.

- 5 Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā mahallako sigālo ahoṣi, dve hamsapotakā Sāriputta-Moggallānā,
rukkhadevatā pana aham evā“ 'ti. Catumaṭṭajātakam⁶.

8. Sīhakoṭṭhukajātakā.

- Sīhaṅgulī sīhanakho ti. Idam Satthā Jetavane viha-
10 ranto Kokālikam ārabba kathesi. Ekadivasam kira Kokāliko
aññesu bahussutesu dhammam kathentesu sayam pi kathetukāmo aho-
sīti sabbam heṭṭhāvuttanayen' eva vitthāretabbam. Tam pana pavattim
sutvā Satthā „na bhikkhave Kokāliko idān' eva attano saddena pā-
kaṭo⁷ jāto, pubbe pi pākaṭo ahoṣīti“ vatvā atītam āhari:

- 15 Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto Himavantapadese⁸ sīho hutvā ekāya sigāliyā
saddhim samvāsam anvāya puttam paṭilabhi. So aṅgulīhi na-
khehi kesarena vaṇṇena saṇṭhānenā ti imehi ākārehi pitusadisō
ahoṣi, saddena mātusadisō. Ath' ekadivasam deve vassitvā
20 vigate⁹ sīhesu naditvā sīhakilān kilantesu so pi tesam antare
naditukāmo hutvā sigālikam nādam nadi. Ath' assa saddam
sutvā sīhā tuṇhī ahesum. Tassa saddam sutvā aparo Bodhi-
sattassa sajātīputto¹⁰ „tāta, ayam sīho vaṇṇādīhi amhehi sa-
māno, saddo pan' assa aññādiso, ko nām' eso“ ti pucchanto
25 paṭhamam gātham āha:

1. Sīhaṅgulī sīhanakho sīhapādapatiṭṭhito
so sīho sīhasamghamhi eko nadati aññathā ti. 73.

¹ K catu. ² K maddhassa, B matthasā. ³ B omits suddhassā. ⁴ B asuddho
so ca ⁵ B addo mattassa. ⁶ B catumattajātakam sattamam. ⁷ B -to. ⁸ B
-ppadese. ⁹ B vikate. ¹⁰ B pajātīputte.

Tattha sīhapādapatitṭhito ti sīhapādeh' eva patitṭhito. eko nadati aññathā ti eko va avasesasīhehi asadisena sigālasaddena nadanto aññathā nadati.

Taṃ sutvā Bodhisatto „tāta esa tava bhātā sigāliyā putto rūpena mayā sadiso saddena mātārā sadiso“ ti vatvā sigāli-puttaṃ āmantetvā „tāta, tvaṃ ito paṭṭhāya idha vasanto appasaddo vasa¹, sace puna nadissasi sigālabhāvan² te jānissantīti“³ ovdanto⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Mā tvaṃ nadi⁵ rājaputta, appasaddo vane vasa,
sarena kho taṃ jāneyyumi, na hi te⁶ pettiko saro ti. 74.

Tattha rājaputtā⁶ 'ti sīhassa migarañño putto⁷. 10

Imaṃ ca pana ovādaṃ sutvā puna so nadituṃ nāma na ussahi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā sigālo Kokāliko ahosi, sajātipputto⁹ Rahulo, migarājā pana aham evā“¹⁰ ti. Sīhakoṭṭhukajātakam¹⁰. 13

9. Sīhacammajātaka.

N' etaṃ sīhassa naditaṃ ti. Idam pi Satthā Jetavane viharanto Kokālikam ārabha kathesi. So imasmiṃ kāle sarabhaññaṃ¹¹ bhaṇitukāmo¹² ahosi. Satthā taṃ pavattim¹³ sutvā atītaṃ āhari:

20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto kassakakule¹⁴ nibbattitvā vayappatto kasikammena jīvikaṃ kappesi. Tasmiṃ kāle eko vāṇijo gadrabbabhārakena vohāraṃ karonto vicarati. So gatagataṭṭhāne gadrabbassa piṭṭhito bhaṇḍikam otāretvā gadrabhaṃ sīhacammena pārūpitvā¹⁵ 25

¹ Bⁱ va assa. ² Bⁱ -vahi. ³ Bⁱ ovādentō. ⁴ Bⁱ nadi. ⁵ Bⁱ na pavitthe. ⁶ K -tto. ⁷ so Bⁱ Bⁱ; K putta. ⁸ Bⁱ dhammadesanaṃ. ⁹ Bⁱ sīhassa-. ¹⁰ Bⁱ sīhakoṭṭhukajātakam aṭṭha-maṃ. ¹¹ Cfr. V. Fausboll, Five Jāt. 1861 p. 14. ¹² K sarabhaññaṃ, Bⁱ sarasaññaṃ. ¹³ K bhaṇitum-. ¹⁴ Bⁱ omits pavattim. ¹⁵ Bⁱ kasika-. ¹⁶ Bⁱ pārūpitvā.

sāliyavakhette¹ vissajjeti². Khettarakkhakā³ tam⁴ disvā siho
 ti saññāya upasāṃkamtum na sakkonti. Ath' ekadivasam so
 vāṇijo ekasmiṃ gāmadvāre nivāsam gahetvā⁵ pātārāsam pacā-
 pento tato gadrabham sihacammam pārupitvā⁶ yavakhettaṃ⁷
 5 vissajjesi. Khettarakkhakā siho ti saññāya tam upagantum⁸
 asakkontā geham gantvā ārocesum. Sakalagāṃavāsino āvudhāni
 gahetvā saṃkhe dhamentā bheriyo vādentā khettaṃsamīpaṃ
 gantvā unnadiṃsu. Gadrabho maraṇabhayaabhīto gadrabharavaṃ
 ravi. Ath' assa gadrabhabhāvaṃ ñatvā Bodhisatto paṭhamam
 10 gātham āha:

1. N' etaṃ sihassa naditaṃ na vyagghassa⁹ na dīpino,
 pāruto sihacammena jammo nadati gadrabho ti. 75.

Tattha jammo ti lāmakō.

Gāṃavāsino pi tassa gadrabhabhāvaṃ ñatvā atṭhīni bhañ-
 15 jantā pothetvā sihacammam ādāya agamaṃsu. Atha so¹⁰ vāṇijo
 āgantvā tam vyasanappattaṃ¹¹ gadrabham disvā dutiyaṃ gā-
 tham āha:

2. Ciraṃ pi kho tam¹² khādeyya gadrabho haritaṃ yavaṃ
 pāruto sihacammena, ravamāno ca¹³ dūsayīti. 76.

20 Tattha taṃ¹⁴ ti nipātamattaṃ, ayaṃ gadrabho attano gadrabhabhāvaṃ
 ajānāpetvā sihacammena pāruto¹⁵ ciraṃ¹⁶ pi kālaṃ haritaṃ yavaṃ khādeyya 'ti
 attho, ravamāno ca¹³ dūsayīti attano pana gadrabharavaṃ ravamāno c' eva¹⁷
 attānaṃ dūsayi, n' atth' ettha sihacammassa dōso ti.

Tasmiṃ evaṃ vadante yeva gadrabho tatth' eva¹⁸ mari.
 25 Vāṇijo pi tam pahāya pakkāmi¹⁹.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 gadrabho Kokāliko ahoṣi, paṇḍitakassako²¹ pana aham eva“ ti. Si-
 hacammajātakaṃ²².

¹ Bⁱ -khettesu. ² Bⁱ vissajjesi. ³ K -rākkhanakā, Bⁱ -rakkhikā. ⁴ so Bⁱ B^p; K nañ.

⁵ Bⁱ katvā. ⁶ Bⁱ pārupitvā. ⁷ Bⁱ yavakhetto. ⁸ Bⁱ upasāṃkamtum. ⁹ Bⁱ byagghassa. ¹⁰ Bⁱ atheso. ¹¹ Bⁱ ta byasana-. ¹² so Bⁱ B^p; K nañ. ¹³ K va.

¹⁴ so B^p; K nañ, Bⁱ san. ¹⁵ K pārupeto. ¹⁶ Bⁱ ciraṃ. ¹⁷ Bⁱ ravamānevasesa.

¹⁸ Bⁱ adds nippanno. ¹⁹ so B^p; K pakkāmi, Bⁱ pakkammi. ²⁰ Bⁱ dhammadesanaṃ.

²¹ Bⁱ -kasako. ²² Bⁱ adds navamaṃ.

10. Sīlanisamsajātaka.

Passa saddhāya¹ sīlassā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ saddhaṃ upāsakaṃ ārabha kathesi. So kira saddho pasanno ariyasāvako ekadivasam Jetavanam gacchanto sāyam Aciravattitiram² gantvā nāvike nāvaṃ tīre tṭhapetvā dhammasavanatthāya 5 gate titthe³ nāvaṃ adisvā buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā nadim otari. Pādā udakamhi na osidimsu. So paṭhavītale gacchanto viya vemajjham⁴ gatakāle vici⁵ passi. Ath' assa buddhārammaṇaṃ pīti mandā jātā, pādā osiditum ārabhinisu. So pana buddhārammaṇaṃ pītiṃ dāhaṃ katvā udakapiṭṭhen⁶ eva gantvā Jetavanam pavisitvā Satthāram vandi- 10 tvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena saddhiṃ paṭisanthāram katvā „upāsaka kacci magguṃ āgacchanto appakilamathena āgato sīti“ pucchitvā „bhante buddhārammaṇaṃ pītiṃ gahetvā udakapiṭṭhe paṭiṭṭhaṃ labhitvā paṭhaviṃ maddanto viya āgato 'mhitī“ vutte „na kho upāsaka tvaṃ ñeva Buddhagūṇe anussaritvā paṭiṭṭhaṃ laddho, pubbe 15 pi upāsakā⁷ samuddamajjhe nāvāya bhinnāya Buddhagūṇe anussarantā paṭiṭṭhaṃ labhinisū“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Kassapasammāsambuddhakāle sotāpanno ariyasāvako ekena nahāpitakuṭumbikena saddhiṃ nāvaṃ abhirūhi⁸. Tassa nahāpitassa bhariyā „ayya imassa sukhadukkhān 20 tava bhāro“ ti nahāpitam tassa⁹ upāsakassa hatthe nikkhipi. Atha sā⁹ nāvā sattame divase samuddamajjhe bhinnā. Te pi dve janā ekasmiṃ phalake nipannā ekaṃ dīpakaṃ pāpuṇimsu. Tattha so nahāpito sakūṇe māretvā pacitvā khādanto upāsakassāpi deti. Upāsako „alam mayham“ ti na khādati. So 25 cintesi „imasmiṃ tṭhāne amhākaṃ tṭhapetvā tīni saraṇāni aññā paṭiṭṭhā¹⁰ n' atthitī“ so tiṇṇaṃ ratanānaṃ gūṇe anussari¹¹. Ath' assa anussarantassa anussarantassa tasmiṃ dīpake nibbatto Nāgarājā attano sarīraṃ mahānāvaṃ katvā māpesi.

10. Cfr. L. Feer in Journ. Asiat. 1875 VI, 260. ¹ Bī saddāya, K sabbā. ² Bī avivaratīnaditiram. ³ Bī titte. ⁴ Bī vemajhe. ⁵ Bī vigi. ⁶ Bī -ka. ⁷ K -ruhi, Bī -rūyhi. ⁸ so B; K nahāpitassa, Bī nahāpitani. ⁹ Bī athassa. ¹⁰ Bī adda nūma. ¹¹ Bī anussarati.

Samuddadevatā niyāmako¹ ahosi. Nāvā sattahi ratanehi pūrayittha. Tayo kūpakā indanilamanimayā ahesum, sovaṇṇamayo lakāro², rajatamayāni yottāni, suvaṇṇamayāni padarāni³. Samuddadevatā nāvāya thatvā „atthi Jambudīpagāmikā“ ti ghosesi.

5 Upāsako „mayam gamissāmā“⁴ ti āha. „Tena hi ehi, nāvaṃ abhirūhā“⁵ ti. So nāvaṃ abhirūhitvā⁶ nahāpitaṃ pakkosi. Samuddadevatā⁷ „tuyhaṃ yeva“⁸ labbhati na etassā⁹ ti āha. „Kimkāraṇā“¹⁰ ti. „Etassa sīlaguṇācāro n' atthi, taṃ kāraṇaṃ, ahaṃ hi¹¹ tuyhaṃ nāvaṃ āharim na etassā“¹² ti. „Hotu, ahaṃ attanā¹³ dinnadāne¹⁴ rakkhitasile¹⁵ bhāvitabhāvanāya etassa pattim dammīti“¹⁶. Nahāpito „anumodāmi sāmīti“¹⁷ āha. Devatā „idāni gaṇhissāmīti“¹⁸ taṃ hi¹⁹ āropetvā ubho pi jane samuddā nikkhametvā²⁰ nadiyā Bārāṇasim gantvā attano ānubhāvena dvinnam pi tesam gehe dhanam patitthāpetvā „paṇḍiteh' eva nāma“²¹

15 saddhim saṃsaggo nāma kātabbo ti, sace hi imassa²² nahāpitassa iminā upāsakena saddhim saṃsaggo na²³ bhavissa samuddamajjhe yeva nassissatīti²⁴ paṇḍitasamsaggassa²⁵ guṇam kathayamānā imā gāthā²⁶ avoca:

1. Passa saddhāya sīlassa cāgassa ca ayam phalaṃ:
20 nāgo nāvāya vaṇṇena saddham vahati upāsakaṃ. 77.
2. Sabbhir eva samāsetha, sabbhi kubbetha santhavaṃ,
sataṃ hi sannivāsena sotthim gacchati nahāpito ti. 78.

Tattha passā²⁷ ti kañci²⁸ aniyāmetvā²⁹ passathā³⁰ ti ālapati, saddhāyā³¹ ti lokiyalokuttarāya sīle, pi es' eva nayo, cāgassā³² ti deyyadhammapariccāgassa³³ c' eva kilosapariccāgassa ca, ayam phalaṃ ti idaṃ phalaguṇam ānisaṃsan ti attho, aha vā cāgassa ca phalaṃ passa: ayam nāgo nāvāya vaṇṇenā³⁴ ti evaṃ p' ettha attho dātṭhabbo, nāvāya vaṇṇenā ti nāvāya saṇṭhānena, saddhan ti tisu ratanesu³⁵ patitṭhitasaddham³⁶, sabbhir eva³⁷ ti paṇḍitehi

¹ B¹ niyyāmako manavo. ² B¹ sovaṇṇamaya laṅkāro. ³ B¹ piyaniṭṭiyani. ⁴ K -ruhā, B¹ -rūyā. ⁵ K -ruhivā, B¹ -rūyhitvā. ⁶ K -tāya. ⁷ B¹ tuyhaññeva. ⁸ B¹ omits hi. ⁹ B¹ attano. ¹⁰ B¹ RP -nena. ¹¹ B¹ RP -lena. ¹² B¹ pi. ¹³ B¹ -mitvā. ¹⁴ B¹ omits nāma. ¹⁵ K vassa. ¹⁶ B¹ nā. ¹⁷ both MSS. -ssati. ¹⁸ B¹ paṇḍitassa-. ¹⁹ B¹ gāthāyo. ²⁰ B¹ kiñci. ²¹ B¹ aniyāmetvā. ²² B¹ saraṇesu. ²³ B¹ patitṭhitasaddham.

yeva, samāsethā ti ekato āvaseyya upavaseyya¹ vaseyya² ti attho, kubbethā³ ti kareyya, santhavan ti mittasanthavam, taṇhāsanthavo pana kenaci saddhim na kātabbo, nahāpito ti nahāpitakuṭumbiko, nahāpito³ ti pi pāṭho.

Evaṃ samuddadevatā ākāse thatvā dhammaṃ desetvā ova-
ditvā Nāgarājānaṃ gaṇhitvā attano vimānaṃ eva agamāsi. 5

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne upāsako sakadāgāmiphale patiṭṭhahi) „Tadā sotāpaṇṇaupāsako parinibbāyi, Nāgarājā Sāriputto ahosi⁴, samuddadevatā aham evā⁵ ti. Silānisamsajātakaṃ⁶. Asadisa-
vaggo catuttho. 10

5. RUHAKAVAGGA.

1. Ruhakajātaka.

Api ruhakacchinnāpiti⁷. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanaṃ ārabha katesi. Vatthum Aṭṭhani-
pāte Indriyajātaka āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhum „ayan 15
te bhikkhu itthi⁸ anattakārikā, pubbe pi te esā sarājikāya⁹ parisāya
majhe lajjāpetvā gehā¹⁰ nikkhamanākāraṃ¹¹ kāresīti“ vatvā atī-
taṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimhi nibbattitvā va- 20
yappatto pitu accayena rajje patiṭṭhāya dhammena rajjaṃ
kāresi. Tassa Ruhako¹² nāma purohito ahosi, Ruhakassa
purāṇi brāhmaṇi bhariyā. Rājā brāhmaṇassa assabhaṇḍa-
kena alaṃkaritvā assaṃ adāsi. So taṃ assaṃ āruya
rañño upaṭṭhānaṃ gacchati. Atha naṃ alaṃkatassa assassa 25
pitthe nisīditvā gacchantam disvā taṃ taṃ thitā manussū
„aho¹³ assassa¹⁴ rūpaṃ, aho asso sobhatīti“ assaṃ eva pasaṃ-
santi. So gehaṃ āgantvā pāsādaṃ āruya bhariyaṃ āmantesi:

¹ B¹ āvaseyya upavaseyyā. ² B¹ omits vaseyyā. ³ so K; B¹ nhā-. ⁴ K omits ahosi.
⁵ B¹ adds dasamaṃ. ⁶ B¹ ambho duhakacchannāpiti. ⁷ B¹ itl. ⁸ both MSS. -kāyaṃ.
⁹ B¹ geha. ¹⁰ K anikha-. ¹¹ B¹ rūha-, B¹ duha-. ¹² B¹ ambho. ¹³ B¹ assa-

„bhadde amhākaṃ asso ativiya sobhati, ubhosu passesu t̥hitā
manussā amhākaṃ assam eva vaṇṇentīti“. Sā pana brāhmaṇī
thokaṃ chinnikā¹ dhuttikadhātukā, tena naṃ evaṃ āha: „ayya
tvam assassa sobhanakāraṇaṃ na jānāsi, ayaṃ asso attano
5 alamkataṃ assabhaṇḍakaṃ nissāya sobhati, sace tvam pi asso
viya sobhitukāmo assabhaṇḍakaṃ piḷandhitvā² antaravithim
oruyha asso viya pāde koṭṭayamāno³ gantvā rājānaṃ passasi⁴
rājāpi taṃ vaṇṇayissati manussāpi taṃ nēva vaṇṇayissantīti“. So
ummattakajātiko⁵ brāhmaṇo tassa vacanaṃ sutvā „iminā
10 nāma kāraṇeṇ⁶ esā⁷ vadatīti“ ajānitvā tathāsaññī⁸ hutvā tathā
akāsi. Ye ye passantī te te parihāsaṃ karontā „sobhati āca-
riyo“ ti vadimsu. Rājā pana naṃ „kim⁹ ācariya pittan te
kupitaṃ¹⁰, ummattiko si jāto“ ti ādini vatvā lajjāpesi. Tasmim
kāle brāhmaṇo „ayuttakaṃ mayā katan“ ti lajjito¹¹ brāhmaṇi-
15 kujjhitvā „tāy¹² amhi sarājikāya senāya antare lajjāpito ti¹³,
pothetvā taṃ nikkadḍhissāmīti“ gehaṃ agamāsi. Dhuttibrāh-
maṇī tassa kujjhitvā āgamanabhāvaṃ ñatvā puretaraṃ nēva
culladvārena nikkhamitvā rājanivesanaṃ gantvā catuhapañcāhaṃ
tatth¹⁴ eva ahosi. Rājā taṃ kāraṇaṃ ñatvā purohitaṃ pakko-
20 sāpetvā „ācariya mātugāmaṃ nāma doso hoti yeva, brāhmaṇi-
yā khamitum vaṭṭatīti“ khamāpanatthāya paṭhamam gātham āha:

1. Api¹⁵ Ruhaka-cchinnāpi¹⁶ jiyā¹⁷ sandhiyyate¹⁸ puna,
sandhiyassu¹⁹ purāṇi-²⁰, mā kodhassa vasaṃ gamīti. 79.

Tatthāyaṃ saṃkhepattho: bho Ruhaka nanu chinnāpi²¹ dhanujyā puna
25 sandhiyati²² ghaṭṭiyati²³, evaṃ tvam pi purāṇi-²⁴ sandhiyassu²⁵, ko-
dhassa vasaṃ mā gamīti²⁶

¹ B¹ chindikā chindīhirotabbā, B² chindikā. ² B¹ piḷ-. ³ K koṭṭayamāno, B¹ koṭṭiyamāno, B² koṭṭiyamāno. ⁴ both MSS. passa. ⁵ K ummatti-. ⁶ B¹ kāraṇe-
nasā. ⁷ K tathasaññī, B¹ tathāsaññī. ⁸ B¹ kiñci. ⁹ B¹ kuppitaṃ. ¹⁰ B¹ adds so.
¹¹ so both MSS. ¹² B¹ ambho, B² abhi. ¹³ K B² rūhakacchinnāpi, B¹ duha-
kleccannāsi. ¹⁴ B¹ jiyā. ¹⁵ B² sandhiyate, B¹ saddhiyāte. ¹⁶ K B² sandhiyassu,
B¹ saddhiyassu. ¹⁷ so B²; K B¹ -piya. ¹⁸ B¹ nunacchannāsi. ¹⁹ K B² sandhi-
yati, B¹ saddhiyati. ²⁰ B¹ ghaṭṭiyati. ²¹ B¹ sandhi. ²² K B¹ sandhiyassu, B² ra-
massu. ²³ B¹ adds attho.

Taṃ sutvā Ruhako¹ dutiyam² gātham āha:

2. Vijjamāṇasu marūdvāsu³ vijjamānesu kārīsu
aññaṃ jiyam karissāma⁴, alaṃ ñeva purāṇiyā ti. 80.

Tasse⁵ attho: mahārāja marucavākesu⁶ ca jiyakāresu⁷ ca manussesu vijja-
mānesu aññaṃ jiyam karissāma⁴, imāya jinnāya⁸ purāṇiyā jiyāya alaṃ, 5
n' atthi me koci attho ti.

Evaṃ ca pana vatvā taṃ nīharitvā aññaṃ brāhmaṇim ānesi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakani
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patit-
ṭhahi) „Tadā purāṇi purāṇadutiyakā ahoṣi, Ruhako ukkaṇṭhitabhikkhu, 10
Bārāṇasirājā pana aham evā“ ti. Ruhakajātakam⁹.

2. Sirikāḷakaṇṇijāta.

Itthi siyā rūpavatīti. Idam Sirikāḷakaṇṇijātakam Mahā-
ummaggajātake āvibhavissatīti¹⁰. Sirikāḷakaṇṇijātakam¹⁰.

3. Cullapadumajāta.

15

Ayam eva sā aham pi so anañño ti. Idam Satthā
Jetavane viharanto ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi.
Vatthum¹¹ Ummadantijātake āvibhavissati. So pana bhikkhu Sat-
thārā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti vutte „saccam
Bhagavā“ ti vatvā „ko pana taṃ“ ukkaṇṭhāpetīti¹² vutte „aham 20
bhante ekaṃ alaṃkatapaṭiyattaṃ mātugāmaṃ disvā kilesānuvattako
hutvā ukkaṇṭhito“ ti āha. Atha naṃ Satthā „bhikkhu, mātugāmo
nāma akataññū mitadūbhī¹³, thaddhahadaya porāṇakapaṇḍitāpi attano
dakkhiṇajannulohitaṃ¹⁴ pāyevā¹⁵ yāvajjivitaṃ¹⁶ dānam pi datvā mātu-
gāmassa cittaṃ na labhiṃsū“ ti vatvā atītaṃ āhari: 25

¹ B¹ nuhato, B² rūhako. ² B¹ dutiyam. ³ B² muduvākesu, B¹ vijjamānesu mudūsu.

⁴ B¹ -mi. ⁵ B² muduvākesu, B¹ dhanukāramudukesu. ⁶ B¹ jiyākārikesu. ⁷ B¹ chinnāya, K jinnāya. ⁸ B¹ duhākajātakam paṭhamam. ⁹ K -ssati. ¹⁰ K omīta Sirikāḷakaṇṇijātakam, B¹ Sirikāḷakaṇṇijātakam dutiyam. ¹¹ B¹ vatthu. ¹² B¹ tvaṃ.

¹³ K dubhī, B¹ -dubhī. ¹⁴ B¹ -jannu-. ¹⁵ B¹ pāyevā. ¹⁶ both K and B¹ -vita.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tasmīṃ aggaṃaheṣiṃyā kucchimhi nibbatti, nāma-
 gahaṇadivase c' assa¹ Padumakumāro ti nāmaṃ akaṃsu.
 Tassa aparena² cha kaṇiṭṭhabhātikā ahesuṃ. Te satta pi janā
 5 anupubbena vuddhippattā gharāvāsaṃ gahetvā rañño sahaṃyā
 viya vicaranti. Ath' ekadivasaṃ rājā³ rājāṅgaṇaṃ olovento
 t̥hito te mahāparivārena rājūpaṭṭhānaṃ⁴ āgacchante⁵ disvā „ime
 maṃ vadhitvā rajjaṃ pi gaṇheyyun“ ti āsaṃkaṃ uppādetvā te
 pakkosāpetvā „tātā⁶, tumhe imasmiṃ nagare vasituṃ na la-
 10 bhatha, aññattha⁷ gantvā maṃ accayena āgantvā kulasantakaṃ
 rajjaṃ gaṇhathā⁸“ 'ti āha. Te pitu vacanaṃ sampaṭicchitvā
 roditvā kanditvā⁹ attano gharāṇi gantvā pajāpatiyo ādāya
 „yattha vā tattha vā gantvā jīviṣṣāma¹⁰“ 'ti nagarā nikkhamitvā
 maggaṃ gacchantā ekaṃ kantāraṃ patvā annapānaṃ alabha-
 15 mānā khudaṃ adhivāsetuṃ asakkontā „mayaṃ jīvamānā itthiyo
 labhissāma¹¹“ 'ti kaṇiṭṭhassa¹² bhariyaṃ māretvā terasa koṭṭhāse¹³
 katvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto ca¹⁴ attano bhariyā ca
 laddhakotṭhāsesu ekaṃ t̥hapetvā ekaṃ dve pi khādīṃsu. Evaṃ
 cha divase cha itthiyo māretvā maṃsaṃ khādīṃsu. Bodhisatto
 20 punadivase ekekaṃ t̥hapetvā cha koṭṭhāse t̥hapesi. Sattame
 divase „Bodhisattassa bhariyaṃ māressāma¹⁵“ 'ti vutte Bodhisatto
 te cha koṭṭhāse tesāṃ datvā¹⁶ „ime cha koṭṭhāse¹⁷ khādatha,
 sve jāniṣṣāmi¹⁸“ vatvā tesāṃ maṃsaṃ khādītva niddāyanakāle
 bhariyaṃ gahetvā palāyi. Sā thokaṃ gantvā „gantūṃ na sak-
 25 komi sāmīti¹⁹“ āha. Atha naṃ Bodhisatto khandhenādāya
 aruṇuggamanavelāya kantārā nikkhami. Sā suriye uggate „pi-
 pāsītāmi²⁰“ sāmīti²¹ āha. Bodhisatto „bhadde udakaṃ n' at-
 thīti²²“ vatvā punappunaṃ²³ kathite khaggena dakkhiṇajannuṃ²⁴

¹ K vassa. ² B' apare. ³ B' omits rājā. ⁴ K rāju-. ⁵ B' gacchante. ⁶ B' tātā.
⁷ B' aññatra. ⁸ B' gaṇhathā. ⁹ B' omits kanditvā. ¹⁰ B' kaṇiṭṭha. ¹¹ B' ko-
 t̥hāsaṃ. ¹² B' omits ca. ¹³ B' adds sajjatāva. ¹⁴ B' adds ye. ¹⁵ B' -māti.
¹⁶ B' omits sāmī. ¹⁷ K pipāsītā. ¹⁸ K -na. ¹⁹ K dakkhiṇajantūṃ, B' padak-
 khaṇajantūṃ.

paharitvā¹ „bhadde pāṇīyaṃ n' atthi, idaṃ pana me dakkhiṇa-
jannulohitaṃ² pivamānā nisīdā“³ 'ti āha. Sā tathā akāsi. Te
anupubbena Mahāgaṇḍam patvā pivitvā⁴ ca nahātvā ca phalā-
phalaṃ khāditvā phāsukatthāne⁵ viśsamitvā ekasmiṃ Gaṇḍāni-
vattane assamapadaṃ māpetvā vāsaṃ kappesuṃ. Ath' ekadi- 5
vasaṃ⁶ upari Gaṇḍāya rājāparādhikaṃ⁷ coraṃ hatthapāde ca
kaṇṇanāsaṃ ca chinditvā⁸ ekasmiṃ ammaṇake⁹ nipajjāpetvā¹⁰
Mahāgaṇḍāya pavāhesuṃ. So mahantaṃ aṭṭassaraṃ¹¹ karonto
taṃ thānaṃ pāpuni. Bodhisatto tassa karuṇaṃ paridevita-
saddaṃ sutvā „dukkhappatto satto mayi tṭhite mā nassīti“ 10
Gaṇḍātiraṃ gantvā taṃ uttāretvā assamapadaṃ ānetvā kāsā-
vadhopenalepanādihi¹² vaṇapaṭikammaṃ akāsi. Bhariyā paṇ'
assa „evarūpaṃ nāma koṇṭhaṃ¹³ Gaṇḍāya āvāhetvā¹⁴ paṭi-
jagganto¹⁵ vicaratīti¹⁶“ vatvā taṃ¹⁷ koṇṭhaṃ¹⁸ jigucchamaṇā
nuṭṭhubhanti¹⁹ vicarati. Bodhisatto tassa vaṇesu saṃvi- 15
rūlhesu²⁰ bhariyāya saddhiṃ taṃ assamapade katvā aṭavito
phalāphalāni āharitvā taṃ ca bhariyaṃ ca poseti²¹. Etesu evaṃ
vasantesu sā itthi²² tasmīṃ koṇṭhe²³ paṭibaddhacittā hutvā tena
saddhiṃ anācāraṃ caritvā eten' upāyena Bodhisattaṃ māretu-
kāma hutvā evaṃ āha: „sāmi, ahaṃ tumhākaṃ aṃse nisīditvā 20
kantārā nikkhamamānā etaṃ pabbataṃ oloketvā 'ayye pabbate²⁴
nibbattadevate sace ahaṃ sāmikena saddhiṃ ārogā jīvitaṃ la-
bhissāmi balikammaṃ²⁵ te karissāmīti' āyācimī²⁶, sā maṃ idāni
uttāseti²⁷, karom' assā balikammaṃ“ ti. Bodhisatto taṃ māyaṃ
ajānanto sādhu 'ti sampatiṇṇhitvā balikammaṃ sajjitvā tāya 25
balibhājanaṃ gāhāpetvā pabbatamatthakaṃ abhirūhi²⁸. Atha

¹ B¹ pasāretvā. ² K -jantu-, B¹ -jannu-. ³ K pitvā. ⁴ B¹ -kaṭhānesu. ⁵ K
athakaṃ. ⁶ K rājāparādhikaṃ, B¹ rājāparājādhikaṃ. ⁷ B¹ bhinditvā. ⁸ B¹ am-
maṇake. ⁹ B¹ nissajjāpetvā. ¹⁰ B¹ aṭṭassaraṃ. ¹¹ B¹ tesāvasocanale-. ¹² K
koṇṭhaṃ corr. to koṇṭhaṃ, B¹ koṇṭha, B¹ koṇṭhaṃ. ¹³ K adda chaṭṭitaṃ, B¹ pa-
vāhetvā. ¹⁴ B¹ pariṇag-. ¹⁵ K vicarantīti. ¹⁶ K naṃ. ¹⁷ B¹ koṇṭhaṃ, K koṇ-
ṭhaṃ corr. to koṇṭhaṃ. ¹⁸ K -tīti, B¹ nuṭṭhatantīti. ¹⁹ B¹ vakesu virūlesu.
²⁰ B¹ posesi. ²¹ K itthi. ²² so K B¹; B¹ koṇṭha. ²³ B¹ pabbatamhi. ²⁴ B¹ -kam-
pante. ²⁵ B¹ -ci. ²⁶ B¹ uttāpeti. ²⁷ K -ruhi, B¹ -rūyhi.

- nam sā evam āha: „sāmi, devatā no pi tvaṃ ñeva uttama-
devatā, paṭhamam tāva taṃ¹ vanapupphehi pūjetvā padakkhiṇaṃ
katvā vanditvā pacchā devatāya balikammaṃ karissāmīti“² sā
Bodhisattam papātābhimukhaṃ ṭhapetvā vanapupphehi pūjetvā
5 padakkhiṇaṃ katvā vanditukāmā viya hutvā piṭṭhipasse ṭhatvā
piṭṭhiyaṃ paharitvā papāte pātetvā „ditṭhā me va³ paccāmit-
tassa piṭṭhīti“⁴ tuṭṭhamānasā pabbatā orohitvā koṇṭhassa⁵ santi-
kam agamāsi. Bodhisatto pi papātānusārena⁶ pabbatā patanto⁷
udumbararukkhamatthake ekasmiṃ akaṇṭake⁸ pattasañchanne
10 gumble laggi, heṭṭhāpabbataṃ pana orohituṃ na sakkā, so
udumbarāni khāditvā sākhantāre nisīdi. Ath' eko mahāsarīro
godharājā heṭṭhāpabbatapādato abhirūhitvā⁹ tasmiṃ udumbare
phalāni khādāti. So taṃ divasaṃ Bodhisattam disvā palāyi.
Punadivase āgantvā ekasmiṃ passe phalāni khāditvā pakkāmi.
15 Evaṃ punappunaṃ¹⁰ āgacchanto Bodhisattena saddhiṃ viśāsam
āpajjitvā „tvaṃ¹¹ imaṃ ṭhānaṃ kathaṃ āgato sīti“ pucchitvā
„iminā nāma kāraṇena“¹² 'ti vutte „tena hi mā bhāyīti“¹³ vatvā
Bodhisattam attano piṭṭhiyaṃ nipajjāpetvā otāretvā araṇṇato
nikkhamitvā mahāmagge¹⁴ ṭhapetvā „iminā maggena gaccha-
20 thā“¹⁵ 'ti uyyojetvā araṇṇam eva pāvīsi. Bodhisatto ekaṃ
gāmakaṃ gantvā tattha vasanto pitu kālakatabhāvaṃ¹⁶ sutvā
Bārāṇasim gantvā kulasantake rajje patitṭhāya Padumarājā nāma
huvā dasarājadhamme akopetvā dhammena rajjam kārento ca-
tusu nagaradvāresu nagaramajjhe nivesanadvāre ti cha dāna-
25 sālāyo kāretvā devasikam cha sataśahassāni viśajjetvā dānam
adāsi. Sāpi kho pāpitthi taṃ koṇṭham¹⁷ khandhe nisīdāpetvā
araṇṇā nikkhamitvā manussapathe bhikkham caramānā yāgu-
bhattam saṃharitvā¹⁸ taṃ koṇṭham¹⁹ posesi²⁰. „Ayaṃ²¹ te kiṃ

¹ B¹ tvaṃ. ² B¹ -sāmā ti. ³ B¹ B² omīti va. ⁴ B² koṇṭhassa, B¹ koṇṭharikkassā, K koṇṭassa. ⁵ K papātataṇu-, B² pabbatānu-. ⁶ K papatanto. ⁷ B¹ atañḍake. ⁸ B¹ -rūyhitvā. ⁹ K -na. ¹⁰ K omīti tvaṃ. ¹¹ B¹ -maggena. ¹² B¹ gacchāhi. ¹³ B¹ kālaṇkata-. ¹⁴ B² koṇṭham, K koṇṭam. ¹⁵ so B²; K saṃharitvā, B¹ saṃgharitvā. ¹⁶ so K B²; B¹ posesi. ¹⁷ B¹ manussāyaṃ, B² manussā ayaṃ.

hotīti¹“ pucchiyamānā „aḥam etassa¹ mātuladhītā², pitucchā-
putto me esa, etass¹ eva maṃ adaṃsu, sāhaṃ vajjhappattam³
pi attano sāmikaṃ ukkhipitvā pariharantī⁴ bhikkhaṃ caritvā
posemīti⁵“ āha⁶. Manussā „ayaṃ patibbatā⁷“ ti tato paṭṭhāya
bahutaraṃ yāgubhattaṃ adaṃsu. Apare naṃ⁸ evaṃ āhaṃsu: 5
„tvaṃ mā evaṃ vicari, Padumarājā Bārāṇasīyaṃ rajjaṃ kareti⁹,
sakala-Jambudīpaṃ saṃkhobhetvā dānaṃ deti, so taṃ disvā
tussissati, tuṭṭho te¹⁰ bahuṃ dhaṇaṃ dassati, tava sāmikaṃ idha
nisīdāpetvā gacchathā¹¹“ ‘ti thiraṃ katvā vettapacchiṃ adaṃsu. 10
Sā anācārā taṃ¹⁰ koṇṭhaṃ¹¹ vettapacchiyaṃ nisīdāpetvā pacchiṃ 10
ukkhipitvā Bārāṇasīṃ gantvā dānasālāsu bhuñjamānā vicarati.
Bodhisatto alaṃkatahatthikkhandhavaragato dānaggaṃ gantvā
aṭṭhannaṃ vā dasannaṃ vā sahatthā dānaṃ datvā puna gehaṃ
gacchati. Sā anācārā taṃ¹⁰ koṇṭhaṃ¹¹ pacchiyaṃ nisīdāpetvā
pacchiṃ¹² ukkhipitvā tassa gamanamagge aṭṭhāsi. Rājā disvā 15
„kiṃ etan¹²“ ti pucchi. „Ekā deva patibbatā¹³“ ti. Atha naṃ
pakkosāpetvā sañjānitvā¹³ koṇṭhaṃ¹⁴ pacchito nīharāpetvā¹⁵
„ayaṃ te kiṃ hotīti¹⁶“ pucchi. Sā¹⁶ „pitucchāputto me deva
kuladattiyo¹⁷ sāmiko¹⁸“ ti āha. Manussā taṃ¹⁰ antaraṃ ajānantā
„aho patidevatā¹⁹“ ti ādīni vatvā taṃ anācāritthiṃ vaṇṇayimsu. 20
Puna rājā taṃ¹⁸ „ayan¹⁹ te koṇṭho²⁰ kulladattiko¹⁶ sāmiyo²¹“
ti pucchi. Sā rājānaṃ asañjānantī „āma devā²²“ ‘ti sūrā hutvā
kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ esa Bārāṇasirañño putto, nanu
tvaṃ Padumakumārassa bhariyā asukarañño dhītā, asukā nāma
mama jannulohitaṃ²³ pivitvā²³ imasmiṃ koṇṭhe²⁴ paṭibaddhacittā²⁵
maiṃ papāte pātesi, sā dāni tvaṃ nalāṭena maccuraṃ gahetvā 25
maṃ²⁵ mato ti maññaṃānā imaṃ ṭhānaṃ āgatā, nanu ahaṃ

¹ B¹ tassa ² B¹ mātulassadhītā, K mātuladhītā ti. ³ B¹ vayappattā ⁴ B¹ pari-
caranti, K pariharitvā. ⁵ K omits āha. ⁶ B¹ janā. ⁷ B¹ karesi. ⁸ K omits te.
⁹ B¹ gacchā ¹⁰ K naṃ. ¹¹ so B¹; K koṇṭhaṃ, B² koṇṭhaṃ. ¹² B¹ omits pac-
chiṃ. ¹³ B¹ sañjā-. ¹⁴ so B²; K koṇṭhaṃ, B¹ koṇṭha. ¹⁵ both MSS. ni-
¹⁶ B¹ sāmi. ¹⁷ B¹ kuladattiko. ¹⁸ K omits taṃ. ¹⁹ B¹ ayaṃ. ²⁰ so B², K
kuṭṭho, B¹ koṇṭhe. ²¹ B¹ sāmiko. ²² K jantu-, B¹ jannu-. ²³ B¹ -tvāna. ²⁴ so
B² B¹; K koṇṭhe. ²⁵ B¹ maṃ.

jīvāmīti¹“ vatvā amacce āmantetvā „bho amaccā, nanu ahaṃ¹
 tumhehi puṭṭho evaṃ kathesi²: ‘mama cha kaṇiṭṭhabhātikā cha
 itthiyo māretvā maṃsaṃ khādimsu, ahaṃ pana mayhaṃ
 * bhariyaṃ ārogaṃ katvā Gaṅgātīraṃ netvā³ assamapade vasanto
 5 ekaṃ vajjhappattaṃ koṇṭhaṃ⁴ uttāretvā paṭijaggiṃ, sā itthi
 paṭibaddhacittā maṃ pabbatapāde papātesi⁵, ahaṃ attano metta-
 cittatāya⁶ jīvitāṃ labhin⁷” ti, yāya ahaṃ pabbatā pātito na sā⁸
 aññā esā⁹ dussilā¹⁰, so pi vajjhappatto¹¹ koṇṭho¹² na añño ayam
 evā¹³ ‘ti vatvā imā gāthā avoca:

10 1. Ayam eva sā¹³ ahaṃ pi so anañño,
 ayam eva so¹⁴ hatthacchinno anañño
 yam āha¹⁵ ‘komārapatī¹⁶ maman’ ti,
 vajjh’ itthiyo¹⁷, n’ atthi itthīsu saccaṃ. 81.

15 2. Imañ ca jammaṃ musalena hantvā
 luddaṃ¹⁸ chavaṃ paradārūpaseviṃ
 imissā ca naṃ pāpapatibbatāya
 jīvantiyā chindatha kaṇṇanāsan ti. 82.

Tattha yam āha¹⁵ komārapatī¹⁶ maman ti yaṃ ca sā²⁰ ayam me²¹
 komārapatī¹⁹ kuladattiyo²² sāmiko ti āha²³ ayam eva so anañño²⁴, yam āhu
 20 komārapatīti pi pāṭho, ayam eva²⁵ hi potthakesu likhito, tassāpi²⁶ ayam ev’
 attho, vacanavipallāso pan’ ettha vedittabbo, yaṃ²⁷ hi²⁸ raññā vuttaṃ tad eva
 idha āgataṃ, vajjhittthiyo ti itthiyo nāma vajjhā vadhitabbā, evaṃ n’ atthi
 itthīsu saccaṃ ti etāsu sabhāvo nāma eko n’ atthi, imaṃ jamman ti ādi
 ubhinnaṃ pi tesaṃ daṇḍāropanavasena²⁹ vuttaṃ, tattha jamman ti lāmaṇa,
 25 musalena hantvā ti musalena hanitvā³⁰ pothetvā atthiṇi bhañjanta³¹ cuṇṇa-
 vicuṇṇaṃ katvā, luddaṃ ti dāruṇaṃ, chavaṃ ti guṇābhāvena nījjīvaṃ matasadiṣaṃ,

¹ B² ayam. ² so all three MSS. ³ B¹ gaṇtvā. ⁴ so R² B¹; K koṇṭhaṃ. ⁵ B¹ pātesi.
⁶ K cittāya. ⁷ B¹ labhaṇ. ⁸ B¹ hi. ⁹ B¹ esāsā. ¹⁰ B¹ adds ti. ¹¹ B¹ pajhappatto.
¹² so B¹; K koṇṭho, B² koṇṭho. ¹³ B¹ assamevasā. ¹⁴ B¹ assamevaso. ¹⁵ B¹ yaṃāhu.
¹⁶ B¹ komārupatī. ¹⁷ B¹ vijjhittthiyo. ¹⁸ B¹ luddhaṃ. ¹⁹ B¹ komāripatī. ²⁰ B¹ yaṃ
 esā. ²¹ B¹ ayameva. ²² B¹ kuladattthiko. ²³ B¹ āha. ²⁴ B¹ na añño. ²⁵ B¹ sayam-
 evā. ²⁶ so B¹; K tasmā pi, B² so pi. ²⁷ K omits yaṃ. ²⁸ B¹ adds tena. ²⁹ so R²;
 K daṇḍāpāpanavasena, B¹ daṇḍāropana-. ³⁰ B¹ paharivā. ³¹ B¹ atthiṇi bhañjanto.

imissā ca nan ti ettha nan ti nipātamattañ imissā ca pāpapatibbatāya anā-
cārāya dussilāya jīvantiyā va kaṇṇanāssam chindathā 'ti attho.

Bodhisatto kodhañ adhivāsetum asakkonto evaṃ tesam
daṇḍam ānāpetvāpi na tathā kāresi, kopam' pana mandam
katvā yathā sā pacchīm' sīsato oropetum' na sakkoti evaṃ 5
gālham bandhāpetvā koṇṭham' tattha pakkhipāpetvā attano
vijitā' nīharāpesi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetva jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale paṭi-
ṭṭhahi) „Tadā cha bhātaro aññatarā' therā ahesum', bhariyā Ciñcamāna- 10
vikā', koṇṭho' Devadatto', godharājā Anando', Padumarājā pana aham
evā' 'ti. Cullapadumajātakam'.

4. Mañicorajātaka.

Na santi devā pavasanti nūnā 'ti. Idam Satthā Veļu-
vane viharanto parisakkanam Devadattam ārabhha kathesi. 15
Devadatto vadhāya parisakkatīti sutvā „na bhikkhave idān' eva pubbe
pi Devadatto mayham vadhāya parisakkati yeva, parisakkanto pi pana
mam vadhītum na sakkhīti" vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Bārāṇasito avidūre gāmake gahapatikule nibbatti. 20
Ath' assa vayappattassa Bārāṇasito kuladhītaram ānesum. Sā
piyā¹¹ ahosi abhirūpā dassaniyā devaccharā viya pupphalatā
viya lalamānā¹² mattakinnarī viya ca Sujātā¹³ ti nāmena
patibbatā silācārasampannā vattasampannā, niccakālam pi
'ssā pativattam¹⁴ sassuvattam¹⁵ sasuravattañ ca katam eva¹⁶ 25
hoti, sā Bodhisattassa piyā ahosi manāpā¹⁷. Iti te ubho

¹ B¹ B² kodham. ² K oropitum. ³ so B² B¹; K koṇṭham. ⁴ B¹ jīvita. ⁵ B¹ aññatarā.
⁶ B¹ ahesanti. ⁷ B¹ ciñcīmanadhikā, K ciñcāmānavikā. ⁸ K koṇṭho. ⁹ B¹ addh
ahosi. ¹⁰ B¹ addh tatiyam. ¹¹ B¹ suvaṇṇavannā. ¹² B¹ vilāsamānā. ¹³ B¹ catu
jātādīh. ¹⁴ B¹ piyātipatippatañ, K piyāpānivattam, B² sā patibbatā. ¹⁵ B¹
sassu. ¹⁶ B¹ katamo. ¹⁷ B¹ piyā manāpā ahoti.

pi pamodamānā ekacittā samaggavāsaṃ vasimsu. Ath' ekadivasaṃ Sujātā¹ „mātāpitara daṭṭhukāṃ' mhitī"² Bodhisattassa ārocesi. So „sādhū bhaddhe, maggapaṭheyyaṃ³ pahonakaṃ⁴ paṭiyādehīti"⁵ khajjakavikatiṃ pacāpetvā khajjakādīni yānake
 5 ṭhapetvā yānakaṃ pājento⁶ yānakassa purato ahosi, itarā pacchato. Te nagarasamīpaṃ gantvā yānakaṃ mocetvā nahātvā⁷ bhuñjimsu. Puna Bodhisatto yānakaṃ yojetvā purato nisīdi, Sujātā⁸ vatthāni parivattetvā alamkaritvā pacchato nisīdi. Yānakassa antonagaram paviṭṭhakāle Bārāṇasirājā hatthik-
 10 kandhavaragato nagaraṃ padakkhiṇaṃ karonto⁹ taṃ padesaṃ¹⁰ agamāsi. Sujātā¹¹ otaritvā yānakassa pacchato padasaṃ¹² pāyāsi. Rājā taṃ¹³ disvā tassā rūpasampattiya ākaḍḍhiyamānalocano paṭibaddhacitto hutvā ekaṃ amaccaṃ¹⁴ „gaccha"¹⁵ etissā sassāmikabhāvaṃ vā assāmikabhāvaṃ vā¹⁶ jānāhīti¹⁷ pesesi¹⁸. So
 15 gantvā tassā sassāmikabhāvaṃ¹⁹ nātvā „sassāmikā"²⁰ kira²¹ deva²², yānake nisinno puriso etissā sāmiko²³ ti āha. Rājā paṭibaddhacittataṃ²⁴ vinodetum asakkonto kilesāturo hutvā „ekena naṃ upāyena mārāpetvā itthiṃ gaheṣṣāmīti"²⁵ cintetvā ekaṃ purisaṃ āmantetvā „gaccha bho, imaṃ cūlāmaṇiṃ vithiṃ
 20 gacchanto viya hutvā etassa purisassa yānake pakkhipitvā ehi²⁶ cūlāmaṇiṃ datvā uyyojesi. So „sādhū"²⁷ 'ti taṃ gaheṭvā gantvā²⁸ yānake ṭhapetvā „ṭhapito me deva"²⁹ 'ti āgantvā ārocesi³⁰. Rājā „cūlāmaṇi"³¹ me naṭṭho³² ti āha. Manussa ekakolāhalaṃ akaṃsu. Rājā „sabbadvārāni pidahitvā saṅcāraṃ chinditvā
 25 coraṃ pariyesathā³³ 'ti āha. Rājapurisā tathā akaṃsu. Nagaraṃ ekaṃ³⁴ saṃkhobhaṃ ahosi. Itaro puriso manusse gaheṭvā Bodhisattassa santikaṃ gantvā „bho, yānakaṃ ṭhapehi, rañño

¹ Bī sujātāpi, K sujā. ² K -kāṇomhīti, Bī daṭṭhukāṃmhitī. ³ K omits bhaddhe maggapaṭheyyaṃ. ⁴ K pahonakaṃ. ⁵ Bī pācanto. ⁶ Bī omits nahātvā. ⁷ Bī sujā. ⁸ Bī katvā. ⁹ Bī nagarampadesaṃ. ¹⁰ Bī adda va. ¹¹ K naṃ. ¹² Bī adda āpāsesi. ¹³ Bī adda tvaṃ. ¹⁴ Bī omits vā. ¹⁵ Bī pesesi. ¹⁶ K sāsaṃ-, Bī asāmi-. ¹⁷ Bī asāmikā. ¹⁸ Bī omits kira. ¹⁹ Bī devāti. ²⁰ Bī paṭibandhacittataṃ. ²¹ Bī adda vatvā. ²² Bī omits gantvā. ²³ Bī devāti āha. ²⁴ K -niṃ. ²⁵ Bī naṭṭhā. ²⁶ Bī eka.

cūlāmaṇi nattho¹, yānakaṃ sodhessāmā²“ ‘ti so yānakaṃ so-
dhento attanā³ t̥hapitamaṇiṃ gahetvā Bodhisattaṃ gahetvā
„mañicoro“⁴ ti hatthehi ca pādehi ca pothetvā pacchābāhaṃ
bandhitvā netvā⁵ „ayaṃ mañicoro“ ti rañño dassesuṃ⁶. Rājā⁷
„sīsam assa chindathā“ ‘ti āṇāpesi. Atha naṃ rājapurisā⁸ 5
catukke⁹ kasāhi tālentā dakkhiṇadvārena nagarā nikkhamā-
pesuṃ¹⁰. Sujātāpi yānakaṃ pahāya bāhā paggayha parideva-
mānā „sāmi“¹¹, maṃ nissāya imaṃ dukkhaṃ patto sīti“ pari-
devamānā pacchato pacchato¹² agamāsi. Rājapurisā „sīsam
assa chindissāmā“ ‘ti Bodhisattaṃ uttānaṃ nipajjāpesuṃ¹³. 10
Taṃ disvā Sujātā attano silaguṇaṃ āvajjitvā¹⁴ „n’ atthi yata¹⁵
maññe imasmiṃ loke silavantānaṃ vihetthanake¹⁶ pāpasāhasika-
manusse nisedhetuṃ samatthā devatā¹⁷ nāmā“ ‘ti ādīni parideva-
mānā paṭhamam gātham āha:

1. Na santi devā, pavasanti¹⁸ nūna, 15
na hi¹⁹ nūna santi idha lokapālā,
sahasā karontānaṃ asaṇṇatānaṃ²⁰
na hi²¹ nūna santi paṭisedhitāro ti. 83.

Tattha na santi devā ti imasmiṃ loke silavantānaṃ olokanakā pāpānaṃ
ca nisedhanakā na santi nūna devā ti, pavasanti nūna²² ti evarūpesu vā kiccesu 20
uppannesu nūna pavasanti²³ pavāsaṃ gacchanti, idha lokopālā²⁴ ti imasmiṃ
loke lokapālakasammatā samaṇabrāhmaṇāpi²⁵ silāvantānaṃ anuggahakā²⁶ na hi²⁷
nūna santi, sahasā karontānaṃ asaṇṇatānaṃ²⁸ ti sahasā avimaṃsivā²⁹
sāhasikaṃ kammaṃ karontānaṃ dussilānaṃ, paṭisedhitāro ti „avarupaṃ
kammaṃ mā karittha, na labbhā etaṃ kātu“ ti³⁰ paṭisedhantā³¹ ti³². 25

Evam tāya silasampannāya paridevamānāya Sakkassa deva-
rañño nisinnāsanaṃ unḥākāraṃ dassesi. Sakko „ko nu kho

¹ B¹ natthāti. ² B¹ sothessāmi. ³ B¹ attano. ⁴ so K B²; B¹ adds si. ⁵ B¹ omits netvā.
⁶ B¹ dassesi. ⁷ B¹ rājāpi. ⁸ K -so. ⁹ K repeats catukke. ¹⁰ B¹ nikkhamitsu.
¹¹ B¹ sāmiko. ¹² B¹ only one pacchato. ¹³ B¹ nisajjā-. ¹⁴ B¹ B² āvajjetvā. ¹⁵ B¹
tava. ¹⁶ B¹ vihetthanake, B² vihetthake. ¹⁷ B¹ devā. ¹⁸ B¹ papasanti. ¹⁹ so K B²;
B¹ ha. ²⁰ B¹ asaṇṇitānaṃ. ²¹ K pavasanti. ²² K brahmuno. ²³ B¹ anuggāhikā.
²⁴ so B²; K B¹ ha. ²⁵ B¹ asaṇṇitānaṃ. ²⁶ B² avi-, K avamaṃsivā, B¹ amāsitvā.
²⁷ B¹ ta. ²⁸ B¹ paṭisedhento, K paṭisedhantā. ²⁹ B¹ adds attho.

mañ Sakkattato cāvetukāmo“ ti āvajjanto imañ kāraṇaṃ ñatvā
 „Bārāṇasirājā atipharusaṃ kammaṃ karoti, sīlasaṃpannaṃ
 Sujātaṃ kilameti¹, gantuṃ dāni me² vattatīti“³ devalokā oruṃha
 attano ānubhāvena hatthipitthe nisīditvā gacchantaṃ⁴ pāpa-
 5 rājānaṃ hatthito⁵ otāretvā dhammagandikāya⁶ uttānaṃ⁷ nipajjā-
 petvā⁸ Bodhisattaṃ ukkhipitvā sabbhālaṃkārehi alaṃkaritvā
 rājavesaṃ gāhāpetvā hatthikhandahe nisīdāpesi. Pharaṣuṃ
 ukkhipitvā sīsaṃ chindantā rañño sīsaṃ chindimsu, chinnakāle⁹
 yeva c' assa rañño sīsabhāvaṃ jānimsu. Sakko devarājā dissa-
 10 mānakasarīren' eva Bodhisattassa santikaṃ gantvā Bodhisattassa
 rājābhisekaṃ katvā¹⁰ Sujātāya ca¹¹ aggamahesiṭṭhānaṃ¹² dā-
 pesi. Amaccā c' eva brāhmaṇagahapatikādayo ca Sakkaṃ¹³
 devarājānaṃ disvā „adhammikaṃ rājā mārito, idāni amhehi sakka-
 dattiko dhammikaṃ rājā laddho“ ti somanassappattā ahesuṃ.
 15 Sakko pi ākāse ṭhatvā „ayaṃ vo sakkadattiko rājā¹⁴ ito paṭ-
 ṭhāya dhammena rajjaṃ kāressati¹⁵, sace hi rājā adhammiko
 hoti devo akāle vassati kāle na vassati, chātakabhayaṃ roga-
 bhayaṃ satthabhayaṃ ti imāni tīṇi bhayāni upagatān' eva¹⁶
 hotīti“ ovaḍanto dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Akāle vassatī tassa, kāle tassa na vassati,
 saggā ca cavatī ṭhānā, nanu so tāvatā hato ti. 84.

Tattha akāle ti adhammikassa rañño rajje ayutte kāle sassānaṃ pakkakāle
 vā lāyanaṃ maddanādikāle vā devo vassatī, kāle ti yuttapayuttakāle¹⁷ vāpanakāle
 taruṇasassakāle gabbhagahaṇakāle ca na vassati, saggā cavatī ṭhānā ti sagga-
 25 saṃkhātā ṭhānā devalokā ti attho, adhammikaṃ rājā hi appaṭilābhavasena devalokā
 cavatī nāma, sagge pi vā¹⁸ rajjaṃ karonto¹⁹ adhammikaṃ rājā tato cavatīti pi
 attho, nanu so tāvatā hato ti nanu so adhammikaṃ rājā ettakena²⁰ hato hotīti,

¹ B¹ kilamāpeti. ² B¹ me dāni. ³ B¹ vattatīti. ⁴ B¹ taṃ. ⁵ B¹ hatthikhandaḥato.

⁶ so K B²; B¹ dhammabhaṇḍi-. ⁷ B¹ utthānaṃ. ⁸ B¹ uppajjāpetvā. ⁹ K chinda-
 kāle. ¹⁰ K omits katvā ¹¹ B¹ sujātāyeva, B² sujātāṃ yeva. ¹² B¹ -siṭṭhāne.

¹³ B¹ sakka. ¹⁴ B¹ adda laddho ti parisānaṃ ārocesi mahārāja tumhe pi. ¹⁵ B¹
 kāretha. ¹⁶ K anupagātāneva, B¹ anuvātāne. ¹⁷ B¹ adda pana. ¹⁸ B¹ B² omit
 vā. ¹⁹ B¹ kārento. ²⁰ B¹ ettha-.

atha vā ekamsavāci¹ ettha nukāro: n' eso² ekamsena ettavatā hato, atthasu pana mahānirayesu soḷasasu³ ussadanirayesu dīgharattaṃ so haññissatīti ayam ettha attho.

Evam Sakko mahājanassa ovādaṃ datvā attano devatthānam eva agamāsi. Bodhisatto pi dhammena rajjaṃ karetvā sagga-padaṃ⁴ pūresi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā adhammika-rājā Devadatto ahosi, Sakko Anuruddho, Sujātā Rāhulamātā, sakkadattiyarājā⁵ pana aham evā 'ti. Maṇicorajātakaṃ⁶.

5. Pabbatūpattharajāta.

10

Pabbatūpatthare ramme ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Kosalarañño kira eko amacco antepure⁷ padussi⁸. Rājā parivīmaṃsamāno taṃ tattato⁹ ōatvā „Satthu ārocessāmīti“ Jetavanaṃ gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante, amhākaṃ antepure eko amacco padussi¹⁰, tassa kiṃ kātuṃ vaṭṭatīti“¹¹ 15 pucchi. Atha naṃ Satthā „upakāro¹² te mahārāja so ca amacco¹³ sā ca itthi piyā“ ti pucchitvā „āma bhante, ativiya¹⁴ upakāro, sakalam rājakulam sandhāreti, sāpi me¹⁵ itthi¹⁶ piyā“ ti vutte „mahārāja, 'attano upakāresu¹⁷ sevakesu piyāsu ca itthi¹⁸ dubbhitum na sakkā“ ti pubbe pi rājāno¹⁹ paṇḍitānaṃ kathaṃ sutvā majjhata²⁰ va 20 ahesun“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ karente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-dhammānusāsako ahosi. Ath' assa rañño eko amacco antepure padussi²¹. Rājā taṃ tattato²² ōatvā²³ „amacco pi me 25 bahupakāro²⁴, ayam itthi¹⁶ pi²⁵ piyā, dve pi ime nāsetum na

¹ Bⁱ -ci. ² Bⁱ na so. ³ K soḷasesu. ⁴ Bⁱ B^p sagga-purāṇi. ⁵ Bⁱ sakkadattissarājā.

⁶ Bⁱ adde catutthaṃ. ⁷ K -pura, Bⁱ -pura. ⁸ both MSS. padussi. ⁹ Bⁱ B^p tathato. ¹⁰ Bⁱ -ssī. ¹¹ Bⁱ vattatī. ¹² Bⁱ upakāro. ¹³ K omits so ca amacco.

¹⁴ Bⁱ atipiya. ¹⁵ Bⁱ omits me. ¹⁶ Bⁱ itthi. ¹⁷ Bⁱ upakāraṇesu. ¹⁸ K itthi, Bⁱ itthisu. ¹⁹ K omits rājāno. ²⁰ so B^p; K majjhantā, Bⁱ amajjhantā. ²¹ Bⁱ -ssī.

²² K tathato corr. to tattato, Bⁱ tathato, B^p tathato. ²³ Bⁱ jānitvā. ²⁴ Bⁱ B^p bahupakāro. ²⁵ Bⁱ omits pi.

sakkā, paṇḍitāmaccaṃ pañhaṃ¹ pucchitvā sace sahitabbaṃ bhavissati sahiṣṣāmi, noce na sahiṣṣāmi²“ Bodhisattaṃ pakko-sāpetvā āsanaṃ datvā „paṇḍita, pañhaṃ pucchissāmi³“ vatvā „puccha mahārāja, vissajjissāmi⁴“ vutte pañhaṃ pucchanto
5 paṭhamam gātham āha:

1. Pabbatūpatthare⁵ ramme jātā pokkharanī sivā,
taṃ sigālo⁶ apāpāsi⁷ jānaṃ sīhena rakkhitan ti. 85.

Tattha pabbatūpatthare⁵ ti Himavantapabbatapāde⁶ pattharitvā⁷ ṭhite⁸ aṅgaṇaṭṭhāne ti attho, jātā pokkharanī sivā ti sītālā madhurodakapokkharanī
10 nibbattā, apī ca pokkharasañchannā nadi pi pokkharanī yeva, apāpāsi⁹ ti¹⁰ apa-
ṭi upasaggo apāsi¹⁰ attho, jānaṃ sīhena rakkhitan ti sā pokkharanī sīha-
paribhogā sīhena rakkhitā, so pi taṃ sigālo¹¹ sīhena rakkhitā ayan ti jānanto
va¹² apāsi, tvaṃ kiṃ maññasi sigālo sīhassa abhāyitvā piveyya evarūpaṃ pokkha-
ranī¹³ ti ayam ettha adhippāyo.

15 Bodhisatto „addhā etassa¹⁴ antepure eko amacco paduṭṭho
bhavissatīti¹⁵“ nātvā dutiyam gātham āha:

2. Pivanti va¹⁶ mahārāja sāpadāni mahānadim,
na tena anadī hoti, khamassu yadi te piyā ti. 86.

Tattha sāpadānīti na kevalam sigālo va avasesāni¹⁶ pi¹⁷ sunakhasa-
20 bilālamigādīni¹⁸ sabbasāpadāni taṃ¹⁹ pokkharasañchannattā pokkharanīti laddha-
nāmaṃ nadiṃ pivanti²⁰ eva, na tena anadī hotīti nadiyam pi²⁰ dipadacatuppa-
dāpi²¹ ahimacchāpi sabbe pipāsītā paṇīyam²² pivanti, na sā tena kāraṇena anadī
nāma hoti, nāpi²³ ucchiṭṭhanadī²⁴, kasmā: sabbesaṃ sādharanattā, yathā ca²⁵ nadi
yena kenaci pītā na dussati evam itthi²⁶ pi kilesavasena sāmikam atikkamitvā
25 aññena saddhim samvāsaṃ gatā-n²⁷ eva anitthi²⁷ hoti, kasmā: sabbesaṃ sādha-
raṇabhāvena, nāpi ucchiṭṭhitthi²⁸, kasmā: odakantikātāya²⁹ suddhabhāvena,
khamassu yadi te piyā ti yadi pana te sā itthi³⁰ piyā so ca amacco bahū-
pakāro³⁰ tesam ubhinnaṃ pi khamatha, majjhatabbhāve³¹ tiṭṭhathā³¹ ti.

¹ B¹ puññaṃ. ² B¹ pappatupattare. ³ B¹ siṅgālo. ⁴ B¹ apāpāpi, B² apāpāyi. ⁵ B¹ pappatupattare ramme. ⁶ K -do. ⁷ B¹ pattaretvā. ⁸ K ṭhito, B¹ ṭite. ⁹ B¹ apāpāpti. ¹⁰ B¹ pāpti, B² papāyi. ¹¹ B¹ siṅgālo pi. ¹² B¹ ca. ¹³ B¹ -ṇi. ¹⁴ B¹ hi-tesa. ¹⁵ B¹ B² co. ¹⁶ K avasesādi. ¹⁷ B¹ omīti pi. ¹⁸ B¹ sukhapasadasilāla-. ¹⁹ K naṃ. ²⁰ K hi. ²¹ B¹ dvipada-. ²² K paṇīyam, B¹ paṇīyam. ²³ K na pi. ²⁴ K ucchiṭṭha-. ²⁵ B¹ omīti ca. ²⁶ B¹ itthi. ²⁷ B¹ anattī. ²⁸ K ucchiṭṭhitthi, B¹ ucchiṭṭhiti. ²⁹ B¹ -kathāya. ³⁰ B¹ bahu-. ³¹ K majjhatta-, B¹ majhatta-.

Evam Mahāsatto rañño ovādam adāsi. Rājā tassa ovāde thatvā „puna evarūpaṃ pāpakammaṃ mā karitthā“ 'ti vatvā ubbinnam pi khami. Tato paṭṭhāya te oramiṃsu. Rājāpi dānādīni puññāni katvā jīvitapariyosāne saggapadam¹ pūresi.

Kosalarājāpi imaṃ dhammadesanaṃ sutvā tesam uhhinnam pi khamitvā majjhatto ahosi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, paṇḍitāmacco pana aham evā“ 'ti. Pabbatūpattharajātakaṃ².

6. Valāhassajātaka.

10

Ye na kāhanti ovādan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. So hi bhikkhu Satthārā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ“ ti vatvā³ „kimkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alamkatamātugāmaṃ disvā kilesavasena“ 'ti āha. Atha naṃ Satthā „itthiyo nāṃ" etā bhikkhu 15 attano rūpasaddagandharasaphoṭṭhabbehi c' eva itthikuttavilāsehi ca purise⁴ palobhetvā⁵ attano vase katvā⁶ vasaṃ upagatabhāvaṃ ūtvā silavināsaṃ c' eva dhanavināsaṃ⁷ ca pāpaṇaṭṭhena⁸ yakkhiniyo ti vucanti, pubbe pi⁹ hi yakkhiniyo itthikuttana ekaṃ¹⁰ purisasatthaṃ upasaṃkamitvā vāṇijake¹¹ upalobhetvā¹² attano vase katvā puna aṇṇe 20 purise disvā te sabbe pi⁹ jīvitakkhayaṃ pāpetvā ubho hi hanukapasseehi lohiteṇa paggharantena¹³ murumurāpetvā khādīṃsu¹⁴ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Tambapaṇṇidīpe Sirīsavatthun¹⁴ nāma yakkhanagaraṃ ahosi. Tattha yakkhiniyo vasīṃsu. Tā bhinnanāvānaṃ¹⁵ āgata-kāle alamkatapaṭiyattā¹⁶ khādaniyaṃ¹⁷ lhojaniyaṃ gāhāpetvā 25 dāsiganaparivutā dārake aṃkenādāya vāṇije¹⁸ upasaṃkamanti¹⁹

¹ Bⁱ saggapuraṃ, B^p -pūram. ² Bⁱ addo pañcamaṃ. ³ i¹ vutte. ⁴ Bⁱ vāṇijaka.

⁵ K upalāpetvā, B^p upalobhetvā. ⁶ K omits attano vase katvā. ⁷ Bⁱ dhana-khayaṃ. ⁸ Bⁱ pāpaṇaṭṭhena, B^p pāpaṇaṭṭhena. ⁹ Bⁱ omits pi. ¹⁰ Bⁱ eka. ¹¹ K vāṇi-. ¹² K upalājetvā. ¹³ Bⁱ byaggha-. ¹⁴ Bⁱ sirīsavatthu, B^p sirivatthu, sirīsavatthu. ¹⁵ Bⁱ B^p add vāṇijānaṃ. ¹⁶ so B^p; Bⁱ -yatta, K -yattam. ¹⁷ Bⁱ B^p -niya. ¹⁸ K vāṇije, Bⁱ vāṇijake. ¹⁹ Bⁱ -kamitvā.

- Tesaṃ¹ „manussavāsaṃ² āgat³ amhā⁴“ ‘ti sañjānanatthaṃ⁵ tattha tattha⁶ kasigorakkhādīni karonte⁷ manusse gogaṇe sunakhe ti⁸ evaṃ ādīni dassenti, vāṇijānaṃ santikaṃ⁹ gantvā „imaṃ yāgum pivatha¹⁰, bhattaṃ bhuñjatha¹¹, khādaniyaṃ khādatha¹²“ ‘ti vadanti.
- 5 Vāṇijā ajānantā tāhi¹³ dinnāṃ paribhuñjanti. Atha tesaṃ khāditvā bhuñjitvā¹⁴ viśsamitakāle¹⁵ paṭisanthāraṃ karonti. „Tumhe katthavāsikā, kuto āgatā, kahaṃ gacchissatha, kena kammena idhāgat¹⁶ atthā¹⁷“ ‘ti pucchanti, „bhinnanāvā hutvā idhāgat¹⁸ amhā¹⁹“ ‘ti vutte ca „sādhū ayyā, amhākaṃ pi sāmikānaṃ nāvaṃ²⁰
- 10 abhirūhitvā²¹ gatānaṃ tīṇi saṃvaccharāni atikkantāni²², te matā bhavissanti, tumhe pi vāṇijā yeva, mayaṃ tumhākaṃ pādaparicārīkā bhavissāma²³“ ‘ti vatvā te vāṇije itthikuttabhāvaṃ vilāsehi²⁴ palobhetvā yakkhanagaraṃ netvā sace paṭhamagahitā manussa atthi te devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare²⁵ pakkhipanti.
- 15 Attano vasaṇatthāne bhinnanāvamanusse²⁶ alabhantiyo pana parato Kalyāṇiṃ orato Nāgaḍḍipānaṃ ti evaṃ samuddatīraṃ anuvicaranti, ayaṃ tāsāṃ dhammatā. Ath²⁷ ekadivaṃ pañcasatā bhinnanāvā vāṇijā tāsāṃ nagarasamīpe uttarīṃsu. Tā tesaṃ santikaṃ gantvā palobhetvā yakkhanagaraṃ ānetvā paṭhamagahitamanusse devasaṃkhalikāya bandhitvā kāraṇaghare pakkhipitvā jetṭhakayakkhīni²⁸ jetṭhakavāṇijaṃ²⁹ sesā sese ti tā pañcasatā yakkhīniyo te pañcasate vāṇije attano sāmike akāṃsu. Atha sā jetṭhayakkhīni rattibhāge vāṇije niddaṃ gate utthāya gantvā kāraṇaghare manusse māretvā māsaṃ khāditvā āgac-
- 25 chati. Sesāpi tath³⁰ eva karonti. Jetṭhayakkhīniyā manussa-māsaṃ khāditvā āgatakāle sarīraṃ sītalaṃ hoti. Jetṭhavāṇijo parigaṇhanto tassā yakkhinibhāvaṃ nātvā „imā pañcasatāpi

¹ Bⁱ te. ² K manussa-. ³ K sañjānanatthaṃ, Bⁱ sañcānanatthaṃ. ⁴ Bⁱ only one tattha. ⁵ Bⁱ kārente. ⁶ Bⁱ gonesurukkhantesu ti. ⁷ Bⁱ -ko. ⁸ Bⁱ adds imaṃ. ⁹ K nāhi. ¹⁰ Bⁱ adds pivā. ¹¹ Bⁱ viśa-. ¹² Bⁱ nāvā. ¹³ K -rubitvā, Bⁱ -rū-yhitvā. ¹⁴ K atikkantāni, Bⁱ abhikkantāni. ¹⁵ K -kuttabhāvaṃ, Bⁱ -kuttavāsaṃ, Bⁱ itthikuttabhāvaṃ. ¹⁶ Bⁱ kāraṇaṃ. ¹⁷ both MSS. -nāvā-. ¹⁸ Bⁱ jetṭhayakkhīni. ¹⁹ Bⁱ jetṭhavā.

yakkhiniyo bhavissanti, amhehi palāyitum vattatīti¹“ punadivase
 pāto va mukhadhovanatthāya² gantvā sesavāṇijānaṃ ārocesi:
 „imā yakkhiniyo na mānusiyo³, aññesaṃ bhinnanāvānaṃ āgata-
 kāle te sāmike katvā amhe khādissanti, ettha⁴ amhe palā-
 yāmā⁵“ ‘ti tesu addhateyyasatā „mayam etā vijahitum na sak- 5
 khissāma, tumhe gacchatha, mayam na palāyissāmā“ ‘ti āhaṃsu.
 Jetthavāṇijo attano vacanakare addhateyyasate gahetvā tāsam
 bhīto palāyi. Tasmiṃ pana⁶ kāle Bodhisatto valāhassayoni-
 yam⁷ nibbatti, sabbaseto kākasīso muñjakeso iddhiṃ vā vehāsaṃ-
 gamo ahoṣi. So Himavantato ākāse uppatitvā Tambapaṇṇidīpaṃ 10
 gantvā tattha Tambapaṇṇisare pallale sayamjātasālīṃ khādītva
 gacchati, evam gacchanto va⁸ „janapadaṃ gantukāmā⁹“ atthi, ja-
 napadaṃ gantukāmā¹⁰ atthīti¹¹“ tikkhattum karuṇāya¹² paribhāvi-
 tam¹³ mānusiṃ vācāṃ bhāsati. Te tassa vacanaṃ sutvā upasaṃ-
 kamitvā añjalim paggayha „sāmi mayam janapadaṃ gamissāmā“ 15
 ‘ti āhaṃsu. „Tena hi mayham piṭṭhiṃ abhirūhathā“ ‘ti. Ath’
 ekacce¹⁴ abhirūhiṃsu ekacce vāladhiṃ gaṇhiṃsu ekacce añjalim
 paggahetvā atthāṃsu yeva. Bodhisatto antamaso¹⁵ añjalim
 paggahetvā tṭhite sabbe pi¹⁶ te addhateyyasate vāṇije at-
 tano ānubhāvena janapadaṃ netvā sakasakatthānesu¹⁷ patitṭhā- 20
 petvā attano vasaṇatthānaṃ agamāsi. Tāpi kho yakkhiniyo
 aññesaṃ āgatakāle te tattha ohīnake addhateyyasate manusse
 vadhitvā khādīṃsu.

Satthā bhikkhū āmantetvā „bhikkhave, yathā te yakkhiṇānaṃ
 vasaṃ gatā vāṇijā jīvitakkhayaṃ pattā valāhassarājassa¹⁸ vacanakarā 25
 sakasakatthānesu¹⁹ patitṭhitā evam evaṃ Buddhānaṃ ovādaṃ akarontā²⁰
 bhikkhū²¹ pi bhikkhuniyo²² pi upāsakāpi²³ upāsikāyo²⁴ pi catusu

¹ K vaddhatīti. ² K mukhaṃ-. ³ Bī Bp manussitthiyo. ⁴ K omits ettha. ⁵ Bī pa-
 lāyissāmā. ⁶ Bī omits pana. ⁷ Bī valāhakassa-, Bp valāhakaassa-. ⁸ Bī ca so,
 Bp so. ⁹ Bī gantukāmo. ¹⁰ Bī omits atthi janapadaṃ gantukāma. ¹¹ K karuṇā.
¹² Bī -ta. ¹³ Bī tathekacce. ¹⁴ Bī adds pi. ¹⁵ Bī adds jā. ¹⁶ Bī only one
 saka. ¹⁷ Bī Bp valāhakassa. ¹⁸ K -ne. ¹⁹ Bī -to. ²⁰ Bī bhikkhu. ²¹ Bī
 bhikkhūni.

apāyesu pañcavidhabandhanakammakaraṇaṭṭhānādisu¹ mahadukkhaṃ pā-
puṇanti, ovāḍakarā pana tisso kulasampattiyo cha² kāmasagge³ vīsati
brahmaloke ti imāni c' eva ṭhānāni patvā Amatamahānibbānaṃ sacchi-
katvā mahantaṃ sukhaṃ anubhavantīti⁴ vatvā abhisambuddho hutvā
5 imā gāthā avoca:

1. Ye na kāhanti ovāḍaṃ narā Buddhena desitaṃ
vyasanan⁵ te gamissanti rakkhasīhi va⁶ vāṇijā. 87.

2. Ye ca kāhanti ovāḍaṃ narā Buddhena desitaṃ
soṭṭhiṃ⁷ pāraṃ gamissanti vālāhenēva⁸ vāṇijā ti. 88.

10 Tattha ye na kāhantīti ye na karissanti, vyasanan⁴ te gamissantīti
te mahāvīnāsaṃ pāpuṇissantīti, rakkhasīhi va⁶ vāṇijā ti rakkhasīhi palo-
bhitavāṇijā⁹ viya, soṭṭhiṃ¹⁰ pāraṃ gamissantīti anantarāyena nibbānaṃ
pāpuṇissantīti, vālāhenēva¹¹ vāṇijā ti vālāhen¹² eva¹³ āgacchathā¹⁴ ti vuttā¹⁵
tassa vacanakarā¹⁶ vāṇijā viya, yathā hi te samuddaṇṇāraṃ gantvā sakaṭṭhānāni
15 agamāsi¹⁷ evaṃ Buddhānaṃ ovāḍakarā saṃsārapāraṃ nibbānaṃ gacchantīti
Amatamahānibbānena dhammadesanāya kūṭaṃ gaṇhi.

Iti Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale
patiṭṭhahi, aṇṇe pi bahū sotāpattisakadāgamianāgāmiarahattaphalāni
20 pāpuṇimsu) „Tadā vālāhassaraṇjassa¹⁸ vacanakarā udḍhateyyasatā
vāṇijā Buddhapariśa ahesuṃ, vālāhassaraṇjā¹⁹ pana aham eva²⁰ ti.
Vālāhassajātakaṃ²¹.

7. Mittāmittajāṭaka.

Na naṃ umhayate disvā ti. Idaṃ Satthā Sāvattiyaṃ
25 viharanto aṇṇataraṃ bhikkhuṃ ārabha kathesi. Aṇṇatara bhikkhu
„mayā²² gahite mayhaṃ upajjhāyo na kujihiṣṣatīti²³ upajjhāyena ṭha-
pitaṃ viśāsaṇa ekaṃ vatthakhaṇḍaṃ²⁴ gahetvā upāhanatthavikaṃ²⁵
katvā pacchā²⁶ upajjhāyaṃ āpucchi. Atha naṃ upajjhāyo „kinkāraṇā

¹ K pañcavinibān- --disu. ² B¹ ca. ³ B¹ khātāpasagge, B² kāmasaggesu. ⁴ B¹
byasanam. ⁵ both MSS. ca. ⁶ B¹ soṭṭhi. ⁷ B¹ B² valā-. ⁸ B¹ ca. ⁹ B¹ lobhitā-.
¹⁰ both MSS. soṭṭhi. ¹¹ B¹ B² valā-. ¹² B¹ vutte. ¹³ -kāra. ¹⁴ B¹ āgamisu.
¹⁵ B¹ valāhaka, B² valāhakaassa. ¹⁶ B¹ valāhakaassa, B² valāhakaassa. ¹⁷ B¹ valā-
hakaassa-, B² valāhaka-, B¹ adda chaṭṭhaṃ. ¹⁸ B¹ mayam. ¹⁹ B¹ vatta-. ²⁰ B¹ upā-
hanatthavikaṃ. ²¹ B¹ omits pacchā.

gaṇhīti“ vatvā „mayā gahite na kujjhissatīti¹ tumbhākaṃ vissāsenā“
 'ti vutte „ko mayā saddhīm tuyhaṃ vissāso nāmā“ 'ti vatvā kuddho
 utṭhahitvā pahari. Tassa sā kiriyā bhikkhūsu pākataḥ jātā. Ath'eka-
 divasaṃ bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathāṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso
 asuko kira daharako upajjhāyassa vissāsenā vatthakhaṇḍaṃ² gahetvā 5
 upāhanatthavikaṃ³ akāsi, atha naṃ upajjhāyo 'ko mayā saddhīm
 tuyhaṃ vissāso nāmā' 'ti vatvā kuddho utṭhahitvā paharīti“. Satthā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
 pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa⁴ bhikkhu⁵
 attano saddhivihārikaṇa⁶ saddhīm avissāsiko, pubbe pi avissāsiko yevā“ 10
 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁷ brāhmaṇakule nibbatitvā vayappatto
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 gaṇasatthā hutvā Himavantapadese⁸ vāsaṃ kappesi. Tasmiṃ 15
 isigaṇe eko tāpaso Bodhisattassa vacanaṃ akatvā ekaṃ mata-
 mātikaṃ hatthipotakaṃ paṭijaggi. Atha naṃ so vuddhippatto⁹
 māretvā araṇṇaṃ pāvisi. Tassa sarīrakiccaṃ katvā isigaṇo¹⁰
 Bodhisattaṃ parivāretvā „bhante kena nu kho kāraṇena mitta-
 bhāvo vā amittabhāvo vā sakkā jānitun“ ti pucchi¹¹. Bodhi- 20
 satto „iminā va¹² kāraṇenā¹³“ 'ti ācikkhanto imā gāthā avoca:

1. Na naṃ umhayate disvā na ca naṃ¹⁴ paṭinandati
 cakkhūni c' assa na dadāti paṭilomaṇ ca vattati. 89.

2. Ete bhavanti ākāra amittasmiṃ paṭiṭṭhitā
 yehi amittaṃ jāneyya disvā ca sutvā ca paṇḍito ti. 90. 25

Tattha na naṃ umhayate disvā ti yo hi¹⁵ yassa amitto hoti so¹⁶ taṃ
 puggalaṃ disvā na umhayate¹⁷ lasitaṃ¹⁸ na karoti pahaṭṭhākāraṃ na dasseti,

¹ RP kujjhissasi. ² B¹ vatta-. ³ B¹ upāhanatthavikaṃ. ⁴ B¹ evaso. ⁵ both MSS. bhikkhū. ⁶ B¹ viharikaṇa. ⁷ B¹ kāsiraṭṭhe. ⁸ B¹ -ppadese. ⁹ B¹ addo so. ¹⁰ B¹ -ṇā. ¹¹ B¹ pucchisu. ¹² K ca, B¹ vā. ¹³ B¹ omits kāraṇenā. ¹⁴ B¹ va ca naṃ. ¹⁵ B¹ ha. ¹⁶ K omits so. ¹⁷ K umhate. ¹⁸ B¹ sāpitaṃ.

na ca naṃ paṭinandaṭṭi tassa¹ vacanaṃ sutvāpi taṃ² puggalaṃ na paṭi-
 nandati sādhu subhāsitaṃ³ ti⁴ nābhbanumodati⁵, cakkhūni cassa na dadātīti
 cakkhunū cakkhunū āharitvā pamukho⁶ htvā na oloketi, aññato cakkhūni harati,
 paṭilomaṃ ca vattatīti tassa kāyakammaṃ vacikammam pi na rocati⁷ paṭi-
 5 lomaṃ⁸ gāhaṃ gaṇhati paccanikaṃ⁹ gāhaṃ, ākāraṃ ti kāraṇāni, yehi amittaṃ
 ti yehi kāraṇehi, tāni kāraṇāni disvā ca sutvā ca paṇḍito puggalo ayaṃ me¹⁰
 amitto ti jāneyya, tato viparītehi pana mittabhāvo¹¹ jānītabbo ti.

Evam Bodhisatto mittāmittabhāvakāraṇāni ācikkhitvā Brah-
 mavihāre¹² bhāvetvā brahmalokūpago ahoṣi¹³.

10 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 hatthiposaakatāpaso saddhivihāriko ahoṣi, hatthi¹⁵ upajjhāyo, isiṇaṇo
 Buddhapariṣā, gaṇasatthā pana aham evā¹⁶ ti. Mittāmitta-
 jātakam¹⁶.

8. Rādhajātaka.

15 Pavāsā¹⁷ āgato tātā ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto
 ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabha kathesi. So kira Satthārā
 „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccaṃ bhante“
 ti vatvā „kimkāraṇā“ ti vutte „ekaṃ alaṃkātaitthim¹⁸ disvā kilesa-
 vaṣeṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „mātugāmo nāma bhikkhu¹⁹ na
 20 sakkā rakkhitum, pubbe²⁰ dovārike ṭhapetvā²¹ rakkhantāpi rakkhitum
 na sakkhimsu, kin te itthiya²², laddhāpi rakkhitum na sakkā“ ti²³ vatvā
 atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto sukayoniyaṃ nibbatti, Rādho ti ssa nāmaṃ,
 35 kaniṭṭhabhātā pan' assa Poṭṭhapādo nāma. Te ubho pi taruṇa-
 kāle yeva eko luddako gahetvā Bārāṇasiyaṃ aññatarassa brāhma-
 ṇassa adāsi. Brāhmaṇo te puttattṭhāne ṭhapetvā²¹ paṭijaggi.

¹ Bⁱ paṭi. ² K naṃ. ³ Bⁱ -taṃ. ⁴ Bⁱ omits. ti. ⁵ Bⁱ nu cānumodanti. ⁶ Bⁱ
 paṭimukho. ⁷ Bⁱ rocati. ⁸ Bⁱ -ma. ⁹ K paccanikaṃ, Bⁱ pañcanika. ¹⁰ Bⁱ omits.
 me. ¹¹ K mittāmitta-. ¹² Bⁱ brahmaṇa-. ¹³ K ahoṣīti. ¹⁴ Bⁱ dhammadesanaṃ.
¹⁵ so both MSS. ¹⁶ Bⁱ adds sattamaṃ niṭṭhitaṃ. ¹⁷ Ofr. supra Vol. I p. 495.
¹⁸ Bⁱ savāsaṃ. ¹⁹ Bⁱ alaṃkātāṃ-. ²⁰ K bhikkhū. ²¹ Bⁱ adds pi. ²² Bⁱ ṭhapetvā.
²³ Bⁱ Bp -yo. ²⁴ Bⁱ sakkotiṭṭi.

Brāhmaṇassa pana brāhmaṇī arakkhitā¹ dussilā. So² vohāra-
karaṇatthāya³ gacchanto te sukapotake āmantetvā „tāta, ahaṃ
vohāratthāya gacchāmi, kāle vikāle vā tumhākaṃ mātu
karaṇakammaṃ olokeyyāthā ti, aññassa purisassa⁴ gamana-
bhāvaṃ vā āgamanabhāvaṃ⁵ vā jāneyyāthā“⁶ 'ti brāhmaṇiṃ 5
sukapotake⁶ paṭicchāpetvā⁷ agamāsi. Sā tassa⁸ nikkhanta-
kalato paṭṭhāya anācāraṃ cari, rattim pi divāpi āgacchantānaṃ
ca gacchantānaṃ ca pamāṇaṃ n' atthi. Taṃ disvā Poṭṭhapādo
Rādhaṃ pucchi: „brāhmaṇo imaññ brāhmaṇiṃ ambhākaṃ piyyā-
detvā gato, ayaṃ ca pāpakammaṃ karoti, vadāmi naṃ“ ti. 10
Rādho „mā vadāti“⁹ āha. So tassa vacanaṃ agahetvā „amma
kiṃkaraṇā pāpakammaṃ karosīti“ āha. Sā taṃ māretukāmā
lutvā „tāta, tvaṃ nāma mayhaṃ putto, ito paṭṭhāya na karissā-
mīti, ehi tāta tāvā“¹⁰ 'ti piyāyamaṇā viya naṃ¹¹ pakkosivā
agataṃ gahetvā „tvaṃ maṃ ovadasi“¹², attano pamāṇaṃ na 15
jānāsīti“ givaṃ gahetvā māretvā¹³ uddhanantaresu pakkhipi.
Brāhmaṇo āgantvā vissamitvā Bodhisattaṃ „kiṃ tāta Rādha
mātā vo“¹⁴ anācāraṃ karoti na¹⁵ karotīti“ pucchanto paṭhamañ
gātham āha:

1. Pavāsā¹⁶ āgato tāta idāni na cirāgato, 20
kaccin nu tāta te mātā¹⁷ na aññaṃ upasevatīti. 91.

Tass' attho: ahaṃ tāta¹⁸ pavasā āgato so c' amhi¹⁹ idān' eva āgato na
cirāgato, tena pavattim ājānanto taṃ pucchāmi: kaccin²⁰ nu²¹ tāta te²² mātā
aññaṃ²³ purisaṃ na upasevatīti.

Rādho „tāta paṇḍitā²⁴ nāma bhūtaṃ vā abhūtaṃ vā aṇiy- 25
yānikaṃ nāma na²⁵ kathentīti“ nāpento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī arakkhikā. ² K omits so. ³ Bī -kāra-. ⁴ so BP; Bī aññapurisā, K aññaṃ
purisantarāhi. ⁵ K aga-, Bī āmana-, BP āgamanabhāvaṃ anāgamanabhāvaṃ vā.
⁶ Bī -kānaṃ. ⁷ Bī paṭicchādetvā. ⁸ Bī cāssa. ⁹ K vadhīti, Bī caritī. ¹⁰ Bī tāva
tātā. ¹¹ K omits naṃ. ¹² Bī vadasi. ¹³ Bī vidhaṃ parivattetvā. ¹⁴ Bī te mātā.
¹⁵ Bī omits karoti na. ¹⁶ Bī savāsā. ¹⁷ Bī kiccū nu kho tāta mātā. ¹⁸ Bī adda
rādha. ¹⁹ Bī sodhamhi. ²⁰ Bī kicci. ²¹ Bī adda kho. ²² Bī omits te. ²³ K
añña. ²⁴ Bī -to. ²⁵ Bī omits na.

2. Na kho pan' etaṃ subhaṇaṃ¹ giraṃ saccupasaṃhitaṃ ,
sayetha Poṭṭhapādo va mummure² upakūsito³. 92.

Tattha girā ti vacanaṃ, vacanaṃ⁴ hi yathā idāni girā evaṃ taḍā girā ti
vuccati, so hi⁵ sukaṇṇapotaṃ līṅgaṃ anādiyitvā⁶ evaṃ āha, ayaṃ pan' ettha attho:
5 tāta paṇḍitena⁷ nāma saccupasaṃhitaṃ⁸ yathābhūtaṃ atthayuttani⁹ sabhāva-
vācam¹⁰ pi aniyāyānikaṃ¹¹ na subhaṇaṃ¹², aniyāyānikaṃ ca saccāni bhaṇanto
sayetha Poṭṭhapādo va mummure¹³ upakūsito¹⁴ ti¹⁵ yathā Poṭṭhapādo
kukkulo¹⁶ jhāmo¹⁷ sayati evaṃ sayeyyā ti, upakūjito¹⁸ ti pi pāṭho, ayaṃ ev'
attho.

10 Evam Bodhisatto brāhmaṇassa dhammaṃ desetvā „mayāpi
imasmim̐ ṭhāne vasitum̐ na sakkā“ ti brāhmaṇaṃ āpucchitvā
araññaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam̐ samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiṭṭhale patitṭṭhahi)
15 „Tadā Poṭṭhapādo Ānando ahoṃ, Rādhō pana ahaṃ evā“ 'ti. Rādhā-
jātakam̐²⁰.

9. Gahapatijātaka.

Ubhayam me na khamatīti. Idam̐ Satthā Jetavane vi-
haranto ukkaṇṭhitam̐ eva²¹ ārabba kathesi²², kathento²³ ca²⁴
20 „mātugāmo nāma arakkhiyo“²⁵, pāpaṃ²⁶ katvā yena ten'“²⁷ upāyena
sāmikam̐ vañceti²⁸ yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyam̐ Brahmadatte rajjam̐ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁹ gahapatikule nibbattitvā vayap-
patto gharāvāsaṃ gaṇhi. Tassa bhariyā dussilā gāmaḥhojana-
25 kena saddhim̐ anācāraṃ carati. Bodhisatto nātvā parigaṇhanto

¹ K subhaṇaṃ, B¹ purāṇaṃ. ² so RP; K paccū-, B¹ paccu-. ³ B¹ summena.
⁴ B¹ upakūpito. ⁵ B¹ nacanaṃ. ⁶ B¹ omits hl. ⁷ B¹ anāda-. ⁸ B¹ paṇḍito. ⁹ K
yathābhūtaṃ tatthayuttaṃ, B¹ yathābhūtatthayutta, RP atthayutta. ¹⁰ B¹ RP sabhā-
vavacanaṃ. ¹¹ B¹ ane-. ¹² B¹ purāṇaṃ. ¹³ B¹ suppanne. ¹⁴ B¹ upakumatto.
¹⁵ K omits ti. ¹⁶ B¹ -lo. ¹⁷ B¹ cabbamo. ¹⁸ B¹ upakūṭhito. ¹⁹ B¹ dhamma-
desanaṃ. ²⁰ B¹ adda aṭṭhamam̐ nīṭṭhitam̐. ²¹ B¹ ukkaṇṭhitabhāvaḥbhikkhum̐.
²² K omits kathesi. ²³ K kathanto. ²⁴ B¹ va. ²⁵ B¹ -ko. ²⁶ B¹ pākammam̐.
²⁷ B¹ yensakenaci. ²⁸ B¹ sāmikenāceti, K vañcenti. ²⁹ B¹ kāsikaraṭṭhe.

carati. Tadā pana antovasse bījesu nīhaṭesu' chātakaṃ ahoṣi,
 sassānaṃ gabbhagahaṇakālo³ jāto, sakalagāmaṃvāsino „ito
 māsadvayena³ sassāni uddharitvā vihiṃ dassāmā“ 'ti ekato
 hutvā gāmaḥhojakassa hatthato ekaṃ jaragoṇaṃ gahetvā maṃ-
 saṃ khādimsu. Ath' ekadivasaṃ gāmaḥhojako khaṇaṃ oloketvā 5
 Bodhisattassa bahigatavelāya⁴ gehaṃ pāvisi. Tesāṃ sukhani-
 pannakkhaṇe⁵ yeva Bodhisatto gāmadvārena pavisitvā gehābhi-
 mukho pāyāsi⁶. Sā itthi⁷ gāmadvārābhimukhi⁸ taṃ disvā
 „ko nu kho“ ti ummāre ṭhatvā⁹ oloketi¹⁰ „so yevā“ 'ti ṇatvā
 gāmaḥhojakassa ācikkhi. Gāmaḥhojako bhīto pakampi. Atha 10
 naṃ sā „mā bhāyi, atth' eko upāyo, amhehi tava hatthato go-
 maṃsaṃ khāditaṃ, tvaṃ maṃsamūlaṃ sodhento viya hohi, ahaṃ
 koṭṭhaṃ āruya koṭṭhadvāre ṭhatvā 'vihi n' atthīti' vakkhāmi,
 tvaṃ gehamajjhe ṭhatvā 'amhākaṃ ghare dārakā jātā, maṃsa-
 mūlaṃ¹¹ dehīti' punappuna¹² codeyyāsīti“ vatvā koṭṭhaṃ āruya 15
 koṭṭhadvāre nisīdi¹³. Itaro gehamajjhe ṭhatvā „maṃsamūlaṃ
 dehīti“ vadati, sā koṭṭhadvāre nisinnā „koṭṭhe vihi n' atthi,
 sasse uddhaṭe dassāmi, gacchā“ 'ti āha. Bodhisatto gehaṃ
 pavisitvā tesāṃ kiriyaṃ disvā¹⁴ „imāya pāpāya kataupāyo¹⁵
 esa bhavissatīti“ ṇatvā gāmaḥhojakaṃ¹⁶ āmantetvā „bho gāma- 20
 hjojaka¹⁷ amhe hi¹⁸ tava jaragoṇassa¹⁹ maṃsaṃ khādantā 'ito
 māsadvayena²⁰ vihiṃ²¹ dassāmā' 'ti khādīmha²², tvaṃ addhamā-
 saṃ²³ pi anatikkamitvā idān' eva kasmā āharāpesi, na tvaṃ
 iminā kāraṇenāgato²⁴, aññena kāraṇena āgato bhavissasi²⁵, may-
 haṃ tava kiriya²⁶ na ruccati, ayam pi anācārā pāpadhammā 25
 koṭṭhe vihiṇaṃ abhāvaṃ jānāti, sā dāni koṭṭhaṃ āruya 'vihi²⁷

¹ B¹ hanīkesu. ² both MSS. -gahana-. ³ B¹ dvayaccayena. ⁴ B¹ -gatakāvelāya.
⁵ B¹ sukhaniṣinna-. ⁶ B¹ ahoṣi. ⁷ B¹ itthi. ⁸ B¹ -khaṃ. ⁹ B¹ ṭhatvā. ¹⁰ K olo-
 kenti, B¹ oloketi. ¹¹ maṃsamūlaṃ - - - maṃsamūlaṃ wanting in B¹. ¹² B¹ pu-
 nappunaṃ. ¹³ B¹ nisīditvā. ¹⁴ itaro - - - disvā wanting in B¹. ¹⁵ B¹ katha-
¹⁶ B¹ -bhojanakaṃ. ¹⁷ B¹ -bhojanaka-. ¹⁸ B¹ B² omit hi. ¹⁹ K jaragonassa, B¹
 jaraggonassa. ²⁰ B¹ -dvayaccayena. ²¹ B¹ vihi. ²² B¹ -bā. ²³ K adha-, B¹ sība-.
²⁴ B¹ -nena āgato. ²⁵ B¹ omits bhavissasi. ²⁶ B¹ -yaṃ. ²⁷ B¹ vihi.

n' atthīti' vadati¹ tvam pi 'dehīti'² ubhinnam pi vo kāraṇam
mayham na ruccatīti³ etam attham pakāsento imā gāthā avoca:

1. Ubhayaṃ me na khamati, ubhayaṃ me na ruccati:

yā cāyaṃ koṭṭham otiṇṇā 'na dassamī' iti bhāsatī, 93.

2. Tam tam gāmapati brūni: kadare appasmiṃ jīvite
dve māse kāraṃ⁴ katvāna⁵ maṃsaṃ jaraggavaṃ kisaṃ
appattakāle⁶ codesi, tam pi mayham na ruccatīti. 94.

Tattha tam tam gāmapati brūmiti ambho⁶ gāmajjehaka tena kāraṇena
tam vadāmi, kadare appasmiṃ jīvite ti ambhakaṃ jīvitaṃ nāma kadaraṃ⁷
c' eva thaddham lūkaṃ kasiṃ⁸ appaṇ ca maṇḍaṃ parittam, tasmīṃ no eva-
rūpe jīvite vattamāne dve māse kāraṃ⁹ katvāna maṃsaṃ jaraggavaṃ
kisaṃ ti ambhakaṃ maṃsaṃ¹¹ gaṇhantānaṃ jaraggavaṃ kisaṃ dubbalaṃ jarā-
gaṇaṃ dadamāno tvam dvīhi māsehi mūlaṃ dātabban ti evaṃ dve māse kāraṃ¹²
saṃgarapaticchedaṃ¹³ katvā appattakāle codesīti tasmīṃ kāle asanipatte
antarā va codesi, tam pi mayham na ruccatīti yā cāyaṃ pāpadhammā dū-
sīlā autokotṭhe vīhināṃ natthibhāvāṃ jānamānā va ajānantī¹⁴ viya hutvā koṭṭham
otiṇṇā koṭṭhadvāreṇa¹⁵ thatvā¹⁶ na dassamī iti bhāsatī tvam pi yaṇ ca¹⁷ akāle
codesi tam tam pīti idaṃ ubhayaṃ mama n' eva khamati na ruccatīti.

Evam so kathento va¹⁸ gāmapajjakaṃ cūlāya gahetvā
kaḍḍhitvā¹⁹ gehamajjhe pādetvā²⁰ „gāmapajjako 'mhīti'²¹ „pa-
rassa rakkhitagopitaḥaṇḍe²² aparajjasīti²³ ādihi paribhāsītva²⁴
pothetvā dubbalaṃ katvā gīvāya²⁵ gahetvā gehā nikkakḍḍhitvā²⁶
tam duṭṭhāitthiṃ²⁷ kesesu gahetvā koṭṭhā otāretvā nippothetvā²⁸
„sace puna evarūpaṃ karosi jānissasīti²⁹ santajjesi. Tato
patṭhāya gāmapajjako³⁰ tam gehaṃ oloketum pi³¹ na visahi,
sāpi pāpā puna³² manasāpi aticaritum nāsakkhi.

¹ K vadasi. ² B¹ omits tvam pi dehīti. ³ B¹ saṅkaraṃ. ⁴ B¹ katvā. ⁵ K -laṃ.
⁶ K ambho. ⁷ K kadare. ⁸ both MSS. kasiṃ. ⁹ B¹ saṅkaraṃ. ¹⁰ B¹ katvā.
¹¹ B¹ omits maṃsaṃ. ¹² B¹ omits kāraṃ. ¹³ B¹ saṅkaraṃ-, K saṅgarapā-, B²
saṅkara. ¹⁴ B¹ sajanantī. ¹⁵ B¹ koṭṭhadvāre. ¹⁶ B¹ thatvā. ¹⁷ B¹ appiṇṇa ca
tvam. ¹⁸ B¹ ca. ¹⁹ B¹ kesekakḍḍhetvā. ²⁰ B¹ pothetvā. ²¹ B¹ gāmapajjanakam-
hiti. ²² B¹ -gopitepiṇṇaḥaṇḍe. ²³ B¹ aharaḥasīti. ²⁴ B¹ parisaṇṇitvā. ²⁵ B¹ -yam
²⁶ K nikkakḍḍhitvā corr. to nikkā-, B¹ nikkakḍḍhetvā. ²⁷ B¹ duṭṭhāiti. ²⁸ B¹ nipo-
thetvā. ²⁹ K jānissasīti, B¹ jānissatīti. ³⁰ B¹ -janako. ³¹ B¹ omits pi. ³² s,
B²; K sāpi pā puna, B¹ puna pāpā.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsesi: (Sacca-pariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattiphale patitṭhahi) „Tadā gāma-bhojakassa niggaḥakārako gahapati aham eva ahosin“ ti¹. Gahapati-jātakam².

10. Sādhūsīlajātaka.

5

Sarīradavyan³ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram⁴ brāhmaṇam ārabha kathesi. Tassa kira catasso dhītaro ahesum. Tā cattāro janā patthenti, tesu eko abhirūpo sarīrasampanno, eko vayappatto mahallako, eko jātisampanno, eko silavā ti. Brāhmaṇo cintesi: „dhītaro nivesentena⁵ patitṭhāpentena⁶ kassa nu⁷ kho dātabbā⁸, 10 kim rūpasampannassa udāhu vayappattassa, jātisampannasīlavantānam⁹ aññatarassā“ ti so cinto pi ajānitvā¹⁰ „imam kāraṇam Sammasambuddho jānissati, tam pucchitvā etesam antare anucchavikassa dassāmā¹¹“ ti gandhamālādini gāhāpetvā vihāram gantvā Satthāram vanditvā ekamantam nisinno ādito patṭhāya tam attham ārocetvā „bhante imesu 15 catusu¹² janesu kassa dātuṃ vaṭṭatīti¹³“ pucchi. Satthā „pubbe pi¹⁴ paṇḍitā etaṃ paṇhaṃ kathayimsu, bhavaśaṃkhepagatattā pana sallakkhetuṃ na sakkotīti“ vatvā tena yācito atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto Takka- 20 silāyam sippam gaṇhitvā āgantvā Bārāṇasiyam disāpāmoḁkko ācariyo ahoṣi. Ath' ekassa brāhmaṇassa catasso dhītaro ahesum. Tā evam eva cattāro janā patṭhayimsu. Brāhmaṇo „kassa nu kho dātabbā¹⁵“ ti ajānanto „ācariyam pucchitvā dātabbayuttakassa dassāmīti“ tassa santikam gantvā tam attham puc- 25 chanto paṭhamam gātham āha:

1. Sarīradavyam vaddhavyam¹⁶ sojaccam sādhūsīliyam,
brāhmaṇan te va¹⁷ pucchāma: kam¹⁸ nu tesam vaṇimhase¹⁹
ti. 95.

¹ B¹ aham eva ti. ² B¹ adda navamaṃ nīṭhitam. ³ B¹ sarīradappavuddhavyan.
⁴ B¹ aññatara. ⁵ B¹ nivesane. ⁶ B¹ patitṭhap-. ⁷ B¹ omits nu. ⁸ K -bbo,
B¹ dāṭappa. ⁹ K -sampannassa sīla-. ¹⁰ B¹ ajānetvā. ¹¹ B¹ -mi. ¹² K catu.
¹³ K vaddhatīti. ¹⁴ K adda te. ¹⁵ K -bbo. ¹⁶ B¹ vuddhavyam. ¹⁷ B¹ ca.
¹⁸ B¹ kim. ¹⁹ B¹ vaṇimhase.

Tattha sarīradavyan¹ ti ādīhi tesam catunnam vijjamāne guṇe pakāseti²,
 ayam h' ettha³ adhippāyo: dhītarō me cattāro janā patthenti, tesu ekassa sarīra-
 davyam atthi sarīrasampadāya⁴ abhirūpabhāvo samvījati, ekassa vaddhavyam⁵
 vuddhabhāvo⁶ mahallakatā atthi, ekassa⁷ sojaccam sujātisampadā⁸ atthi, su-
 5 jaccan⁹ ti pi pāṭho, ekassa sādhusīliyam¹⁰ sundarasīlabhāvo sīlasampadā atthi,
 brāhmaṇan te va¹¹ pucchāmā 'ti tesu asukassa nām' etā¹² dātābā ti ajā-
 nantā¹³ mayam bhavantaṃ brāhmaṇāñ ñeva¹⁴ pucchāma, kaṃ¹⁵ nu tesam
 vaṇimhase¹⁶ ti tesam catunnam janānam kaṃ¹⁷ vaṇimhase kaṃ icchāma kassa
 tā kumārīkā dadāma 'ti pucchati¹⁷.

10 Tam sutvā ācariyo „rūpasampadādisu vijjamānāsu pi vipanna-
 sīlo gārayho, tasmā tam¹⁸ na-ppamānam, amhākaṃ¹⁹ silavanta-
 bhāvo ruccatīti¹⁹“ imam attham pakāsento dutiyam gātham āha:

2. Attho atthi sarīrasmiṃ, vaddhavyassa²⁰ namo kare,
 attho atthi sujātasmiṃ, sīlam asmāka²¹ ruccatīti. 96.

15 Tattha attho atthi sarīrasmiṃ ti rūpasampanne pi sarīre²² attho viseso
 vaḍḍhi²³ atthi yeva, n' atthīti na vadāmi, vaddhavyassa²⁴ namo kare ti
 vuddhabhāvassa²⁵ pana namakkāram eva karomi, vuddhabhāvo²⁶ hi vandana-
 mānanam²⁷ labhati, attho atthi sujātasmiṃ ti sujāte pi purise²⁸ vaḍḍhi²⁹
 atthi, jātisampatti³⁰ hi pi³¹ icchitābā yeva, sīlam asmāka ruccatīti³² am-
 20 hākaṃ¹⁸ pana³³ sīlam eva ruccati³⁴, sīlavā hi ācārasampanno sarīradavyavira-
 hito³⁵ pi³⁶ puḷḷo pasamso³⁷ ti.

Brāhmaṇo tassa vacanam sutvā silavantass' eva dhītarō adāsi.

Satthā imam dhammadēsanam āharitvā succāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne brāhmaṇo sotāpatti-phale patitṭhahi)

25 „Tadā ayam eva brāhmaṇo ahosi, disāpāmoḃkhācariyo³⁸ pana aham
 evā³⁹ 'ti. Sādhusīlajātakam³⁹. Ruhakavaggo⁴⁰ pañcamo.

¹ B¹ sarīradabyan. ² K -tu. ³ B¹ ayam ettha. ⁴ K -padā. ⁵ B¹ vuḍḍabyam.
⁶ B¹ vuḍḍhatāvo. ⁷ B¹ kassa. ⁸ K sujātitāsampadā, B¹ sujātājātisampadā. ⁹ K
 sujan. ¹⁰ B¹ -sīlissa. ¹¹ B¹ tveva. ¹² K etam. ¹³ B¹ jānantā. ¹⁴ K -ṇāñ ceva.
¹⁵ B¹ kiṃ. ¹⁶ B¹ gaṇhimatessa. ¹⁷ B¹ pucchatīti attho. ¹⁸ B¹ tā. ¹⁹ K asmā-
 kaṃ.. ²⁰ B¹ vuḍḍhibyassa. ²¹ K asvāka, B¹ amhākaṃ. ²² B¹ sarīre pi.
²³ vuḍḍhi. ²⁴ B¹ vuḍḍhabhyassa. ²⁵ B¹ vuḍḍhambhāvassa. ²⁶ B¹ vuddhabhāvo.
²⁷ B¹ vantamānanam. ²⁸ B¹ sujāte paripūrīta. ²⁹ B¹ vuḍḍhiva. ³⁰ K -sampati.
³¹ B¹ pi hi. ³² B¹ amhākaṃ rucjati. ³³ K omits pana. ³⁴ B¹ rucjati.
³⁵ B¹ sarīradabya-. ³⁶ B¹ omits pi. ³⁷ B¹ pasamso. ³⁸ B¹ -mokkho ācariyo.
³⁹ B¹ adds dasaman. ⁴⁰ B¹ duhasavaggo.

6. NATAMDALHAVAGGA.

1. Bandhanāgārajātaka.

Na taṃ daḷhaṃ bandhanam āhu dhīrā ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto bandhanāgāraṃ ārabha kathesi. Tasmim
 kira kāle bahū¹ sandhicchedakapanthaghātakamanussaghātakacore² āne- 5
 tvā Kosalarañño dassesum. Te rājā andubandhanarajjubandhanasaṃ-
 khalikabandhanehi bandhāpesi. Timsamattā jānapadā³ bhikkhū Satthā-
 raṃ daṭṭhukāmā āgantvā disvā vanditvā punadivase piṇḍāya carantā
 bandhanāgāraṃ gantvā⁴ te core disvā piṇḍapāṭapaṭikkantā sāyaṇha-
 samaye Tathāgataṃ upasaṃkamitvā „bhante ajja⁵ amhehi piṇḍāya 10
 carantehi bandhanāgāre bahū corā andubandhanādihi baddhā mahā-
 dukkhaṃ anubhavantaṃ diṭṭhā, te tāni bandhanāni⁶ chinditvā palāyitum
 na sakkonti, atthi nu kho tehi bandhanehi thirataṃ nāma aṇṇaṃ
 bandhanan⁷ ti pucchimsu. Satthā „bhikkhave⁸ bandhanāni nāma⁹ etāni,
 yaṃ pan¹⁰ etaṃ dhanadhañṇaputtadārādīsu¹¹ taṇhāsamkhātāṃ kilesa- 15
 bandhanam etaṃ ettehi¹² bandhanehi¹³ sataguṇena sahaṣaguṇena thira-
 taram, evaṃ¹⁴ mahantam pi pan¹⁵ etaṃ¹⁶ ducchindiyam bandhanam
 porāṇakapaṇḍitā chinditvā Himavantaṃ pavisitvā pabbajimsū¹⁷ 'ti vatvā¹⁸
 atitā āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto ekasmiṃ duggatagahapatikule nibbatti. Tassa
 vayappattassa pitā kālam akāsi. So bhatim katvā mātaraṃ
 posesi. Ath' assa mātā¹⁴ anicchamānass' eva ekaṃ kuladhī-
 taraṃ gehe katvā¹⁵ aparabhāge kālam akāsi. Bhariyāya pi
 'ssa kucchiyaṃ gabbho patitṭhāsi¹⁶. So gabbhassa patitṭhi- 25
 tabhāvaṃ ajānanto „bhadde tvaṃ bhatim¹⁷ katvā jīva,
 ahaṃ pabbajissāmi¹⁸ āha. Sāpi¹⁹ „gabbho me patitṭhito¹⁹,

¹ Bī bahu. ² Bī -manussā-. ³ Bī ja-. ⁴ Bī gatvā. ⁵ Bī ajjeva. ⁶ Bī bandhāni.
⁷ Bī adds kin. ⁸ K -disu. ⁹ Bī etehi. ¹⁰ K omits bandhanehi. ¹¹ so all three
 instead of evarūpaṃ. ¹² Bī omits pi panetaṃ. ¹³ K omits vatvā. ¹⁴ Bī adds
 pi. ¹⁵ Bī -dhītaraṃ gahetvā. ¹⁶ Bī patitṭhati. ¹⁷ K adds vā vatim vā.
¹⁸ Bī sāmī. ¹⁹ K me nam gabbho patitṭhito.

mayi vijātāya dāraṇaṃ disvā pabbajissasīti¹ āha². So „sādhū“
 'ti sampaticchitvā tassā vijātakāle „bhaddhe, tvaṃ sotthinā vi-
 jātā³, idān' āhaṃ⁴ pabbajissāmīti⁵“ pucchi. Atha naṃ sā
 „puttassa⁶ tava thanapānato⁷ apagamanaṃkāle āgamehīti⁸“ vatvā
 5 puna gabbhaṃ gaṇhi. So cintesi: „imaṃ sampaticchāpetvā gan-
 tuṃ na sakkā⁹, imissā anācikkhitvā va palāyitvā pabbajissāmīti¹⁰“
 so tassā anācikkhitvā¹¹ rattibhāge utthāya palāyi. Atha naṃ¹²
 nagaraguttikā aggahesum. So „ahaṃ sāmi mātuposako nāma,
 vissajjetha maṃ“ ti tehi attānaṃ vissajjāpetvā ekasmiṃ tṭhāne
 10 vasitvā aggadvāren' eva¹³ nikkhamitvā¹⁴ Himavantaṃ pavisitvā
 isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
 jhānakīlāya kilanto vihāsi. So tattha vasanto¹⁵ „evarūpaṃ pi
 nāma me¹⁶ ducchindiyaṃ¹⁷ puttadārabandhanaṃ kilesabandha-
 naṃ chindin'¹⁸“ ti udānaṃ udānento imā gāthā avoca:

- 13 1. Na taṃ daḍḍhaṃ bandhanaṃ āhu dhīrā¹⁹ (Dhp. v. 343-46.)
 yad āyasaṃ dārujaṃ pabbajaṃ ca,
 sārattarattā maṇikuṇḍalesu
 puttesu dāresu ca yā apekhā²⁰. 97.
2. Etāṃ daḍḍhaṃ bandhanaṃ āhu dhīrā
 20 ohāriṇaṃ sithilaṃ duppamuñcaṃ,
 etam pi²¹ chetvāna²² vajanti dhīrā²³
 anapekhino kāmasukhaṃ pahāyā 'ti. 98.

Tattha dhīrā²⁴ ti dhītimā ti dhīrā dhikkhitapāpā ti dhīrā²⁵, athavā dhi²⁶
 vuccatī paññā, taya paññāya²⁷ samannāgata ti dhīrā, Buddhā Paccekabuddhā²⁸

¹ B¹ pabbajissasīti. ² B¹ omits āha. ³ B¹ pijātā. ⁴ B¹ idān' ahaṃ. ⁵ B¹ pappaj-
 jissamā ti apucchi. ⁶ B¹ puttakassa. ⁷ B¹ thanateva. ⁸ B¹ sakkomi. ⁹ B¹ anā-
 rocetvāva. ¹⁰ K omits naṃ. ¹¹ B¹ -dvāre. ¹² B¹ niggamitvā. ¹³ B¹ omits vi-
 hāsi so tattha vasanto. ¹⁴ B¹ omits pi nāma me. ¹⁵ B¹ ducchandiyānaṃ. ¹⁶ B¹
 chinditaṃ. ¹⁷ B¹ tirā. ¹⁸ B¹ apekkhā. ¹⁹ B¹ ekaṃ pi. ²⁰ K jetvāna. ²¹ B¹ thirā.
²² K omits dhīrā, B¹ thirā. ²³ B¹ dhītimā vikkhitapāpā ti vā dhīrā. ²⁴ both
 MSS. dhi. ²⁵ B¹ omits paññāya. ²⁶ B¹ omits paccekabuddhā.

Buddhasāvaka¹ Bodhisattā² ca ime va³ dhīrā nāma, yadāyasan⁴ ti ādisu⁵ yañ sarikkhalikasamikkhūtañ⁶ ayasā nibbattāñ⁷ āyasam⁸ yañ⁹ andubandhanasamikkhūtañ⁷ dārujañ yañ ca pabbajatiñeñ⁸ vā aññehi vā vākādīhi rajjukañ⁹ katvā katarajju-bandhanāñ tañ dhīrā dāhañ thīrañ¹⁰ ti nāhu na kathenti, sārattarattā ti sārattā hutvā rattā¹¹ bahalarāgarattā¹² ti attho, mañikuṇḍalesū¹³ 'ti mañisu ca¹⁴ kuṇḍalesu ca¹⁵ mañiyuttesu¹⁴ vā kuṇḍalesu¹⁵; etañ dāhañ ti ye¹⁶ mañikuṇḍalesu sārattarattā tesam¹⁷ yo ca¹⁷ rūgo¹⁸ yā ca tesam¹⁹ puttadāresu apekkhā²⁰ tañhā etañ²¹ kilesamayāñ bandhanāñ dāhañ thīrañ²² ti dhīrā āhu, ohāriṇaṇ ti ākaḍḍhitvā catusu apāyesu patanato²³ avabarati heṭṭhā²⁴ haratīti ohāriṇaṇ, sithhilaṇ ti bandhanatṭhāne chavicammanamāsaṇi na chindati lohitañ na nīha-¹⁰ rati bandhanabhāvaṃ pi na jānāpetīti²⁵ sithhilañ, duppamuñcaṇ ti tañhalobha-vasena hi ekavāraṃ pi uppaṇaṇ kilesabandhanāñ dāṭṭhatṭhānato kacchapo viya dummacayañ hotīti duppamuñcañ, etaṃ pi²⁶ chetvānā²⁷ 'ti etañ evaṇ²⁷ dā-¹⁵ haṃ pi kilesabandhanāñ²⁸ nāpakhaggena chinditvā ayadāmāni²⁹ chetvā matta-¹⁵ varavāraṇā³⁰ viya pañjare bhinditvā³¹ sīhapotakā³² viya ca³³ dhīrā ca vattho-¹⁵ kāmākilesakāme ukkārabhūmiyañ³⁴ jigucchamānā anapekkhino³⁵ hutvā kāmasukhañ pahāya vajanti pakkamanti, pakkamitvā ca pana līlavantañ pavisitvā isipabbaj-¹⁵ jañ³⁶ pabbajitvā jhānasukhena³⁷ vītiṇāmentīti³⁸.

Evam Bodhisatto imañ udānañ udānetvā aparihīnajjhāno
Brahmaloka-parāyano ahosi.

20

Satthā imañ dhammadesanañ āharitvā saccāni pakāsesi³⁹: (Sacca-
pariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmīno keci anāgāmīno keci
araṇhantā abesuṇ) „Tadā mātā Mahāmāyā ahosi, pitā Suddhodana-
mahārājā, bhariyā Rāhulaṇātā, putto Rāhulo, puttadārañ pahāya
nikkhamitvā pabbajitapuriso⁴⁰ pana ahaṃ evā⁴¹ 'ti. Bandhanāgāra-²⁵
jātakaṃ⁴¹.

¹ Bⁱ -tto. ² Bⁱ omits va. ³ K ādisu. ⁴ K nibbattāñ, Bⁱ nippattāñ. ⁵ Bⁱ aya-
sāñ. ⁶ K omits yañ. ⁷ Bⁱ anubandhana-. ⁸ K babbaja-, Bⁱ pappaja-.
⁹ Bⁱ rajjañ. ¹⁰ Bⁱ -dhanāñ ayañ sādīhi chinditūñ sakkūṇeyyabhāvena thīrā-
dāñ utirañ. ¹¹ Bⁱ omits rattā. ¹² K bahalavāga-, Bⁱ balavarāgatatā. ¹³ Bⁱ omits
mañisu ca kuṇḍalesu ca. ¹⁴ K mañisuktesu. ¹⁵ Bⁱ adds ca. ¹⁶ K yo.
¹⁷ Bⁱ ye va. ¹⁸ Bⁱ sārūgo. ¹⁹ Bⁱ yā va tesu. ²⁰ Bⁱ apekkhā. ²¹ K evaṇ.
²² Bⁱ dhīrañ. ²³ Bⁱ pātānato. ²⁴ K repeats heṭṭhā. ²⁵ Bⁱ adds thalapadajala-
tādīsu kammāñi kātūñ na detīti. ²⁶ K evaṇ tañ pi, Bⁱ etañ pi. ²⁷ Bⁱ omits
evaṇ. ²⁸ Bⁱ -dhañ. ²⁹ Bⁱ assadādhāñ. ³⁰ Bⁱ mattavāraṇo. ³¹ K chinditvā.
³² Bⁱ -ko. ³³ Bⁱ omits ca. ³⁴ Bⁱ uttāre bhūmi viya. ³⁵ Bⁱ anapekkhino.
³⁶ K omits isipabbajjañ. ³⁷ K jhānasukhena. ³⁸ Bⁱ adds attho. ³⁹ Bⁱ -setvā.
⁴⁰ Bⁱ -topuriso. ⁴¹ Bⁱ adds paṭhamāñ.

2. Kelisīlajātaka.

Hamsā koṇḍā mayūrā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyasmantaṃ Lakunṭakabhaddikaṃ¹ ārabha kathesi. So kirāyasmā Buddhasāsane pākaṭo ahosi paññāto² madhurassaro madhura-

5 dhammakathiko paṭisambhidāppatto mahākhināsavo asītiyā therānaṃ.³ abbhantare pamāṇena⁴ omako⁵ Lakunṭako sāmaṇero⁶ viya khuddako⁷ kilanattāya kato⁸ viya. Tasmiṃ ekadivasaṃ⁹ Tathāgataṃ vanditvā Jetavanakoṭṭhakaṃ¹⁰ gate jānapadā tiṃsamattā bhikkhū „Dasabalaṃ vandissāmaṃ“¹¹ 'ti Jetavanaṃ pavisantā viharakoṭṭhake¹² therāṃ disvā

10 „sāmaṇero cso“¹³ ti saññāya¹⁴ therāṃ cīvarakaṇṇe gaṇhantā hatthe gaṇhantā sīse¹⁵ gaṇhantā nāsāya¹⁶ parāmasantā kaṇṇesu gaḥetvā cāletvā¹⁷ hatthakukkuccaṃ¹⁸ katvā pattacīvaraṃ paṭisāmetvā Satthāraṃ nṇasaṃkamitvā vanditvā nisīditvā Satthārā madhurapaṭisanthāre kate pucchimsu: „bhante Lakunṭakabhaddiyatthero kira nāṃ' eko tumhākaṃ

15 sāvako madhuradhammakathiko atthi, kahaṃ so idānīti“. „Kim pana bhikkhave daṭṭhukāṃ' atthā“¹⁹ 'ti. „Āma bhante“²⁰ ti²¹. „Yaṃ bhikkhave tumhe dvārakoṭṭhake disvā cīvarakaṇṇādisu²² gaṇhantā hatthakukkuccaṃ katvā āgatā esa so“²³ ti. „Bhante evarūpo patthitapatthano abhinīhārasampanno sāvako kimkāraṇā appesakkho jāto“²⁴ ti. Satthā

20 „attanā²⁵ katapāpaṃ²⁶ nissāyā“²⁷ 'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Sakko devarājā ahosi. Tadā Brahmadattassa jīṇaṃ jarāppattaṃ²⁸ hatthiṃ vā assaṃ vā goṇaṃ vā dassetuṃ na sakkā, kelisīlo hutvā tathārūpaṃ disvā va²⁹ anubandhāpeti,

25 jarasakaṭaṃ³⁰ pi disvā bhindāpeti, jīṇamātugāme disvā pakkosāpetvā udare pahārāpetvā³¹ pātāpetvā puna utthāpetvā bhāyāpeti, jīṇapurise disvā laṅghake viya bhūmiyaṃ samparivattakādikīlaṃ kilāpeti, apassanto „asukaghare kira mahallako atthīti“

¹ Bⁱ lakunṭakabhaddiyaṃ. ² Bⁱ saññāto. ³ Bⁱ mahātherānaṃ. ⁴ Bⁱ adds pana. ⁵ Bⁱ brahmako. ⁶ K lakunṭasamanero, Bⁱ lakunṭako-, B^p lakunṭalosā-. ⁷ Bⁱ bandhako. ⁸ Bⁱ gato. ⁹ K ekaṃ-. ¹⁰ K -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ¹¹ K -koṇḍake, Bⁱ -koṭṭhake. ¹² Bⁱ maññāya. ¹³ K B^p sīsaṃ. ¹⁴ Bⁱ -yaṃ. ¹⁵ Bⁱ jāleutā. ¹⁶ Bⁱ hatthāraṃ-. ¹⁷ Bⁱ omits āma bhante ti. ¹⁸ Bⁱ -disu. ¹⁹ Bⁱ attano. ²⁰ Bⁱ kattupāpakammaṃ. ²¹ Bⁱ jarāputtaṃ. ²² Bⁱ ca and adds manusee. ²³ Bⁱ jīṇasakaṭaṃ. ²⁴ Bⁱ daharāpetvā.

sutvāpi pakkosāpetvā kilāti. Manussā lajjantā attano mātā-
 pitaro tiro ratthāni pesenti. Mātupatthānadhammo pitupatthāna-
 dhammo pacchijji. Rājasevakā kelisilā va ahesum¹, matamatā²
 cattāro apāye pūrenti, devaparisā parihāyati³. Sakko abhinava-
 devaputte apassanto „kin nu kho kāraṇaṁ“ ti āvajjanto⁴ ñatvā⁵ 5
 „damessāmi nan“ ti mahallakavaṇṇaṁ abhinimminivā jinnā-
 yānake dve takkacāṭiyo āropetvā dve jaragone⁶ yojetvā ekas-
 miṁ chanādivase⁷ alaṁkatahatthiṁ abhirūhitvā⁸ Brahmadatte
 alaṁkatanagaraṁ padakkhiṇaṁ karonte pilotikanivattho taṁ⁹
 yānakaṁ pājento¹⁰ rañño abhimukho agamāsi. Rājā jinnayāna- 10
 kaṁ disvā „etaṁ yānakaṁ apanethā“¹¹ 'ti vadati. Manussā
 „kahaṁ deva, na passāmā“¹² 'ti āhaṁsu, Sakko attano ānubhāvena
 rañño yeva dassesi. Atha naṁ bahusampatte tasmiṁ tassa upa-
 ribhāgena pājento rañño matthake ekaṁ cāṭiṁ¹³ bhinditvā ni-
 vattāpento dutiyaṁ bhindi. Ath' assa sīsato patthāya¹⁴ ito c' ito 15
 ca takkaṁ paggharati. So tena atthiyati¹⁵ harāyati¹⁶ jigucchati.
 Ath' assa taṁ upaddutabhāvaṁ ñatvā Sakko yānakaṁ antara-
 dhāpetvā Sakkattabhāvaṁ māpetvā vajirahattho ākāse thatvā
 „pāpa adhammikarāja, kiṁ tvaṁ mahallako na bhavissasi
 tava sarīraṁ jarā na¹⁷ paharissati, kelisīlo¹⁸ hutvā¹⁹ vuddhe²⁰ 20
 viheṭhanakammaṁ karosi, taṁ ekakaṁ²¹ nissāya etaṁ²² kam-
 maṁ katvā matamatā²³ apāye paripūrenti, manussā mātāpitaro
 paṭijaggitum na labhanti, sace imamhā kammā na viramissasi
 vajirena te sīsaṁ padālessāmi, mā ito patthāy' etaṁ²⁴ kammaṁ
 akatthā²⁵ 'ti santajjetvā mātāpitunnaṁ guṇaṁ kathetvā vaddhā- 25
 pacāyikakammasa²⁶ ānisaṁsaṁ pakāsetvā ovaḍitvā sakatthānaṁ
 eva agamāsi. Rājā tato patthāya tathārūpaṁ²⁷ kammaṁ kātum
 cittam pi na uppādesi.

¹ Bⁱ assesum. ² Bⁱ mātāmatā. ³ Bⁱ -hāyanti. ⁴ K āvajjento. ⁵ Bⁱ taṁ kāraṇaṁ ñatvā. ⁶ Bⁱ jaragone. ⁷ K chanādivase, Bⁱ chanavādisse. ⁸ K -ru-. ⁹ Bⁱ omits taṁ. ¹⁰ Bⁱ pājento. ¹¹ Bⁱ ānethā. ¹² Bⁱ jāti. ¹³ K omits patthāya. ¹⁴ K addhī-
 yati, Bⁱ atthiyati, B^p atthiyati. ¹⁵ B^p hirāti. ¹⁶ Bⁱ omits na. ¹⁷ K kilisīlo. ¹⁸ Bⁱ
 adde bahu. ¹⁹ Bⁱ vuddha. ²⁰ Bⁱ ekaṁ. ²¹ Bⁱ taṁ. ²² Bⁱ mātāmatā. ²³ Bⁱ pa-
 thāyatan. ²⁴ Bⁱ akāsi. ²⁵ Bⁱ buddhāpajāyī-, B^p vuḍḍha-. ²⁶ K -rūpa.

Satthā imam atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Haṃsā koṇḍā mayūra ca hatthiyo pasadā migā
sabbe sīhassa bhāyanti, n' atthi kāyasmi tulyatā. 99.

2. Evam evaṃ¹ manusseṣu daharo ce pi paññavā,
so hi tattha mahā hoti, n' eva bālo sarīravā ti. 100.

Tattha pasadā migā ti pasadasaṃkhātā² migā, pasadā ca³ avasesā⁴ migā
cā⁵ ti pi attho yeva⁶, pasadā migā⁷ ti pi pāṭho, pasadā⁸ migā ti⁹ attho, n' atthi
kāyasmiṃ tulyatā ti sarīre⁹ pamāpaṃ nāma¹⁰ n' atthi, yadi bhavēyya mahā-
sarīrā hatthino c' eva pasadamigā ca sīhaṃ māreyyuṃ¹¹, sīho haṃsādayo khuddaka-
10 sarīre yeva māreyya¹², khuddakā yeva sīhassa bhāyēyyuṃ¹³ na mahantā, yasmā
pan' etiṃ n' atthi tasmā sabbe pi te sīhassa bhāyanti, sarīravā ti bālo mahā-
sarīro pi mahā nāma na hoti, tasmā Lakunṭakabhaddiko sarīrena khuddako ti¹⁴
mā taṃ nāpēna¹⁵ pi khuddako ti maññitthā ti attho¹⁶.

Satthā imam dhammadesanaṃ āharitvā¹⁷ saccāni pakāsetvā¹⁸
15 jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne tesu bhikkhūsu keci sotāpannā
keci sakadāgāmino keci arahantā¹⁹ ahesuṃ) „Tadā rājā Lakunṭaka-
bhaddiko ahosi, so²⁰ tāya keḷisīlatāya paresaṃ keḷinissayo jāto, Sakko
pana aham evā²¹ ti. Keḷisīlajātakaṃ²².

3. Khandhavattajātaka.

20 Virūpakkhehi me mettā ti. Idam Satthā Jetavane
viharanto aññataraṃ bhikkhūṃ ārabhā kathesi. Tam kira jantā-
gharadvāre kaṭṭhāni²³ phālentā²⁴ pūtirukkhantarā nikkhamitvā eko
sappo pādaṅguliyaṃ ḍasi²⁵, so tatth' eva mato. Tassa tathāmatabhāvo
sakalavihāre pākaṭo²⁶ ahosi. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū katham
25 samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso asuko kira bhikkhu jantāgharadvāre kaṭṭhāni²⁶
phālento²⁷ sappena daṭṭho tatth' eva mato²⁸ ti²⁹. Satthā āgantvā

¹ B¹ B² eva. ² K padasaṃkhātā, B¹ passadasaṃkhātā. ³ so B¹ B²; K tā. ⁴ B¹ avasesa. ⁵ B¹ omits yeva. ⁶ B¹ pasada-. ⁷ B¹ pasada. ⁸ B¹ adds pi. ⁹ B¹ sarīraṃ. ¹⁰ B¹ omits nāma, K nāva. ¹¹ K māreyya. ¹² B¹ adds di evaṃ. ¹³ B¹ bhāreyyuṃ. ¹⁴ B¹ hoti. ¹⁵ K nāpēna. ¹⁶ K vatvā. ¹⁷ K dassetvā. ¹⁸ B¹ omits saccāni pakāsetvā. ¹⁹ K -to. ²⁰ K omits so. ²¹ B¹ adds dutiyaṃ niṭṭhitaṃ. ²² B¹ -nam. ²³ K phālentā. ²⁴ B¹ ḍasi. ²⁵ B¹ -to. ²⁶ B¹ kaṇṭhāni. ²⁷ K phālento, B¹ halento. ²⁸ B¹ adds kathayīsu.

„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „sace so bhikkhave bhikkhu cattāri ahirāja-
 kulāni ārabhha mettaṃ abhāvayissa¹ na naṃ² sappo ḍaseyya³, po-
 rāṇakatāpasāpi⁴ hi anuppanne Buddhē⁵ catusu ahirājakulesu mettaṃ
 bhāvetvā tāni ahirājakulāni nissāya uppajjanakabhayato⁶ muccimsū⁷“ 5
 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto Kāsiraṭṭhe⁸ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
 kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo
 ca nibbattetvā Himavantapadese⁹ ekasmiṃ Gaṅgānivattane 10
 assamapadaṃ māpetvā jhānakīlaṃ kīlanto isigaṇaparivuto vi-
 hāsi. Tadā taṃ Gaṅgātīre nānappakārā dīghajātikā isīnaṃ¹⁰
 paripanthaṃ¹¹ karonti, yebhuyyena isayo jīvitaṃ pāpu-
 nānti. Tāpasā taṃ atthaṃ Bodhisattassa ārocesuṃ. Bodhisatto
 sabbe tāpase sannipādetvā „sace tumhe catūsu ahirājakulesu 15
 mettaṃ bhāveyyātha na vo sappā ḍaseyyuṃ, tasmā ito paṭṭhāya
 catūsu¹² ahirājakulesu evaṃ mettaṃ bhāvetthā“ 'ti vatvā imaṃ
 gātham āha:

1. Virūpakkhehi me mettaṃ, mettaṃ erāpathehi me,
 chabbyāputtehi¹³ me mettaṃ, [mettaṃ¹⁴] kaṇhāgotamakehi 20
 cā 'ti. 101.

Tattha virūpakkhehi me mettaṃ ti virūpakkhanāgarājakulehi saddhīna
 mayhaṃ mettaṃ, erāpathādīsu¹⁵ pi es'eva nayo, etāni pi hi¹⁶ erāpathanāgarāja-
 kulāni chabbyāputtanāgarājakulāni¹⁷ kaṇhāgotamakanāgarājakulāni¹⁸ ti nāgarāja-
 kulāni¹⁹ eva²⁰.

25

Evaṃ cattāri nāgarājakulāni dassetvā „sace tumhe etesu
 mettaṃ bhāvetuṃ sakkiṃissatha dīghajātikā vo na ḍasissanti na
 viheṭhessantīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ B¹ abhāvissa. ² B¹ naṃ na. ³ B¹ ḍaseyya. ⁴ B¹ porāṇakapaṇḍitatāpaso pi.
⁵ B¹ adds pi. ⁶ B¹ uppajjanabhayato. ⁷ B¹ pucchisū. ⁸ B¹ kāsikaraṭṭhe. ⁹ B¹
 -ppadese. ¹⁰ B¹ isigaṇaṇi. ¹¹ B¹ parimantāni. ¹² K catusu. ¹³ B¹ chabyā-
¹⁴ so all three MSS. ¹⁵ K -dīsu. ¹⁶ B¹ omits hi. ¹⁷ B¹ chabyā-. ¹⁸ K -makāni-,

2. Apāḍakehi me mettāṃ, mettāṃ dipāḍakehi¹ me,
catuppadehi me mettāṃ, mettāṃ bahuppadehi me ti. 102.

Tattha paṭhamapadena odissakāṃ katvā sabbesu² apāḍakesu³ dīghajātikesu
c' eva macchesu ca⁴ mettābhāvanā dassitā, dutiyapadena manussesu c' eva
5 pakkhijātesu⁵ ca, tatiyapadena⁶ hatthiassādisu⁷ ca⁸ sabbacatuppadesu⁹, catuttha-
padena vicchikasatapadiuccāliṅgapāṇikamakkaṭakādīsu¹⁰.

Evam sarūpena mettābhāvanam dassetvā idāni āyācana-
vasena dassento imam gātham āha:

- a. Mā maṃ apāḍako hiṃsi, mā maṃ hiṃsi dipāḍako¹¹,
10 mā maṃ catuppado hiṃsi, mā maṃ hiṃsi bahuppado ti. 103.

Tattha mā maṃ ti evaṃ ca tesu¹² apāḍakādīsu¹³ koci eko pi mā vihiṃ-
satu mā viheṭhetū 'ti evam āyācantā¹⁴ mettāṃ bhavethā¹⁵ 'ti attho.

Idāni anodissakavasena bhāvanam dassento imam gā-
tham āha:

- 15 4. Sabbe sattā sabbe paṇā sabbe bhūtā ca kevalā
sabbe bhadrāni passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā ti. 104.

Tattha taṇhādīṭṭhivasena vaṭṭe¹⁷ pañcasu khandhesu āsattā visattā laggā-
laggitā¹⁸ ti sattā assāsapassāsapavattanasamkhātēna pāṇanavasena¹⁹ pāṇā ti bhūtā
bhāvitā nibbattanavasena²⁰ bhūtā ti evaṃ²¹ vacanamattaviseso veditabbo, avi-
20 sesena pana sabbāni p' etāni padāni sabbasattasaṅgahakāṇ' eva²², kevalā ti
sakalā, idāni sabbasattass' eva²³ pariyaṇavacanam, bhadrāni passantū 'ti sabbe p'
ete sattā bhadrāni sādhuṇi kalyāṇāṇ' eva passantu, mā kañci¹⁶ pāpam āgamā
'ti etesu²⁴ kañci¹⁶ ekaṃ²⁵ sattam pi pāpam lāmakam dukkham mā āgamā²⁶ mā
āgacchatu mā pāpuṇātu, sabbe averā abyāpajjhā²⁷ sukhi niddukkhā hontū 'ti²⁸.

¹ B' dvipātakehi ² B' sappesu. ³ B' adda ca. ⁴ B' omits macchesu ca.

⁵ B' sesapakkhi-, K pakkhijātesu corr. to -tisū. ⁶ K tatiyena. ⁷ K -disu.

⁸ B' omits ca. ⁹ B' sabbesu catuppadesu. ¹⁰ K -disu, B' kasahapadī- - - pā-

ṇaka-, B' -pākaka-. ¹¹ B' dvipā-. ¹² B' ti etesu. ¹³ K -disu. ¹⁴ B' -to.

¹⁵ B' bhāveyyā. ¹⁶ B' kiñci. ¹⁷ K vaddhe. ¹⁸ K laggālagitā, B' vilaggā-

¹⁹ B' pāṇānaṃ vasena. ²⁰ B' omits vasena. ²¹ B' etam. ²² B' sappasattisaṅ-

gahakāneva. ²³ K sabbasaddasseva. ²⁴ B' evam tesu. ²⁵ K eka. ²⁶ so B';

K āgamma, B' omits āgamā. ²⁷ B' abyāpajho, K abyāpajjhā. ²⁸ B' omits ti.

Evam „sabbasattesu anodissakamettaṃ bhāvēthā“ 'ti vatvā
puna tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussarāpetum „appamāṇo Buddhō
appamāṇo Dhammo appamāṇo Saṃgho“ ti āha.

Tattha pamāṇakarāṇaṃ¹ kilesānaṃ abhāvena guṇānaṃ ca pamāṇabhāvena
Buddharatanaṃ² appamāṇaṃ, dhammo ti navavidhō lokuttaro³ dhammo, tassāpi⁴ 5
pamāṇaṃ nāma kātuṃ na sakkā⁵ ti appamāṇo, tena appamāṇena dhammena
samannāgatattā saṃgho pi appamāṇo.

Iti Bodhisatto „imesaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇe anussa-
rathā“ 'ti vatvā tiṇṇaṃ ratanānaṃ appamāṇaguṇataṃ⁶ dasse-
tvā sappamāṇe⁷ satte dassetuṃ „pamāṇavantāni sirimsapāni“⁸ 10
ahi vicchikā⁹ satapadi¹⁰ uṇṇānābhi sarabū¹¹ mūsikā“ ti āha.

Tattha sirimsapānīti¹² sabba-dīghajātikānaṃ¹³ nāmaṃ, te hi sarantā gac-
chanti sirena¹⁴ vā sapantīti¹⁵ sirimsapā¹⁶, ahīti¹⁷ ādi tesāṃ sarūpato nidassa-
naṃ, tattha uṇṇānābhīti¹⁸ makkaṭako, tassa hi nābhito uṇṇāsadisāṃ¹⁹ suttāṃ
nikkhamati, tasmā uṇṇānābhīti¹⁹ vuccati, sarabū²⁰ ti gharagolīkā. 15

Iti Bodhisatto „yasmā etesaṃ antorāgādayo pamāṇakarā
dhammā atthi tasmā etāni“²¹ sirimsapāni²² pamāṇavantānīti“
dassetvā „appamāṇānaṃ tiṇṇaṃ ratanānaṃ“²³ ānubhāvena ime
no²⁴ pamāṇavantā²⁵ rattimdivaṃ²⁶ parittakammaṃ²⁷ karontū“
'ti evaṃ „tiṇṇaṃ ratanānaṃ guṇāni“²⁸ anussarathā“ 'ti vatvā 20
tato uttarim²⁹ kattabbaṃ dassetuṃ imaṃ gātham āha:

5. Katā me rakkhā, katā me parittā,

paṭikkamantu bhūtāni,

so 'haṃ namo Bhagavato

namo sattannaṃ Sammāsambuddhānaṃ ti. 105. 25

¹ B¹ pamāṇaṇkarāṇaṃ, K B² pamāṇakarāṇaṃ. ² B¹ -ratanānaṃ. ³ B¹ lokuttara. ⁴ so
B²; K tassāpi, B¹ tassa. ⁵ B¹ sakkō. ⁶ B¹ appamāṇataṃ. ⁷ B¹ appamāṇe. ⁸ B¹ sarisa-
pāni. ⁹ B¹ -kā. ¹⁰ B¹ -di. ¹¹ B¹ B² -saraphū. ¹² B¹ sarisapāni ti. ¹³ B¹ -jātika-
suttānaṃ. ¹⁴ B¹ sarena. ¹⁵ B¹ palantīti. ¹⁶ B¹ sarirasapā. ¹⁷ B¹ ahīnti. ¹⁸ B¹ B²
uṇṇānābhīti. ¹⁹ B¹ B² uṇṇa-. ²⁰ B¹ saphūraphū. ²¹ B¹ toni. ²² B¹ sarisapāni. ²³ B¹
omits tiṇṇaṃ ratanānaṃ. ²⁴ K no, B¹ nā. ²⁵ B¹ adds patthū. ²⁶ B¹ rattidivani.
²⁷ B¹ parittān-. ²⁸ B¹ tiṇṇaratanānaṃ guṇaṃ. ²⁹ B¹ uttari. ³⁰ B¹ omits me.

Tattha katā me rakkhā ti mayā ratanattayagūṇe anussarantena attano rakkhā gutti katā, katā me parittā ti parittānam pi me¹ attano katarū, paṭṭik-kamantu bhūtānāni mayi ahitajjhāsāyāni² bhūtāni paṭikkamantu apagacchantu, so haṃ namo Bhagavato ti so ahaṃ evaṃ kataparitto atītassa parinibbutassa sabbassāpi Buddhassa bhagavato namo karomi, namo sattannaṃ Sammasambuddhānaṃ ti viśesena pana atīte paṭipāṭiyā³ parinibbutānaṃ sattannaṃ Sammasambuddhānaṃ namo karomīti.

Evam „namakkāraṃ karontāpi⁴ satta buddhe anussarathā“
'ti⁵ Bodhisatto isigaṇassa imaṃ parittaṃ bandhitvā adāsi.

10 Ādito pana paṭṭhāya⁶ dvīhi gāthāhi catusu abirājakulesu⁷ mettāya dīpī-tattā odissakānodissakavasena vā dvinnāni mettābhāvanānaṃ dīpī-tattā idaṃ parittaṃ idha vuttan ti vedītabbāni, aññāni vā kāraṇāni pariyesiṭabbāni.

Tato paṭṭhāya isigaṇo Bodhisattassa⁸ ovāde ṭhatvā mettaṃ bhāvesi, Buddhagūṇe anussari. Evam tesu Buddhagūṇe anussarantesu yeva sabbe dīghajātikā paṭikkamimsu. Bodhisatto pi
15 Brahnavihāre bhāvetvā Brahmaloḥka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā isigaṇo Buddhapariśā ahoṣi, gaṇasatthā pana ahaṃ evā“ 'ti.
Khandhavattajātakaṃ⁹.

20

4. Virakajātaka.

Api Viraka passesīti¹⁰. Idam Satthā Jetavane viharanto Sugatālayaṃ ārabha kathesi. Devadattassa¹¹ pariśaṃ gahetvā āgatesu hi¹² thesu Satthā „Sāriputta, Devadatto tumhe disvā kiṃ akāsi“ pucchitvā „Sugatālayaṃ dassesi“ vutte „na kho Sāriputta
25 idāṃ eva Devadatto mama anukiriyaṃ karonto vināsaṃ¹³ patto, pubbe pi pāpuṇīti“ vatvā therena yācīto atītaṃ āhari:

¹ B¹ omits me. ² B¹ ahitajjhāsāyānāni. ³ B¹ -yo. ⁴ B¹ B² -to pi. ⁵ B¹ adds attho.
⁶ K omits paṭṭhāya. ⁷ K ahikulesu. ⁸ B¹ omits odissaka - - - bodhisattassa.
B¹ B² khandhavattakam, B¹ adds tatiyaṃ. ¹⁰ so B¹ B²; K passesīti. ¹¹ K deva-dattam. ¹² B¹ omits hi. ¹³ B¹ -sa

Atite Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese udakakāyoniyaṃ nibbatti-
 tvā¹ ekaṃ saraṃ upanissāya vasi². Virako ti 'ssa nā-
 maṃ ahoṣi. Tadā Kāsiraṭṭhe³ dubbhikkhaṃ ahoṣi. Manussā
 kākabhattaṃ vā dātum⁴ yakkhanāgabalikammaṃ vā kātum⁵
 nāsakkhiṃsu⁶. Chāṭakarattṭhato kākā yebhuyyena araṇṇaṃ
 pavisiṃsu. Tatth' eko⁷ Bārāṇasivāsī⁸ Savitṭhako⁹ nāma kāko
 kākiṃ ādāya Virakassa vasanaṭṭhānaṃ gantvā taṃ saraṃ
 nissāya ekamante¹⁰ vāsaṃ kappesi. So ekadivasāṃ tasmīṃ sare
 gocaraṃ gaṇhanto Virakaṃ saraṃ otarivā macche khāditvā¹¹
 paccuttarivā sarīraṃ sukkhāpentaṃ¹² disvā „imaṃ kākāṃ¹³
 nissāya sakkā bahu¹⁴ macche laddhuṃ, imaṃ upaṭṭhahissāmīti“
 taṃ upasaṃkamitvā „kiṃ sammā“ ti vutte „icchāmi taṃ sāmi
 upaṭṭhātum“ ti vatvā „sadhū“ 'ti tena¹⁵ sampatiṇṇhite tato
 paṭṭhāya upaṭṭhāsi. Virako pi tato paṭṭhāya attano yāpana-
 mattaṃ khāditvā macche uddharitvā Savitṭhakassa¹⁶ deti. So
 pi attano yāpanamattaṃ khāditvā sesaṃ kākiyā deti. Tassa
 aparabhāge māno uppajji: „ayaṃ pi udakakāko kālako, aham
 pi kālako, akkhituṇḍapādehi pi etassa ca mayhaṃ ca¹⁷ nānattaṃ
 n' atthi¹⁸, ito paṭṭhāya iminā gahitamacchehi¹⁹ mayhaṃ kam-
 maṃ n' atthi, aham eva gaṇhissāmīti“ so Virakaṃ upasaṃ-
 kamitvā „samma ito paṭṭhāya aham eva saraṃ otarivā macche
 gaṇhissāmīti“ vatvā „na tvaṃ samma udakaṃ otarivā macche
 gaṇhanaṭṭhākakule²⁰ nibbatto, mā nassīti“ tena vāriyamāno pi
 vacanaṃ anādiyitvā saraṃ oruyha²¹ udakaṃ pavisitvā ummu-
 janto²² sevālaṃ chinditvā²³ nikkhamitum nāsakkhi²⁴, sevālantare
 laggi, aggaṭṭaṇḍam eva paṇṇāyi, so nirussāso²⁵ anto udae²⁶

¹ K nibbattetvā. ² K vasi. ³ Bī kāsikaraṭṭhe. ⁴ Bī kātum. ⁵ Bī nasakkhiṃsu.

⁶ Bī tatteko. ⁷ K bārāṇasivāsī, Bī bārāṇasivāsī. ⁸ Bī pavitṭhako. ⁹ so K Bp; Bī eka-
 kamantaṃ. ¹⁰ Bī sakkhāp-. ¹¹ Bī udakakākaṃ. ¹² Bī Rp bahu. ¹³ Bī omīti tena.

¹⁴ Bī pavitṭhakassa. ¹⁵ Bī etassa mayhaṃ. ¹⁶ Bī nanākārapatti. ¹⁷ K-macche. ¹⁸ K
 gaṇhanaṭṭhākakule. ¹⁹ Bī otarivā. ²⁰ Bī ummajjanto, Rp ummujjamāno. ²¹ so K Bp;
 Bī bhinditvā. ²² Bī na sakkhi. ²³ so Bp; Bī nirussāhe, K nirussāso. ²⁴ K
 udakaṃ corr. to udae.

yeva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Ath' assa bhariyā āgamanam¹ apas-samānā² pavattim jānanattham Virakassa santikaṃ gantvā „sāmi Savitṭhako³ na paññāyati⁴, kahaṃ nu kho“ ti pucchamānā pa-ṭhamam gātham āha:

- 5 1. Api Viraka passesi⁵ sakunaṃ mañjubhāṇakam⁶ (Dhp. p. 146.)
mayūragīvasamkāsam patim mayham Savitṭhakan⁷ ti. 106.

Tattha api Viraka passesi⁸ sāmi Viraka api passesi⁹, mañjubhā-ṇakan ti¹⁰ mañjubhāṇinam, sā hi rāgavasena madhurassaro me patitī maññati, tasmā evam āha, mayūragīvasamkāsam ti moragīvasamānavanṇam¹¹.

- 10 Tam sutvā Virako „āma jānāmi te sāmikassa gataṭṭhānan“
ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Udakathalacarassa pakkhino
niccam āmakamacchakabhojino
tassānukaram Savitṭhako
15 sevāle paligunṭhito¹² mato ti. 107.

Tattha udakathalacarassā 'ti udake ca¹³ thale ca caritum samatthassa, pakkhino ti attānam sandhāya vadati, tassānukaran ti tassa anukaronto¹⁴, paligunṭhito¹⁵ mato ti udakam pavasitvā sevālam chinditvā nikkhamitum asakkonto sevālapariyonaddho¹⁶ anto udake yeva mato, passa etassa¹⁷ tuṇḍam
20 dissatīti¹⁷.

Tam sutvā kākī¹⁸ paridevitvā Bārāṇasim eva agamāsi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Savitṭhako¹⁹ Devadatto ahosi, Virako pana aham evā“ 'ti.
Virakajātakam²⁰.

¹ so B¹ B²; K āgataṃ. ² B¹ adds tam. ³ B¹ pavitṭhako. ⁴ B¹ paññāyiti, K paññāyati.
⁵ so B¹ B²; K passehi. ⁶ B¹ mañjabhāṇinam. ⁷ B¹ satamamham pavitṭhatin. ⁸ K
passehīti. ⁹ K passehi, B¹ massasi. ¹⁰ K omits mañjubhāṇakanti, B¹ mañjū-
bhāṇikanti. ¹¹ K -samānāvanṇam, B¹ -samāpavanti attho., ¹² B¹ palikunṭito?
B² patikundito. ¹³ B¹ omits ca. ¹⁴ B¹ tassānuk-. ¹⁵ K -naddho corr. to -nattho.
¹⁶ B¹ ekassa. ¹⁷ B¹ dassatīti attho. ¹⁸ B¹ kākīn. ¹⁹ B¹ pavitṭhako. ²⁰ B¹ adds
catuttham.

5. Gaṇgeyyajātaka.

Sobhanti macchā gaṇgeyyā¹ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto dve daharabhikkhū² ārabha kathesi. Te kira dve³ Sāvatti-vāsino kulaputtā sāsane pabbajitvā asubhabbhāvanam⁴ anu-
 yuñjitvā⁵ rūpapasaṃsakā⁶ hutvā rūpaṃ upalālentā⁷ vicarimsu. Te 5
 ekadivasaṃ „tvam sobhasi, aham sobhāmīti“ rūpaṃ nissāya uppanna-
 vivādā avidūre nisinnam ekaṃ mahallakatheraṃ disvā „eso amhākaṃ
 sobhanabhāvaṃ⁸ vā asobhanabhāvaṃ⁹ vā jānissatīti“ taṃ¹⁰ upasaṃ-
 kamitvā „bhante ko amhesu sobhano“¹¹ ti pucchimsu. „Āvuso tum-
 hehi aham eva sobhanataro“¹² ti āha. Daharā „ayaṃ mahallako 10
 amhehi pucchitaṃ akathetvā apucchitaṃ kathesīti“ taṃ paribhāsītva¹³
 pakkamimsu. Sā¹⁴ tesam kiriyā bhikkhusaṃghe pakaṭṭhā jātā. Ath’
 ekadivasaṃ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ „āvuso mahalla-
 kathero kira te rūpanissitake dahare lajjāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya
 nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya 15
 nāmā“ ’ti vutte „na bhikkhave ime daharā idān’ eva rūpapasaṃsakā“¹⁴,
 pubbe p’ ete¹⁵ rūpaṃ eva upalālentā¹⁶ vicarimsu“ ’ti vatvā atītāṃ
 āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Gaṅgātīre rukkhadevatā¹⁷ ahosi. Tadā Gaṅgā- 20
 Yamunānaṃ samāgamanatṭhāne¹⁸ gaṇgeyyo ca yāmuneyyo ca
 dve macchā „aham sobhāmi, tvam sobhasīti“ rūpaṃ nissāya
 vivadamānā¹⁹ avidūre Gaṅgāya taṭṭhe²⁰ kacchapaṃ nipannaṃ disvā
 „eso amhākaṃ sobhanabhāvaṃ⁸ vā asobhanabhāvaṃ vā jā-
 nissatīti“ taṃ upasaṃkamitvā „kin“²¹ nu kho samma kacchapa 25
 gaṇgeyyo sobhati²² udāhu yāmuneyyo“ ti pucchimsu. Kacchapo
 „gaṇgeyyo pi sobhati yāmuneyyo pi, tumhehi pana dvīhi aham
 eva atirekatarāṃ sobhāmīti“ imam atthaṃ pakāseto paṭhamāṃ
 gātham āha:

¹ B¹ sobhati maccho gaveyyo. ² B¹ daharasāhāyake bhikkhu. ³ B¹ omits dve. ⁴ so K B²; B¹ asubhabbhāvaṃ. ⁵ K ananu-, B¹ anuyuñcitvā. ⁶ K rūpasamsakā. ⁷ B¹ upaṭṭhārento, B² -lārento. ⁸ B¹ sobhaṇa-. ⁹ B¹ asobhaṇa-. ¹⁰ K omits taṃ. ¹¹ B¹ sobhano. ¹² B¹ -setvā. ¹³ B¹ omits sā. ¹⁴ K rūpāmpas-. ¹⁵ B¹ pi te. ¹⁶ K upalā-
 lentā, B¹ upalālentā, B² upalārento. ¹⁷ B¹ rukkhadevatā. ¹⁸ B¹ samāgamanatṭhāne.
¹⁹ all three MSS. vivā-. ²⁰ B¹ gaṅgāthāle. ²¹ B¹ kin. ²² K sabhati, B¹ sobhatu

1. Sobhanti macchā gaṇgeyyā¹, atho sobhanti yāmunā²,
catuppad' āyaṃ³ puriso nigrodhaparimaṇḍalo
isakāyatagīvo ca⁴ sabbe va atirocatīti. 108.

Tattha catuppadāyaṃ⁵ ti catuppado yaṃ, puriso ti attānaṃ sandhāya
5 vadati, nigrodhaparimaṇḍalo ti sujāto nigrodho viya parimaṇḍalo, isakā-
yatagīvo⁶ ti rathisā⁷ viya āyatagīvo⁸, sabbe va atirocatīti evaṃ saṇṭhā-
nasampanno kacchapo sabbe⁹ atirocati, aham eva sabbe tumhe atikkamitvā so-
bhāmiti¹⁰.

Macchā tassa kathaṃ sutvā „ambho¹¹ pāpakacchapa
10 amhehi pucchitaṃ akathetvā aññaṃ eva kathesi¹²“ vatvā du-
tiyaṃ gāthāṃ āhaṃsu:

2. Yaṃ pucchito na taṃ akkhā¹³, aññaṃ akkhāti pucchito,
attappasaṃsako poso nāyaṃ asmāka¹⁴ ruccatīti. 109.

Tattha attappasaṃsako¹⁵ ti attānaṃ pasaṃsanasiḷo attukkamaṃsako¹⁶
13 poso¹⁷, nāyaṃ amhākaṃ ruccatīti yaṃ pāpakacchapo amhākaṃ na ruccati
na khamatīti kacchapasea upari udakaṃ khipitvā sakaṭṭhūnaṃ eva agamīṃsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
dve macchā daharabhiikkhū ahesuṃ, kacchapo mahallako¹⁹, imassa
pana kāraṇassa paccakkhakārikā Gaṅgātūre nibbattarukkhadevatā pana
20 aham evā²⁰ 'ti. Gaṇgeyyajātakaṃ²¹.

6. Kuruṇgamigajātaka.

Iṅgha vaddhamayaṃ²² pāsaṇ ti. Idaṃ Satthā Veluvane
vihāranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Tadā hi Satthā „Devadatto
vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave idāṇ' eva Devadatto
25 mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi parisakki²³ yevā²⁴ 'ti vatvā
atītaṃ āhari:

¹ B¹ sobhata maccho gaṇgeyyo. ² B¹ sobhati yamuno. ³ B¹ catuppadāyaṃ.
⁴ K va. ⁵ B¹ catuppadāyaṃ puriso. ⁶ B¹ adds cā. ⁷ B¹ sileikā. ⁸ B¹ adds ca.
⁹ B¹ adds va. ¹⁰ B¹ adds vadati. ¹¹ K ambo. ¹² B¹ akkho. ¹³ B¹ amhākaṃ.
¹⁴ B¹ attappasaṃsako. ¹⁵ B¹ attukkamaṃsako. ¹⁶ K pāpo. ¹⁷ B¹ dhammedesanaṃ
¹⁸ B¹ adds bhikkhū ahesi. ¹⁹ B¹ adds pañcamāṃ. 6. Cfr. Journal R. A. S. 1870
V. p. 8. ²⁰ B¹ vatvā. ²¹ B¹ -sakkati.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājyaṃ kārente
 Bodhisatto kurungamigo hutvā araṇṇe ekassa sarassa avidūre
 ekasmiṃ gumbe vāsaṃ kappesi. Tass' eva¹ sarassa avidūre
 ekasmiṃ rukkhagge satapatto nisīdi. Sarasmiṃ pana kacchapo
 vāsaṃ kappesi. Evaṃ te tayo pi sahāyā aññaṃaññaṃ piya- 5
 saṃvāsaṃ vasiṃsu. Ath'eko migaluddako araṇṇe caranto² pāṇi-
 yatitthe³ Bodhisattassa padavalaṇṇaṃ⁴ disvā lohanigaḷasadisam⁵
 vaddhamayaṃ⁶ pāsāṃ oḍḍetvā⁷ agamāsi. Bodhisatto pāṇiyaṃ⁸
 pātuṃ āgato paṭhamayāme yeva⁹ pāse bajjhivā baddharāvaṃ¹⁰
 ravi. Tassa tena saddena rukkhaggato¹¹ satapatto udakato ca 10
 kacchapo āgantvā „kin nu kho kātābbaṃ“ ti mantayimṃsu. Atha
 satapatto kacchapāṃ āmantetvā „samma tava dantā atthi, tvaṃ
 imaṃ pāsāṃ chinda, ahaṃ gantvā yathā so nāgacchati tathā
 karissāmi, evaṃ ambehi dvīhi pi¹² kataparakkamena sahāyo
 no. jīvitāṃ labhissatīti“ imaṃ atthaṃ pakāsento paṭhamāṃ 15
 gāthāṃ āha:

1. Iṅgha vaddhamayaṃ pāsāṃ chinda dantehi kacchapa,
 ahaṃ tathā karissāmi yathā n' ehi¹³ luddako ti. 110.

Kacchapo caṃmavarattaṃ khādituṃ ārabhi. Satapatto
 luddassa vasaṇagāmaṃ gato¹⁴. Luddo paccūsakāle yeva sattiṃ 20
 gahetvā nikkhami. Sakuṇo tassa nikkhamanabhāvaṃ ūtvā
 vassitvā pakkhe pappoṭhetvā¹⁵ taṃ puredvārena¹⁶ nikkhamantaṃ
 mukhe pahari. Luddo¹⁷ „kālakaṇṇisaṇṇeṃ' amhi pahato“ ti
 nivattitvā thokaṃ sayitvā puna sattiṃ gahetvā utthāsi. Sakuṇo
 „ayaṃ paṭhamāṃ puredvārena¹⁸ nikkhanto, idāni pacchima- 25
 dvārena nikkhamissatīti“ ūtvā gantvā¹⁹ pacchimagehe nisīdi.

¹ Bⁱ tassa. ² Bⁱ vicaranto. ³ Bⁱ pāṇiyatitthe. ⁴ K -laṇṇaṃ, Bⁱ -laṇṇaṃ. ⁵ both MSS. -nigala-. ⁶ Bⁱ vattasayaṃ. ⁷ Bⁱ oḍḍetvā. ⁸ Bⁱ pāṇiyaṃ. ⁹ K va. ¹⁰ Bⁱ bandharavaṃ. ¹¹ K rukkhato. ¹² Bⁱ omits pi. ¹³ K nehīti, Bⁱ nehīhi. ¹⁴ Bⁱ adds avidūre rukkhhe nisīdi. ¹⁵ Bⁱ pappoṭetvā. ¹⁶ Bⁱ pūrima-. ¹⁷ K luddako. ¹⁸ Bⁱ purima-. ¹⁹ Bⁱ omits gantvā.

- Luddo¹ pi „puredvārena² me nikkhamantena kālakaṇṇisaḡuṇo ditṡho, idāni pacchimadvārena nikkhamissāmīti“ pacchima-
dvārena nikkhami. Saḡuṇo puna vassitvā gantvā³ mukhe pahari.
Luddo puna pi kālakaṇṇisaḡuṇena pahaṡo⁴ „na me esa⁵ nikkha-
5 mitum deṡīti“ nivattitvā yāva aruṇḡggamanā sayitvā arunavelāya⁶
sattim gahetvā nikkhami. Saḡuṇo vegena gantvā „luddo
āgacchatīti“ Bodhisattassa kathesi. Tasmim khaṇe kacchapena
ekam eva vaddham⁷ ṡapetvā sesavarattā⁸ khāditā honti. Dantā
pan⁹ assa patanākārappattā jātā, mukham lohitaṡakkhitaṡ.
10 Bodhisatto luddaputtaṡ sattim gahetvā asanivegena āgacchan-
taṡ disvā taṡ vaddham¹⁰ chinditvā vanaṡ pāvīsi. Saḡuṇo ru-
khagge nisīdi. Kacchapo pana dubbalattā¹¹ tatth¹² eva nipajji.
Luddo kacchapaṡ¹³ pasibbake pakkhipitvā ekasim khānuke
laggesi. Bodhisatto nivattitvā oloḡento kacchapassa¹⁴ gahita-
15 bhāvaṡ ṇatvā „sahāyassa jīvitadānaṡ dassāmīti“ dubbalo viya
hutvā luddassa attānaṡ dassesi. So „dubbalo esa bhavissati,
māressāmi nan“ ti sattim ādāya anubandhi. Bodhisatto nāti-
dūre nāccāsanne gacchanto taṡ ādāya araṇṇaṡ pāvīsi, dūraṡ
gatabhāvaṡ ṇatvā padaṡ¹⁵ vaṇcetvā añṇena maggena vātavegena
20 gantvā siṇgena pasibbakaṡ ukkhipitvā bhūmiyaṡ pātetvā phāle-
tvā¹⁶ kacchapaṡ ṇihari. Satapatto pi rukkhā otari. Bodhisatto
dvinnam pi ovādaṡ dadamāno „ahaṡ tumhe nissāya jīvitaṡ
labhim, tumhehi pi¹⁷ sahāyassa kattabbaṡ mayhaṡ kataṡ, idāni
luddo¹ āgantvā tumhe gaṇheyya, tasmā samma satapatta tvaṡ
25 attano puttake gahetvā añṇattha yāhi, tvaṡ hi samma kacchapa
udakaṡ pavīsā¹⁸ ‘ti āha. Te tathā akaṡsu.

Satthā abhisambuddho hutvā dutiyaṡ gātham āha:

¹ B¹ luddho. ² B¹ purīma-. ³ B¹ omits gantvā. ⁴ B¹ pahaṡo. ⁵ B¹ na dāni
mesa. ⁶ so K B²; B¹ aruṇḡggamanavelāya. ⁷ B¹ vattaṡ. ⁸ B¹ sesā-. ⁹ B¹ muk-
hato lohitaṡ paggarati. ¹⁰ K baddham, B¹ bandhanaṡ, B² bandham. ¹¹ B¹ duppa-
latāya. ¹² B¹ B² add gahetvā. ¹³ so B¹ B²; K kacchapaṡ. ¹⁴ so K B²; B¹ paraṡ.
¹⁵ B¹ omits phāletvā, K phāletvā. ¹⁶ B¹ omits pi. ¹⁷ B¹ pavīsāhi.

2. Kacchapo pāvisi vārim, kuruṅgo pāvisi vanam,
satapatto dumaggamhā dūre putte apānayīti. 111.

Tattha apānayīti apānayi, gahetvā agamāsiti¹.

Luddo tam thānam āgantvā² kañci³ apassitvā chinnapasibba-
kam gahetvā domanassappatto attano geham agamāsi. Te pi 5
tayo sahāyā yāvajivam vissāsam acchinditvā yathākammanā gata.

Satthā imam desanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā luddo
Devadatto ahosi, satapatto Sāriputto, kacchapo Moggallāno, kuruṅga-
migo⁴ pana aham evā“⁵ ti. Kuruṅgamigajātakam⁶.

7. Assakajātaka.

10

Ayam assakarājenā⁷ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇadutiyikapalobhanam⁸ ārabha katesi. So hi bhikkhu
Satthārā „saccam kira tvam bhikkhu⁹ ukkaṇṭhito“ ti puṭṭho „saccan“
ti vatvā „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ vutte „purāṇadutiyikāyā“¹⁰ ti āha.
Atha nam Satthā „na idān¹¹ eva¹² tassā bhikkhu itthiyā sineho tayi¹³ 15
atthi, pubbe pi tvam tam nissāya mahādukkham patto¹⁴“ ti vatvā
atītam āhari:

Atīte Kāsiraṭṭhe¹⁵ Potalināmanagare¹⁶ Assako nāma
rājā rajjam kāresi. Tassa Ubbari¹⁷ nāma aggamahe¹⁸ piyā
ahosi¹⁹ manāpā abhirūpā dassaniyā²⁰ atikkantā²¹ mānusa²² 20
vaṇṇam appattā dībbavaṇṇam. Sā kalam akāsi. Tassā kālakiri-
yāya rājā sokābhībhūto ahosi dukkhi²³ dummano. So tassā
sarīram doniyam nipajjāpetvā telakalale²⁴ pakkhipāpetvā heṭṭhā-
mañce ṭhapāpetvā²⁵ nirāhāro rodamaṇo paridevamāno nipajji.

¹ B¹ agamāsi aññatra gacchatīti attho. ² so K B²; B¹ patvā. ³ B¹ kiñci. ⁴ B¹ kuruṅgarājā. ⁵ B¹ adds chaṭham. ⁶ B¹ -nam, K -dū-. ⁷ K omits bhikkhu. ⁸ K omits idāneva. ⁹ K sineho nahi, B¹ B² tayi sineho. ¹⁰ B¹ -dukkhappatto. ¹¹ B¹ kāsikaraṭṭhe. ¹² K potale-, B¹ B² pātali-. ¹³ B¹ B² upari. ¹⁴ so B¹ B²; K -siyā. ¹⁵ B¹ omits ahosi. ¹⁶ B¹ adds ahosi. ¹⁷ K -ta. ¹⁸ B¹ manussāka. ¹⁹ K B¹ dukkhi. ²⁰ B¹ B² -lam. ²¹ B¹ omits heṭṭhā--tvā.

Mātāpitaro avasesaññatakā mittāmaccā¹ brāhmaṇagahapatikā-
 dayo² pi „mā soci mahārāja, aniccā saṃkhārā“ ti ādini va-
 dantā saññāpetum nāsakkhiṃsu. Tassa vilapantass' eva satta
 divasā atikkantā. Tadā Bodhisatto pañcābhinnāaṭṭhasamā-
 3 pattilābhitāpaso³ hutvā Himavantapadese viharanto ālokaṃ
 vaddhetvā dibbena cakkhunā Jambudīpaṃ olovento taṃ rājānaṃ
 tathā paridevamānaṃ disvā „etassa mayā avassayena bhavi-
 tabban“ ti iddhānubhāvena ākāse uppatitvā rañño uyyāne otaritvā
 maṅgalasilāpatte kañcanapaṭinū viya nisīdi. Ath' eko Potali-
 10 nagaravāsī⁴ brāhmaṇamāṇavo uyyānaṃ gato Bodhisattaṃ disvā
 vanditvā nisīdi. Bodhisatto tena saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā
 „kiṃ māṇava rājā dhammiko“ ti pucchi. „Āma bhante
 dhammiko rājā, bhariyā paṇ' assa kālakatā, so tassā sarīraṃ
 doṇiyaṃ pakkhipāpetvā vippalapamāno nipanno, ajj' assa'
 15 sattamo divaso, kissa tumhe rājānaṃ evarūpā dukkhā na mo-
 cetha, yuttaṃ nu kho tumhādisesu sīlavantesu vijjamānesu
 rañño evarūpaṃ dukkhaṃ anubhavitun“ ti. „Na kho ahaṃ⁵
 māṇava rājānaṃ jānāmi, sace pana so āgantvā maṃ puccheyya
 ahaṃ ev' assa tassā nibbattaṭṭhānaṃ ācikkhitvā rañño santike
 20 yeva⁶ taṃ kathāpeyyan“ ti. „Tena hi bhante yāva rājānaṃ
 ānemi tāva idh' eva nisīdathā“ 'ti⁷ māṇavo Bodhisattassa
 paṭiññāṃ gahetvā rañño santikaṃ gantvā taṃ atthaṃ ārocetvā
 „tassa dibbacakkhukassa santikaṃ gantum vaṭṭatīti“ āha. Rājā
 „Ubbariṃ⁸ kira datṭhum labhissāmīti“ tuṭṭhamānaso rathaṃ
 25 abhirūhitvā¹⁰ tattha gantvā Bodhisattaṃ vanditvā ekamantaṃ
 nisinno „saccaṃ kīva tumhe deviyā nibbattaṭṭhānaṃ jānāthā“ 'ti
 pucchi. „Āma mahārājā“ 'ti. „Kattha nibbattā“ ti. „Sā kho
 mahārāja rūpasmiṃ ñeva¹¹ mattā pamādam āgamma kalyāṇa-
 kammaṃ akatvā imasmiṃ ñeva¹¹ uyyāne gomayapāṇakayoniyaṃ

¹ B¹ mittāmaccassa. ² B¹ brahmaṇassa-. ³ B¹ pañca abhinñā-. ⁴ B¹ B² pātali-
 vāsī. ⁵ B¹ ajja. ⁶ B¹ haṃ. ⁷ B¹ ca. ⁸ B¹ adds so. ⁹ K ubhari, B¹ upari.
¹⁰ K -rubitvā, B¹ -rūhitvā. ¹¹ K -smiṃ ñeva, B¹ -smī yeva.

nibbattā“ ti. „Nāhaṃ saddahāmiti“. „Tena hi te dassetvā kathāpemīti“¹. „Sādhu kathāpethā“² ti. Bodhisatto attano ānubhāvena „ubho pi gomayapīṇḍaṃ³ vaṭṭayamānā⁴ rañño purato⁵ āgacchantū“ ti tesam āgamanam akāsi. Te tath' eva āgamiṃsu⁶. Bodhisatto tam dassento „ayan te mahārāja Ubbarī⁷ 5 devī, tam jahitvā⁸ gomayapāṇakassa⁹ pacchato āgacchatī, passa¹⁰ nan“ ti āha. „Bhante 'Ubbarī nāma gomayapāṇakayoniyam¹¹ nibbattissatīti“¹² na saddahāmi ahan“ ti. „Kathāpemi nam mahārājā“¹³ ti. „Kathāpetha bhante“ ti. Bodhisatto attano ānubhāvena tam kathāpento „Ubbarīti“ āha. Sā mānusa- 10 bhāsāya¹⁴ „kiṃ bhante“ ti āha. „Tvaṃ atītattabhāve“¹⁵ kā nāma ahoṣīti“. „Bhante Assakarañño aggamahesi¹⁶ Ubbarī¹⁷ nāma ahoṣin“ ti. „Kiṃ pana te idāni Assakarājā piyo udāhu gomayapāṇako“ ti. „Bhante sā¹⁸ mayhaṃ purimajāti¹⁹, tadā ahaṃ imasmiṃ uyyāne tena saddhiṃ rūpasaddagandharasa- 15 phoṭṭhabbe²⁰ anubhavamānā vicariṃ, idāni pana me bhavaṣaṃ-khepagatakālato²¹ paṭṭhāya so kiṃ hoti²², ahaṃ hi idāni Assakarājānaṃ māretvā tassa galalohitena mayhaṃ sāmikassa gomayapāṇakassa pāde makkheyyan“ ti vatvā parisamajjhe manussabhāsāya imā gāthā avoca:

20

1. Ayam Assakarājena deso vicarito mayā
anukāmayānukāmena²⁰ piyena patinā saha. 112.
2. Navena sukhadukkhena porāṇaṃ apithiyati²¹,
tasmā Assakaraññā va²² kiṇo piyataro maman ti. 113.

Tattha ayam Assakarājena deso vicarito mayā ti ayaṃ ramaṇiyo 25 uyyānapadeso pubbe mayā Assakarājena saddhiṃ vicarito, anukāmayānukāmena²⁰ ti anu ti nipātamattaṃ, mayā tam kāmayamānāya tena maṃ

¹ B¹ B² -pessāmiti. ² B¹ -piṇḍiya. ³ K vaddhamānā, B² vaṭṭamānā, B¹ vattiya-mānā. ⁴ B¹ adds gomayapāṇakena saddhi. ⁵ B¹ āgamaṃsu te. ⁶ B¹ jahetvā. ⁷ B¹ -pāṇassa. ⁸ B¹ passatha. ⁹ K -pāṇayoniyam. ¹⁰ B¹ nippattati ¹¹ B¹ B² manussa-. ¹² B¹ abhittabhāvena. ¹³ B¹ -si. ¹⁴ B¹ uppari. ¹⁵ B¹ bhamanta so. ¹⁶ B¹ -jātiyā sāmiko. ¹⁷ B¹ -saddha-. ¹⁸ B¹ -gatattakā-. ¹⁹ B¹ so ki hotiti. ²⁰ B¹ anukāmassakāmena. ²¹ K -thiyytiya, B¹ -dhiyati. ²² B¹ -raññoca

kāmayamānenā 'ti attho¹, piyenā 'ti tasmīn attabhāve piyena, navena sukha-
dukkhena porāṇaṃ apīthiyatīti² bhante navena hi sukhena porāṇaṃ
sukhaṃ navena ca³ dukkhena porāṇaṃ dukkhaṃ pīthiyati⁴ paṭicchādiyati⁵, esā
lokassa⁶ dhammatā ti dipeti, tasmā Assakaraññā va⁷ kiṭṭho piyataro ma-
5 man ti yasmā navena porāṇaṃ pīthiyati⁸ tasmā mama Assakarājato satagūṇena
sahassagūṇena kiṭṭho va⁹ piyataro ti¹⁰.

Taṃ sutvā Assakarājā vipphaṇṇasāri¹¹ hutvā tattha tītho va
kuṇapaṃ nīharāpetvā sīsaṃ nahātvā Bodhisattaṃ vanditvā
nagaraṃ pavisitvā aññaṃ aggamaheṣiṃ katvā dhammena rajjaṃ
10 kāresi. Bodhisatto pi rājānaṃ ovaditvā nissokaṃ katvā Hima-
vantam eva agamāsi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹² sotāpattiphale paṭiṭṭhahi)
„Tadā Ubbarī¹³ purānadutiyyikā ahoṣi, Assakarājā ukkaṇṭhito¹⁴, mā-
15 ṇavo Sāriputto¹⁵, tāpaso pana aham eva“ 'ti. Assakajātakam¹⁶.

8. Suṃsumārajātaka.

Alam etehi ambehīti. Idaṃ Satthā Jetavane¹⁷ viharanto
Devadattassa vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Tadā
hi Satthā „Devadatto vadhāya parisakkatīti“ sutvā „na bhikkhave
20 idān' eva Devadatto mayhaṃ vadhāya parisakkati, pubbe pi pari-
sakkati yeva, santāsamattam pi pana kātum na sakkhīti“ vatvā
atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Himavantapadese Bodhisatto kapiyoniyaṃ nibbattitvā nāga-
35 balo thāmasampanno mahāsarīro sobhaggappatto hutvā Gaṅgā-
nivattane¹⁸ araṇṇāyatane vāsaṃ kappesi. Tadā Gaṅgāya eko
suṃsumāro¹⁹ vasi. Ath' assa bhariyā Bodhisattassa sarīraṃ

¹ K - nena attho, B¹ - nena pahāti attho. ² B¹ apīthiyatīti. ³ B¹ omits ca. ⁴ K
pīthiyati, B¹ pīthiyati. ⁵ K - diyyati, B¹ - diyyati. ⁶ B¹ lokasmī. ⁷ B¹ ca. ⁸ K pi-
yathiyati, B¹ pīthiyati. ⁹ B¹ omits va. ¹⁰ B¹ adds attho. ¹¹ so all three MSS.
¹² B¹ adds bhikkhū. ¹³ K ubbari, B¹ uparī. ¹⁴ B¹ ukkaṇṭhītabhikkhū ahoṣi.
¹⁵ B¹ adds ahoṣi. ¹⁶ B¹ sattamaṃ. ¹⁷ B¹ veju. ¹⁸ B¹ gaṅgāya ni-. ¹⁹ B¹ susu-.

disvā tassa¹ hadayamaṁse² dohaḷaṁ³ uppādetvā suṇsumā-
 raṁ⁴ āha: „ahaṁ sāmi etassa kapiṛajassa hadayamaṁsaṁ⁵
 khāditukāmā“ ti. „Bhadde, mayaṁ jalagocaraṁ, esa thalagocarō,
 kin ti taṁ⁶ gaṇhituṁ⁷ sakkhissāmā“⁸ ti. „Yena tena⁹ upā-
 yena gaṇha, sace na labhissāmi marissāmīti“¹⁰. „Tena hi mā 5
 bhāyi¹⁰, atth' eko upāyo ti khādāpessāmi taṁ¹¹ tassa hadaya-
 maṁsaṁ¹²“ ti suṇsumāriṁ¹³ samassāsetvā Bodhisattassa Gaṇ-
 gāya pāṇiyaṁ¹⁴ pivitvā Gaṅgātire nisinnakāle santikaṁ gantvā
 evaṁ āha¹⁵: „vānarinda imasmiṁ padese kasaṭaphalāni¹⁶ khā-
 danto kiṁ tvaṁ cittaṭṭhāne¹⁷ yeva carasi, pāragaṅgāya am- 10
 balabujādinaṁ¹⁸ madhuraphalānaṁ anto n' atthi, kin te tattha
 gantvā phalāphalaṁ khādituṁ na vaṭṭatīti¹⁹“. „Kumbhīlarāja
 Gaṅgā mahodikā²⁰ vittinā²¹, kathaṁ tattha gamissāmīti“²².
 „Sace gacchasi ahaṁ taṁ mama piṭṭhiṁ āropetvā nessāmīti“²³.
 So taṁ²⁴ saddahitvā „sādhū“²⁵ ti sampaṭicchitvā²⁶ „tena hi ehi, 15
 piṭṭhiṁ me abhirūhā“²⁷ ti ca vutte taṁ²⁸ abhirūhi. Suṇ-
 sumāro²⁹ thokaṁ netvā udake osīdāpesi. Bodhisatto „samma
 udake maṁ osīdāpesi, kin³⁰ nu kho etan“ ti āha. „Nāhaṁ
 taṁ dhammesu dhammatāya gahetvā gacchāmi, bhariyāya paṇa
 me³¹ tava hadayamaṁse dohaḷo uppanno, taṁ ahaṁ tava hada- 20
 yaṁ khādāpetukāmo“ ti. „Samma, kathentena te sundaraṁ
 kataṁ, sace hi amhākaṁ udare hadayaṁ bhaveyya sākhaggesu
 carantānaṁ cunṇavicunṇaṁ bhaveyyā“³² ti. „Kahaṁ paṇa
 tumhe ṭhapethā³³“³⁴ ti. Bodhisatto avidūre ekaṁ udumbaraṁ³⁵
 pakkaphalaṇḍisampannaṁ³⁶ dassento „pass' etāni amhākaṁ 25
 hadayāni ekasmiṁ udumbare³⁷ olambantīti³⁸“. „Sace me

¹ K omits tassa. ² Bⁱ hadayaṁ maṁse. ³ Bⁱ dohaḷaṁ. ⁴ Bⁱ susu-. ⁵ Bⁱ hadayaṁ.
⁶ so B^p; K kittināsi, B^p kathaṁ. ⁷ Bⁱ gaṇhituṁ. ⁸ Bⁱ -ssāmi. ⁹ Bⁱ kenaci. ¹⁰ Bⁱ so-
 citta. ¹¹ K omits taṁ. ¹² Bⁱ hadayaṁ. ¹³ Bⁱ suṇsumāri. ¹⁴ Bⁱ pāṇiya. ¹⁵ Bⁱ ahaṁ.
¹⁶ Bⁱ kaḍaḷaphalāni. ¹⁷ so K B^p; Bⁱ asampannaṭṭhāne. ¹⁸ Bⁱ ampampalapujā-
¹⁹ K vaddhatīti. ²⁰ Bⁱ -dakā. ²¹ K vittinā, Bⁱ vittaminnā. ²² Bⁱ omits taṁ. ²³ K
 -cchi. ²⁴ so Bⁱ B^p; K omits taṁ. ²⁵ Bⁱ kiṁ. ²⁶ K omits me. ²⁷ Bⁱ ṭhapethā.
²⁸ Bⁱ udumpara. ²⁹ Bⁱ pakkaphalaṇḍisampannaṁ, B^p phalaṇḍisampannaṁ
 ekaṁ udumbarapakkāni. ³⁰ Bⁱ udumpararukkhe. ³¹ Bⁱ olampantīti, K olambentīti.

hadayaṃ dassasi ahaṃ taṃ na māressāmiti¹. „Tena hi ettha nehi maṃ, ahaṃ te rukkhhe olambantaṃ dassāmiti². So taṃ ādāya tattha agamāsi³. Bodhisatto tassa piṭṭhito uppatitvā udumbararukkhhe nisīditvā „samma bālasuṃsumāra⁴ imesaṃ
 5 sattānaṃ hadayaṃ nāma rukkhagge hotīti saññī⁵ ahosi, bālo si⁶, ahaṃ taṃ vañcesim⁷, tava phalāphalaṃ taṃ eva⁸ hotu, sarīraṃ eva pana te⁹ mahantaṃ, paññā pana¹⁰ n'atthīti¹¹“ vatvā imam atthaṃ pakāsento imā gāthā avoca:

1. Alam etehi ambehi jambūhi panasehi ca
 10 yāni pāraṃ samuddassa, varaṃ⁹ mayhaṃ udumbaro. 114.
2. Mahatī vata te¹⁰ bondi, na ca¹¹ paññā tadūpikā,
 suṃsumāra¹² vañcito me si¹³, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti. 115.

Tattha alam etehīti yāni tayā dīpake dīṭṭhāni etehi¹⁴ mayhaṃ alam, varaṃ mayhaṃ udumbaro ti mayhaṃ¹⁵ ayam eva udumbararukkhho varaṃ,
 15 bondīti sarīraṃ, tadūpikā ti paññā pana te tadūpikā tassa sarīrassa anucchavikā n'atthi, gaccha dāni yathāsukhaṃ ti idāni yathāsukhaṃ gaccha¹⁶, n'atthi te hadayaṃ¹⁷ ti¹⁸.

Suṃsumāro¹⁹ sahaṣsaṃ²⁰ parājito viya²¹ dukkhī dummano pajjhāyanto²² attano nivesanaṭṭhānaṃ²³ eva gato.

- 20 Satthā imam desanaṃ²⁴ āharitvā jātakam samodhanesi: „Tadā suṃsumāro²⁵ Devadatto ahosi, suṃsumāri²⁶ Cīncamāṇavikā²⁷, kapiṛajā pana ahaṃ eva²⁸“ ti. Suṃsumārajātakam²⁹.

9. Kakkarajātaka.

Dīṭṭhā mayā vane rukkhā ti. Idam Satthā Jetavane
 25 viharanto dhammasenāpati-Sāriputtattherassa saddhivihārikadāhara-bhikkhuṃ ārabha kathesi. So kira attano sarīrassa guttikamme

¹ Bī āg-. ² Bī -susu-. ³ so Bp; K saññā, Bī sañi. ⁴ Bī pi. ⁵ Bī vañcemi. ⁶ K taveva? Bp tavameva. ⁷ omit pana? K Bp omit te. ⁸ Bī manam. ⁹ Bī camaram. ¹⁰ K no. ¹¹ Bī va. ¹² Bī susu-. ¹³ K siṃ. ¹⁴ K catehi. ¹⁵ Bī omits mayhaṃ. ¹⁶ Bī gacchāhi. ¹⁷ Bī hadayamaṃsagahanupāyo. ¹⁸ Bī adds attho. ¹⁹ Bī susu-māra. ²⁰ Bī sahaṣsa. ²¹ K omits viya. ²² so K Bp; Bī pacchāyanto. ²³ Bī vāsanaṭṭhānaṃ. ²⁴ Bī dhammadeśanaṃ. ²⁵ Bī suṃsumāri. ²⁶ Bī adds ahosi. ²⁷ Bī suṃsumārajātakaṃ aṭṭhamam.

cheko ahoṣi, „sarīrassa me¹ na sukhaṃ bhaveyyā²“ 'ti bhayena atisī-
taṃ accuṇhaṃ paribhogāṃ na karoti, „sītunhehi sarīraṃ kilameyyā³“
'ti bhayena bahi na nikkhamati, atikilinnauttaṇḍulāni⁴ na bhuñjati.
Tassa sarīraguttikusalatā⁵ saṃghaṇaṃjhe pākataḥ jūtā. Dhammasa-
bhāyaṃ bhikkhū⁶ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko⁷ daharo kira 5
sarīraguttikamme cheko“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya saṇṇisinna⁸“ ti pucchitvā „imāya nāma⁹“ 'ti vutte „na
bhikkhave ayaṃ daharo idān¹⁰ eva sarīraguttikamme¹¹ cheko, pubbe pi
cheko ahoṣīti¹²“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 10
Bodhisatto araṇṇāyatane rukkhadevatā ahoṣi. Ath' eko
sakuṇaluddako ekaṃ dīpakakakkaraṃ¹³ ādāya vālarajjuṃ¹⁴ ca
yaṭṭhiṃ ca gaheṭvā araṇṇe kakkare¹⁵ bandhanto ekaṃ palā-
yitvā araṇṇaṃ pavitthaṃ purāṇakakkaraṃ¹⁶ bandhituṃ ārabhi.
So vālapāse¹⁷ kusalatāya attānaṃ bandhituṃ na deti, utṭhāy¹⁸ 15
utṭhāya niliyati¹⁹. Luddako attānaṃ sākḥāpallavehi paṭicchā-
detvā punappuna²⁰ yaṭṭhiṃ ca pāsāṇ ca oḍḍeti²¹. Kakkaro²²
taṃ lajjāpetukāmo mānusiṃ²³ vācaṃ nicchāretvā paṭhamāṃ
gāthāṃ āha:

1. Dittḥā mayā vane rukkhā assakaṇṇavibhīṭakā²⁴, 20
na tāni evaṃ sakkanti²⁵ yathā tvaṃ rukkhā²⁶ sakkasīti²⁷. 116.

Tass' attho: samma luddako, mayā imasmiṃ vane jātā bahū²⁸ assakaṇṇā ca
vibhīṭakā²⁹ ca rukkhā³⁰ dīṭṭhapubbā, tāni pana rukkhāni yathā tvaṃ sakkasi³¹ saṃka-
masi³² ito c' ito ca vicarasi evaṃ na sakkanti³³ na saṃkamanti³⁴ na vicarantīti³⁵.

Evaṃ vatvā puna so kakkaro³⁶ palāyitvā aṇṇattha aga- 25
māsi. Tassa palāyitvā gatakāle³⁷ luddako dutiyaṃ gāthāṃ āha:

¹ Bī mā. ² Bī -kilinaṃ utuṇḍalādini, Bp -linnauttaṇḍulādini. ³ Bī -taya. ⁴ Bī
bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁵ Bī -ka. ⁶ Bī -guttikakammesu ⁷ Bī omits pubbe pi
cheko ahoṣi. ⁸ Bī -kukkurani, Bp -kukkuṭani. ⁹ Bī vālarucū. ¹⁰ K kakkaro,
Bī kakkure, Bp -kukkuṭe. ¹¹ Bī purāṇani kukkura ¹² Bī vāla-. ¹³ Bī niliyati,
Bp nilayati. ¹⁴ Bī puna. ¹⁵ Bī oḍḍeti. ¹⁶ Bī kukkuro. ¹⁷ K -sī, Bī -si. ¹⁸ K
-vibhīṭanaka, Bī assakaṇṇavibhedakā. ¹⁹ Bī sakkanti. ²⁰ Bī rukkhani. ²¹ K
sakkhasīti, Bī pakkasīti. ²² both MSS. bahu. ²³ Bī Bp vibhedakā. ²⁴ K omits
rukkhā. ²⁵ Bī sakkhasīti. ²⁶ Bī saṃkamasi. ²⁷ Bī sakkanti. ²⁸ K sakkamanti.
²⁹ Bī omits na saṃkamanti na vicarantīti ³⁰ Bī -lena

2. Purāṇakakkaro¹ ayaṃ bhetvā² pañjaram³ āgato,
kusalo⁴ vālapāsānaṃ⁵ apakkamati bhāsati⁶. 117.

Tattha kusalo vālapāsānaṃ⁶ ti vālamayesa⁷ pasesu kusalo attānaṃ
bandhituṃ adatvā pakkamati c' eva bhāsati ca bhāsivā ca pana palāto⁸ ti.

5 Evaṃ vatvā luddako araṇṇe caritvā⁹ yathāladdhaṃ ādāya
geham eva gato.

Satthā imaṃ desanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā lud-
dako Devadatto ahoṣi, kakkaro kāyaguttikusalo daharabhikkhu, tassa
pana kāraṇassa paccakkhato¹⁰ diṭṭharukkhadevatā¹⁰ aham eva“¹¹ ti.

10 Kakkara-jātakaṃ¹¹.

10. Kandagalakajātaka.

Ambho ko nāmayāṃ rukkho ti. Idam Satthā Veḷuvane
viharanto Sugatālayaṃ ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „Deva-
datto Sugatālayaṃ akāsi¹²“ sutvā¹² „na bhikkhave idāṃ eva Devadatto
15 mayhaṃ anukaronto¹³ vināsaṃ patto¹⁴, pubbe pi pāpuṇi yevā“¹⁵ ti vatvā
atītaṃ āhāri:

Atte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
Bodhisatto Himavantapadese¹⁶ rukkhakoṭṭhasakunayoni-
yaṃ¹⁶ nibbatti. Khadiravane va gocaraṃ gaṇhi, Khadiravaniyo
20 ti 'ssa nāmaṃ ahoṣi¹⁷. Tass' eko Kandagalako¹⁸ nāma sahāyo
ahoṣi, so phālibhaddakavane¹⁹ gocaraṃ gaṇhati. So ekadivasāṃ
Khadiravaniyassa santikaṃ agamāsi. Khadiravaniyo „sahāyo
āgato“ ti Kandagalakaṃ²⁰ gahetvā khadiravanam pavisitvā
khadirakhandhaṃ ca²¹ tuṇḍena paharitvā rukkhato pānake nī-
35 haritvā adāsi. Kandagalo²² dinne²³ dinne madhurapūve viya
chinditvā²⁴ khādi. Tassa khādantass' eva māno uppajji: „ayaṃ

¹ B¹ -kukkuro. ² B² bhetvā. ³ B³ sañcaram. ⁴ B⁴ sugato. ⁵ B⁵ vāla-. ⁶ B⁶ vāla-
pāsānaṃ. ⁷ K palāyato. ⁸ B⁸ vicarivā. ⁹ B⁹ paccakkharikātā. ¹⁰ B¹⁰ omits
diṭṭha. ¹¹ B¹¹ kukkuṭa-, B¹² kukkura-jātakaṃ navamaṃ. ¹² B¹² vatvā. ¹³ B¹³ anu-
kiriyaṃ karonto. ¹⁴ B¹⁴ vināsappatto. ¹⁵ B¹⁵ -ppadese. ¹⁶ B¹⁶ -koṭṭhasakunaya-
yoniyaṃ. ¹⁷ B¹⁷ nippatti khadiravaniyo tissa nāmaṃ ahoṣi khadiravane yeva
gocaraṃ gaṇhi. ¹⁸ B¹⁸ kaṇṭarālo. ¹⁹ B¹⁹ pāṭalibhaddaka-, B²⁰ sippalipālī- and
sippalipātāli-. ²⁰ B²⁰ kandarālakam. ²¹ B²¹ -dham. ²² B²² kandarālo. ²³ K dinna.
²⁴ B²⁴ cchinditvā, K chinditvā chinditvā.

pi¹ rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ² nibbatto, aham pi, kim me etena dinnagocarena³, sayam eva khadiravane gocaraṃ gaṇhissāmīti⁴ so Khadiravaniyaṃ āha: „samma, mā tvaṃ dukkhaṃ anubhavi, aham eva khadiravane gocaraṃ gaṇhissāmīti“. Atha naṃ so āha: „tvaṃ samma simbaliphālībaddakādivane⁵ nissāre⁶ go- 5 caragahanakule⁷ samuṭṭhito⁸, khadirā nāma jātasārā⁹ thaddhā¹⁰ ti vatvā¹¹ „mā te evaṃ¹² ruccatīti“. Kandagalako¹³ „kim dān' āhaṃ¹⁴ na rukkhakoṭṭhakayoniyaṃ¹⁵ nibbatto“ ti tassa vacanaṃ anādiyitvā vegena gantvā khadirarukkhaṃ tuṇḍena pahari. Tāvad ev' assa¹⁶ tuṇḍaṃ¹⁷ bhijji, akkhīni nikkhamānākārapattāni¹⁸ 10 jātāni, sīsaṃ phaliṭaṃ. So khandhe¹⁹ patitṭhātum asakkonto bhūmiyaṃ patitvā paṭhamāṃ gātham āha:

1. Ambho ko nāma¹⁸ ayaṃ¹⁹ rukkho sītappatto²⁰ sakaṇṭako yattha ekappahārena uttamaṅgaṃ visāṭṭitaṃ²¹ ti. 118.

Tattha ambho ko nāmayāṃ¹⁸ rukkho ti bho Khadiravaniya ko nāma 15 ayaṃ rukkho ti¹⁹, konāmo²² so ti pi pāṭho, sītappatto²⁰ ti sukhumappatto, yattha ekappahārenā ti yasmiṃ rukkhe eken' eva pahārena, uttamaṅgaṃ visāṭṭitaṃ²¹ ti sīsaṃ bhinnāṃ, na kevaṇa²⁴ sīsaṃ tuṇḍaṃ pi chinnaṃ²⁵, so²⁶ vedanāpattatāya²⁷ khadirarukkhaṃ²⁸ kiṇurukkho nāma²⁹ eso ti jānitum asak- 20 konto vedanāpatto²⁹ hutvā imāya gāthāya vipalāpi³⁰.

Taṃ³¹ sutvā Khadiravaniyo dutiyaṃ gātham āha:

2. Acār' utāyaṃ³² vitudaṃ vanāni (Dhp. p. 146.)
kaṭṭhaṅgarukkhesu asārakesu,
athāsada khadiraṃ jātasāraṃ³³
yath' abbhida garuḷo uttamaṅgan ti. 119. 25

¹ B' ayaṃ. ² B' -koṭṭaka-. ³ B' dinnena gocarena. ⁴ B' pīmpalipātālībadda-.
⁵ B' nissāyana. ⁶ so Bp; K -gahaṇaṃ, B' gocaraṇakāle. ⁷ K samueiko, B' samuṭṭhito, Bp jāto. ⁸ Rp jātisārā, B' jātaka. ⁹ B' omits thaddhā ti vatvā. ¹⁰ B' mā vo etaṃ. ¹¹ B' kandarāloko. ¹² B' kiṇunnānāhaṃ. ¹³ B' koṭṭaka-. ¹⁴ B' eva cassa. ¹⁵ K tuṇḍo. ¹⁶ B' nikkhamānā-. ¹⁷ B' rukkhakhandhe. ¹⁸ B' nāmayāṃ.
¹⁹ B' sinhapatto, Rp sinnapatto. ²⁰ B' vimālitā. ²¹ K omits ti. ²² B' konāma.
²³ B' viphalātan, Bp vibhijjātan. ²⁴ B' kevaṇaṃ. ²⁵ B' Bp bhinnāṃ. ²⁶ B' yo.
²⁷ K vedanāmatṭāya. ²⁸ B' -rukkho. ²⁹ B' vedanāpattatto, K vedanāmatto.
³⁰ B' vilāpaṇi. ³¹ B' tassa vacanaṃ. ³² B' acārithabhayaṃ? Rp acārivatāyaṃ.
³³ K athāsadaṃ -, B' aṭṭhasadā khadira jātisādaṃ.

Tattha acārutāyaṇ¹ ti acāri vata² ayaṃ, vitudaṇ³ vanāniti nissāra-
simbaliphalibhaddakavanādini⁴ vitudanto vijjhanto, kaṭṭhaṅgarukkhesu asā-
rakesū⁵ 'ti nissāresu phalibhaddakasimbaliādīsū⁶, athasādā khadiraṇi jāta-
sāraṇi⁷ ti⁸ atha potakakālati⁹ paṭṭhāya¹⁰ jātasāraṇi¹¹ khadiraṇi āsādā¹² sampāpuni,
5 yatthabbhidā¹³ garuḷo uttamaṅgaṇaṇi ti yatthabbhidā¹⁴ ti yasmiṃ khadire
abbhindi padālayi, garuḷo ti sakuṇesu¹⁵ sabbasakuṇānaṃ h' etaṃ¹⁶ sagāraṇa-
sappatissavacanaṇi¹⁷.

Iti Khadiravaniyo vatvā „bho Kandagalaka¹⁸ yattha tvaṃ
uttamaṅgaṇaṇi abbhidā¹⁹ khadiro nāma²⁰ eso²¹ sāraruḅkho“ ti āha.
10 So tattha²² eva jīvitakkhayaṇaṇi pāpuni.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā
Kandagalako²⁴ Devadatto ahoṣi, Khadiravaniyo pana²⁵ ahaṃ eva“ ti.
Kandagalakajātakaṃ²⁶. Natanādaḥhavaggo chaṭṭho.

7. BIRANATTHAMBHAKKAVAGGA.

15 1. Somadattajātaka.

Akāsi yoggaṇaṇi ti. Idamaṃ Satthā Jetavane viharanto Lālu-
dāyitheramaṇi²⁷ ārabha kathesi. So hi dvinnamaṇi²⁸ tiṇṇamaṇi janānaṃ
antare ekavacanaṇaṇi pi sampādetvā kathetuṃ na sakkoti, sārājjabahulo
„aṇṇamaṇi kathessamīti“ aṇṇamaṇi eva kathesi. Tassa taṃ²⁹ pavattim
20 bhikkhū dhammasabbhāyaṇaṇi kathentaṃ nissidimsu. Satthā āgantvā „kāya

¹ B¹ avāriyatāyaṇ, BP acāriyatāyaṇ. ² so BP; B¹ tā, K tava. ³ K vitudanaṇi.

⁴ B¹ nissāyaṇi sippali pātaliḅhaddaka-. ⁵ K -disu, B¹ pātaliḅhaddakasimpali-.

⁶ K omits atha - - ti, B¹ athasādākhadiraṇijātisāraṇi. ⁷ B¹ pothaka-, K pothaka
corr to potaka-. ⁸ B¹ pajāya. ⁹ B¹ jātasāraṇi, BP jātisāraṇi. ¹⁰ K āsādaṇi,
BP omits āsādā, B¹ sāraṇi. ¹¹ B¹ yattaḅhidā. ¹² so BP; K yattha bhidā, B¹ yatta-

gidā. ¹³ B¹ sakuṇo. ¹⁴ B¹ sotamaṇi. ¹⁵ so K BP; B¹ sagārasappaṭṭissa vādhivaca-
naṇi. ¹⁶ B¹ kandaṛālaka. ¹⁷ B¹ abbhindi. ¹⁸ B¹ nāma so, K nāmesā. ¹⁹ B¹

dhammaḁdesanaṇi. ²⁰ B¹ kandaṛālako. ²¹ K omits pana. ²² K kandaḁgalajātakaṇi,
B¹ kandaṛālakajātakaṇi dasamaṇi. 1. Cfr. Dh. p. 317 & Fve Jāt. p. 8. ²³ K

lālu-. ²⁴ K diṇamaṇi. ²⁵ K naṇi.

nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā" ti pucchitvā „imāya nāmā" ti vutte „na bhikkhave Lāludāyī¹ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo yevā" ti vatvā atitām āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe aññatarasmiṃ brāhmaṇakule nib- 5
battitvā vayappatto hutvā Takkaṣilāyaṃ sippaṃ² uggaṇhitvā
puna gehaṃ āgantvā mātāpitunnaṃ duggatabhāvaṃ ñatvā „pari-
hīnaṃ kulaṃ paṭiṭṭhapessāmīti" mātāpitara āpucchitvā Bārā-
naṣiṃ gantvā rājānaṃ upaṭṭhāsī. So rañño piyo ahosi manāpo.
Ath' assa pitu³ dvīhi yeva goṇehi kaṣiṃ katvā jīvikaṃ kappen- 10
tassa eko goṇo mato. So Bodhisattaṃ upasaṅkāmītvā „tāta
eko goṇo mato, kaṣikammaṃ na-ppavattati"⁴, rājānaṃ ekaṃ
goṇaṃ yācāhīti⁵ āha. „Tāta nacirass' eva me rājā diṭṭho, idān'
eva goṇe⁶ yācituṃ na yuttaṃ, tumhe yācathā" 'ti. „Tāta tvaṃ
mayhaṃ sārājjabahulataṃ⁷ na jānāsi, ahaṃ hi dvinnaṃ tiṇṇaṃ 15
sammukhe⁸ kathaṃ sampādetuṃ na sakkomi⁹, sace ahaṃ rañño
santikaṃ goṇaṃ yācituṃ gamissāmi imaṃ pi datvā āgamissā-
mīti"¹⁰. „Tāta, yaṃ hoti taṃ hotu, na sakkā mayā rājānaṃ
yācituṃ, api¹¹ kho panāhaṃ tumhe yoggaṃ kāressāmīti"¹². „Tena
hi sādhu¹³ maṃ yoggaṃ kārehīti"¹⁴. Bodhisatto pitaraṃ ādāya 20
bīraṇatthambhakaṃ¹⁵ susānaṃ gantvā tattha tattha tiṇakalāpe
bandhitvā „ayaṃ rājā ayaṃ uparājā ayaṃ senāpatīti" nāmaṇi
katvā paṭipāṭiyā pitu dassetvā „tāta tvaṃ rañño santikaṃ
gantvā 'jayatu mahārājā' 'ti¹⁶ vatvā¹⁷ evaṃ imaṃ gāthaṃ vatvā
goṇaṃ yāceyyāthā¹⁸ 'ti gāthaṃ uggaṇhāpesi:

25

Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṃ kasāmase,
tesu eko mato deva, dutiyaṃ dehi khattiyā 'ti.

¹ all three MSS. -yī. ² Bⁱ takkaṣilāyaṃ gantvā sippaṃ ³ Bⁱ pituno. ⁴ Bⁱ na pavattati. ⁵ Bⁱ goṇaṃ. ⁶ Bⁱ sārājjabahulabhāvaṃ. ⁷ Bⁱ mukhe. ⁸ Bⁱ sakkomi. ⁹ Bⁱ adds ca. ¹⁰ Bⁱ sādhuṃ. ¹¹ Bⁱ karohīti. ¹² Bⁱ -ttambhakaṃ, K -ethambhakaṃ. ¹³ K omits ti. ¹⁴ Bⁱ omits vatvā. ¹⁵ K yāceyyāthā.

Brāhmaṇo ekena saṁvaccharena imaṁ gātham paṇṇaṁ
 katvā Bodhisattaṁ āha: „tāta Somadatta, gāthā me paṇṇā
 jātā¹, idāni taṁ ahaṁ yassa kassaci santike vattum sakkomi,
 rañño maṁ² santikaṁ nehīti“. So „sādhū tātā“³ 'ti tathārūpaṁ
 5 paṇṇākāraṁ gāhāpetvā⁴ pitaraṁ rañño santikaṁ nesi⁵. Brāh-
 maṇo „jayatu mahārājā“⁶ 'ti vatvā paṇṇākāraṁ adāsi. Rājā
 „ayan⁷ te Somadatta brāhmaṇo kiṁ hotīti“ āha. „Pitā me
 mahārājā“⁸ 'ti. „Ken' atthenāgato“⁹ ti. Tasmim̐ khane brāh-
 maṇo goṇaṁ¹⁰ yācanatthāya gātham vadanto:

10 Dve me goṇā mahārāja yehi khettaṁ kasāmase,
 tesu eko mato deva, dutiyaṁ ganha khattiyā 'ti

āha. Rājā brāhmaṇena virajjhivā kathitabhāvaṁ nātvā sitaṁ¹
 katvā „Somadatta tumhākaṁ gehe bahū maññe² goṇā“³ ti āha.
 „Tumhehi dinnā bhavissanti mahārājā“⁴ 'ti. Rājā Bodhisattassa
 15 tussitvā brāhmaṇassa soḷasa⁵ goṇe alaṁkārabhaṇḍake nivāsana-
 gāmaṁ c' assa brahmadeyyaṁ⁶ datvā mahantena yasena brāh-
 maṇaṁ uyyojesi. Brāhmaṇo sabbasetasindhavayuttaṁ ratham
 āruya⁷ mahantena parivārena gāmaṁ agamāsi. Bodhisatto pi-
 tarā saddhiṁ rathe nisīditvā gacchanto „tāta, ahaṁ tumhe saka-
 20 lasaṁvaccharaṁ yoggaṁ kāresiṁ⁸, sannitṭhānakāle pana tum-
 hākaṁ goṇaṁ rañño adatthā“⁹ 'ti vatvā paṭhamam̐ gātham āha:

1. Akāsi yoggaṁ dhuvaṁ appamatto
 saṁvaccharaṁ bīrapatthambhakasmim̐,
 vyākāsi saññaṁ¹⁰ parisam̐ vigayha,
 25 na niyyamo¹¹ tāyati appapaññaṁ ti. 120.

Tattha akāsi yoggaṁ dhuvaṁ appamatto saṁvaccharaṁ bīrapat-
 thambhakasmim̐ ti¹² tvaṁ niccaṁ appamatto bīrapatthambhake susāne yoggaṁ

¹ B¹ omits jātā. ² B¹ omits maṁ. ³ so B¹ B²; K gahāpetvā. ⁴ B¹ neti. ⁵ K
 ayaṁ. ⁶ B¹ goṇa. ⁷ B¹ pitā. ⁸ K maññeti. ⁹ B¹ soḷasa. ¹⁰ B¹ brahmaṇa-
 deyyaṁ. ¹¹ B¹ abhiruya. ¹² all three MSS. kāresi. ¹³ K yākaṁ saññaṁ,
 B¹ byākāsi saññaṁ. ¹⁴ B¹ niyyamo, K nissamo. ¹⁵ B¹ adde tāta.

akāsi, vyākāsi¹ saññān paṇisaṇ vigayhā 'ti atha ca² pana paṇisaṇ vigāhivā taṇ saññān viakāsi³ vikāraṇ akāsi⁴ parivattayiti⁵ attho, na niyyamo⁶ tāyati appapaññaṇ ti appapaññaṇ⁷ nāma puggalaṇ niyyamo⁸ yogā⁹ ciṇṇacaraṇaṇ¹⁰ na tāyati na rakkatiti.

Ath' assa vacanaṇ sutvā brāhmaṇo dutiyaṇ gātham āha: 5

2. Dvayaṇ yācanaḥ tāta Somadatta nigacchati:

alābhaṇ dhanalābhaṇ ca¹¹, evaṇdhammā hi yācanā ti. 121.

Tattha evaṇdhammā hi yācanā ti yācanā hi¹² evaṇsabhāvaṇ ti.

Satthā „na bhikkhave Lāludāyī¹³ idān' eva sārājjabahulo pubbe pi sārājjabahulo“ ti imaṇ dhammaḍesaṇaṇ āharitvā jātakaṇ samodhānesi: 10 „Tadā Somadattassa pitā Lāludāyī¹³ ahoṇi, Somadatto pana aham evā“ 'ti. Somadattajātakaṇ¹⁴.

2. Ucchittābhaddajātaka.

Añño uparimo vaṇṇo ti. Idāṇ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyaikapalobhaṇ ārabba kathesi. So hi bhikkhu Sat- 15 thārā „saccaṇ kira tvaṇ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti puttḥo „saccaṇ“ ti vatvā „ko taṇ ukkaṇṭhāpesīti“ vutte „purāṇadutiyaikā“ ti āha. Atha naṇ Satthā „bhikkhu¹⁵, ayaṇ¹⁶ te itthi anattakārikā pubbe pi attano jārassa¹⁷ ucchittakam¹⁸ bhojesīti“ vatvā atītaṇ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṇ Brahmaḍatte rājaṇ kārente 20 Bodhisatto ekasmiṇ bhikkhaṇ caritvā jīvikaḥkappake¹⁹ kapane naṭakakule²⁰ nibbattitvā vayappatto duggato dūrūpako²¹ hutvā bhikkhaṇ caritvā jīvikaṇ kappesi. Tadā Kāsiraṭṭhe²² ekasmiṇ gāmake ekassa brāhmaṇassa brāhmaṇi dussilā pāpaḍhammā atītacāraṇ²³ carati. Ath' ekadivaṇaṇ kenaciḍ eva 25

¹ Bⁱ byākāsi. ² Bⁱ omits ca. ³ Bⁱ plakāsi. ⁴ K apādesi. ⁵ Bⁱ parivattesi. ⁶ Bⁱ niyāmo, K nissamo. ⁷ Bⁱ appamañña, K appamañña. ⁸ Bⁱ niyāmo, K nissāya. ⁹ Bⁱ yogo. ¹⁰ K ciṇṇacaraṇaṇ. ¹¹ Bⁱ -lābhaṇ vā. ¹² Bⁱ omits yācanā hi. ¹³ so B^p; K Bⁱ -yi. ¹⁴ Bⁱ adds paṭhamāṇ. ¹⁵ both MSS. bhikkhū. ¹⁶ K ayaṇ. ¹⁷ Bⁱ rājassa. ¹⁸ K ucchittakam. ¹⁹ Bⁱ omits bhikkhaṇ -- kappake, K jīvikaṇ. ²⁰ Bⁱ kapanaṭakule, K kapane naṭakakule. ²¹ K durupeto, B^p dūrūpato, Bⁱ durupako. ²² Bⁱ kāsiraṭṭhe. ²³ Bⁱ abhicāraṇ.

karaṇīyena brāhmaṇe bahigate tassā jāro taṃ khaṇaṃ oloketvā
 taṃ gehaṃ pāvīsi. Sā tena saddhiṃ caritvā „muhuttaṃ bhuñ-
 jītvā va gamissāmi”¹“ bhattaṃ sampādetvā sūpabyañjanasam-
 pannaṃ uṇhabhattaṃ vadḍhetvā „tvaṃ bhuñjā”² ‘ti’³ tassa datvā
 5 sayāṃ brāhmaṇassa āgamaṇaṃ olokayamānā dvāre aṭṭhāsi.
 Bodhisatto brāhmaṇiyā jārassa bhuñjanatṭhāne piṇḍaṃ paccāsīm-
 santo aṭṭhāsi. Tasmim̐ khaṇe brāhmaṇo gehābhimukho āgacchati.
 Brāhmaṇī taṃ āgacchantāṃ diṣvā vegena pavisitvā „uṭṭhehi, brāh-
 maṇo āgacchatīti”⁴ jāraṃ⁵ koṭṭhe otāretvā brāhmaṇassa pavisi-
 10 tvā nisinnakāle phalakaṃ upanetvā hatthadhovanaṃ datvā itarena
 bhuttāvasiṭṭhassa sītabhattassa upari uṇhaṃ bhattaṃ vadḍhetvā
 brāhmaṇassa adāsi. So bhatte hatthaṃ otāretvā upari uṇhaṃ
 heṭṭhā bhattaṃ sītalāṃ diṣvā cintesi „iminā aññassa”⁶ bhuttādhi-
 kena ucchiṭṭhabhattena bhavitabban”⁷ ti so brāhmaṇim̐ pucchanto
 15 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Añño uparimo⁸ vaṇṇo añño vaṇṇo ca heṭṭhimo⁹,
 brāhmaṇi tv-eva pucchāmi: kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūpariti¹⁰. 122.

Tattha vaṇṇo ti ākāro, ayaṃ hi uparimassa uṇhabhāvaṃ heṭṭhimassa ca
 sītabhāvaṃ pucchanto evaṃ āha, kiṃ heṭṭhā kiṃ ca ūparitī vadḍhitabhat-
 20 tena nāma upari sītalena heṭṭhā uṇhena bhavitabbaṃ, idaṃ ca na tādisaṃ, tena
 taṃ pucchāmi: kena kāraṇena uparibhattaṃ uṇhaṃ heṭṭhimaṃ sītalāṃ ti.

Brāhmaṇī attano katakammasa uttānabhāvabhayaṇa brāh-
 maṇe punappunaṃ kathente pi tuṇhī yeva ahosi. Tasmim̐
 khaṇe naṭaputtassa etad ahosi: „koṭṭhe nisīdāpitapurisena jā-
 25 rena bhavitabbaṃ, iminā gehasāmikena, brāhmaṇī pana attanā
 katakammasa pākātabhāvabhayaṇa kiñci na kathesi, handā-
 haṃ¹¹ imissā kammaṃ pakāsetvā jārassa koṭṭhake nisīdā-
 pitabhāvaṃ brāhmaṇassa kathessāmi”¹² so brāhmaṇassa gehā

¹ add vutte? ² B¹ bhi. ³ B¹ rājāṃ. ⁴ so B²; B¹ imissā aññissa bhuttāvitena

⁵ B¹ upariso. ⁶ B¹ aheṭṭhimo, B² adhoṭṭhito. ⁷ B¹ ūpariti. ⁸ so B²; B¹ sāhantāham.

nikkhantakālato paṭṭhāya itarassa gehapavesanaṃ aticaraṇaṃ¹
aggabhattabhuñjanaṃ brāhmaṇiṃ dvāre thatvā maggaṃ olo-
kanaṃ itarassa koṭṭhe otāritabhāvaṃ² ti sabbaṃ taṃ pavattim
ācikkhitvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ naṭo³ 'smi bhaddante, bhikkhako 'smi idhāgato, 5
ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ayaṃ so yaṃ gavesasīti⁴. 123.

Tattha ahaṃ naṭo smi 'bhaddante ti sāmi ahaṃ naṭajātiko, bhik-
khako smi idhāgato ti sv-āhaṃ imaṃ ṭhānaṃ bhikkhako bhikkhaṃ pariyesa-
māno āgato 'smi. ayaṃ hi koṭṭham otiṇṇo ti ayaṃ pana etissā jāro imaṃ
bhattaṃ bhuñjanto bhayena koṭṭhaṃ otiṇṇo, ayaṃ so yaṃ gavesasīti yaṃ 10
tvam kassa nu⁵ kho iminā ucchiṭṭhakena⁶ bhavitabban ti gavesasi ayaṃ so.

Cūḷāya naṃ gahetvā koṭṭhā nīharitvā yathā ca⁷ na pun'
evarūpaṃ pāpaṃ karoti tathā assa satim janehīti⁸ vatvā pak-
kāmi. Brāhmaṇo ubho pi te yathā na pun' evarūpaṃ pāpaṃ
karonti⁹ tajjanapothanehi tathā sikkhāpetvā yathākammaṃ gato. 15

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁰ sotāpatti-phale patiṭṭha-
hi) „Tadā brāhmaṇi purāṇadutiyaikā¹¹ ahosi, brāhmaṇo ukkaṇṭhito, naṭa-
putto pana ahaṃ evā¹² ti. Ucchiṭṭhabhattajātakaṃ¹³.

3. Bharujātakaṃ.

20

Isīnaṃ antaraṃ katvā ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānaṃ ārabha kathesi. Bhagavato hi¹⁴ bhikkhu-
saṃghassa ca lābhasakkāro mahā ahosi, yathāha: Tena kho pana
samayena Bhagavā sakkato hoti garukato mānito pūjito apacito lābhi¹⁵
cīvarapīṇḍapātasenāsanagilānapaccayabhesajjaparikkhārānaṃ, bhikkhu- 25
saṃgho pi kho sakkato hoti -pe-¹⁶ parikkhārānaṃ, aññatitthiṃ yaṃ¹⁷
paribbājakaṃ na sakkatā honti -pe-¹⁸ parikkhārānaṃ ti. Te evaṃ parihīna-
lābhasakkārā ahorattaṃ gūḷhasannipātaṃ¹⁹ katvā mantayanti: „sama-
nassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya mayaṃ hatalābhasakkārā

¹ so B²; B¹ abbivāraṇaṃ. ² both B¹ and B² otarita-. ³ B¹ nito. ⁴ B¹ bhavesatīti.

⁵ khaṇaṃ (p. 168, l. 1) --- kassa nu wanting in K. ⁶ K ucchiṭṭha-. ⁷ B¹ omits ca.

⁸ B¹ tathā tajjanapothanehi ti. ⁹ B¹ karoti. ¹⁰ B¹ adds bhikkhu. ¹¹ K -dutiyaikā.

¹² K ucchiṭṭha-, B¹ ukkaṇṭhitabhattajātakaṃ dutiyaṃ. ¹³ K omits hi. ¹⁴ both

MSS. lābhi. ¹⁵ B¹ pa. ¹⁶ K omits pana. ¹⁷ K gūḷha-, B¹ vulha-.

jātā¹, samaṇo ca Gotamo lābhaggayasaggapatto² jāto, kena nu kho
kāraṇen' assa esā sampattitī³. Tatth' eko⁴ evam āha⁵: „samaṇo
Gotamo sakala-Jambudīpassa uttamattthāne bhūmisīse vasati, ten' assa
lābhasakkāro uppajjatī⁶, sesā: „atth' etaṃ kāraṇaṃ, mayam pi
5 Jetavanapitṭhe titthiyārāmaṃ kārema, evaṃ lābhino bhaviṣṣāma⁷“ 'ti
āhaṃsu. Te sabbe pi „evam etaṃ“ ti sannitṭhānaṃ katvā „sace pana
mayam raṇṇo anārocetvā āramaṃ kāressāma bhikkhū vāressanti, lā-
bhani⁸ labhivā abhiñjanako⁹ nāma n' atthi, tasmā raṇṇo lañcaṃ datvā
ārāmatṭhānaṃ gaṇhissāma¹⁰“ 'ti sammantetvā upatṭhāke yācitvā raṇṇo
10 sataṣaṇṇaṃ datvā „mahārāja mayam Jetavanapitṭhiyaṃ titthiyārā-
maṃ karissāma, sace bhikkhū 'kātuṃ na dassāma¹¹“ 'ti tumbākaṃ āro-
centi¹² tesam paṭivacanāṃ na dātabban¹³“ ti āhaṃsu. Rājā lañcalobhena
„sādhū“ 'ti sampatīcchi. Titthiyā rājānaṃ saṃgaṇhitvā vadḍhakim
pakkosāpetvā kammaṃ patṭhapesuṃ. Mahāsaddo ahosi. Satthā „ke
15 pan' ete Ananda uccāsaddā mahāsaddā“ ti pucchi „anānatitthiyā bhante
Jetavanapitṭhiyaṃ titthiyārāmaṃ kārenti, tatth' eso saddo“ ti „Ananda
na taṃ thānaṃ titthiyārāmaṃ anucchavikaṃ, titthiyā uccāsaddakāma¹⁴,
na sakkā tehi saddhim vasituṃ“ ti vatvā bhikkhusaṃghaṃ sanni-
pātetvā „gacchatha bhikkhave raṇṇo ācikkhitvā titthiyārāmakaraṇaṃ
20 nivārethā¹⁵“ 'ti āha. Bhikkhusaṃgho gantvā raṇṇo nivesanadvāre atṭhāsi.
Rājā saṃghassa āgatabhāvaṃ sutvāpi¹⁶ „titthiyārāmaṃ nissāya āgatā
bhaviṣṣanti¹⁷“ lañcassa gahitattā „rājā gehe n' atthitī¹⁸“ vadāpesi.
Bhikkhū gantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „lañcaṃ nissāya evaṃ karo-
tī¹⁹“ dve aggasāvaḥ pesesi. Rājā tesam pi āgatabhāvaṃ sutvā tath' eva
25 vadāpesi. Te pi āgantvā Satthu ārocesuṃ. Satthā „na idāni Sāriputta rājā
gehe nisīdituṃ labhissati, bahi nikkhamissatī²⁰“ punadivase pubbaṇḍa-
samayaṃ nivāsetvā pattacivaraṃ²¹ ādāya pañcahi bhikkhusatehi saddhim
raṇṇo nivesanadvāraṃ agamāsi²². Rājā sutvā²³ pāsādā otaritvā pattam ga-
hetvā Satthāraṃ²⁴ pavesetvā Buddha-pamukhassa saṃghassa yāgukhaj-
30 jakam datvā Satthāraṃ vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā raṇṇo ekaṃ²⁵
pariyāyadhammadesanaṃ ārabhanto²⁶ „mahārāja porāṇakarājāno lañcaṃ
gahetvā silavante aññaṃaññaṃ²⁷ kalahaṃ kāretvā attano ratṭhassa asā-
mino²⁸ hutvā mahāvināsaṃ pāpuṇisū²⁹“ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

¹ B¹ adde ti. ² B¹ -ppatto. ³ B¹ eke. ⁴ B¹ āhaṃsu. ⁵ B¹ B² lañcaṃ. ⁶ so
all three MSS. ⁷ so K B²; B¹ ārocassanti. ⁸ B¹ ātāvāpi. ⁹ B¹ āgatenā bhavi-
tabban ti. ¹⁰ B¹ -ram. ¹¹ B¹ āgamāsi. ¹² B¹ adde va. ¹³ K -vā. ¹⁴ B¹ eka.
¹⁵ B¹ āhārento. ¹⁶ K aññavamaññaṃ, B¹ aññamukhaṃ. ¹⁷ K āsā-.

Atīte Bharuraṭṭhe Bharurājā¹ nāma rajjam kāresi.
 Tadā Bodhisatto pañcābhīṇṇāatṭhasamāpattilābhī² gaṇasatthā
 tāpaso hutvā Himavantapadese³ ciraṃ vasitvā loṇambilase-
 vanatthāya pañcasatatāpasaparivuto Himavantā⁴ otaritvā anu-
 pubbena Bharunagaram⁵ patvā tattha piṇḍāya caritvā nagarā⁶ 5
 nikkhamitvā uttaradvāre sākhaṇḍapāsampannessa vaṭarukkhaṣṣa
 mūle nisīditvā bhattakiccaṃ katvā tatth' eva rukkhāmūle vāsaṃ
 kappesi. Evaṃ tasmim isigaṇe tatth' eva⁷ vasante addhamā-
 saccayena añño gaṇasatthā pañcasataparivāro āgantvā nagare
 bhikkhāya caritvā nagarā nikkhamitvā dakkhiṇadvāre⁸ tādisass' 10
 eva vaṭarukkhaṣṣa⁹ mūle nisīditvā bhattakiccaṃ¹⁰ katvā tatth'
 eva¹¹ vāsaṃ kappesi. Iti te¹² dve pi isigaṇā tattha yathā-
 bhirantaṃ viharitvā Himavantam eva agamaṃsu¹³. Tesāṃ gata-
 kāle dakkhiṇadvāre vaṭarukkho sukkhi. Punavāre tesu āgac-
 chantesu¹⁴ dakkhiṇadvāre vaṭarukkhaṇḍasino paṭhamataram¹⁵ 15
 āgantvā attano vaṭarukkhaṣṣa¹⁶ sukkhabhāvaṃ ṇatvā bhikkhāya
 caritvā¹⁷ nagarā nikkhamitvā uttaradvāre vaṭarukkhamūlaṃ
 gantvā bhattakiccaṃ katvā tattha vāsaṃ kappesum. Itare pana
 isayo pacchā¹⁸ āgantvā nagare bhikkhāya caritvā attano rukkha-
 mūlam eva gantvā bhattakiccaṃ katvā vāsaṃ kappesum. Te „na 20
 so¹⁹ tumhākaṃ rukkho, amhākaṃ rukkho²⁰“ ti rukkham nissāya
 aññamaññaṃ kalahaṃ karim-su. Kalaho mahā ahoṣi: eke „am-
 hākaṃ paṭhamavasitaṭṭhānaṃ tumhe na labhissathā“ 'ti vadanti,
 eke „mayāṃ imasmim vāre²¹“ paṭhamataram idhāgatā, tumhe
 na labhissathā“ 'ti vadanti. Iti te „mayāṃ sāmīno, mayāṃ 25
 sāmīno²²“ ti kalahaṃ karontā rukkhāmūlass' atthāya rājakulaṃ
 agamaṃsu²³. Rājā paṭhamam²⁴ vutthaisigaṇaṃ²⁵ Ňeva sāmikaṃ

¹ B¹ kururaṭṭhe kururājā, B² kururaṭṭhe kururājā. ² B¹ pañcābhīṇṇāatṭhasamāpatti-
 lābhino. ³ B¹ -ppadese. ⁴ B¹ himavatā. ⁵ B¹ B² kurunagaram. ⁶ B¹ tattha. ⁷ B¹
 adds thatvā, B² thatvā. ⁸ B¹ paṭirukkhaṣṣa. ⁹ B¹ sattakiccaṃ. ¹⁰ B¹ tattheva.
¹¹ K ne. ¹² B¹ āgamisu. ¹³ K punavāresu āg-. ¹⁴ B¹ omits vaṭa. ¹⁵ B¹
 bhikkhācariyā. ¹⁶ B¹ pacchā. ¹⁷ K B² omits na so. ¹⁸ B¹ repeats amhākaṃ rukkho.
¹⁹ B¹ B² thāne. ²⁰ B¹ does not repeat mayāṃ sāmīno. ²¹ B¹ āgamisu. ²² B¹
 paṭhama. ²³ B¹ vutthaisigaṇaṃ.

akāsi. Itare „na 'idāni mayam imehi parājita' ti attānam
 vadāpessāmā“ ti dibbacakkhunā oloketvā¹ ekam² cakkavatti-
 paribhogam rathapañjaram³ disvā āharitvā⁴ rañño lañcam datvā
 „mahārāja amhe pi sāmike karohiti“ āhamsu. Rājā lañcam
 5 gahetvā „dve pi gaṇā vasantū“ 'ti dve pi sāmike akāsi. Itare
 isayo tassa rathapañjarassa ratanacakkān' āharitvā⁵ lañcam
 datvā „mahārāja amhe yeva⁶ sāmike karohiti“ āhamsu. Rājā
 tathā akāsi. Isigaṇā „amhehi vatthukāme ca kilesakāme ca
 pahāya pabbajitehi rukkhamaṭṭhassa kāraṇā kalaham karontehi
 10 lañcam dadantehi ayuttam katan“ ti vipphaṇṇasārinā hutvā vegena
 palāyitvā Himavantam eva agamaṃsu⁷. Sakala-Bharurattṭha-
 vāsiniyo⁸ devatā ekato hutvā „silavante kalaham karontena
 raññā ayuttam katan“ ti Bharurañño⁹ kujjhivā tiyojanasatikam
 Bharurattṭham¹⁰ samuddam ubbattetvā arattṭham¹¹ akaṃsu. Iti
 15 ekam Bharurājānam¹² nissāya sakalarattṭhavāsino vināsam¹³
 pattā ti.

Satthā idam¹⁴ atītam āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca:

1. Isinam antaram katvā Bharurājā¹⁵ ti me sutam
 ucchinno, saha ratthena¹⁶ sa rājā vibhavam gato. 124.

20 2. Tasmā hi chandāgamanam na-ppasamsanti paṇḍitā,
 aduttṭhacitto bhāseyya giram saccūpasamhitan ti. 125.

Tattha antaram¹⁷ katvā ti chandāgativasena vivaram¹⁸ katvā, Bharu-
 rājā¹⁹ ti Bharurattṭhe²⁰ rājā, iti me sutam ti iti mayā pubbe etaṃ sutam,
 tasmā hi chandāgamanam ti yasmā hi²¹ chandāgamanam gantvā²² Bharu-
 25 rājā²³ saha ratthena ucchinno tasmā chandāgamanam paṇḍitā na-ppasamsanti,
 aduttṭhacitto ti kilesehi aduttṭhacitto hutvā bhāseyya²⁴, saccūpasamhitan ti

¹ B¹ oloketto. ² K evam. ³ K -garatha-, B² -gam rathapañcam, B³ cakkavatti-
 paribhogam rathapañcam. ⁴ B¹ uppattitvā. ⁵ K tassa ratanapañjarassa cakkā-
 nāharitvā, B¹ tassa rathapañcarassa ratanacakkāni niharitvā. ⁶ so B¹ B²; K heva.
⁷ B¹ āgamisu. ⁸ B¹ -kururatha-, B² kururattṭhavāsino. ⁹ B¹ karurañño, B² kuru-
 rañño. ¹⁰ B² kuru-, B¹ kururattṭham. ¹¹ so K B²; B¹ anatham. ¹² B¹ B² kuru-
¹³ B¹ vināsam. ¹⁴ B¹ imam. ¹⁵ B¹ gururājā. ¹⁶ B¹ rathehi. ¹⁷ B¹ isinamantarām.
¹⁸ K vicaram, B¹ vivāda. ¹⁹ B¹ kuru-. ²⁰ B¹ omīta hi. ²¹ katvā. ²² B¹ bhāseyya.

sabhāvanissitaṃ atthanissitaṃ¹ kāraṇanissitaṃ² eva girāṃ bhāseyya³, ye hi tattha Bharurañño⁴ lañcaṃ gaṇhantassa ayuttam etan ti paṭikkosantā saccūpasaṃhitā⁵ girāṃ bhāsimsu tesāṃ thitaṭṭhānaṃ Nāḷikeradīpe ajjāpi⁷ dīpakasabhassaṃ⁸ paññāyatīti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā „mahārāja, chandavasikena nāma na bhavitabbaṃ, dve pabbajitagane kalahāṃ kāretuṃ na vaṭṭatīti“ vatvā jātakaṃ samodhānesi: „Ahaṃ tena samayena jeṭṭhakasi⁹ ahoṣin“ ti. Rājā Tathāgatassa bhattakiccaṃ katvā gatakāle manusse pesetvā titthiyārāmaṃ viddhamsāpesi, titthiyā appatitthā ahesuṃ. Bharujātakaṃ¹⁰.

4. Puṇṇanadījātaka.

Puṇṇaṃ nadin ti. Idaṃ Satthā Jetavane vilaranto paññāpāraṇiṃ ārabba kathesi. Ekasmiṃ hi¹¹ samaye¹² dhanmasabhāyaṃ bhikkhū Tathāgatassa paññaṃ ārabba kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Sammasambuddho mahāpaṇño puthupaṇño hāsupaṇño¹³ javanapaṇño¹⁴ 15 tikkhapaṇño nibbedhikapaṇño¹⁵ upāyapaṇṇāya samannāgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā upāyakusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 20 Bodhisatto purohitakule nibbattitvā veyappatto Takkasilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā pitu accayena purohitaṭṭhānaṃ labhitvā Bārāṇasirañño atthadhammānusaśako ahoṣi. Aparabhāge rājā paribhedakānaṃ kathaṃ gahetvā¹⁶ kuddho „mā mama santike¹⁷ 25 vasīti“ Bodhisattaṃ Bārāṇasito pabbājesi. Bodhisatto 25 puttadāraṃ gahetvā ekasmiṃ Kāsīgāmake¹⁸ vāsaṃ kappesi. Aparabhāge rājā tassa guṇaṃ saritvā „mayhaṃ kañci“¹⁹ pesetvā 30 ācariyaṃ pakkosituṃ na yuttam, ekaṃ pana gāthaṃ bandhitvā

¹ B¹ assanissātaṃ. ² B² attakāraṇanissitaṃ, B³ kāraṇanissitaṃ. ³ B⁴ bhāseyya. ⁴ B⁵ tatta kururaṭṭhe rañño. ⁵ K paccūpa-, B⁶ paccupa-. ⁶ B⁷ ajja. ⁷ B⁸ dīpipakasa-hassa. ⁸ B⁹ etthakasi. ⁹ B¹⁰ kurujātakaṃ tatiyaṃ. ¹⁰ B¹¹ omits hi. ¹¹ B¹² divase. ¹² B¹³ hāsupaṇño. ¹³ B¹⁴ nippethika-. ¹⁴ B¹⁵ adds bodhisattassa. ¹⁵ B¹⁶ saṃti-kena. ¹⁶ B¹⁷ kāsikaga-. ¹⁷ B¹⁸ kiñci.

paññaṃ likhitvā kākamaṃsaṃ pacāpetvā paññaṃ ca maṃsaṃ
ca setavattena¹ palivethetvā rājamuddikāya lañchetvā² peses-
sāmi, yadi paṇḍito bhavissati paññaṃ vācetvā kākamaṃsa-
bhāvaṃ nātvā āgamissati, noce nāgamissatīti³ so „puññaṃ”
5 nadin⁴ ti imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhi:

1. Puññaṃ nadinṃ yena ca peyyam āhu
jātaṃ yavaṃ yena ca guyham āhu
dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti
so ty-āgato handa ca bhuñja⁵ brāhmaṇā⁶ 'ti. 126.

10 Tattha puññaṃ nadinṃ yena ca peyyamāhū ti kākaṇḍaṃ nadinṃ va-
dantā yena puññaṃ nadinṃ peyyam āhu⁷, na hi apuññaṃ nadi⁸ kākaṇḍaṃ ti vuc-
cati, yadāpi nadi tīre⁹ thatvā gīvaṃ pasāretvā kākena pātum sakkā hoti tadā
nain kākaṇḍaṃ ti¹⁰ vadanti¹¹, jātaṃ yavaṃ yena ca guyhamāhū¹² ti yavaṃ¹³ ti
desanāsāmaṃsaṃ¹⁴, idha pana sabbam pi jātaṃ uggaṭaṃ¹⁵ sampannaṃ taruṇa-
15 sassaṃ adhippetam, taṃ¹⁶ hi yadā antopaviṭṭhakākaṃ¹⁷ paṭicchādetum¹⁸ sakkoti
tadā guyhatīti guyham, kiṃ gūhati¹⁹ kākaṃ iti kākassa guyham kākaguyham ti
taṃ vadamānā kākena guyhavanassa kāraṇabhūtena guyham ti vadanti, tena
vuttaṃ: yena ca guyham āhū²⁰ ti, dūraṃ gataṃ yena ca avhayanti²¹ ti dūraṃ
gataṃ vipavutthaṃ²² piyapuggalaṃ yaṃ āgantvā nīlinam²³ disvā sace itthan-
20 nāmo²⁴ āgacchati vassa kāka ti vā vassantaṃ nēva²⁵ vā sutvā yathā kāko²⁶
vassati itthanāmo āgamissatīti evaṃ vadantā yena ca avhayanti kathenti man-
tenti udāharantīti attho, so tyāgato ti so te ānito²⁷, handa ca bhuñja²⁸
brāhmaṇā ti gaṇha brāhmaṇa bhuñjassu²⁹ nain khāda³⁰ kākamaṃsaṃ³¹ ti attho.

Iti rājā imaṃ gāthaṃ paṇṇe likhitvā Bodhisattassa pesesi.
25 So paññaṃ vācetvā „rājā maṃ datṭhukāmo” ti vatvā³² duti-
yam gāthaṃ āha:

¹ B¹ setavattana. ² B¹ valañcitvā. ³ K puñña. ⁴ B¹ bhuñca ca. ⁵ B¹ kāka-
peyyamātu. ⁶ K apuññaṃ nadinṃ, B¹ apuññaṃ nadi, B¹ apuññaṃ nadi. ⁷ K yadāpi
nain tīre, B¹ yadāpi nadinṃtīre. ⁸ K omits ti. ⁹ B¹ vadantā. ¹⁰ B¹ vadan.
¹¹ B¹ desanāsāmaṃsaṃ, K B¹ desanāmaṃsaṃ. ¹² B¹ omits uggaṭaṃ. ¹³ B¹ taṃ.
¹⁴ K -kānaṃ. ¹⁵ B¹ paṭicchāpetum. ¹⁶ B¹ B¹ guyhati. ¹⁷ B¹ vipavuttaṃ.
¹⁸ K nīlinam, B¹ nīlinam. ¹⁹ B¹ itthanāmo. ²⁰ K -taṃ nēva, B¹ vassantassa
²¹ B¹ adda ca. ²² K ānito, B¹ ānito. ²³ B¹ bhuñjaṇca. ²⁴ B¹ bhuñcassa.
²⁵ B¹ khādatu. ²⁶ K imesaṃ. ²⁷ B¹ omits vatvā.

2. Yato mañ saratī¹ rājā vāyasam pi pahetave
hamṣā koñcā mayūrā ca asatī² yeva pāpiyā ti. 127.

Tattha yato mañ saratī³ rājā vāyasam pi pahetave ti yadā rājā
vāyasamañsañ⁴ labhivā tañ pahetuñ⁵ mañ saratī, hamṣā koñcā mayūrā
cā 'ti yadā pañ' assa ete hamṣādayo upanītā bhavissanti etāni hamṣādīni⁶ 5
lacchatī tadā mañ kasmā na sarissatī⁷, Aṭṭhakathāyañ pana hamṣakoñca-
mayūranān ti⁸ pāṭho, so sundarataro, imesañ hamṣādīnañ mañsañ labhivā
kasmā mañ na sarissatī⁹ c' ev' assa attho⁹, asatī¹⁰ yeva pāpiyā ti yañ vā
tañ vā labhivā saraṇaṇ¹¹ sundarañ, lokasmiñ pana asatī¹² yeva pāpiyā, asara-
ṇaṇ¹³ yeva hīnañ lāmaṇaṇ, tañ ca amhākañ rañño n' atthī, saratī mañ rājā, 10
āgamaṇaṇ me paccāsīṇsatī¹⁴, tasmā gamissāmīti

yānañ yojāpetvā gantvā rājānañ passi. Rājā tussitvā
purohitatthāne yeva patitthāpesi¹⁵.

Satthā imañ desanañ¹⁶ āharitvā jātakañ samodhānesi: „Tadā
rājā Anando ahoṣi, purohito pana¹⁷ aham evā¹⁸ 'ti. Puñṇanadī- 15
jātakañ¹⁸.

5. Kacchapajātaka.

Avadhī vata attānañ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Kokālikañ ārabha kathesi. Vatthuñ Mahātakkārijātaka āvi-
bhavissati¹⁹. Tadā pana Satthā „na bhikkhave Kokālika idān' eva 20
vācāya hato pubbe pi hato yevā²⁰ 'ti vatvā atītañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmaḍatte rajjañ kārente
Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-
dhammānusaṣako ahoṣi. So pana rājā bahubhāṇi²⁰ ahoṣi,
tasmīñ kathente aññesañ vacanassa okāso nāma n' atthi. 25

¹ B¹ sasaratī. ² B² asatī, B¹ asabhi. ³ B¹ saratī. ⁴ B¹ vāyasam-. ⁵ B¹ omits
pahetuñ. ⁶ so B²; K hamṣādīnañ, B¹ hamṣamañsañādīni. ⁷ B¹ adds attho. ⁸ so
B²; K B¹ hamṣā koñcā-, B¹ adds pi. ⁹ B¹ sarissatiyevā ti attho. ¹⁰ B¹ B² asatī.
¹¹ B¹ adds nāma. ¹² so both MSS ¹³ K asatīkāraṇā. ¹⁴ B¹ āgamaṇameva pac-
cāsi. ¹⁵ B¹ purohita thāpesi. ¹⁶ B¹ dhammaḍesanañ. ¹⁷ B¹ omits pana. ¹⁸ B¹
puñṇaṇ nadījātakañ catuttham. 5. Cfr. Five Jāt. p. 16., Dh. p. 418. ¹⁹ B¹ āvi-
²⁰ B¹ -bhāṇi.

Bodhisatto tassa taṃ bahubhāṇitaṃ bhāretukāmo¹ ekaṃ upāyaṃ
 upadhārento vicarati. Tasmim ca kāle Himavantapadese² ekas-
 nim sare kacchapo vasati. Dve haṃsapotakā gocarāya carantā
 tena saddhim viśāsāṃ akaṃsu. Te daḥhaviśāsikā hutvā eka-
 5 divasaṃ kacchapam³ āhaṃsu: „samma kacchapa, amhākaṃ
 Himavante⁴ Cittakūṭapabbhatatale Kañcanaguhāya⁵ vasanaṭṭhā-
 naṃ ramaṇiyo⁶ padeso, gacchasi amhākaṃ saddhim“ ti. „Ahaṃ
 kin ti katvā gamissāmīti“. „Mayaṃ taṃ⁷ gahetvā gamissāma,
 sace tvaṃ mukhaṃ rakkhituṃ sakkhissasi⁸ kassaci kiñci na
 10 kathessasīti⁹“. „Rakkhissāmi¹⁰, gahetvā maṃ gacchathā“ ti.
 Te¹¹ „sādhū“ ti vatvā ekaṃ daṇḍakaṃ kacchapena ḍasā-
 petvā¹² sayam¹³ tassa ubho koṭiyo ḍasitvā¹⁴ ākāsaṃ pakkhan-
 diṃsu. Taṃ tathā haṃsehi nīyamānaṃ gāmadāraḥkā disvā „dve
 haṃsā kacchapam daṇḍakena harantīti¹⁵“ āhaṃsu. Kacchapo
 15 „yadi maṃ sahāyakā nenti tumbhākaṃ ettha kiṃ duṭṭhacetakā“
 ti vattukāmo haṃsānaṃ sīghavegatāya Bārāṇasīnagare¹⁶ rāja-
 nivesanassa uparibhāgaṃ sampattakāle datṭhatṭhānato daṇḍakaṃ
 viśajjetvā ākāsaṃgaṇe patitvā dvebhāgo ahoṣi. „Kacchapo ākā-
 saṃgaṇe¹⁷ patitvā dvedhā bhinno“ ti ekakolāhalaṃ ahoṣi. Rājā
 20 Bodhisattam ādāya amaccaparivuto¹⁸ taṃ¹⁹ ṭhānaṃ gantvā
 kacchapam disvā Bodhisattam pucchi: „paṇḍita kin ti katva
 esa patito“ ti. Bodhisatto „ciraṇaṭṭhambhakho²⁰ haṃ²¹ rājānaṃ
 ovaditukāmo²² upāyaṃ upadhārento carāmi, iminā kacchapena
 haṃsehi saddhim viśāso kato bhaviṣṣati, tehi imam Hima-
 25 vantaṃ nessāma²³ ti daṇḍakaṃ ḍasāpetvā²⁴ ākāse²⁵ pakkhantehi
 bhavitabbaṃ, atha iminā kassaci vacanaṃ sutvā arakkhita-
 mukhatāya kiñci vattukāmena daṇḍako viśatṭho bhaviṣṣati,

¹ Bī vāretukāmo. ² Bī himavantaṭṭhambhakapattadele. ³ Bī omits kacchapam, K kacchapa. ⁴ Bī himavanta. ⁵ Bī -gūhāyaṃ. ⁶ K ramaṇiyo, Bī ramaṇiyo. ⁷ K te.

⁸ K rakkhissasi, Bī sikkhissati. ⁹ Bī kathesi ki. ¹⁰ K rakkhissāmi sāmi.

¹¹ K ne. ¹² Bī ḍasāpetvā. ¹³ Bī passan. ¹⁴ Bī ḍasitvā. ¹⁵ Bī pa harantīti.

¹⁶ K bārāṇasi-. ¹⁷ Bī ākāsatoto. ¹⁸ Bī amaccaganaparivuto. ¹⁹ Bī omits taṃ

²⁰ Bī ciraṇaṭṭhambhakamāno. ²¹ Bī taṃ. ²² K oditu-, Bī ovāditu-. ²³ Bī

ākāsaṃ.

evam ākāsato patitvā jīvitakkhayam patten' etena' bhavitabban'
ti cintetvā „āma mahārāja atimukharā nāma अपरियन्तवचनā
evarūpaṃ dukkhaṃ paṇuṇanti yevā“ 'ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Avadhī vata attānaṃ

kacchapo vyāharaṃ² giram³,

5

suggahītasmiṃ kaṭṭhasmiṃ

vācāya sakiyā vadhi⁴. 128.

2. Etam pi disvā naraviriyaseṭṭha

vācam pamuñce kusalaṃ nātivelam,

passasi bahubhāṇena

10

kacchapaṃ vyasanaṃ⁵ gatan ti. 129.

Tattha avadhī vatā 'ti ghātesi⁶ vata⁷, vyāharaṃ⁸ ti vyāharanto⁹, sugga-
hītasmiṃ¹⁰ kaṭṭhasmiṃ ti mukhena suṭṭhu¹¹ dāsivā¹² gahite daṇḍake,
vācāya sakiyā vadhi¹³ mukharatāya¹⁴ akāle vācam nicchārento daṭṭha¹⁵ ṭhānaṃ¹⁶
vissajjtvā tāya sakāya vācāya¹⁷ attānaṃ vadhi ghātesi¹⁸, evam esa jīvitakkhayam
patto na aññathā¹⁹; etam pi disvā ti etam pi²⁰ kāraṇaṃ disvā, naraviriya-
seṭṭhā 'ti naresu viriyena seṭṭha uttamaviriya rājavara²¹, vācam pamuñce²²
kusalaṃ nātivelan ti saccādi paṭisaññūtaṃ²³ kusalam eva paṇḍito puriso
muñceyya nicchāreyya, tam pi hitaṃ kālayuttaṃ na ativelam atikkantakāle aparī-
yantavācam na bhāṇeyya, passasīti nanu paccaṅkhaṭo passasi, bahubhāṇena
'ti bahubhāṇena, kacchapaṃ vyasanaṃ gatan ti etam kacchapaṃ jīvitakka-
yaṃ pattan ti.

Rājā „maṃ sandhāya²⁴ bhāsati²⁵“ űatvā „amhe sandhāya
kathesi paṇḍita²⁶“ 'ti āha. Bodhisatto „mahārāja, tvaṃ vā hoti²⁷
añño vā yo koci, pamāṇātikantaṃ bhāsanto evarūpaṃ vyasa-
naṃ²⁸ paṇuṇāti²⁹“ pākataṃ katvā kathesi. Rājā tato paṭṭhāya
viramitvā mandabhāṇi ahoṣi.

¹ B¹ omits etena. ² B¹ kacchapo yo pabyāharaṃ. ³ B¹ omits giram. ⁴ K va-
dhiti. ⁵ B¹ byasanaṃ. ⁶ B¹ ghātesi. ⁷ B¹ tā. ⁸ K pavyāharaṃ, B¹ sabyāharaṃ.
⁹ B¹ sabyāharanto. ¹⁰ B¹ sugatitasmi, K suggahītasmiṃ. ¹¹ B¹ suṭṭhuṃ.
¹² B¹ dāsivā. ¹³ B¹ atimukharatāya. ¹⁴ B¹ daṭṭhaṃ ṭhānaṃ. ¹⁵ B¹ sakavācāya.
¹⁶ B¹ adde ti. ¹⁷ B¹ omits pi. ¹⁸ B¹ rājapavara. ¹⁹ K pamuñca. ²⁰ B¹ -pa-
ṭisañyutta. ²¹ In my transcript of B¹ one line (from na ativelam to sandhāya)
is wanting. ²² B¹ hohi, B¹ hoti. ²³ B¹ byasanaṃ.

Satthā imāṃ desanāṃ¹ āharitvā jātakāṃ samodhānesi: „Tadā kacchapo Kokāliko ahosi, dve haṃsapotakā dve mahātherā, rājā Anando, amaccapaṇḍito pana aham evā“ 'ti. Kacchapajātakam².

6. Macchajātaka.

5 Na māyam aggi tapatīti. Idam Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapalobhanam ārabha kathesi. Tam hi bhikkhum Satthā „saccam kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchi³, „saccam bhante“ ti vutte „kena ukkaṇṭhāpito sīti“ puṭṭho „purāṇadutiyikāyā“ 'ti āha. Atha nam Satthā „ayan te bhikkhu itthi anattahārikā, pubbe pi tvaṃ etaṃ nissāya sūlena vijjhutvā aṅgāresu pacitvā
10 khāditabbataṃ patto paṇḍite nissāya jīvitaṃ alatthā“ 'ti⁴ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi. Ath' ekadivasam kevaṭṭā
15 jāle laggaṃ maccham uddharitvā⁵ uṇhavalikāpitṭhe⁶ ṭhapetvā⁷ „aṅgāresu nam pacitvā khādissāmā“ 'ti sūlam tacchesum⁸. Maccho macchim ārabha paridevamāno imā gāthā avoca:

1. Na m' āyam aggi tapati na sūlo sādhu tacchito,
yaṃ ca maṃ maññati⁹ macchī 'aṇṇam so ratiyā gato' 130.

20 2. So maṃ dahati rāgaggi cittaṃ c' upatapeti¹⁰ maṃ,
jālino muñceth' ayirā maṃ, na kāme haññate kvacīti. 131.

Tattha na māyamaggi tapatīti na maṃ ayaṃ aggi tapati na tāpaṃ janeti, na socayati¹¹ attho, na sūlo ti ayaṃ sūlo pi sādhu tacchito maṃ na tapati, na me sokaṃ uppādeti, yaṃ ca maṃ maññati¹² yaṃ pana macchī¹³
25 evaṃ¹⁴ maññeti¹⁵: aṇṇam macchim so¹⁶ paṇḍakāmaguṇaratiyā gato ti bhaṇati¹⁷

¹ B¹ dhammadesanāṃ. ² In B¹ the subscription is wanting; in Dh. p. 419 the title is Bahubbhāpijātakam. ³ so B²; K B¹ pucchitvā. ⁴ B¹ labhatīti. ⁵ B¹ uttaritvā. ⁶ B¹ -vālu-. ⁷ B¹ omits ṭhapetvā. ⁸ K nacchesum, B¹ tacchisu? ⁹ B¹ maññate, K maññati. ¹⁰ K vūpatapeti, B¹ cupatāpeti. ¹¹ K socatīti. ¹² K maññatīti, B¹ mañceti. ¹³ K B¹ macchī. ¹⁴ K eva. ¹⁵ K maññeti, B¹ phaṇṇeti. ¹⁶ B¹ sso. ¹⁷ B¹ omits bhaṇati, K bhanati.

tad eva mañ tapati socayati¹, so mañ dahatīti yo pañ esa rāgaggi so mañ dahati jhāpeti, cittañ cūpatapeti² mau ti rāgasampayuttakañ³ mama cittañ eva mañ ca⁴ upatāpeti⁵ kilameti vihettheti, jālino ti kevaṭṭe⁶ ālapati, te hi jālassa atthitāya jālino ti vuccanti, muñcatha ayirā⁶ mañ ti muñcatha⁷ mañ⁸ sāmīno ti yāceti, na kāme haññate kvacīti kāme ti⁹ kāme patiṭṭhito kāmena⁵ nīyamāno satto na kvaci haññati, na hi tañ tumhādisū hanitum¹⁰ anucchavikā ti paridevati, athavā kāme ti hetuvacane bhummañ¹¹, kāmahetu macchiñ anubandhamāno nāma na¹² kvaci tumhādisēhi haññatīti paridevati.

Tasmim khañe Bodhisatto nadītirañ gato tassa macchassa paridevitañ sutvā kevaṭṭe upasaṃkamitvā tañ macchañ mocesi. 10

Satthā imañ desanañ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-dhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito¹⁴ sotāpatti-phale patiṭṭhali) „Tadā macchi¹⁵ purāṇadutiyaikā ahośi¹⁶, ukkaṇṭhitabhikkhu maccho¹⁷, purohito pana aham evā¹⁸ ‘ti. Macchajātakañ¹⁸.

7. Seggujātaka.

15

Sabbo loko ti. Idañ Satthā Jetavane viharanto ekañ paṇ-
nikaupāsakañ¹⁹ ārabbha kathesi. Vatthum²⁰ Ekanipāte vitthāritam
eva. Idha pana²¹ Satthā tañ²² upāsakañ²³ „kim upāsaka cirassañ
āgato sīti“ pucchi²⁴, „dhītā me bhante nīcapahasitamukhi²⁵, tam
aham vīmaṃsitvā ekassa kuladārakassa adāsim, tattha itikattabbatāya²⁶
tumhākañ dassanāya āgantum okāsañ na labhin“ ti āha. Atha nañ
Satthā „na kho upāsaka idāñ²⁷ ev²⁸ esā sīlavatī pubbe pi sīlavatī,
tvañ ca pana na²⁹ idāñ³⁰ ev³¹ etañ³² vīmaṃsasi pubbe pi vīmaṃsasi
yevā“ ‘ti vatvā tena yācito atītañ āhari:

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadaṭṭe rajjañ kārente³³
Bodhisatto rukkhadevatā ahośi. Tadā ayam eva paṇṇika-
upāsako „dhītarañ vīmaṃsissāmīti“ araññañ netvā kilesavasena

¹ B¹ paṭisoceti. ² K vūpatapeti, B¹ cupatāpeti. ³ K rāgañ-, B¹ rāgasampa-
yuttañ. ⁴ B¹ omits ca. ⁵ K kevaddhe. ⁶ B¹ muñcethāyirā, B² muñcathāyirā.
⁷ B¹ muñcetha. ⁸ K B² me. ⁹ B¹ omits kāme ti. ¹⁰ B¹ mārītum. ¹¹ B¹ bhumma.
¹² B¹ omits na. ¹³ B¹ dhammadeśanañ. ¹⁴ B² B¹ ukkaṇṭhitabhikkhu. ¹⁵ so B²;
K macchi, B¹ majhi. ¹⁶ K omits ahośi. ¹⁷ B¹ maccho ukkaṇṭhitabhikkhū. ¹⁸ B¹
adds chaṭṭhañ. 7. Cfr. vol. I. p. 411. ¹⁹ B¹ paṇṇikañ-. ²⁰ B¹ vatthu. ²¹ B¹ idhāpi.
²² K nañ. ²³ B¹ omits upāsakañ. ²⁴ both MSS. pucchitvā. ²⁵ B¹ -pahamsika-
mukhi. ²⁶ K omits na, B¹ omits pana. ²⁷ B¹ idānevatañ.

icchanto viya hatthe gaṇhi. Atha naṃ paridevamānaṃ¹ paṭhama-gāthāya ajjhabhāsī:

1. Sabbo loko attamano ahosi,
akovidā gāmadhammassa Seggu²,
5 komāriko nāma tav' ajja dhammo
yaṃ tvaṃ gahitā pavane parodasīti³. 132.

Tattha sabbo loko attamano ahosīti amma sakalo sesasattaloko⁴ etissā kāmasevanāya attamano jāto, akovidā gāmadhammassa Seggu² ti⁵ tassā nāmaṃ, tena tvaṃ pana amma Seggu² akovidā gāmadhammassa imasmiṃ
10 gāmadhamme vasaladhamme akusalāsīti vuttaṃ hoti, komāriko nāma tavajja dhammo ti amma kumāriko nāma⁶ esa tava ajja sabhāvo, yaṃ tvaṃ gahitā pavane⁶ parodasīti⁷ tvaṃ mayā imasmiṃ pavane santhavavasena hatthe gahitā parodasi na sampatiṇṇhasi, ko esa tava sabhāvo, kiṃ kumārikā⁸ yeva⁹ tvaṃ ti purchatī.

- 15 Tam sutvā kumārikā „āma¹⁰ tāta, kumārikā yevāhaṃ, nāhaṃ methunadhammaṃ nāma jānāmīti“ vatvā paridevamānā dntiyaṃ gātham āha:

2. Yo dukkhaphuṭṭhāya¹¹ bhaveyya tāṇaṃ¹²
so me pitā dūbhi¹³ vane karoti,
20 sā kassa kandāmi vanassa majjhe,
yo tāyitā¹⁴ so sahasā karotīti. 133.

Sā heṭṭhā kathitā yeva.

Iti¹⁵ so paṇṇiko tadā dhītaraṃ vīmaṃsitvā gehaṃ netvā kuladārakassa datvā yathākammaṃ gato.

- 25 Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samo-dhānesi: (Saccapariyosāne paṇṇikaupāsako sotāpatti-phale patitṭhahi) „Tadā dhītā dhītā yeva pitā pitā yeva ahosi, tassa pana kārāṇassa paccakkhakārikā¹⁷ rukkhadevatā aham evā“ ti. Seggujātakaṃ¹⁸.

¹ K Bī -nā, Bp -nāya. ² so K Bp; Bī peggu. ³ Bī sarodasīti. ⁴ Bī sakalo pi loko.

⁵ Bī pe (for peggu) iti. ⁶ Bī savane. ⁷ K rodasi, Bī sarodasīti. ⁸ so Bī Bp; K kumārī. ⁹ so K Bp; Bī yevāsī. ¹⁰ Bī ampa. ¹¹ so Bp; K -putthāya, Bī dukkhamuṭṭhāya. ¹² Bī kāmāni. ¹³ K dūbha, Bī dubbhi, Bp dubbhīni. ¹⁴ Bī tā-yato. ¹⁵ Bī yevā ti. ¹⁶ Bī dhammadesanaṃ. ¹⁷ so Bī Bp; K -kāri. ¹⁸ Bī adda sattamaṃ.

8. Kūṭavāṇijajāta.

Sathassa sāṭheyyamidan ti. Idam Sathā Jetavane viharanto ekaṃ kūṭavāṇijaṃ ārabha kathesi. Sāvattvivāsino hi kūṭavāṇijo ca¹ paṇḍitavāṇijo ca dve janā pattikā hutvā pañcasakaṭṭasatāni bhaṇḍassa pūretvā² pubbantato aparantaṃ vicaramānā vohāraṃ katvā 5 bahulābhaṃ labhitvā Sāvattthiṃ paccāgamimsu³. Paṇḍitavāṇijo kūṭavāṇijaṃ āha: „samma bhaṇḍaṃ bhājemā“⁴ 'ti. Kūṭavāṇijo „ayaṃ digharattaṃ dukkhaseyyāya dubbhojanena kilanto attano ghare nānaggarasaṃ“⁵ bhattaṃ bhuñjītvā ajīrakena marissati, atha sabbaṃ p' etaṃ⁶ bhaṇḍaṃ mayhaṃ⁷ bhavissatīti⁸ cintetvā „nakkhattaṃ na manāpaṃ divaso 10 na manāpo, sve jānissāmi punadivase jānissāmīti“⁹ kālāṃ khepeti. Atha naṃ paṇḍitavāṇijo nippīletvā bhājetvā¹⁰ gandhamālāṃ¹¹ ādāya Satthu santikaṃ gantvā Satthāraṃ¹² pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā „kadā āgato sīti“ pucchi¹³, „addhamāsamatto¹⁴ me bhante āgatassā“¹⁵ 'ti vatvā atha „kasmā evaṃ papañcetvā¹⁶ Buddhupaṭṭhānaṃ 15 āgato sīti“¹⁷ puttṭho taṃ¹⁸ pavattim ārocesi. Satthā „na kho upāsaka idāṃ eva pubbe p' eso¹⁹ kūṭavāṇijo yevā“²⁰ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto vinicchaya- 20 macco²¹ ahoṣi. Tadā gāmaṇvāsī ca nagaravāsī cā 'ti dve vāṇijā mittā ahesuṃ. Gāmaṇvāsī²² nagaravāsissa santike pañca phālasatāni ṭhapesi. So te phāle vikkīṇitvā mūlaṃ gahetvā phālānaṃ ṭhapitatṭhāne mūsikavaccaṃ²³ ākiritvā ṭhapesi. Aparabhāge gāmaṇvāsī²⁴ āgantvā „phālāṃ me“²⁵ dehīti²⁶ āha. Kūṭavāṇijo 25 „phālā te mūsikāhi khādītā“²⁷ ti mūsikavaccaṃ²⁸ dassesi. Itaro „khādītā va hontu, mūsikehi khādite kiṃ sakkā kātun“²⁹ ti nahānatthāya³⁰ tassa puttaṃ ādāya gacchanto ekassa sahāyakaṃ gehe „imassa³¹ katthaci gantum mā datthā“³² 'ti vatvā.

S. Cfr. supra Vol. I p. 401. ¹ B¹ omits ca. ² B¹ purāpetvā. ³ B¹ paccāgamimsu. ⁴ B¹ bhājeṇi. ⁵ B¹ -rasa. ⁶ B¹ setaṇ. ⁷ B¹ gayhameva. ⁸ B¹ bhājāpetvā. ⁹ B¹ -lā. ¹⁰ K omits satthāraṃ. ¹¹ both MSS. pucchitvā. ¹² B¹ aḍḍha-. ¹³ B¹ pañca. ¹⁴ B¹ omits taṃ. ¹⁵ B¹ pi so. ¹⁶ B¹ nicchayo. ¹⁷ both MSS. -si. ¹⁸ B¹ -kavajjaṃ. ¹⁹ K omits me. ²⁰ B¹ nānattāya. ²¹ B¹ adds dāraṇassa.

antogabbhe¹ nisīdāpetvā² sayam nahāyitvā³ kūṭavāṇijassa geham
 agamāsi. So „putto me kahan“ ti āha. „Samma, tava puttam
 tīre ṭhapetvā⁴ mama udake nimuggakāle eko kulalo⁵ āgantvā
 tava puttam nakhapaṇjarena gahetvā ākāse pakkhanto, aham pā-
 5 nim⁶ paharitvā viravitvā⁷ vāyamanto pi mocetum nāsakkhin“ ti.
 „Tvam musā bhaṇasi⁸, kulalo dārake gāhetvā gantum samattho
 nāma n' atthīti“. „Samma hotu, ayutte pi honte aham kim⁹
 karomi, kulalen' eva¹⁰ te¹¹ putto nīto¹²“ ti¹³. So tam santaj-
 jetvā¹⁴ „are dutthacora manussamāraka, idāni tam vinicchayaṃ
 10 gantvā kadḍhāpessāmīti¹⁵“ nikkhami. So „tava ruccanakam
 eva karosīti¹⁶“ ten' eva saddhim vinicchayaṭṭhānaṃ agamāsi¹⁷.
 Kūṭavāṇijo Bodhisattaṃ āha: „ayaṃ sāmi mama puttam gahetvā
 nahāyitum¹⁸ gato¹⁹, 'kham me putto' ti vutte 'kulalena haṭo'²⁰
 ti āha, vinicchinaṭṭha²¹ me attan“ ti. Bodhisatto „saccaṃ
 15 bhaṇe²²“ ti itaraṃ pucchi. So „āma sāmi, aham tam ādāya
 gato, senena pahatabhāvo²³ saccam eva sāmīti“. „Kim pana
 loke kulalā nāma dārake harantīti“. „Sāmi, aham pi tumhe
 pucchāmi: kulalā dārake gahetvā ākāseṇa gantum na sakkonti,
 mūsikā pana ayaphāle²⁴ khādantīti“. „Idaṃ kim nāmā“ 'ti.
 20 „Sāmi, mayā etassa ghare pañca phālakasatāni²⁵ ṭhapitāni²⁶,
 sv-āyaṃ 'phālā te²⁷ mūsikāhi khādītā' ti vatvā 'idaṃ te phāle
 khāditaṃ mūsikānaṃ vaccaṃ' ti dasseti²⁸, sāmi mūsikā ce²⁹ phāle
 khādanti kulalāpi dārake harissanti, sace na³⁰ khādanti senāpi
 tam³¹ na harissanti, eso pana 'phālā te mūsikāhi khādītā' ti
 25 vadeti³², tesam³³ khāditaḥkhāvaṃ vā akhāditaḥkhāvaṃ vā jānātha,

¹ K antogabbhe. ² Bī nahāyitvā. ³ Bī ṭhapetvā. ⁴ Bī kulilo. ⁵ Bī vāṇi. ⁶ Bī omits viravitvā. ⁷ K -ṇāsi. ⁸ Bī sampayuttā hontu uyuttāpi hontu aham. ⁹ Bī kulalena. ¹⁰ K omits te. ¹¹ Bī nihato. ¹² K omits ti. ¹³ Bī tajjetvā. ¹⁴ Bī kathāpessāmīti. ¹⁵ Bī so mama ruccanikam eva katesīti, Bī so mama ruccam eva karosi. ¹⁶ Bī āg-. ¹⁷ Bī nhā-. ¹⁸ K gato, Bī kato. ¹⁹ Bī lato. ²⁰ Bī vinicchayaṭṭha. ²¹ K bhaṇo. ²² K omits so. ²³ Bī sena pana abhāvo. ²⁴ Bī assaphāle. ²⁵ Bī phālasatāni. ²⁶ Bī ṭhap-. ²⁷ Bī dassesi. ²⁸ Bī sace. ²⁹ Bī noce mūsikā. ³⁰ K nam. ³¹ Bī vadati. ³² Bī tesa, K sam.

aṭṭam¹ me vinicchinathā² 'ti. Bodhisatto „sāṭhassa paṭisā-
theyyam³ katvā jinissāmīti⁴ iminā cintitaṃ bhavissatīti⁵“ űatvā
„suṭṭhu te cintitaṃ“ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Sāṭhassa sāṭheyyam idaṃ sucintitaṃ,
paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa kūṭam⁷: 5
phālaṃ ce adeyyuṃ⁸ mūsikā
kasmā kumāraṃ kulalā no hareyyuṃ. 134.
2. Kūṭassa hi santi kūṭakūṭā,
bhavati cāpi nikatino nikatyā,
dehi puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ, 10
mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti. 135.

Tattha sāṭhassā 'ti sāṭhabhāvena kerāṭṭikena ekaṃ upāyaṃ katvā para-
santakaṃ khāditaṃ vaṭṭatīti sāṭhassa, sāṭheyyam idaṃ sucintitaṃ ti idaṃ
paṭisāṭheyyaṃ cintitena tayā suṭṭhu cintitaṃ, paccodḍitaṃ⁶ paṭikūṭassa
kūṭaṃ ti kūṭassa⁷ puggalassa tayā paṭikūṭaṃ suṭṭhu paccodḍitaṃ⁸, paṭibhāvaṃ⁹ 15
katvā oḍḍitasadisam¹⁰ eva katan ti attho, phālaṃ ce adeyyuṃ¹¹ mūsikā ti
yadi mūsikā phālaṃ khādeyyuṃ, kasmā kumāraṃ no kulalā¹² hareyyuṃ¹³
ti mūsikāsu phāle khādantaṃ kulalā¹⁴ kimkāraṇā kumārako¹⁵ no hareyyuṃ¹⁶,
kūṭassa hi santi kūṭakūṭā ti tvaṃ ahaṃ mūsikāhi phāle¹⁷ khādāpitapurisa
kūṭo ti maññasi, tādissaṃ pana kūṭassa imasmiṃ loke bahukūṭā¹⁸ santi, kūṭassa 20
kūṭā, kūṭapaṭikūṭaṇaṃ¹⁹ etaṃ nāmaṃ, kūṭassa paṭikūṭā nāma santīti vuttaṃ hoti,
bhavati cāpi nikatino nikatyā ti nikatino²⁰ nekatikassa²¹ vañcanakassa²²
puggalassa nikatyā aparo nekatikāro vañcanakapurisa²³ bhavati yeva, dehi
puttanaṭṭha phālanatṭhassa phālaṃ ti ambho naṭṭhaputtapurisa etassa
naṭṭhaphālassa²⁴ phālaṃ dehi, mā te puttam ahāsi phālanatṭho ti sace hi 25
'ssa phālaṃ na dassasi puttā te harissati, taṃ te²⁵ esa mā haratu²⁶ phālaṃ
assa dehitī, demi sace me puttā²⁷ detīti, demi sāmi²⁸ sace me phāle detīti.

¹ K addham. ² B¹ sāṭhayapaṭisātheyyam. ³ B¹ paccodḍitaṃ. ⁴ K kūṭa. ⁵ B¹
khātheyyam, B² khādeyyuṃ. ⁶ B¹ kūṭa. ⁷ B¹ paṭibhāgaṃ. ⁸ B¹ oḍḍita-. ⁹ B¹ khā-
deyyam. ¹⁰ B¹ omits kulalā. ¹¹ K hareyyā, B¹ hareyyan. ¹² K kulalo. ¹³ B¹
-raṃ. ¹⁴ K hareyya. B¹ māreyyuṃ. ¹⁵ B¹ phālaṃ. ¹⁶ K -ṭa. ¹⁷ B¹ kūṭassa kūṭa-
paṭikūṭaṇaṃ. ¹⁸ so B²; K B¹ nikatino. ¹⁹ B¹ nekaṭī-. ²⁰ K vacanaka. ²¹ K
vacanaka-. ²² K omits phālassa. ²³ K tace. ²⁴ so K B²; B¹ āharatu. ²⁵ K
puttān. ²⁶ B¹ omits sāmi.

Evam natthaputto puttān natthaphālo ca' phalaṃ¹ paṭilabhitvā ubho pi yathākammaṃ gatā.

Satthā imān desanāṃ² āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā kūṭavāṇijo idāni kūṭavāṇijo, paṇḍitavāṇijo yeva³ paṇḍitavāṇijo, viniccha-
3 yāmacco⁴ pana aham evā“⁵ 'ti. Kūṭavāṇijajātakaṃ⁶.

9. Garahitajātaka.

Hiraññam⁷ me suvaṇṇam⁸ me ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ anabhiratiyā ukkaṇṭhitabbhikkhum ārabba ka-
thesi. Etassa⁹ hi paccekam¹⁰ gahitaṃ ārammaṇaṃ nāma n' atthi,
10 anabhirativāsam¹¹ vasantaṃ pana taṃ¹² Satthu santikaṃ ānesum. So Satthārā „saccaṃ kira ukkaṇṭhito sīti“¹³ puttḥo „saccaṃ“ ti vatvā „kimkāraṇā“ ti vutte „kilesavasena“¹⁴ 'ti āha. Atha nam Satthā „ayam bhikkhu kilesa nāma pubbe¹⁵ tiracchānehi pi garahito, tvaṃ eva rūpo sāsane pabbajito kasmā tiracchānehi pi¹⁶ garahitakilesavasena ukkaṇ-
15 ṭhito“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese¹⁷ vānarayoniyaṃ nibbatti. Tam enaṃ eko vanacarako gehetvā ānetvā rañño adāsi. So ci-
raṇ rājagehe vasamāno vattasampanno ahosi, manussaloke vatta-
20 mānaṃ kiriyaṃ yebhuyyena aññāsi. Rājā tassa vatte paśīditvā vanacarakaṃ¹⁸ pakkosāpetvā „imān vānaraṃ gahitaṭṭhāne yeva vissajjehīti“¹⁹ āṇāpesi. So tathā akāsi. Vānaragaṇo Bodhisattassa āgatabhāvaṃ ñatvā tassa dassanatthāya mahante pāsānapitṭhe sannipatitvā Bodhisattena saddhiṃ sammodayaṃ kathaṃ²⁰
25 katvā „samma kathaṃ ettakaṃ kālaṃ vuttho sīti“²¹ āha. „Bārā-ṇasiyaṃ rājanivesane“ ti. „Atha kathaṃ mutto sīti“. „Rājā maṃ keḷimakkataṃ katvā mama vatte pasanno maṃ vissajjesīti“. Atha nam te vānarā „manussaloke vattanakiriyaṃ nāma tumhe

¹ B¹ omits ca. ² both MSS. phalaṃ. ³ B¹ dhamma-desanāṃ. ⁴ B¹ adds idāni.
⁵ B¹ -yāmacco. ⁶ B¹ adds aṭṭhamāṇi. ⁷ B¹ -ñāṇi. ⁸ B¹ -paṇi. ⁹ so B¹ B²;
K ekassa. ¹⁰ B¹ -ka. ¹¹ B¹ yāsaṃ. ¹² K nam. ¹³ B¹ adds pi. ¹⁴ B¹ omits pi.
¹⁵ B¹ -ppadese. ¹⁶ B¹ -cārikaṃ. ¹⁷ K omits kathaṃ.

jānissatha, amhākam pi tāva kathetha, sotukām' amhā¹ 'ti'.
 „Mā maññ manussānañ kiriyañ pucchathā² 'ti'. „Kathetha,
 sotukām' amhā³ 'ti. Bodhisatto „manussā⁴ nāma khattiyāpi
 brāhmaṇāpi 'mayhañ mayhan' ti vadanti, hutvā abhāvattṭhena
 aniccatañ na jānanti, suṇātha⁵ dāni tesāñ andhabālānañ kā- 5
 raṇaṇ⁶ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. 'Hiraññaṃ⁶ me suvaṇṇaṃ⁷ me' esā rattindivā⁸ kathā
 dummedhānañ manussānañ ariyadhammañ apassatañ. 136.

2. Dve dve gahapatayo gehe: eko tattha amassuko⁹
 lambatthano¹⁰ veṇikato¹¹ atho añkitakaṇṇako 10
 kīto¹² dhanena bahunā so tañ vītudate janañ ti. 137.

Tattha hiraññaṃ me suvaṇṇaṃ me ti desanāsīsamattam etañ, iminā pa-
 dadvayena dasaviḍḍham pi ratanañ sabbai¹³ pubbaṇṇaparaṇṇa¹⁴ khattavatthun¹⁵
 dvipadañ catuppadañ ca sabbāni dassento¹⁶ idam me idam me ti āha, esā
 rattindivā¹⁷ kathā ti esā manussānañ rattin¹⁸ ca divā ca niccākālañ kathā, 15
 aññañ pana te¹⁹ pañcakkhandhā aniccāditi²⁰ vā hutvā na bhavanti vā
 na jānanti²¹ evam eva²² paridevanta vicaranti, dummedhānañ ti añña-
 nānañ²³, ariyadhammañ apassatañ ti ariyānañ Buddhādīnañ dhammañ
 ariyañ vā niddosañ navaviḍḍham lokuttaradhammañ apassantañ esū va kathā,
 añña pana añceñ vā dukkhañ vā ti tesāñ kathā nāma n' atthi, gahapatayo 20
 ti gehe adhipatibhūtā, eko tatthā²⁴ ti tesu dvīsu gharasānikesu eko ti mātu-
 gāmañ sandhāya vadati tattha, veṇikato²⁵ ti kataveṇi nānappakāreṇa saṇṭhā-
 pītakasakalāpo ti attho, atho añkitakaṇṇako ti atha²⁶ viddhakaṇṇo chidda-
 kaṇṇo²⁷ ti²⁸ lambakaṇṇatañ²⁹ sandhāya āha, kīto³⁰ dhanena bahunā ti so
 pañ³¹ esa amassuko lambatthano³² veṇikato³³ añkitakaṇṇo mātāpituṇṇañ bahuñ 25
 dhanāñ datvā kīto³⁴ mañdetvā pasādetvā yānañ³⁵ āropetvā³⁶ mahantena pari-
 vāreṇa gharañ ānīto, so tañ vītudate janañ ti so gahapati āgatakālato

¹ B¹ adds āhaṃsu. ² K -tha. ³ K omits ti. ⁴ B¹ manussānañ. ⁵ so B¹ B²; K su-
 notha. ⁶ B¹ -ññañ. ⁷ B¹ -ṇaṇ. ⁸ B¹ rattindivā. ⁹ B¹ apassuko. K amanussako.
¹⁰ K lambha-, B¹ lampattino. ¹¹ K veni-. ¹² K kite? B¹ kīto. ¹³ B¹ sappa.
¹⁴ B¹ puppaṇṇāparaṇṇā. ¹⁵ B¹ paraṇṇakhettañ vatthun. ¹⁶ B¹ dassetvā. ¹⁷ B¹
 rattindivā. ¹⁸ B¹ omits te. ¹⁹ K -dīni, B¹ -di. ²⁰ B¹ jānanti. ²¹ K evā ti āgantvā.
²² K aññānañ, B¹ appapaññānañ. ²³ B¹ adds sveva. ²⁴ B¹ chinṇakaṇṇo. ²⁵ K
 omits ti, B¹ adds lampappa ti. ²⁶ K lambakaṇṇañ, B¹ lammappaṇaṇa, B² lamba-
 kaṇṇakaṇṇa. ²⁷ B¹ kīto. ²⁸ B¹ lampattano. ²⁹ B¹ yānañ. ³⁰ B¹ āhīrapetvā.

patthāya tasmiṃ gehe dāsakammakarādibhedan¹ janān are² duṭṭhadāsa duṭṭhadāsi³ idan⁴ na karosi⁵ idan⁶ na karosīti mukhasattihī⁷ vitudati sāmiko viya hutvā mahājanān vicāreti, evaṃ tāva manussaloke ativiya ayuttan ti manussalokaṃ garahi.

5 Tam sutvā sabbe vānarā „mā kathetha mā kathetha, aso-
tabbayuttakaṃ assumhā“⁸ 'ti ubhohi pi⁹ hatthehi kaṇṇe⁷ da-
ham pidahimsu, „imasmiṃ ṭhāne amhehi idan⁶ ayuttaṃ sutan“
ti tam ṭhānam pi garahitvā aññattha agamaṃsu⁶. So piṭṭhi-
pāsāṇo Garahitapiṭṭhipāsāṇo yeva kira nāma jāto.

10 Satthā imān dhammadesanān āharitvā saccāni pakāsetvā jātakān
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpatti-phale patitṭhahi)
„Tadā vānaragaṇo Buddhaparisā ahosi, vānarindo pana aham evā“¹⁰ 'ti.
Garahitajātakān⁹.

10. Dhammaddhajātaka.

15 Sukhaṃ jīvitarūpo sīti. Idan⁶ Satthā Veḷuvane viharanto
vadhāya parisakkanān ārabba kathesi. Tadā hi Satthā „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto mayham vadhāya parisakkat'
eva¹⁰, na tāsamattam pi kātum sakkhīti¹¹“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Yasapāṇi¹² nāma rājā rajjaṃ
20 kāresi¹³. Kālako nām' assa senāpati ahosi. Tadā Bodhisatto
tass' eva purohito ahosi nāmena Dhammaddhajo nāma. Rañño
pana¹⁴ sīsapasādhana-kappako Chattapāṇi nāma. Rājā dhammena
rajjaṃ kāreti¹⁵. Senāpati pan' assa vinicchayaṃ karonto lañcaṃ
khādati parapitṭhimaṃsiko, lañcaṃ gahetvā asāmike sāmike
25 karoti¹⁶. Ath' ekadivasaṃ vinicchaye parājito manusso bāhā
paggayha kandaṃāno vinicchayā nikkhanto rājupatṭhānaṃ

¹ B¹ dāsakammakarādibheda, K omits janān. ² B¹ bare. ³ K duṭṭhadāsi corr. to -dāsa duṭṭhadāsi, B¹ duṭṭhadāsaṃ or -si and omits duṭṭhadāsa. ⁴ B¹ omits idan⁶ na karosi. ⁵ B¹ musasattihī. ⁶ B¹ omits pi. ⁷ K kaṇṇaṃ. ⁸ K agamaṃsi, B¹ agamaṃsu. ⁹ B¹ adds navamaṃ. ¹⁰ B¹ -ti yeva. ¹¹ K eva tāsākāramattam pi na kātum nāsakkhīti. ¹² so B¹; B¹ yassa-, K pāyāsapāṇi. ¹³ K karosi, ¹⁴ B¹ panassa. ¹⁵ B¹ kāresi. ¹⁶ B¹ adds sāmike asāmike karoti.

gacchantam Bodhisattam disvā tassa pādesu pativā „tumahā-
sesu nāma sāmi rañño atthañ ca dhammañ ca¹ anusāsantesu
Kālakasenāpati² lañcam gahetvā asāmike sāmike karotīti“ at-
tano parājita bhāvam³ kathesi. Bodhisatto kāruṇṇam uppā-
detvā „ehi bhane, attan⁴ te vinicchiniissāmīti“ tam gahetvā 5
vinicchayatthānam agamāsi⁵. Mahājano sannipati. Bodhi-
satto tam attam⁶ paṭivinicchinivā⁷ sāmikañ⁸ űeva sāmikañ
akāsi. Mahājano sādhu karam adāsi. So saddo mahā aho si.
Rājā tam⁹ sutvā „kiṁsaddo nām¹⁰ eso“ ti pucchi. „Deva
Dhammaddhajapaṇḍitena dubbinicchitaatto¹⁰ vinicchito¹¹, tatr¹⁰
esa sādhu karasaddo“ ti. Rājā tuṭṭho Bodhisattam pakkosā-
petvā „atto¹² kira te ācariya vinicchito“ ti pucchitvā¹³ „āma
mahārāja Kālakena¹⁴ dubbinicchitattam¹⁵ vinicchitan“ ti vutte
„ito dāni paṭṭhāya tumhe va attam⁶ vinicchinatha, mayhañ ca
kaṇṇasukham bhavissati lokassa ca vaḍḍhīti¹⁶“ vatvā anic- 15
chantam pi nam¹⁷ „sattaanuddayāya¹⁸ vinicchaye nisīdathā“ ’ti
yācitvā sampaticchāpesi. Tato paṭṭhāya Bodhisatto vinicchaye
nisīdati, sāmike yeva¹⁹ sāmike karoti. Kālako²⁰ tato paṭṭhāya
lañcam alabhanto lābhato parihāyitvā²¹ „mahārāja Dhammad-
dhajapaṇḍito te rajjam patthetīti“ Bodhisattam rañño antare 20
paribhindi. Rājā asaddahanto „mā evam avacā“ ’ti paṭikkhi-
pivā puna tena²² „sace me na saddahatha tassāgamanakāle
vātapānena oloketha, athānena²³ sakalanagarassa attano hatthe
katabhāvam²⁴ passissathā“ ’ti vutte²⁵ rājā tassa aṭṭakāraka-
parisañ²⁶ disvā „etass²⁷ eva parisā²⁷“ ti saññāya²⁸ bhijjivā²⁹ 25
„kiṁ karoma senāpatīti³⁰“ pucchi. „Deva etaṁ māretum

¹ B¹ omits dhammañ ca. ² B¹ kālako nāma senāpati. ³ B¹ adds bodhisattassa.

⁴ K addhañ, B¹ attam. ⁵ B¹ āg-. ⁶ K addham ⁷ B¹ -nicchitvā. ⁸ K -kam.

⁹ K omits tam. ¹⁰ K -addho. ¹¹ B¹ suvinicchito ¹² K addho. ¹³ B¹ pucchi.

¹⁴ B¹ kālakena. ¹⁵ K -taddham, B¹ -cehitam attam. ¹⁶ B¹ vudhīti. ¹⁷ B¹ tam,

B¹ omits pi nam. ¹⁸ B¹ saddānudda-. ¹⁹ B¹ va. ²⁰ B¹ kālako. ²¹ B¹ adds bo-

dhissattassa āghātam bandhi. ²² B¹ te. ²³ K -nena, B¹ athatena. ²⁴ B¹ katabham-

²⁵ K omits vutte. ²⁶ K addhakakā-, B¹ attakāranapariya. ²⁷ B¹ sadisā. ²⁸ B¹ pañ-

ñāya. ²⁹ I. bhajjivā. ³⁰ K -patī.

vaṭṭatīti¹. „Olārikadosaṃ² apassantā kathāṃ māressāmā“³ 'ti.
 „Atth' eko upāyo“⁴ ti. „Katarūpāyo“⁵ 'ti. „Asayham assa
 kammaṃ ārocetvā⁶ taṃ⁷ kātuṃ asakkontaṃ⁸ tena dosena
 māressāmā“⁹ 'ti. „Kiṃ pan' assa¹⁰ asayhakammaṃ“¹¹ ti. „Ma-
 5 hārāja, uyyānaṃ nāma sārabbhūmiyaṃ¹² ropitaṃ¹³ paṭijaggiya-
 mānaṃ dvīhi¹⁴ catuhi¹⁵ saṃvaccharehi phalaṃ deti, tumhe taṃ
 pakkositvā¹⁶ 'sve va¹⁷ uyyānaṃ kilissāma, uyyānaṃ me māpe-
 hīti¹⁸ vadetha¹⁹, so māpetuṃ na sakkhissati, atha naṃ²⁰ tas-
 miṃ dose māressāmā“²¹ 'ti. Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „paṇ-
 10 ãita mayaṃ purāṇauyyāne ciraṃ kilīṃha, idāni navauyyāne
 kilītukāmaṃ²² amha²³, sve kilissāma uyyānaṃ no māpehi, sace
 māpetuṃ na sakkhissasi jīvitāṃ te n' atthīti“. Bodhisatto
 „Kālakena²⁴ lañcaṃ alabhamānena rājā²⁵ paribhinno bhavissa-
 tīti“²⁶ ñatvā „sakkonto jānissāma²⁷ mahārājā“²⁸ 'ti vatvā gehaṃ
 15 gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā cintayamāno²⁹ sayane nipajji.
 Sakkabhavanaṃ uphākāraṃ dassesi. Sakko āvajjanto³⁰ Bodhi-
 sattassa pīlaṃ³¹ ñatvā vegenāgantvā³² sirigabbhaṃ pavisitvā
 ākāse thatvā „kiṃ cintesi paṇḍita“³³ 'ti pucchi. „Ko si tvaṃ“
 ti. „Sakko haṃ asmīti“. „Rājā maṃ 'uyyānaṃ māpehīti“³⁴
 20 āha, taṃ cintemīti³⁵. „Paṇḍita, mā cintayi, ahaṃ te Nandana-
 vana-Cittalatāvana-sadisāṃ uyyānaṃ māpessāmi, katarasmiṃ
 thāne māpemīti“. „Asukatthāne māpehīti“. Sakko māpetvā
 devapuram eva gato. Punadvase Bodhisatto uyyānaṃ paccak-
 khato³⁶ disvā gantvā rañño ārocesi: „niṭṭhitaṃ³⁷ te mahārāja
 25 uyyānaṃ, kilassū“³⁸ 'ti. Rājā gantvā atṭhārasahatthena mano-
 silāvaṇṇena pākārena parikkhittaṃ dvāraṭṭālakasampannaṃ³⁹

¹ K vaddhatīti. ² Bī -kaṃ dosaṃ. ³ Bī kataro upāyo. ⁴ Bī aropetvā. ⁵ K omīte taṃ. ⁶ Bī adde taṃ. ⁷ K pana. ⁸ Bī harabbhū-. ⁹ Bī -ta. ¹⁰ Bī ti. ¹¹ so both MSS. ¹² Bī pakkosāpetvā. ¹³ Bī Bṛ omīte va. ¹⁴ Bī māpeṭhā. ¹⁵ Bī vadatha. ¹⁶ Bī adde ca. ¹⁷ Bī ambā. ¹⁸ Bī kālakena. ¹⁹ Bī rājānaṃ antare. ²⁰ Bī māpissāmi. ²¹ K cintamāno. ²² K āvajjanto. ²³ Bī silāṃ. ²⁴ Bī vegenā gantvā. ²⁵ Bī māpehīti, K māpetuṃ. ²⁶ Bī kintī katvā māpessāmīti in the place of āha taṃ cintemīti. ²⁷ Bī paccako. ²⁸ K -taṃ. ²⁹ Bī -nna.

pupphaphalabhārābharitā¹ nānārukḥapāṭimaṇḍitā² uyyāna³ disvā Kālaka⁴ pucchi: „paṇḍitena amhāka⁵ vacana⁶ kata⁷ni, idāni ki⁸m karomā“ ’ti. „Mahārāja ekarattena uyyāna⁹ māpetu¹⁰m sakkonto¹¹ rajja¹²m gahetu¹³m ki¹⁴m na sakkoti¹⁵ti“. „Ki¹⁶m dāni karomā“ ’ti. „Apara¹⁷m pi na¹⁸m asayhakamma¹⁹ kāremā“ ’ti. „Ki²⁰m kamma²¹m nāma“ ’ti. „Sattaratanamaya²²m pokkharāṇi²³m māpema²⁴“ ’ti. Rājā „sādhū“ ’ti Bodhisatta²⁵m āmantetvā „ācariya uyyāna²⁶m tāva te māpita²⁷m, etassa pana anucchavika²⁸m sattaratanamaya²⁹m pokkharāṇi³⁰m māpehi³¹, sace māpetu³²m na³³ sakkhissasi jīvita³⁴m te n’ atthīti“ āha. Bodhisatto „sādhū mahārāja, sakkonto māpessā³⁵mīti“. Ath’ assa Sakko pokkharāṇi³⁶m māpesi sobhaggappatta³⁷m¹⁰ satatittha³⁸m¹¹ saḥassavaṃka³⁹m¹² pañcavaṇṇapadumasañchanna⁴⁰m Nandanapokkharāṇi⁴¹-sadisa⁴²m¹³. Puna-divase Bodhisatto tam pi⁴³ paccakkha⁴⁴m katvā rañño ārocesi: „māpitā te⁴⁵ deva pokkharāṇi⁴⁶ti“. Rājā tam pi disvā „idāni ki⁴⁷m karomā“ ’ti Kālaka⁴⁸m pucchi. „Uyyānassa anucchavika⁴⁹m geha⁵⁰m māpetu⁵¹m ānāpehi devā“ ’ti. Rājā Bodhisatta⁵²m āmantetvā „idāni ācariya imassa uyyānassa c’ eva pokkharāṇi⁵³yā ca anucchavika⁵⁴m sabbadanta⁵⁵maya⁵⁶m¹⁷ geha⁵⁷m māpehi, no ce māpessasi jīvita⁵⁸m te n’ atthīti“ āha. Ath’ assa Sakko geha⁵⁹m pi māpesi. Bodhisatto puna-divase tam pi paccakkha⁶⁰m katvā rañño ārocesi. Rājā tam pi disvā „idāni ki⁶¹m karomā“ ’ti Kālaka⁶²m pucchi. „Gehassa anucchavika⁶³m maṇi⁶⁴m māpetu⁶⁵m ānāpehi mahārāja“ ’ti āha. Rājā Bodhisatta⁶⁶m āmantetvā „paṇḍita, imassa danta⁶⁷maya⁶⁸ssa¹⁹ gehassa anucchavika⁶⁹m²⁰ maṇi⁷⁰m māpehi, maṇi⁷¹aloka⁷²na vicarissāma²¹, sace māpetu⁷³m na sakkosi jīvita⁷⁴m te n’ atthīti“ āha. Ath’ assa Sakko maṇi⁷⁵m pi māpesi. Bodhisatto puna-divase tam paccakkha⁷⁶m katvā rañño

¹ Bⁱ pupphaphalapūritāni. ² Bⁱ kālakaⁿⁱ. ³ Bⁱ asak-. ⁴ K sakkoti. ⁵ K na.

⁶ Bⁱ karehi. ⁷ Bⁱ māpethā. ⁸ Bⁱ māpetīti. ⁹ both MSS. nā. ¹⁰ Bⁱ -tta.

¹¹ Bⁱ satittāni. ¹² Bⁱ -vaṇiⁿⁱ. ¹³ Bⁱ adda māpesi. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ K omits te. ¹⁶ Bⁱ omits bodhisatta^m āmantetvā. ¹⁷ Bⁱ sapparatanamaya^m. ¹⁸ Bⁱ -ta^m.

¹⁹ K dantamayagehassa, Bⁱ dandamassa. ²⁰ K -ka. ²¹ Bⁱ -asāma ti.

ārocesi. Rājā tam pi¹ disvā „idāni kiṃ karissāmā“² 'ti Kāḷa-
 kaṃ³ pucchi. „Mahārāja, 'Dhammadhajabrāhmaṇassa icchi-
 ticchitadāyikā devatā atthīti' maññe, idāni yaṃ devatāpi ma-
 petuṃ na sakkonti⁴ tam ānāpehi, caturaṅgasamannāgataṃ nāma
 5 manussaṃ devatāpi⁵ māpetuṃ na sakkonti, tasmā 'caturaṅga-
 samannāgataṃ me uyyānapālaṃ māpehīti' tam⁶ vadā⁷“ 'ti.
 Rājā Bodhisattaṃ āmantetvā „ācariya, tayā amhākaṃ uyyānaṃ
 pokkharanī dantamayapāsādo⁸ tassa ālokakaraṇatthāya⁹ maṇi-
 ratanaṃ ca māpitāṃ, idāni me uyyānarakkhakaṃ caturaṅga-
 10 samannāgataṃ uyyānapālaṃ māpehi, no ce māpessasi jīvitaṃ
 te n' atthīti“ āha. Bodhisatto „hotu labhamāno¹⁰ jānissāmīti“¹¹
 gehaṃ gantvā subhojanaṃ bhuñjitvā nipanno paccūsakāle pa-
 bujjhitvā sayanapiṭṭhe nisinno cintesi: „Sakko devarājā yaṃ
 attanā sakkā māpetuṃ tam māpesi, caturaṅgasamannāgataṃ
 15 pana uyyānapālaṃ na sakkā māpetuṃ, evaṃ sante paresaṃ
 hatthe maraṇato araṇṇe anāthamarāṇaṃ eva varataranā¹² ti so
 kassaci anārocetvā pāsādā otarivā aggadvāren¹³ eva nagarā
 nikkhamitvā araṇṇaṃ pavisitvā aññatarasmiṃ rukkhamaḷe sataṃ
 dhammaṃ āvajjamāno nisīdi. Sakko tam kāraṇaṃ ñatvā vana-
 20 carako viya hutvā Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā „brāhmaṇa,
 tvaṃ sukhumaḷo, adiṭṭhapubbadukkho¹⁴ viya imaṃ araṇṇaṃ
 pavisitvā kiṃ karonto nisinno sīti“ imaṃ atthaṃ pucchanto
 paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Sukhaṃ jīvitārūpo si ratthā vīvanam āgato,
 25 so ekako [araṇṇasmiṃ] rukkhamaḷe kapaṇo viya jhāyasīti. 138.

Tattha sukhaṃ jīvitārūpo sīti tvaṃ sukhena jīvitasadisso sukhe tthito
 sukhaparihaṇo¹⁵ viya, ratthā ti ākiṇṇamanussaṭṭhānā, vīvanam āgato ti nir-
 ūdakaṭṭhānaṃ¹⁶ araṇṇaṃ pavittho, rukkhamaḷe ti rukkhasamīpe, kapaṇo

¹ K omits tam pi. ² K omits kālakaṃ. ³ K sakkoti. ⁴ K devāti. ⁵ B¹ omits
 tam. ⁶ B¹ vadāhi. ⁷ B¹ dantamassapāsādo. ⁸ B¹ tassāloka-. ⁹ B¹ Bp -nā. ¹⁰ B¹
 jānissāmīti. ¹¹ B¹ kadaci adiṭṭharūpo. ¹² B¹ -pariṭharako. ¹³ B¹ rukkhakāṭhānaṃ.

viya jhāyasitī kapaṇo viya ekako nisinno jhāyasi pajjhāyasi, kin¹ nām² etaṃ cintesitī pucchī.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

2. Sukhaṃ jīvitarūpo 'smi
ratthā vivanam āgato,
so ekako [araññasmiṃ] rukkhamaḷe
kapaṇo viya jhāyāmi
sataṃ dhammaṃ³ anussaran ti. 139.

5

Tattha sataṃ dhammaṃ anussaran ti samma saccam etaṃ: ahaṃ sukhaṃ jīvitarūpo ratthato va⁴ vivanam āgato, so 'haṃ⁵ ekako va imasmīṃ 10 araṇṇe rukkhamaḷe nisīdītvā kapaṇo viya jhāyāmi, yaṃ pana vadesi kin¹ nām² etaṃ cintesitī taṃ⁵ te pavedemi, sataṃ dhammaṃ ti⁶ ahaṃ hi sataṃ dhammaṃ anussaranto idha nisinno, sataṃ dhammaṃ ti Buddha-Pacceka-Buddha-Buddhasāvakaṇaṃ⁷ sataṃ sappurisaṇaṃ paṇḍitānaṃ dhammaṃ: lābho alābho yaso ayaso nindā paṇisaṇā sukhaṃ⁸ dukkhaṃ ti ayaṃ hi aṭṭhavidho lokadhammo, 15 iminā pana abbhāhatā santo na kampanti na vedhanti⁹, ayam ettha akampana-saṃkhāto sataṃ dhammo, iti imaṃ sataṃ dhammaṃ anussaranto nisīno 'mhitī dīpeti.

Atha naṃ Sakko „evam sante brāhmaṇa imasmīṃ tṭhāne kasmā nisinno sīti“. „Rājā caturaṅgasamannāgataṃ uyyāna- 20 pālaṃ āharāpeti, tādisaṃ na sakkā¹⁰ laddhuṃ, so 'haṃ 'kim me parassa hatthe maraṇena, araṇṇaṃ pavisitvā anāthamarāṇaṃ marissāmīti' cintetvā idhāgantvā nisinno“ ti. „Brāhmaṇa, ahaṃ Sakko devarājā, mayā te uyyānādīni māpitāni, caturaṅgasamannāgataṃ uyyānapālaṃ māpetuṃ na sakkā¹¹, tumhākaṃ raṇṇo 25 sīsapasādhana-kappako Chattapāṇi nāma caturaṅgasamannāgato¹², uyyānapālena atthe sati etaṃ¹³ kappakaṃ uyyānapālaṃ kātuṃ vadehīti“. Iti Sakko Bodhisattassa ovādaṃ datvā „mā bhāyīti“ samassāsetvā attano devapuram eva gato. Bodhisatto

¹ K kin. ² B¹ dhammaṃ. ³ K ca, B¹ omits va. ⁴ B¹ omits haṃ. ⁵ K taṃ.

⁶ K omits sataṃ dhammaṃ ti. ⁷ B¹ omits buddhapacceka-Buddha. ⁸ K sukha.

⁹ B¹ pavēhenti, B² pavedhenti. ¹⁰ B¹ sakkomi. ¹¹ B¹ sakkomī. ¹² K -tona?

B¹ -tona. ¹³ B¹ ekam.

gehaṃ gantvā bhuttapātarāso rājadvāraṃ gantvā Chattapāṇim
 pi hi' tatth' eva disvā hatthe gahetvā „tvaṃ kira samma
 Chattapāṇi caturaṅgasamannāgato“ ti pucchi, „ko te mayhaṃ
 caturaṅgasamannāgatabhāvaṃ' ācikkhīti“ vutte „Sakko deva-
 5 rājā“ ti vatvā „kiṃkāraṇā ācikkhīti“ puttḥo „iminā nāma
 kāraṇena“ 'ti sabbhaṃ ācikkhi. So „āma ahaṃ caturaṅga-
 samannāgato“ ti āha. Atha naṃ Bodhisatto hatthe gahetvā va
 raṇṇo santikaṃ gantvā „ayaṃ mahārāja Chattapāṇi caturaṅga-
 samannāgato, uyyānapālena atthe sati imaṃ uyyānapālaṃ ka-
 10 rothā“ 'ti āha'. Atha naṃ rājā „tvaṃ kira caturaṅga-
 samannāgato“ ti pucchi. „Āma mahārājā“ ti. „Katamehi
 caturaṅgehi samannāgato sīti“.

Anusuyyako⁵ ahaṃ deva amajjapāyako⁶ ahaṃ
 nisnehako⁷ ahaṃ deva akkodhanam adhiṭṭhito ti.

15 Mayhaṃ hi⁸ mahārāja usuyyā⁹ nāma n'atthi, majjaṃ me na pītapubbam¹⁰,
 paresu me sneho vā¹¹ kodho vā na bhūtapubbo, imehi catuhi¹² aṅgehi¹³ sam-
 annāgato 'mhiṭi

Atha naṃ¹⁴ rājā „bho Chattapāṇi 'anusuyyako 'smīti' vade-
 sīti“. „Āma deva, anusuyyako 'smīti“¹⁵. „Kiṃ ārammaṇaṃ
 20 disvā anusuyyako¹⁶ jāto sīti“. „Suṇāhi¹⁷ devā“ 'ti attano
 anusuyyakakāraṇaṃ¹⁸ kathento imaṃ gātham āha:

Itthiyā kāraṇā rājā¹⁹ bandhāpesiṃ purohitaṃ,
 so maṃ atthe nivesesi, tasmāhaṃ anusuyyako¹⁶ ti.

Tass' attho: ahaṃ¹⁹ deva pubbe imasmiṃ űeva Bārāṇasīnagare²⁰ tādiso
 25 va rājā hutvā itthiyā kāraṇā purohitaṃ bandhāpesiṃ

Abaddhā tattha bajjhanti yattha bālā pabhāsare, (Cfr. vol. I p. 440.)
 baddhāpi²¹ tattha muccanti²² yattha dhīrā pabhāsare ti

¹ B¹ omits pi hi. ² B¹ adds sī. ³ B¹ -gataṃ vācam. ⁴ B¹ omits bodhisatto--
 āha. ⁵ K anas-. ⁶ K avajja-? B¹ amacca-. ⁷ B¹ nisinehako. ⁸ B¹ omits hi.
⁹ B¹ usuyya. ¹⁰ B¹ pītapuppaṃ. ¹¹ K omits vā. ¹² so both MSS. ¹³ B¹
 omits aṅgehi. ¹⁴ B¹ omits naṃ. ¹⁵ B¹ anusuyyakomhiṭi. ¹⁶ B¹ anussu-
¹⁷ so K B¹; B¹ suṇohi. ¹⁸ K rājā corr. to rāja, B¹ rāja. ¹⁹ B¹ adds pi. ²⁰ K
 -si-. ²¹ both MSS. bandhāpi. ²² B¹ muccanti.

imasmiñ¹ hi jātake āgatanayen² eva ekasmiñ kāle ayañ Chattapāṇi rājā hutvā
 catusaṭṭhiyā pādamūlakehi saddhiñ sampadussitvā Bodhisattān attano mano-
 ratthañ apūrentān nāsetukāmāya deviyā paribhinno bandhāpesi, tadā nañ³ ban-
 dhitvā ānito Bodhisatto yathābhūtañ deviyā dosañ āroretvā sayāñ mutto raññā
 bandhāpīte sabbe pi te pādamūlike mocāpetvā etesañ ca deviyā ca aparādhāni
 khamatha mahārājā⁴ 'ti ovadi, sabbañ heṭṭhāvuttanayen⁵ eva vitthārato veditabbañ,
 tañ sandhāyāha:

Itthiyā kāraṇā rājā⁶ bandhāpesiñ purohitān,
 so mañ atthe nivesesi, tasmāhañ anusuyyako⁷ ti.

Tadā pana so hañ cintesiñ⁸: ahañ soḷasasahassā⁹ itthiyo pahāya etañ 10
 ekam eva kilesavasena saṅgaṇhanto pi santappetuñ nāsakkhiñ, evañ duppū-
 ranīyānañ⁷ itthiñ kuḷḷhanan nāma, nivatthavatto⁸ kilissante kasā kilissatīti
 kuḷḷhanasadiśañ hoti, bhuttaḥatte gūṭhabhāvañ āpajjante kasā etañ sabhāvañ
 āpajjatīti kuḷḷhanasadiśañ viya⁹ hoti, ito dāni paṭṭhāya yāva arahattañ na
 pāpuṇāmi tāva kilesañ nissāya mayhañ usūyā¹⁰ mā uppajjatū 'ti adhiṭṭhañ¹¹, 15
 tato paṭṭhāya anusuyyako va jāto, idañ sandhāya tasmāhañ anusuyyako²
 ti āha.

Atha nañ rājā „samma Chattapāṇi, kiñ ārammaṇañ diśvā
 amajjapo jāto sīti“ pucchi. So tañ kāraṇaṇ ācikkhanto
 imañ gātham āha:

20

Matto ahañ mahārāja puttamañsāni khādayiñ,
 tassa soken¹ ahañ puttḥo majjapānañ vivajjayin ti.

Ahañ mahārāja pubbe tādiso va Bārāṇasīrājā¹² hutvā majjena vinā vatti-
 tuñ nāsakkhiñ, amañsakabhattam¹³ pi bhuñjitun nāsakkhiñ, uagare uposatha-
 divasesu¹⁴ mā ghāto¹⁵ hoti bhattakārako pakkhassa terasiyañ nēva mañsañ 25
 gabetvā ṭhapesi¹⁶, tañ dunnikkhittañ sunakhā khādisu, bhattakārako uposatha-
 divase mañsañ alabhītvā rañño nānaggarasabhojanañ pacitvā pāsādañ āropetvā
 upanāmetuñ asakkonto devin upasañkamitvā 'devi aḷa me mañsañ na laddhañ
 amañsabhojanañ¹⁷ upanāmetuñ na sakkomi kiñ ti karomīti' āha, 'tāta mayhañ
 putto rañño piyo mañāpo, puttam me diśvā rājā tam eva cumbanto parissajanto 30

¹ B¹ -iñ. ² so B¹ B²; K omits nañ. ³ B² rājā. ⁴ B¹ anussu-. ⁵ K so hañ cintesi,
 B¹ so cintesi. ⁶ B¹ -ssa. ⁷ both MSS. -pi-. ⁸ B¹ nivatthavatto. ⁹ B¹ add's ca.
¹⁰ B¹ usuyya. ¹¹ K B¹ -hi, B² adhiṭṭhāmi. ¹² K -si-. ¹³ B¹ amañsakañ bhattañ.
¹⁴ B¹ -vase. ¹⁵ B¹ ghāpito. ¹⁶ B¹ dhapemi. ¹⁷ B¹ amañsakañ bhojanañ.

attano atthibhāvam pi na jānāti, ahaṃ puttāṃ maṇḍetvā rañño ūrumhi nisīdā-
 peyyaṃ¹, tassa puttana saddhīm kilānakāle tvaṃ bhattaṃ upanāmeyyasīti², nā
 evaṃ vatvā attano puttāṃ lalīdārakam³ maṇḍetvā rañño ūrumhi nisīdāpesi,
 rañño puttana saddhīm kilānakāle bhaddakārako bhattaṃ upanesi, rājā surāmadā-
 5 matto pāṭiyāṃ maṃsaṃ adisvā 'maṃsaṃ kahaṇ' ti pucchitvā 'ajja deva uposathe
 māghātātāya⁴ maṃsaṃ na laddhaṇ' ti vutte 'mayhaṃ maṃsaṃ nāma dullabhaṇ'
 ti vatvā ūrumhi nisinnassa piyaṇṇaṃ gāvaṃ valetvā⁵ jīvītakkhayaṃ pāpetvā
 bhaddakārakassa purato khīpītvā 'regena sampādetvā āhara' ti āha, bhaddakārako
 tathā akāsi, rājā puttamaṃsaṃ bhattaṃ bhuñji, rañño bhayena eko pi kanditum
 10 vā roditum vā kathetum vā⁶ samattho nāma nāhoṣi, rājā bhuñjitvā sayanapīṭhe
 niddaṃ upagantvā pacceśakāle pabujjhītvā vigatamado 'puttaṃ⁷ me ānethā' ti
 āha, tasmīm kāle devī kandaṃnā pādāmūle pati 'kiṃ bhaddo' ti ca vutte 'deva
 hiyyo te puttāṃ māretvā puttamaṃsaṃ bhattaṃ bhattaṃ' ti āha, rājā putta-
 sokena roditvā kanditvā 'idam⁸ me dukkhaṃ surāpānaṃ nissāya uppannaṃ' ti
 15 surāpāne dosaṃ disvā 'ito paṭṭhāya yāva arahattaṃ na pāpuṇāmi tāva evarūpaṃ
 vīnāsakārakasuraṇ⁹ nāma na pīvissāmi' paṃsurā gahetvā mukhaṃ puñchitvā¹⁰
 adhiṭṭhāsi¹¹, tato paṭṭhāya majjaṃ nāma na pīviṃ, imaṃ atthaṃ sandhāya matto
 ahaṃ mahārājā¹² ti imaṃ gātham āha.

Atha naṃ rājā „kiṃ pana samma ārammaṇaṃ disvā nisneho
 20 jāto sīti“ pucchi. So taṃ kāraṇaṃ ācikkhanto imaṃ gā-
 tham āha:

Kitavāso naṃ¹³ ahaṃ rājā putto paccekabodhi me
 pattaṃ bhinditvā cavito¹⁴ nisneho tassa kāraṇā.

Mahārāja pubbe ahaṃ Bārāṇasīyaṃ Kitavāso nāma rājā, tassa me putto
 25 vījāyi, lakkhaṇapāṭhakaṃ taṃ¹⁵ disvā 'mahārāja ayaṃ kumāro pāṇīyaṃ¹⁶ alabhi-
 tvā¹⁷ marissatīti' āhaṃsu, Duṭṭhakumāro ti 'ssa nāmaṃ ahoṣi, so vīññūtaṃ¹⁸
 30 patto oparajjaṃ kāresi; rājā¹⁹ kumāraṃ pacchato vā purato vā katvā vicarati,
 pāṇīyaṃ²⁰ alabhitvā maraṇabhayaṃ c' assa catusu dvāresu antonagaresu²¹ ca
 tattha tattha pokkharāṇīyo kāresi, catukkādisu maṇḍape karetvā pāṇīyacāṇīyo²²
 30 ṭhapāpesi²³, so ekadivasaṃ alaṃkatapaṭṭiyatto sayam eva uyyānaṃ gacchanto
 antarāmagge Paccekabuddhaṃ passi, mahājano pi Paccekabuddhaṃ disvā tam eva

¹ B¹ -pessāmi. ² K laṭṭa-, B¹ pillantana-. ³ B¹ -ghātaṃtāya. ⁴ B¹ vattetvā.

⁵ K omite vā. ⁶ B¹ puttāṃ. ⁷ B¹ imaṃ. ⁸ so both MSS. ⁹ B¹ nāsakārakaṃ-, R² -kāraṇaṃ-. ¹⁰ B¹ muñcitvā. ¹¹ all three MSS. -si. ¹² B¹ vidhito. ¹³ so B¹ B²; K naṃ. ¹⁴ K pāṇīyaṃ, B¹ pāṇīyaṃ. ¹⁵ B¹ adde na. ¹⁶ B¹ -ttaṃ. ¹⁷ so B²; K B¹ rājā. ¹⁸ K attanagaresu. ¹⁹ K pāṇīya-, B¹ pāṇīyapāṇīyo. ²⁰ B¹ ṭhapesi.

vandati¹ pasamsati añjaliñ c' assa paggañhāti², kumāro cintesi: 'mādisena saddhim³ gacchantā imam munḍakañ vandanti pasamsanti añjaliñ c' assa⁴ paggañhantīti' so kupito⁵ hatthito oruyha Paccekabuddhañ upasamkamitvā 'laddhañ⁶ te samaṇabhattan' ti vatvā 'āma kumārā' ti vutte tassa hatthato pattam gahetvā bhūmīyañ pādetvā⁷ saddhim⁸ bhattena madditvā pādappahārena cuṇṇavīcuṇṇaṃ akāsi, Paccekabuddho⁹ 5
'naṭṭho vatāyañ satto' ti tassa mukhañ olokesi, kumāro 'ahañi samaṇa Kita-
vāsarañño putto nāmena Duṭṭhakumāro nāma, tvam me kuddho akkhinī ummīle-
tvā olokeno kim karissasīti' āha, Paccekabuddho chinabbatto hutvā vehāsañ
abbhuggantvā Uttarahimavante¹⁰ Nandamūlapabbhāraṃ¹¹ ova gato, kumārassāpi
tañ khaṇaṃ¹² ñeva pāpakammañ paripacci, so 'dayhāmi¹³ dayhāmiti' samuggata- 10
sarīraḍāho¹⁴ tatth' ova pati¹⁵, tattha tatth' ova yattakañ pāṇīyañ¹⁶ tattakañ
pāṇīyañ sabbañ chijji, mātikā sussiṃsu, tatth' ova jīvitaḥkhayañ patvā avīcimbi
nibbatti, rājā tañ pavattim sutvā puttasaṅketa abhībhūto cintesi: 'ayañ me soko
piyavattutho uppajji, sace me sineho nābhavissa¹⁷ soko na uppajjīssa, ito dāni
me paṭṭhāya savinñāṇake vā avinñāṇake vā kismici¹⁸ vatthussmim sineho nāma 15
mā uppajjīti¹⁹ adhiṭṭhāsi, tato paṭṭhāy' assa²⁰ sineho nāma n' atthi, tañ san-
dhāya Kitavāso nāma ahañ²¹ ti gātham āha, tattha putto paccekabodhi
me pattam bhinditvā cavito ti mama putto paccekabodhipattam bhindī-
tvā²² cavito ti attho, nisneho tassa kāraṇā ti tadā uppannassa snehavat-
thussa²³ kāraṇā nisneho jāto ti attho. 20

Atha nañ rājā „kim pana samma ārammaṇaṃ disvā nik-
kodho jāto sīti“ pucchi. So tañ kāraṇaṃ²⁴ ācikkhanto²⁵ imañ
gātham āha:

Arako hutvā mettacittaṃ satta vassāni bhāvayim²⁶,
satta kappe Brahmaloke, tasmā akkodhano ahañ ti. 25

Tass' attho: ahañ mahārāja Arako nāma tāpaso hutvā satta vassāni metta-
cittaṃ bhāvetvā satta samvattavivattakappe²⁷ Brahmaloke vasiṃ, tasmā ahañ
dīgharattaṃ mettābhāvanāya āciṇṇaparīciṇṇatā akkodhano jāto ti.

Evam Chattapāṇinā attano catusu aṅgesu kathitesu rājā 30
parisāya iṅgitasāññaṃ adāsi.

¹ K vandati. ² B¹ paggayhati. ³ K omits cassa. ⁴ B¹ B² kuppito. ⁵ B¹ lad-
dham. ⁶ B¹ pothetvā. ⁷ K -ta. ⁸ B¹ -mūlañkapa-. ⁹ K khaṇaṃ. ¹⁰ B¹ omits
dayhāmi. ¹¹ B¹ -dāho. ¹² B¹ pati. ¹³ K omits tattha - - - pāṇīyaṃ. ¹⁴ K
nābh- corr. to nabh-. ¹⁵ B¹ kismīñci. ¹⁶ B¹ uppajjatutī. ¹⁷ B¹ paṭṭhāya.
¹⁸ B¹ nāmāhañ. ¹⁹ B¹ tvāna. ²⁰ B¹ snehavattukassa. ²¹ B¹ omits kāraṇaṃ.
²² K pucchanto. ²³ K bhāvayī, B¹ bhāvassī. ²⁴ K samvaddhavivaddhakappe, B¹
samvattavivattakappe. ²⁵ K khaṇaṃ.

brāhmaṇagahapatikādayo ca utthahitvā „are lañcakhādaka¹ duṭṭhacora, tvaṃ lañcaṃ alabhitvā paṇḍitaṃ upavaditvā māretukāmo² jāto“ ti Kālakaṃ hatthapādesu gahetvā rājanivesanā otāretvā gahitagahiteh³ eva pāsāṇamuggarehi sīsaṃ bhinditvā jīvitakkhayaṃ pāpetvā pādesu⁴ gahetvā kaḍḍhantā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesuṃ⁵. Tato paṭṭhāya rājā dhammena rajjaṃ kāretvā⁶ yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā Kālakasena⁷ Devadatto ahoṣi, Chattapāṇikappako Sāriputto, Dhammaddhajo pana aham eva“⁸ ti. Dhammaddhajajātakaṃ⁹. Bīraṇaṭṭhambhakavaggo sattamo.

8. KĀSĀVAVAGGA.

1. Kāsāvajātaka.

Anikkasāvo kāsāvaṃ ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Devadattaṃ ārabha kathesi. Vatthuṃ¹⁰ pana Rājagahe samuṭṭhitam. Ekasmiṃ samaye dhammasena¹¹ pañcahi bhikkhusatehi saddhiṃ Veḷuvane viharati. Devadatto pi attano anurūpāya dussīlāparisāya parivuto Gayāsīse viharati. Tasmīṃ samaye Rājagahavāsino chandakaṃ saṃharitvā¹² dānaṃ sajjayimsu. Ath¹³ eko vohāratthāya āgata¹⁴ vāṇijo „idaṃ¹⁵ sāṭakaṃ vissajjetvā mam pi pattikaṃ¹⁶ karoṭhā“ ti mahagghaṃ gandhakāsāvaṃ adāsi. Nāgarā mahādānaṃ pavattayimsu. Sabbaṃ chandakena saṃkaḍḍhitam kahāpaṇeh¹⁷ eva niṭṭhāsi. So sāṭako atireko ahoṣi. Mahājano sannipatitvā „ayaṃ gandhakāsavasāṭako atireko, kassa naṃ¹⁸ dema, kiṃ¹⁹ Sāriputtattherassa²⁰ udāhu Devadattassa“²¹ ti mantayimsu. Tatth²² eke²³ „Sāriputtattherassa“ ti āhaṃsu, apare „Sāriputtatthero katipāhaṃ vasitvā yathāruciṃ

¹ K lañcaṃ-. ² B¹ mārapetukāmo. ³ so B¹ B²; K pāde. ⁴ B¹ chaṭṭesuṃ, K chaḍḍhesuṃ. ⁵ B¹ kārento. ⁶ B¹ kāla-. ⁷ B¹ dhammadhajajātakaṃ dasamaṃ. ⁸ B¹ vatthu. ⁹ so B¹ B²; C¹ saṃharitvā, C² saṃsaritvā. ¹⁰ B¹ imaṃ. ¹¹ so C² B²; C¹ B¹ satti-kam. ¹² C¹ C² naṃ. ¹³ B¹ adds mayam. ¹⁴ B¹ adds dassāma. ¹⁵ B¹ tatreke.

pakkamissati, Devadattatthero¹ pana nibaddham² ambhākaṃ nagaram
 eva upanissāya viharati, maṅgalāvamaṅgalesu³ ayam eva ambhākaṃ
 avassayo, Devadattassa dassāmā⁴ 'ti āhamsu. Sambahulikaṃ⁵ karon-
 tesu⁶ pi „Devadattassa dassāmā“ 'ti vattāro bahū⁶ ahesum. Atha naṃ
 Devadattassa adamsu. Devadatto tassa dasā⁷ chindāpetvā ovaṭṭikaṃ⁸ 5
 sibbāpetvā⁹ rajāpetvā suvaṇṇapaṭṭavaṇṇaṃ¹⁰ katvā pārupi. Tasmim
 kāle tiṃsamattā bhikkhū¹¹ Rājagahā Sāvattim gantvā Satthhāraṃ
 vanditvā katapaṭisanthārā taṃ pavattim ārocetvā „evaṃ bhante Deva-
 datto attano¹² ananucchavikaṃ arahaddhajaṃ¹³ pārupiti“ ārocesum.
 Satthhā „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano ananurūpaṃ ara- 10
 haddhajaṃ¹⁴ paridahati, pubbe pi paridahi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantapadese¹⁵ hatthikule nibbattitvā va-
 yappatto asītisahassamattavāraṇaparivāro yūthapati hutvā araṇ-
 ñāyatane vasati. Ath' eko duggatamanusso Bārāṇasiyaṃ vi- 15
 haranto dantakāravithiyaṃ¹⁶ dantakāravalayādini¹⁷ karonte disvā
 „hatthidante labhitvā gaṇhissathā“ 'ti pucchi. Te „āma gaṇ-
 hissāmā“ 'ti āhamsu. So¹⁸ āvudhaṃ ādāya kāsāyavattava-
 sano Paccekabuddhavesaṃ¹⁹ gaṇhitvā paṭisīsaṃ paṭimuñcitvā
 hatthivithiyaṃ thatvā²⁰ āvudhena hatthim māretvā dante ādāya 20
 Bārāṇasiyaṃ vikkīṇanto jīvikaṃ kappesi. So aparabhāge Bo-
 dhisattassa parivārahatthīnaṃ²¹ sabbapacchimam hatthim²²
 māretum ārabhi. Hatthino devasikaṃ hatthisu²³ parihāyantesu
 „kena nu kāraṇena hatthino parihāyantīti“ Bodhisattassa āro-
 cesum. Bodhisatto parigaṇhanto „Paccekabuddhavesaṃ gaṇetvā 25
 hatthivithipariyante eko puriso tiṭṭhati, kacci²⁴ nu kho so
 māreti, parigaṇhissāmi naṃ“ ti ekadivasaṃ hatthi²⁵ purato katvā

¹ Bⁱ devadattthero, C^k C^s devadattathero. ² Bⁱ nibandham. ³ C^s Bⁱ maṅgalāmaṅ-
 galesu. ⁴ C^s -likam. ⁵ Bⁱ kathentesu. ⁶ so B^p; C^k omits bahū, Bⁱ bahu.
⁷ Bⁱ vassa dasāni. ⁸ C^k C^s ovaddhikaṃ. ⁹ so B^p; Bⁱ sippāpetvā, C^k C^s siudhāp-
¹⁰ C^k -paddhavaṇṇam, C^s -paddhavannam?, Bⁱ -pattavaṇṇam. ¹¹ Bⁱ bahu. ¹² Bⁱ
 repeats attano. ¹³ C^k arahaddhajaṃ, Bⁱ arahantadhajaṃ. ¹⁴ Bⁱ arahantaṃ dhajaṃ.
¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^s -yā, Bⁱ -vithiyaṃ dandakāre. ¹⁷ Bⁱ dandavalayādini.
¹⁸ Bⁱ adds sādhu ti. ¹⁹ Bⁱ paccekasambuddha-. ²⁰ Bⁱ thatvā. ²¹ Bⁱ parivāraṇam
 hatthīnaṃ. ²² C^s Bⁱ hatthi, C^k hatthimam. ²³ so all three MSS. ²⁴ Bⁱ kiñci.
²⁵ all three MSS. hatthi.

sayam pacchato ahosi. So Bodhisattam disvā āvudham ādāya pakkhandi¹. Bodhisatto nivattitvā t̥hito „bhūmiyam pothetvā māressāmi nan“ ti soṇḍam pasāretvā tena paridahitāni kāsāyāni disvā „imam arahaddhajaṃ² mayā garuṃ kātum³ vaṭṭatīti“
 5 soṇḍam paṭisaṃharitvā⁴ „ambho purisa, nanu esa arahaddhajo⁵ ananucchaviko tuyhaṃ, kasmā etaṃ paridahasīti“ imā gāthā avoca:

1. Anikkasāvo kāsāvaṃ yo vatthaṃ paridahessati

apeto damasaccena na so kāsāvaṃ arahati. (Dhp. v. 9.) 140.

10 2. Yo ca vantakasāv' assa sīlesu susamāhito

upeto damasaccena sa ve kāsāvaṃ arahatīti. 141.

Tattha anikkasāvo ti kāsāvo vuccati rāgo doso⁷ moho makkho palāso issā macchariyaṃ māyā sāt̥heyyaṃ thambho sārambho māno atimāno mado pamādo sabbe akusaladhammā sabbe duccharitā sabbāṃ bhavagāmikammaṃ diyaḍḍha-
 15 kilesasabhaṣaṃ, eso kāsāvo nāma, so yassa puggalassa appahīno sasantānato⁸ anissaṭṭho⁹ anikkhanto so anikkasāvo nāma, kāsāvaṃ ti kāsāyarasapītam¹⁰ arahaddhajabhūtaṃ¹¹, yo vatthaṃ paridahessatīti yo evarūpo hutvā evarūpaṃ vatthaṃ paridahessati nivāseti ca¹² pārupati ca, apeto damasaccena¹³ ti indriyadamasāṃkhātēna damena nibbānaṃkhātēna ca paramatthasaccena apeto
 20 parivaḷḷito, nissakkaat̥he¹⁴ vā karaṇavacanāṃ, etasmā damasaccā apeto ti attho, saccen ti c' ettha vacīsaccam¹⁴ catusaccam pi vaṭṭati¹⁵ yeva, na so kāsāvaṃ arahatīti so puggalo anikkasāvattā arahaddhajaṃ¹⁶ kāsāvaṃ na arahati, ananucchaviko so etassa, yo ca vantakasāvassā¹⁷ ti yo pana puggalo yathā-vuttassa¹⁷ kāsāvassa abhāvā¹⁸ vantakasāvo assa, sīlesu susamāhito ti magga-
 25 sīlesu c' eva phalesu¹⁹ ca sammā āhito, ānetvā t̥hapito viya tesu patit̥thito²⁰, tehi sīlehi samaṅgībhūtassa²¹ etaṃ adhivacanāṃ, upeto ti sampanno samannāgato, damasaccenā ti vuttappakāreṇa damena ca¹² saccena ca, sa ve kāsāvaṃ arahatīti so evarūpo puggalo imam arahaddhajaṃ²² kāsāvaṃ²³ arahati.

¹ B¹ pakkhandi, C² pakkhat̥the? ² B¹ arahantīdhajaṃ. ³ B² guruṃ-, C² C³ garu-.

⁴ C² C³ vaddhatīti. ⁵ so B²; C² paṭisaṃgaritvā corr. to -gharitvā, C³ paṭisaṃsaritvā corr. to paṭisaṃgharitvā, B² paṭisaṃkhāritvā. ⁶ B¹ arahattajo. ⁷ B¹ doso.

⁸ B¹ sandhānato anupassato. ⁹ B¹ omits anissaṭṭho. ¹⁰ B¹ kāsāya-. ¹¹ B¹ arahantajabhutaṃ. ¹² B¹ ceva. ¹³ B¹ nissakkatte. ¹⁴ B¹ omits vacīsaccam. ¹⁵ so B¹ B²; C² vuccati, C³ vuccati corr. to vaddhati. ¹⁶ B¹ arahantaddhaja. ¹⁷ B¹ -ttas-

seva, C² -ttassa tassa. ¹⁸ B¹ cantattā (read vantattā). ¹⁹ B¹ malaṣīlesu. ²⁰ B¹ adde viya ²¹ B¹ -bhūtase. ²² B¹ arahatthadhajam. ²³ K kāsāvaṃ.

Evam Bodhisatto tassa purisassa imam kāraṇam kathetvā
„ito paṭṭhāya mā idhāgami, āgacchasi ce jīvitaṃ¹ te n' at-
thīti“ tajjetvā palāpesi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakaṃ samodhānsei:
„Tadā hatthimārakapuriso Devadatto ahosi, yūthapati pana aham evā“
'ti. Kāśāvajātakaṃ².

2. Cūlanandiyajātaka.

Idam tadācariyavaco ti. Idam Satthā Veļuvane viha-
ranto Devadattam ārabha katesi. Ekadivasam³ hi bhikkhū
dhammasabbhāyam katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto nāma 10
kakkhaḷo pharuso sāhasiko Sammasambuddhe abhimāre⁴ payojesi silam⁵
pavijjihi Nālāgirim⁶ pi' payojesi, khantimettānuddayamattam pi 'ssa
Tutthagate n' atthīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave
etarahi kathāya sannisinā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe pi Devadatto kakkhaḷo pharuso nikkāru- 15
niko yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁷ Nandiyō⁸ nāma vānaro ahosi,
kaniṭṭhabhātiko pan' assa Cullanandiyō nāma. Te ubho pi
asītisahassavānaraparivārā Himavantapadese⁹ andhamātaram 20
paṭijaggantā vāsam kappesum. Te mātaram sayanagumbe tha-
petvā¹⁰ araṇṇam pavisitvā madhurāni phalāphalāni labhitvā
mātu¹¹ pesenti¹², āharanakā¹³ tassā na denti, sā khudāya¹⁴ pī-
lītā atṭhicammāvasesā¹⁵ ahosi¹⁶. Atha nam Bodhisatto āha:
„mayam amma tumhākaṃ madhuraphalāni¹⁷ pesema, tumhe 25
kasmā milāyathā“ 'ti. „Tātāham na¹⁸ labhāmīti“. Bodhisatto

¹ B' jīvitan. ² B' adds pathamaṃ. ³ B' -sañ. ⁴ so C' B' B'; C' ahimāle corr. to
ahimāre. ⁵ C' B' silam. ⁶ C' nālāgirim. ⁷ C' B' omīti pl. ⁸ B' -ppadese. ⁹ B'
mahānindīyo. ¹⁰ B' thapetvā. ¹¹ C' māte corr. to mātu, B' mātuṃ. ¹² C' C'
posenti. ¹³ C' āharanakā, B' āharavānarā. ¹⁴ C' C' khudāhi. ¹⁵ C' atṭhacammā-,
B' atthidhammā-. ¹⁶ B' hosi. ¹⁷ B' -phalāphalāni. ¹⁸ B' tāta nāham.

cintesi: „mayi yūtham pariharante mātā me nassissati, yūtham pahāya mātaram yeva paṭijaggissāmīti“ so Cullanandikaṃ¹ pak-kositvā² „tāta, tvaṃ yūtham parihara, aham mātaram paṭijaggis-sāmīti“ āha. So pi naṃ „bhātika, mayham yūthapariharanena
 5 kammaṃ n' atthi, aham pi mātaram eva paṭijaggissāmīti“ āha. Iti te ubho pi ekacchandā hutvā yūtham pahāya mātaram gahetvā Himavantā oruḥa paccante nigrodharukkhe vāsam kappetvā mātaram paṭijaggiṃsu. Ath' eko Bārāṇasi-vāsiko³ brāhmaṇa-māṇavo Takkaṣilāyaṃ⁴ disāpāmokkhassa ācariyassa santike
 10 sabbasippāni uggaṇhitvā „gamissāmīti“ ācariyaṃ āpucchi. Āca-riyo aṅgavijjānubhāvena⁵ tassa kakkhaḷapharusasāhasikabhāvaṃ űatvā „tāta, tvaṃ kakkhaḷo pharusō sāhasiko, evarūpanaṃ⁶ pana na⁷ sabbakālaṃ ekasadisam eva ijjhati⁸, mahāvināsaṃ mahādukkhaṃ passantī⁹, tvaṃ mā kakkhaḷo hosi¹⁰, pacchātā-
 15 panakammaṃ mā karīti“ ovaditvā uyyojesi. So ācariyaṃ vanditvā Bārāṇasiṃ gantvā ghārāvāsaṃ gahetvā aṇṇehi sippehi jīvikaṃ kappetuṃ asakkonto „dhanukoṭṭiṃ nissāya jīvissāmīti“ luddakakammaṃ katvā „jīvikaṃ kappessāmīti“ Bā-rāṇasito nikkhamitvā paccantagāmake vasanto dhanukalāpa-
 20 sannaddho araṇṇaṃ pavisitvā nānāmige māretvā maṃsavikka-yena jīvikaṃ kappesi. So ekadivasam araṇṇe kiñci alabbhitvā āgacchanto aṅgaṇapariyante¹¹ ṭhitam nigrodharukkham disvā „api nāṃ¹² ettha kiñci bhaveyyā“ 'ti nigrodharukkabhūmukho pāyāsi. Tasmim̐ khane ubho pi te bhātaro mātaram phalāni
 25 khādāpetvā purato katvā viṭapantare nisinnā taṃ¹³ āgacchantam disvā „mātaram no disvāpi kiṃ karissatīti“ sākchantare nili-yiṃsu. So pi kho sāhasikapuriso rukkhamaḷaṃ āgantvā taṃ tesam̐ mātaram jarādubbalaṃ andham disvā cintesi „kim me tucchahatthagamanena, imaṃ makkaṭṭiṃ vijjhitvā¹⁴ gamissāmīti“

¹ B¹ -nandiyam. ² B¹ pakkosāpetvā. ³ B¹ -sivāsi. ⁴ C¹ -silāya, C² B¹ -silāyam. ⁵ C¹ āhavijjā-, C² āhavijjā- corr. to aṅgavijjā-. ⁶ B¹ evarūpo. ⁷ C¹ omits na. ⁸ B¹ icchatī. ⁹ B¹ pāpunissakim. ¹⁰ C¹ C² hotī. ¹¹ so B²; B¹ alaṅgaṇa-, C¹ C² aṅgaṇa-. ¹² C¹ naṃ. ¹³ B¹ adda gahetvā.

so tassā vijjhanatthāya dhanuṃ gaṇhi¹. Tam disvā Bodhisatto „tāta Cullanandiya, esa me puriso mātaraṃ vijjhitukāmo, aham assā jīvitadānaṃ dassāmi, tvaṃ maṃ accayena mātaraṃ paṭi-jaggeyyāsīti“ vatvā sākhanarā nikkhamitvā „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi, esā andhā jarādubbalā, aham assā jīvita- 5 dānaṃ demi, tvaṃ etaṃ amāretvā maṃ mārēhīti“ tassa paṭiñ-ñāṃ gahetvā sarassa² āsannaṭṭhāne³ nisīdi. So nikkaruṇo Bodhisattam⁴ vijjhitvā pātetvā mātaram pi 'ssa⁵ vijjhituṃ puna⁶ dhanuṃ sannahi⁷. Tam disvā Cullanandiko⁸ „ayaṃ⁹ me mātaram vijjhitukāmo, ekadivasam pi kho me mātā jīvamānā 10 laddhajīvitā nāma yeva¹⁰ hoti, jīvitadānaṃ assā dassāmīti“ sākhanarā nikkhamitvā¹¹ „bho purisa, mā me mātaraṃ vijjhi, aham assā jīvitadānaṃ dammi, tvaṃ maṃ vijjhitvā anhe dve bhātike gahetvā amhākaṃ mātu jīvitadānaṃ dehīti“ tassa pa- tiññāṃ gahetvā sarassa¹² āsannaṭṭhāne¹³ nisīdi. So tam¹⁴ pi¹⁵ 15 vijjhitvā māretvā¹⁶ „ghare dārakānaṃ bhavissatīti“ mātaram pi tesam vijjhitvā pātetvā tayo pi kācenādāya¹⁷ gehābhimukho pāyāsi. Ath' assa pāpapurisassa gehe asani patitvā bhariyaṃ ca dve dārake ca gehen' eva saddhim jhāpesi, piṭṭhivaṃsa- thūṇamattaṃ avasisi¹⁸. Atha naṃ gāmadvāre yeva eko puriso 20 disvā taṃ pavattim ārocesi. So puttadārakānaṃ¹⁹ sokena abhi- bhūto tasmim yeva ṭhāne maṃsakācaṃ²⁰ ca dhanuṃ ca chaḍḍe- tvā²¹ vatthaṃ pahāya naggo bāhā paggayha paridevamāno gantvā gharaṃ pāvisi. Ath' assa sā thūṇā bhijjitvā sīse patitvā sīsam bhindi. Paṭhavi²² vivaraṃ adāsi, avicito jālā utṭhahi. 25 So paṭhaviyā²³ giliyamāno²⁴ ācariyassa ovādaṃ saritvā „imaṃ

B¹ ākadaḍḍhi. ² B¹ parassa. ³ so BP; C² āsanena, C³ āsanne, B¹ āsanatthāne. C⁴ C⁵ -satto. ⁵ C² omits ssa. ⁶ B¹ pana. ⁷ B¹ sannayhi. ⁸ B¹ -nandiyo. ⁹ C² ayam. ¹⁰ B¹ yeva nāma. ¹¹ C² nikkhami, C³ nikkhami corr. to nikkhamitvā. ¹² B¹ saratthassa. ¹³ B¹ āsanatthāne. ¹⁴ B¹ tam. ¹⁵ B¹ omits pi. ¹⁶ B¹ pātetvā. ¹⁷ C² kājenādāya, B¹ kājena ādāya. ¹⁸ C² B¹ bhavissati. ¹⁹ B¹ puttadāra. ²⁰ C² -kācaṇca corr. to -kājaṇca, C³ -kājaṇca, B¹ maṃkojaṇca. ²¹ C² chaḍḍetvā, B¹ chaṭṭetvā. ²² B¹ paṭhavi. ²³ B¹ paṭhaviyā. ²⁴ C² C³ giliya-, B¹ giliya-.

vata kāraṇaṃ disvā¹ Pārāsariyabrāhmaṇo² mayhaṃ ovādam
adāsīti³ paridevamāno imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Idam tad ācariyavaco Pārāsariyo⁴ yad abravi:

mā su tvaṃ akaraṃ pāpaṃ yaṃ tvaṃ pacchā kataṃ tape, 142.

2. Yāni karoti puriso tāni attani passati

kalyāṇakārī kalyāṇaṃ pāpakārī ca⁵ pāpakam,

yādisaṃ vapate⁶ bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ ti. 143.

Tass' attho: yaṃ Pārāsariyo⁴ brāhmaṇo abravi mā⁷ tvaṃ pā⁸ am⁹ akara⁹
yaṃ kataṃ¹⁰ pacchā¹¹ taṃ¹² ūeva tapeyyā¹³ 'ti¹³ idam taṃ ācariyassa vacanaṃ¹⁴,
10 yāni kāyavacīmanodvārehi kammāni puriso karoti tesam viṭṭakam paṭilabbhanto
tāni yeva attani passati kalyāṇakammakārī kalyāṇaṃ¹⁵ phalaṃ anubhoti pāpakārī
ca pāpakam ēva lāmakam¹⁶ anīṭṭham¹⁷ phalaṃ anubhoti, lokasmiṃ pi hi yādi-
saṃ vapate bijaṃ tādisaṃ harate phalaṃ bījānurūpaṃ bījānucchavikam eva
phalaṃ harati gaṇhāti anubhavatīti.

15 Iti so paridevanto paṭhavim¹⁸ pavisitvā avīcimahāniraye
nibbatti.

Satthā „na bhikkhave Devadatto idāṃ¹⁹ eva kakkhaḷo¹⁹ pharuso
pubbe pi kakkhaḷo²⁰ pharuso nikkāruniko yevā²¹ 'ti²⁰ imaṃ dhamma-
desaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā luddapuriso²¹ Devadatto
20 ahoṣi, disāpāmokkhācariyo²² Sāriputto²³, Cullanandiko²⁴ Ānando, mātā
Mahāpajāpatī Gotamī, Mahānandiko pana aham evā²⁵ 'ti. Culla-
nandiyajātakaṃ²⁶.

3. Puṭabhattajātaka.

Name namantassā²⁷ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
25 ekaṃ kuṭumbikaṃ²⁸ ārabha kathesi. Sāvattihinagara-vāsī²⁹ kir'
eko kuṭumbiko³⁰ ekena jānapadakuṭumbikena³¹ saddhim vohāraṃ akāsi.

¹ B' omits disvā. ² B' porāṇācariyassabrahmaṇo, B² porāṇācariyabra-. ³ B' vada-
tīti. ⁴ B' porāṇācariyo, B² porāṇācariyo. ⁵ C' va. ⁶ O' vapato, B' pappato.
⁷ B' addo su. ⁸ C' pāpayasī. ⁹ B' ataraṃ. ¹⁰ B' taṃ. ¹¹ C' B' paccha. ¹² B'
tvaṃ. ¹³ B' si. ¹⁴ B' vacaṃ. ¹⁵ B' -ṇa. ¹⁶ B' hīnalāmakam. ¹⁷ all three MSS.
anīṭṭha. ¹⁸ B' pathavi. ¹⁹ C' B' -lo. ²⁰ B' addo vatvā. ²¹ B' luddakapu-
²² B' -kkho ācariyo. ²³ B' addo ahoṣi. ²⁴ B' -cūla-. ²⁵ C' cullanandijā-, O'
cūlanandijā-, B' addo dutiyaṃ. ²⁶ C' kuṭim-. ²⁷ C' C' -vāsi. ²⁸ C' janapada-

So attano bhariyaṃ ādāya tassa dhāraṇakassa santikaṃ agamāsi. Dhāraṇako „dātum na sakkomīti“ na kiñci adāsi. Itaro kujjhivā bhattaṃ abhuñjitvā nikkhami. Atha naṃ antarāmagge chātājhattaṃ disvā maggapaṭipannā purisā „bhariyāya pi datvā bhuñjāhīti“ bhatta-putaṃ adamsu. So taṃ gahetvā tassā adātukāmo hutvā „bhadde, 5 idam¹ corānaṃ tiṭṭhanatṭhānaṃ², tvaṃ purato yāhīti“ taṃ³ uyyojetvā sabbhaṃ bhattaṃ bhuñjitvā tucchapuṭaṃ dassetvā „bhadde abhattakam⁴ tucchapuṭaṃ eva adamsu“⁵ 'ti āha. Sā tena ekaken⁶ eva bhuttabhāvaṃ nātvā domanassappattā ahoṣi. Te ubho pi Jetavanapiṭṭhivihārena⁷ gacchantā „pāniyaṃ⁸ pivissāmā“⁹ 'ti Jetavanaṃ pavisiṃsu¹⁰. Satthāpi 10 tesāṃ¹¹ nēva āgamaṇaṃ olovento maggaṃ¹² gahetvā ṭhitaluddo¹³ viya gandhakutiṭṭhāyāya nisīdi. Te Satthāraṃ disvā upasamkamitvā vanditvā nisīdiṃsu. Satthā tehi saddhiṃ paṭisanthāraṃ katvā „kiṃ upāsike ayaṃ¹⁴ te bhattā hitakāmo sasneho“¹⁵ ti¹⁶ pucchi. „Bhante, ahaṃ etassa sasnehā¹⁷, ayaṃ pana mayhaṃ nisneho, tiṭṭhantu¹⁸ aññe divasā 15 ajj' ev' esa¹⁹ antarāmagge putaṃ²⁰ labhitvā mayhaṃ adatvā attanā va bhuñjīti“. „Upāsike niccakālaṃ²¹ pi tvaṃ etassa hitakamā sasnehā ayaṃ nisneho va, yadā pana paṇḍite nissāya tava guṇe jānāti tadā te sabbissariyaṃ niyyādetīti“ vatvā tāya yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente 20 Bodhisatto amaccakule nibbattitvā vayappatto tassa attha-dhammānusāsako ahoṣi. Tadā²² rājā „padubbheyyāpi²³ me ayaṃ²⁴“ ti attano puttaṃ āsamkanto nīhari. So attano bhariyaṃ gahetvā nagarā nikkhamma ekasmiṃ Kāsikagāmake²⁵ vāsaṃ kappesi. So aparabhāge pitu kālakatabhāvaṃ sutvā 25 „kulasantakaṃ rajjaṃ gaṇhissāmīti“ Bārāṇasiṃ²⁶ paccāgacchanto²⁷ antarāmagge „bhariyāya pi datvā²⁸ bhuñjāhīti“ bhatta-putaṃ labhitvā tassā²⁹ adatvā sayam etaṃ³⁰ bhuñji. Sā

¹ Ck imam. ² Bⁱ tiṭṭhana. ³ Ck C^e omīti taṃ. ⁴ Bⁱ abhattakka. ⁵ Bⁱ -re. ⁶ Bⁱ pāniyaṃ. ⁷ Bⁱ pavisitvā. ⁸ Ck C^e tesam. ⁹ Bⁱ B^e migaṃ. ¹⁰ Bⁱ vitaluddako. ¹¹ Bⁱ ayaṃ. ¹² C^e hoti corr. to hotīti. ¹³ Ck sasneho, Bⁱ sineho. ¹⁴ Bⁱ tiṭṭhatu. ¹⁵ Bⁱ ajjevame. ¹⁶ Bⁱ pūṭṭhataṃ. ¹⁷ so all three MSS. ¹⁸ Bⁱ atha naṃ. ¹⁹ Ck padubbheyyapi corr. to padubbheyyāpi, C^e padubbheyyatipi, Bⁱ padubbheyyāsi, B^e padūseyya. ²⁰ Bⁱ ayyan. ²¹ Bⁱ -gāme. ²² Ck C^e -siyaṃ, Bⁱ -sī. ²³ Ck C^e paccāhā-. ²⁴ C^e dāhivā. ²⁵ Bⁱ tayā. ²⁶ Bⁱ eva.

„kakkhaḷo¹ vatāyaṃ satto²“ ti domanassappattā ahoṣi. So Bārānasiyaṃ rajjaṃ gaheṭvā taṃ³ aggamahesiṭṭhāne ṭhapetvā „ettakam⁴ eva eṭissā alan⁵“ ti na aññaṃ sakkāraṃ vā sammānam vā karoti, „kathaṃ yāpesīti“ pi na naṃ⁶ pucchati. Bodhisatto cintesi „ayaṃ no⁷ devī⁸ rañño bahūpakārā sasnehā, rājā pan' etaṃ kismici na maññati, sakkārasammānam assā⁹ kāressāmīti“ taṃ upasaṃkamitvā upacāraṃ¹⁰ katvā ekamantaṃ ṭhatvā „kin tātā“ 'ti vutte „kathaṃ¹⁰ samuṭṭhāpetuṃ mayaṃ devī tumhe upaṭṭhahāma, kiṃ nāma mahallakānaṃ pitunnaṃ¹¹ 10 vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti¹²“ āha. „Tāta ahaṃ attanā va kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmi¹³, nanu labhanakāle adāsim, idāni pana me rājā na kiñci deti, tiṭṭhatu aññaṃ dānaṃ rajjaṃ gaṇhituṃ āgacchanto antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā bhattamattam¹⁴ pi me adatvā attanā va 15 bhuñjīti¹⁵“. „Kiṃ pana amma rañño santike evaṃ kathetuṃ sakkhissasīti¹⁶“. „Sakkhissāmi tātā“ 'ti. „Tena hi ajj' eva mama rañño santike ṭhitakāle mayi pucchante evaṃ kathetha, ajj' eva te guṇaṃ jānāpessāmīti“ evaṃ vatvā Bodhisatto purimataṃ gantvā rañño¹⁷ santike aṭṭhāsi. Sāpi gantvā rañño 20 samīpe aṭṭhāsi. Atha naṃ Bodhisatto „amma tumhe ativiya kakkhaḷā, kiṃ nāma¹⁸ pitunnaṃ¹⁹ vatthakhaṇḍaṃ vā bhattapiṇḍaṃ vā dātuṃ na vaṭṭatīti“. „Tāta, ahaṃ eva rañño santikā kiñci na labhāmi, tumhākaṃ kiṃ dassāmīti²⁰“. „Nanu aggamahesiṭṭhānaṃ vo²¹ laddhan²² ti. „Tāta kismici²³ sammāne 25 asati aggamahesiṭṭhānaṃ kiṃ karissati, idāni me²⁴ tumhākaṃ rājā kiṃ dassati, so antarāmagge bhattapuṭaṃ labhitvā tato kiñci

¹ all three MSS. -lo. ² B¹ pūriso. ³ C^k C^s omit taṃ. ⁴ B¹ etthakam. ⁵ C^s omits naṃ. ⁶ B¹ omits no. ⁷ C^k C^s devī. ⁸ C^k C^s -sammānassā, B¹ sampānīmayā. ⁹ B¹ upaṭṭhānaṃ. ¹⁰ C^s kataṃ. ¹¹ K -kānaṃ pitunnaṃ, C^s pitunnaṃ corr. to pitunnaṃ, B¹ pitunnaṃ. ¹² C^k C^s vaddhetīti. ¹³ C^s -mā, C^k omits tumhākaṃ kiṃ dassāmi. ¹⁴ B¹ bhattapuṭaṃ. ¹⁵ C^s bhuñjīti, B¹ bhuñjati. ¹⁶ B¹ -ssathāti. ¹⁷ C^k C^s omit rañño. ¹⁸ B¹ adds mahallakānaṃ. ¹⁹ B¹ pitunnaṃ. ²⁰ C^k C^s dassāma. ²¹ B¹ te. ²² B¹ kismiñci. ²³ C^k C^s omit me.

adatvā sayam eva bhuñjīti¹“. Bodhisatto „evaṃ kira mahārājā“
 'ti pucchi. Rājā adbhivāsesi. Bodhisatto tassa adbhivāsanam
 viditvā „tena hi amma rañño appiyakālato paṭṭhāya kiṃ tum-
 hākaṃ idha vāseṇa, lokasmiṃ hi appiyasampayogo va dukkho,
 tumhākaṃ idha vāse sati² rañño appiyasampayogo va dukkham 5
 bhavissati, ime sattā nāma bhajantaṃ bhajanti, abhajantaṃ
 abhajanabhāvaṃ nātvā aññattha gantabbaṃ, mahanto³ lokasanni-
 vāso“ ti vatva imā gāthā avoca:

1. Name namantassa, bhaje bhajantaṃ,
 kiccānukubbassa kareyya kiccaṃ, 10
 nānatthakāmaṃ kareyya atthaṃ,
 asambhajantaṃ pi na sambhajeyya. 144.
2. Caje cajantaṃ, vanathaṃ na kayirā,
 apeta-cittena na sambhajeyya,
 dijo dumaṃ khīṇaphalaṃ ti nātvā 15
 aññaṃ samekkheyya, mahā hi loko ti. 145.

Tattha name namantassa bhaje bhajantaṃ ti yo attano namati tass'
 eva paṭinameyya yo ca bhajati⁴ taṃ nēva bhajeyya, kiccānukubbassa kareyya
 kiccaṃ ti attano uppannakiccaṃ⁵ anukubbantass' eva tassāpi uppannakiccaṃ⁶
 paṭikareyya, caje cajantaṃ vanathaṃ⁷ na kayirā ti attānaṃ jahantaṃ jaheth'⁸ 20
 eva⁹, tasmiṃ taṇhāsamkhātā¹⁰ ca¹¹ vanathaṃ na kareyya, apeta-cittena¹² ti vigata-
 cittena vipallatthacittena, na sambhajeyyā¹³ ti tathārūpeṇa saddhiṃ na sam-
 bhaveyya¹⁴, dijo dumaṃ ti yathā sakūḷo pubbe phalitāṃ pi rukkhāṃ phale
 khīṇe khīṇaphalo ayaṃ ti nātvā taṃ chaddetvā¹⁵ aññaṃ samekkhati pariyesati
 evaṃ aññaṃ samekkheyya, mahā hi esa loko, atha¹⁶ tume sasuehaṃ ekaṃ¹⁷ 25
 purisaṃ labhissathā¹⁸ ti.

Tam sutvā Bārāṇasirājā deviyā sabbissariyaṃ adāsi. Tato
 paṭṭhāya samaggā sammodamānā vasimsu.

¹ B' bhuñjati. ² B' vāsoti. ³ B' adds hi. ⁴ Ck C' bhajati. ⁵ B' uppannaṃ-.
⁶ B' panatāṃ ⁷ B' adds kiñci. ⁸ B' taṇhāsandhavasamkhātāṃ. ⁹ B' omits ca.
¹⁰ Ck samābhavēyya, B' sammāgacchēyya. ¹¹ B' chaddetvā, C' chaddhetvā. ¹² B'
 avassati. ¹³ Ck C' ekaṃ.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samo-
dhānesi: (Saccapariyosāne dve jayampatikā sotāpattiphale patitṭha-
himsu) Tadā jayampatikā² ime dve jayampatikā ahesuṃ, paṇḍitāmacco
pana aham evā 'ti. Puṭabhattajātakam³.

5

4. Kumbhīlajātaka.

Yassete caturro dhammā ti. Idam Satthā Veluvane vi-
haranto Devadattam ārabba kathesi.

1. Yass' ete caturro dhammā vānarinda yathā tava⁴
saccam dhammo dhiti cāgo diṭṭham so ativattati⁵. 146.

10

2. Yassa te ca na vijjanti guṇā paramabhaddakā⁶
saccam dhammo dhiti cāgo diṭṭham so nātivattatīti⁷. 147.

Tattha guṇā⁸ paramabhaddakā ti yass' ete paramabhaddakā cattāro
rāsattṭhena⁹ piṇḍattṭhena⁹ guṇā na vijjanti so paccāmittam atikkamittam na sakkoti¹⁰;
sesam ettha sabbam heṭṭhā Kumbhīlajātake¹¹ vuttanayam eva saddhim

15 samodhānenā¹² 'ti.

Kumbhīlajātakam¹⁰.

5. Khantivaṇṇanajātaka.

Atthi me puriso devā 'ti. Idam Satthā Jetavane viha-
ranto Kosalarājānam ārabba kathesi. Tassa kir' eko bahūpa-
20 kāro¹³ amacco antepure¹⁴ padussi. Rājā „upakārako me“ ti nātvāpi
adhivāsetvā Satthu ārocesi. Satthā „porāṇakarājāno pi mahārāja adhi-
vāsesuṃ yevā“ ti vatvā tena yācito atitam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
eko amacco tassa antepure¹⁵ padussi, amaccassāpi sevako tassa
25 gehe padussi. So tassa aparādham adhivāsetum¹⁶ asakkonto
tam ādāya rañño santikam gantvā „deva, eko me upatṭhāko

¹ B¹ dhammadesanāṃ. ² C² C² omit jayampatikā. ³ B¹ adds tatiyam. 4. Cfr. supra vol. I p. 278: Vānarindajātaka. ⁴ so BP; B¹ guṇā, ca paramabhaddakā in the place of vānar-. ⁵ B¹ titi. ⁶ BP -ka. ⁷ so BP; C² C² omit both verses, B¹ has only the former. ⁸ B¹ rāsattṭhena, C² rāsaddhena. ⁹ B¹ piṇḍattṭhena, C² piṇḍaddhena. ¹⁰ B¹ sakkoti. ¹¹ so all three MSS. ¹² B¹ BP add catuttham. 5. Cfr. supra vol. II. p. 125. ¹³ C² B¹ bahu-. ¹⁴ C² C² ante-. ¹⁵ C² ante- corr. to ante-. ¹⁶ B¹ vāsetum.

sabbakiccakārako, so mayham gehe padussi, tassa kim kātum vaṭṭatīti¹“ pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Atthi me puriso deva sabbakiccesu vyāvato²,
tassa c' eko 'parādh' atthi, tattha tvaṃ kin ti maññasīti. 148.

Tattha tassa cekoparādhathīti tassa ca purisassa eko aparādhō atthi, 5
tattha tvaṃ kin ti maññasīti tattha tassa purisassa aparādhē tvaṃ kim
kātabban ti maññasī, yathā te cittaṃ uppajjati tadanurūpam assa daṇḍam paṇe-
hīti dīpeti.

Taṃ sutvā rājā dutiyaṃ gātham āha:

2. Amhākaṃ c' atthi puriso ediso, idha vijjati, 10
dullabho aṅgasampanno, khantir asmāka ruccatīti. 149.

Tass' attho: amhākaṃ pi rājūnaṃ sataṃ ediso bahūpakāro³ agāre⁴ dussa-
napuriso⁵ atthi, so ca kho⁶ idha⁷ vijjati idāni pi idh' eva⁸ saviṇṇijjati, mayam
rājāno pi samānā tassa⁹ bahūpakārataṃ¹⁰ sandhāya adhivāsema, tuyham pana
arañño pi sato adhivāsanam¹¹ bhāro jāto, aṅgasampanno ti¹² sabbehi guṇa- 15
koṭṭhāsehi¹³ samannāgato puriso nāma dullabho. tena kārāṇena amhākaṃ eva-
rūpesu ṭhānesu adhivāsanakhamti yeva ruccatīti.

Amacco attānaṃ sandhāy' eva¹⁴ rañño¹⁵ vuttabhāvaṃ nātvā
tato paṭṭhāya antepure padussitum na visahi. So pi 'ssa se-
vako rañño ārocitabhāvaṃ nātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ 20
kātum na visahi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā aham eva Bārāṇasīrājā¹⁶ ahosi“ ti. So pi amacco rañño¹⁷
Satthu kathitabhāvaṃ nātvā tato paṭṭhāya taṃ kammaṃ kātum nā-
sakkhīti¹⁸. Khantivannañajātakaṃ¹⁹.

25

¹ Ck C^o vaddhatīti. ² Bⁱ vāvato. ³ C^o Bⁱ bahu-. ⁴ C^o agāro, Bⁱ aṅgāre aṅgāre.
⁵ Bⁱ dussanakapūriso. ⁶ Ck so khamo, C^o so khamo corr. to so ca kho. ⁷ Ck
idam, C^o idam corr. to idha. ⁸ C^o icceva corr. to idheva, Bⁱ itheva. ⁹ Ck C^o
omīti tassa. ¹⁰ Ck bahūpakārānaṃ, C^o bahupakāreṇataṃ corr. to bahupakārataṃ,
Bⁱ bahupakāratham. ¹¹ Bⁱ -na. ¹² Ck -panne hi, C^o -panno hi. ¹³ Bⁱ lakkha-
nakoṭṭhāsehi. ¹⁴ Bⁱ sandhāya. ¹⁵ Ck raññā. ¹⁶ Ck C^o -si-. ¹⁷ Ck raññā.
¹⁸ C^o na sakkhīti. ¹⁹ Bⁱ khaṇḍhivannañajātakaṃ pañcamam.

6. Kosiyajāṭaka.

Kāle nikkhamanā sādhu 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājānaṃ ārabba kathesi. Kosalarājā paccanta-vūpasamanatthāya¹ akāle nikkhami. Vatthum heṭṭhā vuttanayam eva.

5 Satthā pana atītaṃ āharitvā āha: mahārāja

atīte Bārāṇasīrājā² akāle nikkhamitvā uyyāne khandhā-vāraṃ nivesesi³. Tasmim kāle ulūkasakuṇo⁴ veḷugumbaṃ⁵ pavisitvā niliyi. Kākasenā āgantvā „nikkhantam eva taṃ gaṇhissāmā“⁶ 'ti parivāresi⁷. So suriyatthagamanam⁸ anoloketvā va

10 akālāss' eva⁹ nikkhamitvā palāyitum ārabhi. Atha naṃ kākā parivāretvā tuṇḍehi koṭṭentā¹⁰ paripātesum. Rājā Bodhisattam āmantetvā „kin nu kho paṇḍita ime kākā kosiyaṃ paripāten-tīti“¹¹ pucchi. Bodhisatto „akāle mahārāja attano vasanaṭṭhānā nikkhamantā evarūpaṃ dukkhaṃ paṭilabhanti yeva, tasmā akāle
15 attano vasanaṭṭhānā nikkhamitum na vaṭṭatīti¹²“ imam attham pakāsento imam gāthadvayam āha:

1. Kāle nikkhamanā sādhu, nākāle sādhu nikkhamo¹¹,
akālēna hi nikkhamma ekakaṃ pi bahūjano¹²
na kiñci attham joteti¹³ dhamkasenā va kosiyaṃ. 150.

20 2. Dhīro ca vidhividhānaññū paresaṃ vivarantagū¹⁴
sabbāmitte vasīkatvā¹⁵ kosiyo va sukhī siyā ti. 151.

Tattha kāle nikkhamanā sādhu 'ti mahārāja nikkhamatū¹⁷ nāma nigga-manam¹⁸ vā¹⁹ parakkamanam²⁰ vā yuttapayuttakāle²¹ sādhu, nākāle sādhu nikkhamo ti akāle pana attano vasanaṭṭhānato aññattha gantum nikkhamanaṃ
25 vā parakkamanam vā na sādhu, akālēna hīti ādisu²² catusu²³ padesu paṭha-mena²⁴ saddhim tatīyaṃ dutīyena catuttham yojetvā evaṃ attho vedittabbo: attano vasanaṭṭhānato²⁵ puriso akālēna²⁶ nikkhamitvā vā parakkamitvā vā na

6. Cfr. supra p. 74. ¹ Ck paccantam-. ² Ck C^o -si-. ³ Bⁱ nivāsesi. ⁴ Bⁱ uluṅka-.
⁵ Bⁱ -kumbham. ⁶ Bⁱ -resum. ⁷ Bⁱ sūriyattaṅgamanam. ⁸ so Bp; Ck C^o sakāl-,
Bⁱ cīrakāle yeva. ⁹ Ck C^o koddhentā, Bⁱ koṭṭetvā. ¹⁰ Ck C^o vaddhatīti, Bⁱ vaṭṭati
¹¹ Ck C^o nakāle. ¹² C^o Bⁱ bahu-. ¹³ Ck jāneti. ¹⁴ Bⁱ vaṅka-. ¹⁵ Ck -gu,
C^o -raṇtagu, Bⁱ vivarānabhu. ¹⁶ Bⁱ vasāṅkatvā. ¹⁷ Ck Bⁱ -nam. ¹⁸ Bⁱ omits
nāma nigga-manam. ¹⁹ C^o omits vā. ²⁰ Bⁱ parakkamam, C^o parakkamanam.
²¹ Bⁱ yuttamattakāle. ²² Ck C^o ādisu. ²³ Bⁱ omits catusu. ²⁴ Bⁱ paṭhamapadena.
²⁵ Bⁱ vasanato hi koci. ²⁶ Bⁱ akāle.

kiñci attham joteti attano appamattakam pi vaḍḍhim¹ pabhāvetum² na sakkoti, atha kho ekakan³ pi bahujano bahu⁴ pi so paccatthikajano⁵ etaṃ⁶ akāle nikkhantaṃ vā parakkamantaṃ vā ekakaṃ samparivāretvā mahāvīnāsam pāpeti, tatthāyaṃ⁷ upamā: dhamkasenā va kosiyaṃ yathā ayaṃ dhamkasenā imaṃ akāle nikkhamantaṃ ca parakkamantaṃ ca kosiyaṃ tuṇḍehi vitudanti⁸ 5 mahāvīnāsam pāpenti⁹ tathā, tasmā¹⁰ tiracchānagate ādīm¹¹ katvā kenaci akāle attano vasaṇāṭṭhānā na nikkhamitabbam¹² na parakkamitabbam ti, dutiyagāthāya dhīro ti paṇḍito, vidhīti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitapaveṇi, vidhānaṃ ti koṭṭhāso vā saṃvidahanaṃ vā. vivarantaḡ¹³ ti vivaraṃ¹ anugacchanto jānanto, sabbāmitte ti¹⁵ sabbe amitte, vasīkatvā¹⁶ ti attano vase katvā, kosiyo 10 vā 'ti imamahā bālakosiya añño paṇḍitakosiyo viya, idaṃ vuttaṃ hoti: yo ca kho paṇḍito imasmiṃ kāle nikkhamitabbam parakkamitabbam¹⁷ imasmiṃ pana¹⁸ na¹⁹ nikkhamitabbam na parakkamitabbam ti porāṇakapaṇḍitehi ṭhapitassa paveṇisaṃkhātassa vidhino koṭṭhāsasaṃkhātāṃ vidhānaṃ vā tassa vā vidhino vidhānaṃ saṃvidahanaṃ anuṭṭhānaṃ jānāti so vidhividhānaṃ nū, paresaṃ attano 15 paccāmitānaṃ vivaraṃ nātvā yathā nāma paṇḍito kosiyo rattisaṃkhātena²⁰ attano kālena²¹ nikkhamitvā ca parakkamitvā ca tattha tattha sayitānaṃ nēva kākānaṃ sisāni chīdamāno²² te sabbe²³ amitte vasīkatvā sukhī siyā evaṃ dhīro pi kāle nikkhamitvā parakkamitvā attano paccāmitte vasīkatvā sukhī niddukkho bhaveyyā 'ti. 20

Rājā Bodhisattassa vacanaṃ sutvā nivatti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahoṣi, paṇḍitāmacco pana aham eva²⁵ 'ti. Kosiyajātakaṃ²⁵.

7. Gūthapāṇajātaka.

25

Sūro sūrena saṃgammā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto aññataraṃ bhikkhuṃ ārabba kathesi. Tasmim²⁶ kāle Jetavanato gāvutaddhayanamatte²⁷ eko nigamagāmo, tattha bahūni salākabhattapakkhikabhattāni²⁸ atthi. Tatth' eko²⁹ pañhapucchako³⁰ koṇṭo³¹ vasati, so salākabhattapakkhikabhattānaṃ atthāya gate dahare 30

¹ Bⁱ vuḍḍham. ² C^k pabhāvetu, C^e pabhāvetu corr to -tuṃ, Bⁱ uppādetuṃ. ³ Bⁱ ekekaṃ. ⁴ C^k bahū. ⁵ Bⁱ paccatti, C^e paccatti corr. to paccatthi-. ⁶ C^e Bⁱ ekaṃ. ⁷ C^e tattha aya. ⁸ read -ti? ⁹ Bⁱ omits tatthāyaṃ -- -pāpenti ¹⁰ Bⁱ tasmī. ¹¹ Bⁱ ādī. ¹² C^k C^e nikka-. ¹³ C^e cīvarantaḡu, Bⁱ cīvarāṇabhu, B^p cīvarāṇuḡ ¹⁴ C^e cīvaraṃ. ¹⁵ C^k C^e -ttehi. ¹⁶ Bⁱ vasaṃ-. ¹⁷ Bⁱ omits parakkamitabbam. ¹⁸ C^k C^e omit pana. ¹⁹ Bⁱ omits na. ²⁰ Bⁱ -te. ²¹ Bⁱ -le. ²² Bⁱ chīdayamāno. ²³ C^e adds pi. ²⁴ Bⁱ dhammadesanānaṃ. ²⁵ Bⁱ adds cha-ṭṭam. ²⁶ Bⁱ adds kira. ²⁷ Bⁱ -taḡhayanapatte. ²⁸ C^e -pakkhibhattāni. ²⁹ Bⁱ tatteko. ³⁰ C^e pañhaṃpu-, Bⁱ paññaṃpu-. ³¹ Bⁱ koṇḡo.

ca sāmaṇere ca „ke khādanti ke pivanti ke bhuñjantīti“ pañham
 pucchitvā kathetum asakkonte¹ lajjāpesi, te tassa bhayena salāka-
 bhattapakkhikabhattatathāya tam gāmaṃ na gacchanti. Ath' ekadiva-
 sam eko bhikkhu salākaggam gantvā „bhante asukagāme salākabhattam
 5 vā pakkhikabhattam vā atthīti“ pucchitvā „atth' āvuso, tattha paṇ'
 eko koṇṭho pañham pucchati², kathetum asakkonte³ akkosati paribhā-
 sati, tassa bhayena koci gantum na sakkotīti“ vutte „bhante tattha
 bhattāni mayham pāpetha⁴, aham⁵ tam dametvā nibbisevanam katvā
 tato paṭṭhāya tumhe disvā palāyanakam⁶ karissāmīti“ āha. Bhikkhū
 10 „sādhū“ 'ti sampaṭicchitvā tassa⁷ tattha bhattāni pāpesum. So tattha
 gantvā gāmadvāre cīvaram pārupi. Tam⁸ disvā koṇṭho⁹ caṇḍameṇḍako
 viya vegena upagantvā „pañham¹⁰ me samaṇa kathehīti“ āha. „Upā-
 saka gāme caritvā yāgum ādāya āsanasālam¹¹ tāva me āgantum¹²
 dehīti“. So yāgum ādāya āsanasālam āgate pi tasmim tath' eva āha.
 15 So pi tam bhikkhum „yāgum tāva me pātum dehi, āsanasālam sam-
 majjitum dehi, salākabhattam tāva¹³ āharitum dehīti“ vatvā salāka-
 bhattam āharitvā tam eva pattam¹⁴ gāhāpetvā¹⁵ „ehi, pañham te ka-
 thessāmīti“ bahigāmaṃ¹⁶ netvā cīvaram samharitvā¹⁷ amse ṭhapetvā
 tassa hatthato pattam gahetvā atthāsi. Tatrāpi tam so¹⁸ „samaṇa
 20 pañham me kathehīti“ āha. Atha nam „kathemi te pañhan“ ti
 ekappahāren' eva pādetvā atthīni samcunento¹⁹ pothetvā gūtham
 mukhe pakkhipitvā „ito dāni paṭṭhāya imam gāmaṃ āgataṃ kañci
 bhikkhum²⁰ pañham pucchitakāle jānissāmīti“ santajjetvā pakkāmi.
 So tato paṭṭhāya bhikkhū²¹ disvā va palāyati. Aparabhāge tassa
 25 bhikkhuno sā kiriya bhikkhusaṃghe²² pākata jāta. Ath' ekadivasam
 dhammasabhāyam²³ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asukabhikkhu
 kira koṇṭassa mukhe gūtham pakkhipitvā gato“ ti. Sathā āgantvā
 „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
 „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave so bhikkhu idān' eva tam
 30 mīlhena²⁴ āsādesi, pubbe pi āsādesi²⁵ yevā“ 'ti vatvā atitām āhari:

¹ Ck -to. C^o -to corr. to -te. ² Bⁱ pucchitām. ³ Ck Bⁱ -to. ⁴ Bⁱ pāyetha.
⁵ Bⁱ ahan. ⁶ Bⁱ salākassanakaṃ. ⁷ Bⁱ tattha. ⁸ Bⁱ pārupitām. ⁹ Bⁱ koṇḍo
 ca, C^o koṇṭho. ¹⁰ C^o pañham. ¹¹ C^o -lan. ¹² Bⁱ gantum. ¹³ Bⁱ adds me.
¹⁴ Bⁱ bhattāni. ¹⁵ Bⁱ omits gāhāpetvā. ¹⁶ Bⁱ gāmadvāre. ¹⁷ Ck C^o saṃgharitvā,
 Bⁱ gharitvā, B^o saṃkaḍḍhetvā. ¹⁸ Bⁱ bho. ¹⁹ Ck -cunanto, Bⁱ adds viya.
²⁰ Bⁱ bhikkhum kiñci. ²¹ Bⁱ bhikkhum. ²² Bⁱ -saṃghe. ²³ Bⁱ adds bhikkhu.
²⁴ C^o mīlhena, Bⁱ milena. ²⁵ B^o āharesti - - āharesti, Bⁱ pakkhipitvā gato puppe
 pi dhīle pakkhipi in the place of āsādesi - - āsādesi.

Atīte Aṅga-Magadha-vāsino aññamaññassa¹ ratṭhaṃ²
 gacchantā ekadivasam dvinnam ratṭhānam sīmantare ekam gha-
 ram nissāya vasitvā suram³ pivitvā macchamaṃsam khāditvā
 pāto va yānāni yojetvā pakkamimsu. Tesam gatakāle eko
 gūthakhādakapāṇako⁴ gūthagandhena āgantvā tesam pītattṭhāne⁵ 5
 chaḍḍhitam⁶ suram disvā pāṇiyam⁷ pipāsāya pivitvā matto
 hutvā gūthapuñjam abhirūhi⁸. Allagūtham tasmiṃ ārūḷhe tho-
 kam onami. So „paṭhavi maṃ dhāretum na sakkotīti“ viravi.
 Tasmiṃ űeva khaṇe eko mattavāraṇo⁹ tam padesam patvā
 gūthagandham ghāyitvā jigucchanto paṭikkami. So tam disvā 10
 „esa¹⁰ bhayena palāyatīti“ saññī hutvā „iminā¹¹ saddhim sam-
 gāmetum¹² vaṭṭatīti“ tam avhayanto¹³ paṭhamam gātham āha:

1. Sūro sūrena saṃgama vikkantena¹⁴ pahārinā¹⁵
 ehi nāga nivattassu, kin nu bhīto palāyasi,
 passantu Aṅga-Magadhā mama tuyhaṃ ca vikkaman ti. 152. 15

Tass' attho: tvaṃ sūro mayā sūrena saddhim samāgantvā viriyavikkamena
 vikkantena pahāradānasamatthatāya pahārinā kimkāraṇā asaṃgāmetvā va gacchasi,
 kin nu nāma ekasampahāro pi dātabbo siyā, tasmā ehi nāga nivattassu, ettaken'
 eva maraṇabhayatajjito hutvā kin nu bhīto palāyasi, ime imam sīmam antaram
 katvā vasantā passantu, Aṅga-Magadhā¹⁶ mama tuyhaṃ ca vikkamam ubhinnam 20
 pi ambakam parakkamam passantū 'ti.

So hatthi kaṇṇam datvā¹⁷ tassa vacanam sutvā nivattitvā
 tassa santikam gantvā tam apasādentō¹⁸ dutiyam gātham āha:

2. Na tam pādā vadhissāmi na dantehi na soṇḍiyā,
 mīḷhena¹⁹ tam vadhissāmi, pūti haññatu pūtinā ti. 153. 25

¹ Bⁱ aññamaññāsu. ² C^k ratṭhā, Bⁱ ratṭhā, C^e ratṭhā corr to ratṭham. ³ C^k su-
 ram, C^e Bⁱ sūram. ⁴ C^k -khādita-. C^e -khādika-. ⁵ Bⁱ pivittṭhāne. ⁶ Bⁱ chaḍḍita,
 B^e chaḍḍitam. ⁷ C^k C^e pāṇiya, Bⁱ pāṇiyam. ⁸ C^e -ruhi. ⁹ C^e mattavaravā-.
¹⁰ Bⁱ adda mama. ¹¹ Bⁱ adda me. ¹² Bⁱ saṃgāman kātum. ¹³ Bⁱ avhayanto
¹⁴ Bⁱ vikkantena. ¹⁵ Bⁱ mahārinā. ¹⁶ C^k C^e aṅga-. ¹⁷ Bⁱ uccāretvā, B^e uccā-
 ram dassetvā. ¹⁸ B^e apasādentō, Bⁱ aparentō. ¹⁹ all three MSS. mīḷhena.

Tassa' attho: na taṃ pādādhī¹ vadhissāmi tuyhaṃ pana anucchavikena mīlhena² taṃ vadhissāmiti evaṃ ca pana vatvā pūtigūthapāṇako pūtinā va haññatū 'ti

tassa matthake mahantaṃ laṇḍaṃ pātetvā udakaṃ vissajje-
5 tvā tatth' eva taṃ jīvitakkhayaṃ pāpetvā koñcanādaṃ nadanto
araññaṃ eva pāvisi.

Satthā imaṃ dhanmadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā gūthapāṇako koṇṭho³ ahosi, vāraṇo so bhikkhu, taṃ pana kā-
raṇaṃ paccakkhato disvā tasmim vanasaṇḍe nivutthadevatā pana aham
10 evā⁴ 'ti. Gūthapāṇajātakaṃ⁵.

8. Kāmanītajātaka.

Tayo girin ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Kāma-
nītabrahmaṇaṃ⁶ nāma ārabha kathesi. Vatthum paccuppannaṃ
ca atītaṃ ca Dvādasanipāte Kāmajātake āvibhavissati.

15 Tesu pana dvīsu rājaputtesu jeṭṭhako āgantvā Bārāṇasi-
yaṃ rājā ahosi kaniṭṭho uparājā⁷. Tesu rājā vatthukāmakile-
sakāmesu atitto dhanalolo⁸ ahosi. Tadā Bodhisatto Sakko
devarājā hutvā Jambudīpaṃ olokento tassa rañño dvīsu pi
kāmesu atittabhāvaṃ⁹ ñatvā „imaṃ rājānaṃ niggaheṭvā¹⁰ lajjā-
20 pessāmīti“ brahmanaṃ māṇavaṇṇena āgantvā rājānaṃ passi
raññā ca „ken' atthena āgato si māṇavā“ 'ti vutte „aham
mahārāja tīṇi nagarāni passāmi khemāni subhikkhāni pahūta-
hatthiassarathapattīni¹¹ hiraññasuvannaṃ lāmaṃ kāraṇaṃ, sakkā
ca pana tāni appaken' eva balena gaṇhitum, ahaṃ te tāni
25 gaheṭvā dātum āgato“ ti āha, „kadā gacchāma¹² māṇavā“ 'ti
vutte „sve mahārājā“ 'ti „tena hi gaccha, pāto va āgaccheyyā-
sīti“ „sādhu mahārāja, vegena balaṃ sajjehīti“ vatvā Sakko

¹ B' pādā. ² C' mīlhena. ³ B' koṇṭho or koṇṭo, B' koṇḍā. ⁴ B' adds sattamaṃ.

⁵ C' kāmanīta-. B' kāmanīka-. ⁶ B' adds ahosi. ⁷ B' -lobho. ⁸ B' atittam-.

⁹ B' niggaṇhītvā. ¹⁰ C' -pantīni, B' -hatthīni. ¹¹ B' gacchasi.

sakatṭhānam eva gato. Rājā punadivase bheriñ¹ carāpetvā
 balaṃ sajjam kāretvā amacce pakkositvā² „hīyo eko brāhmaṇa-
 māṇavo ‘Uttarapañcāle Indapatte Kekake ti imesu tīsu nāgaresu
 rajjam gahetvā dassāmīti’ āha³, taṃ māṇavam ādāya tīsu na-
 garesu rajjam gaṇhissāma⁴, vegena taṃ pakkosathā“ ti. „Katth’ 5
 assa deva nivāso dāpito“ ti. „Na me tassa nivāsageham⁵ dā-
 pitaṃ“ ti. „Nivāsaparibbayo⁶ pana dinno“ ti. „So pi na’
 dinno“. „Atha kahaṃ⁶ taṃ⁷ passissāmā¹⁰“ ti. „Nagaravithīsu¹¹
 olokethā“ ti. Te olokento adisvā „na passāma mahārājā“ ti
 āhaṃsu. Rañño māṇavam apassantassa „evam mahantā nāma 10
 issariyā parihīno ‘smīti’¹²“ mahāsoko udapādi, hadayavatthum
 uṇham ahosi, vatthulohitaṃ kuppi, lohitaṃ pakkhandikā udapādi,
 vejjā tikicchitum nāsakkhiṃsu¹³. Tato tīhacatuḥaccayena Sakko
 āvajjamāno tassa taṃ ābādham nātvā „tikicchissāmi naṃ“ ti
 brāhmaṇavaṇṇena āgantvā dvāre ṭhatvā „vejjabrāhmaṇo tumhā- 15
 kaṃ tikicchanaṭṭhāya āgato“ ti ārocāpesi. Rājā taṃ sutvā
 „mahantamahantā¹⁴ rājavejjā maṃ tikicchitum nāsakkhiṃsu¹⁵,
 paribbayam assa dāpetvā uyyojethā“ ti āha. Sakko taṃ sutvā
 „mayham n’ eva nivāsanaparibbayena¹⁶ attho vejjalābham pi
 na gaṇhissāmi, tikicchissāmi naṃ, rājā maṃ passatū“ ti āha. 20
 Rājā taṃ sutvā „tena hi āgacchatū“ ti āha. Sakko pavisitvā
 jayāpetvā¹⁷ ekamantaṃ aṭṭhāsi. Rājā „tvaṃ maṃ tikiccha-
 sīti“ āha. „Ama devā“ ti. „Tena hi tikicchassū“ ti. „Sā-
 dhu mahārāja¹⁷, vyādhino¹⁸ me¹⁹ lakkhaṇam pi²⁰ kathetha,
 kena kāraṇena uppanno, kiṃ khāditaṃ vā pītaṃ vā nissāya 25
 udāhu diṭṭhaṃ vā sutam vā“ ti. „Tāta mayham vyādhi²¹ su-
 tam nissāya uppanno“ ti. „Kin²² te sutan“ ti. „Tāta, eko

¹ B¹ bheri. ² B¹ pakkosāpetvā. ³ C² āga corr. to āha. ⁴ B¹ -mi, C² -mi corr. to -ma. ⁵ B¹ nivāsanageham. ⁶ B¹ nivāsanaparibbayo. ⁷ B¹ omits na. ⁸ B¹ kathani. ⁹ B¹ na. ¹⁰ B¹ passāmā. ¹¹ C² -thisu. ¹² B¹ -hiomhiti. ¹³ B¹ nāsakkhiṃsu, C² na sakkhiṃsu. ¹⁴ so B²; B¹ mahantūmahantā, C² C³ mahantamahanta. ¹⁵ so B²; C² nivāpena-, C³ nivāpetha-, B¹ nivāsanena-, read: nivāsena na -? ¹⁶ C² chāyāpetvā corr. to jayāpetvā. ¹⁷ B¹ adds ajja. ¹⁸ B¹ byādhino. ¹⁹ B¹ omits me. ²⁰ C² C³ omits pi. ²¹ B¹ byādhi. ²² C² kiṃ.

māṇavo¹ āgantvā mayhaṃ 'tisu nāgaresu rajjaṃ gaṇhitvā dassā-
mīti' āha, ahaṃ tassa nivāsanaṭṭhānaṃ vā nivāsaparibbayaṃ²
na dāpesiṃ³, so mayhaṃ kujjhivā aññassa rañño santikaṃ
gato bhavissati', atha me evaṃ 'mahantā nāma issariyā pari-
5 hīno 'mhīti' cintentassa ayaṃ vyādhi⁴ uppanno ti⁵, sace sakkosi
taṃ⁷ me kāmacittaṃ nissāya uppannaṃ⁸ vyādhiṃ⁹ tikicchā¹⁰
'ti etam atthaṃ pakāsento paṭhamam gātham āha:

1. Tayo giriṃ antaraṃ kāmāyāmi:

Pañcālā⁹ Kuruyo¹⁰ Kekake¹¹ ca,

10 tatuttariṃ brāhmaṇa kāmāyāmi,

tikiccha maṃ brāhmaṇa kāmanītan¹² ti. 154.

Tattha tayo giriṃ ti tayo giri¹³, ayam eva vā pātho, yathā ca Sudas-
sanassa¹⁴ girino dvāraṃ h' etaṃ¹⁵ pakāsati ettha Sudassanaṃ¹⁶ devanagaraṃ
yujjhivā duggaḥhatāya duccalanatāya¹⁶ Sudassanagiriṃ vuttaṃ evaṃ idhāpi tīṇi
15 nagaraṇi tayo giriṃ ti adhippetāni, tasmā ayam ettha attho: tīṇi ca¹⁷ tesaṃ ca
antaraṃ tividham pi raṭṭhaṃ kāmāyāmi, Pañcālā¹⁸ Kuruyo¹⁹ Kekake²⁰ cā
'ti imāni tesaṃ raṭṭhānaṃ nāmāni tesu Pañcālā¹⁸ Uttarapañcālā¹⁸ tattha Kam-
pillam²¹ nāma nagaraṃ, Kuruyo²² ti Kururaṭṭhaṃ tattha²³ Indapattaṃ nāma
nagaraṃ, Kekake²⁴ cā 'ti paccatte upayogavacanaṃ tena Kekayaṭṭhaṃ²⁵ das-
20 seti tattha Kekayaṭṭhādhanī²⁶ yeva nagaraṃ, tatuttariṃ ti taṃ ahaṃ ito paṭi-
laddhā Bārāṇasīrajā²⁷ tatuttariṃ tividham rajjaṃ kāmāyāmi, tikiccha maṃ
brāhmaṇa kāmanītan²⁸ ti²⁹ iti imehi vatthukāmehi ca kilesakāmehi ca nītaṃ
hataṃ³⁰ pahataṃ³¹ sace sakkosi tikiccha maṃ brāhmaṇa 'ti.

Atha naṃ Sakko „mahārāja, tvaṃ mūlosadhādīhi atekiccho,
25 nānosadhen' eva tikicchitabbo" ti vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Ck C^o māṇavo. ² Bⁱ nivāsaparippayaṃ, Ck C^o nivāpa-. ³ Ck Bⁱ dāpesi. ⁴ Bⁱ -tīti. ⁵ Bⁱ vyādhi. ⁶ so all three MSS. ⁷ Bⁱ tvaṃ. ⁸ Bⁱ uppanna. ⁹ Bⁱ -lo.
¹⁰ so Bⁱ Bp; Ck C^o kurayo. ¹¹ Bp ketake, Bⁱ keake. ¹² Ck -ṇītan, Bⁱ -nītan.
¹³ Ck C^o giri, Bⁱ Bp giri. ¹⁴ Bⁱ -na. ¹⁵ Bⁱ sotaṃ. ¹⁶ Ck duccalanatāya, C^o
duccalanatāya corr. to duccalanatāya, Bⁱ duccalanatāya. ¹⁷ Ck omits ca, C^o va.
¹⁸ Bⁱ Bp -lo. ¹⁹ Ck C^o kurayo. ²⁰ Bp ketake, Bⁱ kotake. ²¹ Bp kappilaṃ,
Bⁱ kapilaṃ. ²² so C^o Bⁱ Bp; Ck kurayo. ²³ Ck C^o omit tattha. ²⁴ Bⁱ Bp ketake.
²⁵ Bp ketakassa raṭṭhaṃ, Bⁱ ketakavutthaṃ. ²⁶ Bⁱ ketakerājadhānī. ²⁷ Ck C^o
-sīrajā, Bⁱ -sīrājā. ²⁸ Ck -ṇītan, Bⁱ -nītan. ²⁹ Ck C^o omit ti. ³⁰ so Ck C^o Bp;
Bⁱ hataṃ. ³¹ so Ck C^o Bp; Bⁱ omits pahataṃ

2. Kaṇhāhi¹ daṭṭhassa karonti h' eke²,
 amanussavaddhassa³ karonti⁴ paṇḍitā⁵,
 na kāmanītassa karoti koci,
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti. 155.

Tattha kaṇhāhi⁶ daṭṭhassa karonti heke ti⁷ ekacce bi tikicchakā⁸ 3
 ghoravisena kālasappena daṭṭhassa mantehi c' eva osadhehi ca tikicchaṃ karonti,
 amanussavaddhassa⁹ karonti paṇḍitā ti apare paṇḍitā bhūtavajjā bhūta-
 yakkhādīhi amanussehi vaddhassa¹⁰ vadhītassa abhibhūtassa gahītassa balikamma-
 parittakaraṇaosaadhaparibhāvitādīhi tikicchaṃ karonti, na kāmanītassa karoti
 kocitī¹¹ kamehi pana nītassa kāmavasikassa puggalassa aññatra paṇḍitehi añño 10
 koci tikicchaṃ na karoti, karonto pi kātum samaṭṭho nāma n' atthi¹². kiṃkāraṇa:
 okkantasukkassa hi kā tikicchā ti¹³ okkantasukkassa avakkantakusala-
 dhammassa¹⁴ mariyādāṃ atikkantassa akusaladhamme patiṭṭhitassa¹⁵ puggalassa
 mantosadhādīhi kā nāma tikicchā, na sakkā osadhehi¹⁶ tikicchitun ti

Iti Mahāsatto imaṃ kāraṇaṃ dassetvā uttarim evaṃ āha¹⁷: 15
 „mahārāja, sace tvaṃ tāni tīni rajjāni lacchasi¹⁸ api nu kho
 imesu catūsu¹⁹ nagaresu rajjaṃ karento ekappahāren' eva cat-
 tāri sāṭakayugāni²⁰ paridaheyyāsi²¹ catūsu¹⁹ vā suvaṇṇapātīsu
 bhuñjeyyāsi catūsu¹⁹ vā sirisayanesu sayeyyāsi²², mahārāja
 taṇhāvasikena nāma bhavitum na vaṭṭati²³, taṇhā hi nāma' esā 20
 vipattimūlaṃ²⁴, sā vaḍḍhamānā yo taṃ²⁵ vaḍḍheti²⁶ taṃ pug-
 galaṃ aṭṭhasu mahānirayesu soḷasaussadanirayesu nānappakāra-
 bhedesu²⁷ ca avasesu apāyesu khipatīti²⁸. Evaṃ rājānaṃ nira-
 yādibhayena tajjetvā Mahāsatto dhammaṃ desesi²⁹. Rājāpi
 'ssa dhammaṃ sutvā vigatasoko hutvā tāvad eva nivyādhitaṃ³⁰ 25

¹ C^k Bⁱ taṇhāhi, C^s taṇhāhi corr. to kaṇhāhi. ² Bⁱ soke. ³ B^p viddhassa, Bⁱ omits vaddhassa. ⁴ C^k omits heke amanussavaddhassa karonti. ⁵ Bⁱ adds va.
⁶ Bⁱ taṇhāhi. ⁷ Bⁱ sokeci, C^s hoketi corr. to heketi. ⁸ C^k Bⁱ tikiccha, C^k ti-
 kicchā corr. to tikicchaka. ⁹ Bⁱ -viddhassa, B^p -ssāviddhassa. ¹⁰ Bⁱ viddhassa,
 B^p paviddhassa. ¹¹ C^k C^s keciti. ¹² Bⁱ natthi. ¹³ C^k C^s omit ti. ¹⁴ C^k C^s
 -dhamma, Bⁱ avakkantassa sukkassa kusala-dhammassa. ¹⁵ Bⁱ omits akusala- -
 patiṭṭhitassa. ¹⁶ so B^p; C^k esabalehi, C^s esabālehi, Bⁱ etehi. ¹⁷ C^k C^s omit
 māha. ¹⁸ Bⁱ lajjasi. ¹⁹ so B^p; C^k C^s Bⁱ catūsu. ²⁰ C^s sāṭakayuggalāni, Bⁱ sāka-
 tayugāni. ²¹ Bⁱ sarire daheyyāsi. ²² Bⁱ seyyāsi. ²³ C^k C^s vaddhati, Bⁱ vattati.
²⁴ C^k C^s -lā, Bⁱ vipattimūlā. ²⁵ C^s yo naṃ, Bⁱ so kaṃ. ²⁶ C^k Bⁱ vaḍḍhati.
²⁷ C^k nānappakāre-. ²⁸ Bⁱ desayi. ²⁹ Bⁱ B^p nibyā-.

pāpuṇi. Sakko pi 'ssa ovādaṃ datvā sīlesu patitṭhāpetvā deva-
lokaṃ eva gato. So pi tato paṭṭhāya dānādīni puññāni katvā
yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
5 „Tadā rājā kāmanītabrahmaṇo¹ ahosi, Sakko pana aham evā² 'ti.
Kāmanītajātakaṃ³.

9. Palāyijātaka.

Gajaggameghehīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Palāyi-
paribbājakaṃ⁴ ārabha kathesi. So kira vādatthāya⁵ sakala-Jambu-
10 dīpaṃ vicaritvā kiñci paṭivādiṃ alabhitvā anupubbena Sāvattthiṃ gantvā
„atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ kātum samattho“ ti manusse
pucchi. Manussā „tādisānaṃ sahassena⁶ pi saddhiṃ vādaṃ kātum
samattho sabbaññū dipadānaṃ⁷ aggo Mahāgotamo dhammissaro para-
vādappamaddano⁸, sakale⁹ Jambudīpe uppanno parappavādo taṃ Bha-
15 gavantaṃ atikkamitum samattho n' atthi, velantaṃ patvā ūmiyo¹⁰ viya
hi¹⁰ sabbavādā tassa pādamūlaṃ patvā cuṇṇavicuṇṇā hontīti“ Buddha-
guṇe kathesuṃ. Paribbājako „kahaṃ pana so etarahīti“ pucchitvā
„Jetavane“ ti sutvā „idāni 'ssa vādaṃ āropessāmīti“ mahājanaparivuto
Jetavanaṃ gacchanto Jetaṛājakumārena¹¹ navakoṭṭidhanaṃ vissajjetvā
20 kārītaṃ Jetavanadvārakoṭṭhakaṃ¹² disvā¹³ „ayaṃ samaṇassa Gota-
massa vasanapāsādo“ ti pucchitvā „dvārakoṭṭhako ayan“ ti sutvā
„dvārakoṭṭhako tāva evarūpo vasanagehaṃ kīdisaṃ bhavissatīti“ vatvā
„gandhakuṭi¹⁴ nāma appameyyā¹⁵“ ti vutte „evarūpena samaṇena
saddhiṃ ko vādaṃ karissatīti“ tato va palāyi. Manussā unṇādino¹⁶
25 hutvā Jetavanaṃ pavisitvā Satthārā „kiṃ akāle āgat' atthā“ ti vuttā¹⁷
taṃ¹⁸ pavattim kathayimsu. Satthā „na kho upāsakā idān' eva pubbe
p' esa mama vasanaṭṭhānassa dvārakoṭṭhakaṃ disvā palāyat' evā¹⁹“
'ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

¹ Bⁱ kāmāṇika-, C^k kāmāṇita-. ² C^k kamaṇita-, Bⁱ kāmāṇijātakaṃ aṭhamam. ³ C^k
C^o palāsi-, Bⁱ palāyīparippā-. ⁴ Bⁱ vādatthāya. ⁵ C^k sahasse, C^o sahasse corr. to
sahassena. ⁶ Bⁱ dvip-. ⁷ Bⁱ parappavādāpamaddano. ⁸ Bⁱ sakala. ⁹ Bⁱ samuddaum-
piyo viya. ¹⁰ Bⁱ omits hi. ¹¹ Bⁱ Jetavane pi Jetavane rājakumārena. ¹² C^k C^o
-koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ¹³ Bⁱ adda va. ¹⁴ C^o Bⁱ -kuṭi. ¹⁵ C^k -yyo, C^o -yyo
corr. to -yyā. ¹⁶ C^o unnā-. ¹⁷ Bⁱ vutte ¹⁸ C^k C^o nañ. ¹⁹ Bⁱ palāyi yevā.

Atīte Gandhāraratṭhe Takkaṣilāyaṃ Bodhisatto rājjaṃ
kāresi, Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatto. So „Takkaṣilaṃ gaṇhissā-
mīti“ mahantena balakāyena gantvā nagarato avidūre ṭhatvā
„iminā niyāmena hatthi¹ pesetha iminā asse iminā rathe iminā
patti², evaṃ dhāvītvā āvudhehi paharatha, evaṃ ghanavassaṃ³ 5
valāhakā viya saravassaṃ⁴ vassathā⁵“ ’ti senaṃ vicārento
imaṃ gāthadvayaṃ āha:

1. Gajaggameghehi⁶ hayaggamālihi⁷
rathūmijātehi⁸ sarābhivassehi⁹
tharuggahāvattadaḷhappahārihi¹⁰ 10
parivāritā¹¹ Takkaṣilā samantato. 156.

2. Abhidhāvathā ca patathā ca
vididhavinaditā ca¹² dantihi¹³,
vattat’ ajja tumulo¹⁴ ghoso
yathā vijjutā jaladharassa¹⁵ gajjato¹⁶ ti. 157. 15

Tattha gajaggameghehīti¹⁷ aggagajameghehi¹⁸ koṇṇanādaṃ gajjitaṃ¹⁹
gajjantehi mattavaravāraṇavalāhakehīti²⁰ attho, hayaggamālihīti²¹ aggahaya-
mālihi²² varasindhavamālākulehīti²³ assānikehīti²⁴ attho, rathūmijātehi²⁵ saṅ-
jātaūmiregehi²⁶ sāgarasasilehīti²⁷ viya saṅjātarathūmihi²⁸ rathānikehīti attho,
sarābhivassehīti²⁹ tehi yeva rathānikehi ghanavassameghe viya saravassaṃ 20

¹ Bp hatthiṃ, Ck C^s Bⁱ hatthi. ² Bp pattiṃ, Ck C^s Bⁱ patti. ³ Ck C^s -vassa,
Bⁱ -vassaṃ vassāpetvā. ⁴ so C^s Bp; Ck saravassa, Bⁱ saravasa. ⁵ Bp passatha,
Bⁱ ṭhānam. ⁶ Bⁱ gajaggameghehi. ⁷ Bⁱ sāyaggamālihi, C^s hayaggamālihi.
⁸ Bⁱ ratubhummijātehi, Bp rathammijātehi ⁹ Bp -vassehi, Ck C^s sarāhi-
vassahi, Bⁱ sarātivassati. ¹⁰ Ck taruggahāvanda-, C^s tharuggahāvaddhaḷhappa-
hārihi, Bⁱ dhanuggavattadaḷhappahārihi. ¹¹ Bⁱ paripāritā, C^s pavāritā. ¹² C^s -
patthā ca - - -, Bⁱ abhidhāvathā cuppatadhāvavathā ca vididhavinadibhā ca, Bp abhi-
dhāvathā cupakavathā ca vididhavinaditā va, but further on: abhidhāvathā ca upa-
upadhāvathā ca - - -. ¹³ Bⁱ rantihi, Bp dantihi. ¹⁴ Bⁱ tumulo. ¹⁵ Bⁱ vijjalatā-
dharassa, Bp vijjulatājaladharassa. ¹⁶ Bⁱ gajjato. ¹⁷ C^s gajjameghehīti, Bⁱ ga-
jaggameghehīti. ¹⁸ Bⁱ aggagajameghehi. ¹⁹ Bⁱ gajjitaṃ. ²⁰ Bⁱ -valāhakehīti.
²¹ Ck -lihi, Bⁱ sāyaggamālihi. ²² Bⁱ aggasāyamālihi. ²³ Bp -dhavavalāha-
kehi. ²⁴ Bⁱ assānikehīti. ²⁵ Bⁱ rathūmijātehi. ²⁶ Ck sataūmi-, C^s saṅjāna-,
Bⁱ saṅcātaūmi-. ²⁷ Bⁱ sāgarasasilehi. ²⁸ Ck saṅjātaṃ-, C^s saṅjāta-, Bⁱ saṅjāta,
omits rathūmihi. ²⁹ Ck sarābhivassahīti, C^s -vassihīti corr. to -vassahīti, Bp
-vassehīti. Bⁱ sarātivassati.

vessantehi, tharuggahāvattadaḷhappahārīhīti¹ tharuggahehi² āvattadaḷhappahārīhi³ ito c' ito ca āvattitvā⁴ parivattitvā⁵ daḷhaṃ paharantehi gahitakhaggatanathanarudaṇḍehi⁶ pattiyodhehi cā 'ti attho, parivārītā Takkaṣilā saman-
 tato ti yathā ayaṃ Takkaṣilā parivārītā hoti sīghaṃ tathā karoṭhā 'ti attho, abhī-
 5 dhāvathā⁷ ca patathā cā⁸ ti vegena dhāvatha⁹ c' eva uppatathā¹⁰ ca, vivī-
 dhavinaditā ca dantīhīti¹¹ varavūraṇehi saddhiṃ vivīdhavinaditā bhavatha¹²,
 selitagajjitavāditehi¹³ nānāvīravā hotiā ti attho, vattatajja¹⁴ tumulo¹⁵ ghoso
 ti vattaru¹⁶ ajja¹⁷ tumulo¹⁸ mahanto¹⁹ asanisaddasadiṣo ghoso, yathā vijjūtā²⁰
 jaladharassa gajjato²¹ ti yathā gajjantassa jaladharassa mukhato niggatā²²
 10 vijjūtā²³ caranti evaṃ vicarantā nagaraṃ parivāretvā rajjaṃ gaṇhathā 'ti vadati.

Iti so rājā gajjitvā senaṃ vicāretvā nagaradvārasamīpaṃ
 gantvā dvārakoṭṭhakaṃ²⁴ disvā „idaṃ rañño vasanagehan“ ti
 pucchitvā „ayaṃ nagaradvārakoṭṭhako“²⁵ ti vutte „nagara-
 dvārakoṭṭhako“²⁶ tāva evarūpo rañño nivesanaṃ kīdisaṃ bha-
 15 vissatīti²⁷ vatvā „Vejayantapāsādasadisā“ ti sutvā „evaṃ
 yasasampannena raññā saddhiṃ yujjhituṃ na sakkhissāmā“²⁸ 'ti
 dvārakoṭṭhakaṃ²⁹ disvā va nivattitvā palāyitvā Bārāṇasim eva
 āgamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
 20 Bārāṇasirājā Palāyiparibbājako“³¹ ahoṣi, Takkaṣilārājā aham evā“ 'ti.
 Palāyijātakaṃ³².

¹ C^k tharuggahāvavaddhadaḷhappahārīhīti, C^o tharuggahāvavaddhadaḷhappahārībhiṭi
 corr. to tharuggahāvaddha-, Bⁱ dhanuggahāvattadaḷhappahārībhiṭi. ² Bⁱ dha-
 nuggahehi. ³ Bⁱ -ribhi, C^k C^o āvaddha--bhi. ⁴ Bⁱ āvattitvā. ⁵ Bⁱ parivattitvā.
⁶ C^k C^o -tharuddaṇḍehi, Bⁱ -dhanudaṇḍehi. ⁷ Bⁱ asidhāvata, C^o abhidhāvata corr.
 to -thā. ⁸ C^o ca patthā cā corr. to cā, Bⁱ cuppatadhāvata ca. ⁹ C^o dhāvata corr.
 to dhāvatha. ¹⁰ C^o upajjantā corr. to upanathā, Bⁱ uppatadhāvata. ¹¹ C^k dantīhīti,
 Bⁱ -ta va dantībhiṭi, Bⁱ rantistī ¹² Bⁱ vividha. ¹³ C^k selina-, C^o selina- corr. to
 selita-, Bⁱ soṭṭhita-, Bⁱ selitavajjitavāritebhi. ¹⁴ C^k vattanaajja, C^o vatthanaajja corr.
 to vattatajja ¹⁵ Bⁱ tumulo. ¹⁶ C^k Bⁱ vatta, C^o vatta corr. to vattatu. ¹⁷ C^k Bⁱ
 omīti ajja. ¹⁸ C^k mahantā, C^o mahantā corr. to mahanto. ¹⁹ C^k C^o vijjunā, Bⁱ
 vijjulatā. ²⁰ C^o gajjanto corr. to gajjato, Bⁱ gacchato. ²¹ C^k nigañjunā, C^o nigañ-
 junā corr. to niggatā. ²² C^o vijjunā corr. to vijjūtā, Bⁱ vijjulatā. ²³ C^k -koddha-
 kaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁴ C^k C^o -koddhako, Bⁱ -dvāraṃkoṭṭhako ²⁵ C^k C^o -koddhako,
 Bⁱ -koṭṭhako. ²⁶ C^k C^o -koddhakaṃ, Bⁱ -koṭṭhakaṃ. ²⁷ Bⁱ dhammadesanaṃ. ²⁸
 C^k palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyi-. ²⁹ C^k palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyitajā- navamaṃ.

10. Dutiyapalāyijātaka.

Dhajamaparimitan ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ekam Palāyiparibbājakam¹ eva ārabba kathesi. Imasmim pana
 vatthusmim so paribbājako Jetavanam pāvisi. Tasmin khane Satthā
 mahājanaparivuto alamkatadhammāsane nisinno manosilātale sīhanādam 3
 nadanto sīhapoto² viya dhammam deseti³. Paribbājako Dasabalassa
 brahmasarīrapaṭibhāgam⁴ rūpam punṇacandasassirikam⁵ mukham su-
 vaṇṇapaṭṭasadisam⁶ nalātañ⁷ ca disvā „ko evarūpam purisam⁸ jinitum
 sakkhissatīti“ nivattitvā parisantaram pavisitvā palāyi. Mahājano tam
 anubandhitvā nivattitvā Satthu tam pavattim ārocesi. Satthā „na so“ 10
 paribbājako idān' eva pubbe pi mama suvaṇṇavaṇṇam¹⁰ mukham disvā
 palāto¹¹ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyam rajjam kāresi, Takka-
 silāyam eko Gandhārārājā. So „Bārāṇasim gahessāmīti“ catur-
 aṅginiyā senāya āgantvā nagaram¹² parivāretvā nagaradvāre 15
 ṭhito attano balavāhanam oloketvā¹³ „ko ettakam¹⁴ balavāha-
 nam jinitum sakkhissatīti“ attano senam vaṇṇetvā paṭhamam
 gātham āha:

1. Dhajam aparimitam anantapāram
 duppasaham, dhamkehi¹⁵ sāgaram iva 20
 giri-m-iva anilena duppasaho
 duppasaho aham ajja tādisenā 'ti. 158.

Tattha dhajamaparimitan ti idam tāva me rathesu morapāde¹⁶ ṭhape-
 tvā¹⁷ ussāpitaṃ dhajam eva aparimitam bahum anekasatasamkham¹⁸, ananta-
 pāraṇ ti balavāhanam pi me ettakā¹⁹ hatthi²⁰ ettakā¹⁹ assā ti gaṇanaparicche- 25
 darahitam²¹ anantapāram, duppasahan ti na sakkā paṭisattūhi²² sahitum

¹ Ck palāsa-, C^o palāsi-, Bⁱ palāyiparippājakam. ² Bⁱ -potako. ³ Bⁱ desesi, C^o desesi
 corr. to deseti. ⁴ Bⁱ brahmasaribhāga. ⁵ Bⁱ -candasārikam. ⁶ Ck C^o -paddha-, Bⁱ
 -patti-. ⁷ Bⁱ nalātañ. ⁸ Bⁱ purisuttaman. ⁹ Bⁱ adds kho. ¹⁰ Bⁱ suddhasu-
 vaṇṇa-. ¹¹ Ck palāyato, Bⁱ palāyayo corr. to palāto. ¹² Ck C^o -ram. ¹³ Bⁱ olo-
 kentō. ¹⁴ Bⁱ etthakam. ¹⁵ Bⁱ -kehi. ¹⁶ Bⁱ -pādam. ¹⁷ Bⁱ ṭhapatvā. ¹⁸ Bⁱ -sañ-
 kham. ¹⁹ Bⁱ etthakā. C^o etthakā corr. to ettakā. ²⁰ all three MSS. hatthi. ²¹ Bⁱ
 gaṇapari-, C^o ganapanaricchedam-, corr. to gaṇanaparicchedam-. ²² Bⁱ -satthuhi.

abhibhavitum, yathā kiṃ: dhamkehi sāgaram ivā¹ 'ti² yathā sāgaro bahūhi³
pi kākehi vegavikkhambhanavasena⁴ vā atikkamanavasena vā⁵ duppasaho evaṃ
duppasahaṃ, girimiva anilena duppasaho ti api ca me ayaṃ balakāyo
yathā pabbato vātena akampaniyato⁶ duppasaho tathā aññena balakāyena duppa-
5 saho, duppasaho ahamajja tādīsena⁷ 'ti sv-āhaṃ iminā balena samannāgato
ajja tādīsena duppasaho ti atṭhake⁸ tṭham Bodhisattam sandhāya vadati.

Ath' assa so punṇacandasassirīkaṃ attano mukhaṃ dass-
etvā „bāla mā vippalapa⁹, idāni te balavāhanaṃ mattavaravāraṇo
viya naḷavanam¹⁰ viddhamsessāmīti“ santajjetvā dutiyaṃ gā-
10 tham āha:

2. Mā bāliyaṃ vippalapi¹⁰, na hi 'ssa¹¹ tādīsaṃ,
vilayhase¹², na hi labhase¹³ nisedhakaṃ,
āsajjasi¹⁴ gajam iva ekacārīnaṃ
yo tam¹⁵ padā nalam¹⁶ iva pothayissatīti. 159.

15 Tattha mā bāliyaṃ vippalapitī¹⁷ mā attano bālabhāvaṃ vilapa¹⁸, na
hissa tādīsaṃ ti na hiṣsa tādīso, ayaṃ eva vā pāṭho, tādīso anantapāraṃ me¹⁹
balavāhanan ti evarūpaṃ takkento rajjaṃ ca²⁰ gahetum samatto nāma na hi
assa²¹ na hotīti attho, vilayhase²² ti tvaṃ hi kevalaṃ rāgadosamohamāna-
parilāhena²³ vilayhasi²⁴ yeva, na hi labhase nisedhakaṃ ti mādīsaṃ pana
20 pasayha abhibhavitvā nisedhakaṃ²⁵ tāva na²⁶ labhasi, ajja tam āgata maggen' eva
palāpessāmī, āsajjasīti²⁷ upagacchasi, gajam iva ekacārīnaṃ ti ekacārīnaṃ²⁸
mattavaravāraṇaṃ viya, yo tam¹⁵ padā nalam²⁹ iva pothayissatīti yo tam
yathā nāma mattavaravāraṇo padā nalam³⁰ potheti sādhu³¹ cuṇṇeti³¹ evaṃ potha-
yissati, tvaṃ tam āsajjasīti attānaṃ sandhāyāha.

25 Evaṃ tajjentassa pan' assa katham³² sutvā Gandhārārājā

¹ Ck C^o iva. ² Ck C^o omīti ti. ³ Ck Bⁱ bahūhi, C^o bahūhi? ⁴ C^o -vikkham-
bhavasena. ⁵ Bⁱ omīti vā. ⁶ Ck C^o akampani-, Bⁱ akammani-, B^p akampani-
yako. ⁷ Ck C^o addhālake. ⁸ Bⁱ vipalapasi. ⁹ Bⁱ naṭhānaṃ. ¹⁰ Bⁱ vilapasi.
¹¹ C^o nabhissa, Bⁱ nahissu. ¹² C^o vilayhase, Bⁱ vidayhase. ¹³ Ck lase, C^o lase
corr. to labhase. ¹⁴ Bⁱ āpajjasi. ¹⁵ Bⁱ tvaṃ. ¹⁶ Ck Bⁱ padā-, B^p padā naḷan.
C^o padānalam. ¹⁷ Bⁱ vilapassā. ¹⁸ Bⁱ vilapasi. ¹⁹ Bⁱ anantapārameva. ²⁰ Bⁱ
rajjaṃ. ²¹ Bⁱ assu. ²² Ck C^o vilayhase, Bⁱ vidayhase. ²³ Ck -mānaṃparilā-
hena, C^o mānaṃparilābhena. ²⁴ C^o vilayhasi, Bⁱ vidayhasi. ²⁵ Ck C^o -kan.
²⁶ Bⁱ na tāva. ²⁷ Bⁱ āpajjasīti. ²⁸ Bⁱ omīti ekacārīnaṃ. ²⁹ Ck B^p -nalam. ³⁰ Ck sa.
³¹ Ck cuṇṇoti. ³² Bⁱ omīti padānalamiva - - - katham.

ullokento¹ kañcanapaṭṭasadisam² mahānalāṭam³ disvā attano gahaṇabhīto⁴ nivattitvā palāyanto⁵ sakanagaram eva agamāsi.

Satthā imaṃ desanam⁷ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Gandhārārājā Palāyiparibbājako⁸ ahosi, Bārāṇasirājā pana ahaṃ eva“
'ti. Dutiyapalāyijātakaṃ⁹. Kāsāvavaggo aṭṭhamo. 5

9. UPAHANAVAGGA.

1. Upāhanajātaka.

Yathāpi kitā ti. Idam Satthā Veluvane¹⁰ viharanto Deva-
dattam ārabha kathesi. Dhammasabhāyam hi¹¹ bhikkhū katham
samuṭṭhāpesum: „āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Tathāgatassa 10
paṭipakkho paṭisattu hutvā mahāvināsam pāpuṇīti“. Satthā agantvā
„kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā
„imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva ācariyam
paccakkhāya paṭipakkho hutvā mahāvināsam patto¹², pubbe pi patto
yevā“ 'ti vatvā atītam āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
Bodhisatto hatthācariyakule nibbattitvā vayappatto hatthi-
sippe nipphattim pāpuṇi. Ath' eko kāsīgāmako¹³ māṇavako¹⁴
āgantvā tassa santike sippam uggaṇhi. Bodhisattā nāma sip-
pam vācentā¹⁵ ācariyamuṭṭhim na karonti, attano jānanani- 20
yāmena¹⁶ niravasesam¹⁷ sikkhāpenti, tasmā so māṇavo Bodhi-
sattassa jānanasippam niravasesam¹⁷ gaṇhitvā Bodhisattam āha:

¹ B¹ olokento. ² C¹ C² -paddha-. ³ C¹ -nalāṭam. ⁴ B¹ gahanam apassanto
bhīto, B² gahaṇambhīto. ⁵ C¹ omits palāyanto. ⁷ B¹ dhammadesanam. ⁸ C¹
palāsi-, C² palāsi-, B¹ omits palāyi. ⁹ C¹ -palāsi-, C² palāsi-, B¹ adds dasanam.
¹⁰ B¹ jetavane. ¹¹ C¹ C² omits hi. ¹² B¹ pāpuṇi. ¹³ B¹ kāsikagāmaśikā-
¹⁴ B¹ māṇavo. ¹⁵ C¹ B¹ bodhisatto - - - to, C² -tto - - - to corr. to -ttā -
- - tā. ¹⁶ C² jānanīyāmena. ¹⁷ C² niravasesam.

- „ācariya ahaṃ rājānaṃ upatṭhahissāmīti“. Bodhisatto „sādhū tātā“ ¹ti gantvā ²ārocesi: „mahārāja mama antevāsiko tumhe upatṭhātum³ icchatīti“. „Sādhū, upatṭhātū“ ⁴ti. „Tena hi ⁵ssa paribbayaṃ jānāthā“ ⁶ti. „Tumhākaṃ antevāsiko tumhehi ⁷na samakaṃ⁸ na lacchati, tumhesu sataṃ⁹ labhantesu paṇṇāsaṃ lacchati, dve labhantesu ekaṃ lacchatīti“. So gehaṃ gantvā taṃ pavattiṃ antevāsikassa ārocesi. Antevāsiko „ahaṃ ācariya tumhehi samasamasippaṃ¹⁰ jānāmi, sace samakaṃ ¹¹neva paribbayaṃ labhissāmi upatṭhahissāmi, noce¹² na upatṭhahissāmīti“
- 10 āha. Bodhisatto taṃ pavattiṃ rañño ārocesi. Rājā „sace so tumhehi samappakāraṃ¹³ karotu¹⁴ tumhehi samakaṃ ¹⁵neva sippaṃ dassetum sakkonto samakaṃ labhissatīti“ āha¹⁶. Bodhisatto taṃ pavattiṃ tassa ārocetvā tena¹⁷ „sādhū, dassessāmīti“ vutte rañño ārocesi. Rājā „tena hi sve sippaṃ dassethā“ ¹⁸ti.
- 15 „Sādhū, dassessāma¹⁹“, nagare bheriṇ carāpethā“ ²⁰ti āha²¹. Rājā „sve kira ācariyo ca²² antevāsiko ca ubho hatthisippaṃ dassenti²³, sve²⁴ rājaṅgaṇe sannipatitvā daṭṭhukāmā passantū“ ²⁵ti bheriṇ carāpesi. Ācariyo „na me antevāsiko upāyakosallaṃ jānātīti“ ekaṃ hatthiṃ gahetvā ekaratten²⁶ eva vilomaṃ sikkhāpesi. So taṃ „gacchā“ ²⁷ti vutte osakkitum „osakkā“ ²⁸ti vutte gantum „tiṭṭhā“ ²⁹ti vutte nipajjitum³⁰ „nipajjā“ ³¹ti vutte ṭhātum „gaṇhā“ ³²ti vutte ṭhapetum „ṭhapehīti“ vutte gaṇhitum sikkhāpetvā punadivase taṃ hatthiṃ abhirūhitvā³³ rājaṅgaṇaṃ agamāsi³⁴. Antevāsiko pi ekaṃ manāpahatthiṃ³⁵ abhirūhi³⁶.
- 25 Mahājano sannipati. Ubho pi samakaṃ sippaṃ dassesum. Puna Bodhisatto attano hatthiṃ vilomaṃ kāresi, so „gacchā“,

¹ Bⁱ ti vatvā rañño. ² C^k C^e upatṭhānaṃ, Bⁱ upatṭhātu. ³ Bⁱ upatṭhahatu.

⁴ C^e samaṃ. ⁵ Bⁱ samakaṃ. ⁶ Bⁱ samaṃ sippaṃ. ⁷ Bⁱ adds labhissāmi.

⁸ Bⁱ samappakā, C^e samappakā corr. to samappakāraṃ. ⁹ Bⁱ rotu, C^e rotu corr. to karotu. ¹⁰ Bⁱ omits āha. ¹¹ Bⁱ adds hi. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ omits ca.

¹⁴ Bⁱ B^e dassesanti. ¹⁵ Bⁱ omits sve. ¹⁶ C^k ācariyayo. ¹⁷ C^e Bⁱ nippajjitum.

¹⁸ Bⁱ abhirūhitvā. ¹⁹ Bⁱ -ne āga-. ²⁰ Bⁱ manāpaṃ-. ²¹ Bⁱ abhirūhi, C^e abhiruhi.

'ti vutte osakki, „osakkā“ 'ti vutte purato dhāvi, „tiṭṭhā“ 'ti vutte nipajji, „nipajjā“ 'ti vutte tiṭṭhati, „gaṇhā“ 'ti vutte nikkhipi, „nikkhipā“ 'ti vutte gaṇhi. Mahājano¹, „mā“ are² duṭṭhantevāsika³ tvaṃ ācariyena saddhim sārāmbhaṃ karohi⁴, attano pamāṇaṃ na⁵ jānāsi, 'ācariyena saddhim samakaṃ jānāmīti' saññi hosīti⁶ leḍḍudaṇḍādīhi paharitvā tatth'eva jivita-kkhaṃ pāpesi. Bodhisatto hatthimhā oruyha rājānaṃ upasaṃkamitvā „mahārāja sippaṃ nāma attano sukhatthāya gaṇhanti, ekaccassa⁷ pana gahitasippaṃ dukkatā⁸ upāhanā viya vināsaṃ eva āvahaṭṭi⁹“ vatvā idaṃ¹⁰ gāthadvayaṃ āha: 10

1. Yathāpi kitā purisass' upāhanā
sukhassa atthāya dukhaṃ udabbahe
ghammābhitattā talasā papīlītā
pāde tass' eva purisassa khādare 160.

1. Evam eva yo dukkulino¹¹ anariyo 15
tumbhāka¹² vijjaṇ ca sutaṇ ca-m-ādiya
tam eva so tattha sutena¹³ khādati
anariyo vuccati pānadūpamo¹⁴ ti. 161.

Tattha udabbahe ti udabbaheyya¹⁵, ghammābhitattā talasā papīlītā ti ghammena¹⁶ abhitattā pādatalena ca papīlītā, tassevā 'ti yena tā sukhatthāya kiṇitvā pādesu paṭimukkā dukkatupāhanā¹⁷ tass' eva khādare ti vaṇaṃ vā¹⁸ karonti pāde khādanti, dukkulino¹⁹ ti dujjātiko akulaputto, anariyo²⁰ ti hīrottaṃ pavajjito asappuriso, tumbhāka²¹ vijjaṇ ca sutaṇ ca mādiyā²² 'ti ettha taṃ²³ taṃ namati²⁴, tumbhāka²⁵ ti vattabbe tumbhāka iti vuttaṃ, tumbhākaṃ²⁶ taṃ²⁷ taṃ sippaṃ āsevatī parivattetiṭṭi attho, ācariyass' etaṃ nāmaṃ, tasmā tumbhāka²⁸ 'ti²⁹ 25

¹ Ck omits mahājano. ² Bⁱ omits mā. ³ Bⁱ hare. ⁴ Bⁱ duṭṭhaante-. ⁵ Bⁱ sārāmbhaṃ karosi. ⁶ Ck omits na, C^s has added na. ⁷ Bⁱ abositi. ⁸ Ck ekassa, C^s ekaccassa corr. to ekaccassa. ⁹ Ck C^s dukkataṃ, Bⁱ dukkaṭaṃ, B^p duggata. ¹⁰ Bⁱ imaṃ. ¹¹ so all four MSS. ¹² so B^p; Ck C^s tumbhāka, Bⁱ tumbhākaṃ. ¹³ Bⁱ suttena. ¹⁴ Ck pānadūpamo, C^s pānadupamo, B^p dupāhanupamo, Bⁱ vuccatupāhanupamo. ¹⁵ Bⁱ appaheyya. ¹⁶ so Bⁱ B^p; Ck C^s ghamme. ¹⁷ Bⁱ -ṭu-. ¹⁸ Bⁱ omits vā. ¹⁹ Ck -kullino. ²⁰ Bⁱ anattīyo. ²¹ Bⁱ ādiyā. ²² Ck na? ²³ so Bⁱ B^p; C^s mantiti, Ck mantiti. ²⁴ Ck taṃmāko, C^s tamāno corr. to taṃmāko. ²⁵ so B^p; Ck C^s tumbhāko, Bⁱ tumbhāko, all three omit iti vuttaṃ tumbhākaṃ. ²⁶ Bⁱ kaṃ. ²⁷ Ck C^s tumbhāka, Bⁱ tumbhāka so, all three omit ti.

gāthābandhanasukhatthaṃ pan' assa rassabhāvo kato, vijjan ti atthārasasu
 vijjattāhānesu, yaṃ kiñci sutan¹ ti yaṃ kiñci sutapariyattin², ādiya ti ādi-
 yitvā, tam eva so tattha sutena³ khādatīti tam evā⁴ 'ti⁵ attānam eva, yo
 ti⁶ yo dukkuḷino⁷ anariyo ācariyaṃhā vijjaṇ ca sutaṇ ca ādiyati⁸ so tattha
 5 sutena khādatīti tassa⁹ santike sutena so attānam eva khādatīti attho, Atthā-
 kathāyaṃ pana ten' eva so tattha sutena khādatīti pi pāṭho, tassāpi so tena¹⁰
 tattha sutena¹¹ attānam eva¹² khādatīti ayam eva¹³ attho, anariyo vuccati
 pānadupamo¹⁴ ti iti anariyo dupāhanupamo¹⁵ dukkatupāhanupamo¹⁶ vuccati,
 yathā hi¹⁷ dukkatupāhanā¹⁸ purisaṃ khādanti¹⁹ evam esa²⁰ sutena khādanto
 10 attanā va²¹ attānam khādati, athavā pānāya duto²² ti pānadu, upāhanupāṇāpi²³
 tassa²⁴ upāhanāya khāditapādass' etaṃ²⁵ nāmaṃ, tasmā yo so²⁶ attānam sutena
 khādati so tena sutena²⁷ khāditattā anariyo ti vuccati, pānadupamo²⁸ upāhanū-
 patāpitasadisō²⁹ ti vuccatīti³⁰ ayam ettha attho.

Rājā tuṭṭho Bodhisattassa mahantaṃ yasaṃ adāsi.

15 Satthā imaṃ desanaṃ³¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 antevāsiko Devadatto ahosi, ācariyo pana aham evā 'ti. Upāhana-
 jātakam³².

2. Viñāthūṇajātaka.

Ekacintito va ayam attho ti. Idam Satthā Jetavane
 20 viharanto aṇṇataraṃ kumārikam ārabha katesi. Sā kir' ekā
 Sāvatthiyaṃ seṭṭhidhūtā attano³³ gehe usabharājassa³⁴ sakkāraṃ kayi-
 ramānaṃ³⁵ disvā dhātīm pucchi „amma ko nāmaṃ esa evaṃ sakkāraṃ
 labhatīti“. „Usabharājā nāma amma³⁶ 'ti. Puna sā ekadivasaṃ
 pāsāde³⁷ thatvā³⁸ antaravīthim olokenti³⁹ ekaṃ khujjaṃ disvā cintesi:

¹ Bⁱ subhan. ² Bⁱ subhapiyattī. ³ Bⁱ subhena. ⁴ C^s eva. ⁵ C^k C^s omit ti.
⁶ C^k yā ti, C^s yā nī corr. to yo ti, Bⁱ so ti. ⁷ C^s Bⁱ -kuḷino, C^k -kuḷino.
⁸ C^k ādiyāri, C^s ādiyati corr. to ādiyāti. ⁹ C^k nassa. ¹⁰ Bⁱ omits tena.
¹¹ Bⁱ sutesu. ¹² C^k attanāmeva, C^s attanomeva corr. to attānameva. ¹³ C^k
 ayamatto, C^s ayamatto corr. to ayam eva attho. ¹⁴ B^s dupāhanupamo, Bⁱ
 vuccatupāhanupamo. ¹⁵ B^s dupāhanupamo, Bⁱ napāhanupamo. ¹⁶ Bⁱ omits
 dukka-, B^s dupāhanupamā ti. ¹⁷ C^k C^s pi. ¹⁸ C^s -tu-. ¹⁹ Bⁱ khādati.
²⁰ Bⁱ eva. ²¹ Bⁱ omits attanāva. ²² C^k dūto, Bⁱ pāhanā dukkhā. ²³ C^k upa-
 hānū-, C^s upāhānū- corr. to upāhanū-. ²⁴ Bⁱ has only pādā in the place of
 pānadu --- tassa. ²⁵ Bⁱ khāditapāhanassetam. ²⁶ C^k C^s so yo. ²⁷ Bⁱ omits
 sutena. ²⁸ Bⁱ upāhanupamo. ²⁹ Bⁱ upāhanāthāpitaṃ. ³⁰ Bⁱ vuccati. ³¹ Bⁱ
 dhammadesanaṃ. ³² Bⁱ adds paṭhamam. ³³ Bⁱ atta. ³⁴ Bⁱ uparājassa. ³⁵ Bⁱ
 kariyamānaṃ. ³⁶ Bⁱ adds vātapāne. ³⁷ Bⁱ thatvā. ³⁸ C^s Bⁱ -ti.

„gunṇam¹ antare jetṭhakassa piṭṭhiyaṃ kakudham hoti, manussajetṭha-
kassāpi tena bhavitabbam, ayaṃ manussesu purisūsabho bhavissati, etassa
mayā pādaparicārikāya bhavitum vaṭṭatīti²“ sā dāsim pesetvā „setṭhidhītā
tayā³ saddhim gantukāmā, asukaṭṭhānaṃ kira gantvā⁴ tiṭṭhathā“ ’ti
tassa ārocetvā sārabbhaṇḍakam ādāya aññātakavesena pāsādā oṭarivā 5
tena saddhim palāyi. Aparabhāge taṃ kammaṃ⁵ nagare ca bhikkhu-
saṃghe ca pākaṭam jātam. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū katham sa-
mutṭhāpesum: „āvuso asukā kira setṭhidhītā khujjena saddhim palātā-
ti. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān’ ev’ 10
esā⁶ khujjam kāmeti, pubbe pi kāmesi yevā“ ’ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
Bodhisatto ekasmiṃ nigamagāme setṭhikule nibbattitvā
vayappatto gharāvāsam vasanto puttadhītāhi vaddhamāno at-
tano puttassa Bārāṇasīsetṭhissa⁷ dhītaram vāretvā divasaṃ 15
ṭhapesi. Setṭhidhītā attano gehe usabhassa sakkārasammānaṃ
disvā „ko nām’ eso“ ti dhātīm pucchitvā „usabho“ ti sutvā
antaravīthiyā gacchantam ekaṃ khujjam disvā „ayaṃ purisū-
sabho bhavissatīti“ sārabbhaṇḍam⁸ gahetvā tena saddhim palāyi.
Bodhisatto pi kho „setṭhidhītaram geham ānessāmīti“⁹ mahan- 20
tena parivārena Bārāṇasīm gacchanto tam eva maggaṃ paṭi-
pajji. Te ubho pi sabbarattim maggaṃ agamanisu¹⁰. Atha
khujjassa sabbarattim sītābhihatassa¹¹ aruṇodaye sarīre vāto
kuppi, mahantā vedanā vattanti, so maggā ukkamma¹² vedanā-
matto¹³ hutvā viṇādaṇḍako¹⁴ viya saṃkuṭito¹⁵ nipajji, setṭhi- 25
dhītāpi ’ssa pādamule nisīdi. Bodhisatto setṭhidhītaram khuj-
jassa pādamule nisinnam disvā saṃjānitvā¹⁶ upasaṃkamitvā
setṭhidhītāya saddhim sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ so C^k Bⁱ R^p; C^o guttam corr. to gunṇam. ² C^k C^o vaddhatīti, Bⁱ vaṭṭatīti.
³ Bⁱ tassā. ⁴ Bⁱ gatvā. ⁵ Bⁱ taṃ tassā kiriyam. ⁶ Bⁱ idānevasā. ⁷ C^k -si-.
⁸ C^k sā sārabbhaṇḍam, Bⁱ sārabbhaṇḍakam. ⁹ C^o āneyāmīti. ¹⁰ Bⁱ āg-. ¹¹ Bⁱ
piṭṭhātatassa. ¹² C^k ukkama, Bⁱ okkama. ¹³ Bⁱ -nā; atto, R^p -nappatto. ¹⁴ C^o
viṇā- corr. to vīnā-, Bⁱ vīnā-. ¹⁵ Bⁱ sakuṭiko. ¹⁶ Bⁱ omits saṃjānitvā.

1. Ekacintito va ayam attho, bālo aparināyako¹,
na hi khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti. 162.

Tattha ekacintito va ayam attho ti amma yaṁ tvaṁ² cintetvā iminā
khujjena saddhiṁ palātā yaṁ tayā ekikāya evaṁ cintito bhavissati³, bālo apa-
5 rināyako⁴ ti⁵ yaṁ hi khujjo bālo, duppaññabhāvena mahallako pi bālo va,
aññasmim gahetvā gacchante asati gantum asamatthatāya aparināyako⁶, na hi
khujjena vāmena bhoti saṅgantum arahasīti iminā hi⁷ khujjena vāma-
nattā⁸ vāmena bhoti tvaṁ mahākule jātā abhirūpā dāsaṇīyā saṅgantum samā-
gantum⁹ nārahasīti.

- 10 Ath' assa taṁ vacanaṁ sutya seṭṭhidhītā dutiyaṁ gā-
tham āha:

2. Purisūsabhaṁ maññamānā ahaṁ khujjaṁ akāmayiṁ,
so 'yaṁ¹⁰ saṅkuṭito¹¹ seti chinnatanti¹² yathā viṇā¹³ ti. 163.

Tass' attho: ahaṁ ayya¹⁴ ekaṁ usabhaṁ disvā gunnaṁ jeṭṭhakassa piṭṭhi-
15 yaṁ kakudhaṁ hoti imassāpi taṁ atthi iminā purisūsabhaṁ bhavītabban ti
evaṁ ahaṁ khujjaṁ purisūsabhaṁ ti maññamānā akāmayiṁ, sv-āyaṁ yathā nāma
chinnatanti sadoṇiko viṇādaṇḍako evaṁ saṅkuṭito¹¹ seti.

Bodhisatto tassā aññātakavesena¹⁵ nikkhantabhāvamattam¹⁶
eva ñatvā nahāpetvā¹⁷ alaṁkaritvā rathaṁ āropetvā gehaṁ¹⁸ eva
20 agamāsi.

Satthā imaṁ dhammadesanaṁ āharitvā jātakam samodhānesi:
,,Tadā ayam eva seṭṭhidhītā ahoṣi, Bārāṇasīseṭṭhi²⁰ pana ahaṁ evā"
'ti. Viṇāthūṇajātakam²¹.

¹ C* -ṇā-. ² Bⁱ taṁ attam. ³ Bⁱ -tīti. ⁴ Bⁱ -ṇā-. ⁵ C* omits ti. ⁶ C* Bⁱ -ṇā-.
⁷ Bⁱ omits hi. ⁸ C* vāmananāva, C^e vāmananā corr. to vāmanatāvā, B^e vānamattā.
⁹ C* samāgantum added. ¹⁰ Bⁱ svāyaṁ. ¹¹ Bⁱ B^e -ko. ¹² Bⁱ -santi. ¹³ C* puṇā,
C^e thūnā, Bⁱ vinā. ¹⁴ C^e ayyo corr. to ayya, Bⁱ ayye. ¹⁵ C* aññāṇavasena,
C^e aññānavasena. ¹⁶ C* nikkhamanta-, Bⁱ nikkhandha-. ¹⁷ Bⁱ taṁ adāya.
¹⁸ Bⁱ attano geham. ¹⁹ C* -si-. ²⁰ C^e -thūna-, Bⁱ vināraṇatakam dutiyaṁ.

3. Vikaṇṇakajātaka.

Kāmaṃ yaṃ icchasi tena gacchā 'ti. Idam Satthā
 Jetavane viharanto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi.
 So hi dhammasabhaṃ ānito¹ „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu ukkaṇṭhito“
 ti Satthārā puttḥo „saccan“ ti vatvā „kasmā ukkaṇṭhito sīti“ vutte 5
 „kāmaguṇakāraṇā“ ti āha. Atha naṃ Satthā „kāmaguṇā nāṃ' ete
 bhikkhu vikaṇṇakasallasadisā² sakim hadaye patitṭham labhamānā,
 vikaṇṇakam³ viya pavitṭham⁴ suṃsumāraṃ maraṇam eva pāpetīti⁵,
 vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ dhammena rajjaṃ kā- 10
 rento ekadivasam uyyānaṃ gantvā pokkharanītiram⁶ sampāpuni.
 Naccagītādisu kusalā naccagītāni payojesuṃ. Pokkharaniyaṃ
 macchakacchapā gītasaddalolatāya⁷ sannipatitvā raññā va sad-
 dhiṃ gacchanti. Rājā tālakkhandhappamāṇaṃ macchaghaṭaṃ
 disvā „kin nu kho ime macchā mayā saddhiṃ ñeva carantīti“ 15
 amacce pucchi. Amaccā „ete devaṃ upatṭhahantīti“ āhaṃsu.
 Rājā „ete kira maṃ upatṭhahantīti“ tussitvā tesam nicca-
 bhattaṃ patṭhapesi, devasikaṃ taṇḍulammanāṃ paccati. Macchā
 bhattavelāya⁸ ekacce āgacchanti ekacce nāgacchanti, bhattaṃ
 nassati. Rañño tam atthaṃ ārocesuṃ. Rājā „ito patṭhāya 20
 bhattavelāya bheriṃ paharitvā bherisaññāya⁹ macchesu“¹⁰ sanni-
 patitesu bhattaṃ dethā“ 'ti āha. Tato patṭhāya bhattakammiko
 bheriṃ paharāpetvā¹¹ sannipatitānaṃ¹² macchānaṃ bhattaṃ deti.
 Te pi bherisaññāya¹³ sannipatitvā bhuñjanti. Tesu evaṃ sanni-
 patitvā bhuñjantesu eko suṃsumāro¹⁴ āgantvā macche khādi. 25
 Bhattakammiko¹⁵ rañño ārocesi. Rājā tam sutvā „suṃsumā-
 raṃ¹⁶ macchānaṃ khādanakāle vikaṇṇakena vijjhivā gaṇhā“

¹ C° āniko, B° āpiko. ² C° vikaṇṇaka-, B° vikaṇṇasallo-. ³ B° vikaṇṇaka, C° vikaṇṇakam. ⁴ C° pavitṭham corr. to patitṭham, B° viddha. ⁵ B° pāpenti, B° pāpesi. ⁶ C° -pi-. ⁷ B° -saddasmi lokatāya. ⁸ B° -yaṃ. ⁹ C° bheriṃsaññāya. ¹⁰ C° C° macche. ¹¹ C° pahārā-, C° pahāpetvā. ¹² C° C° -tite. ¹³ B° omite bheri. ¹⁴ B° susu-. ¹⁵ B° bhattaṃ-. ¹⁶ B° suṃsumāri.

'ti āha. So „sādhū“ 'ti gantvā nāvāya thatvā¹ macche khādi-
tum āgataṃ suṃsumāraṃ² vikaṇṇakena pahari. Taṃ tassa³
antopiṭṭhiṃ pāvisi. So vedanāmatto⁴ hutvā taṃ gahetvā va-
palāyi. Bhattakammiko tassa viddhabhāvaṃ ñatvā taṃ āla-
5 panto paṭhamam gātham āha:

1. Kāmaṃ yaṃ icchasi tena gaccha,
viddho si⁵ mammamhi⁶ vikaṇṇakena,
hato si bhattena savāditenā
lolo ca macche anubandhamāno ti. 164.

10 Tattha kūmaṇ ti ekamsena, yaṃ icchasi tena gacchā 'ti yasmiṃ
icchasi tatthagaccha, mammasmiṃ⁷ ti mammaṭṭhāne⁸, vikaṇṇakenā 'ti⁹ vikaṇṇa-
kasallena, hato si bhattena savāditenā lolo ca macche anubandhamāno
ti tvaṃ bherivāditaśāññāya bhatte diyyamāne¹⁰ lolo hutvā khādanatthāya macche
anubandhamāno tena savāditenā bhattena hato, gataṭṭhāne pi te jīvitam n' atthīti.

15 So attano vasanaṭṭhānam patvā jīvitakkhayaṃ patto.

Satthā imaṃ kāraṇam dassetvā abhisambuddho hutvā dutiyaṃ
gātham āha:

2. Evaṃ pi lokāmisam opatanto
vihaññati¹¹ cittavasānuvattī,
20 so haññati nātisakhāna majjhe
macchānugo so-r-iva suṃsumāro² ti. 165.

Tattha lokāmisam ti pañca kāmāgūḍā, te hi loko iṭṭhato kantato manā-
pato gaṇhāti tasmā lokāmisam ti vuccati, taṃ lokāmisam anupatanto kilesavasena
cittavasānuvattī¹² puggalo vihaññati kilamati, so haññatīti so evarūpo¹³
25 puggalo ñātinaṃ¹⁴ ca sakhānaṃ ca majjhe pi so vikaṇṇakena viddho macchānugo
suṃsumāro² viya pañca kāmāgūḍe manāpā ti gahetvā haññati kilamati mahā-
vināsam pāpuṇāti yevā 'ti.

¹ B¹ thatvā. ² B¹ susu-. ³ B¹ tassā. ⁴ B¹ -patto, B² -nappatto. ⁵ C¹ smi, C² smi
corr. to si. ⁶ C¹ mammamhi, C² cammamhi corr. to mammamhi, B¹ mamasmi.
⁷ B¹ mamasmiṃ, C² cammasmiṃ corr. to mammasmiṃ. ⁸ C² mammaṭṭhāne.
⁹ C¹ omits vikaṇṇakenā ti, C² has added this. ¹⁰ C¹ diyya-. ¹¹ C² vibhaññati,
B¹ vihaññati. ¹² C¹ -vatti, B¹ vattati. ¹³ B¹ evam-. ¹⁴ C² B¹ ñātinaṃ.

Evam Satthā imam desanam¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhito² bhikkhu sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā Bārāṇasīrājā³ aham eva aho sin“ ti. Vikaṇṇaka-jātakaṃ⁴.

4. Asitābhujātaka.

5

Tvam eva dānim akarā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram kumārikaṃ ārabba kathesi. Sāvattiyaṃ kir' ekasmiṃ dvinnam aggasāvakanam upaṭṭhākakule ekā kumārikā abhirūpā sobhaggappattā. Sā vayappattā samānajātikaṃ⁵ kulam agamāsi⁶. Sāmiko tam kismici amaññamāno aññattha cittavasena carati. Sā tassa 10 tam attani anādaratam agaṇetvā dve aggasāvake nimantetvā mahādānam⁷ datvā dhammam suṇanti⁸ sotāpattiphale patiṭṭhahi. Sā tato paṭṭhāya maggasukhena phalasukhena vitināmayamānā „sāmiko⁹ mam na icchatī, gharāvāsena pi¹⁰ me kammam n' atthi, pabbajissāmi“ cintetvā mātāpitunnam ācikkhitvā pabbajitvā arahattam pāpuṇi. Tassā¹¹ 15 sā kiriya bhikkhūsu¹² pakatā jātā. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso asukakulassa dhītā atthagavesikā, sāmikassa anicchanabhāvaṃ natvā aggasāvakanam dhammam sutvā sotāpattiphale patiṭṭhāya puna mātāpitaro āpucchitvā pabbajitvā arahattam pattā¹³, evam atthagavesikā āvuso sā kumārikā“ ti. Satthā 20 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esā kuladhītā atthagavesikā, pubbe pi atthagavesikā yevā“ ti vatvā atitā tam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 25 Bodhisatto isipabbajjam pabbajitvā abhiññā ca samāpattiyo ca¹⁴ nibbattetvā Himavantapadese¹⁵ vāsam kappesi. Tadā Bārāṇasīrājā¹⁶ attano puttassa Brahmadattakumārassa parivārasampattim disvā uppanāsamko puttam raṭṭhā pabbājesi¹⁷.

¹ Bⁱ dhammade-. ² Bⁱ ukkaṇṭhita. ³ C^k C^s -si-. ⁴ C^s Bⁱ vikaṇṇajātakaṃ, Bⁱ adds tatiyam. ⁵ Bⁱ samajā-. ⁶ Bⁱ āg-. ⁷ Bⁱ omits mahā. ⁸ C^k Bⁱ -ti. ⁹ C^k -ko, C^s -ko ti corr. to -ko pi. ¹⁰ Bⁱ omits pi ¹¹ Bⁱ tassāpi. ¹² C^s Bⁱ bhikkhusu. ¹³ Bⁱ arahappattā. ¹⁴ Bⁱ omits ca. ¹⁵ Bⁱ -ppadese. ¹⁶ C^k C^s -si-.

So Asitābhun¹ nāma attano devīm ādāya Himavantam pavisitvā
 macchamainsaphalāphalaṇi khādanto paṇṇasālāya nivāsam² kap-
 pesi. So ekaṁ kinnariṁ disvā paṭibaddhacitto „imaṁ pajā-
 patiṁ karissāmīti“ Asitābhum³ aganetvā⁴ tassā anupadam
 5 agamāsi. Sā taṁ kinnariṁ anubandhamānam disvā „ayaṁ maṁ
 aganetvā kinnariṁ⁵ anubandhati, kiṁ⁶ iminā“ ti virattacittā hutvā
 Bodhisattam upasamkamitvā vanditvā attano kaṣiṇaparikkammaṁ
 kathāpetvā kaṣiṇam oloketi abhiññā ca samapattiyo ca nib-
 battetvā Bodhisattam vanditvā āgantvā attano paṇṇasāladvāre
 10 atṭhāsi. Brahmadatto pi kinnariṁ anubandhanto vicaritvā tassā
 gatamaggam pi adisvā⁷ chinnāso⁸ hutvā paṇṇasālābhimukho va-
 jāto. Asitābhū⁹ taṁ āgacchantam disvā vehāsam abbhuggantvā
 maṇivaṇṇe gaganatale¹⁰ ṭhitā „ayyaputta taṁ nissāya mayhaṁ¹¹
 idam¹² jhānasukhaṁ laddhaṁ“ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

13 1. Tvam eva dānim akara¹³ yaṁ kāmo vyapagamā tayi¹⁴,
 so yaṁ appaṭṭisandhiko kharā chinnaṁ va rerukan ti. 166.

Tattha tvam eva dānim akara¹³ 'ti ayyaputta maṁ pahāya kinnariṁ
 anubandhanto tvam ēva dāni idam akara¹³, yaṁ kāmo vyapagamā¹⁵ tayīti
 yaṁ mama tayi kāmo vigato vikkhambhanappahānena¹⁶ pahīno yassa pahīnantā¹⁷
 20 aham imaṁ visesaṁ pattā ti dīpeti, so yaṁ appaṭṭisandhiko ti so pana kāmo
 idāni appaṭṭisandhiko na sakkā paṭisandhetum¹⁸, kharā chinnaṁ va rerukan
 ti kharo vuccati kakaco rerukan vuccati hatthidanto, yathā kakacehi chinno¹⁹ va
 hatthidanto appaṭṭisandhiko hoti na puna purimanayena alliyati²⁰ evaṁ puna
 mayham tayā saddhīm cīttassa ghaṭanaṁ²¹ nāma n' atthīti

25 vatvā tassa passantass' eva uppatitvā aññattha agamāsi.
 So tassā²² gatakāle paridevamāno dutiyaṁ gātham āha:

¹ Bī asitānubhūta. ² Bī vāsam. ³ Bī asikābhum, C^o asikābhum corr. to asitā-. ⁴ C^k aganetvā, C^o aganetvā corr. to -pe-, Bī agahetvā. ⁵ Bī -rī. ⁶ Bī adds me. ⁷ Bī mayam adisvā. ⁸ C^k chintāso. ⁹ C^k asinabhū. ¹⁰ C^k gaga-
 gana- ¹¹ C^o has added mayā. C^k omits mayham. ¹² Bī imaṁ. ¹³ Bī -rī.
¹⁴ Bī byagata mayī. ¹⁵ Bī byagamā. ¹⁶ C^o vikkhamahappahānena. ¹⁷ C^o pahī-
 nontā corr. to pahīnantā. ¹⁸ Bī B^o -dhitum ¹⁹ Bī kakacachinno. ²⁰ C^k C^o allī-
 yati, Bī alliyati. ²¹ C^k C^o -nan. ²² Bī tassa, C^o tassa corr. to tassā.

2. Atricchāatilobhena atilobhamadena ca

evaṃ hāyati atthamhā ahaṃ va Asitābhuyā ti. 167.

Tattha atricchāatilobhenā 'ti atricchā vuccati atra atra icchā sanī-
khātā¹ apariyantatanhā, atilobho vuccati atikkamītvā pavattanalobho, atilobha-
madena cā 'ti purisamadāni uppādanato atilobhamado nāma jāyati², idaṃ 5
vuttam hoti: atricchāvasena atricchamāno puggalo atilobhena ca atilobhamadena
ca yathā ahaṃ Asitābhuyā³ rājadhītāya parihīno evaṃ atthā hāyatīti.

Iti so imāya gāthāya paridevitvā araṇṇe ekako va vasitvā
pitu accayena gantvā rajjam gaṇhi.

Satthā imam desanam⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā 10
rājaputto ca rājadhītā ca ime janā ahesum, tāpaso pana aham evā“
'ti. Asitābhujātakam⁵.

5. Vacchanakhojātaka.

Sukhā gharā vacchanakhā ti. Idaṃ Satthā Jetavane
viharanto Roja-Mallam ārabba kathesi. So kirāyasmato Ānan- 15
dassa gihisahāyo⁶ ekadivasam⁷ āgamanatthāya therassa sāsanaṃ pā-
hesi. Thero Satthāram āpucchitvā agamāsi. So theram nānaggarasa-
bhojanaṃ bhojetvā ekamantaṃ nisinno therena saddhiṃ paṭisanthāram
katvā theram gihibhogena⁸ pañcakāmaguṇehi nimantento „bhante
Ānanda, mama gehe pahūtam saviññāṇakaaviññāṇakaratanam, idaṃ 20
majjhe bhinditvā tuyham dammi, ehi ubho agāram ajjhāvasāmā“⁹ 'ti.
Thero tassa kāmesu ādinavam kathetvā utthāyāsanaṃ vihāram gantvā
„dittḥo te Ānanda Rojo“ ti Satthārā pucchito „āma bhante“ ti vatvā
„kim assa kathesīti“ vutte „bhante maṃ Rojo gharāvāsena nimantesi,
ath' assāham gharāvāse c' eva kāmaguṇesu ca ādinavam kathesi“ ti. 25
Satthā „na kho Ānanda Rojo Mallo idān' eva pabbajite gharāvāsena
nimantesi¹⁰, pubbe pi nimantesi¹⁰ yevā“ 'ti vatvā tena yācito
atītam āhari:

¹ Ck C^o -to. ² Bⁱ B^p jāto. ³ so B^p; Ck C^o ahaṃ ca asitābhuyā ti, Bⁱ ahaṃ
asitābhu. ⁴ Bⁱ dhammade-. ⁵ Bⁱ asitābhujātakam catuttham. ⁶ Ck gihī-. ⁷ Bⁱ
adda tassa. ⁸ Ck C^o gihī-. ⁹ Bⁱ ajjhāvasāssāmā. ¹⁰ Bⁱ -teti.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto aññatarasmiṃ nigamaḡāme¹ brāhmaṇakule nib-
 battitvā vayappatto isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese²
 cīraṃ vasitvā loṇambilasevanatthāya³ Bārāṇasiṃ patvā rājuy-
 5 yāne vasitvā punadvase Bārāṇasiṃ pāvisi. Ath' assa Bārā-
 ṇasiṣeṭṭhi⁴ cāravahāre⁵ pasīditvā gehaṃ netvā bhojetvā uyyāne
 vasanatthāya paṭiññaṃ gahetvā taṃ paṭijagganto⁶ uyyāne vasā-
 pesi. Te aññamaññaṃ uppannasinehā ahesuṃ. Ath' ekadivasam
 Bārāṇasiṣeṭṭhi⁴ Bodhisatte pemavissāsavasena evaṃ cintesi:
 10 „pabbajjā nāma dukkhā, mama sahāyaṃ⁷ Vacchanakhaṃ
 paribbājakaṃ uppabbājetvā sabbaṃ vibhavaṃ majjhe bhinditvā
 tassa datvā dve pi samaggavāsaṃ vasissāma⁸“ 'ti so ekadi-
 vasam bhattakiccapariyosāne tena saddhiṃ madhurapaṭisaṇ-
 thāraṃ katvā „bhante Vacchanakha, pabbajjā nāma dukkhā,
 15 sukho gharāvāso, ehi ubho samaggā kāme paribhuñjamānā
 vasāma⁹“ 'ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sukhā gharā Vacchanakha sahirañña sabhojanā

yattha bhutvā ca pītvā ca sayeyyātha anussuko⁸ ti. 168.

Tattha sahirañña ti sattaratanasampannā, sabhojanā ti bahukhādanīya-
 20 bhojanīyā⁹, yattha bhutvā ca pītvā ca 'ti yesu sahiraññasabhojanesu gharesu
 nānaggarasāni bhojanāni paribhuñjitvā nānāpānāni ca pītvā¹⁰, sayeyyātha
 anussuko⁸ ti yesu alaṃkate¹¹ sirisayanapiṭṭhe anussuko⁸ hutvā sayeyyāsi,
 tena¹² gharā nāma atītiya sukhā ti.

Ath' assa¹³ sutvā Bodhisatto „mahāseṭṭhi, tvaṃ aññāṇa-
 25 tāya kāmagiddho hutvā gharāvāsassa guṇaṃ¹⁴ pabbajjāya ca
 aguṇaṃ kathesi, gharāvāsassa te aguṇaṃ kathessāmi, suṇāhi
 dānīti“ vatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bⁱ omits nigama. ² Bⁱ -ppadese. ³ Bⁱ loṇampillapaṭiṣevanatthāya ⁴ C^k C^s -si-.

⁵ Bⁱ ācāra-, B^p iriyāpathe ⁶ C^k -ggento ⁷ C^k -ya, C^s -ya corr. to -yaṃ.

⁸ Bⁱ -ssukko. ⁹ C^k Bⁱ -niyabhojanīyā, C^s -niyabhojanīyā corr. to -niyabhojanīyā.

¹⁰ C^k pītvā. ¹¹ Bⁱ -tesu, C^s adds sirikate. ¹² Bⁱ tenassa. ¹³ Bⁱ adds vaca-

naṃ. ¹⁴ Bⁱ adds kathesi.

2. Gharā nānīhamānassa¹ gharā nābhaṇato musā
gharā nādinnaḍaṇḍassa paresaṁ anikubbato,
evaṁ chiddaṁ durabhibhavaṁ ko gharāṁ paṭipajjatīti. 169.

Tattha gharā nānīhamānassa² ti niccakaḷaṁ kasigorakkhādikara-
ṇena³ anīhamānassa avāyamantassa gharā nāma n' atthi, gharāvāso⁴ na⁵ 5
paṭiṭṭhā⁶ ti attho, gharā nābhaṇato musā ti khettaṭṭhuhiraññāsuvaṇṇa-
dīnaṁ⁷ atthāya amusā bhaṇato pi gharā nāma n' atthi, gharā nādinnaḍa-
ṇassa paresaṁ anikubbato ti naādinnaḍaṇḍassa⁸ agahitadāṇḍassa nik-
khittadāṇḍassa paresaṁ anikubbato gharā nāma n' atthi, yo pana ādinnaḍaṇḍo⁹
huvā paresaṁ dāsakammakarādīnaṁ tasmiṁ tasmiṁ aparādhe aparādhānurūpaṁ 10
vadhābandhanacchedanātālanādivasena karoti tass'eva gharāvāso saṇṭhahatīti attho,
evaṁ chiddaṁ durabhibhavaṁ ko gharāṁ paṭipajjatīti taṁ dāni evaṁ
etesāṁ kuhanādīnaṁ¹⁰ akaraṇe sati taya tāya¹¹ paribhāniyā chiddaṁ¹² karaṇe pi sati
niccam eva kātabbato durabhisambhavaṁ durārādhāniyaṁ¹³ niccam karontassāpi
vā¹⁴ durabhisambhavaṁ eva¹⁵ duppūraṁ gharāvāsaṁ ahaṁ nipparitasso¹⁶ huvā 15
ajjhāvasissāmiti ko gharāṁ paṭipajjatīti¹⁷.

Evaṁ Mahāsatto gharāvāsassa dosaṁ kathetvā uyyānam
eva agamāsi.

Satthā imaṁ dhammaḍesaṇaṁ āharitvā jātakaṁ samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasīseṭṭhi¹⁸ Rojo Mallo ahoṣi, Vacchanakhaparibbājako 20
pana ahaṁ evā“ 'ti. Vacchanakha-jātakaṁ¹⁹.

6. Bakajātaka.

Bhaddako vatayaṁ²⁰ pakkhīti. Imaṁ Satthā Jetavane
vihāranto ekaṁ kuhakaṁ ārabha kathesi. Taṁ hi Satthā ānetvā
dassitaṁ²¹ disvā „na bhikkhave idān' eva pubbe p' esa kuhako 25
yevā“ 'ti vatvā atītaṁ āhari:

¹ all three MSS. nāniha-. ² C^k Bⁱ nāniha. ³ Bⁱ -kāṇena. ⁴ C^k -vāsa. ⁵ Bⁱ
pana. ⁶ C^k paṭiṭṭhāsī, C^s paṭiṭṭhāsī corr. to paṭiṭṭhasī. ⁷ C^k -suvaññādīnaṁ,
C^s -suvaññādīnaṁ corr. to -suvaṇṇādīnaṁ, Bⁱ -suvaṇṇadīni. ⁸ so B^p; C^k naadi-,
C^s nadi- corr. to naadi-, Bⁱ naadinnaṇassāpi. ⁹ C^k C^s adinna-. ¹⁰ C^s kuhanā-
corr. to kuhañā-, Bⁱ ihañā-, B^p kathaṇanādīnaṁ. ¹¹ C^k Bⁱ only one tāya. ¹²
C^k C^s chidda, Bⁱ chinua, B^p chinnaṁ. ¹³ C^k -niyaṁ, Bⁱ durabhavanīyaṁ, B^p
dūrabhāvanīyā. ¹⁴ B^p omits vā, Bⁱ taṁ. ¹⁵ Bⁱ adds evaṁ. ¹⁶ Bⁱ B^p nippurī-
tavāso. ¹⁷ C^k C^s -paṭṭissatīti. ¹⁸ C^k C^s -si. ¹⁹ Bⁱ adds pañcamāṇaṁ. ²⁰ Bⁱ.
toyam. ²¹ Bⁱ dassī-.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Himavantaḍḍapaḍḍese¹ ekasmiṃ sare maccho hutvā
 mahāparivāro vasi². Ath' eko bako „macche khādissāmīti“
 sarassa āsannaṭṭhāne sīsaṃ pātetvā pakkhe pasāretvā mandam
 5 mandam³ macche olokento aṭṭhāsi tesam pamādaṃ āgama-
 yamāno. Tasmiṃ khaṇe Bodhisatto macchagaṇaparivuto gocarāṃ
 gaṇhanto taṃ ṭhānaṃ pāpuṇi. Macchagaṇo taṃ bakaṃ passi-
 tvā pathamaṃ gātham āha:

1. Bhaddako vat' ayaṃ⁴ pakkhī dijo kumudasannibho,
 10 vūpasantehi pakkhehi mandamando va jhāyatīti. 170.

Tattha mandamando va jhāyatīti abalabalo⁵ viya hutvā kiñci ajānanto
 viya ekako va jhāyatīti.

Atha naṃ Bodhisatto oloketvā dutiyaṃ gātham āha:

2. Nāssa sīlaṃ vijānātha, anaññāya pasamsatha,
 15 amhe dijo na pāleti, tena pakkhī na phandatīti. 171.

Tattha anaññāya⁶ ti ajānitvā, amhe dijo na pāletīti esa dijo amhe
 na rakkhati na gopāyati, katarāṃ nu kho etena kabalāṃ karissāmīti upadhāretī,
 tena pakkhī na phandatīti ten' esa sakuṇo na phandati na calatīti.

Evam vutte macchagaṇo udakaṃ khobhetvā⁷ bakaṃ pa-
 20 lāpesi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 bako kuhako ahosi, maccharājā pana aham evā“⁹ ti. Bakajātakam⁹.

7. Sāketajātaka.

Ko nu kho bhagavā hetū¹ 'ti. Idam Satthā Sāketam
 25 upanissāya viharanto Sāketam brāhmaṇam ārabha kathesi. Vat-
 thum² pan' ettha atītam pi paccuppannam pi heṭṭhā Ekanipāte ka-
 thitam eva.

¹ B¹ -ppadese. ² C² vasi. ³ B¹ mandamando. ⁴ B¹ vatāyami. ⁵ B¹ aphalaphalo.

⁶ C² khobetvā, B¹ khotetvā. ⁷ B¹ ahammadesanaṃ. ⁸ B¹ ekajātakam chaṭṭham.

7. Cfr. supra vol. I p. 308. ⁹ B¹ vatthu.

Tathāgatassa pana vihāraṃ gatakāle bhikkhu „sineho nām' esa bhante kathaṃ patitṭhātīti“¹ pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Ko nu kho bhagavā hetu ekacce idha puggale
atīva hadayaṃ nibbāti² cittaṃ cāpi³ pasīdatīti. 172. 3

Tass' attho: ko nu kho hetu yena idh' ekacce puggale diṭṭhamatte yeva hadayaṃ atīviya nibbāyati⁴ suvāsītassa⁵ udakassa⁶ ghaṭasahassena parisīttai viya sītalāṃ hoti, ekacce na nibbāti⁷, ekacce⁸ diṭṭhamatte yeva cittaṃ⁹ pasīdati muduṃ¹⁰ hoti pemavasena allīyati, ekacce na allīyatīti.

Atha nesāṃ Satthā pemakāraṇaṃ dassento dutiyaṃ gātham āha: 10

2. Pubbe va¹¹ sannivāsena paccuppannahitena vā
evaṃ¹² taṃ jāyate pemaṃ uppalaṃ va yathōdake ti. 173.

Tass' attho: bhikkhave pemaṃ nām' etaṃ dvīhi kāraṇehi jāyati purima-bhave mātā vā pitā vā dhītā vā putto vā¹³ bhātā¹⁴ vā bhaginī¹⁵ vā pati vā¹⁶ bhariyā vā sahāyo vā mitto vā hutvā yo yena saddhīm ekaṭṭhāne vutthapubbo¹⁷ 13
tassa iminā pubbeva¹⁸ sannivāsena va¹⁹ bhavantare anubandhanto so²⁰ sineho na vijahati, imasmiṃ attabhāve katena paccuppannahitena vā evaṃ²¹ taṃ jāyate pemaṃ, imehi dvīhi²² taṃ²³ pemaṃ nāma²⁴ jāyati, yathā kīm: uppalaṃ va yathōdake ti vakārassa rassattaṃ kataṃ²⁵ samuccayatthe c' esa²⁶ vutto, tasmiṃ uppalaṃ ca s-saṇ ca²⁷ jalajapupphaṃ yathā udaye jāyamaṇaṃ dve kāraṇāni²⁸ 20
nissāya jāyati udakaṃ c' eva kalalaṃ ca tathā etehi dvīhi²⁹ kāraṇehi pemaṃ jāyatīti³⁰ evaṃ ettha attho daṭṭhabbo.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā brāhmaṇo ca brāhmaṇī ca ime va³¹ dve janā ahesuṃ, putto pana aham evā“ ti. Sāketajātakaṃ³². 25

¹ B¹ patitṭhātīti. ² C² nibbāni, B¹ nippāti. ³ C³ cittaṃ vāpi, B¹ vittaṃ cāpi.

⁴ B¹ nibbātī, R² nibbāti. ⁵ so R²; C² C² sukhāsītassa, B¹ suvāsītassa. ⁶ C² udassa. ⁷ B¹ nibbāni, R² nippāti. ⁸ C² adds va. ⁹ B¹ vittaṃ. ¹⁰ B¹ mudukam.

¹¹ so B¹ B²; C² pubbena, C² pubbena corr. to pubbe va. ¹² C² evaṃ ¹³ B¹ puttā vā dhītā vā. ¹⁴ B¹ bhātaro. ¹⁵ C² B¹ bhaginī, C² bhaginī. ¹⁶ C² omits pati vā, B¹ patinī vā. ¹⁷ C² B¹ vutta-, C² vutta- corr. to vuttha. ¹⁸ B¹ puppena. R² puppe. ¹⁹ C² s-seneva. ²⁰ B¹ pi. ²¹ B¹ evaṃ. ²² C² dvihī, B¹ dihi. ²³ B¹ omits taṃ. ²⁴ B¹ omits nāma. ²⁵ B¹ katham, C² katham corr. to kataṃ. ²⁶ C² ceva, C² cevassa corr. to ceṣa. ²⁷ B¹ yesaṃ ca, C² sesa. ²⁸ B¹ kāraṇe. ²⁹ C² dvihī. ³⁰ B¹ jāyati. ³¹ B¹ omits va. ³² B¹ adds sattamaṃ.

8. Ekapadajātaka.

Imgha' ekapadam tātā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ kuṭumbikaṃ ārabha katesi. Sāvatti-vāsiko kir' esa kuṭumbiko. Ath' assa ekadivasam aṃke nisinnō putto atthassa' 5 dvāraṃ nāma pañhaṃ pucchi. So „buddhavisayo esa pañho, na naṃ aṇṇō kathetum sukkhissatī“ puttam gahetvā Jetavanam gantvā Satthāraṃ vanditvā „bhante, ayam me' dārako ūrumhi nisinnō atthassa dvāraṃ' pañham pucchi, aham' tam ajānanto idhāgato, kathetha bhante imaṃ pañhan“ ti. Satthā „na kho upāsaka ayam dārako 10 idān' eva atthagavesako pubbe pi atthagavesako va hutvā imaṃ pañham paṇḍite pucchi, porāṇakapaṇḍitāpi 'ssa katesum, bhavasamkhepagatattā pana na sallakkhesī“ vatvā tena yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā vayappatto pitu accayena 15 seṭṭhiṭṭhānaṃ labhi. Ath' assa putto daharo' kumāro ūrumhi nisīditvā „tāta mayham ekapadam anekatthanissitam ekaṃ' kārāṇaṃ kathethā“ 'ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Imgha ekapadam tāta anekatthapadanissitam

kiñci saṃgāhikaṃ brūsi' yen' atthe sādhayemase ti. 174.

20 Tattha imghā 'ti yācanatthe codanatthe vā nipāto, ekapadan ti ekaṃ kārāṇapadam ekaṃ kārāṇupasaṃhitam vā vyañjanapadam', anekatthapadanissitan ti anekāni atthapadāni kārāṇapadāni nissitam, kiñci saṃgāhikaṃ brūnīti¹⁰ kiñci ekaṃ bahunnaṃ padānaṃ saṃgāhikaṃ brūhi¹¹, ayam eva vā pāṭho, yenatthe sādhayemase ti yena kena padena anekatthanissitena 25 mayam¹² attano vaḍḍhiṃ¹³ sādheyāma tam me¹⁴ kathehiti pucchi¹⁵.

Ath' assa pitā katheṇto dutiyaṃ gātham āha:

2. Dakkheyyekapadam¹⁶ tāta anekatthapadanissitam

tañ¹⁷ ca sīlena saṃyuttaṃ khantiyā upapāditam

alam mitte sukhāpetum amittānaṃ dukhāya cā 'ti. 175.

¹ B' imgha. ² so Ck Bp; C' B' atthassa. ³ B' ayamme, C' ayameva. ⁴ so Bp; Ck atthassa dvāraṃ, C' atthassa dvāraṃ, B' atthassa dvāra. ⁵ C' B' ahau. ⁶ B' -ra. ⁷ B' etaṃ. ⁸ C' B' Bp brūhi. ⁹ B' byañjana-. ¹⁰ B' brūhīti, Bp brūhīti, C' brūhīti. ¹¹ Ck brūsi. ¹² B' mayham. ¹³ B' vaḍḍhi. ¹⁴ B' omits tam me. ¹⁵ B' pucchati. ¹⁶ Ck C' -dan. ¹⁷ Ck nañ.

Tattha dakkheyyekapadan ti dakkheyyaekapadān, dakkheyyān nāma lābhuppādakassa jetthakassa¹ kusalassa nāpasampayuttān² viriyān, anekatthapadanissitan ti evaṃ vuttappakāraṃ viriyān anekehi atthapadehi nissitān, kaṭarehīti sīlādīhi, ten' eva taṇ ca sīlena samyuttan³ ti ādim āha, tass' attho: taṇ ca pan' etān viriyān ācārasīlasampayuttān adhivāsana-khantiyā upe-
 taṃ mitte sukhāpetuṃ amittānaṃ ca dukkhāya alaṃ samatthān, ko hi nāma lābhuppādanāpasampayuttakusalaviriyasamannāgato⁴ ācārakhanṭisampanno mitte sukhāpetuṃ āmitte vā dukkhāpetuṃ na sakkotīti⁵.

Evam Bodhisatto puttassa pañham kathesi. So pi pitu kathitanayen' eva attano attham sādhetvā yathākamman gato. 10

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne pitāputtā sotāpatti-phale patiṭṭhitā) „Tadā putto ayam eva ahosi, Bārāṇasīsetṭhi⁶ pana aham eva“ ti. Eka-padaĵātakaṃ⁷.

9. Haritamātaĵātaka.

Asīvisam mamam⁸ santan ti. Idam Satthā Veļuvane viharanto Ajātasattuṃ ārabha kathesi. Kosalarājassa hi⁹ pitā Mahā-kosalo Bimbisāraraṇṇo dhītaṃ dadamāno dhītu nahānamulān Kāsi-gāmakam¹⁰ nāma adāsī. Sā Ajātasattunā pitughātakamme kate raṇṇo sinehena nacirass' eva¹¹ kālam akāsi. Ajātasattumātari kālakatāya¹² 20
 pi taṃ gāmaṃ bhuñjat' eva Kosalarājā, „pitughātakassa corassa mama kulasantakam gāmaṃ na dassāmiti“ tena saddhiṃ yujjhati. Kadāci mātulassa jayo hoti kadāci bhāgineyyassa. Yadā pana Ajātasattu jīnāti tadā¹³ rathe dhajam ussāpetvā mahantena yasena nagaraṃ pavisa-
 sati, yadā pana parājīyati tadā domanassappatto kañci¹⁴ ajānāpetvā 25
 va pavisati. Ath' ekadivasam bhikkhū¹⁵ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ¹⁶: „āvuso Ajātasattu mātulam jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti¹⁷“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave

¹ Bī B² chekassa. ² C² -yutta. ³ C² C² sampayuttan ⁴ C² -yuttān-, Bī dakañāpa-

sampayuttān- ⁵ C² sakkontīti, C² sakkontīti corr. to sakkotīti. ⁶ C² C² -si.

⁷ Bī adda aṭhamān. ⁸ C² C² mama, Bī maṃ si, B² pi maṃ. ⁹ Bī omits hi. ¹⁰

Bī kāsakagā-. ¹¹ Bī cirasseva, C² cirasseva corr. to nacirasseva ¹² Bī kālakatāya.

¹³ Bī adda sopanassappatto (for soma-). ¹⁴ Bī kinci, C² kiñci corr. to kañci. ¹⁵

Bī bhikkhu, C² C² omīti bhikkhū. ¹⁶ Bī samuṭṭhasuṃ. ¹⁷ Bī omits hoti.

etarahi kathāya sannisinnā¹ 'ti pucchitvā „imāya nāmā 'ti vutte „na bhikkhave idāni pubbe p' esa jinitvā tussati, parājito domanassappatto hotīti¹“ vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 5 Bodhisatto nilamaṇḍukayoniyaṃ nibbatti. Tadā manussā
 nadīkandarādīsu² tattha³ tattha macchagaṇṇhanatthāya⁴ kumi-
 nāni oḍḍesuṃ. Ekasmiṃ kumine bahū⁵ macchā pavisiṃsu.
 Ath' eko udakāsiviso⁶ macche khādanto taṃ kuminaṃ pāvisi.
 Bahumacchā ekato hutvā taṃ khādantā ekalohitaṃ⁷ akaṃsu.
 10 So paṭisaraṇaṃ apassanto maraṇabhayaatajjito kuminamukhena
 nikkhamitvā vedanāmatto⁸ udakapariyante nipajji. Nilamaṇ-
 ḍuko pi tasmiṃ khāṇe uppatitvā kuminamūlamatthake nipanno
 hoti. Āsiviso⁹ vinicchayaṭṭhānaṃ alabhanto tattha¹⁰ nipannaṃ¹¹
 disvā „samma¹² nilamaṇḍuka imesaṃ macchānaṃ¹³ kiriyā ruc-
 15 cati tuyhan¹⁴“ ti pucchanto paṭhamāṃ gātham āha:

1. Āsivisaṃ¹⁴ mamaṃ¹⁵ santaṃ¹⁶ paviṭṭhaṃ kumināmukhaṃ
 ruccate haritāmātā¹⁷ yaṃ maṃ khādanti macchakā ti. 176.

Tattha āsivisaṃ mama¹⁸ santaṃ ti maṃ āgatavisaṃ¹⁹ samānaṃ,
 ruccate haritāmātā yaṃ maṃ khādanti macchakā ti²⁰ etaṃ²¹ tava²²
 20 ruccati haritamāṇḍukaputtā²³ 'ti vadati.

Atha naṃ haritamāṇḍuko „āma samma ruccati, kimkāraṇā:
 sace tvaṃ hi tava padesaṃ āgate macche khādasi²⁴ macchāpi

¹ C¹ hoti, C² hoti corr. to hotīti. ² C¹ nadīkandarādīsu, C² nadikandarādīsu, B¹ nadīkandarādīsu. ³ B¹ vatthu. ⁴ C¹ macchā-, C² macchaṃ gaṇṇhanatthāya corr. to macchagaṇṇhanatthāya, B¹ macchagaṇṇatthāya. ⁵ C¹ bahū corr. to bahu, B¹ bahu. ⁶ C¹ B¹ -si-. ⁷ B¹ ekaṃ-. ⁸ C¹ vedanāmatto corr. to- mahanto, B¹ vedanāpatto, B² -nappatto. ⁹ C¹ āsiviso, B¹ āsivīsa. ¹⁰ B¹ omits tattha. ¹¹ B¹ nipannaṃ. ¹² B¹ ampa. ¹³ B¹ macchānaṃ, C² macchānaṃ corr. to macchānaṃ. ¹⁴ C¹ -sa, C² āsivisa corr. to āsivisaṃ, B¹ āsivisaṃ. ¹⁵ C¹ mamaṃ corr. to mamaṃ, B¹ paṭi, B² pīmaṃ. ¹⁶ B¹ santi. ¹⁷ B¹ paharītā-, C² bharītā-. ¹⁸ B¹ piṭi, C² mamaṃ. ¹⁹ B¹ sa. ²⁰ C¹ C² omit ti. ²¹ B¹ omits etaṃ. ²² so B¹ B²; C¹ tava, C² tava corr. to tāva. ²³ B¹ khādati, C² khādati corr. to -si.

attano padesaṃ āgataṃ taṃ khādanti, attano attano¹ visaye padese gocarabhūmiyaṃ² abalavā nāma n' atthīti³ vatvā dutiyaṃ gātham āha:.

5. Vilumpat' eva puriso yāv' assa upakappati,
yadā c' aññe vilumpanti⁴ so vilutto vilumpatīti. 177. 5

Tattha vilumpateva yāvassa upakappatīti yāva⁴ purisassa issariyaṃ upakappati ijjhati⁵ parattati tava so aññaṃ vilumpati yeva, yāva so upakappatīti pi pāṭho, yattakaṃ kālaṃ so puriso sakkoti vilumpitun ti attho, yadā c' aññe vilumpantīti yadā ca⁶ aññe issarā hutvā vilumpanti⁷, so vilutto vilumpatīti atha so vilumpako aññehi⁸ vilumpati, vilumpate ti pi pāṭho, 10
ayam ev' attho⁹, vilumpanamīti¹⁰ paṭhanti, tass' attho na¹¹ sameti, evaṃ vilumpako puna vilumpaṃ pāpuṇātīti

Bodhisattena aṭṭe vinicchite udakāsivisassa dubbalabhāvaṃ
ñatvā „paccāmittaṃ gaṇhissāmā¹²“ 'ti macchagaṇā kumina-
mukhā nikkhamitvā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpetvā pakkā- 15
mum¹³.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā udakāsīviso¹⁴ Ajātasattu ahosi, nīlamaṇḍuko pana aham evā“
'ti. Haritamātajātakaṃ¹⁵.

10. Mahāpiṅgalajātaka.

20

Sabbo jano ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Deva-
dattaṃ ārabha kathesi. Devadatte¹⁶ Satthari āghātaṃ¹⁷ bandhitvā
navamāsaccayena Jetavanadvārakoṭṭhake¹⁸ paṭhaviyaṃ¹⁹ nimugge Jeta-
vanavāsina ca sakalaratṭhavāsino ca „Buddhapaṭikaṇṭako²⁰ Devadatto
paṭhaviyā²¹ gilito, niḥatapaccāmitto dāni²² Sammāsambuddho jāto“ ti 25

¹ Bⁱ only one attano. ² C^k C^s gocarabhūmim, Bⁱ gocarabhūmiyaṃ. ³ C^k -penti, C^s vilumpenti, Bⁱ vilumpanti, B^p viluppanti. ⁴ Bⁱ adds assa ⁵ Bⁱ icchati. ⁶ C^k C^s omit ca ⁷ C^k -tīti, C^s vilumpantīti. ⁸ Bⁱ aṭṭesa hi. ⁹ Bⁱ ayam etta attho. ¹⁰ C^k vilumpanamīti, C^s vilumpanamīti pi, Bⁱ vilumpatīti, B^p vilappati twice. ¹¹ C^k va, C^s va corr. to na. ¹² Bⁱ -mi. ¹³ Bⁱ pakkamum. ¹⁴ C^s Bⁱ -si-. ¹⁵ Bⁱ -mātu- and adds navamaṃ, B^p haritamaṇḍukajā-. ¹⁶ C^k C^s -tto. ¹⁷ Bⁱ -taṃ. ¹⁸ C^k C^s -k' idhake. ¹⁹ Bⁱ pathaviyaṃ. ²⁰ Bⁱ -kaṇḍako. ²¹ Bⁱ pathaviyā. ²² Bⁱ idāni.

tutṭhapahaṭṭhā ahesum. Tesam sutvā paramparāghosena¹ sakala-Jambudīpa-vāsino yakkhabhūṭadevagaṇā ca tutṭhapahaṭṭhā evam eva ahesum. Ath' ekadivasam bhikkhū dhammasabbhāyaṃ katham samutṭhāpesum²: „āvuso, Devadatte paṭhaviyaṃ nimugge³ 'Buddhapaṭikaṇṭako⁴ Devadatto⁵ paṭhaviyā⁶ gilito⁷ ti⁸ mahājano attamano jāto⁹ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā¹⁰ ti pucchitvā „imāya nāmā¹¹ ti vutte „na bhikkhave idān' eva Devadatte¹² mate mahājano¹³ tussati c' eva hasati ca, pubbe pi tussati c' eva hasati cā¹⁴ ti vatvā atitāṃ āhari:

10 Atīte Bārāṇasīyaṃ Mahāpiṅgalo nāma rājā adhammena visamena rajjaṃ kāresi, chandādivasena pāpakammāni karonto daṇḍabaliyaṃghakahāpanādigahaṇena ucchuyante ucchum viya janam¹⁵ piḷesi kakkhaḷo¹⁶ pharuso sāhasiko, paresu anudda-
yamattam pi nām' assa n' atthi, gehe itthīnam pi puttadhītānam
15 pi amaccabrāhmaṇagahapatiādīnam¹⁷ pi appiyo amanāpo, āk-
khimhi patitarajaṃ¹⁸ viya bhattapiṇḍe sakkharā viya paṇhiṃ
vijjhivā pavitṭhakaṇṭako¹⁹ viya ca ahosi. Tadā Bodhisatto
Mahāpiṅgalassa putto hutvā nibbatti. Mahāpiṅgalo dīgharattam
rajjaṃ kāretvā kālam akāsi. Tasmim kālakate²⁰ sakala-Bārā-
20 ṇasī-vāsino²¹ haṭṭhatutṭhā mahāhasitaṃ hasitvā dārūnam²²
sakaṭasahassena Mahāpiṅgalaṃ jhāpetvā anekehi ghaṭasahasseli
ālāhanaṃ²³ nibbāpetvā Bodhisattam rajje abhisinñcitvā „dham-
miko no rājā laddho²⁴ ti haṭṭhatutṭhā nagare ussavabheriṃ²⁵
carāpetvā samussitadhajapaṭākam²⁶ nam²⁷ nagaram alamkaritvā
25 dvāre dvāre²⁸ maṇḍapaṃ kāretvā vippakinnalājakusumamaṇḍita-
talesu alaṃkatamaṇḍapesu nisīditvā khādimsu c' eva pivimsu²⁹
ca. Bodhisatto pi alaṃkatamahātale samussitasetacchattassa

¹ Bⁱ parampara-. ² Bⁱ samuṭṭha-. ³ so B^p; C^k C^s Bⁱ devadatto - -gge. ⁴ C^k C^s -kaṇṭake. Bⁱ -kaṇḍako. ⁵ C^k C^s -tte. ⁶ Bⁱ pathaviyā. ⁷ C^k C^s -te. ⁸ C^k C^s omit ti. ⁹ Bⁱ -tto. ¹⁰ C^k -ne, C^s -ne corr. to -no. ¹¹ Bⁱ mahājanaṃ. ¹² C^s Bⁱ -lo, Bⁱ adds dārako. ¹³ C^s -ādīnam, Bⁱ -patikādīnam. ¹⁴ C^k C^s patitaṃ-
¹⁵ Bⁱ pavitṭhakaṇḍako. ¹⁶ Bⁱ kālakate. ¹⁷ C^k C^s -si-. ¹⁸ C^s dārūnam corr. to dārūnam. ¹⁹ C^k C^s ālā-. ²⁰ Bⁱ ussavabheri. ²¹ so Bⁱ B^p; C^k C^s -paṭākā. ²² Bⁱ B^p omit nam. ²³ Bⁱ only one dvāre. ²⁴ so B^p; C^k pivisuṃ, C^s pivisuṃ, Bⁱ pivisu.

pallamkavarassa majjihe mahāyasaṃ anubhavanto nisīdi, amaccā
 ca brāhmaṇagahapatiratṭhikadovārikādayo ca rājānaṃ pari-
 vāretvā atṭhaṃsu. Ath' eko dovāriko nāma avidūre¹ tathvā
 assasanto passasanto parodi. Bodhisatto taṃ disvā „samma
 dovārika, mama pitari kālakate² sabbe tuṭṭhapapaṭṭhā ussavāṃ 5
 kilantā vicaranti, tvaṃ parodamāno tṭhito, kin nu kho mama
 pitā tav' eva piyo ahosi manāpo“ ti pucchanto paṭhamāṃ
 gātham āha:

1. Sabbo jano himsito Piṅgalena, (Cfr. Dh. p. 149.)

tasmim̐ mate paccayāṃ³ vedayanti, 10

piyo nu te āsi akaṇhanetto⁴,

kasmā nu tvaṃ rodasi dvārapālā⁵ 'ti. 178.

Tattha himsito ti nānappakārehi daṇḍaballādīhi pīlito, Piṅgalenā⁶ 'ti
 piṅgalakkhena, tassa kira dve pi akkhīni nibbīṭṭhapiṅgalāni⁷ bilālakkhivaṇṇāni⁸
 ahesuṃ, ten' ev' assa Piṅgalo ti nāmaṃ akaṃsu, paccayāṃ⁹ vedayanti¹⁰ ti pītiyo 15
 pavedayanti, akaṇhanetto¹¹ ti piṅgalanetto, kasmā nu tvaṃ ti kena nu¹² kāra-
 ṇena tvaṃ rodasi Atṭhakathāyaṃ¹³ pana kasmā tvaṃ¹⁴ ti pāṭho

So tassa vacanaṃ sutvā „nāhaṃ 'Mahāpiṅgalo mato' ti
 sokena¹⁵ rodāmi, sīsaṃ assa me sukhaṃ¹⁶ jātaṃ, Piṅgalarājā
 hi pāsādā orohanto¹⁷ cārohanto¹⁸ ca kammāramuṭṭhikāya ha- 20
 nanto¹⁹ viya mayhaṃ sīse atṭhaṭṭha²⁰ khaṭake deti, so paralokaṃ
 gantvāpi²¹ mama sīse dadamāno viya nirayapālānaṃ pi Ya-
 massa²² sīse khaṭake dassati, atha naṃ²³ te 'ativiya amhe
 bādhatīti' puna idh' eva ānetvā vissajjeyyūṃ, atha me so puna
 pi²⁴ sīse khaṭake dadeyyā²⁵ 'ti bhayaṇāhaṃ rodāmīti“ imam at- 25
 thaṃ pakāsento dutiyaṃ gātham āha:

¹ Bī nātidūre. ² Bī kālāṇikate. ³ C^o Bī paccayā. ⁴ so B^o; C^k akaṇṇa-, C^o
 akaṇṇa- corr. to akaṇṇa-, Bī aṇḍanetto. ⁵ Bī nibbiddha-. ⁶ C^o bilāla-, Bī pi-
 lāla-. ⁷ Bī paccayā. ⁸ so Bī B^o; C^k C^o akaṇṇa-. ⁹ Bī adds kbo. ¹⁰ C^k C^o
 -yam, Bī -ya. ¹¹ C^o tucan, C^k tun. ¹² Bī omits sokena. ¹³ Bī sisassa me
 sukha. ¹⁴ Bī otaranto. ¹⁵ Bī ārohanto. C^o has added cāro-. ¹⁶ C^k haṇanto,
 Bī pāharanto. ¹⁷ C^k atṭha atṭha. ¹⁸ Bī omits pi. ¹⁹ Bī yamassāpi. ²⁰ C^k nan,
 C^o san corr. to nan. ²¹ Bī omits pi.

2. Na me piyo āsi akanhanetto¹,
bhāyāmi paccāgamanāya tassa,
ito gato himseyya maccurājam,
so himsito āneyya puna idhā 'ti. 179.

3. Atha nam Bodhisatto „so rājā dārūnam vāhasahassena²
daddho, udakaghaṭasatehi sittā sāpi 'ssa ālāhanabhūmi³ sam-
antato khatā⁴, pakatiyā ca paralokaṃ gatā nāma aññatra-
gativasā⁵ puna ten' eva sarirena na⁶ āgacchanti⁷, mā tvam
bhāyīti“ taṃ samassāsento imaṃ gātham āha:

10. Daddho vāhasahassemi sitto ghaṭasatehi so,
parikkhatā ca⁸ sā bhūmi, mā bhāyi nāgamissatīti.

Tato paṭṭhāya dovāriko assāsaṃ paṭilabhi. Bodhisatto
dhammena rajjaṃ karetvā dānādīni puññāni katvā yathākam-
maṃ gato.

15. Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
Piṅgalo¹⁰ Devadatto ahoṣi, putto pana aham evā¹¹ 'ti. Mahāpiṅgala-
jātakam¹². Upāhanavaggo navamo.

10. SIGĀLAVAGGA.

1. Sabbadāthajātaka.

20. Sigālo mānatthaddho ti. Idam Satthā Veluvane viha-
ranto Devadattaṃ ārabha kathesi. Devadatto Ajātasattum pa-
sādetvā¹³ uppāditalābhasakkāraṃ ciraṭṭhitikaṃ kātum nāsakkhi. Nālā-
giripayojane¹⁴ paṭihāriyassa diṭṭhakālato paṭṭhāya tassa so lābhasak-

¹ so RP; C^k C^s akappa, Bⁱ akunhanto. ² Bⁱ vāhasakkaṭasahassena. ³ C^k ālā-
hanabhūmi, C^s ālāhana-. ⁴ so C^k C^s; Bⁱ saṅkhatā, RP khaṭati. ⁵ Bⁱ aññattaga-
tocaso. ⁶ C^k omits na. ⁷ C^s āgacchati corr. to nāgacchaṃ ti. ⁸ so RP; C^k C^s
parikkhitā ca, Bⁱ sarikkhatāva. ⁹ Bⁱ dhamma-. ¹⁰ Bⁱ Mahāpiṅgalo ¹¹ Bⁱ
adda dasamaṃ. ¹² Bⁱ paharetvā. ¹³ Bⁱ RP nālāgiri.

kāro antaradhāyi. Ath' ekadivasam bhikkhū¹ dhammasabbhāyam katham samuttāpesum: „āvuso Devadatto lābhasakkāraṃ uppādetvā ciratṭhitikam kātum nāsakkhiti“. Sattā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ 'ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān' eva attano uppannam² lābha- 5 sakkāraṃ antaradhāpesi, pubbe pi antaradhāpesi³ yevā“ 'ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto tassa purohito ahosi tiṇṇam vedānam atthāra- sannaṃ⁴ sippānam⁵ pārāṇ⁶ gato. So paṭhavijayamantaṃ⁷ nāma 10 jānāti, paṭhavijayamanto⁸ ti āvajjanamanto⁹ vuccati. Ath' ekadivasam Bodhisatto „taṃ mantaṃ sajjhāyissāmīti“ ekasmiṃ aṅgaṇatṭhāne piṭṭhipāsāṇe nisīditvā sajjhāyam akāsi. Taṃ kira mantaṃ aññaṃ¹⁰ vidhirahitaṃ sāvetum¹¹ na sakkā, tasmā naṃ¹² so tathārūpe tṭhāne sajjhāyati. Ath' assa sajjhāyakaraṇakāle eko 15 sigālo ekasmiṃ bile nipanno taṃ mantaṃ sutvā va paṇaṇam akāsi, so kira antarātīte attabhāve paṇaṇapaṭhavijayamanto¹³ eko brāhmaṇo ahosi. Bodhisatto¹⁴ sajjhāyam katvā utthāya „paṇaṇo vata me ayaṃ manto“ ti āha. Sigālo bilā nikkhamitvā „ambho brāhmaṇa, ayaṃ manto tayāpi mam' eva paṇaṇataro“ 20 ti vatvā palāyi. Bodhisatto „ayaṃ sigālo mahantaṃ akusalaṃ karissatīti, gaṇhatha gaṇhathā“¹⁵ 'ti thokaṃ anubandhi. Sigālo palāyitvā araṇṇaṃ pāvisi. So gantvā ekaṃ sigāliṃ thokaṃ sarīre ḍasi¹⁶ „kim sāmīti“ ca vutte „mayhaṃ jānāsi na jānā- sīti“ āha. Sā „ajānāmīti“¹⁷ sampatiṇṇhi. So paṭhavijayaman- 25 taṃ¹⁸ parivattetvā anekāni sigālasatāni āṇāpetvā¹⁹ sabbe pi hatthiassasīhavyagghasūkaramigādayo²⁰ catuppade attano san-

¹ Ck C° omīti bhikkhū. B° bhikkhu. ² B° -nna. ³ B° antaradhāpeti. ⁴ B° omīti yevā. ⁵ Ck C° -rasaṇa. ⁶ B° sippāni. ⁷ B° pārāṇ. ⁸ Ck C° paṭhavi-, B° pathavi-. ⁹ B° āvajjana-. ¹⁰ B° añña. ¹¹ B° sādhetaṃ. ¹² Ck C° B° na, Rp omīti naṃ. ¹³ B° so bodhī-. ¹⁴ Ck C° paṇaṇakaro. ¹⁵ B° gaṇha gaṇhā. ¹⁶ B° ḍāsi. ¹⁷ B° āma jānāmīti. ¹⁸ C° ānā- corr. to āṇā-. ¹⁹ B° -siha- dīpibyaḅga-

1 tike akāsi, katvā ca pana Sabbadāṭho nāma rājā hutvā ekaṃ
 sigālim aggamahesiṃ akāsi. Dvinnam hatthīnam¹ piṭṭhe siho
 titṭhati, sihapitṭhe Sabbadāṭho sigālo² rājā sigāliya aggamahesi-
 5 siyā saddhim nisīdati, mahanto yaso ahosi. So yasamahantena
 pamajjitvā mānam uppādetvā „Bārāṇasirajjam³ gaṇhissāmīti“
 sabbacatuppadaparivuto Bārāṇasiyā avidūratṭhānam sampāpunī.
 Parisā dvādasayojanā ahosi. So avidūre ṭhito yeva „rajjam
 vā detu yuddham vā“ ti rañño pesesi. Bārāṇasīvāsino⁴ bhīta-
 10 upasamkamitvā „mā bhāyi mahārāja, Sabbadāṭhasigālena sad-
 dhim yuddham mama bhāro, ṭhapetvāpi maṃ añño tena saddhim
 yujjhitum samattho nāma n' atthīti“ so rājānaṃ ca nāgare ca
 samassāsetvā „kin ti katvā⁵ Sabbadāṭho etaṃ rajjam gaṇhessati,
 15 pucchissāmi tāva nan“ ti dvāratṭālakaṃ⁶ abhirūhitvā⁷ „Sabbā-
 dāṭha kin ti katvā imaṃ rajjam gaṇhissasīti“⁸ pucchi. „Sī-
 hanādam nadāpetvā mahājānam saddena santāsetvā gaṇhis-
 sāmīti“. Bodhisatto „atth' etaṃ“ ti nātvā atṭālaka⁹ oruyha „sa-
 kaladvādasayojaniya - Bārāṇasīnagara - vāsino¹⁰ kaṇṇacchiddāni
 māsapitṭhena limpantū¹¹“ ti bheriṃ carāpesi. Mahājano bheriyā
 20 ānam sutvā antamaso bilāle upādāya sabbacatuppadānaṃ c' eva
 attano ca kaṇṇacchiddāni yathā parassa saddam sotum na
 sakkā evam māsapitṭhena limpi¹². Atha naṃ Bodhisatto puna
 atṭālakaṃ¹³ abhirūhitvā¹⁴ „Sabbadāṭhā“¹⁵ ti āha. „Kim brāh-
 maṇā“ ti. „Imaṃ rajjam kin ti katvā gaṇhissasīti“. „Sīha-
 25 nādam nadāpetvā manusse tāsetvā¹⁶ jīvitakkhayaṃ pāpetvā
 gaṇhissāmīti“. „Sīhanādam nadāpetum na sakkhissasi¹⁷, jāti-
 sampannā hi surattahatthapādā kesarasīharājāno tādisassa¹⁸
 jarasigālassa ānam na karissantīti“. Sigālo mānatthaddho

¹ B¹ hatthīnam. ² B¹ sigāla. ³ C¹ C² -si-. ⁴ B¹ adds nu kho. ⁵ C¹ C² dvāradbhā-. ⁶ B¹ -rūyhitvā. ⁷ C¹ C² gaṇhissasīti, B¹ gaṇhissāmīti. ⁸ C¹ C² addhā-. ⁹ C¹ C² -yambārāṇasi-, B¹ dvārayoniyambārāṇasīnagare-. ¹⁰ B¹ lañcantu. ¹¹ B¹ lañcam. ¹² B¹ -rūyhitvā. ¹³ C¹ tāsetvā? C² nāsetvā, B¹ omits manusse tāsetvā. ¹⁴ B¹ nāsakkhissasīti. ¹⁵ C¹ tādisassa corr. to tādissa.

hutvā „aññe tāva sīhā¹ tiṭṭhantu, yassāhaṃ² piṭṭhe nisinno
 tañ³ ñeva nadāpessāmīti“ āha. „Tena hi nadāpehi yadi sak-
 kosīti“. So yasmim sīhe nisinno tassa „nadāhīti“ pādena
 saññān adāsi. Sīho hatthikumbhe mukhaṃ uppīletvā tikkhatum
 appativattiyam⁴ sīhanādaṃ nadi. Hatthi⁵ santāsuppattā⁶ hutvā 5
 sigālaṃ pādamūle pādetvā pāden⁷ assa sīsaṃ akkamitvā cunṇa-
 vicunṇaṃ akaṃsu. Sabbadāṭṭho tatth⁸ eva jīvitakkhayaṃ patto.
 Te pi hatthi⁹ sīhanādaṃ sutvā maraṇabhayaṭṭajjita aññamaññaṃ
 ovijjhivā tatth¹⁰ eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇṇiṃsu. Thapetvā sīhe
 sesāpi¹¹ migasūkarādayo sasabīlālapariyosānā sabbe catuppadā 10
 tatth¹² eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇṇiṃsu. Sīhā palāyitvā araṇṇaṃ
 pavisiṃsu. Dvādasayojaniko¹³ maṃsarāsi¹⁴ ahosi. Bodhisatto
 aṭṭālakā¹⁵ otaritvā nagaradvārāni vivarāpetvā „sabbe attano
 kaṇṇesu māsapiṭṭhaṃ¹⁶ apānetvā maṃsatthikā¹⁷ maṃsaṃ haran-
 tū¹⁸“ ‘ti nagare bheriṃ carāpesi. Manussā allamaṃsaṃ khā- 15
 ditvā sesaṃ sukkhāpetvā vallūram akaṃsu. Tasmiṃ kira kāle
 vallūrakaraṇaṃ¹⁹ udapādīti vadanti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā imā abhisambuddhagāthā vatvā
 jātakaṃ samodhānesi:

1. Sigālo mānatthaddho va²¹ parivāreṇa atthiko 20
 pāpuṇi²² mahatiṃ bhūmiṃ rājāsi²³ sabbadāṭṭhinaṃ. 180.
2. Evaṃ evaṃ²⁴ manussesu yo hoti parivāravā
 so hi tattha mahā hoti sigālo viya dāṭṭhinaṃ ti. 181.

Tattha mānatthaddho ti parivāraṃ nissāya uppanneṇa māneṇa thaddho
 parivāreṇa atthiko²⁵ ti uttarim pi parivāreṇa atthiko hutvā, mahatiṃ 25
 bhūmiṃ ti mahantaṃ sampattiṃ, rājāsi²⁶ sabbadāṭṭhinaṃ²⁷ ti sabbesaṃ

¹ B¹ omits sīhā. ² B¹ tiṭṭhantassu haṃ. ³ C¹ C² tañ ⁴ B¹ appaṭi-. ⁵ all
 three MSS. hatthi ⁶ B¹ -tto. ⁷ B¹ avasesāpi. ⁸ C² -ko corr. to -ke. ⁹ B¹
 -rāsi, C¹ C² -rāsiyo. ¹⁰ C¹ C² addhā-. ¹¹ B¹ -piṭṭhi. ¹² B¹ maṃsatthikā. ¹³
 B¹ āharantū. ¹⁴ B¹ vallurakāraṇaṃ. ¹⁵ B¹ dhammade-. ¹⁶ O¹ C² omits va.
¹⁷ C¹ -piṇ. ¹⁸ B¹ rājāpi. ¹⁹ C² evameva, B¹ eva. ²⁰ B¹ atthiko. ²¹ C¹ C² sabba-
 dāṭṭhin, B¹ sabbadāṭṭhinaṃ.

dāṭhinaṃ¹ rājā āsi², so hi tattha mahā hotīti so parivārasampanno³ puriso tesu parivāresu mahā nāma hoti, sigālo viya dāṭhinaṃ ti yathā sigālo dāṭhinaṃ⁴ mahā ahoṣi evaṃ mahā hoti, atha so sigālo viya pamādaṃ āpajjītvā taṃ parivāraṃ nissāya vināsaṃ pāpuṇātīti

- 5 „Tadā sigālo Devādatto ahoṣi rājā Sāriputto⁵, purohito pana eham evā“⁶ ti. Sabbadāṭṭhajātakam⁶.

2. Sunakhajātakā.

- Bālo vatāyaṃ sunakho ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ambalakotṭhakaāsanasālāya⁷ bhattabhuñjanasunakham⁸ 10 ārabba katesi. Taṃ kira jātakālato paṭṭhāya pāṇiyahārakā⁹ gahetvā tattha taṃ¹⁰ posesum. So aparabhāge tattha bhattaṃ bhuñjanto thullasariro¹¹ ahoṣi. Ath' ekadivasam eko gāmaṃvāsī¹² puriso taṃ ṭhānaṃ patto sunakham disvā pāṇiyahārakānaṃ¹³ uttarisāṭṭhakaṃ ca kahāpaṇaṃ ca datvā gaddūlena¹⁴ bandhitvā taṃ ādāya pakkāmi. So¹⁵ gahetvā 15 nīyamāno na vassi, dinnaṃ¹⁶ khādanto pacchato pacchato agamāsi. Atha so puriso „ayaṃ dāni¹⁷ maṃ piyāyatīti“ gaddūlā¹⁸ nocesi. So viṣaṭṭhamatto ekavegena āsanasālam eva gato. Bhikkhū taṃ disvā katakāraṇaṃ jānitvā sāyaṇhasamaye dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso āsanasālam¹⁹ sunakho bandhanā²⁰ mokkhakusalo 20 viṣaṭṭhamatto va puna āgato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave so sunakho idān' eva bandhanā²⁰ mokkhakusalo, pubbe pi kusalo yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

- Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²¹ ekasmiṃ mahābhogakule nibbattitvā vayappatto gharāvāsaṃ gaṇhi²². Tadā Bārāṇasiyaṃ ekassa manussassa sunakho ahoṣi, so²³ piṇḍabhattaṃ labhanto thūla-

¹ Bⁱ dāṭhinaṃ. ² Bⁱ āsi. ³ Bⁱ parivarena sampanno. ⁴ Bⁱ dāṭhina. ⁵ Bⁱ adda ahoṣi. ⁶ Bⁱ adda paṭhamam. ⁷ Bⁱ -lāyaṃ. ⁸ Bⁱ -bhuñjane-, C^k C^e bhattaṃ-. ⁹ Bⁱ pāpuṇiheharakā ¹⁰ Bⁱ omits taṃ. ¹¹ C^e thullasariro, Bⁱ thūlasariyo. ¹² C^k -si. ¹³ Bⁱ pāṇiyahārakānaṃ. ¹⁴ Bⁱ gaddalena. ¹⁵ so C^k C^e; Bⁱ B^e add taṃ. ¹⁶ C^e repeats dinnaṃ. ¹⁷ Bⁱ idāni. ¹⁸ C^k gaddūla, Bⁱ gaddusaṃ? C^e naddālā. ¹⁹ C^k C^e -lā, Bⁱ -lāyaṃ. ²⁰ Bⁱ -na. ²¹ Bⁱ kāsiraṭṭhe. ²² C^k saṃgaṇhi, Bⁱ aggaheṣi. ²³ Bⁱ naso.

sarīro jāto. Ath' eko gāmvāsī¹ Bārāṇasīm āgato taṃ sunakhaṃ
disvā tassa manussassa uttarasāṭakaṃ² ca kahāpaṇaṃ ca datvā
sunakhaṃ gahetvā cammayottena³ bandhitvā yottakoṭṭiyaṃ⁴
gahetvā gacchanto aṭavimukhe⁵ ekaṃ sālaṃ pavisitvā suna-
khaṃ bandhitvā phalake nipajjitvā niddaṃ okkami. Tasmiṃ
kāle Bodhisatto kenaci⁶ eva⁷ karaṇīyena aṭaviṃ⁸ pavisanto⁹
taṃ sunakhaṃ yottena bandhitvā ṭhapitaṃ¹⁰ disvā paṭhamāṃ
gāthāṃ āha:

1. Bālo vatāyaṃ sunakho yo varattaṃ na khādati
bandhanaṃ ca pamuñceyya¹⁰ asito¹¹ ca gharaṃ vaje ti. 182. 10

Tattha pamuñceyyā ti pamocetvā¹², ayam eva vā pāṭho, asito¹¹ ca
gharaṃ vaje ti asito¹¹ ti¹³ dhāto¹⁴ suhito hutvā attano vasaṇatṭhānaṃ gac-
cheyya

Taṃ sutvā sunakho dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Aṭṭhitaṃ me manasmiṃ me atho me hadaye kataṃ
kālaṃ ca paṭikaṃkhāmi¹⁵ yāva passupatū¹⁶ jano¹⁷ ti. 183. 15

Tattha aṭṭhitaṃ me manasmiṃ me ti yaṃ tumhe kathetha taṃ mayā
adhīṭṭhitaṃ eva, manasmiṃ¹⁸ yeva¹⁹ ca²⁰ me etaṃ ti, atho²¹ me hadaye
kataṃ ti atha²² pana me tumhākaṃ pi vacanaṃ hadaye kataṃ eva, kālaṃ ca
paṭikaṃkhāmi²³ kālaṃ paṭimānemi²⁴, yāva passupatū²⁵ jano²⁶ ti
yāvāyaṃ²⁷ mahājano pasupatu niddaṃ okkamatu tāvāhaṃ kālaṃ paṭimānemi²⁸,
ītarathā hi²⁹ ayaṃ sunakho palāyatitī ravo uppajjeyya, tasmiṃ rattibhāge³⁰ sab-
besaṃ suttakāle cammayottaṃ khāditvā palāyissaṃti.

So evaṃ vatvā mahājane niddaṃ okkante yottaṃ khāditvā
suhito³⁰ hutvā³¹ palāyitvā attano sāmikānaṃ gharaṃ eva gato. 25

¹ Ck Bī -si. ² Bī uttari-. ³ Bī cammaṃ-. ⁴ Bī yotta-. ⁵ Bī aṭṭavi-. ⁶ Bī
kenaci. ⁷ Bī aṭṭavi ⁸ Bī paṭipanto. ⁹ Bī pathavitaṃ. ¹⁰ Ck namuñceyya.
¹¹ Bī asito, Bp asito and asito. ¹² Ck Cc pamuñceyya. ¹³ Ck ni ¹⁴ Bī tato,
Bp omits ti dhāto. ¹⁵ Bī paṭikaṃkhāmi. ¹⁶ Cc passupatu, Bī pasuppatu ¹⁷ Bī
jjano ¹⁸ Cc adhīṭṭhitaṃ me va tasmiṃ, ¹⁹ Bī yega. ²⁰ Bī omits ca ²¹ Bī attho
²² Bī adds ca. ²³ Bī paṭikaṃkhāmi. ²⁴ Bī paṭi-. ²⁵ Cc passupatu, Bī pasuppatu.
²⁶ Bī jjano, Cc jano corr. to jjano. ²⁷ Ck Cc svāyaṃ. ²⁸ Bī ti. ²⁹ Cc rattimbhāge.
Bī adds va. ³¹ Bī omits hutvā.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā sunakho etarahi sunakho paṇḍitapuriso pana aham evā“² ti. Suna-khajātakam³.

3. Guttilajātaka.

3 Sattatantiṃ sumadhuran ti. Idam Satthā Veluvane viharanto Devadattam ārabba katesi. Tasmim hi kāle bhikkhū Devadattam āhamsu: „āvuso Devadatta, Sammāsambuddho tuyham ācariyo, tvaṃ Sammāsambuddham nissāya tīni piṭakāni uggaṇhi⁴ cattāri jhānāni uppādesi, ācariyassa nāma paṭisattunā bhavitum na yuttan“ ti. Devadatto „kiṃ pana me āvuso Samaṇo Gotamo ācariyo, nanu mayā attano balen’ eva tīni piṭakāni uggaḥitāni cattāri jhānāni uppāditāni“ ācariyam paccakkhāsi. Bhikkhū dhammasabhāyam katham samuṭṭhāpesum⁵: āvuso Devadatto ācariyam paccakkhāya Sammāsambuddhassa paṭisattu hutvā mahāvināsam patto“ ti. Satthā 10 āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinuā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave Devadatto idān’ eva“⁶ ācariyam paccakkhāya mama paṭisattu hutvā vināsam⁷ pāpuṇāti⁸. pubbe pi patto yevā“ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente 20 Bodhisatto gandhabbakule nibbatti⁹. Guttilakumāro ti ’ssa nāmam akaṃsu. So vayappatto gandhabbasippe nipphattiṃ patvā Guttilagandhabbo nāma sakala-Jambudīpe ayyagan-dhabbo¹⁰ ahosi. So dārābharanam¹¹ akatvā andhe mātāpitāro poseti¹². Tadā Bārāṇasi-vāsino vāṇijā vāṇijāya Ujjenim 25 gantvā ussave ghuṭṭhe¹³ chandakam saṃharitvā¹⁴ bahum¹⁵ mālāgandhavilepanaṃ ca khajjabhojjādini¹⁶ ca ādāya kilanaṭṭhāne¹⁷ sannipatitā¹⁸ „vetanam¹⁹ datvā ekaṃ gandhabbam ānethā“ ti āhamsu. Tena samayena Ujjeniyam Mūsilo²⁰ nāma

¹ B¹ dhammade-. ² B¹ adda dutiyam. ³ B¹ uggaḥi. ⁴ B¹ samuṭṭhāpesum. ⁵ B¹ idāneva devadatto. ⁶ C² -sam. ⁷ B¹ pāpuṇi. ⁸ B¹ nipphattitvā. ⁹ B¹ adda va. ¹⁰ B¹ dāra-. ¹¹ B¹ poseti. ¹² B¹ saṃguṭhe. ¹³ so RP; C² saṃgharitvā, C² saḥharitvā, B¹ saṃghāharitvā. ¹⁴ B¹ bahu. ¹⁵ B¹ -bhojjādini. ¹⁶ B¹ kilana-tvāyakkilamaṇḍale. ¹⁷ B¹ -titvā. ¹⁸ B¹ vettanam. ¹⁹ C² mūsilo, B¹ mūsilo.

jetṭhagandhabbo hoti. Te taṃ¹ pakkosāpetvā attano gan-
 dhabbaṃ kāresuṃ. Mūsila²vināvādako³ pi vīṇaṃ uttamamuc-
 chanāya mucchetvā vādesi. Tesaṃ Guttilagandhabbassa gan-
 dhabbe jātaparicayānaṃ⁴ tassa gandhabbaṃ kilañjakaṇḍūvanaṃ⁵
 viya hutvā upaṭṭhāsi, eko pi pahaṭṭhākāraṃ na dassesi. 5
 Mūsilo⁶ tesu tuṭṭhākāraṃ adassantesu „atikharaṃ katvā vā-
 demi, maññe“ ti majjhima⁷mucchanāya mucchetvā majjhima-
 sarena vādesi. Te⁸ tattha pi majjhataṃ va ahesuṃ. Atha so
 „ime na kiñci⁹ jānanti, maññe“ ti sayam pi ajānanako viya
 hutvā tantiyo sithile vādesi¹⁰. Te tattha pi na kiñci āhaṃsu. 10
 Atha ne¹¹ Mūsilo¹² „ambho vāṇijā kin nu kho mayi vīṇaṃ
 vādente tumhe na tussathā“ ti. „Kiṃ¹³ pana tvaṃ vīṇaṃ
 vādesi, mayaṃ hi ‘ayaṃ vīṇaṃ muccheti’¹⁴ saññaṃ akarimbhā“
 ti. „Kiṃ pana tumhe mayā uttaritaraṃ ācariyaṃ jānātha,
 udāhu attano ajānanabhāvena na¹⁵ tussathā“ ti. Vāṇijā 15
 „Bārāṇasiyaṃ Guttilagandhabbassa¹⁶ vīṇāsaddaṃ sutapubbānaṃ
 tava vīṇāsaddo¹⁷ itthinaṃ¹⁸ dārake¹⁹ tosāpanasaddo viya ho-
 titi“ āhaṃsu. „Tena hi tumhehi handa dinnaparibbayaṃ²⁰
 paṭigaṇḍhatha, na mayhaṃ eten’ attho, api²¹ kho pana Bā-
 rāṇasiṃ gacchantā maṃ gaṇhitvā gaccheyyāthā²²“ ti. Te 20
 „sādhū“ ti sampaticchitvā gamanakāle taṃ ādāya Bārāṇasiṃ
 gantvā tassa „etaṃ²³ Guttilassa vasanathānaṃ“ ti ācikkhitvā
 sakanivesanaṃ agamaṃsu²⁴. Mūsilo²⁵ Bodhisattasa gehaṃ pa-
 visitvā laggetvā ṭhapitaṃ Bodhisattassa jātivīṇaṃ disvā gahetvā
 vādesi. Atha Bodhisattasa mātāpitara andhabhāvena taṃ 25

¹ Ck Bī sam, C^o sam corr. to tam. ² C^o musila-, Bī musilo vīṇaṃ vādento.

³ Bī adds vasena ⁴ Ck kilañjakaṇḍūvanaṃ, Bī kilañcakaṇḍūvāṇaṃ. ⁵ C^o Bī

musilo. ⁶ Ck Bī omit te ⁷ Bī ime kiñci na. ⁸ C^o vādeti. ⁹ C^o te. ¹⁰ C^o

musilo. ¹¹ C^o kaṃ. ¹² Bī omits na. ¹³ Bī guttilassa gandhappassa. ¹⁴ Bī

vīṇāsaddaṃ sutvā musilagandhappassa vīṇāsaddo. ¹⁵ C^o Bī itthinaṃ. ¹⁶ C^o

dārake corr. to dāraka, Bī dārakeka. ¹⁷ Bī dīnaṃ pi parippayaṃ. ¹⁸ Bī adds

ca. ¹⁹ Bī -yyathā. ²⁰ Ck Bī ekaṃ. ²¹ Bī āgamisu. ²² C^o musilo, Bī musilo.

apassantā „mūsikā maññe vīṇaṃ khādanīti, susu¹ undurā
vīṇaṃ khādanīti“ āhaṃsu. Tasmim kāle Mūsilo² vīṇaṃ tha-
petvā³ Bodhisattassa mātāpitara vanditvā „kuto āgato sīti“ vutte
5 āha. So „sādhū“ ‘ti vutte „kahaṃ ācariyo“ ti pucchitvā
„vippavuttho⁴ tāta, ajja āgamissatīti“ sutvā tatth⁵ eva nisī-
ditvā Bodhisattaṃ āgataṃ disvā tena katapaṭisanthāro attano
āgatakāraṇaṃ ārocesi. Bodhisatto aṅgavijjāpāṭhako, so
tassa asappurisabhāvaṃ⁶ natvā „gaccha tāta, n’ atthi tava’
10 sippaṃ“ ti paṭikkhipi. So Bodhisattassa mātāpitunnaṃ pāde
gahetvā upakāraṃ⁷ karonto te ārādhetvā „sippaṃ me dāpe-
thā“ ‘ti yāci. Bodhisatto mātāpituhi⁸ punappuna⁹ vuccamāno
te atikkamitum asakkonto sippaṃ adāsi. So¹⁰ Bodhisatten’
eva¹¹ saddhim rājanivesanaṃ gacchati. Rājā taṃ disvā „ko
15 esa ācariyā“ ‘ti pucchati¹². „Mayhaṃ antevāsiko mahārājā“
’ti. So anukkamena rañño vissāsako¹³ ahoṣi. Bodhisatto
ācariyamutthim akatvā attano jānananiyāmena sabbaṃ sippaṃ
sikkhāpetvā „niṭṭhitam¹⁴ te tāta sippaṃ“ ti āha. So cintesi:
„mayhaṃ sippaṃ paṇaṃ, idaṃ ca Bārāṇasīnagaraṃ¹⁵ sa-
20 kala-Jambudīpe agganagaraṃ, ācariyo pi¹⁶ mahallako, idh’ eva
mayā vasitum vaṭṭatīti“ so ācariyaṃ āha: „ācariya ahaṃ
rājānaṃ upaṭṭhahissāmīti“. Ācariyo „sādhū tāta, rañño
ārocessāmīti“ vatvā¹⁷ gantvā „amhākaṃ antevāsiko devaṃ
upaṭṭhātum¹⁸ icchati, deyyadhammaṃ assa¹⁹ jānāthā“ ‘ti rañño
25 ārocetvā raññā „tumhākaṃ deyyadhammato upaddhaṃ labhis-
satīti“ vutte taṃ pavattim Mūsilassa²⁰ ārocesi. Mūsilo²⁰ „ahaṃ
tumhehi samakaṃ ũeva labhanto upaṭṭhahissāmi, alabhanto na

¹ Ck omits susu, Bⁱ meññāyasusu. ² C^s musilo, Bⁱ musilo. ³ Bⁱ tha-. ⁴ Ck vippayutto corr. to -vuttho, Bⁱ vippavutto. ⁵ Bⁱ asappūrisassa-. ⁶ Bⁱ tāva. ⁷ Bⁱ -kāraṇaṃ. ⁸ so all three MSS., B^p -pītuhi. ⁹ Bⁱ -naṃ. ¹⁰ Bⁱ omits so. ¹¹ C^s sattoneva. ¹² Bⁱ pucchi. ¹³ C^s -siko, Bⁱ viśāsako, B^p viśāsiko. ¹⁴ Bⁱ niṭṭhitaṃ. ¹⁵ Ck C^s -si-. ¹⁶ Ck C^s omits pi. ¹⁷ Bⁱ omits vatvā. ¹⁸ Ck C^s upaṭṭhitum. Bⁱ upaṭṭhātum. ¹⁹ Bⁱ -dhammassa, C^s -dhammassa corr. to -dhammaṃ assa. ²⁰ C^s Bⁱ mu-.

„paṭṭhahissāmīti“ āha. „Kimkāraṇā“ ti. „Nanu ahaṃ tumhā-
 kaṃ jānanasipparṇaṃ sabbaṃ jānāmīti“. „Ama jānāsīti“. „Evaṃ
 sante kasmā mayhaṃ upaḍḍhaṃ detīti“. Bodhisatto raṇṇo
 ārocesi. Rājā „yadi evaṃ tumhehi samakaṃ sipparṇaṃ dassetuṃ
 sakkonto samakaṃ labhiṣsatīti“ āha. Bodhisatto raṇṇo vaca- 5
 naṃ⁷ tassa ārocetvā tena „sādhū dassessāmīti“ vutte raṇṇo
 taṃ pavattim ārocetvā „sādhū dassetu, kataradivasam sākacchā
 hotīti“ vutte „ito⁸ sattame⁹ divase hotu mahārāja“ ti āha
 Rājā Mūsilaṃ¹⁰ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ ācariyena
 saddhim sākacchaṃ¹¹ karissasīti“ pucchitvā „saccaṃ deva“ ti 10
 vutte „ācariyena saddhim viggaho nāma na¹² vaṭṭati¹⁰, mā ka-
 rīti“ vāriyamāno pi „alaṃ mahārāja, hotu yeva me ācariyena
 saddhim sattame divase sākacchā, katarassa¹¹ jānanabhāvaṃ
 jānissāmā¹²“ ti āha. Rājā „sādhū“ ti sampatiṇṇhitvā „ito
 kira sattame divase ācariya - Guttilo ca¹³ antevāsika - Mūsilo¹⁴ 15
 ca rājadvāre aññamaññaṃ sākacchaṃ katvā¹⁵ sipparṇaṃ dasses-
 santi, nāgarā sannipatitvā sipparṇaṃ passantū“ ti bheriṃ carāpesi.
 Bodhisatto cintesi „ayaṃ Mūsilo¹⁶ daharo taruṇo, ahaṃ ma-
 hallako parihīnatthāmo, mahallakassa kiriyaṃ nāma na sam-
 pajjati, antevāsikena nāma jinite¹⁷ pi viseso n' atthi, antevāsi- 20
 kassa pana jaye sati¹⁸ paṭṭabbalajjato¹⁹ araṇṇaṃ pavisitvā
 maraṇaṃ²⁰ varanā“ ti so araṇṇaṃ pavisitvā maraṇabhayaena
 nivattati lajjābhayaena gacchati. Evam assa gamanāgamaṇaṃ
 karontass' eva cha divasā atikkantā. Tiṇāni matāni, jaṃ-
 ghamaggo nibbatti. Tasmim khane Sakkassa āsanaṃ²¹ uṇ- 25
 hākāraṃ dassesi. Sakko āvajjamāno taṃ kāraṇaṃ ūtvā
 „Guttilagandhabbo antevāsikassa vasena²² araṇṇe mahādukkhaṃ

⁷ B¹ adds sutvā. ⁸ C² C³ dassemīti. ⁹ B¹ hotu ti ¹⁰ B¹ omits ito. ¹¹ B¹ satta.
¹² C² mu-, B¹ musilāṃ. ¹³ all three MSS. -tīti. ¹⁴ C² B¹ omits na. ¹⁵ C² C³ vad-
 dhati, B¹ vattati. ¹⁶ so B²; C² C³ etarassa, B¹ katassa. ¹⁷ B¹ jānina- jānāpes-
 sāmā. ¹⁸ B¹ omits ca. ¹⁹ C² -mu-, B¹ -musilo. ²⁰ C² C³ sākacchitvā, B¹ sā-
 kiccaṃ katvā. ²¹ B¹ mu-. ²² B¹ parājīte, B² antevāsikena nāma jito. ²³ B¹
 sasati ²⁴ C² -lajjano, C³ -lajjito, B¹ sappatthalajjito, B² pattappalajjato. ²⁵ B¹
 maraṇame. ²⁶ B¹ sakkasabhavanaṃ ²⁷ B¹ bhayena.

anubhoti¹, etassa mayā avassayena bhavitum vaṭṭatīti²“ vegena gantvā Bodhisattassa purato thatvā³ „ācariya kasmā araṇṇaṃ pavitṭho sīti“ pucchitvā „ko si tvaṃ“ ti vutte „Sakko 'ham asmīti“⁴ āha. Atha naṃ Bodhisatto „ahaṃ kho devarāja antevāsikato parājayaabhayena araṇṇaṃ pavitṭho“ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇeyyaṃ avācayim,
so maṃ raṅgamhi avheti⁵, saraṇam⁶ me hohi⁷ Kosiyā 'ti. 184.

Tassa⁸ attho: ahaṃ devarāja Mūsilaṃ⁹ nāma antevāsikaṃ sattatantiṃ sumadhuraṃ rāmaṇiyaṃ¹⁰ vīṇaṃ attano jānananiyāmena sikkhāpesim, so maṃ idāni raṅgamaṇḍale pakkosati, tassa me tvaṃ Kosiyagotta saraṇam hohīti.

Sakko tassa vacanam sutvā „mā bhāyi, ahan te tāṇaṃ ca leṇaṃ cā“¹¹ 'ti vatvā dutiyam gātham āha:

2. Ahaṃ¹⁰ taṃsaraṇam samma, aham ācariyapūjako,
na taṃ jayissati sisso, sissam ācariya jessasīti. 185.

Tattha ahaṃ taṃsaraṇaṃ ti ahaṃ saraṇam avassayo patiṭṭhā hutvā taṃ¹¹ tāyissāmi, sammā 'ti piyavacanam etaṃ¹², sissam ācariya jessasīti ācariya tvaṃ vīṇaṃ vādayamāno sissam jñissasi.

„Api ca tvaṃ vīṇaṃ vādento ekaṃ tantiṃ chinditvā cha vādeyyāsi, vīṇāya te pakatisaddo bhavissati, Mūsilo¹³ pi tantiṃ chindissati, ath'assa vīṇāya saddo na bhavissati, tasmiṃ khane so¹⁴ parājayaṃ pāpuṇissati. Ath'assa parājayaabhāvaṃ ñatvā dutiyam pi tatiyam pi catuttham pi pañcamam pi chaṭṭham pi sattamam pi tantiṃ chinditvā suddhadaṇḍakam eva vādeyyāsi, chinnatantikoṭṭhi¹⁵ saro nikkhamitvā sakalam dvādasayojanikaṃ¹⁶

¹ C^o anubhoti. ² C^o vaddhatīti. ³ Bⁱ thatvā. ⁴ C^k C^o asmīnti, Bⁱ asmīnti. ⁵ C^k amheti. ⁶ Bⁱ -naṃ. ⁷ C^k Bⁱ hoti, C^o hoti corr. to hohi. ⁸ C^o mūsilaṃ, Bⁱ musilaṃ. ⁹ Bⁱ -ramaṇiyaṃ. ¹⁰ C^o ahan. ¹¹ C^k tan, C^o tat corr. to taṃ. ¹² C^k C^o -vacanam metāhi. ¹³ C^o Bⁱ mu-. ¹⁴ C^k C^o omīti so. ¹⁵ C^k -tanta-, C^o -koṭṭhi, Bⁱ -tantidekāṭṭhi. ¹⁶ Bⁱ sakaladvādasayojanika.

Bārāṇasīnagaram¹ chādetvā ṭhassati². Evam vatvā Sakko Bodhisattassa tisso pāsaghaṭikā³ datvā evam āha: „vīṇā-sadden⁴ eva⁵ sakalanagare chādite ito⁶ ekaṃ pāsaghaṭikaṃ ākāse khipeyyāsi, atha te purato otaritvā tīṇi accharāsātāni naccissanti, tesaṃ naccanakāle dutiyaṃ khipeyyāsi, athāparāni 5 tīṇi satāni otaritvā tava vīṇādhure naccissanti, tato tatiyam pi⁷ khipeyyāsi, athāparāni tīṇi satāni otaritvā raṅgamaṇḍale naccissanti, aham pi tesaṃ santikaṃ āgamiṣāmi, gaccha mā bhāyīti⁸“. Bodhisatto pubbaṇhasamaye gehaṃ agamāsi. Rājadvāre pi maṇḍapaṃ⁹ katvā raṇṇo āsanaṃ paṇṇāpesuṃ. Rājā 10 pāsādā otaritvā¹⁰ alaṃkatamaṇḍape pallaṃkamajjhe nisīdi. Dasasahassā¹¹ alaṃkatitthiyo amaccabrāhmaṇaparatṭhikādayo¹² ca¹³ rājānaṃ parivārayiṃsu. Sabbe nāgarā sannipatiṃsu. Rājāṅgaṇe cakkāticakke mañcātimañce bandhiṃsu. Bodhisatto pi nahātānulitto nāuaggarasabhojanaṃ bhuñjitvā vīṇaṃ gāhā- 15 petvā attano paṇṇāttāsane nisīdi. Sakko adissamānakāyenāgantvā¹⁴ ākāse atṭhāsi. Bodhisatto yeva naṃ passati. Mūsilo¹⁵ pi āgantvā attano āsane nisīdi. Mahājano parivāresi. Adito ca dve pi samasamaṃ¹⁶ vādayiṃsu. Mahājano dvinnam pi vāditeṇa tuṭṭho ukkuṭṭhisahassāni pavattesi. Sakko ākāse ṭhatvā 20 Bodhisattaṃ ñeva sāvento¹⁷ „ekaṃ tantim chindā“¹⁸ ti āha. Bodhisatto bhamaratantiṃ chindi, sā chinnāpi¹⁹ chinnakoṭiyā²⁰ saram²¹ muñcat²² eva, devagandhabbaṃ viya vattati. Mūsilo²³ pi tantim chindi, tato saddo na nikkhami. Ācariyo²⁴ dutiyam pi - pe - sattamam pi chindi, suddhamaṇḍakaṃ vādentassa saddo 25 nagaram chādetvā atṭhāsi, celukkhepasahassāni²⁵ c²⁶ eva ukkuṭ-

¹ Ck C^o -si-. ² Bⁱ tisso pāsaghaṭikāyo. ³ Ck C^o -saddenaca. ⁴ Bⁱ omits ito. ⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ Bⁱ adds bodhisassaṃ assaseṣi. ⁷ Bⁱ maṇḍalaṃ. ⁸ Bⁱ adds pāsādāle. ⁹ Bⁱ davāsāṅkasahassā. ¹⁰ Bⁱ samaccabrahmaṇaseṭhiraṭhi-. ¹¹ Bⁱ omits ca. ¹² Bⁱ -kāyena āgantvā. ¹³ Bⁱ mu-. ¹⁴ Bⁱ sampaṃ sammaṃ. ¹⁵ Bⁱ sāvaṃjo. ¹⁶ C^o chinnāpi crossed out. ¹⁷ C^o chinnakoṭiyā corr. to chinnā-. ¹⁸ Bⁱ paraṃ. ¹⁹ Bⁱ mu-. ²⁰ Bⁱ adds pi. ²¹ C^o celu-.

1 thisahassāni¹ ca² pavattayim̐su. Bodhisatto ekaṃ pāsakaṃ
 ākāse khipi³, tīṇi accharāsātāni otaritvā naccim̐su, evaṃ dutiye
 ca tatiye ca khitte nava⁴ accharāsātāni otaritvā vuttanayena
 naccim̐su. Tasmiṃ khaṇe rājā mahājanassa iṅgitasaññaṃ adāsi,
 5 mahājano utthāya „tvam̐ ācariyena saddhim̐ virajjhivā⁵ ‘sama-
 kāraṃ⁶ karomīti’ vāyamasī, attano pamāṇaṃ na jānāsīti“ Mū-
 silaṃ⁷ tajjetvā gahitagahiteh⁸ eva⁹ pāsānapadaṇḍādīhi saṃcunnetvā
 jīvitakkhayaṃ pāpetvā pāde gahetvā saṃkāraṭṭhāne chaḍḍesi¹⁰.
 Rājā tuṭṭhacitto ghanavassam̐ vassanto viya Bodhisattassa
 10 bahum̐¹⁰ dhanam̐ adāsi, tathā nāgarā. Sakko pi tena saddhim̐
 paṭisanthāraṃ katvā „aham̐ te paṇḍita saḥassayut¹¹am̐ ājañ-
 ñarathaṃ gāhāpetvā¹¹ pacchā¹² Mātaliṃ pesessāmi, tvam̐ sa-
 hassayuttaṃ Vejayantarathavaram̐¹³ abhiruyha¹⁴ devalokaṃ āgac-
 cheyyāsīti“ vatvā pakkāmi. Atha nam̐¹⁵ gantvā paṇḍukam-
 15 balasilāya¹⁶ nisinnaṃ „kahaṃ gat’ attha mahārājā“ ‘ti deva-
 dhītaro pucchim̐su. Sakko tasmaṃ tam̐ kāraṇaṃ vitthārena
 kathetvā Bodhisattassa sīlaṃ ca¹⁷ guṇaṃ ca vaṇnesi. Deva-
 dhītaro „mahārāja, mayam̐ hi ācariyaṃ daṭṭhukāmā, idha nam̐
 ānehīti“ āhaṃsu. Sakko Mātaliṃ āmantetvā „tāta, devaccharā
 20 Guttilagandhabbaṃ¹⁸ daṭṭhukāmā, gaccha nam̐ Vejayantarathe
 nisīdāpetvā ānehīti“. So „sādhū“ ‘ti vatvā¹⁹ gantvā Bodhi-
 sattam̐ ānesi Sakko Bodhisattena saddhim̐ sammoditvā
 „devakaññā kira te ācariya gandhabbaṃ sotukāmā“ ti āha.
 „Mayam̐ mahārāja gandhabbā nāma sippaṃ nissāya jīvāma,
 25 mūlaṃ labhantā vādeyyāmā“ ‘ti. „Vādehi²⁰, aham̐ te²¹ mūlaṃ
 dassāmīti“. „Na me aññena²² mūlen’ attho, imā pana me
 devadhītaro attano²³ kalyāṇakammaṃ kathentu, ev’ āham̐

¹ B¹ ukkaṭṭhita-. ² Ck ce, C² eva. ³ B¹ adds tadā. ⁴ C² nava, B¹ tīṇi.
⁵ B¹ virajjhivā. ⁶ B¹ samākāraṃ. ⁷ C² B¹ mū-. ⁸ C² gahitega-. ⁹ B¹ chaṭṭesi.
¹⁰ B¹ bahu. ¹¹ B¹ gahetvā. ¹² B¹ gacchati. ¹³ B¹ vejayarathaṃ. ¹⁴ B¹ -ruiha.
¹⁵ B¹ omits nam̐. ¹⁶ B¹ -yam̐. ¹⁷ so B¹ B²; Ck C² sīlañpaṇā. ¹⁸ Ck C² gut-
 tilassa gandhabbaṃ. B¹ guttilagandhappa. ¹⁹ B¹ omits vatvā. ²⁰ B¹ vārehi. ²¹
 B¹ tam̐. ²² Ck C² namaññena. ²³ B¹ repeats attano

vādessāmīti¹. Atha naṃ devadhītaro āhaṃsu : „amhehi kata-
kalyāṇakammaṃ pacchā tuṭṭhā² kathessāma, gandhabbāṃ karohi
ācariyā³“ ti. Bodhisatto sattāhaṃ devatānaṃ gandhabbāṃ
akāsi, taṃ dibbagandhabbāṃ abhibhavitvā pavatti⁴, sattame
divase ādito paṭṭhāya devadhītānaṃ kalyāṇakammaṃ pucchi. 5
Ekam Kassapabuddhakāle ekassa bhikkhuno uttamavattham
datvā Sakkassa paricārīkā hutvā nibbattaṃ accharāsahassa-
parivāraṃ uttamadevakaṇṇaṃ „tvam purimabhava kiṃ kammaṃ
katvā nibbatta⁵“ ti pucchi. Tassa pucchanākāro ca vissajjanaṃ
ca Vimānavatthumhi āgatam eva, vuttaṃ hi tattha: 10

Abhikkantena vaṇṇena yaṃ tvam tuṭṭhasi devate
obhāsenti⁶ disā sabbā osadhī⁷ viya tārakā,

Kena te⁸ tādiso vaṇṇo, kena te idha-m-ijjhati
uppajjanti ca te bhogā ye keci manaso piyā.

Pucchāmi taṃ devi⁹ mahānubhāve 15
manussabhūtā kiṃ akāsi puññaṃ,
kenāsi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca te sabbadisā pabhāsati.

Vatthuttamadāyikā nārī¹⁰
pavarā hoti naresu¹¹ nārisu 20
evaṃ piyarūpadāyikā¹²
manāpaṃ dibbaṃ¹³ sā labhate upecca ṭhānaṃ.

Tassā me passa vimānaṃ, accharā kāmavaṇṇinī¹⁴ 'ham asmi¹⁵
accharāsahassassāhaṃ pavarā, passa puññaṃ vipākaṃ.

Tena me tādiso vaṇṇo, tena me idha-m-ijjhati, 25
uppajjanti ca me bhogā ye keci manaso piyā.

Ten' amhi evaṃ jalitānubhāvā
vaṇṇo ca me sabbadisā pabhāsati.

¹ Bī tuyhāṃ. ² Bī pavattati. ³ Ck C² -ti, Bī obhāsanti. ⁴ C² Bī -dhi. ⁵ Bī
me. ⁶ Ck C² deva, Bī B² devī. ⁷ C² Bī nārī. ⁸ Bī nare. ⁹ Ck C² piyarūpaṃ-,
Bī piyārūpa-. ¹⁰ Bī khippaṃ. ¹¹ Bī ahamasmi.

Aparā piṇḍāya caramānassa bhikkhuno pūjanatthāya pup-
phāni adāsi. Aparāpi¹ „cetiye gandhapañcaṅgulikaṃ dethā“
'ti gandhe adāsi. Aparā madhurāni phalāphalāni² adāsi. Aparā
uttamarasaṃ adāsi. Aparā Kassapadasabalassa cetiye gan-
5 dhapañcaṅgulikaṃ adāsi. Aparā maggapaṭipannānaṃ bhik-
khūnaṃ³ bhikkhunīnaṃ ca kulagehe⁴ vāsaṃ upagatānaṃ santike
dhammaṃ assosi⁵. Aparā nāvāya⁶ bhuttassa⁷ bhikkhuno udaye⁸
ṭhatvā⁹ udakaṃ adāsi¹⁰. Aparā¹¹ agāramajjhe vasamānā ak-
kodhanā¹² hutvā sassusasuravattaṃ¹³ akāsi. Aparā attano lad-
10 dhakoṭṭhāsato¹⁴ pi saṃvibhāgaṃ katvā va paribhuñji sīlavatī
ca ahosi. Aparā paragehe¹⁵ dāsi¹⁶ hutvā nikkodhā¹⁷ nimmānā
attano laddhakoṭṭhāsato saṃvibhāgaṃ katvā devarañño pari-
cārikā hutvā nibbattā. Evaṃ sabbāpi Guttīlavimānavatthumhi
āgatā sattatimsā devadhītā yaṃ yaṃ kammaṃ katvā tattha
15 nibbattā sabbā¹⁸ Bodhisatto¹⁹ pucchī, tāpi 'ssa attano kata-
kammaṃ gāthāhi eva²⁰ kathesuṃ. Taṃ sutvā Bodhisatto
,,lābhā vata²¹ me, suladdhaṃ vata²² me, sv-āhaṃ idhāgantvā
appamattakena²³ pi kammena paṭiladdhā sampattiyo assosiṃ²⁴,
ito dāni paṭṭhāya manussalokaṃ gantvā dānādīni²⁵ kusala-
20 kammāni²⁶ eva²⁷ karissāmi²⁸ vatvā²⁹ imaṃ udānaṃ udānesi:

Svāgataṃ vata me ajja supphātāṃ suvutṭhitaṃ³⁰,
yaṃ addasāsiṃ³¹ devatāyo accharā kāmavaṇṇiyo³²

¹ B¹ omits pi ² B¹ phalāni. ³ B¹ bhikkhunaṃca ⁴ B¹ -ha. ⁵ B¹ ahosi.
⁶ B¹ apara upaṭhakathāya velāya, C² bhunnassa, C³ bhunnassa corr. to bhuttassa.
⁷ B¹ udakaṃ. ⁸ B¹ labhītvā. ⁹ C² udakamadāsi. ¹⁰ B¹ tasmā. ¹¹ B¹ omits
akkodhanā. ¹² C² sassura- corr. to sasura-, B¹ sassura- ¹³ B¹ -sako. ¹⁴ B¹
parageha, C² parageha corr. to paragehe. ¹⁵ C² B¹ dāsi. ¹⁶ B¹ nikkodhanā.
¹⁷ B¹ taṃ sappam. ¹⁸ B¹ -sattena. ¹⁹ B¹ yeva. ²⁰ B¹ thā. ²¹ B¹ -nā. ²² B¹
ahosi ²³ B¹ adds puññāni katvā. ²⁴ C² -kammameva, C³ -kammameva corr
to -kammāneva, B² -kammāni eva, B¹ -kammeneva. ²⁵ B¹ omits vatvā. ²⁶ B¹
omits suvutṭhitaṃ. ²⁷ B¹ adassāsi, B² addasiṃ. ²⁸ so B²; C² -vaṇṇiyo, C³
-vaṇṇiyo, B¹ saccharākāmaṇṇayo.

Imās' āhaṃ dhammaṃ sutvā¹ kāhāmi² kusalaṃ bahum
dānena samacariyāya saṃñāmena³ damena ca,
so 'haṃ tattha gamissāmi yattha gantvā na socare ti.

Atha naṃ sattāhaccayena devarājā Mātalisaṅgāhakaṃ⁴
ānāpetvā rathe nisīdāpetvā Bārāṇasim eva pesesi. So Bārā- 5
nasim gantvā devaloke attanā⁵ diṭṭhakāraṇaṃ manussānaṃ
ācikkhi. Tato paṭṭhāya⁶ manussā saussāhā⁷ puññāni kātuṃ
maññimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ⁸ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
Mūsilo⁹ Devadatto ahoṣi, Sakko Anuruddho, rājā Anando¹⁰, Guttila- 10
gāndhabbo pana aham eva“ 'ti. Guttilajātakaṃ¹¹.

4. Vīticchajātaka.

Yaṃ passati na taṃ icchatīti. Idam Satthā Jetavane
viharanto ekaṃ palāyikaṃ¹² paribbājakaṃ ārabha kathesi. So
kira sakala-Jambudīpe paṭivādam¹³ alabhitvā Sāvattihim āgantvā „ko 15
mayā saddhim vādaṃ kātuṃ samattho“ ti pucchitvā „Sammāsam-
buddho“ ti sutvā mahājanaparivuto Jetavanaṃ gantvā Bhagavantaṃ
catuparisamajjhe dhammaṃ desantaṃ pañhaṃ pucchi. Ath' assa
Satthā taṃ¹⁴ vissajjetvā ekaṃ nāma kin ti pañhaṃ pucchi. So ka-
thetum asakkonto uṭṭhāya¹⁵ palāyi. Nisinnaparisaṃ „ekapaden' eva 20
vo¹⁶ bhante¹⁷ paribbājako niggahito¹⁸“ ti āhaṃsu. Satthā „nāhaṃ
upāsakā¹⁹ idān' eva taṃ ekapaden' eva niggaṇhāmi, pubbe pi nig-
gaṇhim yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadataṃ rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsiraṭṭhe²⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap- 25
patto kāme pahāya isipabbajjaṃ pabbajitvā diḡharattaṃ

¹ Ck C² sutvāna. ² C² kahāmi. ³ B¹ sayamena. ⁴ B¹ mātaliṅgāhakaṃ. ⁵ B¹ attano. ⁶ B¹ adds te. ⁷ so Ck B²; C² saussāha, B¹ saussāsā. ⁸ B¹ dhammade-
⁹ C² B¹ mūsilo. ¹⁰ B¹ adds ahoṣi. ¹¹ B¹ adds tatiyaṃ. ¹² Ck palāsikaṃ, C²
palāsikaṃ, B¹ palāsi. ¹³ so Ck C² B²; B¹ paṭivāri. ¹⁴ Ck naṃ. ¹⁵ B¹ uṭṭha-
yāsana. ¹⁶ B¹ kho. ¹⁷ B¹ bhonto, C² bhanto corr. to bhante. ¹⁸ so all three
MSS. ¹⁹ B¹ -ka. ²⁰ B¹ kāsikarāthe.

Himavante¹ vasi. So pabbatā oruṇha² ekaṃ gāmanigamaṃ³
 nissāya Gaṅgānivattane paṇṇasālāya vāsaṃ kappesi. Ath'
 eko paribbājako sakala-Jambudīpe paṭivādaṃ⁴ alabhitvā taṃ
 nigamaṃ patvā „atthi nu kho koci mayā saddhiṃ vādaṃ
 3 kātum samattho“ ti pucchitvā „atthīti“ Bodhisattassa ānu-
 bhāvaṃ sutvā mahājanaparivuto tassa vasanaṭṭhānaṃ⁵ gantvā
 paṭisanthāraṃ katvā nisīdi. Atha naṃ Bodhisatto „vana-
 gandhaparibhāvitaṃ⁶ Gaṅgāpānīyaṃ⁷ pivissasīti“ pucchi. Parib-
 bājako vādena ottharanto⁸ „kā⁹ Gaṅgā, vāluka¹⁰ Gaṅgā, uda-
 10 kaṃ Gaṅgā, orimatīraṃ Gaṅgā, pārimatīraṃ Gaṅgā“ ti āha.
 Bodhisatto taṃ pana paribbājakaṃ „ṭhapetvā udakaṃ vālukaṃ
 orimatīraṃ¹¹ pārimatīraṃ¹² ca kahaṃ Gaṅgaṃ labhissatīti¹³
 āha. Paribbājako appaṭibhāno¹⁴ hutvā utthāya palāyi. Tasmiṃ
 palāte¹⁵ Bodhisatto nisinnaparisāya dhammaṃ desento imā
 15 gāthā avoca:

1. Yaṃ passati na taṃ icchati, yaṃ ca na passati taṃ kira
 icchati,
 maññāmi ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchati yaṃ so
 icchati. 186.

20 2. Yaṃ labhati na tena tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīleti,
 icchā hi anantagocarā, vīticchānaṃ¹⁶ namo karomase ti.
 187.

Tattha yaṃ passatīti yaṃ udakādīnaṃ passati taṃ Gaṅgā ti na icchati,
 yaṃ ca na passatīti yaṃ ca udakādivinimuttaṃ Gaṅgaṃ na passati taṃ
 25 kira icchati¹⁷, maññāmi ciraṃ carissatīti ahaṃ evaṃ maññāmi: ayaṃ
 paribbājako evarūpaṃ Gaṅgaṃ pariyesanto ciraṃ carissati, yathā vā udakādivi-
 nimuttaṃ Gaṅgaṃ evaṃ¹⁸ rūpādivinimuttaṃ attānaṃ pi pariyesanto saṃsāre

¹ C^k -vantaṃ, C^e -vantaṃ corr. to -vante. ² Bⁱ oruṇhaṃ. ³ Bⁱ nigamagāmaṃ.
⁴ so C^k B^p; C^e -vādaṃ corr. to -vādīnaṃ, Bⁱ -vādī. ⁵ C^e vacanaṭṭhānaṃ. ⁶ Bⁱ
 vanna-. ⁷ Bⁱ -pānīyaṃ. ⁸ Bⁱ ottharanto. ⁹ Bⁱ omits kā. ¹⁰ C^e vāluka. ¹¹ C^k
 C^e oriman-. ¹² C^k C^e pārimantiraṃ. ¹³ so C^k Bⁱ; B^p labhissasīti, C^e labhis-
 sātīti corr. to labhissasīti? ¹⁴ C^k -bhāno, Bⁱ -pāno. ¹⁵ Bⁱ palāyante. ¹⁶ C^e
 vītiracchānaṃ, Bⁱ vīgaticchānaṃ. ¹⁷ C^k C^e icchātī. ¹⁸ C^k C^e Bⁱ eva.

ciraṃ carissati, na hi taṃ lacchatīti ciraṃ caranto pi yaṃ¹ taṃ evarūpaṃ Gaṅgaṃ vā attānaṃ vā icchatīti taṃ na lacchatī; yaṃ labhatīti yaṃ udakaṃ vā rūpādī² vā labhati tena na tussati, yaṃ pattheti laddhaṃ hīletīti evaṃ laddhena atussanto yaṃ yaṃ sampattīṃ pattheti taṃ taṃ labhivā kiṃ etāyā ti hīleti avamaññati, icchā hi anantagocarā³ ti⁴ laddhaṃ laddhaṃ⁵ 5 hīletvā aññamaññaṃ ārammaṇaṃ icchanato⁶ ayaṃ icchā nāma taṃhā anantagocarā, vīticchānaṃ⁷ namo karomase ti tasmā ye vigaticechā Buddhādayo tesaṃ mayaṃ namakkāraṃ karomā⁸ 'ti.

Satthā imaṃ desanaṃ⁹ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā paribbājako va etarahi paribbājako aho¹⁰si, tāpaso pana aham evā¹¹“ 10 'ti. Vīticchajātakaṃ¹².

5. Mūlapariyāyājātaka.

Kālo ghasati¹³ bhūtānīti. Idam Satthā Ukkattham nissāya Subhagavane viharanto Mūlapariyāyasuttantaṃ ārabha kathesi: Tadā kira pañcasatā brāhmaṇā tiṇṇaṃ vedānaṃ pāragū¹⁴ 15 sāsane pabbajitvā tiṇi piṭakāni uggaṇhitvā mānamadamattā hutvā „Sammāsambuddho pi tū¹⁵ eva¹⁶ piṭakāni jānāti, mayam pi tāni¹⁷ jānāma, evaṃ sante kiṃ tassa amhehi nānakaraṇaṃ¹⁸“ ti Buddhupaṭṭhānaṃ na gacchanti¹⁹, samasatthā²⁰ hutvā caranti. Ath' ekadivasam Satthā tesu āgantvā attano santike nisinnesu atṭhahi bhūmīhi pati- 20 maṇḍetvā²¹ Mūlapariyāyasuttantaṃ kathesi. Te na²² kiñci sallakkhesuṃ. Atha nesaṃ etad āho²³si: „mayam 'amhehi sadisā paṇḍitā²⁴ n' atthīti' mānaṃ karoma, idāni pana na kiñci jānāma, Buddhehi sadiso paṇḍito n' atthi, aho²⁵ Buddhaguṇā nāmā²⁶“ 'ti, te tato paṭṭhāya ni-hatamānā hutvā uddhaṭadāthā viya sappā²⁷ nibbisevanā jātā. Satthā 25 Ukkatthāyaṃ yathābhirantaṃ viharitvā Vesālīṃ gantvā Gotamakacetiye Gotamakassuttantaṃ nāma kathesi. Sahassilokadhātukampanaṃ²⁸ aho²⁹si³⁰. Taṃ³¹ sutvā te bhikkhū arahattaṃ pāpuṃsu. Mūlapariyāyasuttantapariyosāne pana Satthari Ukkatthāya viharante yeva

¹ B¹ yaṃ. ² C¹ B¹ rūpādī, C¹ -dī corr. to dīn. ³ B¹ adds yaṃ. ⁴ C¹ laddhā laddhaṃ. ⁵ C¹ C¹ icchanto, B¹ icchato. ⁶ B¹ vigaticechānaṃ. ⁷ B¹ dhammade-. ⁸ C¹ C¹ omīti aho¹⁰si. ⁹ C¹ vīticchajātakaṃ, B¹ B¹ vigaticechajātakaṃ. ¹⁰ B¹ ghaṭṭi ¹¹ B¹ tiṇi. ¹² B¹ tiṇi piṭakāni. ¹³ C¹ -karaṇaṃ. ¹⁴ B¹ omīti buddhu- - na gacchanti. ¹⁵ B¹ B¹ paṭipakkhā. ¹⁶ B¹ paṭi-. ¹⁷ B¹ adds hi. ¹⁸ B¹ adds nāma. ¹⁹ B¹ maho. ²⁰ B¹ sabbā. ²¹ B¹ dasasahasalokadhātukammi. ²² B¹ omīti aho¹⁰si. ²³ B¹ mūlapariyāyasuttantaṃ pana.

bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathāṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso aho¹ Bud-
 dhānaṃ ānubhāvo, te nāma brāhmaṇapabbajitā² tathā mānamadamattā
 Bhagavatā³ Mūlapariyāyadesanāya nihata mānā katā⁴ ti. Satthā
 āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁵“ ti
 5 pucchitvā „imāya nāma⁶“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva, pubbe p'
 āhaṃ ime⁷ mānapaggahitasire⁸ vicarante nihata māne akāsiṃ yevā⁹“ 'ti
 vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brāhmadatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vāyappatto tinnaṃ vedā-
 10 naṃ pāragū¹⁰ disāpāmokkho ācariyo hutvā pañca māṇavakasa-
 tāni¹¹ mante vācesi. Te pañcasatāpi niṭṭhitasippā sippe anu-
 yogam datvā „yattakaṃ amhe jānāma ācariyo pi tattakam eva,
 viseso n' atthīti¹²“ mānatthaddhā ācariyassa santikaṃ na gac-
 chanti, vattapaṭivattaṃ¹³ na karonti. Te ekadivasam ācariye
 15 badarirukkhamūle nisinne taṃ vañcetukāmā badarirukkham na-
 khena ākoṭetvā „nissāro vāyaṃ¹⁴ rukkho“ ti āhaṃsu. Bodhi-
 satto attano vañcanabhāvaṃ ñatvā „antevāsikā ekaṃ vo pañ-
 haṃ pucchisāmiti¹⁵“ āha. Te haṭṭhatuṭṭhā „vadetha, kathessāmā¹⁶“
 'ti. Ācariyo pañhaṃ pucchanto paṭhamam gātham āha:

20 1. Kālo ghasati¹⁰ bhūtāni sabbān' eva sah' attanā,
 yo ca kālaghaso¹¹ bhūto sa bhūtapacaniṃ¹² pacīti¹³. 188.

Tattha kālo ti purebhattachakālo pi pacchābhattachakālo pīti evamādi, bhū-
 tānīti sattādhivacanam etaṃ, na kālo bhūtānaṃ cammamamsādīni¹⁴ luñcītvā
 khādati api ca kho tesaṃ āyuvāṇṇabalāni khepento yobbaññaṃ¹⁵ maddanto
 25 ārogyaṃ vināseento ghasati¹⁶ khādatīti vuccati, evaṃ ghasanto ca¹⁷ na kiñci
 vaffeti, sabbān' eva ghasati, na kevalaṃ ca bhūtān' eva api ca kho sahattanaṃ¹⁸
 attānam pi ghasati, purebhattachakālo¹⁹ pacchābhattachakālaṃ na pāpuṇāti, esa nayo
 pacchābhattachakālādīsu²⁰, yo ca kālaghaso bhūto ti khīṇāsavassa' etaṃ adhiya-

¹ C² B¹ omīti aho. ² B¹ brahmaṇā pabbajitvā. ³ B¹ āgatā. ⁴ B¹ adds evaṃ.
⁵ B¹ -hītenasikkhīre, B² -hitasīle. ⁶ C² -gu. ⁷ C² C³ pañcasatamāṇavakasatāni.
⁸ B¹ vattam. ⁹ C² C³ cāyaṃ. ¹⁰ B¹ yapatī. ¹¹ C² C³ kāloghaso. ¹² C² -pa-
 catīni, B¹ bhutapacani. ¹³ B¹ sacīti. ¹⁴ C² bhūtānaṃ ca mamsādīni, C³ bhū-
 tānaṃ ca mamsādīni ca. ¹⁵ B¹ yoppanaṃ. ¹⁶ B¹ ghasatīti. ¹⁷ B¹ omīti ca.
¹⁸ B¹ sahattanaṃ. ¹⁹ C² -le. ²⁰ C² -dīsu.

neraṁ, so hi ariyamaggena āyatīm paṭisandhikālaṁ khetvā khāditvā tñitattā
kālaghaso¹ bhūto² ti vuccati, sa bhūtapacaniṁ³ pacitti⁴ yāyaṁ taṇhā
apāyesu bhūte pacati taṁ ānāgginā paci dahi⁵ bhasmam akāsi, tena bhū-
tapacaniṁ⁶ pacitti⁷ vuccati, pajātikin⁸ ti pi pāṭho, jātikin⁹ nibbattikin¹⁰ ti attho.

Imaṁ pañhaṁ sutvā māṇavesu eko pi jānitum samattho 3
nāhosi. Atha ne Bodhisatto „mā kho tumhe ‘ayaṁ paṇho tīsu
vedesu atthīti’¹¹ saññaṁ akattha, tumhe yaṁ ahaṁ jānāmi taṁ
sabbaṁ jānāmā¹² ‘ti maññaṁānā badarirukkhasadisāṁ karotha,
mama tumhehi aññātassa¹³ bahuno¹⁴ jānanabhāvaṁ na jānātha,
gacchatha, sattame divase kālaṁ dammi, ettakena kālen’ imaṁ 10
pañhaṁ cintethā¹⁵ ‘ti. Te Bodhisattaṁ vanditvā attano attano
vasanaṭṭhānaṁ gantvā sattāhaṁ cintetvāpi pañhassa n’ eva
antaṁ na koṭiṁ passiṁsu. Te sattame divase ācariyassa santi-
kaṁ gantvā vanditvā nisīditvā „kiṁ¹⁶ bhadramukhā¹⁷ jānittha
pañhaṁ¹⁸ ti vutte¹⁹ „na jānāmā²⁰ ‘ti vadiṁsu. Puna Bodhisatto 15
te garahamāno dutiyaṁ gātham āha:

2. Bahūni naraśīsāni lomaśāni brahāṇi ca

gīvāsu paṭimukkāni, kocid ev’ ettha kaṇṇavā ti. 189.

Tasse’ attho: bahūni narānaṁ śīsāni dissanti, sabbāni ca tāni lomaśāni,
sabbāni mahantāni, gīvāsu yeva tñpitāni, na tālapalaṁ viya hatthena gahitāni, 20
n’ atthi tesaṁ imehi dhammehi nānākaraṇaṁ, ettha pana kocid eva kaṇṇavā
ti attānaṁ²¹ sandhāyāha, kaṇṇavā ti paññavā, kaṇṇachiddaṁ²² pana na kassaci
n’ atthi.

Iti te māṇavake „kaṇṇachiddamattam eva tumhākaṁ bā-
lānaṁ atthi, na paññā²³ ti garahitvā pañhaṁ vissajjesi. Te 25

¹ B¹ kālaṁghaso. ² B¹ omits bhūto. ³ C² -pacitthi, C² bhutapaciniṁ? B¹ bhu-
tapacanani. ⁴ B¹ saciti. ⁵ B¹ pacati dahati. ⁶ B¹ bhutapacanaṁ, C² bhuta-
paciniṁ corr. to -pacaniṁ, C² -pacitthi. ⁷ C² paciti, B¹ sati. ⁸ B¹ pacanan,
B² pajanū ti. ⁹ C² jānikin, B¹ janika, B² janitaṁ. ¹⁰ B¹ nippattakan, B²
nippattitaṁ. ¹¹ B¹ atthi pi ti. ¹² B¹ jānāhi. ¹³ B¹ aññatarassa. ¹⁴ C² C²
bahuto. ¹⁵ B¹ omits kiṁ. ¹⁶ C² bhadda- corr. to bhaddra, B¹ bhadramukha-
tumhe. ¹⁷ C² C² tato, B¹ vutte te, B² āha. ¹⁸ C² attāni, C² attāni corr. to
attāniṁ. ¹⁹ C² pañhakaṇṇa-, C² pañhakaṇṇachiddaṁ corr. to paññavā kaṇṇa-,
B¹ paññākaṇṇachiddaṁ.

sutvā „aho ācariyā nāma mahantā“ ti khamāpetvā nihatamanā Bodhisattaṃ upatṭhahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā pañcasatā mānavakā ime bhikkhū ahesuṃ, ācariyo pana aham evā“
5 'ti. Mūlapariyāyajātakam².

6. Telovādajātaka.

Hantvā jhatvā vadhitvā cā 'ti. Idam Satthā Vesālim upanissāya kūtāgārasālāyaṃ viharanto Sihasenāpatim ārabha kathesi. So hi Bhagavantaṃ saraṇaṃ gantvā nimantetvā punadvase
10 samaṃsakam³ bhattaṃ adāsi. Nigaṇṭhā taṃ sutvā kupitā⁴ anatta-
manā Tathāgataṃ viheṭhetukāmā „samaṇo Gotamo jānaṃ uddissa-
kataṃ⁵ maṃsaṃ bhuñjatīti⁶“ akkosimsu. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ
kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso Nigaṇṭha - Nāthaputto⁷ 'samaṇo
Gotamo jānaṃ uddissa-kataṃ⁸ maṃsaṃ bhuñjatīti' saddhiṃ parisāya
15 akkosanto āhiṇḍatīti⁹. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave Nigaṇṭho
Nāthaputto¹⁰ idāṃ eva maṃ uddissa-kataṃ maṃsaṃ khādanena gara-
hati¹¹, pubbe pi garahi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto isipab-
20 bajjaṃ pabbajitvā loṇambilasevanatthāya Himavantato Bārā-
ṇasim¹⁰ āgantvā punadvase nagaraṃ bhikkhāya pāvisi. Ath'
eko kuṭumbiyo¹¹ „tāpasam viheṭhessāmīti“ gharaṃ pavesetvā
paññattāsane nisīdāpetvā macchamaṃsena parivisitvā bhatta-
kiccāvasāne ekamantaṃ nisīditvā „idaṃ maṃsaṃ tumhe yeva
35 uddissa pāṇe māretvā kataṃ¹², idaṃ akusalaṃ mā amhākam
eva tumhākam pi hotīti“ vatvā paṭhamaṃ gātham āha:

1. Hantvā jhatvā¹³ vadhitvā ca deti dānaṃ asaṇṇato,
edisam bhattaṃ bhuñjamāno so pāpena upalippatīti¹⁴. 190.

¹ B¹ dhammade-. ² B¹ adde pañcamam. ³ C² C³ sasamañ-. ⁴ B¹ kuppitā.
⁵ B¹ -kataṃ. ⁶ B¹ -jasīti. ⁷ C² -nāṭaputto, B¹ nigaṇṭho nāṭaputto. ⁸ C² nāṭa-
putto, B¹ napūre. ⁹ B¹ garagaraḥi. ¹⁰ C² C³ -sīyam, B¹ -sī. ¹¹ B¹ kuṭumpiko.
¹² B¹ katham. ¹³ B¹ B² chetvā. ¹⁴ B¹ sa pāpamūlapalimmatīti, B² sa pāpamu-
palimpatīti.

Tattha hantvā ti hanitvā¹ paharitvā jhatvā² ti kilamētvā vadhitvā ti³ māretvā, deti dānaṃ asaṇṇāto ti asaṇṇāto dussīlo evaṃ katvā dānaṃ deti, edisaṃ bhattaṃ bhuñjamāno sa pāpena upalippatīti⁴ edisaṃ uddissa-katvaṃ bhuñjamāno so samaṇo⁵ pi pāpena upalippati saṃyujjati⁶ yevā 'ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

5

1. Puttadāraṃ pi ce hantvā deti dānaṃ asaṇṇāto
bhuñjamāno pi sappañño na pāpena upalippatīti⁷. 191.

Tattha bhuñjamāno pi sappañño ti tiṭṭhatu aññaṃ maṃsaṃ putta-dāraṃ vadhitvāpi dussīlena dinnaṃ sappañño khantimettādiguṇasampanno taṃ bhuñjamāno pi pāpena na upalippatīti⁸.

10

Evam assa Bodhisatto dhammaṃ kathetvā utṭhāyāsanaṃ pakkāmi.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā kuṭumbiko Nigaṇṭha-Nāthaputto⁹ ahosi, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Telovāda-jātakaṃ¹⁰.

15

7. Pādañjalijātaka.

Addhā Pādañjali¹¹ sabbe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Lāludāyitheram ārabba katesi. Ekasmiṃ hi¹² divase dve mahāsāvaka pañhaṃ vinicchinti. Bhikkhū pañhaṃ suṇantā there pasamsanti. Lāludāyitto parisantare¹³ nisinno „ete amhehi samaṃ kiṃ jānantīti“ oṭṭham bhañji¹⁴. Taṃ disvā therā utṭhāya¹⁵ pakkamimsu. Parisā bhijji. Dhammasabhāyaṃ bhikkhū kathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso Lāludāyi¹⁶ dve aggasāvake garahitvā oṭṭham bhañjīti“. Taṃ sutvā Satthā „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Lāludāyi¹⁷ ṭhapetvā oṭṭhabhañjanaṃ tato uttariṃ aññaṃ na jānātīti“ vatvā atītaṃ āhāri:

20

25

¹ B¹ omits hanitvā. ² B¹ chetvā. ³ C¹ C² omit ti. ⁴ B¹ saṃpāpamupalimmatitī, B² sa pāpamupalimpatitī. ⁵ C¹ samaṇo, B¹ omits so samaṇo pi. ⁶ C¹ C² saṃyujjati. ⁷ B¹ pāpam upalimpatitī. ⁸ C¹ B¹ upalimpatitī. ⁹ B¹ nigaṇṭho nāṭa-puttako. ¹⁰ B¹ B² telovāda-jātakaṃ chaṭṭhaṃ. ¹¹ B¹ pādañcali. ¹² B¹ omits hi. ¹³ B¹ parisante. ¹⁴ C¹ bhuñji corr. to bhañja, B¹ bhañci. ¹⁵ B¹ utṭhāyāsana. ¹⁶ B¹ lāludāyithero. ¹⁷ C¹ -yi, C² -yīm.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto tassa atthadhammānusāsako amacco ahosi.
 Rañño pana Pādañjali¹ nāma putto lālo² dandhaparissakkano³
 ahosi. Aparabhāge rājā kālam akāsi. Amaccā rañño mata-
 5 kiccāni katvā „taṃ rajje abhisīñcissāmā“⁴ 'ti mantayamānā
 rājaputtaṃ Pādañjalikaṃ⁵ āhaṃsu. Bodhisatto pana „ayaṃ
 kumāro lālo⁶ dandhaparissakkano, pariggahetvā taṃ abhisīñcis-
 sāmā⁷“ 'ti āha. Amaccā vinicchayaṃ sajjetvā kumāraṃ sa-
 mīpe nisīdāpetvā aṭṭhaṃ vinicchinantā na sammā vinicchiniṃsu,
 10 te asāmiḃkaṃ sāmikaṃ katvā kumāraṃ pucchimsu: „kīdisaṃ ku-
 māra suṭṭhu vinicchiniṃbā“⁸ 'ti. So oṭṭhaṃ bhañji. Bodhisatto
 „paṇḍito maññe kumāro, asammāvinicchitabhāvo tena ñāto
 bhavissatīti“⁹ maññamāno paṭhamaṃ gātham āha:

1. Addhā Pādañjali¹⁰ sabbe paññāya atirocati,
 15 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, uttariṃ¹¹ nūna passatīti. 192.

Tass' attho: ekaṃseva Pādañjali¹² kumāro sabbe amhe paññāya atirocati,
 tathā hi oṭṭhaṃ bhañjati, nūna uttariṃ aṇṇaṃ kārāṇaṃ passatīti.

Te aparasmim¹³ pi¹⁴ divase vinicchayaṃ sajjetvā aṇṇaṃ
 aṭṭhaṃ suṭṭhu¹⁵ vinicchinitvā „kīdisaṃ te deva suṭṭhu vinic-
 20 chitan“¹⁶ ti pucchimsu. So puna pi oṭṭhaṃ eva bhañji. Ath'
 assa andhabālabhāvaṃ ñatvā Bodhisatto dutiyaṃ gātham āha:

1. Nāyaṃ dhammaṃ adhammaṃ vā atthānatthaṃ ca bujjhati¹⁷,
 aṇṇiatra oṭṭhanibbhoga¹⁸ nāyaṃ jānāti kiñcanan ti. 193.

Amaccā Pādañjalikumārassa¹⁹ lālabhāvaṃ²⁰ ñatvā Bodhi-
 25 sattaṃ rajje abhisīñcimsu.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā Pādañjali²¹ Lāludāyi²² ahosi, paṇḍitāmacco²³ pana aham evā“
 'ti. Pādañjalijātakaṃ²⁴.

¹ B¹ pādañjali. ² B¹ lālo. ³ C¹ -to, B¹ dantaparissakkano. ⁴ B¹ pādañjalīnti.

⁵ B¹ āsiñcia- ⁶ C¹ pādañjali, B¹ pādañjali. ⁷ C¹ uttari, C¹ uttarima, B¹ uttari.

⁸ B¹ pādañjalīṃ. ⁹ C¹ paramim, C¹ paramim corr. to apa-. ¹⁰ B¹ omits pi.

¹¹ C¹ C¹ su. ¹² B¹ bhuñjati. ¹³ B¹ pādañjali-. ¹⁴ B¹ lāla-. ¹⁵ B¹ pādancali.

¹⁶ C¹ -yl. ¹⁷ B¹ paṇḍitāmacco. ¹⁸ B¹ pādañjali - - sattaṃ.

8. Kimsukopamañāṭaka.

Sabbhehi kimsuko diṭṭho ti. Idam Sathhā Jetavane viharanto Kimsukopamasuttantaṃ ārabha kathesi. Cattāro hi¹ bhikkhū Tathāgataṃ upasāṃkamitvā kammaṭṭhānaṃ yācimsu. Sathhā tesam kammaṭṭhānaṃ kathesi. Te² kammaṭṭhānaṃ gahetvā attano attano³ rattiṭṭhānadivāṭṭhānāni agamaṃsu⁴. Tesu eko cha phassāyatanāni⁵ parigaṇhitvā arahattaṃ pāpuṇi, eko pañcakkhandhe eko cattāro mahābhūte eko aṭṭhārasa dhātuyo⁶. Te attano attano adhigatavisesaṃ Satthu ārocesuṃ. Tatth⁷ ekassa bhikkhuno parivitakko udapādi: „imesaṃ kammaṭṭhānaṃ nibbānaṃ ekakaṃ⁸, kathaṃ sabbhehi arahattaṃ pattaṃ“ ti so Sathhāraṃ pucchi. Sathhā „kin te bhikkhu kimsukadiṭṭhabhātikehi⁹ nānattaṃ¹⁰“ ti vatvā „idaṃ no bhante kāraṇaṃ kathethā“ ti bhikkhūhi yācito atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa cattāro puttā ahesuṃ. Te ekadivasaṃ sārathim pakko-¹⁵ sitvā „mayam samaṃ kimsukaṃ daṭṭhukāmā, kimsukarukkhaṃ no dassēhīti“ āhaṃsu. Sārathi „sādhu, dassessāmīti“ vatvā catunnam pi ekato adassetvā jeṭṭhaputtaṃ tāva rathe nisīdāpetvā araṇṇaṃ netvā „ayaṃ kimsuko“ ti khāṇukorakāle¹⁰ kimsukaṃ dassesi, aparassa bālāpalāsakāle aparassa pupphita-²⁰ kāle aparassa phalitakāle. Aparabhāge cattāro pi bhātaro ekato nisinnā „kimsuko nāma kīdiso“ ti kathaṃ samuṭṭhāpetvā eko „seyyathāpi jhāmathūno“ ti āha, dutiyo „seyyathāpi nigrodharukkho“ ti, tatiyo „seyyathāpi maṃsapesīti“, catuttho „seyyathāpi sirīso“ ti te aññamaññassa kathāya aparituttā²⁵ pitu santikaṃ gantvā „deva kimsuko nāma kīdiso“ ti pucchitvā „tumhehi kim kathitaṃ“ ti vutte attanā¹¹ kathitaṃhāraṃ rañño kathesuṃ. Rājā „catuhi¹² pi¹³ tumhehi kimsuko diṭṭho, kevalaṃ vo kimsukassa¹² dassento sārathi ‘imasmiṃ kāle kimsuko

¹ C^k C^s omit hi. ² Bⁱ adds bhikkhū taṃ. ³ Bⁱ only one attano. ⁴ Bⁱ āg-.
⁵ C^k Bⁱ pas-, C^s pas- corr. to phas-. ⁶ Iⁱ adds ti. ⁷ Bⁱ pana ekaṃ. ⁸ Bⁱ kintikaṃ diṭṭhaṃ catuhi kaṇṭhabhātikehi. ⁹ C^k nānatthan. ¹⁰ B^s khāṇukakāle.
¹¹ Bⁱ -no. ¹² so all three MSS. ¹³ Bⁱ omits pi.

kīdiso' ti 'imasmim kāle kīdiso' ti vibhajitvā na pucchito, tena vo kamkhā uppannā⁴ ti vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Sabbehi kimsuko diṭṭho, kin n' ettha¹ vicikicchatha,
na hi sabbesu ṭhānesu sārathī² paripucchito ti. 194.

5 Tattha na hi sabbesu ṭhānesu sārathī³ paripucchito ti sabbehi vo kimsuko diṭṭho ti kin nu tumhe ettha vicikicchatha⁴, sabbesu ṭhānesu kimsuko p'eso, tumhehi pana na hi sabbesu sārathī paripucchito⁵, tena vo kamkhā uppannā ti.

10 Satthā imam kāraṇam dassetvā „yathā bhikkhave⁶ cattāro bhātikā vibhāgaṃ katvā apucchitattā⁷ kimsuke kamkham uppādesum evaṃ tvaṃ pi imasmim dhamme kamkham uppāde⁸ti⁶“ vatvā abhisambuddho hutvā dutiyam gātham āha:

2. Evaṃ sabbehi nāṇehi yesam dhammā ajānitā
te ve dhammesu kamkhanti kimsukasmim va bhātaro ti. 195.

15 Tass' attho: yathā te bhātaro sabbesu ṭhānesu kimsukassa adiṭṭhattā kamkhamu evaṃ sabbehi vipassanānāṇehi yesam sabbe pi hi⁹ chaphassāyatanak-khandhabhūtaḍṭubhedā dhammā ajānitā¹⁰ sotāpattimaggassa anadhiगतता अपातिविद्धा te ve¹¹ tesu phassāyatanādīdhammesu kamkhanti yathā ekasmim neva¹² kimsukasmim cattāro bhātaro ti.

20 Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā Bārāṇasirājā aham eva aho sin“ ti. Kimsukopamajātakaṃ¹³.

9. Sālakajātaka.

35 Ekaputtako bhavissasīti¹⁴. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram mahātheram ārabba kathesi. So kir' ekam kumārakaṃ pabbājetvā piḷento tattha viharati. Sāmaṇero piḷam sahitaṃ asakkonto uppabbaji. Thero gantvā upalāpeti: „kumāraka tava

¹ C^k C^s kintettha, Bⁱ kinettha? B^p kimsvettha. ² C^s -thi, Bⁱ sārathim. ³ C^k C^s -thi. ⁴ so B^p; C^k C^s vicicchatha. ⁵ Bⁱ omits ti sabbehi --- paripucchito. ⁶ Bⁱ bhikkhu te. ⁷ C^s -tatva corr. to -tattha, Bⁱ -tatthā. ⁸ C^k -deseti, Bⁱ -desisi. ⁹ Bⁱ omits yesam sabbe pi hi. ¹⁰ Bⁱ ajānanto. ¹¹ all three MSS. te neva. ¹² Bⁱ ekasmi yeva. ¹³ Bⁱ adds aṭṭhamam. ¹⁴ C^k C^s -tīti, Bⁱ -tīnti.

cīvaram tav' eva¹ bhavissati patto pi, mama santakaṃ pattacīvaram
 pi tav' eva¹ bhavissati, ehi pabbajāhīti². So „nāhaṃ pabbajissā-
 mīti“ vatvāpi punappuna³ vuccamāno pabbaji. Atha naṃ pabbajita-
 divasato paṭṭhāya puna thero viheṭhesi. So pīlaṃ asahanto puna
 uppabbajitvā anekavāraṃ⁴ yācanta⁵ pi tasmīṃ „tvam n'eva maṃ 5
 sahasi⁶ na vinā vattitum sakkosi, gaccha na pabbajissāmīti“ na pab-
 baji. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso
 suhadayo vata so dārako, mahātherassa āsayam űatvā na pabbajīti⁷.
 Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“
 ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa 10
 suhadayo pubbe pi suhadayo, ekavāraṃ etassa dosaṃ disvā na puna
 gaṇhīti⁸“ vatvā atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto kuṭumbikakule nibbattitvā vayappatto dhañña-
 vikkayena jīvikāṃ kappesi. Aññataro pi ahigunṭhiko⁹ ekaṃ 15
 makkaṭaṃ sikkhāpetvā osadhaṃ gāhāpetvā tena sappamāṃ kilā-
 pento jīvikāṃ kappesi. So Bārāṇasīyaṃ ussave ghuṭṭhe¹⁰
 ussavaṃ kilītukāmo „imaṃ mā pamajjīti“ taṃ makkaṭaṃ tassa
 vāṇijakassa¹¹ hatthe ṭhapetvā ussavaṃ kilētvā sattame divase
 tassa santikaṃ gantvā „kahaṃ makkaṭo“ 'ti pucchi. Makkaṭo 20
 sāmikassa saddaṃ sutvā va dhaññāpanato¹² vegena nikkhami.
 Atha naṃ so velupesikāya piṭṭhiyaṃ pothetvā ādāya uyyānaṃ
 gantvā ekamante bandhitvā niddaṃ okkami. Makkaṭo tassa
 niddāyanabhāvaṃ űatvā attano bandhanaṃ mocetvā palāyitvā
 ambarukkhaṃ āruya ambapakkaṃ khāditvā aṭṭhiṃ¹³ ahigun- 25
 ṭhikassa¹⁴ sarīre pātesi. So pabujjhivā ullokento taṃ disvā
 „madhuravācāya taṃ¹⁵ vañcetvā rukkhā otāretvā gaṇhissāmīti“
 taṃ upalālento¹⁶ paṭhamaṃ gātham āha:

1. Ekaputtako bhavissasi

tvañ ca no hessasi issaro kule,

80

¹ so BP; C^k C^s tam eva, B^t tattheva. ² B^t punappunnaṃ. ³ C^k C^s atheka-
 vāraṃ. ⁴ B^t yojente. ⁵ B^t saha vasitum. ⁶ B^t upagacchatīti. ⁷ C^s -gunṭhiko,
 B^t -kuṇḍiko. ⁸ B^t samghuṭṭhe. ⁹ C^k C^s vāni-, B^t dhaññāvāni-. ¹⁰ B^t dhañ-
 ñāp-. ¹¹ B^t aṭṭhihi. ¹² B^t kuṇḍikassa. ¹³ B^t naṃ. ¹⁴ C^s B^t -lento.

oroḥa dumasā Sālaka,
ehi dāni gharāṃ vajemase ti. 196.

Tass' attho: tvaṃ mayhaṃ¹ ekaputtako bhavissasi kule ca² me bhogaṇaṃ
issaro, etasmā³ rukkhā otara, ehi ambhākaṃ gharāṃ gamissāma, Sālaka⁴ 'ti
5 nāmena ālapanto⁵ āha.

Taṃ sutvā makkhaṭo dutiyaṃ gātham āha:

2. Nanu maṃ hadaye 'timaññasi
yaṃ ca hanasi⁶ maṃ⁷ veluyatṭhiyā,
pakkambavane ramāmase,
10 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhan ti. 197.

Tattha nanu maṃ hadaye timaññasīti nanu tvaṃ maṃ hadaye ati-
maññasi, suhadayo ayaṃ ti maññasīti attho, yaṃ ca maṃ hanasi⁸ velu-
yatṭhiyā⁹ ti yaṃ evaṃ atimaññasi yaṃ ca velupesikāya hanasi, tenāhaṃ nā-
gacchāmi¹⁰ dīpeti. Atha naṃ mayāṃ imasmiṃ vane pakkambavane ramāmase,
15 gaccha tvaṃ gharakaṃ yathāsukhan ti

vatvā uppatitvā vanaṃ pāvisi, ahigunṭhiko¹⁰ pi anattamano
attano¹¹ gehaṃ agamāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ¹² āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
makkhaṭo sāmaṇero ahoṣi, ahigunṭhiko mahāthero, dhaññavāṇijo pana
20 aham evā“ 'ti. Sālakajātakaṃ¹³

10. Kapijātaka.

Ayaṃ isi¹⁴ upasamasamūname¹⁵ rato ti. Idam Satthā
Jetavane viharanto ekaṃ kuhakaṃ¹⁶ bhikkhuṃ ārabha kathesi.
Tassa hi kuhakabhāvo bhikkhūsu pākaṭo jēto. Dhammasabhāyaṃ
25 kathaṃ samutṭhāpesuṃ: „āvuso asuko bhikkhu niyyānike Buddhāsane
pabbajitvā kuhakavattam pūretīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha

¹ B¹ omits mayhaṃ. ² C² C² ce. ³ B¹ etambā. ⁴ B¹ mahalakā. ⁵ B¹ -pento.
⁶ C² haṇasi, C² hanasi corr. to haṇasi. ⁷ B¹ yaṃ ca maṃ hanasi. ⁸ C² yaṃ ca
ma hanasi corr. to yaṃ ca haṇasi. ⁹ C² C² veluyatṭhiyā. ¹⁰ B¹ -kunṭhiko. ¹¹ B¹
omits gehaṃ. ¹² B¹ dhammade-. ¹³ B¹ adds navamaṃ. ¹⁴ C² B¹ isi. ¹⁵ B¹
sahyame. ¹⁶ B¹ -ka.

bhikkhave etarahi kathāya sannisinā¹ ti pucchitvā „imāya nāmā²“
'ti vutte „na bhikkhave esa bhikkhu idān' eva kuhako, pubbe pi
kuhako va³ aggmattassa⁴ kārāṇa makkato hutvā kohaṇṇam akāsīti“
vaṭṭvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo- 5
dhisatto Kāsiraṭṭhe⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto
puttassa ādhāvitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle brāhmaṇiṇi mā-
tāya⁶ puttāṃ aṃkenādāya Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ
pabbajitvā tam pi puttāṃ tāpasakumārakaṃ⁷ katvā paṇṇasālāya
vāsaṃ kappesi. Vassārattasamaye acchinnadhāre⁸ deve vas- 10
sante makkato sītapīlito dante khādanto kampento vicarati.
Bodhisatto mahante dārukkhandhe āharitvā aggiṃ katvā mañ-
cake nipajji. Puttako pi 'ssa pāde parimajjamāno nisīdi. So
makkato ekassa matatāpasassa⁹ santakāṇi vakkalāṇi nivāsetvā
ca pārūpitvā¹⁰ ca ajinacammaṃ ekaṃsaṃ¹¹ katvā kācakamaṇḍa- 15
lūṃ¹² ādāya isivesena gantvā paṇṇasāladvāre aggiṣṣa¹³ kārāṇa
kuhanakammaṃ katvā aṭṭhāsi. Tāpasakumārako¹⁴ taṃ disvā
„tāta tāpaso eko sītapīlito kampamāno tiṭṭhati, idha naṃ pako-
satha, viśivessatīti“¹⁵ pitaraṃ āyācanto¹⁶ paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Ayaṃ isi upasamasāmyame rato 20
- santiṭṭhati sisirabhayena¹⁷ aṭṭito,
- handā ayaṃ pavisatu 'maṃ agārakaṃ,
- vinetu sītaṃ darathaṃ ca kevalaṃ ti. 198.

Tattha upasamasāmyame rato ti rāgādīkilesaupasame¹⁸ ca sīlasā-
myame¹⁹ ca rato, santiṭṭhatīti so tiṭṭhati, sisirabhayena¹⁷ 'ti vātavuṭṭhi- 25
janītassa sisirassa¹⁸ bhayena, aṭṭito ti pīlito, pavisatu maṃ ti pavisatu
imaṃ, kevalaṃ ti sakalaṃ anavasesaṃ.

Bodhisatto puttassa¹⁹ vacanaṃ sutvā utṭhāya olokento
makkatabhāvaṃ ñatvā dutiyaṃ gātham āha:

¹ B¹ yeva. ² C² -mantassa. ³ B³ kāsikaraṭṭhe. ⁴ C⁴ mātāya. ⁵ B⁵ -raṃ. ⁶ C⁶
-dhare, B⁶ acchinnadhāre. ⁷ C⁷ matakātāp-. ⁸ B⁸ pārūpitvā. ⁹ B⁹ ekaṃse. ¹⁰ C¹⁰
kājakamaṇḍalūṃ corr. to kācakamaṇḍalūṃ, B¹⁰ kākamaṇḍala, B¹⁰ kājakamaṇḍalūṃ.
¹¹ B¹¹ aggi. ¹² B¹² tāpasakumāro. ¹³ C¹³ vī-, B¹³ viśippissatīti. ¹⁴ B¹⁴ yācanto.
¹⁵ B¹⁵ sītabhayena. ¹⁶ B¹⁶ -mena. ¹⁷ B¹⁷ sītabhayenā ¹⁸ B¹⁸ sītassa. ¹⁹ B¹⁹ putta.

2. Nāyaṃ isi¹ upasamasamīyame rato,
 kapī ayaṃ dumavarasākhagocaro,
 so dūsako rosako cāpi jammo,
 sace vaje imam pi dūsaye² gharan ti. 199.

5 Tattha dumavarasākhagocaro ti dumavarānaṃ sākhagocaro, so dūsako rosako cāpi jammo ti so esa³ gatagatāṭṭhānassa dūsanato dūsako, ghaṭṭanatāya rosako, lāmakabhāvena jammo, sace vaje ti yādisaṃ paṇṇasālaṃ sa vaje⁴ paviseyya sabbaṃ uccārapassāvakarapena⁵ ca aggidānena ca dūseyyā 'ti⁶.

Evañ ca⁷ vatvā Bodhisatto ummukaṃ⁸ gahetvā taṃ⁹ san-
 10 tāsetvā¹⁰ palāpesi. So uppatitvā vanaṃ paccakkhanto¹¹ va
 tathā pakkhanto va¹² ahosi, na puna taṃ ṭhānaṃ agamāsi. Bo-
 dhisatto abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā tāpasakumāra-
 kassa¹³ kasiṇaparikkamaṃ ācikkhi, so ca¹⁴ abhiññā ca samā-
 pattiyo ca uppādesi. Te ubho pi aparihīnājjhānā Brahmalo-
 15 parāyanā ahesuṃ.

Satthā „na bhikkhave idān¹⁵ eva¹⁵ porānato paṭṭhāya p¹ esa ku-
 hako yevā¹⁶ 'ti imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhānesi: (Saccapariyosāne keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci
 anāgāmino ahesuṃ) „Tadā makkato kuhako bhikkhu ahosi, putto
 20 Rāhuḷo, pitā aham evā¹⁷ 'ti. Kapijātakaṃ¹⁷. Sigālavaggo dasamo.
 Dukanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā.

¹ C¹ isin, B¹ isi. ² B¹ dūsasso. ³ C¹ ye eka, B¹ B² so evaṃ. ⁴ C¹ C² avaje in the place of savaje, B² avase. ⁵ B¹ -kā-. ⁶ B¹ adds attho. ⁷ B¹ adds pana. ⁸ C¹ C² ummukaṃ, B¹ umpakkaṃ. ⁹ C¹ B¹ omit taṃ. ¹⁰ B¹ santāpetvā. ¹¹ C¹ pakkhanto. ¹² B¹ vanaṃ pakkhanto va ahosi in the place of vanaṃ paccakkhanto va tathā pakkhanto va. ¹³ B¹ -rassa. ¹⁴ B¹ so pi. ¹⁵ C¹ C² omit idāneva. ¹⁶ B¹ dhammade-. ¹⁷ B¹ adds dasamaṃ.

III. TIKANIPĀTA.

1. SAMKAPPAVAGGA.

1. Samkappajātaḁa.

Samkapparāgadhoteṇā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 ukkaṇṭhitabhikkhum¹ ārabba kathesi. Sāvattihinagaravāsī² kir' 5
 esa³ kulaputto ratanasāsane⁴ uram datvā pabbajito⁵ ekadivasam Sā-
 vatthiyam piṇḍāya caranto ekaṁ alaṁkatapaṭiyattam itthim disvā up-
 pannakāmarāgo anabhirato cari⁶. Tam enaṁ⁷ ācariyupajjhāyādayo⁸
 disvā⁹ anabhiratikāraṇaṁ pucchitvā vibbhamitukāmaabhāvam assa űatvā
 „āvuso, Satthā nāma rāgādikilesapiṭitānaṁ¹⁰ kilese hāretvā¹¹ saccāni 10
 pakāsetvā sotāpattiphalāṇi deti, ehi tam Satthu santikaṁ nessāmā"
 'ti ādāya agamaṁsu Satthārā ca¹² „kin nu kho bhikkhave aniccha-
 mānakaṁ űeva bhikkhum gahetvā āgat' atthā¹³ 'ti vutte tam atthaṁ
 ārocesuṁ. Satthā „saccaṁ kira tvaṁ bhikkhu ukkaṇṭhito¹⁴ ti puc-
 chitvā „saccan¹⁵ ti vutte „kimkāraṇā¹⁶ ti pucchi. So tam atthaṁ 15
 ārocesi. Atha naṁ Satthā „itthiyo nāṁ' etā bhikkhu pubbe jhāna-
 balena¹⁴ vikkhambhitakilesānaṁ visuddhasattānaṁ pi saṁkilesaṁ¹⁵
 uppādesuṁ, tādisā¹⁶ tucchapuggalā¹⁶ kimkāraṇā na saṁkilissanti, visud-
 dhāpi sattā saṁkilissanti, uttamayasasamaṅgino pi āyasyaṁ pāpuṇ-
 anti pag eva aparisuddhā, Sineru-kampanavātō¹⁷ purāṇapaṇṇasaṭaṁ¹⁶ 20

¹ B¹ ukkaṇṭhitabhāvaṁ. ² C^k B¹ B² -si. ³ B¹ kira eko, B² kira ko. ⁴ B¹ omits ratana, B² tena sāsane. ⁵ B¹ pappajjitvā. ⁶ B¹ B² vicari. ⁷ C^k C² etaṁ. ⁸ C^k -jjhādayo, C² -cchādayo, C² dupl.: -jjhādayo, B¹ bhāvāyajjhāyādayo. ⁹ B¹ omits disvā. ¹⁰ B¹ kāmarāgādī-. ¹¹ B¹ pahāretvā, B² kilesaṁ hāritvā. ¹² B¹ omits ca. ¹³ B¹ B² add bhante. ¹⁴ B¹ B² phalena. ¹⁵ B¹ B² -so. ¹⁶ all four MSS. -am. ¹⁷ B¹ -kamavātō, B² -kampanakato. ¹⁸ B¹ -paṇṇachattam.

kin na kampessati¹, bodhitale nisīditvā abhisambujjhanakasattam²
 ayaṃ kilesa ālolesi, tādisaṃ kin na āloṇessatīti³ vatvā tehi yācito
 atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 5 dhisatto asīti koṭivibhave brāhmaṇamahāsālakule nibhattitvā
 vayappatto Takkaṣilāyaṃ sabbasippāni uggaṇhitvā Bārāṇasim
 paccāgantvā katadārapariggaho⁴ mātāpitunnaṃ accayena tesam
 petakiccāni⁵ katvā hiraññolokanakammaṃ karonto „idaṃ dhanam
 paññāyati, yehi pan' etaṃ sambhūtaṃ⁶ te na paññāyantīti“
 10 āvajjanto⁷ samvegappatto ahoṣi, sarīrā sedā muccimsu. So
 gharāvāse ciraṃ vasanto mahādānaṃ datvā kāme pahāya as-
 sumukhaṃ nātisaṃghaṃ pariccajitvā Himavantaṃ pavisitvā⁸
 ramaṇīye padese paṇṇasālaṃ māpetvā uñchācariyāya⁹ vanamūla-
 phalāphalādīhi¹⁰ yāpento nacirass' eva abhiññā ca samāpattiyo
 15 ca uppādetvā jhānakīlaṃ kīlanto ciraṃ vasitvā cintesi: „ma-
 nussapathaṃ gantvā loṇambilaṃ upasevissāmi, evaṃ me sarī-
 raṃ c' eva thiraṃ bhavissati jaṃghāvihāro¹¹ ca¹² kato bhavis-
 sati, ye ca¹³ mādisassa silavantassa¹⁴ bhikkhaṃ vā dassanti abhi-
 vādanādīni vā karissanti te saggaṇṇaṃ¹⁵ pūressantīti“ so Hi-
 20 mavantā otaritvā anupubbena cārikaṃ¹⁶ caramāno Bārāṇasim¹⁷
 patvā suriyatthagamanavelāya¹⁸ vasanaṭṭhānaṃ olokeno rājuy-
 yānaṃ¹⁹ disvā „idaṃ paṭisallānasārappaṃ, ettha vasissāmīti“
 uyyānaṃ pavisitvā aññatarasmiṃ rukkhamaṇe nisinna jhāna-
 sukhena rattim khetvā punadivase katasarīrapaṭijaggano
 25 pubbaṇhasamaye²⁰ jaṭṭajinaṇṇakālāni saṇṭhapetvā bhikkhābhā-
 janaṃ ādāya santindriyo santamānaso iriyāpathasampanno
 yugamattadaso²¹ hutvā sabbākārasampannāya attano rūpasiriya

¹ B¹ kammeyyāti, B² ki nu kampeyyāti. ² B¹ abhibujjhanakasaddam. ³ B¹ kata-
 puttadāra-, B² tattha puttā-. ⁴ B¹ mataṃ kiccāni, B² matakkic-. ⁵ B¹ sambhūtaṃ,
 B² sambhataṃ. ⁶ C¹ C² āvajjento. ⁷ B¹ B² add isipappajjam pappajjitvā. ⁸ C¹
 uñchā- corr. to uñja-, C² uñjā-, B¹ uechā-. ⁹ C² -mūlaphalādīhi, B¹ B² vana-
 mūlaphalādīhi. ¹⁰ B¹ jaṃgha-, B² jaṃga. ¹¹ B¹ B² add me. ¹² O¹ C² va. ¹³
 B¹ B² silasampannassa. ¹⁴ B¹ saggaṃ, B² sakkapūreṃ. ¹⁵ B¹ carikaṃ, B² carākaṃ.
¹⁶ C¹ -sim. B¹ B² -sī. ¹⁷ B¹ suriyattaṅga-. ¹⁸ B¹ omits raj. ¹⁹ B¹ puppaṇha-
 samantare yeva. ²⁰ O¹ -mattādaso, B¹ B² yuggamattadassano.

lokassa vilocanāni ākaḍḍhento¹ nagaram² pavisitvā bhikkhāya caranto rañño nivesanadvāram pāpuṇi.. Rājā mahātale caṃkamanto vātapānantarena Bodhisattam disvā iriyāpathasmim yeva³ pasīditvā „sace santadhammo nām⁴ atthi⁵ imassa tena abbhantare⁶ bhavitabban“ ti cintetvā „gaccha tam⁷ tāpasam 5 ānehīti“ ekam amaccam ānāpesi. So gantvā vanditvā bhikkhābhājanam gahetvā „rājā bhante tam pakkosātīti“ āha. Bodhisatto „mahāpuṇṇā⁸, amhe rājā na jānātīti“ āha. „Tena hi bhante yāvāham āgacchāmi tāva idh⁹ eva hothā“ 'ti vatvā rañño ārocesi. Rājā „amhākam kulūpakatāpasō¹⁰ n' atthi, 10 gaccha¹⁰ tam ānehīti“ sayam pi vātapānena hattham pasāretvā vadanto „ito etha bhante“ ti āha. Bodhisatto amaccassa hatthe bhikkhābhājanam datvā mahātalam abhirūhi¹¹. Atha nam rājā vanditvā rājpallamke nisīdāpetvā attano sampāditehi yāgukhajjakabhattehi parivisitvā katabhattakiccam pañham 15 pucchi, pañhavyākaraṇena¹² bhīyosomattāya¹³ pasīditvā vanditvā¹⁴ „bhante tumhe katthavāsikā, kuto āgat' atthā“ 'ti pucchitvā „Himavantavāsikā¹⁵ mayam mahārāja, Himavantā¹⁶ āgatā“ ti vutte puna „kimkāraṇā“ ti pucchitvā „vassārattakāle¹⁷ mahārāja nibaddhavāso¹⁸ nāma laddhum vaṭṭatīti“ vutte 20 „tena hi bhante rājuyyāne vasatha, tumhe ca¹⁹ catupaccayehi²⁰ na kilamissatha, ahañ ca saggasamvattanikam puṇṇam pāpuṇissāmīti²¹“ paṭiṇṇam gahetvā bhuttaṭpātarāso Bodhisatten²² eva²² saddhim uyyānam gantvā paṇṇasālam kāretvā caṃkamam māpetvā sesāni pi rattitṭhānadivātṭhānādini sampādetvā pab- 25 bajitaparikkhāre paṭiyādetvā „sukhena vasatha bhante“ ti uyyānapālam sampaticchāpesi. Bodhisatto tato paṭṭhāya

¹ B¹ -ākappento, B² -ḍḍhanto. ² C¹ C² -ram. ³ B¹ B² -eva. ⁴ C² B² nāma atthi, B¹ nāma satti. ⁵ C¹ imassanto abbhantare, B¹ imassa tena abbhantarena. ⁶ B¹ omits tam, C² gacchantam, B² gaccha tvañ. ⁷ C¹ pakkosātī, B¹ pakkosahīti. ⁸ B¹ -paṇṇā, B² -puṇṇam. ⁹ C² kulūpaga-, B¹ kulupake-. ¹⁰ C² gaccham corr. to gaccha. ¹¹ C² -ruhi. ¹² B¹ pañhavyāka-. ¹³ C¹ bhīyyo-, B¹ bhīyyo-. ¹⁴ B¹ omits vanditvā. ¹⁵ B¹ -te-. ¹⁶ B¹ B² -tato. ¹⁷ B¹ vassāvutta-. ¹⁸ B¹ B² nibandha-. ¹⁹ B¹ B² omits ca. ²⁰ B¹ B² catūhi paccayehi, C¹ catuppa-. ²¹ B¹ B² saṃpāpuṇissāmīti. ²² B¹ B² -ttena.

dvādasa saṁvaccharāni tatth' eva vasi. Ath' ekadivasam rañño
 paccanto kupito¹. So tassa vūpasamanatthāya gantukāmo
 devīm āmantetvā „bhadde tayā vā mayā vā nagare ohīyitum'
 vaṭṭatīti“ āha. „Kim nissāya kathetha devā“ 'ti. „Sīlavanta-
 5 tāpasam' bhadde“ 'ti. „Deva nāhaṁ tasmīm pamajjissāmi',
 amhākaṁ ayyassa² paṭijagganaṁ mama bhāro, tumhe nirāsamkā
 gacchathā“ 'ti. Rājā nikkhamitvā gato, devī pi kho³ Bodhi-
 sattaṁ tath' eva sakkaccaṁ upaṭṭhahi⁴. Bodhisatto pana rañño
 gatakāle nibaddhavelāya⁵ āgantvā attano rucitāya⁶ velāya rā-
 10 janivesanaṁ gantvā bhattakiccaṁ karoti⁷. Ath' ekadivasam Bo-
 dhisatte⁸ aticirāyante devī sabbam khādaniyabhojanīyaṁ⁹
 paṭiyādetvā nahātvā¹⁰ alaṁkaritvā¹¹ nīcamañcakaṁ¹² paññāpetvā
 Bodhisattassa āgamaṇaṁ olokayamānā maṭṭasāṭakaṁ¹³ sithilaṁ
 katvā nivāsetvā¹⁴ nipajji. Bodhisatto pi velaṁ sallakkhetvā
 15 bhikkhābhājanam ādāya ākāseṇa gantvā mahāvātapānadvāraṁ
 pāpuṇi¹⁵. Tassa vakkalisaddam sutvā sahasā utṭahamānāya
 deviya pītakamaṭṭasāṭako bhassittha¹⁶. Bodhisatto visabhāgā-
 rammaṇaṁ¹⁷ indriyāni bhinditvā subhavasena olokesi. Ath'
 20 assa jhānabalena sannisinno pi kilesa karaṇḍake pakkhittāsīviso
 viya phaṇaṁ katvā utṭhahi, khīrarukkhasa vāsiyā ākoṭitakālo¹⁸
 viya ahosi, kilesuppādanena¹⁹ sah' eva jhānāni pariha-
 yimsu, indriyāni aparisuddhāni²⁰ ahesum, sayam pakkhac-
 chinnaṁkāko²¹ viya ahosi. So pubbe viya nisīditvā²² bhatta-
 kiccaṁ hi²³ kātum nāsakkhi²⁴, nisīdāpiyamāno²⁵ pi na nisīdi.
 25 Ath' assa devī sabbam khādaniyaṁ²⁶ bhojanīyaṁ²⁷ bhikkhā-

¹ B¹ kupitto. ² C² ohīyaturū, C² ohīyitum, B¹ B² ohīyitum. ³ B¹ B² sīla-
 vantaṁ. ⁴ C² pavaḥ-, B¹ pappajjissam, B² pamaḥjeyam. ⁵ B¹ ayya, B² ayya-
 kassa. ⁶ B¹ omits kho. ⁷ B¹ upaṭṭhāsi, B² upaṭṭhāhi. ⁸ B¹ nibandham-, B²
 nibandha. ⁹ B¹ rucitāya. ¹⁰ B¹ aṇṇāsi. ¹¹ C² C² R¹ -satto. ¹² C² R² -niyabho-
 janiyaṁ, C² -niyabhojanīyaṁ corr. to -niyabhojanīyaṁ, B¹ -niyaṁbhojanīyaṁ. ¹³
 B¹ B² nahātvā. ¹⁴ C² omits nahātvā alaṁkaritvā. ¹⁵ B¹ omits nīca. ¹⁶ B¹ B² ma-
 ṭṭha-. ¹⁷ C² R¹ B² omits nivāsetvā. ¹⁸ B¹ B² sampāpuṇi. ¹⁹ B¹ deviya sarirā
 maṭṭhasāṭamko bhassī, B² deviya dāhiritamaṭṭhasāṭako. ²⁰ B¹ B² add disvā. ²¹
 C² ākoṭikālo, B¹ ākoṭikakālo. ²² C² C² add ceva. ²³ B¹ B² aparipunnāni. ²⁴
 B¹ pattachinda-, B² pakkhacchanda-. ²⁵ B¹ anisī-. ²⁶ B¹ B² omits hi. ²⁷ B¹ na
 sakkhi. ²⁸ B¹ nisīdi ti vuccamāno, B² nisīdāhi ti pucchamāno. ²⁹ so all four MSS.

bhājane¹ yeva pakkhipi, yathā ca pubbe bhattakiccaṃ katvā
 sīhapañjarena² nikkhamitvā ākāsen³ eva⁴ gacchati evaṃ⁵ tam
 divasaṃ⁶ gantum nāsakkhi, bhattaṃ pana⁷ gahetvā mahānisse-
 niyā⁸ otaritvā uyyānaṃ agamāsi. Devī pi⁹ tassa attani paṭi-
 baddhacittataṃ¹⁰ aññāsi. So uyyānaṃ gantvā bhattaṃ abhuñ- 5
 jitvā va heṭṭhāmañce nikkhipitvā „deviyā evarūpā hatthasobhā
 pādasobhā evarūpaṃ kaṭipariyosānaṃ evarūpaṃ ūrulakkhaṇaṃ“
 ti ādīni vippalapanto sattāhaṃ nipajji. Bhattaṃ pūtikaṃ¹¹
 ahoṣi nīlamakkhikāparikinnaṃ¹². Atha rājā paccantaṃ vūpa-
 sametvā paccāgato. Alaṃkatapaṭiyattaṃ nagaraṃ padakkhiṇaṃ 10
 katvā rājanivesanaṃ āgantvā¹³ va „Bodhisattaṃ passissāmīti“
 uyyānaṃ gantvā ukkalāpaṃ¹⁴ assamapadaṃ disvā „pakkanto
 bhavissatīti“ paṇṇasālāya dvāraṃ vivaritvā antopaviṭṭho. Tam¹⁵
 nipannakaṃ disvā „kenaci aphāsukena bhavitabban“ ti pūti-
 bhattaṃ chaḍḍāpetvā¹⁶ paṇṇasālaṃ paṭijaggitvā¹⁷ „bhante kin 15
 te aphāsukan“ ti pucchi. „Viddho smi mahārājā“ ti. Rājā
 „mama paccāmittehi mayi okāsaṃ alabhantehi ‘piyaṭṭhānaṃ assa
 dubbalaṃ karissānā’ ti āgantvā esa viddho bhavissati maññe“
 ti sarīraṃ parivattetvā viddhaṭṭhānaṃ olovento vedhaṃ¹⁸ adisvā
 „kattha viddho si bhante“ ti pucchi. Bodhisatto „nāhaṃ ma- 20
 hārājā aññena viddho, ahaṃ pana attanā va attānaṃ hadaye
 vijjhin“ ti vatvā utṭhāya āsane¹⁹ nisīditvā²⁰ imā gāthā avoca:

1. Saṅkapparāgadhotena²⁰ vitakkanisitena ca
 nālaṃkatena²¹ bhaddena²² na usukārakatenā²³ ca 1.
2. Na kaṇṇāyatamuttēna²⁴ nāpi²⁵ morūpasevinā
 ten’ amhi hadaye viddho sabbaṅgaparidāhinā²⁶. 2.

¹ Bī omits bhikkhā. ² Bī -pañcare, Bḍ -pañcarena. ³ Bī ākāse yeva ⁴ Ck evan.
⁵ Bī tā disaṃ. ⁶ Bī Bḍ bhattabhājanaṃ. ⁷ Ck Cḥ -niyā, Bī mahānisseniya. ⁸ Bī
 Bḍ pana. ⁹ Ck -cittantaṃ, Cḥ -cittantaṃ corr. to -cittataṃ, Bī Bḍ paṭibandhacittaṃ.
¹⁰ Bī -pūtikaṃ. ¹¹ Ck Cḥ -paripuṇṇā, Bḍ -kāhiparittipū. ¹² Bī Bḍ anūgaṃitvā.
¹³ Cḥ ukklāpaṃ, Bī Bḍ ullāpaṃ. ¹⁴ Ck tan. ¹⁵ Ck Bī chaḍḍā-. ¹⁶ Bī paṭijaggā-
 petvā. ¹⁷ Bī Bḍ viddhaṭṭhānaṃ. ¹⁸ Bī Bḍ omit āsane. ¹⁹ Bī nisīdāpetvā. ²⁰ Bī
 -rāgamohena ²¹ Ck Cḥ nālaṃkata, Bḍ nevālaṃka-. ²² Bī Bḍ bhaddena. ²³ Ck
 yusukā-, Bī usukā-, Cḥ susukā- corr. to na yusukā-. ²⁴ Bī nakāṇṇāyatana-
 muttēna. ²⁵ Ck omits nā, Cḥ Bḍ na pi. ²⁶ Bī -paridāhinā.

a. Āvedhañ' ca na passāmi yato ruhiram assave',
yāva ayonisocittam, sayam me' dukkham ābhatan ti. 3.

Tattha samkapparāgadhonā⁴ 'ti kāmavitakkasampayuttarāgadhona⁴, vitakkanisitena⁵ cā 'ti ten' eva rāgodakena vitakkapāsāpe⁶ nisitena
5 nālaṃkatena⁷ bhaddenā⁸ 'ti n' eva alaṃkatena bhaddena⁹, analaṃkatena¹⁰
bībhacchenā¹¹ 'ti attho, na usukārakatena¹² cā¹³ 'ti usukārehi pi akatena,
na kaṇṇāyatamuttanā¹⁴ ti yāva¹⁵ dakkhiṇakappaṇacūlikam¹⁶ ākaḍḍhitvā¹⁷
amuttakena, nāpi¹⁸ morūpasevinā¹⁹ ti morapattagajjhapattādīhi²⁰ akatū-
pasevanena, tenamhi hadaye viddho ti tena kilesakaṇḍenāham²¹ hadaye
10 viddho, sabbaṅgaparidāhinā²² ti sabbāni²³ aṅgāni paridahanasamatthena,
mahārāja²⁴ tena kilesakaṇḍena hadaye²⁵ viddhakālato paṭṭhāya mama aggipadit-
tāni²⁶ va²⁷ sabbāni aṅgāni dayhantīti dasseti, āvedhañ²⁸ ca na passāmiti
viddhaṭṭhāne vanañ ca²⁹ na passāmi³⁰, yato ruhiram assave³¹ ti yato me
āvedhato³² lohitaṃ pagghareyya³³ taṃ na passāmiti attho, yāva ayoniso-
15 cittan ti ettha yāva 'ti daḥhatthe nipāto, ativiya daḥhaṃ katvā ayonisocittam
vaḍḍhitan ti attho, sayam me³⁴ dukkhamābhatan ti attanā va mayā attano
dukkham ābhatan ti.

Evam Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi rañño dhammaṃ de-
setvā rājānaṃ paṇṇasālato bahikatvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā
90 naṭṭhaṃ³⁵ jhānaṃ uppādetvā paṇṇasālāya nikkhamitvā ākāse
nisinno rājānaṃ ovaditvā³⁶ „mahārāja ahaṃ Himavantam eva
gamissāmiti³⁷“ vatvā „na sakkā bhante gantun“ ti vuccamāno
pi „mahārāja mayā idha vasantena evarūpo vippekāro patto³⁸,
idāni na sakkā idha vasitun“ ti rañño³⁹ yācantass' eva ākāse
95 uppatitvā Himavantaṃ gantvā⁴⁰ yāvatāyukaṃ tathā Brahma-
lok-ūpago ahosi.

¹ B' avaddhañ, C* C' B' āvedhañ. ² B' ruhiraṃ pasave. ³ C' sayāme corr. to sayameva, B' ayame. ⁴ B' -rāgamohenā. ⁵ B' B' -nisi-. ⁶ B' pāsāpa, B' -pāsādena. ⁷ C* C' nālaṃkata, B' nevālaṃkata. ⁸ B' B' bhaddenā. ⁹ B' bhaddena. ¹⁰ B' alaṃkatena, C' alaṃkatena corr. to analaṃ-, B' alaṃkatena. ¹¹ B' vīgatena, B' vinicchenā. ¹² B' na usukārakatena, B' usukārakatena and omits na. ¹³ C* C' omīti cā. ¹⁴ B' B' kaṇṇāyatanaṃuttanā. ¹⁵ B' yā. ¹⁶ B' takkhaṇakappaṇacūlikam. ¹⁷ B' ātamitvā. ¹⁸ C* C' na pi. ¹⁹ B' morapasevitena. ²⁰ C' B' -dīhi. ²¹ B' -kaṇḍena, B' -kaṇḍakenāham. ²² C* B' -dāhinā. ²³ B' sabba. ²⁴ B' omits mahārāja. ²⁵ B' adds viddhaddhomhi. ²⁶ B' aṅgaṇattāni, B' aggiparittāni. ²⁷ B' ca, B' omits va. ²⁸ C' B' āvedhañ, B' āveddhañ. ²⁹ B' viddhaṭṭhāneva uñca. ³⁰ B' -miti. ³¹ B' ruhiraṃpassate. ³² B' bhaveti, B' āvedhā. ³³ B' lohitaḥpagghareyya. ³⁴ C' sayameva, B' sayam me. ³⁵ B' raṭṭhaṃ. ³⁶ B' B' ovādetvā. ³⁷ B' -māti. ³⁸ B' adds hutvā. ³⁹ B' omits rañño, C' ramhā. ⁴⁰ B' adds tatta, B' tattha.

Satthā imaṃ desanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu arahatte paṭiṭṭhāsi², keci sotāpannā keci sakadāgāmino keci anāgāmino³ ahesuṃ) „Tadā rājā Ānando ahoṣi, tāpasso pana aham evā“⁴ ti. Saṃkappa-jātakaṃ⁴.

5

2. Tilamuṭṭhiĵātaka.

Ajjāpi metāṃ manasīti⁵. Idam Satthā Jetavane viharanto aṇṇataram kodhanaṃ⁶ ārabba kathesi. Aṇṇatara kira bhikkhu kodhano ahoṣi upāyāsabahulo, appam pi vutto samāno kuppi abhisajji, kopāṇ ca dosaṇ ca appaccayaṇ ca pātvakāsi⁷. Dhamma- 10
sabhāyaṃ bhikkhū⁸ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko nāma bhikkhu kodhano upāyāsabahulo uddhane pakkhittaloṇaṃ viya tatataṭṭa-
yanto⁹ vicarati. evarupe nikkodhane¹⁰ sāsane pabbajitvā¹¹ kopamattam¹²
pi niggaṇhituṃ na sakkotīti¹³. Satthā taṃ¹⁴ sutva ekaṃ bhikkhuṃ
pesetvā taṃ bhikkhuṃ pakkosāpetvā „saccaṃ kira tvaṃ bhikkhu 15
kodhano“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „na bhikkhave idān’
eva pubbe p’ āyaṃ¹⁵ kodhano va¹⁶ ahoṣīti¹⁶“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente tassa
putto Brahmadattakumāro nāma ahoṣi. Porāṇakarājāno¹⁷ ca
attano putte „evam¹⁸ ete nihatamānadappā¹⁹ sītunhakkhamā 20
lokacārītaññū ca bhavissantīti²⁰“ attano nagare disāpāmokkhe
ācariye vijjamāne pi sippuggaḥaṇatthāya dūre tiro raṭṭham²¹
pesenti. Tasmā so pi rājā soḷasavassapadesikaṃ²² puttāṃ
pakkositvā²³ ekatalikaupāhanā²⁴ ca paṇṇacchattaṇ ca kaḥapa-
ṇasahassaṇ ca datvā „tāta Takkasilaṃ gantvā sippaṃ ug- 25

¹ C^o Bⁱ B^d dhammade-. ² Bⁱ paṭiṭṭhāhi. ³ Bⁱ B^d add keciarabanta. ⁴ Bⁱ B^d add paṭhamam. ⁵ Bⁱ sarasīti, B^d panasīti. ⁶ Bⁱ B^d add bhikkhuṃ. ⁷ C^o appaṇ-
caccayaṇica - - corr. to appaccayaṇica - -, C^o appaṇica pātvākāsi corr. to appac-
cayaṇica pātvākāsi, Bⁱ appaṇica appaṇicayamāno akāsi, B^d appaccayamāno patvākāsi.
⁸ Bⁱ B^d athekadivasaṃ bhikkhu dhammasabhāyaṃ. ⁹ Bⁱ kaṭṭayanto, B^d pakāṭāb-
bhaṭṭayanto. ¹⁰ Bⁱ evarūpena kodhena, B^d evarūpe nikkodha. ¹¹ Bⁱ B^d pappajjito
samāno. ¹² Bⁱ kodhamattam, B^d kodhanamatta. ¹³ Bⁱ B^d tesam kathaṃ. ¹⁴ Bⁱ
pi ayaṃ. ¹⁵ C^o ti crossed out, Bⁱ B^d yevā. ¹⁶ Bⁱ B^d omit ahoṣi. ¹⁷ C^o purā-
ṇarā-. ¹⁸ C^o C^o evam, B^d evammete. ¹⁹ Bⁱ niḥitamānaṃdaṇḍā, B^d niḥitamā-
nampo. ²⁰ Bⁱ lokacārītaṇ ca jānissantīti. ²¹ Bⁱ tiro raṭṭhe, B^d tiro raṭṭhe. ²²
Bⁱ -vasuddesikaṃ, B^d -vassudesikaṃ. ²³ Bⁱ B^d pakkosāpetvā. ²⁴ Bⁱ ekapaṭaṇi-
kaṃ upāhaṇaṇica, B^d ekapaṭalikaṃ upāhaṇaṇica.

ganhā¹ 'ti pesesi. So „sādhū“ 'ti mātāpitaro vanditvā nik-
khamitvā anupubbena Takkasilaṃ patvā² ācariyassa gehaṃ
pucchitvā ācariye³ mānavakānaṃ sippaṃ vācetvā utthāya gha-
radvāre caṃkamante⁴ gehaṃ gantvā yasmiṃ tṛhāne tṛhito āca-
5 riyāṃ addasa tatth' eva upāhanā muñcitvā⁵ chattaṃ⁶ apanā-
metvā⁷ ācariyaṃ vanditvā atthāsi. So tassa kilantabhāvaṃ
ñātvā āgantukasamgahaṃ kāresi. Kumāro bhuttabhojano tho-
kaṃ vissamitvā ācariyaṃ upasaṃkamma⁸ vanditvā atthāsi „kuto
āgato si tātā“ 'ti ca⁹ vutto¹⁰ „Bārāṇasito“ ti¹¹ „kassa putto
10 sīti“ „Bārāṇasīraṇṇo“ ti¹² „ken' atthena āgato“ sīti¹³ „sip-
paṃ uggaṇṇhanatthāyā“ 'ti „kin te ācariyabhāgo ābhato udāhu
dhammantevāsiko¹⁴ hotukāmo sīti“ so „ācariyabhāgo me ābhato“
ti vatvā ācariyassa¹⁵ pādamūle sahaṣsatthavikaṃ tṛapetvā
vandi¹⁷. Dhammantevāsikā divā ācariyassa kammaṃ katvā
15 rattim sippaṃ¹⁸ uggaṇṇhanti, ācariyabhāgadāyakaṃ gehe jetṭha-
puttā viya hutvā sippaṃ eva uggaṇṇhanti, tasmā so pi ācariyo
sallahukena nakkhattena¹⁹ kumārassa sippaṃ paṭṭhapesi. Ku-
māro²⁰ sippaṃ uggaṇṇhanto ekadivasaṃ ācariyena saddhim na-
hāyitum agamāsi. Ath' ekā mahallikā²¹ tile sete²² katvā²³
20 pattharitvā²⁴ rakkhamānā nisīdi. Kumāro setatile disvā khā-
ditukāmo hutvā ekaṃ tilamuṭṭhim gahetvā khādi. Mahallikā
„taṇhāluko nu kho“ eso²⁵ ti kiñci avatvā tuṇhi²⁶ ahosi. So
punadivase pi tāya velāya tath' eva²⁷ akāsi. Sāpi naṃ na
kiñci āha. Itaro tatiyadivase pi tath' eva akāsi. Tadā ma-
25 hallikā²⁸ „disāpāmokkhācariyo“ attano antevāsikehi maṃ vilum-
pāpetīti²⁹ bāhā paggayha kandi³¹. Ācariyo nivattitvā „kim

¹ B¹ B² uggaṇhāhi. ² B¹ gantvā. ³ B¹ B² ācariyo, C² -yo corr. to -ye. ⁴ B¹ B² -to, B¹ adds tṛhito taṃ. ⁵ B¹ B² omuñcitvā. ⁶ B¹ chattaṇṇa. ⁷ B¹ B² apa-
netvā. ⁸ B¹ B² upasaṃkamitvā. ⁹ B¹ B² omīti ca. ¹⁰ B¹ B² vutte, C² vutte corr.
to vutto. ¹¹ B¹ B² add āha. ¹² C² -siraṇṇo, B² adds putto. ¹³ C² C³ omīti ti.
¹⁴ B¹ B² kenatthenāgato. ¹⁵ B¹ B² kammante. ¹⁶ B¹ ācariya. ¹⁷ B¹ vanditvā.
¹⁸ C² C³ omīti sippaṃ. ¹⁹ B¹ B² subhanakkhattena. ²⁰ B¹ B² add pi. ²¹ B¹
B² add itthi. ²² B¹ tilānaṃ setaṃ, B² tile nattuse. ²³ B¹ adds sedhetvā. ²⁴ B¹
paṭharetvā, B² pattaretvā. ²⁵ C² omīti nu kho, B² taṇhaludhako. ²⁶ B¹ B² -hi.
²⁷ B¹ tathā. ²⁸ B¹ B² add disvā āha. ²⁹ B¹ B² -kkho ācariyo. ³⁰ B¹ visammā-
petīti, B² -siti. ³¹ B¹ B² kandati, B¹ adds vilati, B² vilapati.

etaṃ amma¹ " 'ti pucchi. „Sāmi, antevāsiko te mayā katānaṃ
 setatīlānaṃ ajj' ekamuttāhiṃ² khādi hiyyo ekaṃ³ pare ekaṃ, nanu
 evaṃ khādanto mama santakaṃ sabbaṃ nāsessatīti⁴. „Amma,
 mā rodi, mūlan te dāpessāmīti⁵. „Na me sāmi mūlena attho⁶,
 yathā pan' esa kumāro puna evaṃ⁷ na karoti tathā naṃ⁸ sik- 5
 khāpehīti⁹. Ācariyo „tena hi passa amma¹⁰ " 'ti dvīhi māṇavehi
 taṃ kumāraṃ dvīsu hatthesu gāhāpetvā velupesikaṃ gahetvā
 „puna evarūpaṃ mākāsīti¹¹ " tikkhattuṃ piṭṭhiyaṃ pahari. Ku-
 māro ācariyassa kujjhivā rattāni akkhīni katvā pādapiṭṭhito
 yāva matthakā¹² olokesi. So pi 'ssa kujjhivā olokitabhāvaṃ 10
 aññāsi. Kumāro sippaṃ niṭṭhāpetvā¹³ anuyogaṃ datvā „mārā-
 petabbo esa mayā¹⁴ " ti tena katadosaṃ hadaye ṭhapetvā gama-
 nakāle ācariyaṃ vanditvā „aham¹⁵ ācariya Bārāṇasiyaṃ rajjam¹⁶
 patvā tumhākaṃ santikaṃ pesessāmi, tadā tumhe āgacchey-
 yāthā¹⁷ " 'ti sasneho viya paṭiññāṃ gahetvā pakkāmi. So Bā- 15
 rāṇasiṃ gantvā¹⁸ mātāpitāro vanditvā sippaṃ dassesi. Rājā
 „jīvamānena me putto diṭṭho, jīvamāno c' assa¹⁹ " rajjasiriṃ
 passissāmīti²⁰ puttaṃ rajje paṭiṭṭhāpesi. So rajjasiriṃ anu-
 bhavamāno ācariyena katadosaṃ saritvā uppannakopo²¹ „mārā-
 pessāmi nan²² " ti pakkosanattāya ācariyassa dūtaṃ²³ pāhesi. 20
 Ācariyo „taruṇakāle naṃ saññāpetuṃ na sakkhissāmīti²⁴ " agan-
 tvā²⁵ tassa rañño majjhimaṃvayakāle „idāni naṃ saññāpetuṃ
 sakkhissāmīti²⁶ " gantvā rājadvāre ṭhatvā „Takkasilācariyo āgato²⁷
 ti ārocāpesi. Rājā tuṭṭho²⁸ brāhmaṇaṃ pakkosāpetvā taṃ
 attano santikaṃ āgataṃ disvā va kopaṃ uppādetvā rattāni ak- 25
 khīni katvā amacce āmantetvā „bho ajjāpi²⁹ me ācariyena pa-
 haṭaṭṭhānaṃ³⁰ rujati³¹, ācariyo³² nalāṭeṇa maccu³³ ādāya

¹ B¹ B² ajjekaṃmuṭhi. ² B¹ ekanti. ³ B¹ B² mūlenattho. ⁴ B¹ yathā puna cesa
 kumāro evaṃ. ⁵ B¹ B² taṃ. ⁶ B¹ B² mā akāsīti. ⁷ C¹ vatthakā, B¹ B² kesamat-
 takā. ⁸ B¹ B² sippamuṭṭhitaṃ ṭatvā. ⁹ B¹ vandiyaṃmāno yadā ahaṃ, B² vanda-
 māno āha yadā ahaṃ. ¹⁰ B¹ B² bārāṇasirajjam. ¹¹ B¹ gaccheyyāthā. ¹² B¹ patvā.
¹³ B¹ B² tassa. ¹⁴ B¹ B² -kodho. ¹⁵ B¹ B² add sakkāreṇa saddhi. ¹⁶ all four MSS.
 āgantvā. ¹⁷ B¹ kuddho. ¹⁸ B¹ ajjā, and adds jīviteṇa me ē yenāpi brahmaṇā
 toyaṃ maṃ bāhā gahetvā tikkhattuṃ anutāsāyīti pl. ¹⁹ C¹ pahaddha-, B¹ pa-
 hadaṭṭhānaṃ, B² pahataṭṭhānaṃ. ²⁰ C¹ rūjati, B¹ ruocati, B² rujjati. ²¹ B¹
 āma acariyo. ²² C¹ B¹ maccu.

'marissāṃṣīti' āgato, aji' assa jīvitam n' atthīti' vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Ajjāpi me tam manasi¹ yaṃ² maṃ tvaṃ tilamutṭhiyā³
bāhāya maṃ gahetvāna laṭṭhiyā anutālayi⁴. 4.

5 2. Nanu jīvitena ramasi yenāsi brāhmaṇāgato
yaṃ maṃ bāhā gahetvāna tikkhattum anutālayīti⁵. 5.

Tattha yaṃ maṃ⁶ bāhāya maṃ ti dvīsu padesu⁷ upayogavacanam anu-
tālanagahanāpekkham yaṃ⁸ maṃ tvaṃ tilamutṭhiyā kāraṇā anutālayi⁹ anutālento¹⁰
ca maṃ¹¹ bāhāya¹² gahetvā anutālayi¹³ tam anutālanam¹⁴ ajjāpi me manasīti¹⁵,
10 ayaṃ h' ettha attho, nanu jīvitena ramasīti maññe tvaṃ attano jīvitamhi
nābbhiramasī¹⁶, yenāsi brāhmaṇāgato ti yasmā brāhmaṇa idha mama san-
tikam āgato si, yaṃ maṃ bāhā¹⁷ gahetvānā¹⁸ 'ti yaṃ mama bāham ga-
hetvāna, yaṃ maṃ bāhāya¹⁹ gahetvā ti²⁰ pi attho, tikkhattum anutālayīti²¹
tayo vāre velulaṭṭhiyā tālesi²², ajja dāni tassa phalam vindāhīti²³

15 Iti naṃ maraṇena santajjento evaṃ āha. Tam sutvā
ācariyo tatiyaṃ gātham āha:

a. Ariyo²⁴ anariyaṃ kubbānaṃ yo daṇḍena nisedhati
sāsanattham na tam veram, iti naṃ paṇḍitā vidū ti. 6.

20 Tattha ariyo²⁴ ti sundarādhivacanam etaṃ, so pan' esa²⁵ ariyo²⁴ catub-
bidho hoti ācāraariyo dassanaariyo līṅgaariyo paṭivedhaariyo ti, tattha manusso
vā hotu tiracchāno vā ariyācāre tthito ācāraariyo²⁶ nāma, vuttam pi c' etaṃ²⁷:

Ariyaṃ²⁸ vattasi vakkaṅga yo vaddham apacāyasi,

vajāmi²⁹ te tam bhattāram, gacchath' ubbo yathāsukhan ti,

rūpena pana iriyāpathena ca pāsādikena dassanīyena samannāgato dassanaariyo

25 nāma, vuttam pi c' etaṃ:

¹ Ck B¹ manasī, B¹ sarasī. ² Ck C² ya. ³ Ck -mutṭhiyā, C² mutṭhiyo corr. to -yā, B¹ -mutṭhiyā. ⁴ Ck B¹ B² -tālayi, C² -tālayi corr. to -tālayi. ⁵ Ck B¹ -tālayīti, C² -tālayīti corr. to -tālayīti. ⁶ B¹ B² omīti yaṃ maṃ. ⁷ B¹ omīti padesu. ⁸ Ck -tālanagahanāpekkhayaṃ, C² -tālanagahanāpekkhaya corr. to -tālanagahanāpekkhāya, B¹ B² -tālanagahanāpekkham yaṃ. ⁹ C² -layi corr. to -layi, B¹ -layi. ¹⁰ B¹ B² -lento, C² -lento corr. to -lento. ¹¹ B¹ omīti ca maṃ B² maṃ. ¹² Ck C² -yaṃ, B¹ B² -ya maṃ. ¹³ Ck B¹ B² -layi, C² -layi corr. to -layi. ¹⁴ B¹ -lanam, C² -lanam corr. to -lanam, B² -lanam. ¹⁵ B¹ sarasīti, B² ma mantasīti. ¹⁶ C² -si, B¹ B² -sīti. ¹⁷ Ck bāham, C² B² bāhāya. ¹⁸ Ck C² gahetvā. ¹⁹ Ck C² bāham. ²⁰ C² omīti ti. ²¹ B¹ B² -layīti, C² -layīti corr. to -layīti. ²² C² B¹ B² tālesi. ²³ B¹ vidāhīti. ²⁴ B¹ ācariyo. ²⁵ Ck C² yo panesa. B¹ so pana, B² so pasena. ²⁶ B¹ ācariyo. ²⁷ B¹ vutti pi ca tam. ²⁸ Ck C² ariya. ²⁹ B¹ jānāmi.

Ariyāvakāso si pasannanetto,
maññe bhavaṃ pabbajito kulamhā,
kathan nu vittāni pahāya bhoge
pabbajji¹ nikkhamma gharā sapañño² ti,

nivāsanaṇṇapūruṇaṇṇagahaṇeṇa³ samaṇasadiṇo hutvā vicaranto dussilo pi liṅga- 5
ariyo nāma, yaṃ sandhāya vuttaṃ:

Ohadanaṃ katvāna subbatānaṃ
pakkhandī⁴ kuladūsako pagabbho
māyavi⁵ asaṇṇato palāpo
patiṭṭhena⁶ caraṃ samaggadūṣitī⁷,

10

Buddhādayo pana paṭivedhaariyā nāma, tena vuttaṃ: ariyā vuccanti Buddhā ca
paccekabuddhā ca sāvakā⁸ cā 'ti, tesu idha ācāriyo⁹ adhippeto, anariyan¹⁰
ti dussilaṃ pāpadhammaṃ, kubbānaṃ ti pāpātipātādikaṃ pañcavidham¹¹ dus-
silyakammaṃ¹² karontaṃ, ekam eva¹³ vā¹⁴ etaṃ anattapadaṃ¹⁵ anariyaṃ bhīnaṃ
lāmaṃ pañcaverabhayaṃ kammaṃ karontaṃ puggalaṃ, yo ti khattiyādīsu¹⁶ 15
yo koci, daṇḍeṇā 'ti yena kenaci pahārakena¹⁷, nisedhatīti¹⁸ mā su¹⁹ puna
evarūpaṃ karitī vāreṭi²⁰, sāsaṇatthaṃ na taṃ veraṇ ti taṃ mahārāja akat-
tabbaṃ karonte puttadhītarō vā antevāsike vā evaṃ paharitvā nisedhanaṃ nāma
imaṃsmiṃ loke sāsaṇaṃ anusatthi²¹ ovādo²² na veraṃ, iti naṃ paṇḍitā vidū
ti evaṃ etaṃ paṇḍitā jānanti. 20

„Tasmā mahārāja tvam pi evaṃ jāna, na²³ evarūpe ṭhāne
veraṃ kātuṃ arahasi²⁴, sace hi²⁵ tvam mahārāja mayā evaṃ²⁶
sikkhāpito nābhaviṣṣa²⁷ gacchante kāle pūvasakkhaliādīni c'eva
phalāphalādīni ca haranto corakammēsu²⁸ paluddho anupubbena
sandhicchedapanthadūhanagāmaghātādīni²⁹ katvā rājāparādhiko 25
coro ti sahaḥbhaṇḍaṃ³⁰ gahetvā rañño dassito 'gacchath' assa³¹
dosānurūpaṃ daṇḍaṃ panethā³² 'ti³³ rājadaṇḍabhayaṃ pāpu-
nissa³⁴, kuto te evarūpā sampatti abhaviṣṣa, nanu maṃ³⁵ nis-
sāya imaṃ issariyaṃ tayā³⁶ laddhan³⁷ ti. Evaṃ ācariyo rājānam

¹ B¹ pappaji, B² pappajji. ² C¹ C² sapañña, B¹ B² sapp-. ³ B¹ B² add pana.

⁴ C¹ -di, B¹ B² -ti. ⁵ C¹ C² B² -vi. ⁶ B¹ B² paṭi-. ⁷ C¹ -dūṣiṇi, B¹ samagga-

rūpiti. ⁸ C¹ B² buddhasāvaka. ⁹ B¹ B² add ti. ¹⁰ B¹ naariyan. ¹¹ B¹ -dha.

¹² B¹ B² dussila-. ¹³ B¹ B² evameva, B² omits ekam. ¹⁴ B¹ B² omit vā. ¹⁵

C¹ C² attha-, B¹ anattapadaṃ. ¹⁶ C¹ -disu. ¹⁷ B¹ paharaṇeṇa, B² paharaṇakeṇa.

¹⁸ C¹ C² B² -dhetitī. ¹⁹ B¹ B² omit su. ²⁰ B¹ B² paharanto nivāreṭi. ²¹ C¹

anusāsaṇi, B¹ B² anusattham. ²² C¹ -dā, B² -daṃ. ²³ B¹ tvam evarūpaṃ jāna-

naṃ, B² tvam pi evarūpaṃ jānaṃ. ²⁴ B¹ B² na arahasi. ²⁵ B¹ B² omit hi.

²⁶ B¹ omits mayā evaṃ. ²⁷ C¹ na-, B¹ B² add aṭṭha. ²⁸ B¹ B² -kammaṃ. ²⁹

B¹ sandhicchedanapanthadūhanagāmaghātādīni, B² sandhicchedanapanthadūhanagāma-

ghātādīni ³⁰ B¹ todaṃ, B² toḍhaṃ. ³¹ C¹ -thassa corr. to -tassa, B¹ B²

gacchatassa. ³² C¹ paṇethā. ³³ B¹ omits daṇḍaṃ panethā ti. ³⁴ B¹ B² apā-

³⁵ B¹ B² guruṃ in the place of nanu maṃ. ³⁶ B¹ B² te.

- saññāpesi. Parivāretvā t̥hitā amaccāpi 'ssa katham sutvā
 „saccaṃ deva idaṃ issariyaṃ ācariyass' eva santakan“ ti
 āhaṃsu. Tasmiṃ khaṇe rājā ācariyassa guṇaṃ sallakkhetvā
 „sabbissariyan te ācariya dammi, rajjaṃ paṭicchā“ 'ti āha.
 5 Ācariyo „na me mahārāja rajjen' attho“ ti paṭikkhipi. Rājā
 Takkaṣilaṃ pesetvā ācariyassa puttadāraṃ ānāpetvā¹ mahan-
 taṃ issariyaṃ² datvā tam eva purchitaṃ katvā pituṭṭhāne³
 t̥hapetvā tass' ovāde t̥hito dānādīni puññāni katvā saggaaparā-
 yano ahosi.
- 10 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsesi⁴. Sac-
 capariyosāne kodhano bhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi, bahū sotā-
 pannaśakadāgāmanāgāmīno⁵ ahesuṃ⁶. „Tadā rājā kodhano bhikkhu
 ahosi, ācariyo pana aham evā“ 'ti. Tilamuṭṭhijātakaṃ⁷.

3. Maṇikaṇṭhajātaka.

- 15 Mamannapānan ti. Idaṃ Satthā Ālavim⁸ nissāya Aggā-
 lave cetiye viharanto Kuṭikārasikkhāpadaṃ ārabha kathesi.
 Ālavakā hi bhikkhū saññācīkāyo⁹ kuṭiyo¹⁰ kārayamānā¹¹ yācanaba-
 hulā viññattibahulā viharīsu „purisaṃ¹² detha, purisatthakaraṃ¹³
 dethā“ 'ti ādini vadantā. Manussā upaddutā yācanāya viññattiya¹⁴
 20 upaddutā¹⁵ bhikkhū disvā ubbijjimsu¹⁶ pi uttasimsu pi palāyimsu pi.
 Athāyasmā Mahākassapo Ālavim upasaṃkamitvā piṇḍāya pāvisi¹⁷.
 Manussā theram¹⁸ pi disvā tath' eva paṭijaggimsu¹⁹. So pacchā-
 bhattaṃ piṇḍapāṭapaṭikkanto bhikkhū āmantetvā „pubb' āyaṃ²⁰ āvuso
 Alavī²¹ sulabhapiṇḍā, idāni kasmā dullabhapiṇḍā jātā“ ti pucchitvā
 25 taṃ kāraṇaṃ sutvā Bhagavati²² Ālaviyaṃ āgantvā Aggālave cetiye
 viharante²³ Bhagavantaṃ upasaṃkamitvā etaṃ atthaṃ ārocesi. Satthā
 etasmiṃ kāraṇe²⁴ bhikkhusaṃghaṃ sannipādetvā²⁵ Ālavake bhikkhū

¹ B¹ B² paṭicchādesi. ² C² ānāpetvā, B¹ B² āharāpetvā. ³ B¹ yassaṃ. ⁴ C² pi-
 tiṭṭhāne. ⁵ B² B¹ pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi. ⁶ B¹ -gāmīno anāgāmīno. ⁷
 C² C³ ca ahesuṃ. ⁸ B¹ B² add dutiyaṃ. ⁹ C² ālavīn, B¹ alavī, C³ ālaviyaṃ. ¹⁰
 C² saññācīyo, B¹ saññācīkāko, B² saññācīkāyā. ¹¹ B¹ kuṭikāyo. ¹² C² -no, B¹
 kārayamānā. ¹³ C² -saṃ. ¹⁴ B¹ B² batthakāraṃ. ¹⁵ B¹ B² omīṭ upaddutā. ¹⁶
 C² ubbijjimsu, B¹ ujjhāyisu, B² ujjhāyisu. ¹⁷ B¹ B² pavasiṭvā. ¹⁸ B¹ B² mahā-
 kassapaṭtheraṃ. ¹⁹ B¹ paṭipajjisu. ²⁰ B¹ B² puppe ayaṃ. ²¹ C² C³ B¹ -vi.
²² C² bhagaveti. ²³ C² -to corr. to -ta. ²⁴ C² pakaraṇe, B¹ omīṭ taṃ kāraṇaṃ
 - - - kāraṇe. ²⁵ C² pādetvā corr. to -pāṭetvā, B¹ te bhikkhū saṃghesaṃnipādetvā.

paṭipucchi „saccaṃ kira tumhe bhikkhave saññācīkāyo¹ kuṭiyo kā-
 rethā“² 'ti „saccaṃ bhante“ ti ca³ vutte te bhikkhū garahitvā „bhik-
 khave yācanā nāma⁴ esā sattaratanaparipunnānāgabhavane⁵ vasantā-
 nam⁶ nāgānam pi amanāpā pag eva manussānam⁷ yesam ekaṃ ka-
 hāpaṇam⁸ uppādentānam pāsāṇato māmsam uppāṭanakālo viya hotīti“⁹ 5
 vatvā¹⁰ atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bo-
 dhisatto mahāvibhave brāhmaṇakule nibbatti. Tassa ādhā-
 vitvā paridhāvitvā vicaraṇakāle añño pi puññavā satto tassa
 mātu kucchismiṃ nibbatti. Te ubho pi bhātaro vayappattā 10
 mātāpitunnam kālakiriyāya samviggahadayā isipabbajjam pab-
 bajitvā Gaṅgātīre paṇṇasālāma māpetvā vasiṃsu. Tesu jetṭhassa
 Uddhagaṅgāya⁹ paṇṇasālā ahosi kaṇiṭṭhassa Adhogaṅgāya.
 Ath' ekadivasam Maṇikaṇṭho⁹ nāma nāgarājā bhavanā¹⁰ nik-
 khamitvā Gaṅgātīre māṇavavesena¹¹ vicaranto kaṇiṭṭhassa as- 15
 samam gantvā vanditvā¹² ekamantaṃ nisīdi. Te aññamaññaṃ
 sammodanakatham katvā¹³ vissāsikā ahesum vinā vattitum nā-
 sakkhimsu. Maṇikaṇṭho⁹ abhiṇham kaṇiṭṭhatāpasassa¹⁴ santi-
 kam āgantvā kathāsallāpena nisīditvā gamanakāle tāpase¹⁵ si-
 nehena¹⁶ attabhāvaṃ vijahitvā bhogehi tāpasam parikkhipanto 20
 parissajitvā upari muddhani mahantaṃ phaṇam dhāretvā tho-
 kam sayitvā¹⁷ sineham¹⁸ vinodetvā sarīraṃ viniveṭhetvā tāpa-
 sam vanditvā sakabhavanam eva gacchati. Tāpaso tassa bha-
 yena kiso ahosi lūkho dubbaṇṇo uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
 santhatagatto. So ekadivasam bhātu santikam agamāsi. Atha 25
 nam so pucchi: „kissa tvaṃ bho kiso lūkho dubbaṇṇo uppaṇ-
 ḍuppaṇḍukajāto dhamanisanthatagatto“ ti. So tassa taṃ pa-
 vattim ārocetvā „kim pana tvaṃ bho tassa nāgassa¹⁹ āgama-

¹ Ck saññācīkāye, B¹ sañyācīkāya, B² sañyācīkoya. ² C¹ B¹ B² omit ca ³ B¹ B² -pūṇṇe-. ⁴ B¹ adds sappesaṃ ⁵ Ck amanussānam. ⁶ Ck C¹ -nam, B¹ ka-
 hāmanaka, B² -panakam. ⁷ B¹ B² add tuṇhi ahosi tehi yācīto. ⁸ B¹ B² upari-
 gaṅgāya. ⁹ B¹ -kaṇḍo. ¹⁰ B¹ B² nāgabhavanā. ¹¹ B¹ B² māṇavavesena. ¹² Ck
 omits vanditvā. ¹³ B¹ aññamaññaṃ samodanīyakatham gāhetvā, B² a. s -yam
 k. kathetvā. ¹⁴ Ck B¹ -tāpasa. ¹⁵ B¹ B² tāpasassa. ¹⁶ C¹ sinehe. ¹⁷ B¹
 passitvā, B² masitvā. ¹⁸ B¹ B² taṃ sineham. ¹⁹ B¹ B² nāgarājassa.

nam¹ icchasi na icchasīti²“ puṭṭho „na icchāmīti“ āha³, „so
 pana nāgarājā tava santikaṃ āgacchanto kiṃ pilandhanam⁴
 pilandhitvā⁵ āgacchatīti“ vutte „maṇiratanan“ ti āha. „Tena
 hi tvaṃ tasmiṃ nāgarāje tava santikaṃ⁶ āgantvā anisinne⁷
 5 yeva⁸ ‘maṇim me dehīti’ yāca⁹, evaṃ so¹⁰ nāgo taṃ bhogehi
 aparikkhipitvā va gamissati“, punadivase assamadvāre ṭhatvā
 āgacchantam eva nam¹¹ yāceyyāsi, tatiyadivase Gaṅgātīre udakā
 ummujjantam eva nam¹² yāceyyāsi, evaṃ te so¹³ santikaṃ puna
 na āgamissatīti¹⁴“. Tāpaso „sādhū“ ti patisunītvā attano
 10 paṇṇasālaṃ gantvā punadivase nāgarājānaṃ āgantvā ṭhita-
 mattam eva „etaṃ me¹⁵ attano pilandhanamaṇim¹⁶ dehīti“ yāci.
 So¹⁷ anisīditvā va palāyi. Atha nam¹⁸ dutiyadivase assamadvāre¹⁹
 ṭhatvā āgacchantam eva „hiyyo pi me maṇiratanam²⁰ na adāsi,
 ajja dāni laddhum vaṭṭatīti“ āha²¹. Nāgo assamapadaṃ²²
 15 apavisitvā va palāyi. Tatiyadivase²³ udakato²⁴ ummujjantam
 eva taṃ „ajja me tatiyo divaso yācantassa“, dehi dāni²⁵ me
 etaṃ maṇiratanan²⁶ ti āha. Nāgarājā udake ṭhatvā va tāpa-
 sam²⁷ paṭikkhipanto²⁸ dve gāthā avoca²⁹.

1. Mam³⁰ annapānaṃ vipulaṃ³¹ ulāraṃ
 20 uppajjatīmassa³² maṇissa hetu,
 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissaṃ. 7.
2. Susū yathā sakkharadhotapāni
 tāses³³ imaṃ selaṃ yācamāno,
 25 tan te na dassaṃ, atiyācako si,
 na cāpi te assamaṃ āgamissan ti³⁴. 8.

¹ B¹ gamanam. ² B¹ B² vatvā. ³ C¹ C² pi-. ⁴ B¹ -ke. ⁵ B¹ nisinne. ⁶ B¹
 adds pūrato āgacchante. ⁷ B¹ yāci. ⁸ B¹ B² so evaṃ. ⁹ C¹ C² -ssasīti. ¹⁰ B¹
 ṭhatvā āgantvā āgantvā apavissantikamevanam, B² ṭhatvā apavissantassamevanam.
¹¹ C¹ taṃ. ¹² B¹ B² evaṃ so te. ¹³ C¹ C² -ssasīti. ¹⁴ B¹ pi. ¹⁵ C¹ C² pi-,
 B¹ piladdhanamaṇi me. ¹⁶ C¹ C² omīti so. ¹⁷ B¹ B² assamapadadvāre. ¹⁸ B¹
 hiyo me maṇi tena nādānāsi ajjāpi dehīti āha, B² nādāsi ajjāpi dehīti āha. ¹⁹
 B¹ B² assamaṃ. ²⁰ B¹ adds pana. ²¹ B¹ udake ṭhatvā ²² B¹ omīti yācantassa.
²³ B¹ idāni. ²⁴ C¹ pari-, C² pari- corr. to paṭi-, B¹ paṭikkhipento. ²⁵ B¹ B²
 āha. ²⁶ C¹ -laṃ corr. to -laṃ, B¹ -laṃ. ²⁷ C¹ -tāssa? B¹ -ti assa, B² -ti
 massa. ²⁸ C¹ C² -ssaṃ, and omīti ti.

Tattha mamannapānaṃ ti mama yāgubhattādidibbabbhojanaṃ aṭṭhapā-
nakabhedaṃ ca dibbapānaṃ, vipulaṃ ti bahu¹, uḷāraṃ ti seṭṭhaṃ paṇītaṃ,
taṃ te ti taṃ maṇim tuyhaṃ, atiyācako sīti kālāṇ ca pamāṇaṃ ca atikka-
mitvā ajja tiṇi divasāni mayhaṃ piyaṃ manāpaṃ maṇiratanaṃ yācamāno² atik-
kamma yācako si, na cāpi te ti taṃ³ kevalaṃ na⁴ dassaṃ, assaṃam pi te 5
na āgamissaṃ⁵, susū yathā ti yathā nāma yuvā taruṇamanusso⁶, sakkhara-
dhotapāṇīti sakkharāya dhotapāṇi telapāsāṇo⁷ dhotaasibattho sīti attho⁸,
tāsesimaṃ selaṃ yācamāno ti imaṃ maṇim yācanto⁹ tvaṃ kaṇṇamattha-
rukhaḡgaṃ¹⁰ abbahitvā¹¹ sīsaṃ te chindāmīti¹² vadanto taruṇapuriso¹³ viya tāsesi.

Evam vatvā so nāgarājā uduke nimujjitvā attano nāga- 10
bhavanam eva gantvā na puna paccāgaṇchi¹⁴. Atha so tāpaso
tassa dassaniyassa nāgarājassa adassanena bhiyyosomattāya¹⁵
kiso ahosi lūkho dubbanno uppaṇḍuppaṇḍukajāto dhamani-
santhatagatto. Atha jeṭṭhatāpaso „kaṇiṭṭhassa pavattim jānis-
sāmīti“ tassa santikaṃ āgantvā¹⁶ taṃ bhiyyosomattāya paṇḍu- 15
rogiṃ¹⁷ disvā „kin nu kho bho tvaṃ bhiyyosomattāya paṇḍu-
rogi¹⁸ jāto“ ti vatvā „tassa dassaniyassa nāgassādassanena¹⁹“
'ti sutvā „ayaṃ tāpaso nāgarājena²⁰ vinā vattitum na sakko-
tīti“ sallakkhetvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Na taṃ yāce yassa piyaṃ jigimse,
desso hoti atiyācanāya,
nāgo maṇim yācito brāhmaṇena
adassanaṃ yeva tad' ajjhagamā ti. 9.

20

Tattha na taṃ yāce ti taṃ bhaṇḍam na yāceyya, yassa piyaṃ jigimse
ti yaṃ bhaṇḍam yassa puggalassa piyaṃ ti jāneyya, desso hotīti appiyo hoti, 25
atiyācanāya ti pamāṇaṃ atikkamitvā varabhaṇḍam yācanto tāya atiyācanāya,
adassanaṃ heva²¹ tadajjhagamā ti tato paṭṭhāya adassanaṃ eva gato.

Evam paṇaṃ naṃ²² vatvā „ito dāni mā socīti“ samassā-
setvā jeṭṭhabhātā attano assamaṃ eva gato. Athāparabhāge

¹ B¹ bahaguṇum. ² C² C² yācanto. ³ C² B¹ B² na. ⁴ B¹ B² omit na. ⁵ B¹ nā-
gamissaṃ. ⁶ C² -ssā. ⁷ C² -no corr. to -ṇo, B² pāsāṇa. ⁸ B¹ omits sīti attho.
⁹ B¹ B² yācamāno. ¹⁰ B¹ kaṇṇanakhaggaṃ. ¹¹ B¹ sammāyitvā. ¹² B¹ B² chin-
dissāmīti. ¹³ C² taruṇa- corr. to ratanaṃ. ¹⁴ C² paccāgaṇchi corr. to pacchā-,
C² pacchā-, B¹ B² pacchāgaṇchi. ¹⁵ B¹ rajassadassanena abhiyo. ¹⁶ B¹ B² āgam-
āsi. ¹⁷ B² -rogiṇaṃ, B¹ sabhiyoso - - - rogiṇaṃ. ¹⁸ B¹ B² add va. ¹⁹ C² nāgas-
sādanenā, C² nāgassādanto corr. to -danenā, B¹ B² nāgarājassa adassanena. ²⁰
B¹ -rājānaṃ ²¹ C² -naṃ heva, B¹ B² -naṃ yeva. ²² B¹ B² taṃ.

te' dve pi bhātaro abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā
Brahmaloka-parāyanā ahesum.

Satthā „evam bhikkhave sattaratana-paripunṇanāgabhavane² va-
santānam³ nāgānam pi yācanā⁴ amanāpā kimaṅga⁵ pana manus-
sāna⁶“ ti⁷ imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā kaṇiṭṭho Ānando ahosi, jettho pana aham evā“ ti. Maṇi-
kaṇṭhajātakam¹.

4. Kuṇḍakakucchisindhavajātaḥa.

Bhutvā tiṇaparighāsan ti. Idam Satthā Jetavane vi-
10 haranto Sāriputtattheraṃ ārabha kathesi. Ekasmim hi samaye
Sammāsambuddhe Sāvatthiyaṃ vassam vasitvā cārikam caritvā puna
paccāgate manussā „āgantukasakkāraṃ karissāmā“ ti Buddha-
pamukhassa saṃghassa⁸ dānaṃ⁹ dadanti. Vihāre ekaṃ dhammagho-
sakabhikkhum¹⁰ ṭhapesum, so ye ye āgantvā¹¹ yattake¹² bhikkhū ic-
15 chanti tesam tesam¹³ bhikkhū vicāretvā deti. Ath' ekā duggata-
mahallikā¹⁴ ekaṃ eva paṭivimsam¹⁵ sajjetvā tesam tesam manussānaṃ
bhikkhūsu¹⁶ vicāretvā dinnesu ussūre¹⁷ dhammaghosakassa santikaṃ
āgantvā „mayham ekaṃ bhikkhum dethā“ ti āha. So „mayā sabbe
bhikkhū¹⁸ vicāretvā dinnā, Sāriputtatthero¹⁹ pana vihāre yeva²⁰, tvaṃ
20 tassa²¹ bhikkham²² dehīti“ āha. Sā „sādhū“ ti tuṭṭhacittā Jetavana-
dvārakoṭṭhake²³ ṭhatvā therassa āgatakalē vanditvā hatthato pattam
gahetvā gharaṃ netvā nisīdāpesi. „Ekāya²⁴ kira mahallikāya dham-
masenāpati attano ghare nisīdāpito“ ti bahūni saddhāni kulāni asso-
sum. Tesu rājā Pasenadi-Kosalo tam pavattim sutvā tassā sātakena
25 c' eva sahasatthavikāya ca saddhim bhattabhājanāni pahīni²⁵: „may-
ham ayyam²⁶ parivisamānā imam sātakaṃ nivāsetvā ime kahāpaṇe
valaṇjetvā²⁷ theram parivisatū²⁸“ ti, yathā ca rājā evam Anāthapiṇ-

¹ C^o omits te. ² B¹ B² -punṇe-. ³ B¹ B² add sabbesam. ⁴ B¹ adds nāma. ⁵ C^o kimaṅgaṃ, B¹ kīm maṅgaṃ, B² kīm maṅga. ⁶ B¹ B² add satthā. ⁷ B¹ B² add tattiyaṃ. ⁸ B¹ B² bhikkhusaṃghassa. ⁹ B¹ B² mahādānaṃ. ¹⁰ B¹ -kam bhikkhum, B² -pakaṃ. ¹¹ B¹ āgatā. ¹² C^o repeats yattake. ¹³ B¹ only one tesam, C^o having originally one tesam has later added another. ¹⁴ B¹ B² add itthi. ¹⁵ C^o -vissam, B² paṭivissam. ¹⁶ B¹ -usu. ¹⁷ C^o omits ussūre, B¹ ussure. ¹⁸ B¹ B² omit bhikkhū. ¹⁹ C^o C¹ B¹ -thero. ²⁰ B¹ B² add atthi. ²¹ B¹ yācasu. ²² B¹ bhikkhum. ²³ C^o B¹ -re-. ²⁴ B¹ etāya. ²⁵ C^o pahīni, C¹ pahīni. ²⁶ C^o omits ayyam, B¹ ayya, B² ayyassa. ²⁷ C^o vaḥ-, B¹ valajjetvā. ²⁸ B¹ parivissatthā, B² -visatthā.

ḍiko culla-Anāthapiṇḍiko¹ Visākhā ca mahāupāsikā pahīṇi², aññāni³
 pana kulāni ekasatadvisatādivasena⁴ attano⁵ balānurūpena kahāpaṇe
 pahīṇimsu, evaṃ ekāhen⁶ eva sā mahallikā satasahassamattam labhi.
 Thero⁷ tāya dinnayāgum⁸ eva pivitvā tāya katakhajjakam eva pakka-
 bhattam eva ca⁹ paribhuñjitvā anumodanam katvā mahallikam sotā- 5
 pattiphale patitthāpetvā vihāram eva agamāsi¹⁰. Dhammasabhāyaṃ
 bhikkhū therassa guṇakatham samutthāpesum: „āvuso dhammasenāpati
 mahallikagahapatāni¹¹ duggatabhāvato¹² mocesi¹³ patitthā ahoṣi, tāya
 dinnam āhāram ajigucchanto paribhuñjatīti¹⁴. Satthā āgantvā „kāya
 nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya 10
 nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave Sāriputto idān' eva etissā mahallikāya
 avassayo¹⁵ jāto, na ca idān' eva tāya dinnam āhāram ajigucchanto
 paribhuñji¹⁶, pubbe pi paribhuñji yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

Atīte¹⁷ Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Uttarāpathe vāṇijakule¹⁸ nibbatti. Uttarāpatha- 15
 jānapadā¹⁹ pañcasatā assavāṇijā asse Bārāṇasiyaṃ²⁰ ānetvā
 vikkiṇanti. Aññataro pi assavāṇijo pañca assasatāni²¹ ādāya
 Bārāṇasimaggam²² paṭipajji. Antarāmagge²³ Bārāṇasito avi-
 dūre²⁴ eko²⁵ nigamo²⁶ atthi, tattha pubbe mahāvibhavo seṭṭhi
 ahoṣi, tassa mahantaṃ nivesanaṃ, taṃ pana kulam anukka- 20
 mena parikkhayaṃ gataṃ, ekā²⁷ mahallikā avasesā²⁸, sā tas-
 miṃ nivesane vasati. Atha²⁹ so assavāṇijo taṃ nigamaṃ³⁰
 patvā „vetanaṃ dassāmīti“ tasmim³¹ nivesane nivāsaṃ gaṇ-
 hitvā asse ekamante ṭhapesi. Taṃ divasaṃ ev' assa³² ekissā
 ājāṇiyavālavāya³³ gabbhavuṭṭhānaṃ ahoṣi. So dve tayo divase 25
 vasitvā³⁴ „rājānaṃ passissāmīti“ asse ādāya pāyāsi. Atha
 naṃ mahallikā „gehavetanaṃ dehīti“ vatvā „sādhu amma

¹ Ck cullanātha-, Bī Bḍ cūḷanātha-. ² Cc pahīṇi, Bī Bḍ pahīṇimsu. ³ Bī Bḍ
 adds pl. ⁴ Bī Bḍ -dvesatā-. ⁵ Bī Bḍ repeat attano. ⁶ Bī Bḍ add pana. ⁷ Bī
 Bḍ dinnamāyā-. ⁸ Bī Bḍ omit ca. ⁹ Bī Bḍ āg-. ¹⁰ Cc Bī Bḍ -tāni. ¹¹ Bī Bḍ
 dukkhato, Cc -bhavato. ¹² Bī adds tassa. ¹³ Cc -bhuñjīti, Bī -bhuñcatīti. ¹⁴
 Bī -kāyāvassayo. ¹⁵ Bī bhuñjī. ¹⁶ Bī adds bhikkhave. ¹⁷ Bī ajjavāṇija-, Bḍ
 assavā-. ¹⁸ Bī Bḍ -janapadato. ¹⁹ Bī Bḍ -ṇasi. ²⁰ Bī Bḍ pañcasataassāni. ²¹
 Cc -si-. ²² Bī adds ca, Bḍ va. ²³ Bī atidūre. ²⁴ Cc adds ca. ²⁵ Bī Bḍ nig-
 gamagāmo. ²⁶ Bī Bḍ add va. ²⁷ Cc avasitthā corr. to avasitthā, Bī apatitthā, Bḍ
 avasitthā. ²⁸ Bī Bḍ add kho. ²⁹ Bī Bḍ nigamagāmaṃ. ³⁰ Bī tassa, Bḍ tassa. ³¹ Bī
 Bḍ divase pl. ³² Bī ājāṇiyāvālavāya, Bḍ ājāṇiyavāla-. ³³ Bī Bḍ add asse balaṃ
 gāhāpetvā.

demīti“ vutte „tāta vetanaṃ me dadamāno imam pi assa-
 potakaṃ vetanato¹ khaṇḍetvā dehīti“ āha. Vāṇijo tathā katvā
 pakkāmi. Sā tasmim assapotake puttasiṇehaṃ paccupatṭhā-
 petvā avassāvanajhāmakabhaddaṃ² vighāsatiṇāni³ datvā taṃ
 5 paṭijaggati⁴. Athāparabhāge Rodhisatto pañca assasatāni
 ādāya āgacchanto⁵ tasmim gehe nivāsaṃ gaṇhi. Kuṇḍaka-
 khādakassa sindhavapotakassa ṭhitatṭhānato gandhaṃ ghāyitvā
 ekaasso pi gehaṃ pavisitum nāsakkhi. Bodhisatto⁶ mahallikaṃ
 pucchi: „amma kacci⁷ imasmim gehe asso atthīti“. „Tāta
 10 aṇṇo⁸ asso nāma n' atthi, ahaṃ pana puttaṃ katvā ekaṃ
 assapotakaṃ paṭijaggāmi, so ettha atthīti“. „Kahaṃ so amma“
 'ti. „Caritum⁹ gato tātā“ 'ti. „Kāya velāya āgacchissati“¹⁰
 amma“ 'ti. „Sakālass' eva“¹¹ āgacchissati¹² tātā“ 'ti. Bodhisatto
 tassa āgamaṇaṃ patimānento asse bahi ṭhapetvā va nisīdi.
 15 Sindhavapoto¹³ pi caritvā sakālass' eva“¹⁴ āgami. Bodhisatto
 kuṇḍakakucchikasindhavapotakaṃ¹⁵ disvā lakkhaṇāni samānetvā
 „ayaṃ sindhavo anaggho“¹⁶, mahallikāya mūlaṃ datvā gahetum
 vaṭṭatīti“ cintesi¹⁷. Sindhavo¹⁸ pi gehaṃ pavisitvā attano
 vasaṇatṭhāne yeva ṭhito. Tasmim khaṇe te assā gehaṃ pa-
 20 visitum¹⁹ sakkhimsu. Bodhisatto dvīhatīhaṃ vasitvā asse san-
 tappetvā gacchanto „amma imaṃ“²⁰ assapotakaṃ²¹ mūlaṃ ga-
 hetvā mayhaṃ dehīti“ āha. „Kiṃ vadesi tāta, putte nāma
 vikkīpantā atthīti“²². „Amma tvaṃ etaṃ kiṃ khādāpetvā
 paṭijaggasīti“. „Odanakañjikajjhāmaḥḥattaṃ“²³ vighāsatiṇaṃ
 25 khādāpetvā kuṇḍakayāguṇ ca pāyetvā²⁴ paṭijaggāmi tātā“ 'ti.
 „Amma ahaṃ etaṃ labhitvā piṇḍarasabhojanaṃ bhojessāmi,

¹ B¹ gehavettanato, B² gehavettanato. ² B¹ athassa sā odanakuphākacchāmaḥḥattaṃ, B² athassa sā odanakuphākajjhāmaḥḥattaṃ. ³ B² adds ca, B¹ -tiṇaṃ. ⁴ B¹ B² -jaggi. ⁵ B¹ B² gacchanto. ⁶ B¹ B² add taṃ. ⁷ B¹ B² kiñci. ⁸ B¹ aṇṇo. ⁹ C¹ vāpituṃ? corr. to caritum, B¹ B² khādītum. ¹⁰ B¹ B² āgamissati, C¹ āgacchati. ¹¹ B¹ B² sāyāṇhe. ¹² B¹ B² omīti āg-. ¹³ B¹ B² -potako. ¹⁴ B¹ vicāritvā kāle yeva, B² pāto gocacaṃ caritvā kāle yeva. ¹⁵ B¹ kuṇḍakucchi-. ¹⁶ B¹ B² add ti. ¹⁷ B¹ cintetvā. ¹⁸ B¹ B² sindhavapotako. ¹⁹ B¹ adds na. ²⁰ B² pe, B¹ omīti imaṃ. ²¹ B¹ B² -kassa. ²² B¹ puttaṃ vikkīpantā nāma natthīti. ²³ B¹ odanakuphākajjhāmaḥḥatta, B² odanakuphākajjhāmaḥḥattaṃ. ²⁴ C¹ pāsetvā, B¹ pāsītva, B² pāyītva.

ṭhitatṭhāne celavitānaṃ pasāretvā attharakapiṭṭhe¹ ṭhapessā-
 mīti². „Tāta evaṃ sante mama putto sukhaṃ anubhavatu, gahetvā
 naṃ gacchā³“ ‘ti. Atha Bodhisatto tassa catunnaṃ pādānaṃ
 naṅguṭṭhassa ca mukhassa ca mūlaṃ ekekaṃ katvā cha⁴ saḥassat-
 thavikā⁵ ṭhapetvā mahallikaṃ ahatavatthaṃ⁶ nivāsāpetvā alaṃ-
 karitvā⁷ sindhavapotakassa purato ṭhapesi. So akkhīni ummī-
 letvā mātaraṃ oloketvā assūni pavattesi. Sāpi tassa⁸ piṭṭhiṃ
 parimajjitvā „ahaṃ⁹ mayā puṭṭhaposāvanikaṃ labhiṃ, tvaṃ¹⁰
 gaccha tātā^{10a}“ ‘ti āha¹¹. Tadā so agamāsi. Bodhisatto puna-
 divase assapotakassa piṇḍarasabhojanaṃ sajjetvā „vīmaṃsāmi¹²
 tāva naṃ, jānāti nu kho attano balaṃ udāhu na jānātīti¹³
 doṇiyaṃ kuṇḍakayāguṃ ākirāpetvā dāpesi. So „nāhaṃ imaṃ¹⁴
 bhojanaṃ bhuñjissāmīti¹⁵“ taṃ¹⁶ yāguṃ pātuṃ¹⁷ na icchi¹⁸.
 Bodhisatto taṃ¹⁷ vīmaṃsanavasena paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Bhutvā tiṇaparighāsaṃ bhutvā ācāmakuṇḍakaṃ 15
 etaṃ te bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti. 10.

Tattha bhutvā tiṇaparighāsaṃ ti tvaṃ pubbe mahallikāya dinnāṃ
 tesāṃ tesāṃ¹⁹ khādītāvasesaṃ tiṇaparighāsasamkhātāṃ viḡhāsatiṇāṃ bhuñjitvā¹⁹
 vaḡḡhito, bhutvā ācāmakuṇḍakan ti ettha ācāmo vuccati odanāvasesaṃ²⁰
 kuṇḍakaṃ²¹, kuṇḍakaṃ eva etaṃ ca bhuñjitvā vaḡḡhito sīti dīpeti, etaṃ te ti 20
 etaṃ tava pubbe bhojanaṃ āsi, kasmā dāni na bhuñjasīti mayāpi te tad
 eva² dinnāṃ taṃ tvaṃ²³ kasmā idāni na bhuñjasīti.

Taṃ sutvā sindhavapotako itarā dve gāthā avoca:

2. Yattha posāṃ na jānanti jātiyā vinayena vā
 pahūt’ attha²⁴ mahābrahme api ācāmakuṇḍakaṃ. 11. 25
 3. Tvaṃ ca kho maṃ pajānāsi²⁵ yādis’ āyaṃ hayuttamo,
 jānanto jānam āgamma na te bhakkhāmi kuṇḍadakaṃ ti. 12.

¹ B¹ attaraṇa-. B² attano pi. ² B¹ putto ca bhogasukhaṃ labhisuṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā, B² putto bhoge sukhaṃ anubhavituruṃ sakkoti taṃ gahetvā gacchā.
³ C¹ ca. ⁴ C¹ -kaṃ, B¹ B² -kāyo. ⁵ C¹ navavatthaṃ, B¹ navavattaṃ, B² -kāya navavattaṃ. ⁶ B¹ omits al-. ⁷ C¹ sa. ⁸ B¹ B² āha. ⁹ C¹ labhivāṃ, B¹ puttapo - - laddhivāṃ, C¹ labhivā, B² puttapo - - laddha tvaṃ. ¹⁰ B¹ B² tāta gacchāhi. ¹¹ B¹ ti vatvā. ¹² B¹ B² vīmaṃsissāmi. ¹³ B¹ omits imaṃ. ¹⁴ B¹ B² omits taṃ.
¹⁵ B¹ omits pātuṃ, B² pāyitūṃ. ¹⁶ B¹ icchasi. ¹⁷ B¹ B² tassa. ¹⁸ B¹ B² adde viḡhāsaṃ. ¹⁹ B¹ tiṇaparighāsaṃ bhuñcitvā. ²⁰ C¹ -vassanaṃ. B¹ B² -vasānaṃ.
²¹ B¹ B² -kaṃ ti. ²² C¹ C² nadeva? B¹ tameva, B² mayāpitameva. ²³ C¹ kaṃ tvaṃ, B¹ B² tvaṃ taṃ. ²⁴ C¹ pahutatta, B¹ bahutatta, B² ahaṃ tattha. ²⁵ C¹ C² jānāsi.

Tattha yatthā ti yasmim̐ thāne, posan ti sattam̐, jātiyā vinayena
vā ti jātisampanno vā esa no¹ vā ācārayutto vā na vā ti evam̐ na jānanti,
mahābrahme ti garukālapanena ālapanto² āha, yādisāyan ti yādiso ayam̐
attānam̐ sandhāya vadati, jānanto jānamāgammā³ 'ti aham̐ attano⁴ balam̐
5 jānanto jānam̐ eva⁵ tam̐ āgemma paṭicca tava santakam̐⁶ kuṇḍakam̐ na
bhujjissāmi, na hi tvaṃ kuṇḍakam̐ bhojāpetukāmatāya cha sahaṣṣāni datvā
mam̐ gaphitī.

Tam̐ sutvā Bodhisatto „tava⁷ vīmaṃsanatthāya tam̐⁸ mayā
katam̐, mā kujjhā 'ti⁹“ tam̐ subhojanam̐ bhojetvā ādāya rājañ-
10 gaṇam̐¹⁰ gantvā¹¹ ekasmim̐ passe pañca assasatāni ṭhapetvā¹² ekas-
mim̐ passe cittasānim̐¹³ parikkhipitvā hetthā attharakam̐¹⁴ san-
tharitvā¹⁵ upari celavitānam̐¹⁶ bandhitvā sindhavapotakam̐¹⁷
ṭhapesi. Rājā āgantvā asse olokento „ayam̐ asso¹⁸ kasmā
visum̐ ṭhapito“ ti pucchitvā „mahārāja ayam̐ sindhavo ime asse
15 visum̐ akato mocessatīti¹⁹“ „sobhaṇo²⁰ bho sindhavo“ ti pucchi.
Bodhisatto „āma mahārāja“ 'ti vatvā „tena hi 'ssa²¹ javam̐
passāmīti²²“ vutte tam̐ assam̐ kappetvā abhiruhitvā²³ „passa²⁴
mahārāja“ ti manusse ussārāpetvā²⁵ rājaṇgaṇe assam̐ vāhesi²⁶.
Sabbam̐ rājaṇgaṇam̐ nirantaram̐ assapantīhi²⁷ parikkhittam̐ iva²⁸
20 aho²⁹. Puna Bodhisatto „passa mahārāja sindhavapotakassa³⁰
vegaṇa³¹ ti vissajjesi, ekapuriso pi nam̐ na addasa³². Puna
rattapaṭṭam̐³³ udare parikkhipitvā vissajjesi, rattapaṭṭam̐³⁴ eva
passimsu. Atha nam̐ antonagare ekissā uyyānapokkharaniyā
udakapitṭhe vissajjesi, tatth' assa³⁵ udakapitṭhe dhāvato khu-
25 raggāni³⁶ pi na temimsu. Punavāram̐³⁷ paduminipaṇṇānam̐³⁸

¹ Ck nā, Cc nā corr. to na. ² B¹ gurukam̐ sallāpanam̐ ālapanto, B² gurukasallāpana
ālapanto. ³ Ck² B¹ jānantameva. ⁴ B¹ santike, B² santaka. ⁵ B¹ d tam̐. ⁶ Ck
ta, Cc ta corr. to na, B¹ d omits tam̐. ⁷ B¹ matukucchitam̐, B² mākucchitī. ⁸ B¹ d
-ṇe. ⁹ B¹ omits gantvā. ¹⁰ B¹ d katvā. ¹¹ Cc cittāsānim̐ corr. to -sānim̐, B¹ vicitra-
sāniyā, B² vicittasāniyā. ¹² B¹ d attarakam̐. ¹³ B¹ d pattharitvā. ¹⁴ Cc cela-. ¹⁵ Ck
-potam̐. ¹⁶ B¹ so. ¹⁷ add vutte; Ck² ime asse suṃ kato mo-, B² imesu asse visum̐
akato mo-, B¹ imesu assesu visum̐ akato mo-. ¹⁸ Ck² -no. ¹⁹ B¹ d assa. ²⁰ B¹ d
passissāmīti. ²¹ B¹ d rūyhitvā. ²² B¹ d passatha. ²³ B¹ d ussāpetvā. ²⁴ B¹ d pāhesi.
25 Ck² apassanti, B¹ asassahi, B² assapantīhi. ²⁶ B¹ d eva, B² evā. ²⁷ B¹ d hoti. ²⁸ Ck²
-potassa. ²⁹ Cc nam̐ nāddasa, B¹ d na nam̐ addassa. ³⁰ Ck² -paddham̐, Cc paṇḍam̐
corr. to -paddham̐, B¹ d -paṭam̐. ³¹ Ck² -paddham̐, Cc -paṇḍam̐ corr. to -paddham̐,
B¹ d -paṭam̐. ³² B¹ d tassa in the place of tatthassa. ³³ B¹ d muggerāni. ³⁴ B¹ d pune-
kavāram̐. ³⁵ Ck² -ṇi-, Cc -nīpattānam̐ corr. to -nīpaṇṇānam̐, B¹ d nīpattānam̐.

upari dhāvanto ekapaṇṇam pi na udae osīdāpesi. Evam assa
 jvasampadam dassetvā oruyha pāṇim¹ paharitvā hatthatalam
 upanāmesi, asso upagantvā² cattāro pāde ekato katvā hattha-
 tale aṭṭhāsi. Atha Mahāsatto rājānam āha: „mahārāja imassa³
 assapotakassa⁴ sabbākārena vege dassiyamāne samuddapari- 5
 yanto⁵ na-ppahotīti“. Rājā tussitvā⁶ Mahāsattassa upadḍha-
 rajjam adāsi, sindhavapotam⁷ pi abhisīñcitvā maṅgalassam⁸
 akāsi, so rañño piyo ahosi manāpo, sakkāro pi 'ssa mahā
 ahosi, tassa pi⁹ vasanattḥānam rañño alamkatapatiyatto vāsa-
 gharagabbho viya ahosi, catujātigandhehi bhūmilepanam¹⁰ 10
 akāmsu, gandhadāmamālādāmāni¹¹ osārayimsu, upari suvaṇṇa-
 tārakakhacitam¹² celavitānam ahosi, samantā¹³ cittasāni¹⁴ pa-
 rikkhittā va ahosi, niccam gandhatelapadīpo¹⁵ jhāyi¹⁶, uccāra-
 passāvatṭhāne pi 'ssa suvaṇṇakataḥam¹⁷ ṭhapayimsu, niccam
 rājārahabbojanam¹⁸ eva bhuñji. Tassa pana āgatakālato paṭṭhāya 15
 rañño sakala-Jambudīpe rajjam hatthagatam eva ahosi. Rājā
 Bodhisattassa ovāde ṭhatvā dānādīni puñṇāni katvā sagga-
 parāyano ahosi.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam
 samodhānesi: (Saccapariyosāne¹⁹ bahū²⁰ sotāpannā sakadāgāmianāgā- 20
 mino²¹ ahesum) „Tadā ayam eva²² mahallikā mahallikā²³ ahosi, sin-
 dhavo Sāriputto, rājā Ānando, assavāṇijo²⁴ pana aham evā²⁵ 'ti.
 Kuṇḍakakucchisindhava-jātakam²⁶“.

5. Sūkajātaka.

Yāvaṃ²⁷ so mattamaññāsīti. Idam Satthā Jetavane 25
 viharanto ekam atibahum bhuñjitvā ajīrakena kālakatam²⁸ bhikkhum

¹ C^s pāṇim corr. to pāṇin. ² B^d āgantvā. ³ B^d ayam. ⁴ Bⁱ -ko, B^d assa.
⁵ Bⁱ -te, and adds rathe nikkhīpanto. ⁶ Bⁱ tam passitvā, B^d tu-passitvā. ⁷ B^d
 -potakam. ⁸ B^d maṅgalaassam. ⁹ B^d hi. ¹⁰ C^s bhūmim-, B^d bhummivilepanam.
¹¹ B^d -lādāmādīni. ¹² B^d -tārakavicittam. ¹³ B^d samantato. ¹⁴ C^s -sāṇim.
¹⁵ B^d -padīpā, Bⁱ -teladīpā. ¹⁶ C^s jhāyi, Bⁱ jhāyisu, B^d jhāyimsu. ¹⁷ C^s -ham
 corr. to hā. ¹⁸ C^s -raham-, B^d rājabhoj-. ¹⁹ C^s omīti sac-. ²⁰ all three MSS.
 bahu. ²¹ Bⁱ sakadāgāmino anāgāmino arahantā ca, B^d sakadāgāmianāgāmino ara-
 hantā. ²² Bⁱ omīti ayameva. ²³ C^s -kāya, C^s -kāya eva. ²⁴ C^s C^s -niḥjo. ²⁵
 B^d add catuttham. ²⁶ B^d yāva. ²⁷ B^d kālakatam.

ārabbha kathesi. Tasmim kira evaṃ kālakato¹ dhammasabhāyaṃ
bhikkhū tassāgūṇakatham² samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma³ bhikkhu
attano kucchipamānaṃ⁴ ajānitvā atibahuṃ bhuñjitvā⁵ jīrāpetum⁶ asak-
konto kālakato“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave eta-
5 rahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na
bhikkhave idān' eva pubbe p' esa atibhojanapaccayen' eva mato“⁷ ti
vatvā⁸ atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
dhisatto Himavantapadese⁹ sukayoniyaṃ nibbattitvā ane-
10 kānaṃ sukaśahassānaṃ samuddānugate¹⁰ Himavantapasse¹¹ va-
santānaṃ rājā ahoṣi. Tass' eko putto ahoṣi. Tasmim balap-
patte¹² Bodhisatto dubbalacakkhu¹³ ahoṣi. Sukānaṃ kira sīgho
vego hoti¹⁴, tena tesaṃ mahallakakāle paṭhamāṃ cakkhum¹⁵
eva¹⁶ dubbalaṃ hoti¹⁷. Bodhisattassa putto mātāpitaro kulā-
15 vake katvā¹⁸ gocaraṃ āharitvā¹⁹ posesi. So ekadivasaṃ go-
carabhūmiṃ gantvā pabbatamatthake t̥hito samuddaṃ olokento
ekadīpakam²⁰ passi, tasmim pana suvaṇṇavaṇṇaṃ madhura-
phalaṃ²¹ ambavanaṃ atthi. So punadivase gocaravelāya up-
patitvā tasmim ambavane otaritvā ambaraśaṃ pivitvā amba-
20 pakkam ādāya gantvā²² mātāpitunnaṃ adāsi. Bodhisatto taṃ
khādanto rasaṃ jānitvā²³ „tāta nanu imaṃ asukadīpake amba-
pakkam“ ti vatvā „āma tātā“ 'ti vutte „tāta etaṃ dīpakam
gacchantā nāma sukā dīgham āyuraṃ pārentā²⁴ nāma n' atthi,
mā kho tvaṃ puna taṃ dīpakam²⁵ agamāsīti“. So tassa va-
25 canaṃ agahetvā agamāsi²⁶ yeva. Ath' ekadivasaṃ bahuṃ
ambaraśaṃ pivitvā mātāpitunnaṃ²⁷ ambapakkam ādāya samud-

¹ B¹ tasmī kira samaye etasmī kālāṇikato. ² C² tassāgūṇa-, C³ B¹ tassa agūṇa-.

³ B¹ omīte nāma. ⁴ C⁴ pucchipamānaṃ. ⁵ B¹ omīte atī - - tvā. ⁶ B¹ jī-.

⁷ B¹ -paccayena mato yevā. ⁸ B¹ add tuṭhi ahoṣi tehi yācito. ⁹ B¹ -tappa-.

¹⁰ C¹⁰ samuddāgate. ¹¹ B¹ -tappadese. ¹² B¹ balapatte, B² vayappatto. ¹³ C¹³

-kkhū, B¹ -kkhuko. ¹⁴ B¹ ahoṣi. ¹⁵ B¹ cakkhu. ¹⁶ B¹ omīte eva ¹⁷ B¹

dubbalaṃeva ahoṣi. ¹⁸ B¹ t̥hapetvā, B² t̥hapetvā. ¹⁹ B¹ āharāpetvā. ²⁰ C²⁰ B¹

ekam-. ²¹ B¹ madhurasaphalaṃ. ²² B¹ āgantvā. ²³ B¹ sañjānitvā, B²

sañjānitvā. ²⁴ B¹ pārento, C²⁴ -to corr. to -tā. ²⁵ B¹ omīte puna taṃ dīpa-

kam. ²⁶ B¹ āg-. ²⁷ B¹ add atthāya.

damatthakena āgacchanto¹ atidhātata² kilantakāyo niddāya
 abhibhūto³, so niddāyanto pi āgacchat⁴ eva, tuṇḍena pan⁵ assa
 gahitaṃ ambapakkam⁶ pati. So anukkamena āgamanavithiṃ⁷
 jahitvā osīdanto udakapiṭṭhen⁸ evāgacchanto⁹ udake¹⁰ pati¹¹.
 Atha nam eko maccho gahetvā khādi. Bodhisatto tasmim¹² 5
 āgamanavelāya¹³ anāgacchante yeva¹⁴ „samudde patitvā mato“
 ti¹⁵ aññāsi. Ath¹⁶ assa mātāpitāro pi¹⁷ āhāraṃ alabhamānā
 sussitvā marimsu.

Satthā idam¹⁸ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca:

1. Yāvaṃ¹⁹ so mattam aññāsi bhojanasmim²⁰ vihaṅgamo
 tāva addhānam āpādi mātaraṃ ca aposayi. 13.

2. Yato ca so bahutaraṃ bhojanaṃ ajjhupāhari²¹
 tato tatth²² eva saṃsīdi, amattaññū hi so ahu. 14.

3. Tasmā mattaññutā²³ sādhu bhojanasmim²⁴ agiddhitā,
 amattaññū hi sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti. 15.

Tattha yāvaṃ²⁵ so ti yāva so vihaṅgamo²⁶ bhojane mattam aññāsi,
 tāva addhānam āpāditī tattakam²⁷ kālaṃ jīvitaddhānam²⁸ āpādi āyuh
 vindi²⁹, mātaraṃ cā³⁰ ti desanāsīsam etaṃ, mātāpitāro ca aposayīti attho,
 yato ca kho³¹ ti yasmiṃ ca³² kho kāle, bhojanaṃ ajjhupāharitī amba- 20
 rassaṃ ajjhohari, tato ti tasmim³³ kāle, tattheva saṃsīditī tasmim³⁴ samudde
 yeva osīdi nīmuṃji macchabhojanataṃ āpajji, tasmā mattaññutā³⁵ sādhu ti
 yasmā bhojane amattaññūsuko³⁶ samudde osīditvā mato tasmā bhojanasmim³⁷
 agiddhitāsaṃkhātā³⁸ mattaññutā³⁹ sādhu, pamāṇajānaṃ sundaraṃ ti attho,
 atha vā paṭisaṃkhā yoniso āhāraṃ āhāretī⁴⁰ n' eva davāya-pe-⁴¹ phāsuvihāro ca⁴² 25

Allaṃ sukkhaṃ ca bhuñjanto na bālhaṃ⁴³ suhito siyā,
 ūnudaro⁴⁴ mitāhāro sato bhikkhu paribbaje.

¹ B¹ -kenāgacchanto, B² kena ga-. ² B¹ atibhātata. ³ B¹ niddāyābhibhūto.

⁴ C¹ āgamaṇa-, B¹ āgamanavittī, B² -vittim. ⁵ B¹ -piṭhe āg-, B² -piṭhenevagā-,
 B¹ adds osadheṇto. ⁶ B¹ add yeva. ⁷ B¹ add so udake osīdati. ⁸ B¹

-lāyam eva. ⁹ B¹ omit yeva. ¹⁰ B¹ mato bhavissatīti. ¹¹ B¹ omit pi. ¹²

B¹ imarim. ¹³ B¹ yāya. ¹⁴ B¹ -nam majjhu-. ¹⁵ C¹ B¹ -ññūtā? ¹⁶ B¹

yāva. ¹⁷ B¹ adds va. ¹⁸ B¹ tatthakam. ¹⁹ B¹ jīvitam-, B² jīvita ad-.

²⁰ B¹ vindati. ²¹ so all four MSS. ²² B¹ omit ca. ²³ B¹ -ññūtā. ²⁴

B¹ samattaññūsūkko. ²⁵ C¹ agiddhatā-, B¹ agiddhitā - - to. ²⁶ B¹ mat-

taññūbhāvo, B² mattaññūbhāvo. ²⁷ B¹ āharati. ²⁸ B¹ tavāya na madāya, B²

davāya na madāya pa. ²⁹ B¹ cā ti. ³⁰ B¹ phāla, B² aṇaṃ. ³¹ B¹ anadaro,

B² onudaro.

Cattāro pañca ālope abhuttvā udakaṃ pive.

alam¹ phāsuvihāraya pahitattassa bhikkhuno.

Manujassa sadā satīmato² mattaṃ jānato³ laddhabhojane⁴

tanū tassa⁵ bhavanti vedanā, saṅikam⁶ jīrati, āyū⁷ pālayantīti

5 evaṃ vaṇṇitā⁸ mattaññūtāpi sādhu,

Kantāre puttamaṇisaṃ va akkhass' abbañjanam⁹ yathā

evaṃ bhari¹⁰ āhāraṃ yāpanatthāya mucchito¹¹ ti

evaṃ vaṇṇitā agiddhitāpi¹² sādhu, Pāliyam¹³ pana agiddhimā¹⁴ ti lkhitaṃ,

tato¹⁵ ayaṃ Atthakathāpāṭho va sundarataro, amattaññū hi sīdanti¹⁶

10 bhojane pamāṇaṃ ajānanta hi rasataphāvasena pāpakammaṃ katvā catūsu¹⁷

apāyesu sīdanti, mattaññū ca na sīdare ti ye pana bhojane pamāṇaṃ jānanti te diṭṭhadhamme pi samparāye pi na sīdanti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahū¹⁸ sotāpannāpi sakadāgāmīno pi

15 anāgāmīno pi arahantāpi¹⁹ ahesuṃ) „Tadā²⁰ bhojane amattaññū bhik-

khu²¹ sukarājaputto ahoṣi²², sukarājā pana aham evā²³ ti. Suka-jātakaṃ²⁴.

6. Jarudapānajaṭaka.

Jarudapānaṃ²⁵ khaṇamānā ti. Idam Satthā Jetavane

20 viharanto Sāvatti-vāsino²⁶ vāṇije ārabba kathesi. Te kira Sāvattiyaṃ bhaṇḍaṃ gahetvā sakaṭāni pūretvā vohāratthāya gamanakāle

Tathāgataṃ nimantetvā mahādānaṃ datvā saraṇāni gahetvā sīlesu paṭiṭṭhāya Satthāraṃ vanditvā „mayāṃ bhante vohāratthāya digha-

maggam gamissāma, bhaṇḍaṃ vissajjetvā siddhipattā²⁷ sotthinā pac-

35 cāgantvā puna tumhe vandissāmā²⁸ ti vatvā maggam paṭipajjimsu. Te

kantāramagge purāṇaudapānaṃ²⁹ disvā „imasmiṃ udapāne pāṇiyaṃ n' atthi, mayā ca pipāsita, khaṇissāma nan³⁰ ti³¹ khaṇanta paṭipāṭiyā

¹ Ok C° alam. ² B° sati-, R° sadī-. ³ B° B° jānato. ⁴ B° B° -nam. ⁵ Ok

C° tanu nu tassa, R° tanu tassa, B° tanu kassa. ⁶ C° B° R° sanikam. ⁷ Ok C°

B° āyu, B° āyūm ⁸ C° C° -ta. ⁹ B° bhañjanam, B° pañcaṇam. ¹⁰ C° āhāri,

C° āhāriya. ¹¹ B° mukujhito, B° mujjhito. ¹² C° C° agiddha-. ¹³ C° pāliyam,

B° pāliyam. ¹⁴ B° giddhimātā, B° agiddhitā. ¹⁵ B° omits tato, B° pāto. ¹⁶ Ok

C° B° sīdanti. ¹⁷ C° C° catusu. ¹⁸ C° C° B° bahu. ¹⁹ C° C° -to pi. ²⁰ B°

B° add suñko rājaputto. ²¹ B° omits bhikkhu, C° B° B° add ahoṣi. ²² B° B°

omit sakarājaputto ahoṣi. ²³ B° suñka-, B° B° add pañcamam. ²⁴ C° C° jarū-

²⁵ B° sāvatti, B° sāvattiyaṃ, both omit vāsino. ²⁶ C° C° siddhayattā? B°

saddhipattā. ²⁷ C° C° purato-. B° B° add te.

va¹ bahum² ayam³ -pe-⁴ veḷuriyam labhimsu. Te⁵ ten' eva⁶ santuṭṭhā hutvā tesam ratanānam sakaṭāni pūretvā sotthinā Sāvattim⁷ pac-cāgamimsu. Te ābhatam⁸ dhanam paṭisāmetvā „mayam⁹ siddhipattā¹⁰ bhattam dassāmā¹¹“ 'ti Tathāgataṃ nimantetvā dānam datvā vanditvā ekamantaṃ nisinnā attano¹² dhanassa¹³ laddhākāram¹⁴ Satthu¹⁵ ārocesum. Satthā „tumhe¹⁶ kho upāsakā tena dhanena santuṭṭhā hutvā pamāṇaññutāya¹⁷ dhaṇaṃ ca jīvitaṃ ca labhittha, porāṇakā pana asantutṭhā amattaññuno¹⁸ paṇḍitānam vacanam akatvā jīvitakkhayaṃ pattā¹⁹“ ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadaṭṭe rajjam kārente Bodhisatto Bārāṇasiyam²⁰ vāṇijakule nibbattitvā vayappatto satthavāhajetṭhako ahosi. So Bārāṇasiyam²¹ bhaṇḍam gahetvā sakaṭāni pūretvā bahuvāṇi ādāya tam eva kantāram paṭipanno tam eva udapānam addasa. Tattha te²² vāṇijā „pāṇiyam pivissāmā²³“ 'ti udapānam khaṇantā paṭipāṭiyā bahuayādīni²⁴ labhimsu. Te²⁵ bahum pi ratanam labhitvā tena asantuṭṭhā „aññaṃ pi ettha ito sundaratarānam²⁶ bhavissatīti“ bhiyyosomattāya nam²⁷ khaṇimsu yeva. Atha te Bodhisatto²⁸ āha: „bho vāṇijā, lobho nām' esa vināsamūlam²⁹, amhehi bahum³⁰ dhanam laddham, ettakena³¹ santuṭṭhā hotha, mā atikhaṇathā³²“ 'ti. Te³³ tena vāriyamānāpi³⁴ khaṇimsu yeva. So ca udapāno nāgapariggahito³⁵. Ath' assa heṭṭhā vasanakanāgarājā attano vimāne bhijjante leḍḍusu³⁶ ca paṃsusu³⁷ ca patamānesu kuddho ṭhapetvā Bodhisattaṃ avasese pi sabbe³⁸ nāsikavātena³⁹ paharitvā

¹ Ck C^s Bⁱ ca. ² Bⁱ B^d bahu. ³ B^d ayam, Bⁱ omits ayam. ⁴ Bⁱ tipusisam loham, B^d loham tipusisam; cfr. v. 1. ⁵ Bⁱ B^d omit te. ⁶ Bⁱ adds vuddipattā, B^d vuddha-. ⁷ Ck C^s -iyam. ⁸ Bⁱ te ca tam. ⁹ Ck C^s Bⁱ omit mayam. ¹⁰ Ck C^s siddhayattā, B^d siddhipattā. ¹¹ B^d khānam dassāmi, Bⁱ bhagavantam vandissāmā. ¹² C^s Bⁱ -nā. ¹³ B^d dhana, Bⁱ omits dhanassa. ¹⁴ B^d laddhakāraṇam, Bⁱ luddhakāraṇam. ¹⁵ Ck sutthu, B^d satthuno. ¹⁶ Ck C^s hetu. ¹⁷ Bⁱ B^d pamāṇam ṇatvā. ¹⁸ Bⁱ B^d add hutvā. ¹⁹ Bⁱ B^d add yevā. ²⁰ B^d -sī. ²¹ B^d omits bā-. ²² Ck te te. ²³ Bⁱ B^d bahunī veḷuriyādīni. ²⁴ Ck C^s omit te. ²⁵ Bⁱ B^d sundarataranam. ²⁶ Bⁱ B^d tam. ²⁷ Bⁱ B^d atha kho b. te. ²⁸ Bⁱ B^d -mūlo. ²⁹ Bⁱ B^d bahu. ³⁰ Bⁱ B^d etthakeneva. ³¹ Bⁱ omits te. ³² Bⁱ nivāri-, B^d nivārayamānopi. ³³ Bⁱ B^d -hito. ³⁴ C^s leḍḍu, Bⁱ leṭṭu. ³⁵ Ck C^s paṃsu. ³⁶ Bⁱ B^d sabbe pi instead of pi sabbe. ³⁷ Ck C^s -kā-

jīvitakkhayaṃ pāpetvā nāgabhavanā nikkhamma sakatāni yojā-
petvā¹ sabbaratanānaṃ pūretvā Bodhisattaṃ sukhayānake² ni-
sīdāpetvā nāgamānavakehi³ sakatāni pājāpento⁴ Bodhisattaṃ Bā-
rāṇasiṃ netvā gharaṃ⁵ pavesetvā⁶ dhanam⁷ paṭisāmetvā attano
5 nāgabhavanam eva⁸ gato. Bodhisatto dhanam⁹ vissajjetvā
sakala-Jambudīpaṃ¹⁰ unnaṅgalaṃ¹¹ katvā dānaṃ datvā sīlaṃ
samādiyitvā¹² uposathakammaṃ katvā jīvitapariyosāne sagga-
padaṃ¹³ pūresi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā avoca :

- 10 1. Jarudapānaṃ¹⁴ khaṇamānā vāṇijā udakatthikā
ajjhagamāsu¹⁵ ayo¹⁶ lohaṃ¹⁷ tipu sīsaṃ ca vāṇijā 16.
2. Rajataṃ jātārūpaṃ ca muttā veḷuriyā bahū¹⁸;
te ca tena asantutṭhā bhiyyo bhiyyo¹⁹ akhāṇisum²⁰. 17.
3. Te²¹ tatthāsiṃviso²² ghero tejasī tejasā hani²³,
15 tasmā khaṇe nātikhaṇe, atikhātaṃ²⁴ hi pāpakam,
khātena²⁵ ca²⁶ dhanam laddham atikhātena²⁷ nāsitan ti, 18.

Tattha ayan²⁸ ti kālaloheṃ²⁹, lohaṃ ti tambaloheṃ, muttā ti mut-
tāyo³⁰, te ca tena asantutṭhā ti te ca³¹ vāṇijā tena dhanena asantutṭhā,
te tatthā³² ti te vāṇijā tasmīṃ udapāne, tejasī ti āsiṃviso³³ tejena samannāgato,
20 tejasā hanīti³⁴ visatejena ghātesi³⁵, atikhātena³⁶ nāsitan ti atikhātena³⁷
taṃ ca dhanam jīvitaṃ ca nāsitan³⁸ ti.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
nāgarājā Sāriputto ahosi, satthavāhajeṭṭhako pana aham evā⁴⁰ ti.
Jarudapānajaṭakam⁴¹.

¹ B¹ B² yojetvā. ² B² sukhi-. ³ B¹ B² add saddhiṃ. ⁴ B¹ B² yojāpento.
⁵ C¹ gharam. ⁶ B¹ B² pavisetvā. ⁷ B¹ B² taṃ dhanam. ⁸ C¹ omits eva.
⁹ C¹ B² -pe. ¹⁰ C¹ unnagalaṃ, B¹ B² unañ-. ¹¹ C¹ B² -da-. ¹² B¹ saggaṃ,
B² saggapūraṃ. ¹³ C¹ C² jarū. ¹⁴ B¹ ajjagamū, B² ajjhagamū. ¹⁵ B¹ B²
ayasam. ¹⁶ C¹ lobham. ¹⁷ B¹ B² maṇi. ¹⁸ B¹ B² only one bhiyyo. ¹⁹ B¹ B²
khaṇisū te. ²⁰ B² omits te. ²¹ C¹ tatthāsiṃviso, B¹ tattha asiṃviso, B² tattha
āsiṃviso. ²² C¹ haṇi, C² hanī, B¹ haṇi. ²³ C¹ C² -khātam, B¹ B² -khaṇam.
²⁴ B¹ B² khaṇena. ²⁵ C¹ C² omits ca. ²⁶ B¹ B² -khaṇena. ²⁷ C¹ an, B¹ B²
ayasan. ²⁸ B¹ B² kāla-, C¹ kāla- corr. to kāla-. ²⁹ B² muttā yeva. ³⁰ B¹ B²
omits ca. ³¹ B¹ B² viśa. ³² C¹ haṇīti, B¹ B² haṇīti. ³³ B¹ B² ghātesi. ³⁴ C¹
-khanatena. ³⁵ B¹ B² -taṃ and omits ti. ³⁶ B¹ B² dhammade-. ³⁷ C¹ C² jarū-,
B¹ B² add chaṭhamam.

7. Gāmaṇicaṇḍajātaka.

Nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto paññāpasamsanaṃ ārabba katesi. Dhammasabbhāyaṃ¹ bhikkhū Dasabalassa paññaṃ² pasamsamānā³ nisīdimsu: „Tathāgato mahāpañño puthupañño⁴ hāsupañño⁵ javanapañño⁶ tikkhapañño nibbedhikapañño, sadevakam lokam paññāya atikkamatiti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Tathāgato paññavā yevā“ 'ti vatvā⁷ atītaṃ āhari:

Atīte bhikkhave Bārāṇasiyaṃ Janasandhe nāma⁸ 10
 rajjaṃ kārente⁹ Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchis-
 sim¹⁰ nibbatti. Tassa mukhaṃ suparimajjitam¹¹ kañcanādāsa-
 talaṃ viya parisuddhaṃ hosi atisobhaggappattaṃ¹². Ten'
 assa nāmagahaṇadivase Ādāsamukha-kumāro ti¹³ nāmaṃ
 akaṃsu. Tam sattavassabbhantare yeva¹⁴ pitā tayo vede¹⁵ sab- 15
 baṇ ca loke kattabbaṃ¹⁶ sikkhāpetvā tassa sattavassikakāle kā-
 lam akāsi. Amaccā mahantena sakkārena rañño sarīrakiccaṃ
 katvā matakadānāni¹⁷ datvā¹⁸ sattame divase rājaṅgaṇe sannip-
 patitvā¹⁹ „kumāro atidaharo, na sakkā rajje abhisīñcitum²⁰,
 vīmamsitvā tam²¹ abhisīñcissāmā²²“ 'ti ekadivasaṃ nagaraṃ 20
 alaṃkārapetvā²³ vinicchayaṭṭhānaṃ sajjetvā pallaṃkaṃ paññā-
 petvā kumārassa santikaṃ gantvā „vinicchayaṭṭhānaṃ deva
 gantum vaṭṭatīti, āhaṃsu. Kumāro „sādhū“ 'ti mahantena
 parivārena gantvā pallaṃke nisīdi. Tassa nisinnakāle amaccā
 ekaṃ dvipādehi²⁴ vicaraṇamakkaṭaṃ vatthuvijjācariyavesaṃ 25
 gāhāpetvā vinicchayaṭṭhānaṃ netvā „deva ayaṃ puriso pitu
 mahārājassa kāle vatthuvijjācariyo paṇḍavijjo, antobhūmiyaṃ²⁵

¹ B¹ B² add hi. ² C¹ paññāya, C² paññāya, R¹ omits paññaṃ ³ B¹ pasam-
 santo, B² -santā. ⁴ B¹ B² hāsa-. ⁵ B¹ omits ja-. ⁶ B¹ B² add tuṇhi, aho-
 tena hi (B² tehi) yāceto. ⁷ B¹ B² janasandho (B² -nto) nāma rājā rajjaṃ
 kāresi. ⁸ B¹ B² kucchimhi. ⁹ B² -ta. ¹⁰ B¹ B² ativiya sobh-. ¹¹ B¹ B² tiassa.
¹² B¹ B² add pana. ¹³ B¹ B² bede, B¹ adds ēa. ¹⁴ B¹ kattappākattabbaṃ, B²
 kattabbā. ¹⁵ B¹ B² -dānādini. ¹⁶ B¹ katvā. ¹⁷ B¹ B² sannipādetvā. ¹⁸ B¹
 B² -sañci-. ¹⁹ B¹ omits tam, B² nam. ²⁰ B¹ -sañci-. ²¹ B¹ alaṃkārapetvā.
²² B¹ dvīhi pādehi, B² -pādehi. ²³ B¹ adhobhummiyā, B² antobhūmiyā

sattaratanatṭhāne dosaṃ¹ passati, eten' eva gahitaṃ rājakulā-
nam gehatṭhānaṃ hoti, imaṃ devo saṃgaṇhitvā tṭhānantare
thapetū² 'ti āhaṃsu. Kumāro taṃ heṭṭhā ca upari ca oloke-
tvā „nāyaṃ manusso, makkaṭo eso“ ti ñatvā, makkaṭā nāma
5 kataṃ kataṃ viddhaṃsetuṃ jānanti, akataṃ pana kātuṃ vā
vicāretuṃ vā na jānantīti³ cintetvā amaccānaṃ paṭhamāṃ
gātham āha:

1. Nāyaṃ gharānaṃ kusalo, lolo ayaṃ valīmukho,
kataṃ kataṃ kho dūseyya⁴, evaṃdhammam idaṃ kulan ti. 19.

10 Tattha nāyaṃ gharānaṃ kusalo ti ayaṃ satto na gharānaṃ kusalo,
gharāni⁵ vicāretuṃ vā kātuṃ vā cheko na hoti, lolo ti lolaṇṭiko, valīmukho
ti valīyo⁶ mukho assā⁷ 'ti valīmukho, evaṃdhammam idaṃ kulan ti idaṃ
makkaṭakulāni⁸ nāma kataṃ dūsetabbaṃ⁹ vināsetabban ti evaṃsabbhāvaṃ ti.

Amaccā⁷ „evaṃ bhavissati devā“ 'ti taṃ apanetvā ekā-
15 hadvīhaccayena puna taṃ eva alaṃkaritvā vinicchayatṭhānaṃ
ānetvā „ayaṃ deva pitu mahārājassa kāle vinicchayāmacco vi-
nicchayesu pavatti“¹⁰, imaṃ saṃgaṇhitvā vinicchayakammaṃ
kāretuṃ vaṭṭatīti¹¹ āhaṃsu. Kumāro taṃ oloketvā „cittavato
saṃpannamānasassa“ lomaṃ nāma¹² evarūpaṃ na hoti, ayaṃ
20 niccittako¹³ vānaro vinicchayakammaṃ¹⁴ kātuṃ na sakkhissa-
tīti¹⁵ ñatvā dutiyaṃ gātham āha:

Na idaṃ¹⁶ cittavato¹⁴ lomaṃ, nāyaṃ assāsiko¹⁵ migo,
satthaṃ¹⁶ me Janasandhena¹⁷: nāyaṃ kiñci vijānatīti¹⁸. 20.

Tattha na idaṃ¹³ cittavato lomaṃ ti yaṃ idaṃ etassa sarīre¹⁹ pha-
25 rusalomaṃ idaṃ vicāraṇapaññāya saṃpayuttacittavato na hoti, pakatcittena²⁰
pana acittako nāma tiracchānagato n'atthi, nāyaṃ assāsiko²¹ ti ayaṃ avassayo
vā hutvā anusāsaniṃ vā datvā aññaṃ assāsetuṃ asamatthatāya na assāsiko, migo

¹ Bī Bḍ pi guṇa dosaṃ. ⁴ Bī Bḍ dūseyya. ³ Bī Bḍ gharānaṃ. ⁶ Ck Cḥ valayo.

⁵ Ck kulan. ⁶ Bī dūse-, Bḍ duse-. ⁷ Bī Bḍ athāmmaccā. ⁸ Ck vinicchasut-
tamassasuppavatti, Cḥ vinicchayuttamassasuppavatti, Bḍ vinicchayesu pavattati.

⁹ Bī -manussassa, Bḍ -manussassa. ¹⁰ Bī omits nāma. ¹¹ Cḥ niccittako corr. to
nīccinnako, Bī nīccako, Bḍ vicittako. ¹² Bī Bḍ vinicchayakammaṃ. ¹³ Bī Bḍ
yidam. ¹⁴ Bī cittato. ¹⁵ Bḍ assāhiko. ¹⁶ Bī Bḍ siṭṭhaṃ. ¹⁷ Bī -saddena, Bḍ
-sandena. ¹⁸ Bī Bḍ vijānatīti. ¹⁹ Bḍ adde vijjāmānaṃ. ²⁰ Bī makkaṭa-, Bḍ
makkaṭa-. ²¹ Bī assātiko.

ti makkaṭaṁ āha. satthaṁ¹ me Janasandhena² 'ti mayhaṁ pitarā Janasandhena³ etaṁ satthaṁ⁴ kathitaṁ: makkaṭo nāma kāraṇākāraṇaṁ na jānātīti⁵ evaṁ anusāsani⁶ dinnā ti dīpeti, nāyaṁ kiñci vijānātīti tasmā ayaṁ vānaro⁷ kiñci na⁸ jānātīti niṭṭham ettha⁹ gautabbhaṁ¹⁰. Pāliyaṁ¹¹ pana nāyaṁ kiñci na dūsaye¹² ti likhitaṁ¹³, taṁ Aṭṭhakathāya¹⁴ n' atthi.

5

Amaccā imam pi gāthaṁ¹⁵ sutvā „evaṁ bhavissati devā“ 'ti taṁ apanetvā puna pi ekadivasaṁ tam eva alaṁkaritvā vinicchayaṭṭhānaṁ ānetvā „ayaṁ deva puriso pitu mahārājassa kāle mātupaṭṭhānapitupaṭṭhanapūrako¹⁶ kule jeṭṭhāpacāyikakam-makārako, imaṁ saṁgaṇhituṁ vaṭṭatīti¹⁷“ āhaṁsu. Puna¹⁸ 10 kumāro taṁ oloketvā¹⁹ „makkaṭā nāma calacittā, evarūpaṁ kammaṁ kātuṁ na samatthā“ ti cintetvā tatiyaṁ gāthaṁ āha:

3. Na mātaraṁ pitaraṁ vā bhūtaraṁ bhaginiṁ sakhaṁ²⁰

bhareyya tādiso poso, satthaṁ²¹ Dasaratheua me ti. 21.

Tattha bhātaraṁ bhaginiṁ sakhaṁ²² ti attano bhātaraṁ vā bhagi- 15 niṁ vā, Pāliyaṁ²³ pana sakaṁ ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhaṁ ti vutte sahāyako labbhātīti²⁴ vicāritam eva, bhareyyā ti poseyya, tādiso poso ti yādiso esa dissati tādiso makkaṭajātiko santo²⁵ na bhareyya, satthaṁ²⁶ Dasarathena me ti evaṁ²⁷ pitarā anusitthaṁ, pitā hi 'ssa janāṁ²⁸ catuḥi²⁹ saṅgahavatthūhi³⁰ sandaṇaṇato³¹ Janasandho³² ti vuccati, dasaḥi rathehi kattab- 20 baṁ³³ attano eken' eva rathena karaṇato Dasaratho ti, tassa santikā evarūpassa ovādassa sutattā evaṁ āha.

Amaccā „evaṁ bhavissati devā“ 'ti makkaṭaṁ apanetvā „paṇḍito kumāro, sakkhissati rajjaṁ kātuṁ³⁴“ ti Bodhisattaṁ

¹ Bⁱ siṭhaṁ, B^d siṭhame? ² Bⁱ -saddhena, B^d -sandan. ³ Bⁱ -santena ⁴ Bⁱ siṭhaṁ, B^d pi siṭhaṁ. ⁵ Bⁱ jānāti. ⁶ C^k -na, C^s Bⁱ -ni. ⁷ Bⁱ bānaro. ⁸ Bⁱ na kiñci ⁹ C^k tiṭṭhamettha, Bⁱ niṭṭhamatte, B^d niṭṭhamettāva. ¹⁰ Bⁱ gaudhappaṁ, B^d gaudhabbaṁ. ¹¹ C^k pāliyaṁ, C^s pāliyā, B^d pāliyaṁ. ¹² Bⁱ dus-saye, B^d dusayye. ¹³ Bⁱ likkhitaṁ. ¹⁴ Bⁱ āṭhakathāyaṁ. ¹⁵ Bⁱ idaṁ maṁ pi kathaṁ, B^d imaṁ pi kathaṁ. ¹⁶ Bⁱ mātāpitu upaṭṭhānakārako. ¹⁷ C^s Bⁱ vad-dhatīti. ¹⁸ Bⁱ omīti puna. ¹⁹ Bⁱ oloketto. ²⁰ Bⁱ sakaṁ. ²¹ Bⁱ siṭhaṁ, B^d siṭṭhaṁ. ²² Bⁱ sakaṁ. ²³ C^s B^d pāliyaṁ. ²⁴ Bⁱ pana saṁkhaṁ ti likhitaṁ taṁ pi āṭhakathāya sakaṁ taṁ sakatāṭikataḍḍhiyo labbhanti sakhaṁ ti vutte sahāyako laddho ti, B^d pana sakhanti likhitaṁ taṁ pi Aṭṭhakathāyaṁ sakaṁ ti vutte sakabhātikabhaginiyo labbhanti sakhaṁ ti vutte sahāyako sa' laddho ti vicāritam eva. ²⁵ Bⁱ satto. ²⁶ Bⁱ siṭhaṁ. ²⁷ Bⁱ add me. ²⁸ C^k chaṇaṁ, Bⁱ omīti janāṁ. ²⁹ C^k Bⁱ catuḥi. ³⁰ Bⁱ vatthuhī. ³¹ C^s saṅgaṇhaṇato, Bⁱ janasaṅgaṇaṇato. ³² Bⁱ -saddo, B^d -sando. ³³ Bⁱ kattappākattappaṁ, B^d tattabākattappaṁ corr. to tattakattappaṁ. ³⁴ Bⁱ kareṭuṁ, B^d kareṭuṁ.

rajje abhisinñcitvā¹ „Ādāsamukharaṇṇo āṇā²“ ti nagare bheriṇ
carāpesuṃ. Tato paṭṭhāya Bodhisatto dhammena³ rajjam kāresi.
Paṇḍitabhāvo pi 'ssa sakala-Jambudīpe⁴ paṭtharivā gato.
Paṇḍitabhāvādīpanattham pan' assa imāni cuddasa vatthūni
5 ābhatāni⁵:

Goṇo putto hayo c'eva naḷakāro gāmaabhojako

gaṇikā taruṇī sappo migo tittiradevatā

nāgo tapassino c' eva atho brāhmaṇamaṇavo⁶ ti.

Tatrāyaṃ anupubbikathā⁷: Bodhisattasmiṃ hi rajje⁸ abhisin-
10 cite⁹ eko Janasandharaṇṇo pādamūliko nāmena Gāmaṇicaṇḍo¹⁰
nāma evaṃ cintesi: „idaṃ rajjam nāma samānavayehi¹¹ sad-
dhiṃ sobhati, ahañ ca mahallako¹², daharaṃ¹³ kumāraṃ upaṭ-
ṭhātum na sakkhissāmi¹⁴, janapade kassakakammaṃ¹⁵ katvā
jīviṣṣāmi¹⁶“ so nagarato tiyojanamattaṃ¹⁷ gantvā ekasmiṃ gā-
15 make vāsaṃ kappesi. Kasikammattathāya pan' assa goṇāpi¹⁸
n' atthi. So deve vaṭṭe¹⁹ ekaṃ sahāyakaṃ dve goṇe yācivā
sabbam divasaṃ kasitvā tiṇaṃ khādāpetvā goṇe²⁰ sāmikassa
niyyādetum²¹ gehaṃ agamāsi. So tasmim khaṇe bhariyāya
saddhiṃ gehamajjhe nisīditvā bhattaṃ bhuñjati, goṇāpi pari-
20 cayena²² gehaṃ pavisimsu, tesu pavisantesu sāmiko thālakaṃ²³
ukkhipi, bhariyā thālakaṃ²⁴ apanesi. Gāmaṇicaṇḍo²⁵ „bhatte na
mam nimanteyyun²⁶“ ti olokento goṇe aniyādetvā va gato.
Corā rattim vajaṃ chinditvā te yeva goṇe harimsu. Goṇa-
sāmiko pāto va vajaṃ pavitṭho te goṇe adisvā corehi haṭa-
25 bhāvaṃ²⁷ jānanto pi „Gāmaṇissa²⁸“ gīvaṃ karissāmi²⁹ tam³⁰

¹ B'd abhisinñcitvā. ² B' nāmā. ³ B'd adds samena. ⁴ B'd Jambudīpa. ⁵ B'd āgatāni. ⁶ C' B'd -māṇavo. ⁷ C' anupubbakathā. ⁸ B' bodhisatto. ⁹ B'd rajje, B'd -satto tasmim rajje. ¹⁰ C' gāmaṇicaṇḍo. ¹¹ B' gāmaṇi. B'd gāmaṇi. ¹² C' samānavayehi, B' samānasadisuvayehi. ¹³ B' mahallako. ¹⁴ B' nāhantam, B'd nāmahantam corr. to nāhantam. ¹⁵ B'd upaṭṭhānam karissāmi. ¹⁶ C' kassakammaṃ, B' kasikammaṃ, B'd kasikammaṃ. ¹⁷ C' B'd dviyo-
¹⁸ B' goṇāpi, B'd goṇopi. ¹⁹ B'd vaṭṭe. ²⁰ B'd goṇa. ²¹ B' niyyāditum, B'd niyyāditum. ²² B'd paricayena. ²³ C' phālaṃ, C' phalaṃ. ²⁴ C' phālakaṃ. ²⁵ B'd gāmaṇi-. ²⁶ C' māṇimanteyyun, B'd mam nimanteyyā. ²⁷ B'd gahita-
bhāvaṃ. ²⁸ B'd gāmaṇicaṇḍassa. ²⁹ B' omits tam.

upasaṃkamitvā „bho goṇe me dehīti“ āha. „Nanu goṇā gehaṃ¹ pavitṭhā“ ti. „Kiṃ pana te mayhaṃ niyyādita“ ti. „Na niyyādita“ ti². „Tena hi ayaṃ te rājadūto, ehīti“³ āha. Tesu pi⁴ janesu⁵ yaṃ kiñci sakkharaṃ vā kapālakhaṇḍaṃ vā ukkhiptvā „ayaṃ te rājadūto, ehīti“ vutte yo na gacchati tassa 5
rājānaṃ⁶ karonti⁷, tasmā so „dūto“ ti sutvā⁸ nikkhami. So tena saddhiṃ rājakulaṃ gacchanto ekaṃ sahāyassa vasanagāmaṃ⁹ patvā „bho aticchāto“¹⁰, yāva gāmaṃ pavisitvā āhārikkaṃ katvā āgacchāmi¹¹ tāva idh' eva hohīti¹² vatvā sahāyassa gehaṃ pāvisi. Sahāyo pan' assa gehe n' atthi. Sahāyikā disvā „sāmi, pakkāhāro n' atthi, muhuttaṃ adhivāsehi, idān' eva pacitvā dassāmīti“ nissenīyā¹³ vegena taṇḍulakoṭṭhakaṃ¹⁴ abhirūhantī¹⁵ bhūmiyaṃ pati. Taṃ khaṇaṃ ñev' assā¹⁶ sattamāsiko gabbho patito. Tasmim' khaṇe tassā sāmiko āgantvā taṃ disvā „tvaṃ“¹⁷ me bhariyaṃ paharitvā gabbhaṃ pātesī¹⁸, ayaṃ te rājadūto¹⁹, ehīti²⁰ taṃ gahetvā nikkhami. Tato paṭṭhāya dve janā Gāmaṇim²¹ majjhe katvā gacchanti. Ath' ekasmiṃ gāmadvāre eko assagopako²² assaṃ nivattetuṃ na sakkoti²³, asso pi tesaṃ santikena²⁴ gacchati. Assagopako Gāmaṇim²⁵ disvā „mātula Caṇḍagāmaṇi“²⁶, etaṃ²⁷ tāva assaṃ 20
kenacid eva paharitvā nivattehīti²⁸ āha. So ekaṃ pāsānaṃ gahetvā khipi. Pāsāṇo assassa pāde paharitvā²⁹ eraṇḍadaṇḍakaṃ viya bhindi. Atha naṃ assagopako „tayā me assassa pādo bhinnuo, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā gaṇhi. So³⁰ tīhi janehi nīyamāno³¹ ciñtesi: „ime maṃ rañño dassessanti“³², ahaṃ 25

¹ B'd gehe. ² B'd adds na niyyādita ti, C² has added afterwards na niyyādita.

³ B' vehīti. ⁴ B' hi, B'd omits pi. ⁵ B'd janapadesu. ⁶ C² -naṃ, B'd rājadaṇḍaṃ. ⁷ B'd karoti. ⁸ B'd rājadūto. ⁹ B'd add va. ¹⁰ B' vasanagāmaṇi.

¹¹ B'd aticchātomhīti. ¹² B' āgāmī. ¹³ B' nissaeṭṭisā, C² B'd nissenīyā. ¹⁴ B' -kola, B'd -koṭṭhaṃ. ¹⁵ C² -rūhanti, C² -rūhanti, B' -rūhanti, B'd rūhanti. ¹⁶ B' ñevatassā, B'd -tassa. ¹⁷ C² omits tvaṃ. ¹⁸ C² B' pāteti. ¹⁹ B'd rājadūto.

²⁰ B' gāmaṇīcaṇḍaṃ. ²¹ C² omits assagopako, C² has added this word. ²² B' asakkonto. ²³ B'd -kaṃ. ²⁴ B' gāmaṇīcaṇḍaṃ, B'd gāmaṇi-. ²⁵ C² caṇḍagāmaṇim, B'd caṇḍagāmaṇi. ²⁶ C² etaṃ. ²⁷ B' patitvā. ²⁸ B'd add pi. ²⁹ B'd niya-, C² niyya-, C² niyya-. ³⁰ B' dassenti. C² dassenti corr. to dassessanti, B'd dassessanti.

goṇamūlam pi dātum na sakkomi, pag eva gabbhapātanadaṇ-
 ḍaṃ¹, assamūlaṃ² pana kuto lacchāmi³, mataṃ me seyyo⁴ ti
 gacchanto antarāmagge ataviyaṃ maggasaṃpe yeva ekaṃ
 ekatopapātaṃ⁵ pabbataṃ addasa. Tass' eva chāyāya⁶ dve pi-
 5 tāputtā naḷakārā⁷ kilāṇjaṃ cinanti⁸. Gāmaṇicaṇḍo⁹ „bho sarī-
 rakiccaṃ kātukāmo 'mhi, thokaṃ idh' eva hotha yāva āgac-
 chāmi¹⁰“ vatvā pabbataṃ abhirūhitvā¹⁰ papātapasse¹¹ patamāno
 pitu naḷakārassa piṭṭhiyaṃ pati. Naḷakāro ekappahāren' eva
 jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Gāmaṇi utṭhāya atṭhāsi. Naḷakāro¹²
 10 „tvaṃ me pitughātakako coro¹³, ayaṃ te rājadūto“ ti vatvā¹⁴
 hatthe gahetvā gumbato¹⁵ nikkhami¹⁶, „kiṃ etan“ ti ca vutte
 „pitughātakakoro me“ ti āha. Tato paṭṭhāya Gāmaṇiṃ majjhe
 katvā cattāro janā parivāretvā¹⁷ nayiṃsu¹⁸. Athāparasmiṃ
 gāmadvāre eko gāmahhojako Gāmaṇicaṇḍaṃ¹⁹ disvā „mātula
 15 Caṇḍa²⁰ kahaṃ gacchasīti“ vatvā „rājānaṃ passitun“ ti vutte
 „addhā tvaṃ rājānaṃ passissasi²¹, ahaṃ raṇṇo sāsanaṃ dā-
 tukāmo, harissasīti²²“ āha. „Ama harissāmīti“. „Ahaṃ pa-
 katiyā abhirūpo dhanavā yasasampanno²³ ārogo²⁴, idāni pan'
 amhi duggato c' eva paṇḍurogī²⁵ ca, tattha kiṃ kāraṇaṃ²⁶ ti
 20 rājānaṃ puccha²⁷, rājā kira paṇḍito, so te kathessati, tassa
 sāsanaṃ puna mayhaṃ katheyyāsīti“. So „sādhū“ ti sam-
 paṭicchhi. Atha naṃ purato²⁸ aññatarasmim²⁹ gāmadvāre ekā
 ganikā disvā „mātula Caṇḍa³⁰ kahaṃ yāsīti³¹“ vatvā „rājānaṃ
 passitun“ ti vutte „rājā kira paṇḍito, mama sāsanaṃ harā³²“

¹ B¹ -bhaṇḍaṃ. ² C¹ -lam. ³ B¹ labhissami. ⁴ B¹ omits mataṃ me seyyo, B¹
 matameva seyyo. ⁵ B¹ ekantopapāta, C¹ ekakato-, B¹ ekatopapāta. ⁶ C¹ tassevac-
 chāyāya, B¹ tassa chāyaṃ, B¹ tassa chāyāya. ⁷ B¹ nala-, C¹ nala- corr. to nala-.
⁸ C¹ vinanti, C¹ vikkīnanti. ⁹ B¹ gāmaṇikacando, B¹ gāmaṇicando. ¹⁰ B¹
 abhirūhitvā, C¹ -ruh-. ¹¹ B¹ papātapappatāpassena, B¹ papātapassena, C¹ -pas-
 seva. ¹² B¹ naḷakāraputto. ¹³ B¹ piṭaghatātakakoro. ¹⁴ B¹ add taṃ. ¹⁵ C¹
 kumbato, B¹ gumpato, B¹ gumpako. ¹⁶ B¹ nikkhamāpetvā. ¹⁷ B¹ parivāritvā.
¹⁸ B¹ nayiṃsuṃ. ¹⁹ B¹ -pīcandaṃ, B¹ -canda. ²⁰ B¹ mātulanti B¹ mātula
 canda. ²¹ B¹ -sī. ²² C¹ rahassasīti, C¹ harissasīti corr. to -sīti, B¹ harissasīti,
 B¹ parissasīti. ²³ B¹ add puppe, B¹ pubbe. ²⁴ B¹ arogo. ²⁵ B¹ -rogo. ²⁶
 B¹ karaṇaṃ. ²⁷ B¹ pucchi. ²⁸ B¹ purato. ²⁹ C¹ add pi. ³⁰ C¹ omits
 caṇḍa, B¹ caṇḍaṃ, B¹ canda. ³¹ B¹ gacchasīti. ³² B¹ harāhi.

ti vatvā evaṃ āha: „ahaṃ pubbe¹ bahuṃ² labhāmi, idāni pana
 tambūlamattam pi na labhāmi, koci me santikaṃ āgacchanto³
 nāma n' atthi, tattha kiṃ kāraṇaṃ⁴ ti rājānaṃ pucchitvā⁵
 mayhaṃ katheyyāsīti“ āha⁶. Atha naṃ purato⁷ aññataras-
 miṃ⁸ gāmadvāre ekā taruṇitthi disvā⁹ tath' eva pucchitvā¹⁰
 „ahaṃ n'eva sāmikassa gehe vattitum¹¹ sakkomi¹² na kulagehe,
 tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ pucchitvā¹³ mayhaṃ katheyyā-
 sīti“ āha. Atha naṃ tatoparabhāge¹⁴ mahāmaggasamīpe ekas-
 miṃ vammike vasanto sappo disvā „Caṇḍa¹⁵ kahaṃ yāsīti“
 pucchitvā „rājānaṃ passitun“ ti vntte „rājā kira paṇḍito, sā- 10
 sanaṃ me harā¹⁶“ ti vatvā „ahaṃ gocarāya¹⁷ gamanakāle chā-
 tajjhatto milātasarīro vammikato nikkhanto¹⁸ sarīrena bilaṃ
 pūretvā sarīraṃ kaḍḍhanto¹⁹ kicchena nikkhamāmi²⁰, vicari-
 tvā²¹ āgato pana suhito²² thūlasarīro hutvā pavisanto bila-
 passāni aphasanto²³ sahasā va pavisāmi²⁴, tattha kiṃ kāraṇaṃ 15
 ti rājānaṃ pucchitvā mayhaṃ katheyyāsīti²⁵“ āha. Atha naṃ
 parato²⁶ eko migo disvā tath' eva pucchitvā „ahaṃ aññattha
 tiṇaṃ khādītum na sakkomi, ekasmiṃ ñeva²⁷ rukkhamūle sak-
 komi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
 Atha naṃ tatoparabhāge²⁸ eko tittiro disvā²⁹ „ahaṃ ekasmiṃ 20
 ñeva³⁰ vammikapāde nisīditvā vassanto³¹ manāpaṃ katvā vas-
 situm sakkomi, sesaṭṭhānesu nisinno³² na sakkomi, tattha kiṃ
 kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ parato³³

¹ B¹ puppe ahaṃ, B² pubbe ahaṃ. ² B¹ adds ati, B² bhati. ³ B¹ āgato.

⁴ B¹ karaṇaṃ. ⁵ B¹ adds paccāgantvā, B² maccāgantvā. ⁶ B¹ omits āha. ⁷ B¹

pūrato. ⁸ C² add pi. ⁹ B¹ taruṇitthi taṃ disvā. ¹⁰ B¹ vasitum. ¹¹ C²

na sakkomi, C² nāsakkomi corr. to sakkomi. ¹² B¹ adds paccā gantvā. ¹³ B¹

pūrato gantvā; aññatarasmiṃ gāmadvāre eka - - - parabhāge wanting in B². ¹⁴

B¹ gāmaṇḍaṇḍa. ¹⁵ B¹ sāsanāṃ āharāhi, B² ekaṃ sāsanāṃ āharāhi. ¹⁶ B¹

nikkhamanto. ¹⁷ B¹ kaḍḍhento, B² kaḍḍhento. ¹⁸ B¹ nikkhami, B² nikkhami.

¹⁹ B¹ gocaraṃ caritvā. ²⁰ B¹ sukhito. ²¹ B¹ aphussanto. ²² B¹ pavissāmi.

²³ B¹ rājānaṃ puccheyyāsi. ²⁴ B¹ pūrato gantvā. ²⁵ C² B¹ yeva. ²⁶ B¹ omits

eko migo - - - tatoparabhāge, B² purato gantvā in the place of tatoparabhāge.

²⁷ B¹ add tatheva pucchitvā. ²⁸ B¹ yeva. ²⁹ C² B¹ vasanto. ³⁰ B¹ sann-

sinno, B¹ add pi. ³¹ B¹ pūrato gantvā, B² pūrato gantvā.

ekā rukkhadevatā diavā „Caṇḍa' kahaṃ yāsīti“¹ pucchitvā
 „rañño santikan“² ti vutte „rājā kira paṇḍito, ahaṃ pubbe
 sakkārappatto ahoṣiṃ, idāni pana' pallavamuttṭhimattam' pi na
 labhāmi, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha.
 5 Tatoparabhāge' pana naṃ' eko nāgarājā' diavā tath' eva puc-
 chitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ sare udakaṃ pasan-
 naṃ maṇivannaṃ, idāni āvilaṃ maṇḍakapariyonaddham'³, tattha
 kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āha. Atha naṃ pa-
 rato' nagarassa āsannaṭṭhāne¹⁰ ekasmiṃ ārāme¹¹ vasantā tāpasā
 10 diavā tath' eva pucchitvā „rājā kira paṇḍito, pubbe imasmiṃ
 ārāme phalāphalāni¹² madhurāni ahesuṃ, idāni nirojāni¹³ ka-
 saṭāni¹⁴ jātāni, tattha kiṃ kāraṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“
 āhaṃsu¹⁵. Tato naṃ¹⁶ parato¹⁷ pana¹⁸ nagaradvārasamīpe¹⁹
 ekissā sālāya²⁰ brāhmaṇamaṇavakā diavā „kahaṃ bho Caṇḍa'²¹
 15 gacchasīti“ vatvā „rañño santikan“ ti vutte „tena hi no²² sā-
 sanaṃ gahetvā gaccha, amhākaṃ hi pubbe gahitagahitaṭṭhā-
 naṃ²³ pakaṭaṃ hoti²⁴, idāni pana chiddaghaṭe²⁵ udakaṃ viya
 na saṇṭhāti na paññāyati andhakāraṃ hoti²⁶, tattha kiṃ kā-
 raṇaṃ ti rājānaṃ puccheyyāsīti“ āhaṃsu¹⁵. Gāmaṇicaṇḍo²⁷
 20 imāni cuddasa²⁸ sāsanaṇi gahetvā rañño santikaṃ agamāsi²⁹.
 Rājā³⁰ vinicchayaṭṭhāne nisinna va³¹ ahoṣi. Goṇasāmiko³² Gā-
 maṇicaṇḍaṃ³³ gahetvā rājānaṃ upasaṃkami. Rājā Gāmaṇi-
 caṇḍaṃ³⁴ diavā va³⁵ sañjānitvā „ayaṃ amhākaṃ pitu upaṭṭhāko
 amhe ukkhipitvā parihari, kahaṃ nu kho ettakaṃ³⁶ kālaṃ

¹ B'd canda. ² B' gaccheyyāsīti. ³ B'd omit pana. ⁴ B' paṇṇavamutti, B'd paṇṇamuttṭhi-. ⁵ B'd tato aparabhāge. ⁶ B'd omit pana naṃ. ⁷ B' adds naṃ, B'd taṃ. ⁸ B' paṇṇakassevālapariyonaddham, B'd paṇṇakassevālapuri-. ⁹ B'd pū-rato. ¹⁰ B'd asannaṭṭhāne. ¹¹ C's gāmake. ¹² B' phalāni. ¹³ B'd adds nira-sāni. ¹⁴ B' katakāni, B'd kaṭukāni. ¹⁵ B' ahaṃsuṃ. ¹⁶ C's omit naṃ, B'd na. ¹⁷ B' pūrato gatvā, B'd pūrato gantvā. ¹⁸ B'd omit pana. ¹⁹ B' nagarasamīpe. ²⁰ B' sālāyaṃ. ²¹ B'd canda. ²² C's nāsoṭā, C's nāso corr. to no sā. ²³ B'd gahitaṭṭhānaṃ. ²⁴ B' ahoṣi, B'd ahoṣi. ²⁵ B'd bhinnaghaṭe. ²⁶ antakāro viya ahoṣi, B'd andhakāro viya hoti. ²⁷ B' gāminicando, B'd gāmaṇicando. ²⁸ B' dassa, B'd dassa. ²⁹ B' āg-, B'd āgamāsi. ³⁰ B'd add p. i. ³¹ B' omits va. ³² B' goṇassa-. ³³ B'd -candaṃ. ³⁴ B'd -candaṃ. ³⁵ C's B' omit va. ³⁶ B' et-thakaṃ, B'd etthaka.

vasīti“ cintetvā „ambho Caṇḍa kahaṃ ettakaṃ kālāṃ vasi,
 cirakālato paṭṭhāya na paññāyasi¹, ken' atthena āgato sīti“
 āha. „Āma deva amhākaṃ devassa saggagatakālato² paṭṭhāya
 janapadaṃ gantvā³ kasikammaṃ katvā jīvāmi, tato maṃ ayaṃ
 puriso goṇaṭṭakāraṇā⁴ rājadūtaṃ dassetvā tumhākaṃ santikaṃ⁵
 ākaḍḍhīti“⁶. „Anākaḍḍhiyamāno na āgaccheyyāsi, ākaḍḍhita-
 bhāvo yeva te⁷ sobhano, idāni taṃ daṭṭhuṃ labhāmi⁸, kahaṃ
 so puriso“ ti. „Ayaṃ devā“⁹ 'ti. „Saccaṃ kira bho amhākaṃ
 Caṇḍassa¹⁰ dūtaṃ dassesīti¹¹“¹². „Saccaṃ devā“¹³ 'ti. „Kimkā-
 raṇā“¹⁴ ti. „Ayaṃ me dve goṇe na detīti“¹⁵. „Saccaṃ kira
 Caṇḍā¹⁶“¹⁷ 'ti. „Tena hi deva mayham pi¹⁸ suṇāthā“¹⁹ 'ti sabbaṃ
 pavattim kathesi. Taṃ sutvā rājā goṇasāmikaṃ pucchi: kim²⁰
 bho tava²¹ gehaṃ pavisante goṇe addasā²²“ ti. „Nāddasaṃ²³
 devā“²⁴ 'ti. „Kim²⁵ bho maṃ 'Ādāsamukharājā nāmā²⁶ 'ti katha-
 tānaṃ na sutapubbaṃ tayā, vissattho²⁷ kathehīti“²⁸. „Addasaṃ²⁹
 devā“³⁰ 'ti. „Bho Caṇḍa³¹ goṇānaṃ aniyyāditattā goṇā tava gīvā,
 ayaṃ pana puriso disvā va³² 'na passāmi³³ sampajānamusāvā-
 daṃ bhaṇi, tasmā tvaṃ ñeva kammiko hutvā imassa pu-
 risassa akkhīni uppādetvā³⁴ sayāṃ goṇamūlaṃ catuvīsaticahā-
 paṇe dehīti“³⁵ evaṃ³⁶ vutte goṇasāmikaṃ bahikarīṃsu. So
 „akkhīsu uppāṭitesu³⁷ kahāpaṇehi³⁸ kim karissāmi³⁹“ Gāmaṇi-
 caṇḍassa⁴⁰ pādesu patitvā „sāmi Caṇḍa⁴¹ goṇamūlakahāpaṇā⁴² ca
 tuyh' eva hontu ime ca gaṇhā⁴³“ ti aññe⁴⁴ pi kahāpaṇe datvā
 palāyi. Tato dutiyo āha: „ayaṃ deva mama pajāpatim paha-

¹ instead of vasīti cintetvā - - - na paññāyasi B¹ has vasi rājupāthāya pi na paññāyatīti pucchetvā, and R^d vasi rājupāthāya pi naṃ paññāyasi. ² R^d saggagamaṇaṃ amanakālato. ³ B¹ gatvā. ⁴ B¹d goṇaṭṭa-. ⁵ B¹ adds mama, R^d mamaṃ. ⁶ B¹d ākaḍḍhīti. ⁷ C^s ne, B¹d omīti te. ⁸ B¹ labhāmiṃti, R^d -miṃti. ⁹ B¹d caṇḍassa. ¹⁰ B¹d dassetīti. ¹¹ B¹d caṇḍā. ¹² B¹d add vacanaṃ. ¹³ C^s kim. ¹⁴ C^s va, C^s omīti tava. ¹⁵ B¹ passē and omīti ti. ¹⁶ B¹ na passāmi and omīti devā, B^d na dassa. ¹⁷ B¹d viśattho. ¹⁸ B¹ saccaṃ addassa, B^d saccaṃ addassa. ¹⁹ B¹d caṇḍa. ²⁰ C^s omīti va. ²¹ C^s imassa ca purisassa - -, B¹ imassa purisassa ca pacāpatiyāya ca a. uppādetvā, B^d i. purisassa ca pajāpatiyā ca akkhīni uppādetvā. ²² B¹ omīti evaṃ. ²³ B¹d -titesu. ²⁴ B¹d catuvīsati ka-. ²⁵ B¹d -caṇḍassa. ²⁶ B^d caṇḍa. ²⁷ C^s -pañ. ²⁸ B¹ idam me gaṇhāhi, B^d idameva gaṇhāhi, C^s ime maṃ na gaṇhathā ti. ²⁹ C^s aññāṃ, C^s aññāṃ-.

ritvā gabbhaṃ pātesīti¹. „Saccaṃ Caṇḍā²“ 'ti. „Suṇāhi mahārājā³“ 'ti Caṇḍo⁴ sabbam⁵ vitthāretvā kathesi. Atha naṃ rājā „kiṃ pana tvaṃ etassa pajāpatim paharitvā gabbhaṃ pātesīti“ pucchi. „Na pātemi devā⁶“ 'ti⁷. „Ambho sakkhis-
 5 sasi tvaṃ iminā gabbhassa pātita bhāvaṃ⁸ sādhetuṃ⁹“ ti. „Na sakkomi devā¹⁰“ 'ti. „Idāni kiṃ karohīti¹¹“ „Puttaṃ¹² me laddhuṃ vaṭṭatīti¹³. „Tena hi ambho Caṇḍa¹⁴ tvaṃ etassa pajāpatim tava gehe karitvā yadā puttaṃ vijātā hoti tadā naṃ uetvā etass' eva dehīti¹⁵. So pi Gāmaṇicaṇḍassa¹⁶ pādesu
 10 patitvā „mā me sāmi gehaṃ bhindīti¹⁷“ kahāpaṇe¹⁸ datvā palāyi. Atha tatiyo patvā¹⁹ „iminā me deva paharitvā²⁰ assassa pādo²¹ bhinno²²“ ti āha. „Saccaṃ Caṇḍā²³“ 'ti. „Suṇohi mahārājā²⁴“ 'ti Caṇḍo²⁵ tam pavattim vitthāretvā²⁶ kathesi. Tam sutvā rājā assagopakaṃ āha: „saccaṃ kira tvaṃ 'assaṃ paharitvā
 15 nivattehīti²⁷ kathesīti²⁸. „Na kathemi devā²⁹“ 'ti. So punavāre pucchito „āma kathesiṃ³⁰“ ti āha. Rājā Caṇḍaṃ³¹ āmantetvā „ambho Caṇḍa³² ayaṃ kathetvā³³ 'na kathemīti³⁴ musāvādaṃ kari³⁵, tvaṃ³⁶ etassa jivhaṃ chinditvā assamūlaṃ³⁷ amhakaṃ santikā³⁸ gahetvā sahasaṃ dehīti³⁹ āha. Assagopako⁴⁰ apare
 20 pi kahāpaṇe datvā palāyi. Tato naḷakāraputto⁴¹ „ayaṃ me deva pitughātacoro⁴²“ ti āha. „Saccaṃ kira Caṇḍā⁴³“ 'ti. „Suṇohi devā⁴⁴“ 'ti⁴⁵ Caṇḍo⁴⁶ tam pi kāraṇaṃ vitthāretvā kathesi. Rājā⁴⁷ naḷakāraṃ⁴⁸ āmantetvā „idāni kiṃ karosīti⁴⁹“ pucchi.

¹ B¹ candā. ² B² cando. ³ B³ tam sabbam. ⁴ B⁴ adds āha. ⁵ B⁵ iminā paharitvā gabbhapātita bhāvaṃ. ⁶ B⁶ bhāvetuṃ. ⁷ B⁷ karissatīti. ⁸ B⁸ deva puttaṃ. ⁹ C⁹ vaddhatīti. ¹⁰ B¹⁰ candā. ¹¹ B¹¹ -candassa. ¹² B¹² bhindā ti. ¹³ B¹³ -naṃ. ¹⁴ B¹⁴ gantvā. ¹⁵ B¹⁵ deva assassa pāde paharitvā. ¹⁶ C¹⁶ pāde, C¹⁶ pāde corr. to pādo. ¹⁷ B¹⁷ candā. ¹⁸ B¹⁸ cando. ¹⁹ B¹⁹ vitthārena. ²⁰ B²⁰ kathemi. ²¹ B²¹ candam. ²² B²² candā. ²³ B²³ add va. ²⁴ B²⁴ vadati. ²⁵ B²⁵ add pana. ²⁶ B²⁶ assassa mulam. ²⁷ B²⁷ -kaṃ. ²⁸ B²⁸ adds sāmi me jivā mā bhindehi ti vāmaṇicandassa, B²⁸ sāmi me jivā mā chindehi ti gāmaṇicandassa. ²⁹ C²⁹ naḷakāraṃ. ³⁰ C³⁰ pitughātako-, B³⁰ pitughātaka-. ³¹ C³¹ B³¹ candā. ³² C³² adds suṇāmi vadehi, C³² vadehi candā ti. ³³ C³³ omits caṇḍo, B³³ cando. ³⁴ B³⁴ atha rājā. ³⁵ C³⁵ nala-, B³⁵ naḷakāra, B³⁵ naḷakāraputtaṃ. ³⁶ B³⁶ karissatīti.

„Deva pitaraṃ me¹ laddhuṃ vaṭṭatīti²“. „Ambho Caṇḍa³,
 imassa⁴ pitaraṃ laddhuṃ vaṭṭatī⁵, matakaṃ pana na sakkā
 ānetuṃ⁶, tvaṃ imassa mātaraṃ ānetvā tava gehe katvā⁷
 etassa⁸ pitā hohīti⁹“. Naḷakāraputto „mā me sāmi matassa
 pitu gehaṃ bhindīti¹⁰“ Gāmaṇicanḍassa¹⁰ kahāpaṇe¹¹ datvā
 palāyi. Gāmaṇicando¹² atṭe¹³ jayaṃ patvā tuṭṭhacitto rājānaṃ
 āha: „atthi deva tumbhākaṃ¹⁴ kehici kehici¹⁵ sāsanaṃ pahitaṃ,
 taṃ vo kathamīti¹⁶“. „Kathehi Caṇḍa¹⁶“¹⁷ ti. Caṇḍo¹⁷ brāhma-
 ṇamaṇavakānaṃ sāsanaṃ ādim katvā paṭilomakkamena¹⁸ eke-
 kaṃ¹⁹ kathesi. Rājā paṭipāṭiyā vissajjesi, kathaṃ: Paṭhamāṃ
 tāva sāsanaṃ sutvā „pubbe tesāṃ vasanaṭṭhāne velaṃ jāni-
 tvā²⁰ vassanakukkuṭo²¹ ahosi, tesāṃ tena saddena uṭṭhāya
 mante gahetvā sajjhāyaṃ karontānaṃ ñeva²² aruṇo uggac-
 chati; tena tesāṃ gahitagahitaṃ na nassi²³, idāni pana nesaṃ
 vasanaṭṭhāne avelāya vassanakukkuṭo²⁴ atthi, so atirattim vā
 vassati atipabhāte vā, atirattim vassantassa²⁵ sadden’ uṭṭhāya
 mante gahetvā niddābhibhūtā sajjhāyaṃ akatvā va puna sa-
 yanti, atipabhāte vassantassa²⁶ sadden’ uṭṭhāya sajjhāyitum na
 labhanti, tena tesāṃ gahitagahitaṃ²⁷ na paññāyātīti²⁸ āha.
 Duttiyaṃ sutvā „te pubbe samaṇadhammāṃ²⁹ karontā³⁰ kasi-
 ṇaparikamme³⁰ yuttapayuttā ahesum, idāni pana samaṇadham-
 māṃ vissajjetvā akattabbesu yuttapayuttā³¹ ārāme uppannāni
 phalāphalāni upaṭṭhākānaṃ datvā piṇḍapāṭapatipinḍena³²
 micchājīvena jīvikam³³ kappenti, tena tesāṃ³⁴ phalāphalāni na

¹ Bīd me pi-. ² Ck vaddhatīti. ³ Bīd canda. ⁴ Bīd add kira. ⁵ Ck vaddhatī, C vaddhatīti, Bīd vaṭṭatīti. ⁶ Bī kiñcāpi matakaṃ pana sakkā puna ānetuṃ, Bī kiñcāpi m. pana na s. puna ānetuṃ. ⁷ C omits t. g. k. ⁸ Bī ekassa. ⁹ Bīd bhindāti. ¹⁰ C -ni-, Bī -ṇicandassa, Bī -nicandassa. ¹¹ Bī -naṃ, Bīd -ṇaṃ. ¹² C -ni-. Bīd -ṇicando. ¹³ Ck addhe, C omits atṭe. ¹⁴ Bīd ambhākaṃ santiko. ¹⁵ Bīd only one kehici. ¹⁶ Bīd caṇḍa. ¹⁷ Bīd cando. ¹⁸ Bī -pakkamena, Bīd -kāmēna. ¹⁹ Bīd add kathaṃ. ²⁰ Bī jānatvā, Bīd jānetvā. ²¹ Bī sakavassana-. ²² Ck yeva. ²³ Ck nassa, Bī nassāti, Bīd nassatī. ²⁴ Bī pavassana-. ²⁵ Bīd add tassa. ²⁶ Bī vassanti, Bīd vāvasanta. ²⁷ Bīd gahitaṃ. ²⁸ C -dhamme. ²⁹ C omits karontā. ³⁰ Bīd -kammēna. ³¹ Bīd add va. ³² Bīd -piṇḍakēna. ³³ Bīd -itāṃ. ³⁴ Bī tenesāṃ, Bīd tenatenasāṃ.

madhurāni¹ jātāni, sace pana te pubbe viya samaggā² puna³
 samaṇadhammesu⁴ yuttapayuttā bhavissanti puna tesam pha-
 lāphalāni madhurāni⁵ bhavissanti, te tāpasā rājakulānam paṇ-
 dītabhāvaṃ na jānanti, samaṇadhammaṃ tesam kātuṃ vade-
 5 hīti⁶ āha. Tatiyaṃ sutvā „te nāgarājāno aññamaññaṃ kalahaṃ
 karonti, tena taṃ⁷ udakaṃ āvilaṃ jātāṃ, sace te pubbe viya
 samaggā bhavissanti puna pasannaṃ⁸ bhavissatīti⁹ āha. Ca-
 tutthaṃ sutvā „sā rukkhadevatā pubbe aṭavipaṭipanne¹⁰ manusse
 rakkhati, tasmā nānappakāraṃ balikammaṃ labhati, idāni pana
 10 ārakkhaṃ na karoti, tasmā balikammaṃ na labhati, sace pubbe
 viya ārakkhaṃ karissati puna lābhaggappattā bhavissati, rā-
 jūnaṃ atthibhāvaṃ¹¹ na jānāti, tasmā aṭaviārūḷhamanussānaṃ¹²
 rakkhaṃ¹³ kātuṃ vadehīti¹⁴ āha. Pañcamaṃ sutvā „yasmiṃ
 vammikapāde nisīditvā so tittiro manāpaṃ vassati tassa heṭṭhā
 15 mahantā nidhikumbhī¹⁵ atthi, taṃ uddharitvā gaṇhāhīti¹⁶ āha.
 (Chaṭṭhaṃ sutvā „yassa rukkhassa mūle so migo tiṇāni khādi-
 tuṃ sakkoti tassa rukkhassa upari mahantaṃ bhamaramadhuṃ¹⁷,
 so madhumakkhitesu¹⁸ tiṇesu paluddho, aññāni¹⁹ khādituṃ²⁰
 na sakkoti, tvaṃ taṃ madhupaṭalaṃ²¹ haritvā aggamadhuṃ
 20 amhākaṃ paḥiṇa, sesaṃ²² attanā paribhuñjā²³ 'ti āha. Satta-
 maṃ sutvā „yasmiṃ vammike so sappo vasati tassa heṭṭhā
 mahantā nidhikumbhī²⁴, so taṃ rakkhamāno vasanto nikkha-
 manakāle dhanalobhena sarīraṃ²⁵ lagganto nikkhamati, gocaraṃ
 gahetvā dhanasinehena alagganto vegena sahasā pavisati, taṃ²⁶
 25 nidhikumbhiṃ²⁷ uddharitvā tvaṃ gaṇhāhīti²⁸ āha. Atṭhamāṃ
 sutvā „tassā taruṇitthiyā sāmikassa ca mātāpitunna²⁹ ca va-

¹ B² ama-. ² B² omitt samaggā. ³ B² punapunnāṃ. ⁴ B¹ -dhammena, B² -dhamme; dhammaṃ karonti - - - puna samaṇa wantīng in C². ⁵ B² repeats madhurāni. ⁶ B² nesāni. ⁷ B² passa-. ⁸ B¹ aṭaviyaṃ maggapaṭi-, B² aṭaviyaṃ paṭi-. ⁹ B² paṇḍītabhāvaṃ. ¹⁰ B¹ -vipiār-. ¹¹ B¹ ārakkhū, B² ārakkhaṃ. ¹² C² -l, B¹ -bhīyā, B² -bhīyo. ¹³ B² amaramadhu atthi. ¹⁴ B² -makkhikesu. ¹⁵ B² adda tiṇāni. ¹⁶ sakkoti - - khādituṃ wantīng in C². ¹⁷ B² -paṭalaṃ. ¹⁸ B² tato sesaṃ. ¹⁹ all four MSS. -l, B² adda atthi. ²⁰ B² add katvā. ²¹ B² tā. ²² C² -bhi, B² -bhīyo. ²³ B² -pitūnaṃ, B¹ -pitunāṃ.

sanagāmānaṃ antare ekasmiṃ gāme¹ jāro atthi, sā taṃ sari-
 tvā tasmiṃ sinehena sāmikassa gehe vasituṃ asakkonti² 'mā-
 tāpitara passissāmīti'³ jārassa gehe katipāhaṃ vasitvā mātā-
 pitunnaṃ gehaṃ gacchati, tattha katipāhaṃ vasitvā puna jāraṃ
 saritvā 'sāmikassa gehaṃ gamissāmīti' puna jārass' eva gehaṃ
 gacchati, tassā itthiyā rājūnaṃ atthibhāvaṃ ācikkhitvā 'sāmi-
 kass' eva kira gehe vasituṃ sace noce vasatu 'taṃ⁴ rājā gaṇ-
 hāpeti jīvitaṃ⁵ te n' atthi appamādaṃ kātuṃ vaṭṭatīti' tassā
 kathehīti⁶ āha. Navamaṃ sutvā „sā gaṇikā pubbe ekassa
 hatthato bhaṭṭiṃ gahetvā taṃ ajirāpetvā⁷ aññassa hatthato na⁸
 gaṇhāti, ten' assā pubbe bahuṃ⁹ uppajji¹⁰ idāni pana attano
 dhammataṃ vissajjetvā¹¹ ekassa hatthato gahitaṃ ajirāpetvā¹²
 va aññassa hatthato¹³ gaṇhāti, purimassa okāsaṃ akatvā pac-
 chimassa karoti, ten' assā bhaṭṭi na uppajjati, na keci¹⁴ naṃ
 upasaṃkamanti, sace attano dhamme ṭhassati¹⁵ pubbe sadisā
 va¹⁶ bhavissati, attano dhamme ṭhātum assā¹⁷ kathehīti¹⁸ āha.
 Dasamaṃ sutvā „so gāmaabhojako pubbe dhammena samena¹⁹
 aṭṭaṃ vinicchini²⁰, tena manussānaṃ piyo ahosi manāpo, sam-
 piyāyamaṇā²¹ c' assa manussā bahupaṇṇākāraṃ āhariṃsu, tena
 abhirūpo dhanavā yasasampanno ahosi, idāni pana lañcavittako
 lutvā adhammena aṭṭaṃ vinicchinati, tena duggato²² kapaṇo
 paṇḍurogena abhibhūto, sace pubbe viya dhammena aṭṭaṃ vi-
 nicchinissati puna pubbe²³ sadiso bhavissati²⁴, so rañño atthi-
 bhāvaṃ na jānāti, dhammena aṭṭaṃ vinicchinituṃ assa kathe-
 hīti²⁵ āha. Iti so Gāmaṇīcaṇḍo²⁶ imāni ettakāni²⁷ sāsānani
 ārocesi. Rājā attano paññāya sabbāni pi²⁸ tāni sabbaññu-

¹ Bīd gāmake. ² Ck Bīd -ti, Cc -to. ³ Bīd add gatā. ⁴ dele sace? Bī gehe vasatu sace taṃ, Bīd g. v. s. tvaṃ. ⁵ Ck -tan. ⁶ Bīd aji-. ⁷ Ck omīti na, Bī hatthito na, Bīd hatthato bhaṭṭiṃ na. ⁸ Bī cāti bahu, Bīd bhaṭṭi bahu. ⁹ Bī uppajjati, Bīd upajjati. ¹⁰ Bī vissajjeti, Bīd visajjeti. ¹¹ Bī aji-, Bīd ajā-. ¹² Bīd adds bhaṭṭiṃ. ¹³ Bīd add pi. ¹⁴ Bī ṭhitassa. ¹⁵ Ck ca, Bī omīti va. ¹⁶ Cc ṭhapetum assa, Bīd dhamme ṭhi-
 tassa mātugāmassa. ¹⁷ Ck omīti samena. ¹⁸ Ck Bīd -nati. ¹⁹ Ck -no, Bī
 samiyāyamaṇā ṭha. ²⁰ Bīd dukkaṭo. ²¹ Cc Bīd pubba, Bīd puppa. ²² Bī -tīti.
²³ Ck -tum. ²⁴ Bīd -cando. ²⁵ Bīd ettha-. ²⁶ Bīd omīti pi.

Buddho viya vyākāritvā¹ Gāmaṇicaṇḍassa² bahuṃ³ dhanaiṃ
 datvā tassa vasanaḡāmaiṃ brahmadeyyaiṃ katvā tass' eva datvā
 uyyojesi. So nagarā nikkhamitvā Bodhisattena dinnaiṃ⁴ sā-
 sanaiṃ brāhmaṇaṃaṇavakānaiṃ ca tāpasānaiṃ ca nāgarājassa ca
 5 rukkhadevatāya ca ārocetvā tittirassa nisīdanaṭṭhānato⁵ nidhiṃ
 gahetvā migassa⁶ tiṇakhādanaṭṭhāne⁷ rukkhato bhamaramadhuṃ
 gahetvā rañño madhuṃ⁸ pesetvā sappassa⁹ vasanaṭṭhāne¹⁰
 vammikaṃ bhindāpetvā¹¹ nidhiṃ saṅgahetvā¹² taruṇitthiyā¹³ ca
 gaṇikāya ca gāmaṇhojakassa ca rañño kathitaniyāmena¹⁴ sā-
 10 sanaiṃ ārocetvā mahautena yasena attano gāmaiṃ¹⁵ gantvā yā-
 vatāyukaṃ ṭhatvā yathākammaṃ gato. Adāsamukharājāpi
 dānādīni puññāni katvā jivitāvasāne¹⁶ saggapadaṃ¹⁷ pūrento
 gato.

Satthā „na bhikkhave Tathāgato idān' eva mahāpaṇño pubbe pi
 15 mahāpaṇño yevā“ 'ti imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā
 jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne bahu¹⁸ sotāpannā¹⁹ sakadā-
 gāmi²⁰ anāgāmi²¹ arahantā²² ahesuṃ; „Tadā Gāmaṇicaṇḍo²³ Anando
 ahoṣi, Adāsamukharājā²⁴ pana ahaṃ evā“ 'ti. Gāmaṇicaṇḍa-
 jātakaṃ²⁵

20

8. Mandhātujātaka.

Yāvatā candimasūriyā²⁶ ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhuṃ ārabha kathesi. So kira
 Sāvatthiyaṃ²⁷ piṇḍāya caramāno ekaṃ alaṃkatapaṭṭiyantaṃ itthiṃ disvā
 ukkaṇṭhi. Atha naṃ bhikkhū dhammasabhaṃ²⁸ ānetvā „ayaṃ bhante
 25 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti Satthu dassesuṃ. Satthā „saccaṃ kira tvaṃ
 bhikkhu ukkaṇṭhito“ ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „kadā

¹ Bīd byā-. ² Bīd -candassa, Bī adds pana. ³ Bīd bahu ⁴ Bīd dinna. ⁵ Bīd
 vasanaṭṭhānato, Bīd vasanasseva datvā uyyojānato. ⁶ Bīd gamissa. ⁷ Bīd -chādana-
 ṭhāne. ⁸ Bīd omits madhuṃ. ⁹ Bīd sabbassa. ¹⁰ Bīd paranaṭṭhāne. ¹¹ Bīd khaṇi-
 tvā. ¹² Bīd gahetvā. ¹³ Bīd taruṇitthiyā. ¹⁴ Bīd neva ¹⁵ Bīd gāmakaiṃ.
¹⁶ Bīd -pariyosāne. ¹⁷ Bīd saggapūraṃ. ¹⁸ Bīd adds vatvā satthā, Bīd vatvā.
¹⁹ all four MSS. bahu. ²⁰ Bīd -inna. ²¹ Cks Bīd -mi. ²² Cks -to. ²³ Bīd
 -cando. ²⁴ Bīd -mahārājā. ²⁵ Bīd -canda-jātakaṃ sattamaṃ ²⁶ Cks -su-. ²⁷ Bīd
 -tthi. ²⁸ Bīd -bhāyau.

tvam bhikkhu agāraṃ ajjhāvasamāno taṇhaṃ pūretuṃ sakkhissasi,
 kāmataṇhā hi nāma' esā' samuddo viya duppūrā, porāṇā' dvisahassa-
 dipaparivāresu' catūsu' mahādīpesu cakkavattirājāṃ kāretvā manus-
 saparihāren' eva Cātummahārājikadevaloke' rajjāṃ kārentā' Tāvatiṃ-
 sadevaloke chattimsāya Sakkānaṃ ca' vasanaṭṭhāne devarajjāṃ kāre- 5
 tvāpi attano kāmataṇhaṃ pūretuṃ asakkontā' va kālam akaṃsu, tvam
 paṇ' etaṃ' taṇhaṃ kadā pūretuṃ sakkhissasīti¹⁰, vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte paṭhamakappesu¹¹ Mahāsammato nāma rājā
 ahosi, tassa putto Rojo nāma, tassa putto Vararojo nāma¹²,
 tassa putto Kalyāṇo nāma, tassa putto Varakalyāṇo nāma, 10
 Varakālyānassa¹³ putto Uposatho nāma¹⁴, Uposathassa¹⁵ putto¹⁶
 Mandhātā¹⁷ nāma ahosi. So sattahi ratanehi catūhi iddhihi¹⁸
 samannāgato cakkavattirajjāṃ kāresi. Tassa vāmahatthaṃ
 sammiñjetvā¹⁹ dakkhiṇahatthena apphoṭhitakāle²⁰ ākāsa²¹ dib-
 bamegho viya jānuppamāṇaṃ²² sattaratanavassaṃ²³ vassati²⁴, 15
 evarūpo acchariyamanusso ahosi. So²⁵ caturāsītivassasahassāni
 kumārakīlaṃ²⁶ kīli, caturāsītivassasahassāni oparajjāṃ²⁷ kāresi,
 caturāsītivassasahassāni cakkavattirajjāṃ kāresi, āyu paṇ'
 assa²⁸ asaṃkheyyaṃ ahosi. So ekadivasaṃ kāmataṇhaṃ
 pūretuṃ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ²⁹ dassesi. Amaccā³⁰ 20
 „kiṃ nu kho deva ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Mayhaṃ
 puññabale³¹ olokiyamāne³² idaṃ rajjāṃ kiṃ karissati, katarāṃ³³
 nu kho ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ“ ti. „Devaloko mahārājā“ ti. So
 cakkaratanaṃ abbhukkiritvā saddhiṃ parisāya Cātummahārā-

¹ Ck ti nāmesā, C^o kāmataṇhā paṇesā. ² C^o porāṇa, Bⁱ purāṇakarājāno, B^d porāṇakarājāno. ³ Bⁱ dvisahassaparivuttadīparivāresu, B^d -parittadīpa-. ⁴ Ck^o Bⁱ catasu. ⁵ Bⁱd cātuma-. ⁶ C^o kārento, Bⁱ kārento, B^d karonto. ⁷ B^d omits ca. ⁸ Bⁱd -to. ⁹ Bⁱ paṇa. ¹⁰ Ck B^d -tīti. ¹¹ B^d -ppe. ¹² Bⁱ omits tassa putto Vararojo nāma. ¹³ Bⁱd tassa. ¹⁴ Ck omits nāma. ¹⁵ Bⁱd tassa. ¹⁶ C^o omits uposatho nāma uposathassa putto, cfr. Weber's Ind. Stud. 5 Bd. p. 415 and Cetiya-jātaka below. ¹⁷ Bⁱd -tu. ¹⁸ Bⁱd catuliddhihi. ¹⁹ C^o B^d sammiñjetvā, Bⁱ sampañcitvā. ²⁰ C^o appo-, Bⁱ ampotesitato kāle, B^d appotesi tato kāle. ²¹ Bⁱ -saṃ, B^d -se and adds oloketvā. ²² Ck^o jānu-, Bⁱ jānu-. ²³ Bⁱ -tanarā, B^d āttaratanāṃ vasse. ²⁴ C^o vassi, Bⁱ vassesi, B^d vasatisi. ²⁵ Ck Bⁱ omits so. ²⁶ B^d -ro-. ²⁷ Bⁱd upa-. ²⁸ Bⁱd -āyu pamāṇassa. ²⁹ B^d uggaṇṭhi-. ³⁰ Bⁱ āthāmaccā. ³¹ Bⁱd -lena. ³² so C^o corrected from -no, Ck Bⁱd -no. ³³ Ck katanuu, C^o kathanuu, Bⁱd katarāṃ.

jikadevalokaṃ¹ agamāsi². Ath' assa cattāro mahārājāno
dibbamālāgandhahatthā³ devagaṇaparivutā paccuggamanān katvā
taṃ ādāya Cātummahārājikadevalokaṃ⁴ gantvā devarajjān
adaṃsu⁵. Tassa sakaparisāya parivāritass' eva tasmim rajjān
5 kārentassa dīgho addhā⁶ vītivatto. So tatthāpi taṇhaṃ pūre-
tuṃ asakkonto ukkaṇṭhitākāraṃ dassesi. Cattāro mahārājāno
„kin nu kho mahārāja' ukkaṇṭhito sīti“ pucchimsu. „Imamahā
devalokā kataraṃ ṭhānaṃ ramaṇīyaṃ“⁷ ti. „Mayaṃ deva pa-
resān upaṭṭhākamanussasadisā⁸, Tāvatiṃsadevaloko ramaṇīyo“
10 ti. Mandhātā cakkaratanaṃ abbhukkirivā attano parisāya
parivuto tāvatiṃsābhimukho pāyāsi. Ath' assa Sakko deva-
rājā dibbamālāgandhahattho devagaṇaparivuto paccuggamaṇaṃ
katvā hatthe gahetvā „ito ehi mahārāja“⁹ 'ti āha. Rañño de-
vagaṇaparivutassa gamanakāle parināyakaratanā¹⁰ cakkara-
15 tanā¹¹ ādāya saddhiṃ parisāya manussapathaṃ otarivā attano
nagaram eva pāvīsi. Sakko Mandhātum¹² Tāvatiṃsabhavanaṃ
netvā devatā dve koṭṭhāse katvā attano rajjā¹³ majjhe bhin-
ditvā¹⁴ adāsi. Tato paṭṭhāya dve rājāno rajjān kāresuṃ. Evaṃ
kāle gacchante Sakko satthiṃ ca vassasatasahassāni¹⁵ tisso
20 ca vassakoṭṭiyo āyurū khepetvā cavi¹⁶, añño Sakko nibbatti, so pi
devarajjān kāretvā āyukkhaṇa cavi. Eten' upāyena cha-
tṭimsa Sakkā cavimsu. Mandhātā¹⁷ pana manussaparihārena¹⁸
devarajjān kāreti¹⁹ yeva. Tassa evaṃ kāle gacchante bhiy-
yosomattāya kāmataṇhā uppajji: so „kim me upadḍharajjena,
25 Sakkaṃ māretvā ekarajjam eva“²⁰ karissāmīti²¹. Sakkaṃ
māretuṃ nāma na²² sakkā. Taṇhā paṇ' esā²³ vipattimūlaṃ.
Ten' assa āyusaṃkhāro parihāyi, jarā sarīraṃ parihari, ma-

¹ B¹ catuma -- ke d., B² catuma -- kadevaloke corr. to -- kaṃ. ² B¹ āg-, B² āgamāsi. ³ C¹ -la-. ⁴ B¹ catuma-, B² cātuma-. ⁵ B² -suṃ. ⁶ B² addhāno. ⁷ B² deva. ⁸ B² -ṇiyataran. ⁹ B² upaṭṭhākaparisa-. ¹⁰ C¹ -ṇā-, B¹ pari-
nāyatanān, B² parināyakātān. ¹¹ C¹ -tā, B² -tān. ¹² B² devara-. ¹³ B²
paribh-. ¹⁴ B² saṭṭhiṃvassasatasahassādhikāni. ¹⁵ C¹ B¹ omit cavi. ¹⁶ B² -to.
¹⁷ B² -ssasarirena. ¹⁸ B² -si. ¹⁹ B² -rajjān me va. ²⁰ B² adda ciṇṭesi.
²¹ B² omit na. ²² B² nāmesā.

nussasarīraṇ ca nāma devaloke na bhijjati¹. Atha so² deva-
 lokā bhassitvā uyyāne otari. Uyyānapālo tassa āgatabhāvaṃ
 rājakule³ nivedesi, rājakulaṃ⁴ āgantvā uyyāne yeva sayanaṃ
 paññāpesi, rājā anuṭṭhānaseyyāya⁵ nīpajji. Amaccā „deva
 tumhākaṃ parato kin ti kathema⁶“ ti pucchimsu. „Mama pa- 5
 rato tumhe imaṃ sāsanaṃ mahājanassa katheyyātha: Man-
 dhātumahārājā dvisahassadīpaparivāresu⁷ catūsu⁸ mahādīpesu
 cakkavattirajjaṃ karetvā dīgharattaṃ Cātummahārājikesu⁹ raj-
 jaṃ karetvā chattiṃsāya Sakkānaṃ āyuparimāṇena¹⁰ devaloke
 rajjaṃ karetvā va¹⁰ kālam akāsīti¹¹. So evaṃ vatvā kālaṃ 10
 katvā yathākammaṃ gato.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā abhisambuddho hutvā imā gāthā
 avoca:

1. Yāvatā candimasuriyā¹¹ [pariharanti]
 disā bhanti virocamaṇā 15
 sabbe va dāsā Mandhātu¹²
 [ye¹³] pāṇā paṭhavinissitā¹⁴. 22.
2. Na kahāpaṇavassena¹⁵ titti kāmesu vijjati, (Dhp. p. 34.)
 appassādā¹⁶ dukkhā¹⁷ kāmā iti viññāya paṇḍito 23.
3. Api dibbesu kāmesu ratiṃ so nādhigacchati,
 taṇhakkhaya-rato hoti Sammāsambuddhasāvako ti. 24. 20

Tattha yāvatā ti paricchedavacanāṃ, pariharantīti yattakena¹⁸ paric-
 chedena Sīneruṃ pariharanti, disā bhanti ti dasasu disāsu¹⁹ bhāsanti²⁰, vi-
 rocamāṇā²¹ ti lōkakaraṇatāya virocana-sabhāvā, sabbe va dāsā Mandhātu¹²
 ye²² pāṇā paṭhavinissitā¹⁴ ti ettake²³ padese paṭhavinissitā²⁴ pāṇā jana- 25
 padavāsino manussā sabbe va te dāsā, mayam²⁵ rañño Mandhātussa ayrako²⁶
 no rājā Mandhātā ti evaṃ upagatattā²⁷ bhujissāpi²⁸ samānā dāsā yeva, na ka-
 hāpaṇavassena²⁹ ti tesam dāsabhūtānaṃ manussānaṃ anuggahāya Mandhātā

¹ B¹ devaloke vivijjati, B² na devaloke vijjati. ² B¹d kho. ³ C² -laṃ. ⁴ B¹d
 -lā. ⁵ B¹ anuṭṭhāya seyyāya. ⁶ B¹d -sapparittadīpapari-. ⁷ so all four MSS.
⁸ B¹ catuma-, B² cātuma-. ⁹ B¹d āyupparimāṇena. ¹⁰ B¹ adds taṇhaṃ apurītvā,
 B² taṇhaṃ apuretvā. ¹¹ B¹ -sū-. ¹² C² -tā. ¹³ B¹ adds ca māga. ¹⁴ B¹d
 pathavissitā. ¹⁵ B¹d -vasena. ¹⁶ B¹d appasādā. ¹⁷ B¹d dukkhā. ¹⁸ B¹d yattha-.
¹⁹ C² omits disāsu, C² has added disāsu. ²⁰ B¹d obhāsanti ²¹ C² virocana.
²² B¹d ye ca. ²³ B¹d etthako. ²⁴ B¹d pathavi-. ²⁵ B¹ mayham. ²⁶ B¹ oyyakā,
 B² ayyako. ²⁷ B¹d upasaṅkamantā. ²⁸ C² bhujissāmi, B¹ bhujassāpi, B² bhū-
 jissāmi. ²⁹ B¹ -navasena.

appothetvā¹ sattaratanavassanā vassāpeti², tam idha kahāpaṇavassanā ti vuttam,
 titti kāmesu³ 'ti tenāpi kahāpaṇavassena⁴ vatthukāmakilesakāmesu⁵ titti nāma
 4 'atthi, evaṃ duppurā esā taṇhā, appassādā dukkhā kāmā ti supinakupā-
 mattā⁶ kāmā⁷ appassādā parittasukhā, dukkham⁸ eva paṇ' ettha bahutarāṃ, tam
 5 Dukkhaḥkhandhasutta-pariyāyena vedītabbhaṃ⁹, iti viññāyā¹⁰ 'ti evaṃ jānītvā¹¹,
 dibbesu¹² 'ti devatānaṃ paribhogesu rūpādīsu¹³, ratiṃ so ti so vipassako bhik-
 khu dibbehi kāmehi nimantiyamāno¹⁴ pi tesu ratiṃ nādhigacchati āyasmā Sa-
 middhī¹⁵ viya, taṇhakkhaya-rato ti nibbānarato, nibbānaṃ hi āgama taṇhā
 khīyati, tasmā tam taṇhakkhayaṃ¹⁶ ti vuccati, tatha rato hoti¹⁷ abhirato,
 10 sammāsambuddhasāvako ti¹⁸ Buddhassa savanante¹⁹ jāto²⁰ bahussuto yo-
 gāvacarapuggalo²¹.

Evaṃ Satthā imāṃ desanāṃ²² āharitvā desetvā²³ cattārī²⁴ sac-
 cāni pukāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkhaṇṭhita-
 bhikkhu sotāpatti-phale patitṭhahi aññe pana bahusotāpatti-phalādīni
 15 pāpuṇṇīsu) „Tadā Mandhātumahārājā²⁵ aham eva ahoṣi²⁶ ti²⁷.
 Mandhātujātakaṃ²⁸.

9. Tirītavacchajātaka.

Na yimassā²⁹ 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto āyas-
 mato Anandassa Kosalarāṇṇo mātugāmānaṃ³⁰ hatthato pañcasatāni
 20 rāṇṇo hatthato pañcasatānīti dussasahassapaṭilābhavatthum
 ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā Dukanipāte Sigālajātake³¹ vitthā-
 ritam eva.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe³² brāhmaṇakule nibbattitvā nāma-
 25 gahaṇadivase Tirītavacchakumāro³³ ti katanāmo³⁴ anupubbena
 vayappatto Takkasilāya³⁵ sippāni³⁶ uggaṇhitvā agāraṃ ajjhā-
 vanto mātāpituṇṇaṃ³⁷ kālakiriya³⁸ saṃviggo³⁹ nikkhamitvā

¹ B¹ appotetvā. ² B¹ pesi, B² vassāpesi. ³ B¹ vatthukāmesu-. ⁴ B¹
 -kupamā, C² supinakupamā corr. to -pamattā. ⁵ B¹ add nāma, C² has alter-
 wards added nāma. ⁶ C² dukkhāṃ, C³ dukkhāṃ corr. to dukkham. ⁷ B¹ di-
 petabbhaṃ. ⁸ B¹ jānītvā. ⁹ C² B¹ -disu. ¹⁰ B¹ -tayaṃmāno. ¹¹ B¹ samiddhim.
¹² B¹ tasmā taṇhakkhāyo. ¹³ B¹ hoti. ¹⁴ B¹ add sammāsāmaṃ ca saccānaṃ
 buddhattā sammāsambuddho. ¹⁵ C² savanante. ¹⁶ B¹ jātattā sāvako. ¹⁷ B¹
 -ro-. ¹⁸ B¹ dhammade-. ¹⁹ B¹ omīti desetvā. ²⁰ B¹ omīti cattārī. ²¹ B¹
 -turājā pana. ²² B¹ ahavevā ti. ²³ C² -tajā-, B¹ add aṭṭhamāni. ²⁴ B¹ -ssa-
 vijjā. ²⁵ B¹ -massa. ²⁶ = Guṇaj., vide supra p. 23. ²⁷ B¹ kāsiraṭṭhe. ²⁸
 B¹ titivacca-, B² tirivacca-. ²⁹ B¹ nāmaṃ ahoṣi so. ³⁰ B¹ -lāyaṃ. ³¹ B¹
 sabbasippāni. ³² B¹ -tunaṃ. ³³ B¹ kālāni-. ³⁴ B¹ saṃviggahamāno hutvā.

isipabbajjam pabbajitvā araṇṇāyatane vanamūlaphalāphalehi
yāpento¹ vāsam kappesi. Tasmim tattha vasante Bārāṇasī-
raṇṇo² paccanto kuppi³. So tattha gantvā yuddhaparājito
maraṇabhayabhīto hatthikkhandhagato⁴ ekena passena palāyi-
tvā araṇṇe vicaranto pubbaṇhasamaye Tirīṭṭavacche⁵ phalāpha- 5
latthāya gate⁶ tassa assanapadaṃ pāvisi. So „tūpasānaṃ
vasanaṭṭhānaṃ“ ti⁷ hatthito otaritvā vātātapakilanto⁸ pipāsito
pāṇiyaghaṭaṃ olokeno katthaci adisvā caṃkamanakoṭiyam
udapānaṃ addasa. Udakaṃ ussiṇcanatthāya⁹ rajjughaṭaṃ¹⁰
adisvā pipāsaṃ sandhāretum asakkonto hatthissa kucchiyaṃ 10
baddhaṃ¹¹ yottaṃ gahetvā hatthim udapānataṭe¹² ṭhapetvā¹³
tassa pāde yottaṃ bandhitvā¹⁴ yottena¹⁵ udapānaṃ otaritvā
yotte apāpuṇante uttarasāṭakaṃ¹⁶ yottakoṭiyam¹⁷ saṃghāṭetvā¹⁸
puna otaritvāpi¹⁹ na-ppahosi yeva. So aggapādehi udakaṃ
phusitvā²⁰ atipipāsito „pipāsaṃ vinodetvā maraṇam pi suma- 15
raṇaṃ“ ti²¹ udapāne patitvā yāvadatthaṃ pivitvā paccuttari-
tum asakkonto tatth' eva aṭṭhāsi. Hatthi pi susikkhitattā añ-
ṇattha agantvā rājānaṃ olokeno tatth' eva ṭhito²². Bodhisatto
sāyaṇhasamaye phalāphalaṃ āharitvā hatthim disvā „rājā āgato
bhavissati, vammaṭhatthi²³ yeva pana²⁴ paṇṇāyati, kin²⁵ nu kho 20
kāraṇaṃ“ ti so hatthisaṃpāṇaṃ upasaṃkami. Hatthi²⁶ pi tassa
upasaṃkamaṇabhāvaṃ ñatvā ekamantaṃ²⁷ aṭṭhāsi. Bodhisatto
udapānataṭaṃ²⁸ gantvā rājānaṃ disvā „mā bhāyi mahārājā“
ti samassāsetvā²⁹ nisseṇim bandhitvā rājānaṃ uttāretvā³⁰ kāyaṃ
assa sambāhitvā telena makkhetvā³¹ nahāpetvā phalāphalāni 25

¹ B'd -phalāhāro hutvā. ² Ck -si-. ³ B' kuppiṭo, B'd kupiṭo ⁴ B'd hatthi-
khandhavaragato. ⁵ B' tirīṭṭavacchassa, B'd tirivacchassa. ⁶ B' gatagatakāle, B'd
gatakāle. ⁷ B' -namhi. ⁸ Ck -kilanto, C' -kiṭanto, B' gāṭhaṃ ne kilanto, B'd
vātātapenna kilanto. ⁹ B'd add pana. ¹⁰ B'd -ghaṭikam. ¹¹ B'd bandhana.
¹² B'd udapānatīre. ¹³ B' datvā, B'd ṭhapetvā. ¹⁴ B'd bandhetvā. ¹⁵ Ck
yotte. ¹⁶ B'd uttari-. ¹⁷ B'd -yā. ¹⁸ B'd ghaṭetvā. ¹⁹ B' otaritassāpi, B'd
otaritattāpi. ²⁰ B'd phussitvā. ²¹ B'd add cintetvā. ²² B'd athāsi. ²³ B'd
dhammika-. ²⁴ Ck na, B' omits pana. ²⁵ B'd kin. ²⁶ so all four MSS.
²⁷ B'd -tā. ²⁸ B'd -tirāni. ²⁹ B' omits sam-. ³⁰ B'd uttaritvā. ³¹ B'd
makkhitvā.

datvā¹ hatthissa sannāhaṃ moci. Rājā dvīhatīhaṃ vissa-
mitvā Bodhisattassa² attano³ santikaṃ āgamanatthāya paṭiñ-
ñāṃ gahetvā pakkāmi. Rājabalaṃ⁴ nagarassa avidūre khan-
dhāvāraṃ bandhitvā ṭhitaṃ⁵ rājānaṃ āgacchantaṃ disvā pari-
vāresi⁶. Bodhisatto pi māsaddhamāsaccayena⁷ Bārāṇasim⁸
patvā uyyāne vasitvā punadivase⁹ bhikkhaṃ caramāno rāja-
dvāraṃ gato. Rājā mahāvātapānaṃ ugghāṭetvā rājaṅgaṇaṃ
olokayamāno Bodhisattaṃ disvā sañjānitvā¹⁰ pāsādā oruyha
vanditvā mahātale¹¹ āropetvā samussitasetacchatte rājapallānke
nisīdāpetvā attano paṭiyāditaṃ āhāraṃ bhojetvā¹² sayam pi
bhuñjitvā uyyānaṃ netvā tatth' assa caṃkamanādiparivāriṃ¹³
vasanattṭhānaṃ kāretvā sabbe pabbajitaparikkhāre datvā uyyā-
napālaṃ paṭicchāpetva¹⁴ vanditvā pakkāmi. Tato paṭṭhāya
Bodhisatto rājanivesane bhuñji¹⁵. Mahāsakkārasammāno ahoṣi.
Taṃ asahamānā¹⁶ amaccā „evarūpaṃ sakkāraṃ eko¹⁷ yodho
labhamāno kiṃ nāma kareyya“ 'ti vatvā uparājānaṃ upasaṃ-
kamitvā¹⁸ „deva amhākaṃ rājā ekaṃ tāpasāṃ atimamāyati¹⁹,
kiṃ nāma tena tasmīṃ diṭṭhaṃ, tumhe pi tāva raññā saddhiṃ
mantethā“ 'ti āhaṃsu²⁰. So „sādhū“ 'ti sampatiṇṇitvā
amaccehi saddhiṃ rājānaṃ upasaṃkamitvā vanditvā²¹ pa-
ṭhamaṃ gātham āha:

1. Na-y-imassa vijjāmayam atthi kiñci
na bandhavo no pana te sahāyo,
atha kena vaṇṇena Tirīṭavaccho²²

tedaṇḍiko bhuñjati aggapiṇḍan ti. 25.

Tattha nayimassa vijjāmayamatthi kiñciti imassa tāpasassa vijjā-
mayāṃ kiñci kammaṃ n'atthi, na bandhavo ti sutabandhavastippabandhava-

¹ Bīd khādāpetvā. ² Cks -ttaṃ. ³ Bī omits attano. ⁴ Bī rājābalakāyo, Bī rājāphalakāyo, C² rājābalaṃ corr. to rāja-. ⁵ C² taṃ, Bīd ṭhito. ⁶ Bīd add rājā nagaraṃ pavisitvā ṭhito. ⁷ Bīd aḍḍhamāsa-. ⁸ Cks -siyaṃ, Bīd -sī. ⁹ Bīd -saṃ. ¹⁰ Bīd sañcānetvā. ¹¹ Bīd -laṃ. ¹² Bī bhūjetvā. ¹³ C² -raṃ, Bīd omit parivāriṃ, and add rattitvā. ¹⁴ Bīd -cchādetvā, C² vasāpetvā corr. to paṭicchāpetvā. ¹⁵ Bīd -ne yeva paribhuñjati, Bī -ne yeva paribhuñjīti. ¹⁶ Cks asayha-. ¹⁷ Bīd add pi. ¹⁸ Bī upagaṇitvā. ¹⁹ Bīd ativiya ma-. ²⁰ Cks omit āhaṃsu. ²¹ Bīd omit vanditvā. ²² Bīd tiriti-.

gottabandhavañātibandhavesu aññataro pi na hoti, no pana te sahāyo ti sahapameukilīto¹ sahāyako pi te na hoti, kena vaññenā 'ti kena kāraṇena, Tirīṭṭavaccho² ti tassa nāman, tetaṇḍiko ti kuṇḍikaṃ³ ṭhapanatthāya⁴ tidaṇḍaṃ gahetvā caranto, aggapiṇḍaṃ ti rāsasampannaṃ⁵ rājārahaṃ agga-bhojanaṃ.

5

Taṃ sutvā rājā puttāṃ āmantetvā „tāta mama paccantaṃ gantvā yuddhaparājītaṃ dvīhatīhaṃ anāgatabhāvaṃ saraśīti“ vatvā „sarāmīti“ vutte „tadā mayā⁶ imaṃ nissāya jīvitaṃ laddhaṃ“ ti sabbaṃ taṃ⁷ pavattiṃ ācikkhitvā „tāta mama⁸ jīvitaḍāyake mama santikaṃ⁹ āgate rajjaṃ dadanto pi ahaṃ 10 n' eva etena katagunānurūpaṃ¹⁰ kātum¹⁰ sakkomīti“ vatvā itarā dve gāthā avoca:

2. Āpāsu¹¹ me yuddhaparājītaṃ
ekassa katvā vivanasmi¹² ghore
pasārayi¹³ kicchagataṃ pāṇiṃ¹⁴, 15
ten' ūdatāriṃ¹⁵ dukhasampareto¹⁶. 26.
3. Etassa kiccena idhānupatto
Vesāyino¹⁷ visayā jīvaloke,
lābhāraho tāta Tirīṭṭavaccho¹⁸,
deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca¹⁹ yaññaṃ ti. 27. 20

Tattha āpāsu²⁰ 'ti āpadāsu, ekassa 'ti adutiyaṃ, katvā ti anukampaṃ karitvā pemaṃ uppādetvā, vivanasmiṃ²¹ ti pāṇiyarāhite²² arañhe, ghore ti dāruṇe, pasārayi kicchagataṃ pāṇiṃ ti nissentiṃ bandhivā kūpaṃ²³ otāretvā dukkhagataṃ mayhaṃ uttāraṇatthāya viriyapaṭisaṃhutaṃ hatthaṃ pasāresi²⁴, ten' ūdatāriṃ dukhasampareto ti²⁵ tena kāraṇeṃ amhi²⁶ duk- 25
khaṇarivārito pi tamhā kūpā²⁷ utiṇṇo, etassa kiccena idhānupatto ti ahaṃ etassa tāpasassa kiccena etena katassa kiccassānubhāvena idha anup-

¹ Ck -kilīto, B¹ kilīko, B² kilīko. ² B¹ tiriti-, B² tiriṭṭi-. ³ B¹ kuṇḍaka, B² kuṇḍika. ⁴ B¹ ṭhapanatthāya, B² tthapanatthāya. ⁵ Ck omīti rāsa. ⁶ B¹ may-
haṃ. ⁷ B¹ taṃ sabbaṃ. ⁸ B² -ke. ⁹ B¹ -gūṇaṃ anu-. ¹⁰ B¹ dātum. ¹¹
C² avāsu corr to āpāsu, B¹ avāsu, B² avāsu. ¹² all four MSS. -smiṃ. ¹³ B¹
sahadassi. ¹⁴ Ck pāṇiṃ, C² pāṇiṃ corr. to pāṇiṃ, B¹ pāṇi. ¹⁵ C² tenudatā-
riṃ, B¹ tenittāri, B² tenuddhatādi. ¹⁶ B¹ dukkha-. ¹⁷ B¹ veyyāsi. ¹⁸ B¹ ti-
riti-, B² tiriṭṭivaccho. ¹⁹ Ck yajitaṃ, B² jayataṃ. ²⁰ B¹ avāsu. ²¹ C² B²
-smiṃ, B¹ -smi. ²² C² pāṇiya- corr. to pāṇiya-, B¹ pāṇiya-. ²³ C² kūpā.
²⁴ ghore - - pasāresi wanting in B¹. ²⁵ Ck - - sampare, C² - - sampare corr.
to sampareto ti. ²⁶ Ck - - nena tamhi. ²⁷ B² kuppā, and adds uddhatāti.

patto¹, Vesāyino visayā² ti Vesāyī³ vuccati Yamo⁴ tassa visayā, jīvaloke ti manussaloke, abhūti hi imasmiṃ jīvaloke (hito Yamavisayaṃ maccevisayaṃ paralokaṃ gato nāma ahoṣi⁵, so 'mhi etassa kāraṇā tato puna idhāgato ti vuttaṃ hoti, lābhāraho ti lābhaara⁶, catupaccayalābhasa anucchaviko, dethassa bhogaṃ 5 ti etena paribhūñjitabbaṃ catupaccayaṃ⁷ sabbam⁸ samaṇaparikkhārasaṃkhātāṃ bhogaṃ etassa detha, yajataṃ⁹ ca yaññān ti tvaṃ¹⁰ ca¹¹ amaccā ca¹² nāgarā cā¹³ ti sabbe pi tumhe etassa bhogaṃ¹⁴ detha yaññān ca yajatha, tassa hi diyyamāno deyyadhammo tena bhuñjitattā¹⁴ bhogo hoti itaresaṃ dānayaññattā¹⁵ yaññān, tenāha: deth' assa bhogaṃ yajataṃ ca yaññān ti.

10 Evaṃ raññā¹⁶ gaganatale candaṃ¹⁷ utthapentena¹⁸ viya Bodhisattassa guṇe pakāsita¹⁹ tassa guṇo sabbatthakam eva pākato²⁰ jāto, atirekataro tassa²¹ lābhasakkāro udapādi²². Tato patthāya ca²³ uparājā vā amaccā vā²⁴ añño vā²⁵ koci kiñci²⁶ rājānaṃ vattum²⁷ na visahi²⁸. Rājā Bodhisattassa ovāde 15 thatvā dānādīni puññāni katvā saggapadaṃ²⁹ pūresi. Bodhisatto³⁰ abhiññā ca samāpattiyo ca uppādetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā „porāṇakapaṇḍitāpi upakāravasen' eva³¹ karimsū“ ti imam dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā 20 Ānando ahoṣi, tāpaso pana aham evā“ ti. Tirīṭṭavacchajātakaṃ³².

10. Dūtajātaka.

Yassatthā dūram āyantīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabbhikkhum ārabba kathesi. Vatthum³³ Navanipāte Kākajātaka³⁴ āvibhavissati. Satthā pana taṃ bhikkhum āman-

¹ Bīd idhānupatto. ² Bīd veyyāsino, Bīd veyyāsino vipassa? ³ Bīd veyyā. ⁴ Bī yaso, Ck yavo. ⁵ all four MSS. ahoṣi. ⁶ Ck lābhāraho, Bī alābhā arabho. ⁷ Ck -paccam, Cc Bīd -paccaya. ⁸ Bī omits sabbam. ⁹ Cc yajathaṃ corr. to -tañ, Bīd etañ. ¹⁰ Bīd tvaṃ. ¹¹ Bīd omits ca. ¹² Ck jā cā, Bīd ca. ¹³ Bīd bhogaṃ ca. ¹⁴ Bīd -tabbattā. ¹⁵ Ck -saññatto, Bīd -yaññattā. ¹⁶ Bīd rañño. ¹⁷ Bīd puññacando. ¹⁸ Bīd utthapento. ¹⁹ Ck pakāsitena. Cc pakāsesi tena, Bīd pakāsita, Bīd pakāsita. ²⁰ Bīd -to. ²¹ Bī -taro cassa ahoṣi, Bīd -taro cassa a. ²² Bī omits udapādi. ²³ Bīd omit ca. ²⁴ Bīd amaccā vā uparājā vā. ²⁵ Bīd omit vā. ²⁶ Bīd omit kiñci. ²⁷ Bīd vatthum. ²⁸ Bīd -hati. ²⁹ Bīd saggapūraṃ. ³⁰ Bīd add pi. ³¹ Bīd -vasena. ³² Bīd tirīṭṭi-, Bīd tirīṭṭi-, Bīd add navanipāti. ³³ Bīd vatthū. ³⁴ = Cakkavākā-?

tetvā „na kho bhikkhu idān' eva pubbe pi' lolo, lolyakāraṇen' eva pana asinā sīsacchedanaṃ labhīti²“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa putto hutvā vayappatto Takkaṣilāyaṃ sip-
 pāni³ uggahetvā⁴ pitu accayena rajje paṭiṭṭhāya bhojanasud- 5
 dhiko ahosi, ten' assa Bhojanasuddhikarājā⁵ tv-eva⁶
 nāmaṃ jātāṃ. So kira tathārūpena⁷ vidhānena⁸ bhattaṃ
 bhuñjati yathāssa⁹ ekissā bhattapāṭiyā¹⁰ sataṣaḥassaṃ vayaṃ
 gacchati¹¹, bhuñjanto pana antogehe na bhuñjati, attano
 pana¹² bhojanavidhānaṃ olokenaṃ¹³ mahājanaṃ puññaṃ kā- 10
 retukāmatāya rājadvāre ratanamaṇḍapaṃ kāretvā bhojanavelāya
 taṃ alaṃkārapetvā kañcanaṃ maye samussitasetacchatte rāja-
 pallaṃke¹⁴ nisīditvā khattiyakaññāhi parivuto sataṣaḥassaḡ-
 ghanikāya suvaṇṇapāṭiyā¹⁵ satarasabhojanaṃ¹⁶ bhuñjati. Ath'
 eko lolamanusso¹⁷ tassa bhojanavidhānaṃ oloketvā taṃ bho- 15
 janaṃ bhuñjitukāmo hutvā pipāsaṃ sandhāretuṃ asakkonto
 „atth' esa¹⁸ upāyo“ ti gālhaṃ nivāsetvā hatthe ukkhipitvā¹⁹
 „bho ahaṃ dūto dūto²⁰“ ti uccāsaddaṃ karonto rājānaṃ upa-
 saṃkami, tena ca samayena²¹ tasmaṃ janapade „dūto smīti“²²
 vadantaṃ na vārenti²³, tasmā mahājano dvidhā bhijjitvā²⁴ 20
 okāsaṃ adāsi. So vegena gantvā rañño pātito²⁵ ekaṃ bhatta-
 piṇḍaṃ gahetvā mukhe pakkhipi. Ath' „assa sīsaṃ²⁶ chindis-
 sāmīti²⁷“ asigāho asim ābbāhesi²⁸. Rājā „mā pahaṛīti“
 vāreti²⁹, „mā bhāyi, bhuñjassu“³⁰ ti. Hatthaṃ dhovitvā nisīdi.

¹ B^d add tvaṃ. ² Bⁱ lolakaraṇena samāno pana asīsacchedaṃ labhasīti, B^d lolakaraṇeneva samāno pi na asinā sīsacchedaṃ labhasīti. ³ B^d sabbasi-. ⁴ B^d uggahitvā. ⁵ Bⁱ -ko-. ⁶ C^k teva. ⁷ B^d tathānūrūpena. ⁸ C^k B^d vidhāne. ⁹ Bⁱ yato, B^d yathā. ¹⁰ C^k -pacchīyā, Bⁱ -pāṭiyā, B^d -paṭiyā. ¹¹ Bⁱ -hassaṃ yeva hoti tāya, B^d sataṣaḥassagghaniko yeva hoti. ¹² Bⁱ omīte pana, B^d adda taṃ. ¹³ C^k -ketuṃ. ¹⁴ Bⁱ rājā pallaṃkena, B^d rājapallaṃkena. ¹⁵ B^d -pāṭiyā. ¹⁶ C^k paṇītarasa-, B^d sabbarasa-. ¹⁷ B^d -puriso. ¹⁸ B^d attheko. ¹⁹ Bⁱ adda nisīdi. ²⁰ B^d duto only once. ²¹ C^k tena tena ca samayena, Bⁱ tena tena samayena, B^d tena samayena. ²² Bⁱ dutombhīti. ²³ Bⁱ vadantena nivāreti, B^d vadantaṃ na nivārentaṃ. ²⁴ B^d bhinditvā. ²⁵ B^d pāṭiyā. ²⁶ Bⁱ adda ma-
 yaṃ. ²⁷ Bⁱ -mā ti. ²⁸ Bⁱ si aggaḥesi, B^d asī aggaḥesi. ²⁹ C^k vāresi, B^d nivāresi.

Bhojanapariyosāne c' assa' attano pivanapāñiyam eva' tambūlañ
ca' dāpetvā „bho purisa, tvaṃ 'dūto 'mhīti' vadasi', kassa
dūto sīti“ pucchi. „Mahārāja ahaṃ taṇhāya' dūto udaradūto',
taṇhā maṃ āṇāpetvā 'tvaṃ' gacchāhīti' dūtaṃ katvā pesesīti“

5 vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yass' atthā dūram āyanti' amittam api yāciturū
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabha. 28.

2. Yassa divā ca ratto ca vasam āyanti māṇavā
tass' ūdarass' ahaṃ¹⁰ dūto, mā me kujjhi rathesabhā 'ti. 29.

10 Tattha yassatthā dūramāyanti' ti yassa atthāya ime sattā taṇhāvasikā
hutvā dūram pi gacchanti, rathesabhā ti rathayodhaṇṇaka.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „saccaṃ etaṃ, ime sattā uda-
radūtā, taṇhāvasena vicaranti taṇhā ca ime satte vicāreti, yāva
manāpañ ca'' vata iminā kathitaṃ“ ti tassa purisassa tussitvā
15 tatiyaṃ gātham āha:

3. Dadāmi te brāhmaṇa rohiṇinaṃ¹²
gavaṃ sahaṃsaṃ saha puṇḍavena,
dūto hi dūtassa kathaṃ na dajjā,
mayam pi tass' eva bhavāma dūtā ti. 30.

20 Tattha brāhmaṇa 'd' ālapanamattam etaṃ, rohiṇinaṃ¹² ti rattavāṇā-
naṃ, saha puṇḍavenā 'ti yūthaparinnāyakena¹³ upaddavarakkhakena¹⁴ vasa-
bhena¹⁵ saddhiṃ, mayampīti ahaṃ ca avasesā ca sabbe sattā tass' eva uda-
rassa dūtā bhavāma, tasmā ahaṃ udaradūto samāno udaradūtassa tuyhaṃ kasmā
na dajjan¹⁶ ti.

25 Evañ ca pana vatvā „iminā vata mahāpurisena sutacitta-
katāya'¹⁷ apubbaṃ kāraṇaṃ sāvito¹⁸ ti tuṭṭhacitto tassa mahan-
taṃ yasaṃ adāsi.

¹ Ck vassa. ² C^o -pāñiyam ce corr. to -pāñiyam ca, B^d -pāñiyañceva. ³ B^d tam-
pulañca, Ck taṇḍulañca, C^o taṇḍulañca corr. to tāmbūlañca. ⁴ Bⁱ omits vadasi,
B^d vadati. ⁵ B^d taṇhā. ⁶ Bⁱ omits udaradūto. ⁷ C^o taṃ corr. to tvaṃ. ⁸ Ck
gacchathā ti, B^d gacchahi ti. ⁹ Ck dūtamāyanti, Bⁱ rassattā duramayanti, B^d
yassattā duramāyanti. ¹⁰ B^d tassudarassāhaṃ. ¹¹ B^d -pañ. ¹² B^d -ni-. ¹³
Ck B^d -pāyakena. ¹⁴ Bⁱ -rakkhikena, B^d -rakkhikena. ¹⁵ Bⁱ ubhayena, B^d
usabhena. ¹⁶ B^d dajjā. ¹⁷ Ck sutavittakatāya. ¹⁸ so Ck; B^d iminā ca tum-
hāḷisena purisena tāva asukupbaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ, Bⁱ iminā ca tumhāḷisena
tāva asutapuppaṃ kāraṇaṃ kathitaṃ.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patitṭhahi bahū¹ sotāpānnādayo ahesum) „Tadā lolapuriso etarahi lolabhikkhu², Bhojanasuddhirājā pana aham evā³ 'ti. Dūtajātakam⁴. Samkappavaggo paṭhamo⁵.

2. KOSIYAVAGGA.

1. Padumajātaka.

Yathā kesā ca massu cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Ānandabodhimhi⁶ mālāpūjakārake⁷ bhikkhū ārabha kthesi. Vatthum⁸ Kālīṅgabodhi-jātaka āvibhavissati. So pana Ānandattherena ropitattā Ānandabodhīti jāto. Therena hi Jetavanadvāra-koṭṭhake bodhissa⁹ ropitabhāvo sakala-Jambudīpam¹⁰ patthari. Ath' ekacce janapadavāsino¹¹ bhikkhū „Ānandabodhimhi mālāpūjam karissāmā¹²“ 'ti Jetavanam āgantvā¹³ Satthāram vanditvā punadvase Sāvattim¹⁴ pavisitvā¹⁵ uppalavīthim¹⁶ gantvā mālā alabhitvā āgantvā Ānandattherassa¹⁷ ārocesum: „āvuso mayam bodhimhi mālāpūjam karissāmā 'ti uppalavīthim¹⁸ gantvā ekamālam pi na labhimhā¹⁹ 'ti. Thero „aham vo āvuso āharissāmīti“ uppalavīthim²⁰ gantvā bahū²¹ nīluppalakalāpe ukkhipāpetvā āgamma tesam dāpesi. Te tāni gahetvā bodhipūjam karīmsu. Tam pavattim nātvā²² dhammasabhāyam bhikkhū therassa²³ guṇakatham samutṭhāpesum: „āvuso jānapadā²⁴ bhikkhū appapuññā uppalavīthim²⁵ gantvā mālā na labhimsu²⁶, thero pana²⁷ gantvā va āharāpesīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā²⁸ ti pucchitvā „imāya nāmā²⁹ 'ti vutte „na bhikkhave

¹ C² bahu, B¹ aññe hi bahū, B² aññe pi bahu. ² B¹ add ahoṣi. ³ B¹ add dasamaṇi. ⁴ B¹ add tassuddānam, samkappatīlammuttīhiṇca maṇi ca sindhavā sukā jarudapānam gāmaṇi mandhātā tiriṭṭi dūtan ti. ⁵ C² -dhiṇ hi. ⁶ B¹ mālā-. ⁷ B¹ vatthu. ⁸ B¹ bodhino, B² bodhi. ⁹ B¹ -pe. ¹⁰ C² jā-. ¹¹ B¹ gantvā. ¹² C² -tthi, C² -tthi corr. to -tthim, B¹ -tthiyam. ¹³ B¹ pavisetvā. ¹⁴ B¹ upalavittī, B² upalavittim. ¹⁵ C² B¹ ānandathe-. ¹⁶ B¹ upalacitti, B² upalavittim. ¹⁷ B¹ upalavittī, B² upalavittim. ¹⁸ C² bahunī, C² bahūni, B¹ bahi, B² bahu. ¹⁹ B¹ sutvā. ²⁰ C² janapada, B¹ janappada, B² janapadam. ²¹ B¹ upalavittī, B² upavittī. ²² B¹ mālā alabhisu, B² m. alabhimsu. ²³ C² janapadam.

idān' eva vattucchekā' kathākusalamālaṃ' labhanti, pubbe pi labhimsū³ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto seṭṭhiputto ahoṣi. Antonagare va⁴ ekasmiṃ sare padumāni pupphanti. Eko chinnaṇāso puriso⁵ saraṃ rak-khati. Ath' ekadivasaṃ Bārāṇasiyaṃ ussava ghuṭṭhe⁶ mālaṃ pilandhitvā ussavaṃ kīḷitukāmā tayo seṭṭhiputtā „nāsacchinnassa abhūtena vaṇṇaṃ vatvā māle' yācissāma⁷“ 'ti tassa padumāni⁸ bhañjanakāle⁹ sarantikaṃ¹⁰ gantvā ekamantaṃ aṭṭhaṃsu. Tesu eko taṃ¹¹ āmantetvā paṭhamāṃ gāthāṃ āha:

1. Yathā kesā ca massu¹² ca chinnaṃ chinnaṃ virūhati evaṃ rūhati te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 31.

So tassa kujjhitvā na padumaṃ adāsi¹³. Ath' assa dutiyo dutiyaṃ gāthāṃ āha:

2. Yathā sārādikaṃ bījaṃ khette vuttaṃ virūhati evaṃ rūhātu¹⁴ te nāsā, padumaṃ dehi yācito ti. 32.

Tattha sārādikaṃ ti saradasamaye¹⁵ gahetvā nikkhittaṃ sārasaṃpannaṃ bījaṃ.

So tassa¹⁶ kujjhitvā na padumaṃ¹⁷ adāsi. Ath' assa ta-
20 tiyo tatiyaṃ gāthāṃ āha:

3. Ubho pi palapante¹⁸ te¹⁹ 'api padumāni²⁰ dassati', vajju²¹ vā te na vā vajju²¹ n'atthi nāsāya rūhanā, dehi samma padumāni amhehi pi yācito²² ti. 33.

Tattha ubho pi palapante²³ ti ete dve pi musā vadanti, api padu-
35 mānīti²⁴ api nāma²⁵ no padumāni dassatīti cintetvā evaṃ vadanti²⁶, vajju

¹ Ck vattucchedakā, B¹ vattucchekā, B² vattucchekā ² B¹d kusalamālaṇca, C² kusalamāla. ³ C² B¹d -su yevā. ⁴ C² eva, B¹d ca. ⁵ B¹d adds taṃ, B¹ ti. ⁶ B¹ saṅghuṭṭhe, B² saṅguṭṭhe. ⁷ B¹d mālaṃ. ⁸ B¹ -naṃ. ⁹ C² bhājana-, B¹ bhuñjana-. ¹⁰ C² sarasaṇ-, B¹ sarassa santiko, B² sarassa santikaṃ. ¹¹ B¹d omīti taṃ. ¹² Ck² massū. ¹³ B¹d so kujjhitvā tassava padumaṃ nādāsi. ¹⁴ B¹ rūhati. ¹⁵ B¹d sāra-. ¹⁶ B¹d add pi. ¹⁷ B¹d padumaṃ na. ¹⁸ C² ubho vip-palapante, B¹ ubho pi vilabbhante, B² ubho pi vilapante. ¹⁹ Ck² ne. ²⁰ B¹d pa-dāni. ²¹ B¹ vajjuṃ, B² vajjaṃ. ²² so C²; Ck² dehi samma padumāni yācito, B¹ dehi sama padumāni ahaṃ yācāmi yācito, B² dehi samma padumāni mahaṃ yācāmi yācito. ²³ C² vip-palapante, B¹ pi vilabbhante te, B² pi vilapante te. ²⁴ B¹d api padmānīti, B¹ api dānīti. ²⁵ B¹d adds ca. ²⁶ B¹ add kevelaṃ yācāmi.

vā te na vā vajjū 'ti' tava nāsā rūhatū 'ti' evarh vadeyyum vā na vadeyyum¹
 etesaṃ vacanaṃ nāma² appamāṇaṃ, sabbatthāpi n' atthi nāsāya virūhanā, ahaṃ
 pana te nāsaṃ³ paṭicca na kiñci vadāmi, kevalaṃ yācāmi tassa⁴ dehi⁵ samma
 padumāni yāceto ti.

Taṃ sutvā padumasaragopako⁶ „imehi dvīhi musāvādo 5
 kato', tumhehi sabhāvo kathito, tumhākaṃ anucchavikāni pa-
 dumānīti“ mahantaṃ padumakalāpaṃ ādāya tassa¹⁰ datvā attano
 padumasaram eva gato.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samadhānesi:
 „Tadā padumalābhi¹¹ setṭhiputto¹² aham eva aho sin¹³ ti¹⁴. Paduma- 10
 jātakaṃ¹⁴.

2. Mudupāṇijātaka.

Pāṇi ce muduko cassā¹⁵ 'ti. Idaṃ Satthā Jetane viha-
 ranto ekaṃ ukkaṇṭhitabhikkhum ārabba kathesi. Taṃ hi
 Satthā dhammasabhaṃ¹⁶ ānitaṃ „saccaṃ kira tvaṃ¹⁷ ukkaṇṭhito¹⁸“ 15
 ti pucchitvā „saccaṃ“ ti vutte „bhikkhu itthiyo nāma¹⁹ etā kilesa-
 vasena gamanato arakkhiyā, porāṇakapaṇḍitāpi attano dhītaṃ rak-
 khituṃ nāsakkhimsu, pītaṃ²⁰ hatthe gahe tvā ṭhitā va pītaṃ ajā-
 nāpetvā²¹ kilesavasena purisena saddhīm palāyīti“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente 20
 Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchismiṃ²² nibbattitvā
 vayappatto Takkaṣilāya²³ sippāni²⁴ uggaṇhitvā pitu accayena
 rajje patitṭhāya dhammena rajjaṃ kāresi. So dhītaṃ ca
 bhāgineyyaṃ ca dve pi antonivesane²⁵ posento ekadivasaṃ
 amaccehi saddhīm nisinno „mam' accayena mayhaṃ bhāgineyyo 25

¹ C^o vajju vā na vā vajjū ti. Bⁱ vajjaṃ vā te na vā vajjun ti, B^d vajjum vā te na vā vajjun ti. ² C^o ruhatīti, Bⁱ vāva nāsā ruhabhutt. ³ B^d omits vā na vadeyyum. ⁴ Bⁱ omits nāma. ⁵ C^o nāsāya. ⁶ read tasmā? Bⁱ adds me. ⁷ Bⁱ dehīti, B^d dehīti datvā. ⁸ B^d padumagopako. ⁹ B^d kathito. ¹⁰ C^o ghare. ¹¹ C^o -bhi corr. to -bhī, B^d -bhī. ¹² B^d add pana. ¹³ B^d ahamevā ti. ¹⁴ Bⁱ adds paṭhamam. B^d paṭhamam. ¹⁵ C^o vassā, B^d assā. ¹⁶ C^o Bⁱ -bhāyaṃ. ¹⁷ Bⁱ adds bhikkhu. B^d bhikkhum. ¹⁸ Bⁱ adds si, B^d si. ¹⁹ B^d pītaṃ. ²⁰ B^d add va. ²¹ B^d kucchimhi. ²² B^d -lāyaṃ. ²³ B^d tabbasippāni. ²⁴ Bⁱ attano nivesane.

rājā bhavissati, dhītā¹ me tass' eva² aggamaheṣi bhavissatīti³ vatvā aparabhāge tesam vāyappattakāle⁴ puna amaccehi sad-dhim nisinno „mayham bhāgineyyassa aññassa⁵ dhītaram ānes-sāma⁶, mayham dhītaram pi⁷ aññasmim rājakule⁸ dassāma, 5 evam no nītakā bahū⁹ bhavissantīti¹⁰ āha. Amaccā sampati-chimsu. Atha rājā bhāgineyyassa bahigeham dāpesi antopa-vesanam¹¹ nivāresi. Te pana aññamaññam paṭibaddhacittā ahesum. Kumāro „kena nu kho upāyena rājadhītaram bahi nīharāpeyyan“ ti cinto „atthi upāyo“ ti dhātiyā lañcam 10 datvā „kim ayyaputta kattaban¹²“ ti vutte „amma kathan nu kho rājadhītaram bahi kātum okāsam labheyyāmā¹³“ ti āha. „Rājadhītāya saddhim kathetvā jānissāmīti¹⁴. „Sādhū amma¹⁵ 'ti. Sā gantvā¹⁶ „ehi amma, sise te ukā¹⁷ gaṇhissāmīti¹⁸ tam nīcapīṭhake¹⁹ nisīdāpetvā sayam ucce nisīditvā tassā sisam 15 attano ūrūsu ṭhapetvā ukā gaṇhamānā rājadhītāya sisam na-khena²⁰ vijjhi. Rājadhītā „nāyam attano nakhena²¹ vijjhati²², pitucchāputtassa me kumārassa nakhena²³ vijjhatīti²⁴ nātvā „amma tvaṃ kumārassa santikam agamāsīti²⁵“ pucchi. „Āma amma²⁶ 'ti. „Kin te na sāsanaṃ kathitan“ ti. „Tava bahi- 20 karaṇupāyam²⁷“ pucchati amma²⁸ 'ti. Rājadhītā „paṇḍito²⁹ honto³⁰ jānissatīti³¹“ paṭhamam gātham³² vatvā³³ „amma imam uggahetvā kumārassa kathehīti³⁴ āha:

1. Pāṇi ce muduko c' assa³⁵ nāgo c' assa sukārīto

andhakāro ca vasseyya³⁶ atha nūna tadā siyā ti. 34.

95 Sā tam uggahetvā³⁷ kumārassa santikam gantvā „amma rājadhītā kim āhā³⁸“ ti vutte³⁹ „aññam kiñci avatvā imam

¹ B⁴ add pi. ² B⁴ tassa. ³ B⁴ bhāgineyyassa vāyappattassa kāle. ⁴ B⁴ add raññe. ⁵ B⁴ aneyyāma. ⁶ B⁴ omit pi. ⁷ C² -kulaṃ, B⁴ add pi. ⁸ B⁴

bahutarā. ⁹ B⁴ antonive-. ¹⁰ B⁴ kiccā. ¹¹ B⁴ labheyyāthā. ¹² B⁴ agantvā.

¹³ C² ukāṃ, B⁴ ukkā, B⁴ ukā. ¹⁴ C² -pīṭhake, B⁴ nīcapāṭhake, B⁴ nīcapīṭhake.

¹⁵ B⁴ nakhehi. ¹⁶ C² vijjhi. ¹⁷ B⁴ āgatāsīti. ¹⁸ B⁴ -kāra-. ¹⁹ all four

MSS. -tā, B⁴ add va. ²⁰ B⁴ -tā, B⁴ -tu. ²¹ C² -sīti, B⁴ -ssanti, B⁴ -ssantīti.

²² C² omits gātham. ²³ B⁴ na tam paṭhamam gātham mantetvā, B⁴ paṭhamam

gātham bandhitvā. ²⁴ B⁴ mudukā assa, B⁴ sudukā tassa. ²⁵ B⁴ passeyya.

²⁶ B⁴ uggahitvā. ²⁷ B⁴ C² ayyaputta.

gātham pahīṇīti¹ "taṃ gātham udāhāsi². Kumāro³ tass' attham
ñatvā „gaccha amma⁴“ 'ti taṃ⁵ uyyojesi.

Gāthāy' attho: sace te ekassa⁶ cullūpaṭṭhākassa⁷ mama hattho viya⁸ mudu
assa yadi ca te ānañjakāraṇaṃ⁹ sukārito eko hatthi assa yadi ca taṃ divasaṃ¹⁰
caturaṅgasamannāgato viya bahulo¹¹ andhakāro assa devo ca¹² vasseyya atha 5
nūna tadā siyā ti tādise kāle ime cattāro paccaye āgama ekaṃsena te
manorathassa matthakagamanarū¹³ siyā ti.

Kumāro etam attham tattato¹⁴ ñatvā ekaṃ abhirūpaṃ
muduhattham cullūpaṭṭhākam¹⁵ sajjam¹⁶ katvā maṅgalaḥhatthi-
gopakassa lañcaṃ datvā hatthim ānañjakāraṇaṃ¹⁷ kāretvā kālam 10
āgamento acchi. Ath' ekasmiṃ kālāpakkhuposathadivase¹⁸
majjhimayāmasamanantare¹⁹ ghanakāḷamegho²⁰ vassi. So „ayaṃ
dāni rājadhītāya²¹ vuttadivaso“ ti vāraṇaṃ abhirūhitvā²² mudu-
hatthakam cullūpaṭṭhākam²³ hatthipiṭṭhe nisīdāpetvā gantvā
rājanivesanassa ākāsaṅgaṇābhīmukhe ṭhāne hatthim mahābhitti- 15
yaṃ alliyāpetvā vātapānasamīpe temento²⁴ atṭhāsi. Rājāpi
dhītaraṃ²⁵ rakkhanto aññattha sayitum na deti, attano santike
cullasayane²⁶ sayāpeti. Sāpi „ajja kumāro āgamissatīti²⁷“
ñatvā niddam anokkamitvā²⁸ va nipannā „tāta nahāyitukāṃ'
amhīti²⁹ āha. Rājā „ehi amma³⁰“ 'ti taṃ hatthe gahetvā vāta- 20
pānasamīpaṃ netvā „nahāhi³¹ amma³²“ 'ti ukkhipitvā vātapānassa
bāhirapadumake³³ ṭhapetvā ekasmiṃ hatthe gahetvā atṭhāsi.
Sā³⁴ nahāyamānā va³⁵ kumārassa hattham pasāresi³⁶. So tassā
hatthato ābharaṇāni omuñcitvā³⁷ upaṭṭhākassa³⁸ hatthe pilan-
dhāpetvā³⁹ taṃ ukkhipitvā rājadhītaraṃ nissāya padumake 25

¹ C^k -pi, C^o pahīṇi, B^d pahīṇīti. ² B^d -si. ³ B^d add ca. ⁴ C^k nam. ⁵
Bⁱ etissā, B^d ekissā. ⁶ Bⁱ cūlupaṭṭhākāya, B^d cūlupaṭṭhākāya. ⁷ B^d add hattho.
⁸ C^k āpañja-, Bⁱ āneñca-, B^d ānañca-. ⁹ C^k yadi etam divasaṃ. ¹⁰ C^o B^d
bahalo, Bⁱ bahavo. ¹¹ C^k va. ¹² B^d gamanarū matthakam. ¹³ C^o tathato, Bⁱ
attato. ¹⁴ C^k cullapa-, Bⁱ cūlupaṭṭhākam, B^d cūlupaṭṭhāka. ¹⁵ B^d saññam.
¹⁶ C^k B^d kāla-, Bⁱ kālapanḍupo-. ¹⁷ B^d -samantare. ¹⁸ C^k Bⁱ -kāla-, B^d
-kāle-. ¹⁹ B^d rājadhītāya dāni. ²⁰ C^k -ru-, Bⁱ vivāraṇaṃ abbiharitvā. ²¹
C^k cullu-, Bⁱ cūlupaṭṭhākam, B^d cūlupaṭṭhākam. ²² B^d add va. ²³ C^o rāja-
dhītaraṃ. ²⁴ B^d cūla-. ²⁵ C^k -ssaṇṇīti. ²⁶ C^k B^d anu-. ²⁷ Bⁱ nahāyāhi, B^d nā-
yāhi. ²⁸ Bⁱ hahimassepadumake, B^d pahīpasse-. ²⁹ B^d omīti sā. ³⁰ B^d nā-
yamānā ca. ³¹ B^d hatthe pasāreti. ³² C^o muñcitvā. ³³ B^d upaṭṭhākāya. ³⁴
C^k piḷa-, B^d pilandhitvā.

ṭhapesi. Sā tassa¹ hatthaṃ gaheṭvā pitu hatthe ṭhapesi. So
tassa² hatthaṃ gaheṭvā dhītu hatthaṃ muñci³. Sā itarasmāpi⁴
hatthā ābharaṇāni omuñcitvā tassa dutiyahatthe pilandhāpetvā⁵
pitu hatthe ṭhapetvā kumārena⁶ saddhiṃ agamāsi⁷. Rājā⁸
5 „dhītā yeva me“ ti saññāya taṃ dārakaṃ⁹ nahānapariyosāne¹⁰
sirigabbhe sayāpetvā dvāraṃ pidhāya lañchetvā¹¹ ārakkhaṃ
datvā attano sayanaṃ gantvā nipajji. So pabhātāya rattiya
dvāraṃ vivaritvā taṃ dārakaṃ¹² disvā „kiṃ etan¹³“ ti pucchi.
u/ So¹⁴ tassā kumārena saddhiṃ gatabbhāvaṃ kathesi. Rājā vip-
10 paṭisārī hutvā „hatthe gaheṭvā carantenāpi mātugāmaṃ rak-
khituṃ na sakkā, evaṃ arakkhiyā nāma¹⁵ itthiyo¹⁶“ ti cintetvā
itare dve gāthā avoca:

1. Analā mudusambhāsā duppūrā tā¹⁷ nadīsamā,
sīdanti, naṃ veditvāna ārakā parivajjaye. 35.

15 a. Yaṃ etā upasevanti chandasā vā dhanena vā
jātavedo va saṇṭhānaṃ khippaṃ anudahanti naṃ ti. 36.

Tattha analā mudusambhāsā ti muduvacanenāpi¹⁸ asakkuṇeyyā¹⁹,
n' eva sakkā saṇḥavācāya saṃgaṇhītuṃ ti attho, purisehi vā etāsaṃ²⁰ na
alan²¹ ti analā, mudusambhāsā ti hadaye thaddhāpi²² sambhāsā va mudu
90 etāsaṃ ti mudusambhāsā, duppūra tā²³ nadīsamā ti gāthā nadī āgatā-
gatassa udakassa sandanato²⁴ udakena duppūrā evaṃ anubhūtehi²⁵ me-
thunādīhi aparitussanato duppārā, tena vuttarū: tiṇṇaṃ bhikkhave dham-
mānaṃ attitto appaṭivāno²⁶ kālaṃ karoti, katamesaṃ tiṇṇaṃ methuna-
dhammānaṃ²⁷, samāpattiyā ca vijāyanassa alaṃkāraṃ ca²⁸ 'ti²⁹ imeṣaṃ kho
25 bhikkhave tiṇṇaṃ dhammānaṃ attitto appaṭivāno³⁰ mātugāmo kālaṃ karotīti,
sīdanti ti atthasu mahānīrayesu soḷasaṃ ca ussadesu³¹ nimujjanti, naṃ ti

¹ Bā tassā. ² Bā tassā. ³ Bī muccl. ⁴ Bī -smimpi. ⁵ Bā pīlaandhitvā.
⁶ Bī -reneva. ⁷ Bā āg-. ⁸ C* Bā rāja. ⁹ Bā dārikaṃ. ¹⁰ Bā nhāna-, Bī
nāya-. ¹¹ Bā lañcitvā. ¹² Bā kimetan. ¹³ Bā sā. ¹⁴ C* arakkhiyo nāmīt-
thiyo, Bī arakkhiyamānāttithiyo nāma, Bā arakkhiyamānā itthiyo. ¹⁵ Bī duppu-
rattā, Bā dupparuttā. ¹⁶ Bā -na pi. ¹⁷ C* -neyyā, Bī asakkaneyyā, Bā asatthu-
neyyā. ¹⁸ Bī etassa. ¹⁹ C* labhan, Bī ālan. ²⁰ Bī thaddhe pi, Bā bandhe
vi. ²¹ Bī dupparattā, Bā duppurattā. ²² C* āgatāgataṃ sanato, C* āgatā-
gataṃ sanako corr. to -- sandako. ²³ C* anubhūtehi corr. to anubhūtābhū-
tehi. ²⁴ C* appaṭino, Bī apaṭibhāno, Bā apaṭibhāno. ²⁵ C* methunadhamma,
Bī tiṇṇaṃ medhunnaṃ, Bā metunaṃ dhammānaṃ. ²⁶ add ca after vijā-? C*
alaṃkāraṃ ca, C* alaṃkāraṃ ca, Bī alaṃkāraṃ. ²⁷ C* omīti ti. ²⁸ Bā
apaṭibhāno. ²⁹ Bī usaddhasanīrayesu, Bā usadanīrayesu.

nīpātamattarū, viditvānā ti evaṃ jānitvā, ārakā parivajjaye ti tā¹ itthiyo² methunadhammādihi atittā kālaṃ katvā etesu nirayesu sīdanti, etā evaṃ attanā sīdamānā³ kass' aññassa sukhāya bhaviṣṣanti⁴ evaṃ ātāpā paṇḍito puriso dūrato eva⁵ tā vajjeyyā⁶ ti dīpeti, chandasā vā dhanena vā ti attano vā chandena ruciyā pemena⁷ gattivasena⁸ laddhadhanena⁹ vā yaṃ purisaṃ etā⁵ itthiyo upasevanti bhajanti, jātavedo ti aggi, so hi jātamatto va vediyati vidito¹⁰ pākāḥ hotīti jātavedo, so yathā attano ṭhānaṃ kāraṇaṃ okāsaṃ vā¹¹ anudahati evaṃ eva¹² tāpi yaṃ¹³ upasevanti taṃ purisaṃ dhanayasasīlapaṇṇāsamannāgatam pi tesaṃ sabbadhaṇādīnaṃ¹⁴ vināsanato¹⁵ paripuṇṇatāya sampattiya¹⁶ abhāvupattiṃ¹⁷ kurumānā khīppaṃ anudahanti jhāpenti, vuttam¹⁸ pi c' etaṃ:

Balavanto dubbalā honti thānavanto¹⁹ pi hāyare

cakkhumā andhita²⁰ honti mātugāmaṇasaṃ gatā.

Guṇavanto niggunā honti paṇḍavanto pi hāyare

pamattā bandhane senti mātugāmaṇasaṃ gatā.

15

Ajjhesanaṃ²¹ tapaṃ sīlaṃ saccaṃ cāgaṃ satīṃ matīṃ

acchindanti pamattassa panthadūbhi²² va takkarā.

Yasaṃ kittiṃ dhitīṃ sūraṃ bāhusaccaṃ pañānaṃ

khepayanti²³ pamattassa kaṭṭhapuñjaṃ²⁴ vā pāvako ti.

Evaṃ vatvā Mahāsatto „bhāgiṇeyyo²⁵ pi mayā²⁶ pose- 20
tabbo“ ti mahantena yasaṃkāreṇa²⁷ dhītaraṃ tass' eva²⁸
datvā taṃ oparajje²⁹ patitthāpesi³⁰. So mātulassa accayena
raje patitthahi.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti- 25
phale patitthahi) „Tadā rājā ahaṃ eva ahoṣi“ ti³¹. Mudupāṇi-
jātakam³².

¹ C° taṃ, B¹ etā. ² B¹ add nāma. ³ B¹ okāsaṃ evaṃ saṃsīdamānaṃ. B² etāsaṃ evaṃ saṃsīdamānā, B³ add rakkhamaṇā, B⁴ rakkhamaṇāpi. ⁴ C° bhaviṣṣanti. ⁵ B¹ va. ⁶ B¹ parivajjaye, B² parivajjeyyā. ⁷ C° vāyāmena. ⁸ B¹ tittivasena. ⁹ B¹ pisandhanena, B² pilandhanena. ¹⁰ B¹ add vā. ¹¹ B¹ omīti vā. ¹² C° e. ¹³ B¹ add purisaṃ. ¹⁴ C° sabbā, B¹ omīti sabba. ¹⁵ B¹ nāsanato. ¹⁶ B¹ abhappuppattikaṃ, B² agabbhūpattikaṃ. ¹⁷ B¹ paṇḍavanto. ¹⁸ B¹ cakkhuno andhakā. ¹⁹ C° ajjheneca. ²⁰ C° panthadūbhi, C° panthadūbhi and patthavūbhi, B¹ pāthanadūhi, B² antadūhi. ²¹ B¹ cajjhāsayanti, B² hāsayanti. ²² C° kaṭṭhapūja, B¹ kaṭṭhamuñcaṃ, B² kaṭṭhapuñjaṃ. ²³ B¹ -pe-. ²⁴ B¹ me, B² omīti mayā. ²⁵ C° omīti yasa, B¹ yassena yassena, B² yaṣena. ²⁶ B¹ tassa. ²⁷ B¹ upa-. ²⁸ B¹ -tha-. ²⁹ B¹ ahamevā ti. ³⁰ B¹ add duttiyaṃ.

3. Cullapalobhanajātaka.

Abhijjamāne vārisimim ti. Idam Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ ukkaṇṭhitam eva¹ ārabba kathesi. Tam hi Satthā
dhammasabham ānītam², „saccaṃ kira tvaṃ³ ukkaṇṭhito“⁴ ti pucchitvā
5 „saccaṃ“ ti vutte⁵, „itthiyo nāṃ“ etā porāṇake suddhasatte pi sam-
kilesesun“ ti⁶ vatvā⁷ atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmaddatto rājā pana aputto⁸
hutvā attano itthiyo „puttapatthanam karoṭhā“⁹ ti āha. Tā
putte patthenti¹⁰. Evaṃ addhāne gate Bodhisatto Brahma-
10 lokā cavitvā aggamaheṣiyā kucchimhi nibbatti. Tam jāta-
mattam nahāpetvā¹¹ thaṇṇam¹² pāyanattāya¹³ dhātiyā adamsu.
So pi pāyamāno rodāti. Atha nam aññissā adamsu. Mātugā-
mahatthagato¹⁴ n'eva tuṇhī hoti¹⁵. Atha nam ekassa pāda-
mūlikassa adamsu. Tena gahitamatto tuṇhī ahosi. Tato paṭ-
15 ṭhāya purisā¹⁶ tam gahetvā caranti. Thaṇṇam¹⁷ pāyantā¹⁸
duhitvā vā¹⁹ pāyenti sāṇiantarena vā thanam mukhe ṭhapenti.
Tassa aparāparam vaddhamānassāpi²⁰ mātugāmaṃ dassetuṃ
nāma na sakkā²¹, ten' assa rājā visuṃ űeva²² nisajjādittānāni
ca jhānāgāraṇi ca kāresi²³. So tassa soḷasavassakāle²⁴ cintesi:
20 „mayham añño putto n' atthi, ayaṃ kāme na²⁵ paribhuñjati,
rajjam pi na icchissati²⁶, dulladdho²⁷ vata²⁸ me putto“ ti. Atha
nam ekā naccagītavāditakusalā purise²⁹ paricaritvā attano vase
kātuṃ paṭibala taruṇā³⁰ nāṭakitthi upasaṃkamitvā „deva kin
nu³¹ cintesi“ āha. Rājā³² tam kāraṇam acikkhi. „Hotu

¹ C° Bīd -tabhikkhumeva. ² C° -sabham āgantvā anītam āhari, Bīd -sabhāyaṃ
nītam. ³ C° Bīd add bhikkhu. ⁴ Bīd add sī. ⁵ Bīd add bhikkhave. ⁶ C°
-lesunti, Bīd -lissanti. ⁷ Bīd add tehi yāceto. ⁸ Bīd -datte rajjam kārente
rājā aputtako. ⁹ Bīd patthentiyo pi, Bīd patthentiyo pi na labhimsu. ¹⁰ Bīd
nhā. ¹¹ C° taruṇa. ¹² Bīd dāyanattāya. ¹³ Bīd -gāmassa-. ¹⁴ Bīd ahosi. ¹⁵
Bīd add va. ¹⁶ C° thāṇṇa, Bīd dhaṇṇam. ¹⁷ Bīd pāyanto. ¹⁸ Bīd va. ¹⁹ Bīd
parivattamānassa, Bīd mukhe tenassa dā natthi gandha kumāraro ti nāma karim tassa
a. pari - - nassāpi. ²⁰ Bīd nāma dassetuṃ na sakkoti. ²¹ C° Bīd yeva. ²² C°
kārepi. ²³ Bīd -vassikakāle. ²⁴ Bīd ayaṃ pana kumāro na mātugāmena, Bīd
ayaṃ pana kumāro na kāmēna. ²⁵ Bīd icchissati, Bīd rajjam na icchassati.
²⁶ Bīd dullabho. ²⁷ Bīd pana. ²⁸ Bīd purisaveena. ²⁹ Bīd -ṇa. ³⁰ Bīd kin
nu kho. ³¹ Bīd add pana.

deva, ahaṃ taṃ palobhetvā kāmarasaṃ jānāpessāmīti¹. „Sace me puttāṃ anitthigandhakumāraṃ palobhetuṃ sakkhissasi so rājā bhavissati tvaṃ aggamaheṣīti². Sā „mayhaṃ so deva bhāro³, tumhe mā cintethā⁴“ ‘ti vatvā ārakkhamanusse upasaṃkamitvā āha: „ahaṃ paccūsasamaye⁵ āgantvā ayyaput- 5 tassa sayanaṭṭhāne⁶ bahijjhānāgāre ṭhatvā⁷ gāyissāmi⁸, sace⁹ kujjhati¹⁰ mayhaṃ katheyyātha, ahaṃ apagacchissāmi¹¹, sace suṇāti¹² vaṇṇaṃ¹³ me katheyyāthā¹⁴“ ‘ti. Te „sādhū¹⁵“ ti sampaticchimsu. Sāpi paccūsakāle tasmim padese ṭhatvā tantissarena gītassaraṃ gītassarena tantissaraṃ anatikkamitvā ma- 10 dhurena sarena¹⁶ gāyi. Kumāro suṇanto¹⁷ va nipajji, punadivase ca āsanne¹⁸ ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase jhānāgāre ṭhatvā gāyituṃ ānāpesi, punadivase attano samīpe ṭhatvā ti evaṃ anukkamena¹⁹ taṇhaṃ uppādetvā lokadhammaṃ sevitvā kāmarasaṃ ṇatvā „mātugāmaṃ nāma²⁰ aññe- 15 saṃ na dassāmīti²¹“ asim gahetvā antaravithim otaritvā purise anubandhanto carati²². Atha naṃ rājā gāhāpetvā tāya kumārīkāya²³ saddhim nagarā niharāpesi. Ubho pi araṇṇaṃ pavisitvā²⁴ Adhogaṅgaṃ gantvā ekasmiṃ passe Gaṅgaṃ ekasmiṃ samuddaṃ katvā ubhinnaṃ antare assamapadaṃ māpetvā vā- 20 saṃ kappayimsu. Kumārīkā paṇṇasālāya nisīditvā²⁵ kanda-mūlādini pacati, Bodhisatto araṇṇato phalāphalaṃ āharati²⁶. Ath’ ekadivasaṃ tasmim phalāphalatthāya gate samuddadīpakā²⁷ eko tāpaso bhikkhācāratthāya²⁸ ākāseṇa²⁹ gacchanto dhūmaṃ disvā assamapade otari. Atha naṃ sā „nisīda yāva paccatīti³⁰ 25 nisīdāpetvā itthikuttēna³¹ palobhetvā³² jhānā cāvetvā³³ brahmacariyaṃ assa antaradhāpesi. So pakkhacchinnakāko viya

¹ B¹ sā sāmi mama bhāro, B² sā sāmi me āro. ² B¹ cintayitthā. ³ B¹ mac-
cussa-, B² paccussa. ⁴ B¹ sayitathāne. ⁵ C¹ yatthā, C² sattā corr. to ṭhatvā,
B¹ ṭhatvā. ⁶ C¹ hāyi- corr. to gāyi-, B¹ gāyissāmīti. ⁷ B¹ add so. ⁸ B¹
kujjhissati. ⁹ B¹ -mīti. ¹⁰ B¹ -noti. ¹¹ B¹ omīti vaṇṇaṃ. ¹² B¹ saddena.
¹³ B¹ add va. ¹⁴ B¹ āsannaṭṭhāne. ¹⁵ B¹ -neva. ¹⁶ C¹ omīti nāma. ¹⁷ B¹
vicari. ¹⁸ B¹ -riyā. ¹⁹ B¹ -setvā. ²⁰ B¹ nisīdāpetvā. ²¹ B¹ āhari. ²² C¹ -ko,
B¹ -ke. ²³ B¹ -ravelāya. ²⁴ B¹ -se, B² -senā. ²⁵ B¹ -kuttēna. ²⁶ B¹ add
me. ²⁷ B¹ hāpetvā.

hutvā taṃ jahitum asakkonto sabbadivasam¹ tatth² eva ṭhatvā Bodhisattaṃ āgacchantam disvā vegena samuddābhimukho palāyi³. Atha nam so „paccāmitto⁴ bhavissatīti“ asim abbāhetvā⁵ anubandhi. Tāpaso uppattanākāraṃ dassetvā samudde pati.
 5 Bodhisatto „esa tāpaso ākāseṇa āgato⁶ bhavissati⁷, jhānassa parihīnattā samudde patito, mayā dāni⁸ ssa avassayena bhavitum vaṭṭatīti“⁹ cintetvā velante ṭhatvā imā gāthā avoca:

1. Abhiṇṇamāne vārisim¹⁰ sayam¹¹ āgamma iddhiyā¹² missibhāv¹³ itthiyā¹⁴ gantvā saṃsīdasi¹⁵ mahañṇave. 37.

10 2. Āvaṭṭanī¹⁶ mahāmāyā brahmacariyavikopanā sīdanti¹⁷, nam viditvāna¹⁸ ārakā parivajjaye. 38.

3. Yam etā upasevanti chandasā vā dhanena vā jātavedo va saṇṭhānam khippam¹⁹ anudahanti nan²⁰ ti. 39.

Tattha abhiṇṇamāne vārisim²¹ ti imasim²² udake acalamāne akam-
 15 pamāne udakam anāmasitvā sayam²³ ākāseṇ²⁴ eva iddhiyā āgantvā, missibhāvitthiyā²⁵ ti lokadhammavasena itthiyā saddhim²⁶ missibhāvaṃ, āvaṭṭanī²⁷ mahāmāyā ti itthiyo nām²⁸ etā²⁹ kāmavāṭṭena³⁰ āvaṭṭanato³¹ āvaṭṭanī³² anan-
 tāhi itthimāyāhi samannāgatattā mahāmāyā nāma, vuttam³³ h³⁴ etam:

Māyā c³⁵ etā³⁶ marīci ca³⁷ soko rogo c³⁸ upaddavo
 20 kharā ca bandhanā c³⁹ etā⁴⁰ maccupāso gubhāsayo,
 tāsu yo vissase poso so naresu narādhamo ti⁴¹,

brahmacariyavikopanā ti seṭṭhacariyassa methunaviratibrahmacariyassa⁴² vikopanā, sīdanti⁴³ itthiyo nām⁴⁴ etā isīnam⁴⁵ brahmacariyavikopanena apāyesu sīdanti, sesam⁴⁶ purimanayen⁴⁷ eva yojetabbam.

25 Etam⁴⁸ pana Bodhisattassa vacanam⁴⁹ sutvā tāpaso samud-
 damajjhe ṭhito va⁵⁰ natṭham⁵¹ jhānam⁵² puna uppādetvā ākāseṇa attano vasaṇṭṭhānam⁵³ eva gato. Bodhisatto cintesi: „ayam tāpaso evambhāriko⁵⁴ simbalitūlam⁵⁵ viya ākāseṇa⁵⁶ gato, mayāpi

¹ B¹ sabbam-. ² B¹ -yati. ³ B¹ add me ayam. ⁴ B¹ sammāhītvā, B¹ gahetvā.
⁵ B¹ -nāgato. ⁶ B¹ -tīti. ⁷ C² vaddhatīti. ⁸ B¹ ayam. ⁹ B¹ itthiyā. ¹⁰ B¹ missibhāvittiyā, B¹ missibhāvittiyā. ¹¹ B¹ -dati. ¹² B¹ āvaṭṭanī, C² āvaṭṭanī
 corr. to āvaddhanī, C² āvaddhanī. ¹³ B¹ sīdanti. ¹⁴ C² B¹ viditvā. ¹⁵ B¹ tan. ¹⁶ B¹ ayam. ¹⁷ B¹ missibhāvittiyā, B¹ missibhāvittiyā. ¹⁸ C² āvadd-
 dhati, C² -ti corr. to -nī, B¹ āvaṭṭanī. ¹⁹ B¹ itthi nāmesā. ²⁰ C² -vad-
 dhena, B¹ kāmavāṭṭena. ²¹ C² āmaṇḍanato, C² āvaddhanato, B¹ āvaṭṭato,
 B¹ to. ²² C² āvaddhanī, C² āvaddhanī. ²³ C² B¹ cessā. ²⁴ C² B¹ va. ²⁵ B¹ cessā. ²⁶ B¹ add tattha. ²⁷ B¹ -virahitassa. ²⁸ B¹ evam. ²⁹ B¹ yeva. ³⁰ B¹ -bhārito, B¹ -sarito, B¹ add samāno, B¹ samaṇo. ³¹ B¹ -nā.

iminā viya jhānaṃ uppādetvā ākāseṇa¹ carituṃ vaṭṭatīti² so assamaṃ gantvā taṃ itthiṃ manussapathaṃ netvā „gaccha tvan“ ti uyyojetvā araṇṇaṃ pavisitvā manuñṇe bhūmibhāge assamaṃ māpetvā isipabbajjaṃ pabbajitvā kaṣiṇaparikkammaṃ katvā abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā Brahmalo-
parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ dhammadeśanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam samodhānesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpatti-phale pa-
tiṭṭhahi) „Tadā anitthigandhakumāro³ aham eva ahoṣin“ ti. Culla-
palobhanajātakaṃ⁴.

4. Mahāpanāda-jātaka.

Panādo nāma so rājā ti. Idaṃ Satthā Gaṅgātīre ni-
sinno Bhaddajītherassa ānubhāvaṃ⁵ ārabha kathesi. Ekasmiṃ
hi⁷ samaye Satthā Sāvatthiyaṃ⁸ vassaṃ vasitvā⁹ „Bhaddajikumārassa
saṃgahaṃ karissāmi“ bhikkhusaṃghaparivuto cārikaṃ caramāno 15
Bhaddiyanagaraṃ patvā¹⁰ Jātiyāvane¹¹ tayo māse vasi kumārassa nā-
ṇaparipākam¹² āgamayamāno. Bhaddajikumāro mahāyaso asītikoṭṭivibha-
vassa Bhaddiyasetthino ekaputtako, tassa tiṇṇaṃ utūnaṃ¹³ tayo pā-
sādā ahesuṃ, ekekaṃ cattāro¹⁴ māse vasati, ekasmiṃ vasitvā nā-
ṭakaparivuto mahantena yasena aṇṇaṃ pāsādaṃ gacchati. Tasmīṃ 20
khaṇe „kumārassa yasaṃ passissāmā“ ti sakalanagaraṃ saṃkhubhi,
pāsādantare cakkācikkāni mañcātimañcāni bandhanti. Satthā tayo
māse vasitvā „mayam gacchāmā“ ti nagaravāsinaṃ ārocesi. Nāgarā
„bhante sve gamissathā“ ti Satthāraṃ nimantetvā dutiyadvase
Buddha-pamukhassa saṃghassa¹⁵ mahādānaṃ sajjetvā¹⁶ nagaramajjhe 25
maṇḍapaṃ katvā alaṃkaritvā¹⁷ āsanāni paññāpetvā kālāṃ ārocesuṃ.
Satthā bhikkhusaṃghaparivuto tattha gantvā nisīdi. Manussā mahā-
dānaṃ adāmsu. Satthā niṭṭhitabhattakicco madhurassarena anumoda-
naṃ ārabhi. Tasmīṃ khaṇe Bhaddajikumāro¹⁸ pāsādato pāsādaṃ

¹ B^d -so. ² C^k vaddhatīti. ³ Bⁱ adds pana. ⁴ B^d aham eva. ⁵ B^d cūla-,
and add tatiyaṃ. ⁶ B^d -rassānubhāvaṃ. ⁷ B^d omit hi. ⁸ C^k omits sāvatt-
thiyaṃ. ⁹ B^d pavisitvā in the place of vassaṃ vasitvā. ¹⁰ B^d gantvā. ¹¹ C^k
-ya-. ¹² B^d -pakkam. ¹³ B^d add anuechavikā. ¹⁴ B^d repeats cattāro. ¹⁵
B^d bhikkhusaṃghassa. ¹⁶ Bⁱ sajjitvā, B^d sajjhitvā. ¹⁷ B^d omit alaṃkaritvā.
¹⁸ Bⁱ adds pi.

gacchati. Tassa sampattidassanattāya taṃ divasaṃ koci na¹ agamāsi², attano manussā parivāresuṃ. So manusse³ pucchi: „aṇṇasamim kāle mayi pāsādato pāsādam⁴ gacchante sakalanagaram samkhubhati⁵, cakkāticakkāni mañcātimañcāni bandhanti, aḷḷa pana
 5 ṭhapetvā mayhaṃ manusse aṇṇo koci n' atthi⁶, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti. „Sāmi, Sammāsambuddho imaṃ nagaram⁷ upanissāya tayo māse vasitvā aḷḷa gacchissati⁸, so bhattakiccaṃ niṭṭhapetvā mahājanassa dhammaṃ deseti, sakalanagaravāsino⁹ tassa dhammakathaṃ suṇantīti¹⁰. So „tena hi etha, mayam pi¹¹ suṇissāmiā“¹² ti sabbābharapa-
 10 patimaṇḍito¹³ mahantena parivārena upasamkamitvā parisapariyante ṭhito dhammaṃ suṇanto¹⁴ sabbakilese khetvā aggaphalaṃ arahattaṃ pāpuṇi. Satthā Bhaddiyasetṭhiṃ ānantetvā „mahāsetṭhi, putto te¹⁵ alaṃkatapaṭiyatto va dhammakathaṃ suṇanto arahatte patitṭhito, ten' assa aḷḷ' eva pabbajitum vā vaṭṭati¹⁶ parinibbāyitum vā“ ti āha.
 15 „Bhante, mayhaṃ puttassa parinibbānena kiccaṃ n' atthi, pabbājettha naṃ, pabbājetvā ca pana naṃ gahetvā sve amhākaṃ gehaṃ upasamkamathā¹⁷“ ti. Bhagavā nimantanā¹⁸ adhiyasetvā kulaputtaṃ ādāya vihāraṃ gantvā¹⁹ pabbājetvā upasampadam dāpesi. Tassa mātāpitaro sattāhaṃ mahāsakkāraṃ karimsu. Satthā sattāhaṃ vasitvā kula-
 20 puttaṃ²⁰ ādāya cārikaṃ caranto Koṭigāmaṃ pāpuṇi. Koṭigāmaṃvāsino²¹ Buddha-pamukhassa saṃghassa²² mahādānaṃ adāsi. Satthā bhattakiccāvasāne anumodanaṃ ārabhi. Kulaputto anumodanakaraṇakāle²³ bahigāmaṃ gantvā „Satthu āgatakāle yeva utṭhahissāmi²⁴“ Gaṅgā-
 25 titthasamīpe²⁵ ekasmiṃ rukkhamaḷe jhānaṃ appetvā²⁶ nisīdi. Mahallakatheresu²⁷ āgacchantesu pi avuṭṭahitvā²⁸ Satthu āgatakāle yeva vuṭṭhahi²⁹. Puthujjanā bhikkhū „ayaṃ pure viya pabbajitvā mahāthere āgacchante disvāpi³⁰ na vuṭṭhātīti³¹“ kujjhiṃsu. Koṭigāmaṃvāsino³² nāvāsāṃghāte³³ bandhiṃsu. Satthā saṃghātetvā³⁴

¹ Bīd na koci. ² Bīd āg-. ³ Ck -ssāya, C² -ssāya corr. to -sse. ⁴ Bīd -de. ⁵ Bīd khumbhati, Bīd samkhumbhīti. ⁶ Bīd natthīti. ⁷ Bīd bhaddiyanagaram, Bīd bhindaya-. ⁸ Bīd gamissati. ⁹ Bīd adda pi. ¹⁰ Bīd suṇissantīti. ¹¹ Bīd omit pi. ¹² Ck sabbā-, Bīd sabbābharapaṭi-, Bīd sabbābharapaṭi-, Bīd add va. ¹³ Bīd add ṭhito va. ¹⁴ Bīd te putto. ¹⁵ Ck vaddhati. ¹⁶ Ck -naṃ, C² -naṃ corr. to -naṃ. ¹⁷ Bīd kulaputtaṃ vihāraṃ netvā. ¹⁸ Bīd -ttam. ¹⁹ Bīd add manussā. ²⁰ Bīd bhikkhusaṃghassa. ²¹ Bīd anumodanakāle. ²² Bīd upaṭṭha-. ²³ Bīd gaṇḍatīra-. ²⁴ Bīd samāpajjitvā. ²⁵ Bīd -katthe-, Bīd -katte-. ²⁶ Bīd -tesu na utṭahitvā. ²⁷ C² utṭhahi, Bīd utṭhahi. ²⁸ Bīd pi disvā. ²⁹ Ck vuṭṭhātīti taṃ, Bīd utṭhātīti. ³⁰ Bīd add manussā. ³¹ Bīd -taṃ. ³² Bīd nāvā saṃghāte saṃghamajje thatvā.

„kahaṃ Bhaddajīti“ pucchi. „Esa bhante idh' evā“ 'ti. „Ehi Bhaddaji, amhehi saddhiṃ ekanāvāṃ abhirūhā“ 'ti. Thero pi³ uppatitvā³ ekanāvāya aṭṭhāsi. Atha naṃ Gaṅgāya majjhaṃ⁴ gatakāle Satthā āha: „Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo kahan“ ti. „Imasmiṃ ṭhāne nimuggo bhante“ ti. Puthujjanā bhikkhū „Bhaddajithero aṇṇaṃ vyākaroṭīti“⁵ āhaṃsu. Satthā „tena hi Bhaddaji sabrahmacārīnaṃ⁶ kaṃkhaṃ chindā“ 'ti āha. Tasmim khape thero Satthāraṃ vanditvā iddhibalena gantvā pāsādathūpikaṃ⁸ aṅguliya⁹ gahetvā pañcavasiyojanaṃ⁹ pāsādaṃ gahetvā ākāse uppati, uppatito¹⁰ ca¹¹ pana¹² hetthā pāsāde ṭhitānaṃ pāsādaṃ bhinditvā¹⁰ paññāyi¹³, ekayojanaṃ dviyojanaṃ¹⁴ tiyojanaṃ¹⁵ udakato pāsādaṃ ukkhipi. Ath' assa purimabbhave nātakā¹⁶ pāsādalo bhena macchakacchapanaṅgamaṇḍukā hutvā tasmim űeva¹⁷ pāsāde nibbattā pāsāde utṭahante parivattitvā parivattitvā¹⁸ uduke yeva patimsu. Satthā te patante disvā¹⁹ „nātakā te Bhaddaji kilamantīti“ āha. Thero Satthu¹⁵ vacanaṃ sutvā pāsādaṃ vissajjesi²⁰, pāsādo yathāṭhāne yeva paṭiṭṭhahi. Satthā Pāragāṅgaṃ gato²¹. Ath' assa²² Gaṅgātīre yeva āsanaṃ paññāpayimsu²³. So paññatte varabuddhāsane taruṇasuriyo viya rasmiyo muñcanto nisīdi. Atha naṃ bhikkhū „kasmiṃ kāle bhante ayaṃ pāsādo Bhaddajittherena ajjhāvuttho“²⁴ ti pucchimsu. Satthā „Mahā-³⁰ panādarājakāle“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Videharatṭhe Mithilāyaṃ²⁵ Suruci nāma rājā ahosi. Putto pi tassa²⁶ Suruci yeva, tassa pana²⁷ putto Mahāpanādo nāma ahosi. Te imaṃ pāsādaṃ paṭilabhimsu, paṭilābhatthāya pan' assa²⁸ pubbakammaṃ: dve pitāputtā naḷehi²⁵ ca udumbaradārūhi²⁹ ca paccekabuddhassa vasanapaṇṇasālaṃ karimsu“ 'ti imasmiṃ jātake sabbāṃ atītavatthūṃ Pakiṇṇakanipāte Surucijātake āvibhavissati³⁰

¹ C² -ruhā. ² B¹d omīti pl. ³ B¹d upagantvā. ⁴ B¹d gaṅgaṃ majhe, B²d gaṅgāmajhe. ⁵ B¹d byākaroṭīti. ⁶ C² sabbra-, B¹d bhikkhūnaṃ. ⁷ C² -dasippikāṃ, B¹d -dava-gupikāṃ, B²d -datupikāṃ. ⁸ B¹d pādāṅguliya. ⁹ B¹d -na. ¹⁰ B¹d ukkhipati ukkhipato, B²d ukkhipati ukkhipato. ¹¹ B¹d omīti ca, B²d va. ¹² B¹d pana. ¹³ B¹d add so. ¹⁴ C² -nan. ¹⁵ C² ekayojanatīyojanaṃ, B¹d -dviyojanaṃ ti yāva tiyojanaṃ. ¹⁶ B¹d -kāyo. ¹⁷ B¹d yeva. ¹⁸ C² parivattitvā vattetvā, B¹d parivattetvā, B²d parivattitvā only once. ¹⁹ B¹d add va. ²⁰ B¹d vissajji, B²d visajji. ²¹ B¹d sattā gaṅgāto, B²d satthā paragaṅgāto. ²² B¹d omīti athassa. ²³ C² paññāyimsu, B¹d paññāyisu, B²d paññāyisu. ²⁴ B¹d -vuttho. ²⁵ B¹d mīthī-. ²⁶ B¹d pissa. ²⁷ B¹d omīti pana. ²⁸ B¹d pana idaṃ. ²⁹ C² B¹d -rūhi. ³⁰ B¹d -tīti.

Satthā imam atītam āharitvā abhisambuddho¹ hutvā imā gāthā
avoca:

1. Panādo nāma so rājā yassa yūpo suvaṇṇayo²
tīriyam soḷasapabbedho³ uccam⁴ āhu saḥassadhā 40.
2. Sahassakaṇḍū⁵ satabhedo⁶ dhajālu haritāmāyo,
Anaccum⁷ tattha gandhabbā cha saḥassāni sattadhā, 41.
3. Evam etaṃ⁸ tadā āsi yathā bhāsasi⁹ Bhaddaji.
Sakko aham tadā āsim veyyāvaccakaro tavan¹⁰ ti. 42.

Tattha yūpo ti pāsādo, tīriyam soḷasapabbedho¹¹ ti vitthārato so-
10 ḷasakaṇḍapāvatitthāro¹² ahoṣi, uccamāhu¹³ saḥassadhā ti ubbedhena sa-
hassakaṇḍagamanamattarū ucco ahu¹⁴, saḥassakaṇḍagamanaganāyari¹⁵ pañca-
vīsatiyojanappamāṇam¹⁶ hoti, vitthārato¹⁷ pan' assa aḍḍhayojanamatto, saḥas-
sakaṇḍū¹⁸ satabhedo¹⁹ ti yo pan' esa²⁰ saḥassakaṇḍubbedho ti²¹ pāsādo
satabbhūmiko²² ahoṣi, dhajālū ti dhajasampanno, haritāmāyo²³ ti harita-
15 maṇiparikkhato²⁴, Aṭṭhakathāyam²⁵ pana jhayāluharitāmāyo²⁶ ti pāṭho, harita-
maṇimayehi dvārakavāṭavātapānehi²⁷ samannāgato ti²⁸ attho, jhasā²⁹ ti kira
dvārakavāṭavātapānānaṃ²⁷ nāmaṃ, gandhabbā ti naṭā³⁰, cha saḥassāni sat-
tadhā ti chagandhabbasahassāni sattadhā hutvā tassa pāsādassa sattasu ṭhānesu
rañño ratijananattāya³¹ naccimsū ti attho, te evam naccantāpi rājānaṃ hāse-
20 tum na sakkhimsu, aha Sakko devarājā devanaṃ pesetvā samajjāṃ kāresi,
tadā Mahāpanādo haṣi, yathā bhāsasi³² Bhaddajīti Bhaddajitherena pi³³
Bhaddaji tayā Mahāpanādarājakāle ajjhāvutthapāsādo³⁴ kahan ti vutte³⁵ imas-
sīm ṭhāne nimuggo bhante ti vadantena tasmim kāle attano atthāya tassa pā-
sādassa nibbattabhāvo Mahāpanādarājabhāvo ca bhāsito ti³⁶ taṃ gahe tvā Satthā
25 yathā tvaṃ Bhaddaji bhāsasi³⁷, evam etaṃ³⁸ tadā āsi³⁹ tadā etaṃ⁴⁰ tath'
eva ahoṣi, aham tadā tava kāyaveyyāvaccakaro⁴¹ Sakko devānaṃ indo ahoṣi ti⁴².

¹ Bīd sammāsam-. ² Bīd yupo suvaṇṇamāyo. ³ C^s soḷasacubbedho, Bī soḷas-
suppedho, Bī soḷasubbedho. ⁴ Bīd uddham. ⁵ C^s -khaṇḍam corr. to -kaṇḍū,
Bī -koṇḍo, Bī -kaṇḍo. ⁶ C^k -bhedo, C^s -bheṇḍum corr. to -bhedo, Bī -keta,
Bī -geṇḍu. ⁷ Bī ānaccum. ⁸ Bīd evamevaṃ. ⁹ C^s Bīd bhāsati. ¹⁰ Bīd tāvā.
¹¹ C^s soḷasacubbedho, Bī soḷasuppedho, Bī soḷasubbedho. ¹² soḷakaṇḍapāvā-
vitthārato, Bī soḷasakaṇḍapādānavitthārato. ¹³ Bī uddham-, Bīd uddhahu. ¹⁴ Bī
āhu. ¹⁵ Bīd -nāya. ¹⁶ Bīd -nāpa-. ¹⁷ Bīd vitthārato. ¹⁸ C^k -kaṇḍu, C^s -khaṇḍa
corr. to -kaṇḍū, Bī omits saḥassakaṇḍū, Bī -kaṇḍo. ¹⁹ Bīd -geṇḍū. ²⁰ C^s
yojane, Bīd phānesa. ²¹ Bīd omīti. ²² Bīd satta-. ²³ Bīd -ta-. ²⁴ Bīd -maṇi-
payehi parikkhitto, Bī -maṇiparikkhitto. ²⁵ Bī atthakathāya. ²⁶ C^s dhajāluhari-
tāmāyo, Bī sāmāluharitāmāyo, Bīd smāluharitāmāyo. ²⁷ Bīd omīti vāṭa. ²⁸ C^k
hoti, C^s hotīti. ²⁹ so C^s instead of jhayā? Bī sathālu, Bīd samālū. ³⁰ C^k nāṭā,
C^s nāṭā corr. to naṭā. ³¹ Bī rativaḷhanattāya, Bīd rativaddhanattāya. ³² C^s
Bīd bhāsati. ³³ Bīd hi. ³⁴ Bī ajjhāvuttha-, Bīd ajjhavutthā-. ³⁵ Bīd vuttena. ³⁶
Bīd hoti. ³⁷ Bīd bhāsati. ³⁸ Bī evamevā, Bīd evameva. ³⁹ C^k hāsi, Bī ham tadā
asīti. ⁴⁰ Bī evamevaṃ. ⁴¹ Bī -vaccatukaro, Bīd -vaccatukaromī. ⁴² Bīd add āha.

Tasmim̐ khane puthujjanabhikkhū nikkamkhā ahesum̐.

Satthā evam̐ dhammam̐ desetvā¹ jātakam̐ samodhānesi: „Tadā Mahāpanādo² Bhaddaji ahoṣi, Sakko pana aham̐ evā“ 'ti. Mahāpanādajātakam̐³.

5. Khurappajātaka.

5

Disvā khurappe ti. Idam̐ Satthā Jetavane viharanto ekam̐ ossaṭṭhaviṛiyam̐ bhikkhum̐⁴ ārabba kathesi. Tam̐⁵ hi Satthā „saccam̐ kira tvaṃ ossaṭṭhaviṛiyo“ ti pucchitvā „saccam̐ bhante“ ti vutte „bhikkhu kasmā evam̐niyyānikasāsane pabbajitvā viṛiyam̐ ossaji⁶, porānakapaṇḍitā aniyyānikaṭṭhāne⁷ viṛiyam̐ karimsu“ 10
'ti vatvā atītam̐ āhari:

Atīte Bārāṇasiyam̐ Brahmadaṭṭe rajjam̐ kārente Bodhisatto ekasmim̐ aṭaviārakkhikakule⁸ nibbattitvā⁹ vayap-
patto pañcapurisasataparivāro¹⁰ aṭaviārakkhikesu jeṭṭhako¹¹
hutvā aṭavimukhe ekasmim̐ gāme vāsam̐ kappesi. So bha- 15
tim̐¹² gaḥetvā manusse aṭaviṃ atikkameti. Ath' ekasmim̐
divase bārāṇaseyyako¹³ satthavāhaputto pañcahi sakaṭasatehi
taṃ gāmam̐ patvā taṃ pakkosāpetvā „samma saḥassam̐ gahe-
tvā mam̐¹⁴ aṭaviṃ atikkamehīti¹⁵“ āha. So „sādhū“ 'ti tassa
hatthato saḥassam̐ gaṇhi, bhatim̐ gaṇhanto¹⁶ yeva ca¹⁷ tassa 20
jīvitam̐ pariccaji. So taṃ ādāya aṭaviṃ pāvisi. Aṭavimajjhe
pañcasatā corā uṭṭahimsu. Core disvā va sesapurisā urena
nipajjim̐su, ārakkhikajeṭṭhako eko¹⁸ va nadanto vagganto pa-
haritvā pañcasate pi core palāpetvā¹⁹ satthavāhaputtam̐²⁰ sot-
thinā kantāram̐ tāresi²¹. Satthavāhaputto parakantāre²² sattham̐ 25

¹ B¹ imam̐ desanam̐ āharitvā, B^d i. dhammadeśanam̐ ā. ² B^d add rājā. ³ B^d add catuttham̐. ⁴ C^k omits bhikkhum̐. ⁵ C^k nam̐. ⁶ B^d ossaji. ⁷ B¹ adds pi. ⁸ C^k aṭaviyā ā- corr. to aṭaviār-, B¹ attaviyam̐ ā-, B^d aṭṭayi ā-. ⁹ B^d -ttetvā. ¹⁰ B^d omits purisa. ¹¹ C^k add jeṭṭhakesu. ¹² B^d add pana. ¹³ B¹ -siyam̐ seyyako, B^d -siyam̐ seyako. ¹⁴ C^k va. ¹⁵ B^d -kkā-. ¹⁶ C^k saḥassam̐ gaṇhinto yeva corr. to saḥassam̐ gaṇhanto yeva. ¹⁷ B^d omits ca. ¹⁸ C^k omits eko. ¹⁹ B¹ -pesi. ²⁰ B¹ -putto pi, B^d -puttapi. ²¹ B¹ tārapesi. ²² B^d panakantāre.

nivāsetvā¹ ārakkhikajetthakam² nānaggarasabhojanam bhojetvā
sayam pi bhuttapātārāso sukhanisinnō tena saddhiṃ sallapanto³
„samma tathā dāruṇānaṃ⁴ nāma⁵ corānaṃ⁶ āvudhāni gahetvā
avattharaṇakāle⁷ kena nu kho kāraṇena cittutrāsamattam⁸ pi
5 na uppannan“ ti pucchanto paṭhamam gātham āha:

1. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmiṃ bhayasmim maraṇe viyūlhe¹⁰
kasmā nu¹¹ te nāhu chambhitattan ti. 43.

10 Tattha dhanuveganunne ti dhanuvegena viṣṣatthe¹², khagge gahite⁹
ti tharudaṇḍehi¹³ sugahite khagge, maraṇe viyūlhe¹⁴ ti maraṇe paccupatthite,
kasmā nu¹⁵ te nāhū 'ti kena nu kho kāraṇena nāhoṣi, chambhitattan ti
sarīracalanam.

Tam sutvā ārakkhikajetthako¹⁶ itarā dve gāthā avoca¹⁷:

15 2. Disvā khurappe dhanuveganunne
khagge gahite⁹ tikkhiṇe teladhote
tasmiṃ bhayasmim maraṇe viyūlhe¹⁰
vedaṃ alattham vipulam ulāram. 44.

20 3. So vedajāto ajjhabbaviṃ amitte,
pubbe va me jīvitam āsi cattam¹⁹,
na hi jīvite ālayam kubbamāno
sūro kayirā sūrakiccaṃ kadāciti. 45.

25 Tattha vedaṃ alatthan²⁰ ti tutthiṃ c' eva²¹ somanassaṃ ca paṭilabbhiṃ,
vipulan ti bahum, ulāran ti uttamam, ajjhabbhaviṃ ti jīvitam pariccajivā
abhibbhaviṃ, pubbe va me jīvitamāsi cattan²² ti mayā hi²³ pubbe va tava
hatthato bhatim ganhanten' eva²⁴ jīvitam cattam āsi, na hi jīvite ālayam
kubbamāno ti jīvitasmiṃ hi nikantiṃ kurumāno purisakiccaṃ²⁵ kadāci pi
na karoti.

¹ Bīd nivesetvā. ² Bī ārakkhijetthakam, Bīd ārakkhijetthakam. ³ Bīd -pento. ⁴ Ck dārunam, C^o dāruṇam. ⁵ Bīd omitt nāma. ⁶ Ck coram. ⁷ Bīd avattaraṇa-, C^o avattharaṇakālam. ⁸ Ck -uttāsa-. ⁹ Bīd gahite. ¹⁰ Ck viyūlha, Bīd virūle. ¹¹ Ck hu. ¹² Bīd viṣatthe. ¹³ Bīd khaṇḍaṇḍe, Bīd dhanukunḍe. ¹⁴ Bīd virūle, Bīd virūle. ¹⁵ Ck kasmāhu. ¹⁶ Bīd ārakkhaje-. ¹⁷ Bīd abhāsi. ¹⁸ Bīd virāje, Bīd virūle. ¹⁹ Ck cattam, Bīd cittam. ²⁰ Bīd āladdhan. ²¹ Ck tutthimeva. ²² Ck mattan, Bīd cittan. ²³ Bīd va, Bīd omitt hi. ²⁴ Ck ganhantoneva corr. to -te-
neva, Bīd ganhante yeva, Bīd -to yeva. ²⁵ Bīd surosurakiccaṃ.

Evam so saravasse¹ vassanto² jivitanikantiyā³ vissatṭhattā⁴
attanā⁵ sūrakiccassa katabhāvaṃ űāpetvā⁶ satthavāhaputtam
uyyojetvā sakagāmam eva paccāgantvā⁷ dānādīni puññani katvā
yathākammam gato.

Satthā imam desanam⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa- 5
modhānesi: (Saccapariyosāne ossatṭhaviṛiyo⁹ arahatte patiṭṭhāsi¹⁰)
„Tadā ārakkhikajetṭhako¹¹ aham eva ahosin¹²“ ti. Khurappa-
jātakam¹³.

6. Vātaggasindhavajātaka.

Yenāsi kisiyā paṇḍū¹ ti. Idam Satthā Jetavane viha- 10
ranto Sāvattthiyam ānūtarām kuṭumbiyam¹⁴ ārabba kathesi. Sā-
vatthiyam kir¹ ekā abhirūpā itthi¹⁵ ekaṃ abhirūpaṃ kuṭumbiyam¹⁶
disvā paṭibaddhacittā¹⁷ ahoṣi, sakalasarīram jhāpayamāno¹⁸ viy¹ assā¹⁹
abbhantare kilesaggi uppajji, sā n¹ eva kāyassādaṃ na cittassādaṃ
labhi, bhattam pi¹ 'ssā na rucci²⁰, kevalam mañcakassa aṇaṇim²¹ ga- 15
hetvā nipajji²² A.tha naṃ upaṭṭhāyikā ca sahāyikā ca pucchimsu:
„kin nu kho tvaṃ kampamānacittā aṇaṇim²³ gahetvā nipannā, kin te
aphāsukan²⁴ ti ekadvevāresu²⁵ akathetvā punappuna²⁶ vuccamānā²⁶
tam atthaṃ ārocesi. A.tha naṃ tā²⁷ samassāsetvā „mā cintayi, mayam
taṃ ānessāmā²⁸“ ti vatvā gantvā²⁹ kuṭumbikena³⁰ saddhim mantesum. 20
So paṭikkhipitvā punappuna³¹ vuccamāno adhiyāsesi. Tā „asukadivase
asukavelāyāgacchā³⁰“ ti paṭiññam gahetvā³¹ tassā ārocesum. Sā
attano sayanagabbhaṃ³² sajjetvā attānaṃ alaṃkaritvā sayanapiṭṭhe
nisinnā tasmim āgantvā sayanekadesse nisinne³³ cintesi: „sace hi³⁴

¹ C^o saravasso, B^d panarasse, B^d panapare. ² C^o vasanto, B^d vavissajjente, B^d hi sajjente. ³ B^d jivite-. ⁴ C^o vissatṭhā ⁵ B^d attano. ⁶ B^d paññāpetvā.
⁷ B^d paccāgantvā. ⁸ C^o dhammade-, B^d jātakam. ⁹ B^d add bhikkhu. ¹⁰ B^d patiṭṭhāhi.
¹¹ B^d ārakkhikajetṭhako pana ¹² B^d ahamevā. ¹³ B^d add pañca-
mam. ¹⁴ B^d -kaṃ, C^o kuṭumbiyam. ¹⁵ C^o itthi corr. to itthi, B^d itthi. ¹⁶ C^o
kuṭumbikaṃ, B^d kuṭumpikaṃ. ¹⁷ B^d patibandha- throughout. ¹⁸ B^d jhāya-
mānā. ¹⁹ B^d viya tassā. ²⁰ B^d pi na bhuñjati. ²¹ B^d mañcakaṇṭavi, B^d
mañjakaattani. ²² C^o nipajjiti corr to nipajjati, B^d nipppajji. ²³ B^d mañca-
attani, B^d mañcaṭṭani. ²⁴ B^d tāsaṃ ekaṃ dve vāre, B^d sā taṃ ekaṃ dve vāre
pucchiti. ²⁵ B^d punappunam, B^d punappunnam. ²⁶ B^d pucchamānāya, C^o B^d
pucchamāna. ²⁷ C^o omits tā. ²⁸ B^d omits gantvā. B^d gandha. ²⁹ C^o -ṭi-. ³⁰
C^o -lāya gacchā, B^d -lāya āgacchāhi. ³¹ B^d adds gantvā. ³² C^o sayanagabbhaṃ,
B^d vasana-. ³³ C^o -nno. ³⁴ B^d sacāham.

imassa garuṃ akatvā idān' eva okāsam¹ karissāmi issariyaṃ me²
 parihāyissati, āgatadivase yeva okāsakāraṇaṃ³ nāma akāraṇaṃ, aḷḷa
 naṃ maṃkuṃ katvā aññasmiṃ divase okāsam karissāmīti⁴. Atha
 naṃ⁴ hatthagahaṇādivasena⁵ keḷiṃ kātuṃ āradhāṃ hatthe gahetvā
 5 „apehi, na me tayā attho“ ti nibbhacchesi⁶. So osakkitvā lajjito
 utthāya attano gehaṃ eva gato. Itarā itthiyo tāya tathākatabhāvaṃ⁷
 ñatvā kuṭumbiye⁸ nikkhante⁹ upasamkamitvā evaṃ āhaṃsu: „tvam¹⁰
 etasmiṃ¹¹ paṭibaddhacittā āhāraṃ paṭikkhipitvā nipajji¹², atha naṃ
 punappuna¹³ yācivā ānayimha¹⁴, tassa kasmā okāsaṃ na akāsīti¹⁵.
 10 Sā taṃ atthaṃ ārocesi. Itarā „tena hi¹⁶ paññāyissasīti¹⁶“ apakka-
 mimsu¹⁷. Kuṭumbiyo¹⁸ puna nivattitvāpi na¹⁹ olokesi. Sā taṃ²⁰ ala-
 bhamānā nirāhārā tatth' eva jīvitakkhayaṃ pāpuṇi. Kuṭumbiyo¹⁸ tassā
 matabhāvaṃ ñatvā bahumālāgandhavilepanaṃ²¹ ādāya Jetavanaṃ gantvā
 Satthāraṃ pūjetvā vanditvā²² ekamantaṃ nisiditvā Satthārā²³ ca „kin
 15 nu kho upāsaka na paññāyasīti“ pucchite²⁴ taṃ atthaṃ ārocetvā
 „sv-āhaṃ bhante ettakaṃ²⁵ kālaṃ lajjāya Buddhūpaṭṭhānaṃ²⁶ nā-
 gato²⁷“ ti āha. Satthā „upāsaka idāni tav' esā²⁸ kilesavasena taṃ
 pakkosāpetvā āgatakāle taṃ okāsaṃ akatvā²⁹ lajjāpesi, pubbe pi pana
 paṇḍitesu pi paṭibaddhacittā hutvā pakkosāpetvā āgatakāle okāsaṃ
 20 akatvā kilametvā³⁰ vippayojesīti³¹“ vatvā tena³² yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bo-
 dhisatto sindhava-kule nibbattitvā Vātaggasindhavo³³ nāma
 hutvā tassa maṅgalasso ahoṣi. Assagopakā³⁴ taṃ netvā Gaṇ-
 gāya³⁵ nahāpenti³⁶. Atha naṃ Kundaḷi³⁷ nāma gadrabhī³⁸ disvā
 25 paṭibaddhacittā hutvā kilesavasena kampamānā n' eva tiṇaṃ

¹ C^k vokāsaṃ, B^d omīti okāsaṃ. ² C^s -yañce. ³ C^k vokāsaṃkāraṇaṃ, C^s okāsaṃ-
 karaṇaṃ. ⁴ B^d adds gantvā. ⁵ C^k B^d -gahaṇā-, C^s -gahaṇa-. ⁶ B^d nivāresi.
⁷ C^s tasyathākatabhāvaṃ, B^d tāya tathā ahatthagahaṇādivābhāvaṃ, B^d tāya katā hat-
 thagahaṇādivābhāvaṃ. ⁸ C^s kuṭumbiye, B^d kuṭumpike. ⁹ B^d add taṃ. ¹⁰ B^d
 adds evamaṃha, C^s taṃ sutvā. ¹¹ B^d tasmiṃ. ¹² B^d nipajjasi. ¹³ B^d punap-
 punnaṃ. ¹⁴ B^d ānayimhā, B^d ānayimhā. ¹⁵ B^d add tvam. ¹⁶ C^s B^d -tīti, B^d
 add vatvā. ¹⁷ B^d pakkamisum, B^d pakkamisū. ¹⁸ C^s kuṭumbiko, B^d kuṭumpiko.
¹⁹ B^d puna nivattetvā na, B^d na puna nivattetvā. ²⁰ C^s sā sātāṃ, B^d sā taṃ.
²¹ B^d pagandhamālāvilepanaṃ. ²² B^d omīti vanditvā. ²³ B^d nisīdi suttā, B^d
 nisīdi satthā. ²⁴ B^d paññāyasīti pucchitvā. ²⁵ B^d ettha-. ²⁶ C^k B^d buddhu-
²⁷ C^s gato, B^d nāgatosmiṃ, B^d nāgatosi. ²⁸ B^d na upāsaka idāneva. B^d na u.
 idāneva sā. ²⁹ B^d katvā. ³⁰ B^d kilamitvā. ³¹ B^d va uyyojesi, B^d uyyojesi.
³² B^d tehi. ³³ B^d vātakka-. ³⁴ C^s -ke. ³⁵ B^d -yaṃ. ³⁶ C^s -nte. ³⁷ C^s -ḷi,
 B^d bhaddali, B^d baddhali. ³⁸ B^d -bhā, B^d -bhi.

khādi na pāṇiyaṇ ca¹ pivi, parisussitvā² kisā atthicammamattā
 va³ ahosi⁴. Atha naṁ putto gadrabhapotako tathā⁵ parisussamā-
 naṁ disvā „kin nu kho tvaṁ amma n' eva tiṇaṁ khādasi⁶
 na pāṇiyaṇ⁷ pivasi⁸, parisussitvā⁹ tattha tattha kampamānā
 nipajjasi¹⁰, kin te aphāsukan¹¹ ti pucchi. Sā akathetvā¹² pu- 5
 nappuna¹³ vuccamānā¹⁴ taṁ atthaṁ kathesi. Atha naṁ putto
 samassāsetvā „amma mā cintayi, ahaṁ¹⁵ taṁ ānessāmīti¹⁶
 vatvā Vātaggasindhavassa¹⁷ nabāyitum¹⁸ gatakāle¹⁹ taṁ²⁰ upa-
 saṁkamitvā „tāta, mayhaṁ mātā tumhesu pāṭibaddhacittā,
 nirāhārā²¹ sussitvā marāti²², jīvitadānam assā dethā²³ ti āha. 10
 „Sādhu tāta dassāmi²⁴, assagopakā maṁ nahāpetvā²⁵ thokaṁ
 Gaṅgātīre²⁶ caranattāyā²⁷ vissajjenti²⁸, tvaṁ mātaraṁ gahetvā
 taṁ padesaṁ ehīti²⁹. So gantvā mātaraṁ ānetvā tasmiṁ
 padese vissajjetvā³⁰ ekamantaṁ paṭicchanno³¹ atthāsi. Assa-
 gopako³² pi Vātaggasindhavam³³ tasmiṁ ṭhāne vissajjesi³⁴. So 15
 taṁ gadrabhiṁ oloketvā upasaṁkami. Atha sā gadrabhī³⁵
 tasmiṁ³⁶ upasaṁkamitvā attano sarīraṁ upasiṅghamaṇe³⁷
 „sac' āhaṁ garuṁ³⁸ akatvā³⁹ āgatakhane⁴⁰ v' assa⁴¹ okāsaṁ
 karissāmi evaṁ me yaso ca issariyaṇ ca parihāyissati⁴², anic-
 chamānā viya bhavitum vaṭṭatīti⁴³ cintetvā sindhavassa heṭṭhā- 20
 hanuke⁴⁴ pādena paharitvā palāyi. Dantamūlassa⁴⁵ bhijjitvā⁴⁶
 gatakālo⁴⁷ viya ahosi. Vātaggasindhavo⁴⁸ „ko me etāya attho⁴⁹

¹ B^d udakaṁ and omīti ca. ² Bⁱ sussi, B^d sariraṁ sussitvā. ³ Bⁱ omīti va
⁴ B^d hutvā, Bⁱ hutvā punappunaṁ pajjāyī. ⁵ Bⁱ mātaraṁ. ⁶ C^k khāsi, Bⁱ
 khādi. ⁷ B^d udakaṁ. ⁸ B^d pivi. ⁹ B^d pasariraṁ sussitvā. ¹⁰ C^k nipajjī.
¹¹ B^d add pi. ¹² B^d -nnaiṁ. ¹³ B^d pucchamānassa gadrabhī. ¹⁴ B^d ahan.
¹⁵ B^d taṁ ānetvā dassāmi. ¹⁶ Bⁱ vātakka-. ¹⁷ B^d nhā-. ¹⁸ B^d āgamaṇa-.
¹⁹ B^d omīti taṁ. ²⁰ B^d niharā, Bⁱ niharā. ²¹ B^d marissati. ²² B^d dassāmīti.
²³ B^d nhāyitvā. ²⁴ B^d add thatvā ²⁵ Bⁱ vicarapa-, B^d gocarattāya. ²⁶ Bⁱ
 vissajjissati, B^d vissajjissanti. ²⁷ B^d vissajjitvā ²⁸ Bⁱ paṭichinno? B^d paṭipanne.
²⁹ B^d -kā. ³⁰ B^d vātakka-. ³¹ Bⁱ vissajjesum, B^d vissajjesum. ³² C^k Bⁱ -bhi,
 B^d -bhī. ³³ C^k tasmiṁ ṭhāne, the latter word being scratched out, Bⁱ omits
 tasmiṁ. ³⁴ C^k -no. ³⁵ Bⁱ guruṁ. ³⁶ B^d katvā. ³⁷ -kkhane ³⁸ B^d yevassa.
³⁹ Bⁱ -yissatīti, B^d -hāriissatīti. ⁴⁰ B^d haṇu-. ⁴¹ Bⁱ danda-, B^d dandha-. ⁴²
 Bⁱ bhijjamānaṁ, B^d bhijjamāna. ⁴³ B^d kālo. ⁴⁴ Bⁱ vātakka- corr. to vātagg-,
 B^d add pi.

ti lajjito tato va¹ palāyi. Sā vipphaṇṇisārī² hutvā tatth' eva
patitvā socamānā nipajji³. Atha naṃ putto upasamkamitvā
pucchanto pathamaṃ gātham āha:

1. Yenāsi kisiyā paṇḍu yena bhattaṃ na ruccati⁴

5 ayaṃ so āgato tāto, kasmā dāni palāyasīti⁵. 46.

Tattha yenā⁶ 'ti tasmiṃ paṭibaddhaṇṇatāya yena kāraṇabhūtena.

Puttassa vacanaṃ sutvā gadrabbhī dutiyaṃ gātham āha:

2. Sace⁷ paṇādiken' eva santhavo⁸ nāma jāyati⁹

yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰, tasmā tāta palāy' ahan ti¹¹. 47.

10 Tattha ādikenevā¹² 'ti ādito vā¹³ paṭhamam̐ ñeva¹⁴, santhavo ti
methunadhammasampayogavasena¹⁵ mittasanthavo, yaso hāyati itthīnaṃ¹⁰
ti tāta itthīnaṃ¹⁰ hi garuṃ¹⁶ akatvā ādito va¹⁷ santhavaṃ kurumānānaṃ yaso
hāyati issariyaṃ gabbhābhāvo¹⁸ parihāyatīti.

Evam̐ sā itthīnaṃ¹⁹ sabhāvaṃ²⁰ puttassa kathesi.

15 Tatiyaṃ gātham pana Satthā abhisambuddho hutvā āha:

Yasassinam̐ kule jātam̐ āgataṃ yā na icchati

socati cirarattāya Vātaggam̐ iva Kundalīti²¹. 48.

20 Tattha yasassinan ti yasasampannan̐, yā na icchatīti yā itthī²² ta-
thārūpan̐²³ purisaṃ na icchati, cirarattāyā ti cirarattaṃ dīghamaddhānan
ti attho.

Satthā imam̐ atitā²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam̐ sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne kuṭumbiko²⁵ sotāpatti-phale patitṭhahi)
„Tadā gadrabbhī²⁶ sā itthī ahoṣi, Vātaggasindhavo pana aham̐ evā“
'ti. Vātaggasindhavajātakam̐²⁷.

¹ C^o lajji tatheva, Bⁱ lajjito tato, B^d lajjito tato ca. ² C^o -rino, Bⁱ -ri, B^d -ti-
sārī. ³ B^d nipp-. ⁴ Bⁱ viracati. ⁵ C^o B^d -titi. ⁶ B^d yenāsi. ⁷ Bⁱ nākho, B^d
nakho. ⁸ C^o satthavo, Bⁱ satthavo, B^d sindhavo. ⁹ Bⁱ -te. ¹⁰ B^d itthī-. ¹¹
B^d palāyītanti. ¹² B^d -kena vā. ¹³ C^o adde na. ¹⁴ C^o -maññeva, B^d pa-
thamaṃ eva. ¹⁵ B^d -saṃyoga-. ¹⁶ B^d garuṃ. ¹⁷ Bⁱ yeva. ¹⁸ B^d labhita-
bhāvo. ¹⁹ B^d itthī-. ²⁰ B^d -vo tam̐. ²¹ C^o kundalīti, C^o kuṇḍalīti, Bⁱ bhad-
dalīti, B^d gadrabbhīti. ²² B^d itthī-. ²³ C^o yathārūpan̐. ²⁴ B^d dhammadesa-
nan̐. ²⁵ C^o kuṭi-. ²⁶ B^d bhī. ²⁷ B^d add chaṭṭhamam̐.

7. Kakkatajātaka.

Siṅgī migo ti. Idam Satthā Jetavane viharanto aññataram itthim ārabha kathesi. Sāvatthiyam kir' eko kuṭumbiko¹ attano bhariyam gahetvā uddhārasāadhanatthāya² janapadam gantvā uddhāram³ sādhetvā⁴ āgacchanto antarāmagge corehi gahito. Bhariyā⁵ pan' assa abhirūpā pāsādikā⁶. Corajetthako tassāpi⁷ sinehena kuṭumbikam⁸ māretum ārabhi. Sā pana itthi⁹ silavati¹⁰ ācārasampannā patidevatā¹¹, sā corajetthakassa pādesu patitvā¹² „sāmi¹³ sace mayi sinehena¹⁴ mayham sāmikam māressasi¹⁵ aham pi¹⁶ visam vā khāditvā¹⁷ nāsāvātam sannirumbhitvā¹⁸ marissāmi, tayā pana saddhim na gacchissēmi¹⁹, mā me akāraṇa²⁰ sāmikam mārehi²¹“ yācitvā tam vissajjāpesi. Te ubho pi sotthinā Sāvatthim patvā Jetavanapiṭṭhivihārena gacchantā „vihāram pavisitvā Satthāram vanditvā gamissāmā²²“ 'ti²³ gandhakuṭi-parivenam gantvā²⁴ vanditvā ekamantaṃ nisīdimsu. Te Satthārā „kahaṃ gat' atthā²⁵“ 'ti puṭṭhā „uddhārasāadhanatthāya²⁶“ 'ti āhamsu,²⁷ „antarāmagge pana ārogena²⁸ āgat' atthā²⁹“ 'ti vutte kuṭumbiko³⁰ āha: „antarāmagge no bhante corā gaṇhimsu, tatr' esā³¹ māṃ māriyamānam corajetthakam yācitvā mocesi³², imam nissāya³³ jīvitam laddham³⁴ ti. Satthā „upāsaka idāni tāv' etāya³⁵ tuyham jīvitam³⁶ dinnam³⁷, pubbe³⁸ paṇḍitānam pi adāsīti³⁹“ tena yācito atītam āhari:⁴⁰

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Himavante mahā udakarahado, tattha mahā suvaṇṇakakkatako ahosi, so tassa nivāsabhāvena⁴¹ kulīradaho⁴² ti paññāyittha. Kakkatako mahā ahosi khalamaṇḍalappamāṇo⁴³, hatthi⁴⁴ gahetvā vadhetvā⁴⁵ khādāti, hatthi⁴⁶ tassa bhayena⁴⁷ otaritvā⁴⁸

¹ C^o kuṭi-. ² B^d uddhāram sodhan-, B^d uddharām sodhan-. ³ B^d uddharām. ⁴ B^d so-. ⁵ B^d add dassaniyā. ⁶ B^d tassā, B^d tassā. ⁷ B^d itthi. ⁸ C^o B^d -ti. ⁹ B^d add hutvā. ¹⁰ B^d nippattitvā. ¹¹ B^d add corajetthaka. ¹² B^d sineho atthi mā. ¹³ B^d māreheti, B^d mārehi, B^d add sace māressā. ¹⁴ omit pi. ¹⁵ B^d khāditvā vā. ¹⁶ read-tvā vā? B^d sannirajjītvā, B^d -rujjītvā. ¹⁷ B^d gami-. ¹⁸ B^d -ṇena. ¹⁹ B^d satthāram vandissāmā ti. ²⁰ B^d add satthāram. ²¹ B^d gatattā upāsikā. ²² B^d uddharām sodha-, B^d uddhānam sodha-. ²³ C^o ārogena, B^d arogena, B^d āroge corr. to aroge. ²⁴ C^o kuṭi-. ²⁵ B^d tattha sā. ²⁶ C^o mocēhi. ²⁷ B^d add mayā. ²⁸ B^d na idāneva tāya evaṃ. ²⁹ B^d jīvitadānam, B^d jīvitamādanam. ³⁰ B^d omits dinnam. ³¹ B^d add pi. ³² B^d pi jīvitam adāsi yevā ti. ³³ B^d nivāsanassa bhāvena, B^d nivāsanabhāvena. ³⁴ C^o kuṭi-, B^d kuli-. ³⁵ B^d -ṇam-, B^d -ṇā. ³⁶ C^o B^d hatthi. ³⁷ so C^o; B^d omit vadhetvā. ³⁸ C^o hatthi, B^d -lyo. ³⁹ B^d add tattha.

gocaraṃ gaṇhituṃ na sakkonti¹. Tadā Bodhisatto kulīra-
dahaṃ² upanissāya vasamānaṃ hatthiyūthajetṭhakahatthim³
paṭicca kaṇeruyā⁴ kucchismiṃ⁵ paṭisandhim gaṇhi. Ath' assa
mātā „gabbhaṃ rakkhissāmīti“⁶ aññaṃ pabbatapadesaṃ gantvā
5 gabbhaṃ rakkhitvā puttaṃ vijāyi. So⁷ anukkamena viññūtaṃ⁸
patto mahāsariro thāmasampanno sobhaggappatto añjanapab-
bato viya ahosi. So ekāya kaṇeruyā⁹ saddhim saṃvāsaṃ
kappetvā „kakkatakaṃ gaṇhissāmīti“¹⁰ attano bhariyaṃ ca
mātaraṃ ca ādāya taṃ hatthiyūthaṃ upasaṃkamitvā pitaraṃ
10 passitvā „tāta ahaṃ kakkatakaṃ gaṇhissāmīti“ āha. Atha
naṃ pitā „na sakkhissasi tātā“¹¹ 'ti vāretvā¹² punappuna¹³
vadantaṃ eva¹⁴ „jānissasīti“ āha. So kulīradahaṃ¹⁵ upanis-
sāya vasante¹⁶ sabhavāraṇe sannipādetvā sabbehi saddhim da-
hasamīpaṃ gantvā „kiṃ so kakkatako otaraṇakāle gaṇhati
15 udāhu gocaraṃ gaṇhanakāle udāhu uttaranaṇakāle“¹⁷ ti pucchitvā¹⁸
„uttaraṇakāle“¹⁹ ti sutvā „tena hi tumhe kulīradahaṃ²⁰ otaritvā
yāvadatthaṃ gocaraṃ gaṇhitvā²¹ paṭhamam uttaratha, ahaṃ
pacchato gamissāmīti“²² āha. Vāraṇā tathā karimsu. Kulīro²³
pacchā²⁴ uttarantaṃ Bodhisattaṃ mahāsaṇḍāsena kammāro²⁵
20 lohasalākaṃ²⁶ viya aḷavasena²⁷ pāde dālhaṃ gaṇhi. Kaṇeru²⁸
Bodhisattaṃ avijahitvā samīpe yeva²⁹ aṭṭhāsi. Bodhisatto
ākaḍḍhanto³⁰ kulīraṃ³¹ cāletuṃ nāsakkhi. Kulīro³² pana taṃ
ākaḍḍhanto³³ attano abhimukhaṃ karoti. So maraṇabhaya-
tajjito baddharāvaṃ³⁴ ravi. Sabbavāraṇā³⁵ maraṇabhayaabhītā³⁶
25 kuñcanaḍaṃ³⁷ katvā muttakarisaṃ cājamānā palāyimsu. Ka-
neru³⁸ pi 'ssa saṇṭhātuṃ³⁹ asakkonti⁴⁰ palāyituṃ ārabhi⁴¹. Atha

¹ B¹ asakkonto, B² asakkonti. ² C¹ kuḷi-, B¹ kuḷi-, B² kuli-. ³ B¹ -jetṭhakaṃ.
⁴ B¹ kareṭumyā, B² karekuyā. ⁵ B¹ -imhi. ⁶ C¹ -māti ⁷ C¹ omīti so. ⁸ B¹
-tam. ⁹ C¹ kā-, B¹ kareṇuyā. ¹⁰ B¹ uggaṇhissāmīti, B² ukkaṇh-. ¹¹ B¹
puttā. ¹² B¹ vāreti. ¹³ B¹ -nnaṃ. ¹⁴ B¹ vadantitvaññeva, B² vadantaṃtvañ-
ñeva. ¹⁵ C¹ kuḷi-, B¹ kuli-. ¹⁶ C¹ -tā, B¹ -to. ¹⁷ B¹ pucchi-. ¹⁸ B¹ ga-
hetvā. ¹⁹ B¹ bhāvissāmīti. ²⁰ B¹ pacchato. ²¹ B¹ kammāra. ²² B¹ lohapa-
ṭalakaṃ, B² -salakaṃ. ²³ C¹ āla- corr. to ala-, B¹ dvialadvayena. ²⁴ B¹ kā-
reṇukā. ²⁵ C¹ va-. ²⁶ C¹ B¹ ākaḍḍhanto ²⁷ C¹ kuḷi-, B¹ -kuḷi-, B² -kuli. ²⁸
B¹ -bandharavaṃ. ²⁹ B¹ sabbe-. ³⁰ B¹ -tajjita. ³¹ B¹ koñca-. ³² B¹ san-
dhāretuṃ. ³³ B¹ -ti. ³⁴ B¹ ārabhi.

nañ so attano baddhabhāvaṃ¹ nāpetvā² tassā apalāyanattham
paṭhamam gātham āha:

1. Siṅgī³ migo āyatacakkhunetto⁴

aṭṭhittaco⁵ vārisayo alomo,

tenābhibhūto kapaṇam rudāmi,

mā heva mañ pāṇasamañ jaheyyā ti. 49.

Tattha siṅgī³ migo ti siṅgī suvaṇṇavaṇṇo⁶ migo dvīhi aḷehi siṅgakic-
cam sādhethehi yuttatāya siṅgīti⁷ attho, migo ti pana sabbasaṅgāhikavasena⁸
idha kulīro⁹ vutto, āyatacakkhunetto¹⁰ ti¹¹ dassanaṭṭhena cakkhunayanaṭ-
ṭhena nettam, āyatāni cakkhusamkhātāni nettāni a-sā ti āyatacakkhunetto dī-
ghakkhīti attho, aṭṭhim ev' assa tacakircam sādhetiti aṭṭhittaco¹², tenābhi-
bhūto ti tena¹³ migena abhibhūto ajjhotthato¹⁴ niccalam¹⁵ gahito hutvā, ka-
paṇam rudāmīti kārūṇṇappatto¹⁶ hutvā rodāmi¹⁷ viravāmi, mā heva mañ¹⁸
ti mañ evarūpañ vyasanam pattam¹⁹ attano pāṇasamañ piyasāmikam tvañ mā
heva jahi²⁰.

Atha sā kaṇeru²¹ nivattitvā²² tañ assāsayaṃānā dutiyañ
gātham āha:

2. Ayya na tañ jahissāmi kuñjara²³ saṭṭhihāyana²⁴,

pathavyā²⁵ cāturantāya suppiyo hosi me tuvañ ti. 50.

Tattha saṭṭhihāyana²⁶ 'ti jātiyā saṭṭhivassakālasmiñ²⁷ hi kuñjarā thā-
mena pariḥāyanti, sā ahañ evañ thāmahinañ²⁸ imañ vyasanam pattam²⁹ na
tañ³⁰ jahissāmi³¹, mā bhāyi, imissā³² hi³³ catūsu³⁴ disāsu samuddam pa-
tvā tṭitāya cāturantāya pathaviyā³⁵ tvañ mayhañ suṭṭhu piyo ti.

Atha nañ santhambhetvā³⁶ „ayya idāni tañ kulirena³⁷
saddhim thokañ kathāsallāpañ labhamānā vissajjāpessāmīti³⁸
vatvā kulirañ³⁹ yācamānā tatiyañ gātham āha:

¹ Bīd bandha-. ² Bīd paññā-. ³ Bīd siṅga. ⁴ Bīd āyati-. ⁵ Bīd aṭṭhittaco. ⁶ Ck
siṅgisuvaṇṇavaṇṇo, C^o siṅgisuvaṇṇavaṇṇa. ⁷ Bīd siṅgan ti. ⁸ Bī sabbapāṇasaṅgahakavase, Bī sabbapā-
ṇasaṅgāhatavasena. ⁹ Ck kulī-, C^o kulīroti, Bīd kulīroti. ¹⁰ Bī āyati-. ¹¹ Bīd
add ettha. ¹² Bīd aṭṭhittaco. ¹³ Bī teneva. ¹⁴ Bī ajjhottharato, Bīd ajjhottharato.
¹⁵ Bīd -lo. ¹⁶ Ck -ññapa-. ¹⁷ Bī ru-. ¹⁸ Ck hevan. ¹⁹ Bīd byasanappattam.
²⁰ Bī jahāmi, Bīd jahā ti. ²¹ Bīd kāreṇukā. ²² Bīd nivatte-. ²³ Bīd kuñjarañ.
²⁴ Bī saṭṭhahāyanañ, Bīd saṭṭhihāyanañ. ²⁵ Bīd -byā. ²⁶ Bīd -nan. ²⁷ Bīd sa-
ṭṭhivassakā-. ²⁸ Bī thāmehi sampannañ, Bīd thāmena hi sampannañ. ²⁹ Bī
idam byasanappattam, Bīd imañ byasanappattam. ³⁰ Bīd omīti tañ. ³¹ Bīd -mīti.
³² aha sā kaṇeru --- imissā wanting in C^o. ³³ Bīd ti. ³⁴ Ck Bī catusu. ³⁵
Bīd path-. ³⁶ Ck santhamhi, Bī saṭṭhapetvā, Bīd saṭṭhambhetvā? ³⁷ Bīd kuli-.
³⁸ Bīd viśa-.

a. Ye kulīrā¹ samuddasmiṃ Gaṅgāya Nammadāya ca²
tesaṃ tvaṃ vārijo seṭṭho, muñca rodantiyā patin ti³. 51.

Tass' attho: ye samudde-vā Gaṅgāya vā nadiyā Nammadāya vā nadiyā kulīrā⁴ sabbesaṃ vaṇṇasampattiyaṃ ca mahantatena⁵ ca tvaṃ eva seṭṭho⁶, tena
5 taṃ⁷ yūcāmi, mayhaṃ rodamānāya sāmikaṃ muñcā⁸ 'ti.

Kulīro⁹ tassā kathayamānāya⁹ itthisadde nimittaṃ gahetvā
akampitamānaso¹⁰ hutvā vāraṇassa pādato aḷe¹¹ viniveṭhento
„ayaṃ¹² vissatṭho¹³ idaṃ nāma karissatīti¹⁴“ na¹⁵ kiñci aññāsi.
Atha naṃ vāraṇo pādaṃ ukkhipitvā piṭṭhiṃ¹⁶ akkami, tāvad
10 eva atṭhīni bhijjimsu¹⁷. Vāraṇo tuṭṭharāvaṃ¹⁸ ravi. Sabba-
vāraṇā¹⁹ sannipatitvā kulīraṃ²⁰ nīharitvā mahītale ṭhapetvā
maddantā cunṇaṃ²¹ akaṃsu. Tassa dve aḷā sarīrato bhijji-
tvā ekamante patimsu. So ca kulīradaho²² Gaṅgāya ekāband-
dho²³ Gaṅgāya²³ pūraṇakāle²⁴ Gaṅgodakena pūrati, udae
15 mandībhavante²⁵ dahato udakaṃ Gaṅgaṃ otari²⁶. Atha dve
pi te aḷā uppatitvā²⁷ Gaṅgāya pavuyhiṃsu²⁸, tesu eko sa-
muddaṃ²⁹ pāvīsi, ekaṃ dasabhāṭikarājāno³⁰ udae kilamānā
labhitvā Ānakaṃ³¹ nāma mutiṅgaṃ³² akaṃsu, samuddaṃ³³ pa-
viṭṭhaṃ pana asurā gahetvā Ālambaraṃ nāma bheriṃ kāresuṃ.
20 Te 'aparabhāge Sakkena³⁴ saṅgāme³⁵ parājitā taṃ chaḍḍetvā³⁶
palāyimsu. Atha naṃ Sakko attano atthāya gaṇhāpesi, „Ālam-
baramegho viya thanantīti³⁷“ taṃ sandhāya vadanti.

Satthā imaṃ dhammadesaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne ubho pi³⁸ jayampatikā sotāpattiḥhale

¹ Bīd kuli-. ² Bīd gaṅgāya vā yamunā ca, Bīd gaṅgāya yamunāya ca. ³ Cīd pa-
titti. ⁴ Cīd kulī-, Bīd gaṅgāya vā yamunāya vā kuli-. ⁵ Bīd mahantena. ⁶ Bīd
add uttamo. ⁷ Cīd tvaṃ. ⁸ Cīd kulī-, Bīd kuli-. ⁹ Bīd kathi-. ¹⁰ Bīd ākaḍhi-
yamānaso, Bīd ākaḍhi-. ¹¹ Cīd aḷehi. ¹² Cīd alaṃ, Cīd alaṃ corr. to alaṃ. ¹³
Bīd vīseṭho. ¹⁴ Cīd -ssasīti, Bīd -ssāmīti. ¹⁵ Cīd omits na. ¹⁶ Bīd piṭṭhiyaṃ.
17 Bīd adds atha. ¹⁸ Bīd tuṭṭharavaṃ. ¹⁹ Bīd sabbe. ²⁰ Cīd kulī-, Bīd kulī-,
Bīd kuli-. ²¹ Bīd cunṇavicunṇaṃ. ²² Bīd ekābandho, Bīd ekobandho. ²³ Cīd omits
gaṅgāya. ²⁴ Cīd Bīd purāṇa-. ²⁵ Bīd mandībhūte. ²⁶ Bīd gaṅgāya otarati. ²⁷
Bīd uppatitvā. ²⁸ Cīd vuyhiṃsu, Bīd vuyhisu. ²⁹ Bīd -dde. ³⁰ Cīd -tu-. ³¹
Bīd ālaka, Bīd ālakaṃ. ³² Bīd mudīṅgaṃ, Bīd muddiṅgaṃ. ³³ Bīd -dda. ³⁴ Cīd
sakkotāṃ. ³⁵ Bīd mā. ³⁶ Cīd chaḍḍetvā, Bīd chaṭṭetvā, Bīd chaṭetvā. ³⁷ Bīd
thanantīti. ³⁸ Bīd omits 1.

patitṭhahimsu) „Tadā kaṇeru¹ ayaṃ upāsikā ahoṣi², vāraṇo pana aham aham evā“³ ti. Kakkatājātā⁴.

8. Ārāmadūsajātaka.

Yo ve sabbasametānaṃ ti. Idam Satthā Dakkhiṇāgiri-
janapade⁴ aññataraṃ uyyānapālaputtam ārabba kathesi. Satthā 5
kira vutthavasso⁵ Jetavanā nikkhamitvā Dakkhiṇāgiri janapade⁴ cārikaṃ
cari. Ath' eko upāsako Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ⁶ nimantetvā
uyyāne nisīdāpetvā yāgukhajjakehi santappetvā „ayyā⁷ uyyānacāri-
kaṃ⁸ caritukāmaṃ iminā uyyānapālena saddhim carantū“⁹ 'ti vatvā „ay-
yānaṃ phalāphalāni dadeyyāsīti“ uyyānapālaṃ ānāpesi. Bhikkhū 10
caramānā ekaṃ chiddatṭhānaṃ⁹ disvā „imaṃ ṭhānaṃ chiddam¹⁰ avirū-
harukkhaṃ¹¹, kin nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchimsu. Atha nesaṃ uy-
yānapālo ācikkhi: „eko kira uyyānapālaputto uparopakesu udakaṃ
āsiṇcanto 'mūlappamaṇena¹² āsiṇcissāmīti' uppāṭetvā mūlappamaṇena
udakaṃ āsiṇci, tena taṃ ṭhānaṃ chiddam jātaṃ“ ti. Bhikkhū Satthu 15
santikaṃ āgantvā tam¹³ atthaṃ ārocesuṃ. Satthā „na bhikkhave
idān' eva pubbe pi so kumārako ārāmadūsako yevā“¹⁴ 'ti vatvā atī-
taṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Vissaseṇe¹⁴ nāma¹⁵ rajjaṃ kā-
rente¹⁶ ussave ghuṭṭhe¹⁷ uyyānapālo „ussavaṃ kilissāmīti“ uy- 20
yānavāsino makkate āha: „idaṃ uyyānaṃ tumhākaṃ bahūpa-
kāraṃ, ahaṃ sattāhaṃ ussavaṃ kilissāmi, tumhe sattame di-
vase uparopakesu udakaṃ āsiṇcathā“¹⁸ 'ti āha. Te „sādhū“¹⁹ 'ti
sampaṭicchimsu. So tesaṃ cammaghaṭake datvā pakkāmi.
Makkaṭā udakaṃ siṇcitvā¹⁸ uparopakesu āsiṇcimsu. Atha te¹⁹ 25
makkatājettṭhako āha: „āgametha tāva, udakaṃ nāma sabba-
kālaṃ dullabhaṃ, taṃ rakkhitaṃ²⁰, uparopake uppāṭetvā

¹ Bīd kāreṇukā. ² Bīd omīti ahoṣi. ³ C^o kakkatāka-, Bīd kaṇṇata-, Bīd add
sattamaṃ. ⁴ C^o Bīd -ṇa-. ⁵ C^o vuttavasse, Bīd vutthavasso. ⁶ Bīd bhikkhu-
saṃghaṃ. ⁷ C^o ayya. ⁸ Bīd uyyāne-. ⁹ Bīd chindanaṭhānaṃ, Bīd chindaṭhānaṃ.
¹⁰ Bīd chinda, Bīd chinnam. ¹¹ C^o virājarukkhaṃ, Bīd ruḷhaṃ avirakkhi. ¹²
C^o mūlappa-. ¹³ Bīd etam. ¹⁴ C^o vissaseno, Bīd viśaseno. ¹⁵ C^o Bīd add rājā.
¹⁶ Bīd -to. ¹⁷ C^o ghuṭṭe, C^o ghuṭṭe corr. to ghuṭṭhe, Bīd saṃghuṭṭhe, Bīd saṃ-
ṅghuṭṭhe. ¹⁸ Bīd āsiṇcanta, Bīd āsiṇcitvā. ¹⁹ Bīd ne. ²⁰ Bīd tattha.

mūlappamāṇaṃ ṇatvā dīghamūlakesu bahum¹ rassamūlakesu
appaṃ udakaṃ āsiñcituṃ² vatṭatīti³. Te „sādhū“⁴ ti vatvā⁵
ekacce uparopake uppāṭetvā gacchanti ekacce te⁶ ropetvā
udakaṃ siñcanti. Tasmim kāle Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ
5 ekassa kulassa putto ahosi. So kenacid eva karaṇīyena
uyyānaṃ gantvā te makkatake⁷ tathā karonte disvā „ko tumhe
evaṃ kāretīti⁸“ pucchitvā „vānarajeṭṭhako“⁹ ti vutte „jeṭṭha-
kassa“¹⁰ tāva vo ayaṃ paññā¹¹, tumhākaṃ kīdisī¹² bhavissatīti¹³.
tam¹⁴ atthaṃ pakāśento paṭhamam¹⁵ gātham āha:

10 1. Yo ve sabbasametānaṃ ahuvā seṭṭhasammato
tassāyaṃ¹⁶ edisī¹⁷ paññā, kim eva itarā pajā ti. 52.

Tattha sabbasametānaṃ ti imesaṃ sabbesam¹⁸ pi samāgatānaṃ¹⁹
ahuvā ti ahosi, kim eva itarā pajā ti yā itarā etesu lāmikā²⁰ pajā kīdisā
nu kho tassāyaṃ²¹ paññā ti.

15 Tassa kathaṃ sutvā vānarā dutiyaṃ gātham āhaṃsu:
2. Evaṃ eva tuvaṃ brahme anaññāya vinindasi,
kathaṃ hi mūlaṃ adisvā²² rukkhāṃ jaññā patitṭhitan ti. 53.

Tattha brahme ti ālapanamattaṃ, ayaṃ pan' ettha saṃkhepattho: tvaṃ
bho purisa kārāṇakārāṇaṃ ajānitvā evam evaṃ²³ amhe vinindasi, rukkhāṃ²⁴
20 nāma gambhīrapatitṭhito²⁵ vā esa na vā ti mūlena²⁶ anuppāṭetvā kathaṃ ṇā-
tuṃ²⁷ sakkā, tena mayaṃ uppāṭetvā mūlappamāṇena udakaṃ āsiñcāmā²⁸ ti.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

3. Nāhaṃ tumhe vinindāmi ye c' aññe²⁹ vānarā vane,
Vissaseno va gārayho yass' atthā rukkhharopakā ti. 54.

25 Tattha Vissaseno va gārayho ti Bārāṇasīrājā³⁰ Vissaseno yev' ettha³¹
garahitabbo, yassatthā rukkhharopakā ti yass' atthāya tumhādisā rukkha-
ropakā jātā ti.

¹ C° B° bahu. ² B° siñci-. ³ B° sampatīcchitvā, B° adda va. ⁴ B° omit te.
⁵ B° -ṭe. ⁶ C° karotīti, B° kena tumhehi evaṃ kāritanti. ⁷ B° vanaraje-
⁸ B° appapañño. ⁹ B° -kaṃ pana kīdisaṃ. ¹⁰ C° -ssaṭīti. ¹¹ B° etaṃ, B°
ekam. ¹² B° imaṃ. ¹³ C° nass-. ¹⁴ C° idisī, B° edisā. ¹⁵ C° omits sabbe-
sam. ¹⁶ B° samānajatīnaṃ. ¹⁷ C° lāmikā, B° lāmaka, B° lāmaka. ¹⁸ C° tas-
māyaṃ, B° tassa, B° tassā. ¹⁹ C° B° add na. ²⁰ B° eva. ²¹ B° rukkho.
²² B° -re-. ²³ B° mūlaṃ. ²⁴ C° ṇātaṃ, B° ṇāṇum. ²⁵ B° ye vatta, B° ye
caññe tattha. ²⁶ C° -si-. ²⁷ B° yo etta etta, B° yeva ettha.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā vānaraṇṇaṃ āramadūsakakumāro ahoṣi, paṇḍitapuriso pana
aḥam evā“ ¹ti. Āramadūsakajātakaṃ ¹.

9. Sujātajātaka.

Na hi vaṇṇena sampannā ti. Imaṃ Satthā Jetavane 5
viharanto Anāthapiṇḍikassa suṇisaṃ ² Dhanañjayasettḥidhītaraṃ Visā-
khāya kanitṭhabhaginim Sujātaṃ ārabha kathesi. Sā kira mahan-
tena yasena Anāthapiṇḍikassa gharāṃ pūrayamānā pāvīsi, „mahāku-
lassa dhītā ahan“ ti pana ³ mānathaddhā ahoṣi kodhanā caṇḍā ⁴
pharusā, sassusasurasāmikavattāni na karoti, gehajanaṃ tajjenti ⁵ 10
paharanti ⁶ carati ⁷. Ath' ekadivasam Satthā pañcabhikkhusatapari-
vuto ⁸ Anāthapiṇḍikassa geham gantvā nisīdi. Mahāsetṭhi ⁹ dhammam
suṇanto ¹⁰ Bhagavantaṃ upanīsi ¹¹. Tasmim̐ khaṇe Sujātā dāsakamma-
karehi saddhim̐ kalahaṃ karoti. Satthā dhammakathaṃ tṭhapetvā
„kim saddo eso“ ti āha. „Esā ¹² bhante kulasuṇhā āgāravā, n' ev' 15
assā ¹³ sassusasurasāmikavattaṃ atthi ¹⁴ na dānaṃ na sīlaṃ, assaddhā
appasannā ahorattaṃ ¹⁵ kalahaṃ kurumānā vicarati“ti. „Tena hi ¹⁶
pakkosathā“ ¹⁷ti. Sā āgantvā ¹⁷ vanditvā ekamantaṃ atṭhāsi. Atha
naṃ Satthā „satt' imā Sujāte purisassa bhariyā, tāsāṃ ¹⁸ tvaṃ katarā“
ti pucchi. „Bhante, nāhaṃ taṃ ¹⁹ saṃkhittena kathitassa atthaṃ 20
jānāmi, vitthārena me kathethā“ ²⁰ti. Satthā „tena hi ohitasotā suṇā-
hīti“ vatvā imā gāthā abhāsi:

Paduṭṭhacittā ahitaṇukampinī

aññesu rattā atimaññate patim̐

dhanena kītassa vadhāya ussukā,

95

yā evarūpā purisassa bhariyā

„vadhakā ²⁰ ca ²¹ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

Yaṃ itthiyā vindati sāmiko dhanam̐

sippaṃ vaṇijjaṃ ca kasim̐ adhiṭṭhaham ²²

¹ B^d add aṭhamam̐. ² C^k suni-, B^d suṇham̐. ³ B^d omīti pana. ⁴ C^k caṇḍa, B^d caṇḍi. ⁵ C^k tajjenti, C^s tajja, B^d tajjanti. ⁶ C^s -ti, Bⁱ -tīti, B^d -ti. ⁷ Bⁱ omīti carati, B^d vivadanti. ⁸ C^s B^d pañcahi bhikkhusatehi parivuto. ⁹ B^d add pī. ¹⁰ Bⁱ add va. ¹¹ B^d upasaṅkamitvā vanditvā nisīdi. ¹² B^d ekā. ¹³ Bⁱ āgārassa majhe vasamānā. ¹⁴ Bⁱ natthi. B^d na atthi. ¹⁵ Bⁱ -tīti, B^d -tīti corr. to -tīti. ¹⁶ Bⁱ add naṃ. ¹⁷ Bⁱ ti āha pakkosāpetvā āgantvā, B^d ti -sāpetvā āgantvā. ¹⁸ C^k tāsā, Bⁱ tāsū. ¹⁹ C^k na, Bⁱ sam̐, B^d omīti taṃ. ²⁰ C^s ayyā, Bⁱ vadhata. ²¹ Bⁱ omīti ca. ²² C^k -him̐, Bⁱ adhiṭṭhakaṃ, B^d adhiṭṭhaham̐.

- appam pi tasmā¹ apahātum icchati²,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„cori³ ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Akammakāmā⁵ alasā⁶ mahagghasā⁷
5 pharusā ca caṇḍī ca duruttavādini⁸
upatṭhāyikānam⁹ abhibhuyya vattati¹⁰,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„ayyā ca⁴ bhariyā“ ti ca sā pavuccati¹¹.
Yā sabbadā hoti hitānukampinī
10 mātā va puttaṃ¹² anurakkhate¹³ patim¹⁴
tato dhanam sambhatam assa rakkhati,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„mātā¹⁵ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.
Yathāpi jeṭṭhā¹⁶ bhagini kaniṭṭhakā¹⁷
15 sagāravā hoti sakamhi sāmike
hirīmanā bhattuvāsānuvattinī¹⁸,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„bhagini ca bhariyā¹⁹“ ti ca sā pavuccati.
Yā c' idha²⁰ disvāna patim pamoditā
20 sakhī sakhāram va cirassa²¹ āgataṃ
kolīniyā²² silavatī patibbatā,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„sakhī ca²³ bhariyā“ ti ca sā pavuccati²⁴.
Akkuṭṭhasantā²⁵ vadhadandaṭṭajjitā
25 aduṭṭhacittā patino titikkhati
akkodhanā²⁶ bhattuvāsānuvattinī²⁷,
yā evarūpā purisassa bhariyā
„dāsī²⁸ ca bhariyā“ ti ca sā pavuccati.

¹ B^d tassa. ² C^k-tu, B^d pahātumicchati. ³ Bⁱ teri, B^d cori. ⁴ B^d omīti ca. ⁵ C^k okkāmākāmā corr. to akāmākāmā, Bⁱ akammaṇṇikāmā, B^d akammakā. ⁶ C^k alāsā, B^d asasā. ⁷ C^k maggasā. ⁸ Bⁱ duruttavādini, C^k durannavādini. ⁹ C^k utṭhā-, Bⁱ upajjhānakāni, B^d upatṭhāyikānaṃ. ¹⁰ B^d pavattini. ¹¹ the second and third verses (yam ithiyā --- akammakāmā ---) are wanting in Bⁱ. ¹² B^d mātā puttaṃ va. ¹³ C^k anupekkhate, Bⁱ anurakkhate, B^d -rakkhite. ¹⁴ B^d pati. ¹⁵ C^k sacī, wanting in Bⁱ. ¹⁶ B^d jeṭṭhā. ¹⁷ C^k kaniṭṭhā, B^d ganiṭṭhakā. ¹⁸ C^k -ni, B^d bhattavasānuvattani. ¹⁹ B^d kaniṭṭhabhariyā, wanting in Bⁱ. ²⁰ B^d cidha. ²¹ Bⁱ cirassam, B^d cirassa. ²² C^k kolī-, B^d koleyyakā. ²³ C^k ma, Bⁱ va. ²⁴ the fifth and sixth verses are wanting in Bⁱ. ²⁵ Bⁱ akuddha-, B^d akundhā-. ²⁶ Bⁱ sako-, B^d ako-. ²⁷ Bⁱ satta --- ni, B^d bhatta-. ²⁸ B^d dāsī, wanting in Bⁱ.

Imā kho Sujāte purisassa satta bhariyā. Tāsu vadhakasamā corisamā ayyasamā ti imā tisso niraye nibbattanti, itarā catasso Nimmānarati-devaloke¹.

Yā c' idha² bhariyā vadhakā ti vuccati³

corīti ayirā⁴ ti ca sā pavuccati,

5

dussīlarūpā pharusā anādarā⁵

kāyassa bheda nirayaṃ vajanti tā.

Yā c' idha² mātā bhaginī sakhī ca

dāsīti⁶ bhariyā ti ca sā pavuccati,

sīle tñitattā cirarattasamvutā

10

kāyassa bheda sugatim vajanti tā.

Evam Satthari imā⁷ satta bhariyā⁸ dassente⁹ yeva Sujātā sotā-pattiphale patitthahi, tato¹⁰ „tvam imāsaṃ sattannaṃ bhariyānaṃ ka-

tarā“ ti vutte „dāsīsamā¹¹ ahaṃ bhante“ ti vatvā Tathāgataṃ vanditvā khamāpesi. Iti Satthā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ ekovāden' eva¹²

15

dametvā katabhattakicco Jetavanaṃ gantvā bhikkhusaṃghena¹³ vatte dassite gandhakuṭim pāvisi. Dhammasabbhāyaṃ pi kho bhikkhū Sat-

thu guṇakathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso ekovāden' eva Satthā Sujātaṃ gharasuṇhaṃ dametvā sotāpattiphale patitthāpesīti“.

Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinna“ ti

20

pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi

mayā Sujātā ekovāden' eva¹⁴ damitā¹⁵“ ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto tassa aggamaheṣiṃ kucchimhi nibbattitvā vayap-

patto Takkaṣilāya¹⁶ sippāni¹⁷ uggaṇhitvā pitu accayena rajje

25

patitthāya dhammena¹⁸ rajjaṃ kāresi. Tassa mātā kodhanā

ahosi caṇḍā pharusā akkosikā paribhāsikā. So mātu¹⁹ ovādaṃ

dātukāmo „evam²⁰ avatthukaṃ kathetuṃ na yuttan“ ti tassā

anusāsanatthaṃ ekaṃ upamaṃ olokento carati. Ath' ekadi-

vasaṃ uyyānaṃ agamāsi²¹, mātāpi puttena saddhiṃ ñeva²²

30

¹ B¹ adds uppajjanti, B² upapajjanti. ² B¹ idha. ³ B¹ vadhakā pavuccati, B² vadhakā ti pavuccati. ⁴ B¹ ayyakā ⁵ B¹ anūcārā. ⁶ B¹ dāsī, B² dāsī, both omīti ti. ⁷ B¹ imāsu. ⁸ B¹ -yāsu. ⁹ C¹ dassente dassente, C² dassento, B¹ dassentesu. ¹⁰ B¹ sujāte. ¹¹ B¹ dāsī-. ¹² B¹ ekavāreva, B² ekovāreneva. ¹³

B¹ -saṅghe, B² -saṅghe. ¹⁴ B¹ ekovāreneva ¹⁵ B¹ add yevā. ¹⁶ B¹ -lāyaṃ. ¹⁷ B¹ sabbasī-. ¹⁸ B¹ adds samena, B² sammena. ¹⁹ B¹ tassū. ²⁰ B¹ ekameva,

B² evameva. ²¹ B¹ gacchanto. ²² C¹ B¹ saddhiññeva.

agamāsi. Atha¹ antarāmagge kiki² sakuṇo viravi. Bodhisatta-
 parisā³ taṃ saddaṃ sutvā kaṇṇe thaketvā⁴ „ambho caṇḍavāce⁵
 pharusavāce⁶ mā saddaṃ akāsi⁷“ āha. Bodhisatte⁸ nāṭaka-
 parivute⁹ mātarā saddhiṃ uyyāne¹⁰ vicarante ekasmiṃ supup-
 5 phite¹¹ sālārukkhe nilinā ekā kokilā madhurena sarena vassi¹².
 Mahājano tassā sare sammatto hutvā añjalim¹³ paggaḥetvā
 „saṇhavāce sakhilavāce¹⁴ muduvāce vassa vassā¹⁵“ 'ti gīvaṃ
 ukkhipitvā ohitasoto olokeno atthāsi. Bodhisatto¹⁶ tāni dve
 kāraṇāni disvā „dāni mātaraṃ saññāpetuṃ¹⁷ sakkhissāmīti¹⁸“
 10 ciutetvā „amma antarāmagge kiki¹⁹saddaṃ²⁰ sutvā²¹ mahājano
 'mā saddaṃ akāsi²²', mā saddaṃ akāsi²³ kaṇṇe pidahi, pharu-
 savācā nāma na kassaci piyā²⁴ ti vatvā imā gāthā avoca:

1. Na hi vaṇṇena sampannā mañjukā²⁵ piyadassanā²⁶
 kharavācā piyā honti asmiṃ loke paramhi ca. 55.
- 15 2. Nanu passas²⁷ imāṃ kālīm²⁸ dubbannaṃ²⁹ tilakāhataṃ³⁰
 kokilaṃ saṇhabhāṇena³¹ bahunnaṃ pāṇinaṃ piyaṃ. 56.
3. Tāsmāsakhilavāc³² assa³³ mantabhāṇī³⁴ anuddhato (Dhp. v. 363.)
 atthaṃ dhammaṃ ca dīpeti madhuraṃ tassa bhāsitaṃ ti. 57.

Tāsaṃ ayaṃ attho: amma ime sattā piyaṅgusāmaḍḍinā³⁵ sarīravāṇena
 20 sampannā³⁶ kathānigghosassa³⁷ madhuratāya mañjukā³⁸ abhirūpatāya³⁹ piya-
 dassanā samānā⁴⁰ autamaso mātāpitāro pi⁴¹ akkosaparibhāsādivasena⁴² pavat-
 tāya⁴³ kharavācāya samannāgatattā kharavācā imasmiṃ ca paramhi ca⁴⁴ loke
 piyā nāma na honti⁴⁵ antarāmagge kharavācā⁴⁶ kiki⁴⁷ viya, saṇhabhāṇino pana
 maṭṭhāya⁴⁸ madhuraṃ vācāya samannāgatā virūpāpi⁴⁹ piyā honti, tena taṃ⁵⁰
 25 vadāmi: nanu passasi imāṃ kālīm⁵¹ dubbanna⁵² sarīravāṇato⁵³ pi kālatarehi⁵⁴

¹ B^d adds nam. ² B^d bodhisattassa parisā ca. ³ B^d pidahitvā. ⁴ C^k -co.
⁵ Bⁱ -tto, B^d add pana. ⁶ C^k -tena, Bⁱ -varito, B^d -vāritena. ⁷ B^d uyyāna-
 meva. ⁸ B^d -ta. ⁹ B^d viravi. ¹⁰ B^d -añcali. ¹¹ saddhiṃ - - - sakhilavāce
 wanting in Bⁱ. ¹² B^d atha mahāsatto. ¹³ Bⁱ aññāpe-, B^d paññāpe-. ¹⁴ Bⁱ
 kiṃki-, B^d kiki-. ¹⁵ Bⁱ adds ki kathesi. ¹⁶ B^d omit mā saddamakāsi. ¹⁷ Bⁱ
 maññunā, B^d mañjukā. ¹⁸ Bⁱ -dassiko, B^d -dassijā. ¹⁹ all four MSS. kālīm.
²⁰ C^k -ṇṇā. ²¹ C^k -bhataṃ, Bⁱ -haṇaṃ. ²² Bⁱ -vāseṇa, B^d -vāseṇa. ²³ B^d cāya.
²⁴ B^d -pi. ²⁵ C^k -samādinā. ²⁶ Bⁱ samānā, B^d samāganā. ²⁷ B^d gatāniggho-
²⁸ Bⁱ maññukā. ²⁹ C^k -tāyaṃ. ³⁰ B^d adds pi. ³¹ B^d omit pi. ³² Bⁱ -satādi-,
 B^d -sakādi-. ³³ B^d -ttā. ³⁴ C^k omits paramhi ca, Bⁱ imasmiṃ loke paramhi ca.
³⁵ B^d add taṃ amma. ³⁶ C^k B^d kharā-. ³⁷ C^k maṇḍāya, C^k maṭṭhāya, B^d ma-
 ṭṭhāya. ³⁸ C^k omit pi. ³⁹ B^d nam. ⁴⁰ C^k B^d kālīm. ⁴¹ C^k dubbannaṃ-, B^d
 dappanna⁵⁵ sarīraṃ vaṇṇato. ⁴² B^d kālatare.

tilakehi āhatam¹ kokilaṃ yā² evaṃ dubbaṇṇā³ samānāpi saṇḥabbhāṇena⁴ ba-
hunnāṃ pāṇinam piyā jātā, iti yasmā⁵ kharavāco satto loke mātāpitunnam pi
appiyo tasmā bahujanassa piyabhāvaṃ icchanto poso sakhilavāco saṇḥamaṭṭa-
muduvāco⁶ assa⁷ paññāsaṃkhātāya⁸ mantāya⁹ pariechinditvā kathanato¹⁰ man-
tabhāṇi¹¹ vinā uddhaccena pamāṇayuttass' eva kathanato anuddhato, yo¹² hi 5
evarūpo¹³ pālīṇ ca¹⁴ atthaṇi ca¹⁵ dīpeti tassa bhāsitaṃ kāraṇasannissitaṃ¹⁶
katvā param na akkosetvā¹⁷ kathitātāya¹⁸ madhuraṃ ti.

Evaṃ Bodhisatto imāhi tīhi gāthāhi mātu dhammaṃ de-
setvā mātaraṃ saññāpesi¹⁹ Sā tato paṭṭhāya ācārasampannā
ahosi. Bodhisatto pi mātaraṃ ekovāden' eva²⁰ nibbisevanam 10
katvā yathākamman gata.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā Bārāṇasiraṇṇo mātā Sujātā ahosi, rājā pana aham evā“ 'ti.
Sujātajātakam²¹.

10. Ulūkajātaka.

15

Sabbhehi kira nātīhīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
kākolūkakalaham²² ārabha kathesi. Tasmim²³ hi kāle kākā divā
ulūke²⁴ khādanti, ulūkā²⁵ suriyagamanato²⁶ paṭṭhāya tattha tattha
sayitānaṃ kākānaṃ sīsāni chinditvā²⁷ te²⁸ jīvitaṃ khayam pāpenti.
Ath' ekassa bhikkhuno Jetavanapaccante ekasmim pariveṇe vasantassa 20
samajjanakāle²⁹ rukkhato patitāni sattatṭṭhanālimattāni³⁰ pi³¹ bahu-
tarāni pi kākāsīsāni chaḍḍetabbāni³² honti. So tam atthaṃ bhikkhū-
naṃ ārocesi. Bhikkhū dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ:
„āvuso asukassa³³ kira bhikkhuno vasanaṭṭhāne divase divase etta-

¹ Ck āhatam, C^o ābhātam corr. to āhatam. ² C^o sā, Bīd omit yā. ³ Bīd -ṇṇa-.
⁴ Bīd saṇḥavācābhāvena. ⁵ Bī tasmā. ⁶ Ck saṇḥavaddha-, Bīd saṇḥavāco mudu-,
Bīd adda maṭṭhāvāco. ⁷ Bī assā. ⁸ Bī paññasaṃ-, Bīd paññāsaṃkhātāya. ⁹ Ck
mantāya, C^o Bī samantāya. ¹⁰ Bīd vacanato. ¹¹ Bī samantabhāṇi, Bīd saman-
tabhāṇi. ¹² Ck so. ¹³ Bīd add puggalo. ¹⁴ Ck Bīd pālīṇca, C^o pālīatthaṇca.
¹⁵ Ck omits atthaṇca; C^o pālīṇca in the place of atthaṇca. ¹⁶ Bī kara-. ¹⁷ Bī
param sakopetvā, Bīd param akopetvā. ¹⁸ Bīd kathitassa. ¹⁹ C^o paññāpasī.
²⁰ Bī ekovādena, Bīd ekovārenea. ²¹ Bīd add navamaṃ. ²² C^o -lūka-, Bī
-luka-, Bīd -luṇka-. ²³ Bīd tasmim. ²⁴ C^o ulūke, Bīd uluṇke. ²⁵ C^o ulūkā,
Bīd uluṇkā, Bīd ulaṇkā. ²⁶ Bīd -yattaṅga-. ²⁷ Bī bhinditvā. ²⁸ Bīd tesam.
²⁹ Bīd samajjana-. ³⁰ C^o Bīd -nāli-. ³¹ Bīd add lohitamakkhitāni. ³² Bīd
chaṭṭe-. ³³ Bīd amukassa.

kāni¹ nāma kākasisāni chaḍḍetabbhāni² hontīti³. Satthā āgantvā „kāya
nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā⁴“ ti pucchi. Bhikkhū
„imāya nāmā⁵“ 'ti vatvā⁶ „kadā paṭṭhāya⁷“ pana bhante kākānaṃ ca
ulūkānaṃ⁸ ca aññamaññaṃ veram uppannaṃ⁹ ti pucchimsu. Satthā
5 „paṭhamakappiyakālato¹⁰ paṭṭhāya¹¹“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte paṭhamakappikā¹² sannipatitvā ekaṃ abhirūpaṃ
sobhaggappattaṃ ānāsampannaṃ¹³ sabbākārāparipunṇaṃ¹⁴ pūri-
saṃ gahetvā rājānaṃ kariṃsu, catuppādāpi¹⁵ sannipatitvā ekaṃ
sīhaṃ rājānaṃ kariṃsu, mahāsamudde macchā Ānandaṃ nāma
10 macchaṃ rājānaṃ akaṃsu. Tato sakunagaṇā Himavanta-
padese¹⁶ ekasmiṃ piṭṭhipāsāne sannipatitvā „manussesu rājā
paññāyati tathā catuppadesu¹⁷ c' eva macchesu ca, ambhākaṃ
pan' antare¹⁸ rājā nāma n'atthi, appatissavāso¹⁹ nāma na²⁰
vaṭṭati²¹, ambhākaṃ pi rājānaṃ laddhuṃ vaṭṭati²², ekaṃ rāja-
15 ṭhane ṭhapetabbayuttakaṃ jānāthā²³“ ti te tādisaṃ sakunaṃ
olokayamānā²⁴ ekaṃ ulūkaṃ²⁵ rocetvā „ayaṃ no ruccatīti²⁶
āhaṃsu. Ath' eko sakuno sabbesaṃ ajjhāsaya gahanatthaṃ
tikkhattuṃ sāvesi²⁷. Tassa sāventassa dve sāvanā²⁸ adhivā-
setvā tatiyasāvanāya²⁹ eko kāko utthāya „tiṭṭha tāv', etassa³⁰
20 imasmiṃ rājābhisekakāle evarūpaṃ mukhaṃ, kuddhassa kīdi-
saṃ bhavissatīti, iminā hi kuddhena olokitaṃ mayam tattaka-
pāle³¹ pakkhittatīlā³² viya tattha tatth' eva³³ bhijjissāma, imam
rājānaṃ kātuṃ mayhaṃ na ruccatīti³⁴ imam atthaṃ pakāsetuṃ
paṭhamam gātham āha:

¹ Bⁱ ettha-. ² Bⁱ chaḍḍhe-, B^d chaṭṭe-. ³ B^d pucchitvā imāya nāmā ti vutte
na bhikkhave idāneva pubbe pi kalahaṃ karoni (Bⁱ -to) yevā ti vatvā. ⁴ B^d
omīti paṭṭhāya. ⁵ B^d ulu-. ⁶ C^s B^d -kappika-. ⁷ Bⁱ paṭhamakappe manussā,
B^d pathamakappe manussā. ⁸ B^d ācāra-. ⁹ C^s sabbākārāparipūraṃ, Bⁱ sabbā-
laṅkāraparipunṇaṃ. ¹⁰ B^d catupā-. ¹¹ B^d -ppa-. ¹² B^d pana antare. ¹³ C^s
appatissāṇcavāso, Bⁱ appatissavavāso, B^d appatissavoso. ¹⁴ Bⁱ omīti na. ¹⁵ C^s
vaddhati. ¹⁶ C^s vaddhati, C^s vaddhatīti, B^d vaṭṭatīti. ¹⁷ C^s jāna-. ¹⁸ B^d
oloki-. ¹⁹ C^s B^d ulūkaṃ, Bⁱ ulūka. ²⁰ B^d -ti. ²¹ C^s -nā, B^d sāvanā. ²²
C^s -nāya, Bⁱ -sāvanāya. ²³ Bⁱ akuddhassa bhāva tassa. B^d sakuddhassa tāva
tassa in the place of tiṭṭha tāvetassa. ²⁴ Bⁱ tatthakapīle, B^d tatthakapāle. ²⁵
B^d -ttalopam. ²⁶ Bⁱ tattheva tattheva, B^d tattheva.

1. Sabbehi kira ñātīhi¹ kosiyo issaro kato,
sace ñātīh'² anuññāto bhaṇeyy' āhaṃ ekavāciyan³ ti. 58.

Tass' attho: yā esā sāvanā⁴ vattati⁵ taṃ⁶ sutvā vadāmi: sabbehi kira imehi samāgatehi ñātīhi ayaṃ kosiyo rājā kato sace pañāhaṃ ñātīhi anuññāto bhaṇeyyaṃ ettha vattabbaṃ ekavācikaṃ⁷ kinca bhaṇeyyaṃ ti. 5

- Atha naṃ anuññātattā⁸ sakunā dutiyaṃ gātham āhaṃsu.
2. Bhaṇa samma anuññāto atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ,
santi hi daharā pakkhī⁹ paññāvanto¹⁰ jutindharā ti. 59.

Tattha bhaṇa samma anuññāto ti samma vāyasa tvaṃ sabbeh' ev' amhehi¹¹ anuññāto, yaṃ te bhaṇitabbaṃ taṃ bhaṇa, atthaṃ dhammaṃ ca kevalaṃ ti bhaṇanto ca kāraṇaṃ c' eva¹² paveniāgataṃ ca vacanaṃ āmuñcītvā¹³ va bhaṇa, paññāvanto¹⁴ jutindharā tipaṇṇāsampannā c' eva¹⁵ ñāpo-bhāsadharā ca daharāpi hi¹⁶ atthi yeva. 10

So evaṃ anuññāto tatiyaṃ gātham āha:

3. Na me ruccati bhaddaṃ vo¹⁷ ulūkassābhisecanaṃ,
akuddhassa mukhaṃ passa, kathaṃ kuddho karissatīti. 60. 15

Tass' attho: bhaddaṃ tumhākaṃ hotu, yaṃ¹⁸ paṇ' etaṃ tikkhattum sāva-navācāya¹⁹ ulūkassa²⁰ abhisecanaṃ²¹ kayirati²² etaṃ mayhaṃ na ruccati, etaṃ hi idāni tuṭṭhacittassa akuddhassa mukhaṃ passatha, kuddho paṇāyaṃ²³ kathaṃ²⁴ karissatīti na jānāmi, sabbathāp' etaṃ²⁵ mayhaṃ na ruccatīti. 20

So evaṃ vatvā „mayhaṃ na ruccati²⁶, mayhaṃ²⁷ na ruccatīti“ viravanto ākāse uppati. Ulūko²⁸ pi naṃ uṭṭhāya anubandhi. Tato paṭṭhāya te²⁹ aññamaññaṃ veraṃ bandhimsu. Sakunā suvaṇṇahaṃsaṃ³⁰ rājānaṃ katvā pakkamimsu.

¹ B⁶ imehitīhi. ² B⁶ -hi. ³ B⁶ -kan. ⁴ C⁶ sāvanāma, C⁶ sāvanā. ⁵ C⁶ ti, B⁶ vattati. ⁶ B⁶ add saddaṃ. ⁷ B⁶ -vācaṃ. ⁸ B⁶ anujānanti, B⁶ anujānantā. ⁹ C⁶ B⁶ pakkhī. ¹⁰ C⁶ B⁶ pañña-. ¹¹ B⁶ amhehi sabbehi. ¹² B⁶ -ṇaṇṇeva. ¹³ C⁶ B⁶ amuñcītvā, B⁶ āmuñjitvā. ¹⁴ C⁶ pañña-. ¹⁵ B⁶ omīti ceva. ¹⁶ B⁶ omīti hi. ¹⁷ B⁶ bhaddanto. ¹⁸ C⁶ yaṃ. ¹⁹ C⁶ -naṃ-, C⁶ -ṇaṃ-. ²⁰ C⁶ ulū-, B⁶ uluṇkassa. ²¹ C⁶ -na. ²² C⁶ B⁶ kayirāti. ²³ C⁶ paṇāya, B⁶ paṇayaṃ. ²⁴ B⁶ kataṃ samuṭṭha. ²⁵ B⁶ sabbathāpi etaṃ. ²⁶ B⁶ omīti mayhaṃ na ruccati. ²⁷ C⁶ omīti mayhaṃ. ²⁸ C⁶ ulū-, B⁶ uluṇko. ²⁹ B⁶ paṭṭhāyete corr. to paṭṭhāya te, B⁶ omīti te. ³⁰ C⁶ -sa, B⁶ suvaṇṇaṃ hīsa.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jāta-
kam samodhānesi²: „Tadā rajje abhisittahaṃsapotako pana aham eva
ahosiṃ“ ti. Ulūkajātakam³. Kosiyavaggo⁴ dutiyo.

3. ARAṆṆAVAGGA.

1. Udapānadūsakajātaka.

5 Araṇṇakassa⁵ isino ti. Idam Satthā Isipatane⁶ viha-
ranto ekaṃ udapānadūsakam sigālam ārabba kathesi. Eko kira
sigālo bhikkhusaṃghassa pāṇīyudapānam uccārapassāvakaraṇena dū-
setvā pakkāmi⁷. Atha naṃ ekadivasam udapānasamīpam āgataṃ
10 sāmaṇerā leḍḍūhi⁸ paharitvā kilamesuṃ⁹. So tato paṭṭhāya¹⁰ taṃ
ṭhānam puna nivattitvāpi na olokesi. Bhikkhū taṃ pavattim nātvā
dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso udapānadūsaka-
sigālo kira sāmaṇerehi kilamitakālato¹¹ paṭṭhāya puna nivattitvāpi na
olokesi ti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
15 saṇṇisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ ti vutte „na bhikkhave idān'
eva pubbe p' esa¹² udapānadūsako yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Atīte Bārāṇasiyaṃ idam eva Isipatanaṃ ayam eva
udapāno ahoṣi. Tadā Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ kulaghare
nibbattitvā¹³ isipabbajjaṃ pabbajitvā isigaṇaparivuto Isipatane
20 vāsaṃ kappesi. Tadā eko¹⁴ va sigālo idam eva udapānam
dūsetvā pakkamati. Atha naṃ ekadivasam tāpasā parivāretvā
ṭhitā eken' upāyena gahetvā Bodhisattassa santikaṃ nayimsu¹⁵.
Bodhisatto sigālena sallapanto¹⁶ paṭhamam gātham āha:

1. Araṇṇakassa⁵ isino cirarattatapassino¹⁷

35 kicchā kataṃ udapānam katham samma¹⁸ avāhayīti¹⁹. 61.

¹ C^o desanaṃ. ² B^{id} add succapariyosāne bahu sotāpannādayo ahesuṃ. ³ C^o ulū-, B^{id} uluṅka-, and add dasamaṃ, tassuddānaṃ: padumaṃ mudupāṇīṭṭha pa-
lobho ca panādakam khurappasindhavañceva kakkaṭārāmadusakam sujātam uluṅ-
kadasamaṃ. ⁴ B^{id} padumavaggo. ⁵ B^{id} ar-. ⁶ B^{id} jetavana. ⁷ B^{id} pakka-
matī. ⁸ B^{id} leḍḍūhi. ⁹ B^{id} kilamisu. ¹⁰ B^{id} add tatheva. ¹¹ B^{id} nilapita-
13 B^{id} add siṅgālo. 14 B^{id} add veyyapatto. 14 C^o eso. 15 B^{id} ānāyisu. 16
B^{id} pento, B^{id} sallamento. 17 B^{id} ciraratta-. 18 B^{id} amma. 19 B^{id} avāhasīti.

Tass' attho: araṇṇe vasaṇatāya¹ āraṇṇakassa², esitagunattā³ isino, cirarattam tapanṇaṃ nissāya vutthattā⁴ cirarattatappassino⁵, kicchā kataṃ⁶ kicchena dukkhena nipphāditaṃ⁷ udapānaṃ, kathaṃ⁸ kimattāya samma si-gāla tvaṃ avāhaya⁹ muttakarīsena ajjhottari¹⁰ dūsesi, taṃ vā muttakarīsaṃ¹¹ ettha avāhaya¹² pātesīti.

5

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

2. Esa dhammo sigālānaṃ yaṃ pītvā ohadāmase,
pitupitāmahaṃ dhammo, na naṃ ujjhātum arahasīti. 62.

Tattha esa dhammo ti esa sabhāvo, yaṃ pītvā ohadāmase ti samma mayāṃ yattha pāṇiyaṃ pīvāma taṃ eva ūhadāma¹³ pi¹⁴ omutte¹⁵ pi. esa 10
amhākaṃ sigālānaṃ dhammo ti dasseti, pitupitāmahaṃ ti pitunnaṃ¹⁶ ca
pitāmahanāṃ ca no esa dhammo, na naṃ¹⁷ ujjhātum arahasīti etaṃ am-
hākaṃ pavēṇlōgataṃ dhammaṃ¹⁸ sabhāvaṃ tvaṃ¹⁹ ujjhātum nārahasi²⁰, na
yuttaṃ²¹ te ettha kuḍḍhitu ti.

Ath' assa Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

15

3. Yesaṃ vo ediso dhammo adhammo pana kīdiso,
mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānaṃ ti. 63.

Tattha mā vo ti tumhākaṃ dhammaṃ vā adhammaṃ vā mā mayaṃ²²
kadāci addasāma 'ti.

Evam Mahāsatto tassa ovādaṃ datvā „mā puna āgac- 20
chīti²³“ āha. So tato paṭṭhāya puna nivattitvāpi na olokesi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: „Tadā udapānadūsako ayaṃ eva sigālo ahosi, gaṇa-
satthā pana aham evā²⁵ 'ti. Udapānadūsakajātakaṃ²⁵.

¹ Ck^s vasaṇatāya, Bⁱ vasamanatāya. ² Bⁱd ar-. ³ Bⁱ isita-, Bⁱd esitagunattā.

⁴ Bⁱ vattattā. Bⁱd vutthattā. ⁵ Bⁱd cirarattā-, Bⁱ vapassino? ⁶ Bⁱd katanti. ⁷ Ck^s nippā-, Bⁱ nīṭhāritāṃ. Bⁱd nīpāditaṃ. ⁸ Bⁱd katanti. ⁹ Bⁱ savāha, Bⁱd avāhasi.

¹⁰ Bⁱ ajjhottari, Bⁱd ajjhettari, C^s ajjhottari corr. to -tthari. ¹¹ Bⁱ tvā kimutta-
kasirāṇi, Bⁱd tvaṃ kimuttakirīsaṃ. ¹² Bⁱ avāhani, Bⁱd avāhasi. ¹³ Bⁱ oha-
dāma, Bⁱd ūhadāma. ¹⁴ Bⁱ omits pi. ¹⁵ Bⁱd omuttāma. ¹⁶ Bⁱd pitūnaṃ.

¹⁷ C^s taṃ ¹⁸ Bⁱ dhamma. ¹⁹ Ck^s tvaṃ, Bⁱ omits tvaṃ. ²⁰ Bⁱd na arahasīti,
Bⁱ na arayati. ²¹ Ck^s yuttaṃ. ²² Ck^s vā na mayaṃ, C^s vā ma māyaṃ, Bⁱ vā
ti mayaṃ mā. Bⁱd vā mayaṃ vā. ²³ Bⁱ āgacchahīti, Bⁱd āgacchasīti. ²⁴ Bⁱd dham-
made-. ²⁵ Bⁱd add pathamaṃ.

2. Vyagghajātaka.

Yena mittena saṃsaggo 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kokālikam¹ ārabha kathesi. Kokālikavattum² Terasanipāte Takkāriyājātake āvibhavissati. Kokāliko³ pana „Sāriputta-
 5 Moggallāne gahetvā āgamissāmiti“ Kokālikaraṭṭhato⁴ Jetavanam āgantvā Satthāraṃ vanditvā there upasamkamitvā⁵ „āvuso Kokālikaraṭṭhavāsino manussā tumhe pakkosanti, ettha gacchāmā“ 'ti āha. „Gaccha tvaṃ āvuso, na mayam āgacchāmā“⁶ 'ti. So therehi paṭikkhitto sayam eva agamāsi⁷. Atha bhikkhū dhammasabbhāyaṃ
 10 katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi sahāpi vināpi vattitum⁸ na sakkoti, saṃyogam pi na sahati viyogam pi na sahatīti“. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva pubbe pi Kokāliko Sāriputta-Moggallānehi n' eva saha⁹
 15 na⁹ vinā vattitum¹⁰ sakkotīti¹¹“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto aṇṇatarasmim araṇṇāyatane rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tassa vimānato avidūre aṇṇatarasmim¹² vanaspatijetṭhake¹³ aṇṇā¹³ rukkhadevatā¹³ vasati. Tasmim vanasaṇḍe sīhavyagghā¹⁴ ca vasanti. Tesam bhayena na koci tattha khet-
 20 tam karoti¹⁷ na rukkham chindati nivattitvā oloketum sammattho pi¹⁸ n' atthi. Te pana sīhavyagghā¹⁹ nānappakāre mige vadhitvā khādanti khādītāvasesam tatth' eva pahāya gacchanti, tena²⁰ so vanasaṇḍo asucikuṇapagandho hoti²¹. Atha itarā²² rukkhadevatā andhabālā kāraṇākāraṇam ajāna-
 25 mānā ekadivasam Bodhisattam āha: „samma ete no sīhavyag-
 ghe²³ nissāya vanasaṇḍo asucikuṇapagandho jāto, aham ete palāpemi²⁴“. Bodhisatto „samma ime dve nissāya amhākam

¹ Ck -liyam. ² Ck -liya-. ³ Ck -liyo. ⁴ Ck -kami. ⁵ B'd gacchāmā. ⁶ B'd āg-. ⁷ Ck vattum, B'd saba nisīditum pi vinā vattitum (B' nivattitum) pi. ⁸ B'd sabati. ⁹ Ck omīti na. ¹⁰ Ck vattum. ¹¹ Ck sakkosīti. ¹² araṇṇāyatanane - - - aṇṇatarasmim wanting in B'. ¹³ Ck -ko corr. to -ke, C' vanaspatijetṭhake corr. to vanappa-, B'd vanappatijetṭhako, B' vanappatijetṭhekā. ¹⁴ Ck araṇṇā, C' aṇṇā, B'd aṇṇā, B' araṇṇā. ¹⁵ B'd add hutvā. ¹⁶ B'd sīho ca byaggho. ¹⁷ B'd kasati. ¹⁸ B'd nāma. ¹⁹ B'd sīhavyagghā. ²⁰ B'd tesam gandhena. ²¹ B'd abosi. ²² B'd aṇṇatarā. ²³ B'd -byaggho. ²⁴ B'd -pessāmīti.

vimānāni¹ rakkhiyyanti², etesu palātesu³ vimānāni no vinassisanti⁴, sīhavyagghānam⁵ padaṃ apassamānā⁶ manussā sabbam⁷ vanam chinditvā ekaṃgaṇam⁸ katvā khettāni karissanti⁹, mā te evaṃ ruccīti¹⁰ vatvā purimā dve gāthā avoca:

1. Yena mittena saṃsaggā¹¹ yogakkhemo¹² vihiṃsati¹³ 5
pubbe v' ajjhābhavan tassa rakkhe akkhīva paṇḍito. 64.
2. Yena mittena saṃsaggā¹⁴ yogakkhemo pavaḍḍhati
kareyy' attasamaṃ vuttiṃ sabbakiccesu paṇḍito ti. 65.

Tattha yena mittena saṃsaggā¹⁴ ti yena pāpamittena saddhiṃ saṃsaggahetu saṃsaggakāraṇā¹⁵ yena saddhiṃ dassanasamāggo savanasamāggo 10
kāyasamāggo samullāpasamāggo¹⁶ paribhogasamāggo ti¹⁷ imassa pañcavidhassa saṃsaggassa katattā ti attho, yogakkhemo¹² ti kāyacittānaṃ¹⁸ sukhaṃ, taṃ hi dukkhayogato khemattā¹⁹ idha yogakkhemo ti adhippetāṃ dīpeti²⁰, vihiṃsati²¹ parihāyati²², pubbevajjhābhavantaṃ tassa rakkhe akkhīva paṇḍito ti tassa pāpamittassa ajjhābhavan²³, tena²⁴ abhivhavitabbaṃ²⁵ attano lā- 15
bhayasajjivitaṃ²⁶, yathā naṃ²⁷ so na ajjhābavati tathā paṭhamataram²⁸ eva attano akkhī viya paṇḍito puriso rakkheyya, dutiyagāthāya yena 'ti yena kalyāṇamittena saha²⁹ saṃsaggakāraṇā³⁰, yogakkhemo pavaḍḍhatīti kāyacittasukhaṃ vaḍḍhati, kareyyattasamaṃ vuttiṃ ti tassa kalyāṇamittassa sabbakiccesu paṇḍito puriso yathā attano jīvitavuttiṃ ca upabhogaparibhoga- 20
vuttiṃ ca karoti evam etaṃ³¹ sabbam kareyya adhikam³² pi kareyya hīnaṃ pana na kareyyā 'ti.

Evam Bodhisattena kāraṇe kathite pi sā bāladevatā anupadhāretvā³³ ekadivasaṃ bheravaṃ³⁴ rūpārammanam dassetvā te sīhavyagghe³⁵ palāpesi. Manussā tesam padavalaṇjam³⁶ 25
adisvā „sīhavyagghe³⁵ aññaṃ vanasaṇḍam gatā“ ti ṇatvā vanasaṇḍassa ekaṃ³⁷ passaṃ chindimsu. Devatā Bodhisattam

¹ C* Bī vamaṇāni, Bđ vināni ṭhasanti. ² Ck* rakkhanti, Bđ rakkhissanti. ³ Bđ palāyantesu. ⁴ Bđ vinassissanti, C* vimānāni teke passissanti, C* vimānāni neke passissanti corr. to v. teke p. ⁵ Bđ -byag-. ⁶ C* apassanāma, Bđ apassantā. ⁷ Bī sabba, Bđ sabbe. ⁸ so C*; Ck ekaṃgaṇam, Bī ekā-, Bđ ekaṃgaṇam. ⁹ Bđ kassissanti. ¹⁰ Bđ ruccatīti. ¹¹ all four MSS. -ggo. ¹² Ck* -mā. ¹³ Bđ vihiyati. ¹⁴ C* Bđ -ggo. ¹⁵ Bđ add ca. ¹⁶ C* samullāpana-, Bđ sallāpa-. ¹⁷ Bī iti. ¹⁸ Bđ -citta. ¹⁹ Bī khettamattā, Bđ khemettā. ²⁰ Bđ omit dīpeti. ²¹ Bī vihiyatīti, Bđ vihiratīti. ²² Ck parihāsati. ²³ C* -vaṃ, Bī ajhāvatavan. ²⁴ Bđ ti. ²⁵ Bđ bhavitabbaṃ. ²⁶ Bđ lābhassajjivitaṃ. ²⁷ C* taṃ. ²⁸ Bđ pavattam. ²⁹ Bđ omit saha. ³⁰ Bđ saṃsaggo-. ³¹ Bī evamevataṃ. ³² Bđ -kaṇ. ³³ Bđ add va. ³⁴ Bđ -va. ³⁵ Bđ -byag-. ³⁶ Ck -laṇjam, Bī -laṇcaṃ. ³⁷ Bđ eka.

upasaṃkamitvā „aham samma tava vacanam akatvā te palā-
pesim, idāni tesam gatabhāvam nātvā manussā vanasaṇḍaṃ
chindanti, kin' nu kho kattabban" ti vatvā „idāni te asukava-
nasaṇḍe nāma vasanti, gantvā te ānehīti" vuttā' tatth' eva'
5 gantvā tesam purato thatvā añjalim' paggayha tatiyaṃ gā-
tham āha:

3. Etha vyagghā nivattavho paccametha' mahāvanam,
mā vanam chindi' nivyaggham', vyagghā mā hesu' nib-
banā' ti. 66.

10 Tattha vyagghā¹⁰ ti ubho pi te vyagghanāmen' evālapantī¹¹ āha, ni-
vattavho ti nivattatha, paccametha¹² mahāvanan ti tam¹³ mahāvanam
paccametha¹², puna upagacchatha, ayam eva vā¹⁴ pāṭho, mā vanam chindi'
nivyagghan¹⁵ ti amhākaṃ vanasaṇḍam¹⁶ idāni tumhākaṃ abhāvena nivyag-
ghan¹⁷ manussā mā chindimsu, vyagghā¹⁸ mā hesu¹⁹ nibbanā²⁰ ti tum-
hādisā²¹ vyaggharājāno¹⁰ attano²² vasanaṭṭhānā palāyitattā nibbanā²³ vasanaṭ-
15 ṭṭhānabhūtena vanena vīrahitā mā hesum²⁴.

Te evam²⁵ devatāya yāciyamānāpi „gaccha tvaṃ, na
mayam āgamiṣṣāma²⁶" 'ti paṭikkhipimsu yeva. Devatā ekikā
va vanasaṇḍam paccāgañchi²⁷. Manussāpi katipāhen' eva
90 sabbam vanam chinditvā khattāni karitvā kasikammaṃ karimsu.

Satthā imam desanam²⁸ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: „Tadā apaṇḍitā devatā Kokāliko ahosi, siho Sāriputto,
vyaggho²⁹ Moggallāno, paṇḍitadevatā pana aham evā" 'ti. Vyag-
ghajātakam³⁰.

¹ B^d kim. ² B^d vutta. ³ B^d tattha. ⁴ Bⁱ añcalī, B^d añjali. ⁵ C^s paccupetha
corr. to paccametha, B^d paccupetha. ⁶ B^d chinda. ⁷ C^s nī-, Bⁱ nibyagghā,
B^d nibyaggham. ⁸ C^s B^d hesum. ⁹ B^d nibbānā. ¹⁰ B^d byag-. ¹¹ all four
MSS. -ti. ¹² C^s B^d paccupetha. ¹³ C^k nam. ¹⁴ C^k omits vā. ¹⁵ C^s ni-
corr. to nī-, B^d nibyag-. ¹⁶ B^d vasanakavana-. ¹⁷ C^k vyaggham, Bⁱ nibyag-
ghyam, B^d nibyaggham. ¹⁸ Bⁱ byaghyā, B^d byagghā. ¹⁹ all four MSS. hesum.
²⁰ Bⁱ nibbā, B^d nibbānā. ²¹ Bⁱ adds ca, B^d ca dve. ²² Bⁱ omits attano.
²³ B^d nibbānā. ²⁴ B^d ahesum. ²⁵ B^d add tāya. ²⁶ Bⁱ gamiṣṣāma. ²⁷ C^k
paccāgañchi, C^s paccāgañchi corr. to paccāgañchi, Bⁱ paccāgañchi, B^d pac-
cāgañchi. ²⁸ B^d dhamma-. ²⁹ B^d byag-. ³⁰ B^d byaggha-, and add dutyam.

3. Kacchapajātaka.

Ko nu uddhitabhatto¹ vā² ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Kosalarājassa dvinnam mahāmattānam kalahavūpasamānam ārabba kathesi. Paccuppannavatthum³ Dukanipāte kathitam eva.

5

Atite pana Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kā-rente Bodhisatto Kāsiraṭṭhe⁴ brāhmaṇakule nibbattitvā vāyappatto Takkaśilāyam sippāni⁵ uggaṇhitvā kāme pahāya isipabbajjam pabbajitvā Himavantapadese⁶ Gaṅgātīre assamapadam māpetvā⁷ abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā jhāna-¹⁰ kiḷam kiḷanto vāsam kappesi. Imasmiṃ kira jātake Bodhisatto paramamajjhatto⁸ ahosi upekkhāpāramim⁹ pūresi. Tassa paṇṇasāladvāre nisinnassa eko pagabbho dussilo¹⁰ makkato āgantvā kaṇṇasotesu¹¹ aṅgajātena salākapavesanakammaṃ¹² karoti. Bodhisatto avāretvā¹³ majjhatto¹⁴ hutvā nisīdati¹⁵ yeva.¹⁵ Ath' ekadivasam eko¹⁶ kacchapo udakā uttaritvā Gaṅgātīre mukham vivaritvā ātapam tapanto niddāyati. Tam disvā so lolavānaro tassa mukhe salākapavesanakammaṃ¹⁷ akāsi. Ath' assa kacchapo pabujjhivā aṅgajātam samugge pakkhipanto viya ḍasi. Balavavedanā uppajji, vedanā¹⁸ adbhivāsetum asak-²⁰ konto „ko nu kho maṃ imamhā dukkhā moceyya, kassa santikaṃ gacchāmīti¹⁹“ cintetvā „añño maṃ imamhā dukkhā mocetum samattho n' atthi aññatra²⁰ tāpasā²¹, tassa²² santikaṃ mayā gantum vaṭṭatīti²³“ kacchapam dvīhi hatthehi ukkhipitvā Bodhisattassa santikaṃ agamāsi. Bodhisatto tena dussilamakka-²⁵ tena²⁴ saddhim davan karonto paṭhamam gātham āha:

¹ Ck uddita-. ² Ck cā, Ck vā corr. to cā, and then re-altered to vā. ³ Ck B'd -vatthu; cfr. supra p. 12. ⁴ B'd kāsika-. ⁵ B'd sabbasi-. ⁶ B'd -ppa-. ⁷ B'd add tattha. ⁸ B'd paramamajjhappatto. ⁹ B'd -miyo. ¹⁰ B'd -la. ¹¹ Ck kannā-, C' kannā- corr. to kaṇṇa-. ¹² B' lāmakapave-. ¹³ B' adbhivāsetvā, B'd anivāretvā. ¹⁴ B' ajhatto. ¹⁵ B'd -di. ¹⁶ B' eka. ¹⁷ B' salāmakā-. ¹⁸ B'd -nam. ¹⁹ B' -māti. ²⁰ Ck aññattha. ²¹ B' tāparresanāti, B'd tāpasenaha. ²² C' tasseva. ²³ Ck vaṭṭatīti corr. to vaddhatīti, B' vattatīti. ²⁴ B' dussilena.

1. Ko nu uddhitabhatto¹ va² pūrahatto³ va brāhmaṇo,
kahan⁴ nu bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāmi. 67.

Tattha ko nu uddhitabhatto¹ vā⁵ ti ko⁶ esa vaddhitabhatto⁷ viya,
ekaṃ⁸ bhattavaddhitaṃ⁹ bhattapūrapāṭi¹⁰ hatthehi gahetvā viya ko nu esa¹¹
5 āgacchatīti attho, pūrahatto¹² va brāhmaṇo ti kettikamāse vācanakaṃ la-
bhītvā puṇṇahatto¹³ brāhmaṇo viya ca¹⁴ ko nu eso ti vānaraṃ¹⁵ sandhāya
vadati, kahan⁴ nu bhikkhaṃ acarīti bho vānara¹⁶ kasmiṃ padese ajja
tava¹⁷ bhikkhaṃ acari, kaṃ saddhaṃ upasaṃkamāmi katarā¹⁸ nāma
pubbe¹⁹ pete uddissa kataṃ saddhābhattaṃ²⁰ katarāṃ vā saddhaṃ puggalaṃ²¹
10 upasaṃkamitvā²² te ayaṃ²³ deyyadhammo laddho²⁴ ti dīpeti.

Taṃ sutvā dussilamakkato²⁵ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ahaṃ kapi 'smi²⁶ dummedho, anāmāsāni āmasiṃ,
tvaṃ maṃ mocaya²⁷, bhaddan te, mutto gaccheyya pab-
batan ti. 68.

15 Tattha ahaṃ kapi 'smi²⁶ dummedho ti bhante ahaṃ asmi dummedho
capalacitto makkato, anāmāsāni āmasiṃ ti anāmāsetabbāni²⁸ thānāni āma-
siṃ, tvaṃ maṃ mocaya bhaddam te ti tvaṃ³⁰ dayālu³¹ anukampako
maṃ³² imamahā dukkhā mocihi, bhaddan te hotu³³, mutto gaccheyya pab-
batan ti so 'haṃ tavānubhāvena imamahā vyasanā³⁴ mutto pabbatam eva gac-
20 cheyyaṃ, na te puna cakkhupathe attānaṃ dasseyyan ti.

Bodhisatto tasmīṃ kāle tena³⁵ kacchapena saddhiṃ salla-
panto³⁶ tatiyaṃ gātham āha:

3. Kacchapā kassapā honti, koṇḍañña honti makkatā,
muñca kassapa³⁷ koṇḍaññaṃ, kataṃ³⁸ methunakaṃ tayā
95 ti. 69.

1 C^{ks} uddita-. 2 C^k ca, C^s ca corr. to va. 3 C^k Bⁱ purahatto, C^s purahatto, B^d puṇṇahatto. 4 B^d kahan. 5 C^k cā. 6 B^d add nu. 7 B^d vaddhita-.
8 C^s B^d eka. 9 C^k -vaddhitaṃ, C^s -vaddhitaka corr. to -kaṃ, Bⁱ -vaḍhita,
B^d bhattaṃ vaḍhita. 10 Bⁱ bhattapūripāṭi, B^d bhattaṃ puṇṇapāṭi. 11 B^d eso.
12 C^{ks} pu-, Bⁱ purahatto, B^d puṇṇahatto. 13 C^k B^d -hatto, Bⁱ purahatto. 14 B^d
omit ca. 15 B^d vānaraṃ. 16 B^d vāraṇa. 17 B^d tvaṃ. 18 Bⁱ kathaṃ, B^d katarāṃ.
19 C^s pubba. 20 C^s saddha-, B^d sandhāya bhattaṃ vā. 21 C^{ks} add taṃ, B^d
tvaṃ. 22 B^d -kamaṃ. 23 B^d kuto bho ayaṃ. 24 Bⁱ kisaddo, B^d kilesaddho.
25 B^d -vānaro. 26 C^s -smiṃ. 27 B^d mocēyya. 28 C^s B^d -smiṃ. 29 C^k anā-
masitabbāni, B^d anāmasitabba. 30 B^d yo tvaṃ. 31 C^s -lu, Bⁱ omits dayālu,
B^d dayālu. 32 B^d omit maṃ. 33 Bⁱ omits hotu. 34 B^d bya-. 35 C^s B^d
kāruṇiṇa in the place of kāleṇa. 36 B^d -pento. 37 Bⁱ kacchapa, B^d kac-
chassapa. 38 C^k Bⁱ kathaṃ.

Tass' attho¹: kacchapā nāma kassapagottā honti makkatā koṇḍaññagottā, kassapakoṇḍaññānaṃ ca² aññamaññānaṃ āvāhavivāhasambandho³ atthi⁴, tay' idaṃ lolena dussilamakkatena saddhīm tayā ca dussilen' eva⁵ iminā makkatena saddhīm gottasadiśatāsāṃkhātassa⁶ methunadhammassa anucchavikaṃ⁷ dussilyakammasāṃkhātā⁸ pi methunakaṃ kataṃ, tasmā muñca kassapa koṇḍaññaṃ ti. 5

Kacchapo Bodhisattassa vacanaṃ sutvā kāraṇena pasanno vānarassa aṅgajātaṃ muñci. Makkato muttamatto⁹ Bodhisattaṃ vanditvā¹⁰ palāto, puna taṃ thānaṃ nivattitvāpi na olokesi. Kacchapo pi Bodhisattaṃ vanditvā yathātthānaṃ¹¹ eva gato. Bodhisatto pi aparihīnājjhāno Brahmaloḥa-parāyano va¹² ahosi. 10

Satthā imaṃ desanaṃ¹³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhanesi: „Tadā kacchapavānara¹⁴ dve mahāmattā ahesuṃ, tāpaso pana aham evā“ 'ti. Kacchapajātakaṃ¹⁵.

4. Lolajātaka.

Kāyaṃ balākā sikhinīti. Idaṃ Satthā Jetavane vi- 15
haranto ekaṃ lolabhikkhuṃ ārabba kathesi. Taṃ hi dhammasabhaṃ¹⁶ ānītaṃ Satthā „na tvaṃ bhikkhu idān' eva lolo pubbe pi lolo va¹⁷ lolatāy' eva ca¹⁸ jīvitakkhayaṃ patto si¹⁹. taṃ nissāya porāṇakapaṇḍitāpi attano vasaṇatthānaṃ paribāhirā ahesuṃ²⁰“ ti vatvā atītaṃ āhari: 20

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente Bārāṇasīsetthino²¹ mahānase bhattakārako puññatthāya nīlapacchiṃ²² thapesi²³. Tadā Bodhisatto pārāpatayoniyaṃ²⁴ nibbattitvā tattha vasaṃ kappesi. Ath' eko lolakāko mahānasamatthakena gacchanto nānappakāramacchamaṃsavikatiṃ 25
disvā pipāsābhibhūto „kin nu kho nissāya sakkā bhaveyya²⁵“

¹ B'd tattha. ² B'd -naṃ, and omit ca, C^o -koṇḍaññā nāma. ³ C^o avāha-, B'd avāhavivāhasampanno. ⁴ B' adds saddhā, B'd addhā. ⁵ B'd -lena ca. ⁶ C^o -sadiśasāṃkhātassa, B' -sadiśattā-. ⁷ B' -ka. ⁸ B' dussila-, B'd dussila-. ⁹ B' mattamutto, B'd add va. ¹⁰ B' cintetvā. ¹¹ B'd sakathānaṃ. ¹² B'd omit va. ¹³ B'd dhammade-. ¹⁴ B'd kacchapo ca bānaro ca. ¹⁵ B'd add tatiyaṃ. ¹⁶ B' -bhāyaṃ. ¹⁷ B' yevā ti, B'd yevā ti vatvā. ¹⁸ B'd lolatāya, and omit eva ca. ¹⁹ B'd ti. ²⁰ B'd parihāyesuṃ. ²¹ C^o -si-. ²² C^o nīla-, B' nīlapacchi, B'd nīlapacchi. ²³ B'd pathapesi. ²⁴ B'd pārāvata-. ²⁵ B' sakkā bhaveyyaṃ.

okāsaṃ laddhun¹ ti cintento² Bodhisattaṃ disvā „imaṃ nis-
 sāya sakkā³“ ti sannipphānaṃ katvā tassa gocarāya arañña-
 gamanakāle piṭṭhito piṭṭhito anubandhi. Atha naṃ Bodhisatto
 „mayāṃ kho kāka aññagocarā⁴ tvam pi aññagocarō, kin nu
 5 kho maṃ anubandhasīti⁵“ āha. „Tumhākaṃ⁶ kiriyā⁷ mayhaṃ
 ruccati⁸, aham pi⁹ tumhehi yeva¹⁰ samānagocarō hutvā tumhe
 upaṭṭhātum icchāmi¹¹“. Bodhisatto sampaticchi. So¹² tena
 saddhiṃ gocarabhūmiyaṃ¹³ ekagocaraṃ caranto viya osak-
 kitvā¹⁴ gomayarāsiṃ viddhamsitvā¹⁵ pāṇake khāditvā¹⁶ pari-
 10 punṇakucchi hutvā¹⁷ Bodhisattaṃ upasāṃkamitvā „tumhe etta-
 kaṃ¹⁸ kālaṃ carath¹⁹ eva, nanu bhojanena²⁰ pamāṇaṃ nātum
 vaṭṭaīti²¹, etha nātisāyaṃ eva gacchāma²²“ ti. Bodhisatto
 taṃ ādāya vasanaṭṭhānaṃ agamāsi. Bhattakārako „amhākaṃ
 pārāpato²³ sahāyaṃ gahetvā āgato²⁴“ ti kākassa²⁵ pi ekaṃ thu-
 15 sapacchiṃ ṭhapesi. Kāko²⁶ catuhapañcāhaṃ²⁷ ten²⁸ eva nī-
 hārena²⁹ vasi³⁰. Ath³¹ ekadivasaṃ seṭṭhino³² bahuṃ³³ maccha-
 mamsaṃ³⁴ āhariyittha³⁵. Kāko taṃ disvā lobhābhibhūto³⁶
 paccūsakālato paṭṭhāya nitthananto³⁷ nipajji. Atha naṃ puna-
 divase Bodhisatto „ehi samma, gocarāya pakkamissāma³⁸“ ti
 20 āha. „Tumhe gacchatha, mayhaṃ ajjñāsamaṃkā³⁹ atthīti⁴⁰.
 „Samma kākānaṃ ajirako nāma n⁴¹ atthi, dīpavaṭṭimattam⁴²
 eva gahitaṃ⁴³ tumhākaṃ kucchiyaṃ thokaṃ tiṭṭhati, sesaṃ
 ajjhohatamattam⁴⁴ eva jīrati⁴⁵, mama vacanaṃ karohi⁴⁶, mā⁴⁷

¹ B^d cintetvā. ² B^d omits sakkā, Bⁱ sakkā laddhum. ³ C^k aññāna-, B^d arañña-. ⁴ B^d add sāmi. ⁵ B^d -yaṃ. ⁶ B^d -titi. ⁷ Bⁱ mayāṃ pi, B^d aham pi, C^k aham hi. ⁸ B^d omit yeva. ⁹ Bⁱ gacchamiti. ¹⁰ B^d omit so. ¹¹ B^d gocarāṃ caranto bhummiyaṃ. ¹² Bⁱ osakkitvā, B^d osakketvā. ¹³ B^d viddhamsetvā. ¹⁴ Bⁱ omits pāṇake khāditvā. ¹⁵ B^d kucchiṭṭhānaṃ katvā in the place of pari - hutvā. ¹⁶ B^d ettha-. ¹⁷ Bⁱ carantena sobhaṇaṃ sāmi, B^d carante sobhaṇaṃ sāmi. ¹⁸ C^k vaddhatiti, Bⁱ vattatiti. ¹⁹ C^k B^d pārāvato. ²⁰ Bⁱ kālassā, B^d kākassā. ²¹ B^d add pi. ²² C^k catū? ²³ Bⁱ vihāre, B^d vihārena. ²⁴ Bⁱ vasi. ²⁵ Bⁱ seṭṭhina. ²⁶ Bⁱ bahu, B^d bahū. ²⁷ B^d -se. ²⁸ C^k -riyittha, B^d āharayittha. ²⁹ B^d lolābhi. ³⁰ Bⁱ niṭhunto, B^d sannipphunanto. ³¹ C^k ajjñā-, C^k ajjñā- corr. to ajjñā-, Bⁱ ajirako rogo, B^d ajirako go. ³² C^k -vaddhi-, Bⁱ -vatti-. ³³ Bⁱ vatti, B^d hi. ³⁴ Bⁱ aheraṇamattam, B^d ajjhohatamattam. ³⁵ C^k Bⁱ jīrati, B^d omits jīrati. ³⁶ Bⁱ karohiti, B^d karoti. ³⁷ C^k maṃ, Bⁱ mā tvāṃ.

etaṃ¹ macchamaṃsaṃ² disvā evaṃ akāsīti³. „Sāmi kiṃ⁴
 nāṃ⁵ etaṃ kathetha, ajiṇṇasaṃhā⁶ va mayhaṃ⁷ ti. „Tena hi
 appamatto hohīti⁸ vatvā ovaḍitvā⁹ Bodhisatto pakkāmi. Bhat-
 takārako pi nānāmacchamaṃsavikatiyo sampādetvā sarīrato
 sedāṃ apanento mahānasadvāre atthāsi. Kāko „ayaṃ idāni 5
 kālo maṃsaṃ khādituṃ¹⁰ ti gantvā rasakaroṭṭimattthake¹¹ nisīdi.
 Bhattakārako kilīti¹² saddaṃ sutvā nivattitvā olovento kākaṃ
 disvā pavisitvā taṃ gahetvā sakalasarīraṃ¹³ luñcitvā¹⁴ matthake
 cūlaṃ ṭhapetvā siṅgiverajīrakādīni¹⁵ pimsitvā¹⁶ takkena ālole- 10
 tvā¹⁷ „tvam amhākaṃ seṭṭhino¹⁸ macchamaṃsaṃ ucchiṭṭhaṃ¹⁹
 karosīti²⁰ sakalasarīraṃ assa makkhetvā khipitva nīlapacchi-
 yaṃ²¹ pātesi. Balavavedanā uppajjimsu²². Bodhisatto gocara-
 bhūmito āgantvā taṃ nitthanantaṃ²³ disvā davaṃ karonto 15
 paṭhamam gātham āha:

1. Kāyaṃ balākā sikhinī corī laṃghīpitāmahā²⁴,
 oraṃ balāke āgaccha, caṇḍo me vāyaso sakhā ti. 70.

Tattha kāyaṃ balākā sikhinīti taṃ kākaṃ tassa²⁵ bahalatakkena
 makkhitasarīrasetavaṇṇattā²⁶ matthake ca sikhāya ṭhapitattā ti²⁷ kū esā 20
 balākā sikhinīti pucchanto ālapati, corīti kulassa ananuññāya²⁸ kulagharaṃ
 kākassa vā aruciya kākapacchiṃ²⁹ pavitṭhattā corīti vadati, laṃghī pitā-
 mahā³⁰ ti laṃghī³¹ vuccati ākāse³² laṃghanato meghe balākā ca nāma meghe-
 saddena³³ gabbhaṃ gaṇhanti³⁴ megheasaddo balākānaṃ pitā meghe pitāmaho
 ti³⁵ tenāha laṃghīpitāmahā³⁶ ti, oraṃ balāke āgacchā 'ti ambho balāke 25
 ito ehi, caṇḍo me vāyaso sakhā ti mayaṃ sakhā pacchisāṃiko vāyaso caṇḍo

¹ Bⁱ etā. ² Bⁱ -maṃsavikatiyo, B^d macchamāsam vikatiyo. ³ B^d -si. ⁴ B^d kiṃ nu kho. ⁵ C^k ajiṇṇasaṃhā, B^d ajirarago. ⁶ C^k ovaḍitvā, B^d ovādetvā, B^d omit vatvā. ⁷ Bⁱ rasakkāroṭṭi-, B^d sarakkāroṭṭi-. ⁸ B^d kirīti. ⁹ Bⁱ -sarīre lomaṃ, B^d -sarīralomaṃ. ¹⁰ luñjitvā. ¹¹ C^k -verarājikādīni, Bⁱ siṅgirevamaricchādīni, B^d siṅgaveramaricchādīni. ¹² Bⁱ pisetvā, B^d pāsetvā. ¹³ C^k āloletvā, C^e āloletvā, B^d ālulitvā. ¹⁴ B^d sāmino. ¹⁵ C^k uccitṭhiṃ, Bⁱ uccittakam, B^d uccitṭhakam. ¹⁶ C^k nīla-, B^d nīḍapacchiyaṃ. ¹⁷ B^d uppajji. ¹⁸ Bⁱ ṭhanantaṃ, B^d niṭṭhunnantaṃ. ¹⁹ C^e B^d laṃghī-. ²⁰ B^d omit tassa. ²¹ C^k -raṃ seta-, B^d makkhitasarīra-. ²² C^k ṭhapitanti. ²³ Bⁱ kākassa aññassa and B^d kākassa aññāya in the place of kulassa ananuññāya. ²⁴ C^e kākassa pacchiṃ, B^d omit kāka. ²⁵ C^k laṃghī-, C^e laṃghī- corr. to -ī, B^d laṃghā-. ²⁶ C^k -ī, C^e -ī corr. to -ī, B^d laṃghā. ²⁷ laṃghī vuccati ākāse wanting in B^d. ²⁸ Bⁱ adda ca. ²⁹ Bⁱ gaṇhanti. ³⁰ B^d pitāmahā hoti. ³¹ C^k laṃghī-, Bⁱ laṃghī-, B^d laṃgha-.

pharuso, so¹ āgato² taṃ diāvā kaṇayasadisena³ tuṇḍena koṭṭetvā⁴ jīvitaḥkha-
yam pāpeyya, tasmā yāva so na āgacchatī⁵ tāva pacchito otaritva ito ehi,
sīgham⁶ palāyassū⁷ 'ti vadaṭṭi.

Taṃ sutvā kāko dutiyam gātham āha:

- 5 2. Nāham balākā sikhinī, aham lolo 'smi⁸ vāyaso,
akatvā vacanam tuyham passa lūno 'smi āgato ti. 71.

Tattha āgato ti tvaṃ idāni gocarabhūmito āgato maṃ lūnam passa
ti attho.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyam gātham āha:

- 10 3. Puna p' āpajjasī⁹ samma, silaṃ hi tava¹⁰ tādisaṃ,
na hi mānusakā¹¹ bhogā subhuñjā honti pakkhinā¹² ti. 72.

Tattha puna pāpajjasī¹³ sammā 'ti¹⁴ vāyasa puna pi tvaṃ¹⁵ evarū-
paṃ dukkhaṃ paṭilabhisas' eva¹⁶, n' atthi te¹⁷ ettakena makkho¹⁸, kimkāraṇā:
silaṃ hi tava pāpakam yasmā tava ācārasilaṃ tādisaṃ dukkhādhigamass' eva
15 anurūpaṃ, na hi mānusakā¹⁹ ti manussā nāma mahāpuññā, tiracchānagatā-
nam tathārūpaṃ puññaṃ n' atthi, tasmā mānusakā²⁰ bhogā tiracchānagatena
pakkhinā na subhuñjā ti.

Evaṃ ca pana vatvā Bodhisatto „na ito dāni paṭṭhāya
mayā ettha²¹ vasitum sakkā“ ti²² uppatitvā aññattha agamāsi.

- 20 Kāko pi nitthananto²³ tatth' eva kalam akāsi.

Satthā imaṃ desanam²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakam sa-
modhānesi: (Saccapariyosāne lolabhikkhu anāgāmiphale patiṭṭhahi)
„Tadā lolakāko²⁵ lolabhikkhu ahoṣi, pārāpato²⁶ pana aham evā“ 'ti.
Lolajātakam²⁷.

¹ Ck omits so. ² B' gato. ³ C' kanaya- corr. to kaṇaye-, B' kālāsa-, B' kā-
kassa-. ⁴ Ck koṭṭetvā corr. to kottetvā, B'd koṭetvā. ⁵ B'd yāva vāyaso āg-
⁶ Ck sīghassa. ⁷ B'd palāyatū. ⁸ B' lolasmī, B'd lolasmih. ⁹ B' māpajjasī.
¹⁰ B'd tāva. ¹¹ B' mānussikā, B'd mānussiko. ¹² B'd -no. ¹³ B' māpajjasī.
¹⁴ B'd add samma. ¹⁵ B'd puna tvaṃ pi. ¹⁶ B' -labhati yeva, B'd -labhi yeva.
¹⁷ Ck omits te. ¹⁸ B'd sukhā. ¹⁹ B' mānasikā, B'd mānussikā. ²⁰ B' manus-
sikā, B'd mānussikā. ²¹ Ck omits ettha. ²² B' sakkotīti. ²³ B'd nitthananto.
²⁴ B'd dhammade-. ²⁵ B'd omits lola. ²⁶ B'd pārāvato. ²⁷ B'd add catuttham.

5. Rucirajātaka.

Kāyaṃ balākā rucirā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolabbhikkhuṃ ārabba kathesi. Dve pi vatthūni purimasadisān' eva. Gāthāpi¹

1. Kāyaṃ balākā rucirā kākānīlasmi' acchati², 5
caṇḍo kāko sakhā mayhaṃ, tassa c' etaṃ⁴ kulāvakaṃ. 73.
2. Nanu maṃ samma jānāsi dija⁵ sāmākabhojana⁶,
akatvā vacanaṃ tuyhaṃ passa lūno 'smi āgato. 74.
3. Puna p' āpajjasī samma, sīlaṃ hi tava tādisaṃ,
na hi mānusakā⁷ bhoga⁸ subhuñjā honti pakkhinā⁹ ti. 75. 10
Gāthā hi⁹ ekantarikā eva¹⁰.

Tattha rucirā ti takkamakkhitasarīratāya setavaṇṇataṃ sandhāya vadati: rucirā piyadassanā paṇḍarā ti attho, kākānīlasmin¹¹ ti kākakulāvake, kākāniḍḍhasmin¹² ti pi¹³ pātho¹⁴, dija⁵ 'ti kāko pārāpataṃ¹⁵ ālapati, sāmākabhojana¹⁶ 'ti tiṇabījabbhojana¹⁷, sāmākagahaṇe¹⁸ h' ettha sabbam pi tiṇa- 15
bījamaṃ gahitaṃ¹⁹.

Idhāpi²⁰ Bodhisatto „na idāni²¹ sakkā ito paṭṭhāya mayā ettha vasitun²² ti uppatitvā aṇṇattha gato.

Satthā imaṃ desanaṃ²³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne lolabbhikkhu anāgāmiphale paṭiṭṭhahi) 20
„Tadā lolabbhikkhu kāko²⁴ ahosi, pārāpato pana aham evā²⁵ 'ti. Rucirajātakaṃ²⁶.

6. Kurudhammajātaka.

Tava saddhaṃ ca sīlaṃ cā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ hamsaghatākabhikkhuṃ²⁷ ārabba kathesi. 25

¹ B¹d gāthā pana nānā. ² C²k kākānīlasmin, B¹d kākāniḍḍhasmin. ⁴ B¹ agghati.
⁴ B¹ yassa vetaṃ, B² yassa cetam. ⁵ B¹d dija. ⁶ C² B¹d -naṃ. ⁷ B¹ mānusi-
kā, B² manussikā. ⁸ B¹ -no. ⁹ B¹d pi. ¹⁰ B¹d yeva. ¹¹ B¹ -niḍḍhasmin, B²
-niḍḍhasmin? ¹² C² kākānīlasmin, C² kākānīlasmin. ¹³ C² kākāniḍḍhasmin, B¹
kākānikummi ni, B² kākānīlasmin ti. ¹⁴ B¹d omīti pi. ¹⁵ B¹d pāto. ¹⁶ B²
pārāvataṃ, B¹ pavarātaṃ. ¹⁷ B² -no. ¹⁸ B¹d -nā, C² -naṃ. ¹⁹ C² sāmākaga-
haṇo, B¹ sāmākasiṇakahaṇo, B² sāmākagahaṇo. ²⁰ B¹ netta sāmākabhojāno ti
ettha padehi sabbam mī tiṇabījamaṃ saṃgahitaṃ. ²¹ C² B¹d idāpi. ²² B¹ idāneva,
B² dāni. ²³ B¹d dhamma-de. ²⁴ B¹d kāko lolabbhikkhu. ²⁵ B¹d add pañcamam.
6. Cfr. Dh. p. 415. ²⁶ B¹ -kaṃ-, B² -ghātakaṃ-.

Sāvattvivāsino dve saḥāyakā bhikkhū pabbajitvā laddhūpasampadā yebbhuyyena ekato caranti¹. Te ekadivasaṃ Aciravatiṃ gantvā nahātvā vālikapuline² ātapam tuppamānā³ sārāṇīyakatham⁴ kathentā atthamsu. Tasmim khaṇe dve haṃsā ākāseṇa gacchanti. Ath' eko
 5 daharabhikkhu sakkharam gahetvā „etassa⁵ haṃsapotakassa akkhiṃ pi⁶ paharāṃmīti⁷“ āha. Itaro „na sakkhissasīti“ āha. „Tiṭṭhatu, imasmim passe akkhiṃ⁸ parapasse⁹ akkhiṃ⁸ paharissāṃmīti¹⁰“. „Idam¹⁰ na sakkhissasi yeva“¹¹ ti. „Tena hi upadhārehīti“¹² tiyaṃsam¹¹ sakkharam gahetvā haṃsassa pacchābhāge¹³ khipi. Haṃso sakkhara-
 10 saddam sutvā nivattitvā olokesi. Atha nam itaro¹³ vaṭṭasakkharam¹⁴ gahetvā parapasse akkhimpi¹⁵ paharitvā orimakkina nikkhāmesi¹⁶. Haṃso viravanto parivattitvā¹⁷ tesam pādamūle yeva pati. Tattha tattha¹⁸ ṭhitā bhikkhū disvā āgantvā „āvuso Buddhasāsane¹⁹ pabbajitvā ananucchavikam vo²⁰ katham pāṇātipātam karontehīti²¹“ vātvā
 15 tam²² ādāya Tathāgatassa dassesum²³. Satthā „saccam kira tayā²⁴ pāṇātipāto kato²⁵“ ti pucchitvā „saccam bhante“ ti vutte „bhikkhu, kasmā evarūpe niyyānikasāsane²⁶ pabbajitvā evam akāsi²⁷, porāṇa-
 kapanditā anuppanne Buddhhe agāramajjhe saṃkiliṭṭhabhāvaṃ²⁸ vasa-
 mānā appamattakesu pi²⁹ ṭhānesu kukkucam karimsu, tvaṃ pana
 20 evarūpe sāsane³⁰ pabbajitvā kukkucamattam pi na akāsi³¹, nanu nāma bhikkhunā kāyavācācittēhi saṇṇatena³² bhavitabban³³ ti vātvā atītam āhari:

Atīte Kururaṭṭhe Indapattanagare³⁴ Dhanañjaye³⁵ rajjam kārente Bodhisatto tassa aggamahesiyā kucchimim³⁶
 25 paṭisandhim gahetvā anupubbena viññūtam patto³⁶ Takkasilā-
 yam sippāni³⁷ uggahetvā³⁸ pitarā oparajje³⁹ patitṭhāpito⁴⁰ apara-

¹ Bā vicaranti, B¹ va vicaranti. ² Bā vālukapulline, B¹ lukampulline. ³ Bā tapa-.
⁴ C¹ sārāṇīyam-, Bā sārāṇīya-. ⁵ Bā ekassa. ⁶ C¹ akkhiṃhi, B¹ akkhi, Bā akhini. ⁷ Bā paharissāṃmīti. ⁸ Bā akkhi. ⁹ C¹ para. ¹⁰ Bā idampi. ¹¹ C¹ bhūmiyam, B¹ tikkharam, Bā tikkha. ¹² Bā pacchima-. ¹³ B¹ aññaṃ, Bā añña in the place of atha nam itaro. ¹⁴ C¹ vaddha-. ¹⁵ C¹ B¹ akkhiṃhi. ¹⁶ Bā nikkhamāpesi. ¹⁷ C¹ Bā -ttetvā. ¹⁸ only one tattha. ¹⁹ Bā evarūpe niyyānikabuddha-. ²⁰ B¹ te. ²¹ C¹ karontosīti, B¹ karohīti. ²² B¹ te sam, Bā te tam. ²³ C¹ sassesum, B¹ dassetum. ²⁴ Bā tvaṃ. ²⁵ B¹ si, Bā ti. ²⁶ C¹ niyyānika-corr. to niyyānika-. ²⁷ Bā -sīti. ²⁸ C¹ yakalattavāsam, C¹ sakalattavāsam. ²⁹ Bā omīti pi. ³⁰ Bā niyyānika-. ³¹ C¹ nākāsi, Bā na akāsi. ³² B¹ saṇṇātehi, Bā saṇṇātehi. ³³ C¹ -panta-, B¹ -paṭha-. ³⁴ Bā dhanañcayakorabye. ³⁵ B¹ kucchimbi. ³⁶ B¹ viññūtappatto, Bā viññūtappatvā. ³⁷ Bā sabbasippāni. ³⁸ Bā uggahitvā. ³⁹ Bā upa-. ⁴⁰ C¹ -te, B¹ upathāpito.

bhāge¹ pitu accayena rajjam patvā dasarājadhamme akopento Kurudhamme² vattittha³. Kurudhammo⁴ nāma pañcasilāni, tāni⁵ Bodhisatto parisuddhāni katvā rakkhi⁶, yathā ca Bodhisatto evam assa mātā aggamahesi⁷ kaniṭṭhabhātā uparājā porohito⁸ brāhmaṇo rajjugāhako⁹ amacco sārathi¹⁰ seṭṭhi¹¹ doṇa-
māpako¹² mahāmatto dovāriko nagarasobhaṇā¹³ vaṇṇadāsīti evam ete.

Rājā mātā mahesi¹⁴ ca uparājā porohito¹⁵
rajjuko sārathi¹⁶ seṭṭhi¹⁷ doṇo dovāriko tathā
ganikā te ekādasa¹⁸ Kurudhamme¹⁹ patiṭṭhitā ti. 10

Iti ime²⁰ sabbe pi²¹ parisuddhāni²² katvā pañcasilāni rak-
khimsu. Rājā catūsu²³ nagaradvāresu²⁴ nagaramajjhe²⁵ nive-
sanadvāre²⁶ cha dānasālā²⁷ kāretvā²⁸ devasikaṃ²⁹ chasata-
sahassadhanam viṣajjento sakala-Jambudīpaṃ³⁰ unnaṅgaḷaṃ³¹
katvā dānaṃ adāsi. Tassa pana³² dānajjhāsayatā dānābhīrati³³ 15
sakala-Jambudīpaṃ³⁴ ajjhotthari³⁵. Tasmim kāle Kālīngaratṭhe
Dantapurānagare Kālīngarājā rajjam kāreti³⁶. Tassa ratṭhe
devo na vassi, tasmim avassante sakalaratṭhe chātakaṃ jātaṃ³⁷,
āhāravipattiyaṃ³⁸ ca manussānaṃ rogo udapādāti³⁹ dubbuṭṭhi-
bhayaṃ chātakabhayaṃ rogabhayan⁴⁰ ti tiṇi bhayāni uppajjimsu. 20
Manussā niggahaṇā⁴¹ dārake hatthesu gahetvā tattha tattha
vicaranti. Sakalaratṭhavāsino ekato hutvā Dantapuram gantvā
rājadvāre ukkuṭṭhim akaṃsu. Rājā vātapānaṃ nissāya ṭhito⁴²
saddaṃ sutvā „kiṃkāraṇā ete viravantīti⁴³“ pucchi. „Mahā-

¹ Bā tassa apara-. ² Bā omīti akopento kurudhamme. ³ Ck vattittha, Bā patiṭṭhahī. ⁴ Bā guru-. ⁵ Bī rakkhitāni. ⁶ Bā rakkhati. ⁷ Cā Bā -si. ⁸ Cā pu-, Bā pa-, Bī porāhiko. ⁹ Cā rajjugā-, Bā rajjagā-. ¹⁰ Ck Bā -thī. ¹¹ Cā Bā seṭṭhi. ¹² Bā -māpako. ¹³ Bā -ṇi. ¹⁴ Bā -si. ¹⁵ Cā pu-, Bā pa-. ¹⁶ Ck -thī. ¹⁷ Bā -i. ¹⁸ Cā te ekādasa janā, Bā ekādasa janā and omīti te. ¹⁹ Bī guru-, Bā garu-. ²⁰ Ck me. ²¹ Bā pi sabbe, Bī hi omīti sabbe. ²² Cā Bī suddhāni. ²³ Ck Bī -usu. ²⁴ Bā add ca. ²⁵ Bā -esu ca. ²⁶ Bī -esu tadī, Bā -esu cā ti. ²⁷ Bī -lāye, Bā -lāyo. ²⁸ Bī karitvā, Bā kārapetvā. ²⁹ Bā repeats de-. ³⁰ Cā Bā -pe. ³¹ Bā una-. ³² Bā omīti pana. ³³ Bā -tā. ³⁴ Bā -pe. ³⁵ Ck Bī -ttari. ³⁶ Bā -si. ³⁷ Bā ahoṣi. ³⁸ Bā -yā. ³⁹ Bā -di. ⁴⁰ Bā chātakabhayaṃ rogabhayaṃ dubbhikkhabhayan. ⁴¹ Bā nirāhārā. ⁴² Bī adds taṃ. ⁴³ Bī viravantīti, Bā vicarantīti.

rāja sakalaratṭhe tīṇi bhayāni uppannāni: devo na vassati,
 sassāni vipannāni, chātakam¹ jātam, manussā dubbhojanā ro-
 gābhibhūtā niggahaṇā putte² hatthesu gahetvā vicaranti, devaṃ
 vassāpehi mahārājā³ 'ti. „Porāṇakarājāno deve avassante kim
 5 karontīti⁴. „Porāṇakarājāno⁵ mahārāja deve avassante dānaṃ
 datvā⁶ uposatham adhiṭṭhāya samādinnaṣilā⁷ sirigabbhaṃ .pa-
 visitvā dabbasanthare⁸ sattāhaṃ nipajjanti, tadā devo vassa-
 tīti⁹. Rājā „sādhū¹⁰ 'ti sampatichchitvā tathā akāsi. Evaṃ
 sante pi devo na vassi¹¹. Rājā amacce pucchi: „ahaṃ¹² mayā¹³
 10 kattabbakiccaṃ akāsim, devo na vassati, kin ti karomā¹⁴ 'ti.
 „Mahārāja, Indapattanagare¹⁵ Dhanañjayassa¹⁶ Koravyaraṇṇo¹⁷
 Añjanavasabho¹⁸ nāma maṅgalaḥatthī¹⁹, taṃ²⁰ ānessāma, evaṃ
 sante devo vassatīti²¹. „So rājā balavāhanasampanno²² dup-
 pasaho, katham assa hatthim ānessāmā²³ 'ti. „Mahārāja, tena
 15 saddhim yuddhakiccaṃ n' atthi, dānājñāsaya rājā dānābhirato
 yācito samāno alaṃkatasīsam pi chinditvā pasādasampannāni
 akkhīni uppāṭetvā sakalarajjam pi niyyādetvā²⁴ dadeyya, hat-
 thimhi vattabbam eva n' atthi, avassaṃ yācito dassatīti²⁵.
 „Ke pana naṃ²⁶ yācituṃ samatthā²⁷ 'ti. „Brāhmaṇā mahā-
 20 rājā²⁸ 'ti. Rājā brāhmaṇagāmato²⁹ aṭṭha brāhmaṇe pakko-
 sāpetvā sakkārasammānaṃ katvā hatthim³⁰ yācānatthāya pesesi.
 Te paribbayaṃ ādāya addhikavesaṃ gahetvā sabbattha eka-
 rattivāsenaturitagamaṇaṃ gantvā³¹ katipāhaṃ nagaradvāre dāna-
 sālāyaṃ³² bhuñjitvā³³ sarīraṃ santappetvā³⁴ „kadā rājā dāna-
 25 gaṃ āgacchissatīti³⁵ pucchimsu. Manussā „pakkhassa tayo

¹ B¹ -kabhayaṃ, B² kaṃbhayaṃ. ² B¹ ni putte, B² nīrāhārā nikkhamitvā putte.

³ B¹ porāṇamahārājāno. ⁴ B¹ add sīlaṃ rakkhitvā. ⁵ Ck¹ -dinnāsilā, B¹ sa-
 mādinnaṣilāni. ⁶ C¹ -santhāre, B¹ dappatīṇasanthāre, B² dabbatīṇasanthāre. ⁷

B¹ vassissatīti, B² adda sutvā. ⁸ B¹ vassati. ⁹ B¹ katham. ¹⁰ B¹ omīti mayā.

¹¹ B¹ -pattha-. ¹² B¹ -ñiceyya. ¹³ B¹ korabya-. ¹⁴ B¹ añjanavassāno. ¹⁵

C¹ B¹ -lī, B² adda atthi. ¹⁶ Ck¹ naṃ, B² adda no. ¹⁷ B¹ vassissatīti. ¹⁸ B¹

-vāhena sampanno. ¹⁹ C¹ nīyā-, B¹ nīyā-. ²⁰ B¹ dassessatīti. ²¹ B¹ taṃ. ²²

B¹ brahmaṇato, B² brahmaṇagāmato. ²³ B¹ -lī. ²⁴ B¹ katvā. ²⁵ Ck¹ -lāsa, B¹

-lāya. ²⁶ B¹ bhuñcanta, B² bhuñjantā. ²⁷ B¹ santappetvā, B² santapetvā.

divase cātuddase¹ pannarase² aṭṭhamiyaṇ³ ca āgacchati, sve
 pana punṇamā⁴, tasmā sve pi āgacchissatīti⁵ vadimsu. Brāh-
 maṇā punadivase pāto va gantvā pācīnadvāre aṭṭhaṃsu. Bo-
 dhisatto pi⁶ pāto va nahātānulitto⁷ sabbālamkārapatimaṇḍito⁸
 alamkāmkatavaravāraṇakkbandhagato⁹ mahantena parivārena 5
 pācīnadvāre dānasālam¹⁰ gantvā otarivā sattatṭhajanānaṃ sa-
 hatthā¹¹ bhattaṃ datvā „iminā va nīhārena¹² dethā“ ‘ti vatvā
 hatthiṃ abhirūhitvā¹³ dakkhiṇadvāraṃ agamāsi. Brāhmaṇā
 pācīnadvāre ārakkhassa balavatāya okāsaṃ alabhitvā dakkhi-
 ṇadvāraṃ eva gantvā rājānaṃ āgacchantāṃ olokayamānā 10
 dvārato nātidūre unnatattṭhāne¹⁴ sampattaṃ¹⁵ rājānaṃ hatthe
 ukkhipitvā¹⁶ jayāpesuṃ. Rājā vajiraṃkusena vāraṇaṃ ni-
 vattetvā¹⁷ tesāṃ santikaṃ gantvā „bho brāhmaṇā, kiṃ iccha-
 thā“ ‘ti pucchi. Brāhmaṇā Bodhisattassa guṇaṃ vaṇṇentā
 paṭhamāṃ gāthāṃ āhaṃsu:

1. Tava saddhaṇ ca sīlaṇ ca viditvāna janādhīpa (Dhp. p. 417.)
 vaṇṇaṃ añjanavaṇṇeṇa Kālīṅgasmiṃ¹⁷ nimimhase¹⁸ ti. 76.

Tattha saddhaṇ ti kammaphalānaṃ saddahanavasena¹⁹ okappanakasand-
 dhaṇ²⁰, sīlaṇ ti saṃvarasīlaṃ avitikkamasīlaṃ, vaṇṇaṇ ti tadā tasmīṃ dese
 suvaṇṇaṃ vuccati. desanāsīsaṃ eva c’ etaṃ²¹, iminā pana²² padena sabbam 20
 pi suvaṇṇahiraṇṇādidhanadhaṇṇaṃ²³ saṃgahitaṃ²⁴, añjanavaṇṇeṇ²⁵ ‘ti añja-
 napuñjasamānavavāṇeṇa iminā tava nāgena, Kālīṅgasmiṃ²⁶ ti Kālīṅgaraṇṇo san-
 tike, nimimhase²⁷ ti vinimayavasena²⁸ gaṇhīmha²⁹ paribhogavasena³⁰ vā³¹
 udare pakkhipimhā ti attho, se ti nipātamattaṃ, idaṃ³² vuttaṃ hoti: mayaṃ
 hi janādhīpa tava saddhaṇ ca sīlaṇ ca viditvā³³ addhā no evaṃ³⁴ saddhāsīa- 25

¹ C^s -sī, B^d catuddasī. ² C^s paṇṇarasī, B^d pannarasī. ³ B^d aṭṭhamiyaṇ. ⁴ B^d -mī. ⁵ Bⁱ omits pi. ⁶ B^d nhatvā gattānulitto. ⁷ B^d -paṭi-. ⁸ B^d -hat-
 thikkandhavaragato. ⁹ Bⁱ omits pācīnadvāre dāna. ¹⁰ B^d omit sahatthā. ¹¹ B^d nīhāreneva. ¹² B^d -rūyhitvā. ¹³ Bⁱ uppaṭṭhāne. ¹⁴ C^s sampattaṃ, C^s ap-
 pattaṃ, Bⁱ sampatti. ¹⁵ Bⁱ adda jayatu ayaṃ mahārājā, B^d jayatu bhavaṃ ma-
 hārājā ti. ¹⁶ C^s -ttitvā. ¹⁷ Bⁱ kālīṅgambī, B^d kālīṅgāmbī. ¹⁸ C^s nimimhase,
 B^d vinim-. ¹⁹ B^d saddhahana-. ²⁰ B^d -niyaka-. ²¹ C^s -saṃ evetaṃ. ²² Bⁱ
 omits pana. ²³ C^s -hiraṇṇānidha-, Bⁱ hiraṇṇasusappādiddhanaṃ, B^d hiraṇṇa-
 suvaṇṇādidhanadhaṇṇaṃ. ²⁴ B^d saṃgahitaṃ, C^s saṃgahinaṃ, C^s saṃgahitaṃ.
²⁵ Bⁱ kālīṅgambī. ²⁶ Bⁱ vanimhase, B^d vinimhase. ²⁷ B^d vinimhayavasena, Bⁱ
 vanimhasavasena. ²⁸ B^d -hā, Bⁱ gaṇhīnā. ²⁹ Bⁱ rasaparibhogīvasena, B^d ra-
 saparibhogavasena. ³⁰ B^d omits vā. ³¹ Bⁱ imaṃ. ³² B^d viditvāna. ³³ B^d eso.

sampanno¹ rājā yācīto añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dassatīti iminā attano santakena
 viya añjanavaṇṇena Kālīṅgarañño santike nāgaṃ te² āharissamā³ 'ti vatvā bahum
 dhanadhaññaṃ nimimhase⁴ parivattayimha⁵ c' eva udaro ca pakkhipimha⁶,
 evaṃ tassa⁷ mayaṃ dhārayamānā⁸ idhāgatā, tattha kattabbaṃ devo jānātū⁹ 'ti,
 5 aparo nayo: tava saddhāsilagunasaṃkhātāṃ¹⁰ vaṇṇaṃ, ulāraguṇo rājā jīvitaṃ pi
 yācīto dadeyya¹¹ pag eva tiracchānagataṃ nāgaṃ ti, evaṃ Kālīṅgassa santike
 iminā añjanavaṇṇaṃ nāgaṃ dhaññaṃ nimimhase¹² nimimha¹³ tulayimhā¹⁴,
 ten' amhā¹⁵ idhāgatā ti.

Taṃ vatvā Bodhisatto „sace vo¹⁶ brāhmaṇā¹⁷ imaṃ nā-
 10 gaṃ parivattetvā dhanam khāditaṃ¹⁸ mā cintayittha, yathā-
 laṃkatam¹⁹ eva vo nāgaṃ²⁰ dassāmīti²¹ samassāsetvā²² itarā
 dve gāthā avoca:

9. Annabhaccā c' abhaccā ca yo dha²³ uddissa gacchati
 sabbe²⁴ te appaṭikkhippā, pubbācariyavaco idaṃ. 77.

15 1. Dadāmi vo brāhmaṇā nāgaṃ etaṃ
 rājārahaṃ rājabhoggaṃ²⁵ yasassinam
 alaṃkatam hemajālābhichannaṃ²⁶
 sasārathim, gacchatha yena kāmaṃ ti. 78.

Tattha annabhaccā abhaccā cā 'ti purisaṃ upanissāya jīvamānā yāgu-
 20 bhattādinaṃ annena bharitabbā ti annabhaccā ca, itare tathā abharitabbattā²⁷ abhaccā,
 sandhivasena paṇ' ettha akāralopo veditabbo, ettavatā attānaṃ upanissāya ca anupa-
 nissāya ca²⁸ jīvamānavasena sabbe pi sattā dve koṭṭhāse katvā dassitā honti²⁹,
 yo dha³⁰ uddissa gacchatīti tesu sattesu idha jīvaloke yo satto yaṃ pu-
 risaṃ kāyaciḍ eva paccāsilasamāyā³¹ uddissa gacchati, sabbe te appaṭik-
 25 khippā ti tathā uddissa gacchantā sace pi bahū honti tathāpi tena purisena
 sabbe te³² appaṭikkhippā, apetha na vo³³ dassāmīti evaṃ na paṭikkhipitabbā
 ti attho, pubbācariyavaco idaṃ ti pubbācariyā vuccanti mātāpitāro, idaṃ
 tesam vacanaṃ, evaṃ ahaṃ mātāpitūhi sikkhāpito te dīpeti, dadāmi vo ti

¹ Bā saddho. ² Cā neva. ³ Bā vinimhase ⁴ Bī -ttayimhā, Bā -ttayimhā.
⁵ Cā Bī -mhā. ⁶ Bā taṃ ⁷ Bā ānīyamānā. ⁸ Cā jānātū, Bī vassatu, Bā va
 jānātū. ⁹ Bā saddhaṃ ca sila-. ¹⁰ Cā -yyātha ¹¹ Bā añjanavaṇṇena tava
 vaṇṇaṃ vinimhase. ¹² Bā vinimhā, Cā nimimhā. ¹³ Bī tuyena, Bā talayimhā.
¹⁴ Bā tena, Cā Bī omīti tenamhā. ¹⁵ Cā no corr to vo, Bī te, Bā omīti vo.
¹⁶ Bā brahmaṇa ¹⁷ Bī dhana saṅkharantīti, Bā dhanam saṅkharantīti. ¹⁸ Bā
 yathā al-. ¹⁹ Bā nāgaṃ vo. ²⁰ Cā Bī add vatvā. ²¹ Bī omīti sam-, Bā sadas-
 sopevā. ²² Bā omīti dha, Cā dha ca. ²³ Cā sabbe pi. ²⁴ Bā -bhogaṃ. ²⁵
 Bī -jālābhiasacchannaṃ, Bā -jālābhiasanchannaṃ. ²⁶ Bī ācāretabbatā. ²⁷ Cā Bī
 omīti anupanissāya ca. ²⁸ Bī hontīti. ²⁹ Cā ca ³⁰ Cā -satāyaṃ? Bā paccā-
 silasamāyā, Bī kāyaciḍe ca paccāsilasamāyā. ³¹ Cā omīti te. ³² Bī te

yasmi idam amhākaṃ pubbācariyavaco tasmā ahaṃ¹ brāhmaṇā tumhākaṃ imaṃ²
nāgaṃ dadāmi, rājārahaṇaṃ ti raṇṇo anucchavikaṃ, rājabbhoggaṃ³ ti rāja-
paribhogam, yassesiṇaṃ ti parivārasampannaṃ, tam kira nissāya hatthigo-
pakaṃ hatthivejjādini pañcakulasatāni jīvanti, tehi saddhim űeva vo dadāmi⁴ 5
attho, alaṃkataṃ ti nānāvidhena⁵ hatthialaṃkārena⁶ alaṃkataṃ, hemajālā-
bhicchannaṃ⁷ ti suvaṇṇajālena abhicchannaṃ⁸, sasārathin ti yo paṇ' assa⁹
sārathi hatthidamako⁹ ācariyo tena saddhim űeva dadāmi, tasmā sasārathi¹⁰
hutvā tumhe saparivāraṃ imaṃ nāgaṃ gahetvā yenaḥkamaṃ gacchathā¹⁰ 'ti.

Evam hatthikkhandhagato¹¹ va Mahāsatto vācāya¹² datvā
puna hatthikkhandhā oruyha „sace alaṃkatatṭhānaṃ¹³ atthi¹⁴ 10
alaṃkaritvā dassānīti“ tikkhattum padakkhiṇaṃ karonto upa-
parikkhitvā¹⁵ naalaṃkatatṭhānaṃ¹⁶ adisvā tassa soḍḍaṃ brāh-
maṇānaṃ hatthesu ṭhapetvā suvaṇṇabhikkārena¹⁷ puppha-
gandhavāsitaṃ udakaṃ pādetvā adāsi. Brāhmaṇā saparivāraṃ
nāgaṃ sampatīchitvā hatthipiṭṭhe nisiṇṇā Dantapuranagaraṃ¹⁸ 15
gantvā hatthim raṇṇo adamsu. Hatthimhi āgate pi devo na
vassati¹⁹ eva. Rājā²⁰ „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti uttariṃ puc-
chanta²¹ „Dhanañjayakorabyarājā Kurudhammaṃ²² rakkhati,
ten' assa ratṭhe anvaddhamāsaṃ²³ anudasāhaṃ devo vassati,
raṇṇo guṇānubhāvo c' esa²⁴, imassa pana²⁵ tiracchānagatassa 20
guṇā hontāpi²⁶ kittakā²⁷ bhavyeyun²⁸“ ti sutvā „tena hi ya-
thālaṃkatam²⁹ eva saparivāraṃ hatthim paṭinetvā³⁰ raṇṇo datvā
yaṃ so Kurudhammaṃ³¹ rakkhati tam³² suvaṇṇapatte likhitvā³³
ānethā“ ti brāhmaṇe ca amacce ca pesesi. Te gantvā raṇṇo
hatthim niyyādetvā „deva imasmim hatthimhi gate pi amhākaṃ 25

¹ Bīd tasmāhaṃ. ² C^o Bīd idam. ³ Bīd -bhogaṇ. ⁴ Bīd -ehi. ⁵ C^k hatthim-, Bīd hatthialaṃkārehi. ⁶ Bīd -bhisañchannaṃ. ⁷ Bīd abhisañchannaṃ. ⁸ Bī panāyaṃ. ⁹ Bīd -gopako. ¹⁰ Bīd sārathi omitting sa. ¹¹ Bīd -dhavaragato. ¹² C^k vavācā-
yaṃ. ¹³ C^k anukata-, C^o alaṃkata- corr. to naalaṃkata-, Bī alaṃkatatṭhāne. ¹⁴
C^o Bī hatthi. ¹⁵ Bīd upadhāretvā. ¹⁶ C^o Bīd naalaṃkata-. ¹⁷ Bīd -bhiṇṇārena.
¹⁸ Bīd -purani. ¹⁹ Bī vassi, Bīd vassasi. ²⁰ Bīd te ca rājā ca. ²¹ C^k uttariṃ-,
Bī uttari pucchitvā, Bīd uttaripucchite. ²² Bīd guru-. ²³ Bīd addhamāsaṃ, Bīd
anvaddha-. ²⁴ C^o ceva, Bī guṇābhavena na, Bīd guṇānubhāveneva. ²⁵ Bī omits
pana. ²⁶ C^k bhontāpi, Bī honti, Bīd hentitpi. ²⁷ C^k kittikā, Bī parikittikā.
²⁸ C^k bhaven, Bī bhavyeyan, Bīd bhiveyyun. ²⁹ Bīd yathā al-. ³⁰ Bīd paṭicchā-
detvā. ³¹ Bī guru-, Bīd guru-. ³² Bī omits yaṃ and tam. ³³ Bī likhipetvā.

ratṭhe devo na vassati, tumhe¹ kira Kurudhammaṃ² nāma rak-
 khatha, amhākam pi rājā taṃ³ rakkhitukāmo 'imasmim su-
 vannaṇapatte likhitvā ānethā⁴ 'ti pesesi⁵, detha no Kurudhammaṃ⁶
 ti. „Tātā⁷, sacc⁸ āhaṃ⁹ etaṃ Kurudhammaṃ¹⁰ rakkhiṃ¹¹, idāni
 5 pana me tattha kukkuccaṃ atthi, na me so Kurudhammo¹²
 cittaṃ ārādheti, tasmā tumhākaṃ dātum na sakkā¹³ 'ti¹⁴. Kasmā
 pana taṃ rājānaṃ sīlaṃ¹⁵ na ārādhetīti. Tada¹⁶ kira¹⁷ rājū-
 naṃ¹⁸ tatiye tatiye¹⁹ saṃvacchare kattikamāse kattikachāṇo
 nāma hoti²⁰, taṃ chaṇaṃ kilantā²¹ rājāno sabbālaṃkārapati-
 10 maṇḍitā²² devavesaṃ gahetvā Cittarājassa nāma yakkhassa
 santike ṭhatvā catuddisā pupphapatimaṇḍite²³ cittasare²⁴ khi-
 panti. Ayaṃ pi rājā taṃ²⁵ chaṇaṃ kilanto ekissā talākapā-
 liyā²⁶ Cittarājassa²⁷ santike ṭhatvā catuddisā cittasare²⁸ khipi²⁹.
 Tesu³⁰ sesadisā gate³¹ tayo sare disvā udakapiṭṭhe khittam
 15 saraṃ³² na addasaṃsu³³. Rañño „kacci³⁴ nu kho mayā khitto
 saro macchasaṃre patito³⁵ ti kukkuccaṃ ahosi pāṇātipātakam-
 mena sīlabhedam ārabba, tasmā³⁶ sīlaṃ nārādheti³⁷. So evaṃ
 āha: „tātā, mayhaṃ Kurudhamme³⁸ kukkuccaṃ atthi³⁹, mātā
 pana me surakkhitaṃ rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁴⁰ 'ti.
 20 „Mahārāja, tumhākaṃ 'pāṇaṃ vadhissāmīti' cetanā n'atthi,
 cittaṃ⁴¹ vinā pāṇātipāto nāma na hoti, detha no attanā⁴² rak-
 khitaṃ⁴³ Kurudhammaṃ⁴⁴ ti. „Tena hi likhathā⁴⁵ 'ti su-
 vannaṇapatte likhāpesi⁴⁶: „pāṇo na hantabbo⁴⁷, adinnaṃ⁴⁸ nādā-

¹ Bā tumhehi. ² Bā guru-. ³ C° nam. ⁴ te gantvā -- pesesi wanting in B°.
⁵ Bā tāta. ⁶ C° saccāsani. ⁷ Bā rakkhāmi. ⁸ C° sakkoti, Bā sakkomi. ⁹ Bā
 sīlaṃ rājānaṃ. ¹⁰ Bā tathā. ¹¹ B° pana. ¹² Bā -unaṃ. ¹³ B° only one tatiye.
¹⁴ Bā kattikamāse patte chaṇo nāma ahosi. ¹⁵ B° te chaṇaṃ kilanti. ¹⁶ Bā
 -pati-. ¹⁷ Bā pupphehi pati-. ¹⁸ Bā khitta-. ¹⁹ C° nam. ²⁰ C° talā-, C°
 talākapāliyā, Bā talākapāliyā. ²¹ Bā add yakkhassa. ²² B° sare, Bā khittasaro.
²³ Bā khipitvā. ²⁴ Bā tesu tesu. ²⁵ B° sasādisā gate, Bā disā gatesu, omitting
 sesa. ²⁶ B° khittam pi omitting saraṃ. ²⁷ C° nāddasaṃsu, Bā na addassa. ²⁸
 Bā kicci. ²⁹ B° tame, Bā taṃ maṃ. ³⁰ Bā na ārādhetīti. ³¹ Bā guru-. ³²
 B° ahosi. ³³ Bā taṃ. ³⁴ B° -no. ³⁵ Bā -tum. ³⁶ C° likhathā, C° likhathā
 corr. to -thā, B° bho likkhikhattā, Bā likkhathā. ³⁷ Bā likkhā-. ³⁸ B° bhaṇa-
 tabbo. ³⁹ B° adinnā dānā.

tabbam¹, kāmesu micchā² na caritabbam³, musā⁴ na bhaṇi-
 tabbam⁵, majjam na pātabban⁶“ ti, likhāpetvā⁷ ca pana „evam
 sante pi mam⁸ na ārādheti, mātu me⁹ santike gaṇhathā¹⁰“ ti
 āha. Dūtā rājānaṃ vanditvā tassā santikaṃ gantvā „devi¹¹,
 tumhe kira¹² Kurudhammaṃ¹³ rakkhatha, taṃ¹⁴ no¹⁵ dethā¹⁶“ ti 5
 vadimsu. „Tātā¹⁶, sacc¹⁷ āhaṃ¹⁷ Kurudhammaṃ¹⁸ rakkhāmi,
 idāni pana¹⁹ me tattha kukkuccaṃ uppannam, na me so
 dhammo²⁰ ārādheti, tena vo dātum na sakkā²¹“ ti²¹. Tassā
 kira dve puttā, jeṭṭho rājā kaniṭṭho uparājā. Ath²² eko rājā
 Bodhisattassa satasahassagghanikaṃ²³ candanasāraṃ sahasag- 10
 ghanikaṃ kañcanamālaṃ pesesi. So „mātaraṃ pūjessāmīti²⁴
 taṃ sabbam mātu pesesi. Sā cintesi: „ahaṃ²⁵ n²⁶ eva canda-
 naṃ vilimpāmi na mālaṃ dhāremi, suṇisānaṃ dassāmīti²⁷“.
 Ath²⁸ assā etad ahosi: „jeṭṭhasuṇisā me²⁹ issarā aggamaheṣiṭ-
 ṭhāne ṭhitā, tassā suvaṇṇamālaṃ dassāmi, kaniṭṭhasuṇisā pana 15
 duggatā, tassā candanasāraṃ dassāmīti³⁰“ sā rañño deviyā su-
 vaṇṇamālaṃ datvā uparājabhāriyāya candanasāraṃ adāsi,
 datvā ca³¹ pan³² assā³³ „ahaṃ Kurudhammaṃ³⁴ rakkhāmi,
 etāsaṃ duggatāduggatabbhāvo mayhaṃ appamāṇaṃ³⁵, jeṭṭhā-
 pacāyikakammam eva³⁶ pana kātum mayhaṃ anurūpaṃ, kacci³⁷ 20
 nu kho³⁸ tassa akatattā³⁹ sīlaṃ bhinnā⁴⁰ ti⁴¹ kukkuccaṃ ahosi,
 tasmā evam āha. Atha naṃ dūtā „attano santakaṃ nāma
 yathāruciyaṃ diyyati⁴², tumhe ettakena pi⁴³ kukkuccaṃ kuru-
 mānā kiṃ aññaṃ pāpakaṃ⁴⁴ karissatha, sīlaṃ nāma evarūpena

¹ Ck na dā-, Bī na ādātabbā. ² Bīd micchācārā. ³ Bīd -bbā. ⁴ Bī musāvādā, Bīd -vādo. ⁵ Ck Bī -bbā, Bī -bbo. ⁶ Bī pāyit-, Bīd pārit-. ⁷ Bīd likkhāpesi likkhāpetvā. ⁸ Bīd add sīlaṃ. ⁹ C mā tumhe. ¹⁰ Bīd gacchathā. ¹¹ C Bī devi. ¹² Bī ki tumhe pi, Bīd kira tumhe pi. ¹³ Bīd gurudhamme. ¹⁴ Ck ta. ¹⁵ Ck to, Bī me. ¹⁶ Bīd tāta. ¹⁷ Bī sacāhaṃ. ¹⁸ Bīd guru-. ¹⁹ Ck omits pana. ²⁰ Bīd gurudhammo. ²¹ Bī sakkotīti, Bīd sakkomīti. ²² Ck -ggaṇakaṃ. ²³ Bīd omīti ahaṃ. ²⁴ Bī adds na. ²⁵ Bīd va. ²⁶ C panassa, Bīd pana. ²⁷ Bīd add kule. ²⁸ Ck Bī -kammaṃ meva. ²⁹ Bī kiñci. ³⁰ Bīd add me. ³¹ Bī akatta-bbā, Bīd akattabbattā. ³² Bī sīlaṃ na bhindati, Bīd sīlaṃ bhindati. ³³ C diyati. ³⁴ Bīd etthakenāpi. ³⁵ C pāpaṃ, Bīd pāpakaṃ corr. to pāpaṃ.

na bhijjati¹, detha no Kurudhamman²“ ti vatvā tassāpi santike³
gahetvā⁴ suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵. „Tātā⁶, evaṃ sante pi n’
eva maṃ ārādheti⁷, suṇisā pana me suṭṭhu rakkhati, tassā
santike gaṇhathā⁸“ ‘ti vuttā ca pana aggamahesiṃ upasaṃ-
5 kamitvā purimanayen’ eva Kurudhammaṃ⁹ yāciṃsu. Sāpi
purimanayen’ eva vatvā „idāni maṃ¹⁰ sīlaṃ nārādheti, tena vo
dātum na sakkā“ ti¹⁰ āha. Sā kira ekadivaṣaṃ sihapañjare
ṭhitā rañño nagaram padakkhiṇaṃ karontassa pacchato hatthi-
piṭṭhe nisinnaṃ uparājānaṃ¹¹ disvā lobhaṃ uppādetvā „sa-
10 āhaṃ¹² iminā saddhiṃ santhavaṃ kareyyaṃ bhātu accayena
rajje patitṭhito maṃ¹³ esa¹⁴ gaṇheyyā¹⁵“ ‘ti cintesi. Ath’ assā
„ahaṃ¹⁶ Kurudhammaṃ¹⁷ rakkhamānā sassāmikā¹⁸ hutvā kile-
savasena aññaṃ purisaṃ olokesiṃ¹⁹, sīlena me bhinnena bha-
vitabban“ ti kukkuccaṃ ahosi, tasmā evaṃ āha. Atha naṃ
15 dūtā „aticāro nāma ayye cittuppādamattena na²⁰ hoti, tumhe
ettakena pi²⁰ kukkuccaṃ kurunānā vītikkamaṃ kiṃ karis-
satha, na ettakena sīlaṃ bhijjati, detha no Kurudhammaṃ²¹“
ti vatvā tassāpi santike gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu⁵.
„Tātā⁶, evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, uparājā pana
20 suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā⁸“ ‘ti vuttā ca pana
uparājānaṃ¹¹ upasaṃkamtivā purimanayen’ eva Kurudhammaṃ⁹
yāciṃsu. So pana sāyaṃ rājūpaṭṭhānaṃ²⁴ gacchanto rathen’
eva rājaṅgaṇaṃ patvā sace rañño santike bhuñjitvā tatth’ eva
sayitukāmo hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antodhure²⁵ chaḍḍeti²⁶,
25 tāya saññāya jano²⁷ pakkamitvā punadivase pāto va gantvā
tassa nikkhamanaṃ olokento va tiṭṭhati, sārathi²⁸ pi²⁹ rathaṃ

¹ B¹ bhīdati. ² B¹ guru-. ³ B¹ adds ca. ⁴ B¹ add te. ⁵ B¹ likkhisu. ⁶ B¹ tāta. ⁷ C¹ ārodheti, B¹ arodhetīti. ⁸ B¹ -hāthā. ⁹ B¹ me. ¹⁰ C¹ sakkoti, B¹ sakkomīti. ¹¹ B¹ -rājāṇ. ¹² C¹ saccāhaṃ. ¹³ B¹ omits maṃ. ¹⁴ C¹ essaṃ, C¹ evassaṃ corr. to esaṃ. ¹⁵ C¹ -yyāsi corr. to -yyā. ¹⁶ B¹ athes-sāhaṃ. ¹⁷ B¹ sasā. ¹⁸ B¹ -kemi. ¹⁹ C¹ omits na. ²⁰ B¹ etthakenāpi. ²¹ B¹ gaṇheyyāthā. ²² C¹ -rājāṇ. ²³ B¹ guru-, B¹ garu-. ²⁴ C¹ B¹ rāju. ²⁵ C¹ antepure, B¹ rathadhure. ²⁶ C¹ B¹ -si, B¹ chaḍḍeti. ²⁷ B¹ mahājano. ²⁸ C¹ -thi. ²⁹ B¹ add tam.

gopayitvā¹ punadivase pāto va ratham² ādāya rājadvāre tiṭṭhati, sace taṁ khaṇaṁ ñeva³ niggantukāmo⁴ hoti rasmiyo ca patodaṇ ca antorathe yeva ṭhapetvā rājūpatṭhānaṁ⁵ gacchati, jano⁶ tāya saññāya⁷ „idān' eva nikkhamissatīti“ rājadvāre yeva tiṭṭhati. So ekadivasaṁ evaṁ katvā rājanivesanaṁ pāvīsi, 5 pavitṭhamattass' eva⁸ c' assa devo pāvassi, rājā „devo vassatīti“ tassa niggantuṁ⁹ na adāsi¹⁰, so tatth' eva bhuñjitvā sayi, mahājano¹¹ „idani nikkhamissatīti“ sabbaṁ rattiṁ temento¹² atṭhāsi, uparājā dutiyadivase nikkhamitvā temetvā ṭhitaṁ mahājanaṁ disvā „ahaṁ Kurudhammaṁ¹³ rakkhanto ettakaṁ¹⁴ 10 janaṁ kilamesiṁ¹⁵, sīlena me bhinnena bhavitabban“ ti kukkuccaṁ ahosi, tena tesaṁ dūtānaṁ „sacc' āhaṁ¹⁶ Kurudhammaṁ¹⁷ rakkhāmi, idāni pana me kukkuccaṁ atthi, tena vo na sakkā dātun“ ti vatvā taṁ atthaṁ ārocesi¹⁸. Ath naṁ dūtā „tumhākaṁ deva 'ete kilamantū' 'ti cittaṁ n'atthi, acetana- 15 kaṁ kammaṁ na hoti, ettakena pi¹⁹ kukkuccaṁ karontānaṁ²⁰ kathaṁ tumhākaṁ vītikkamo bhavissatīti“ vatvā tassa pi santike sīlaṁ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṁsu²¹. „Evaṁ sante pi²² n' eva maṁ ārādheti, purohito pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇhathā“ 'ti āha²³, vuttā ca pana purohitaṁ upasaṁ- 20 kamitvā yāciṁsu. So pi ekadivasaṁ rājūpatṭhānaṁ²⁴ gacchanto ekena rañña tassa rañño²⁵ pesitaṁ taruṇaravivaṇṇaṁ²⁶ ratham antarāmagge disvā „kassāyaṁ ratho“ ti pucchitvā „rañño ābhato“ ti sutvā „ahaṁ mahallako, sace me rājā imaṁ ratham dadeyya sukhaṁ imaṁ āruyha vicareyyan“ ti 25 cintetvā²⁷ rājūpatṭhānaṁ²⁸ gato tassa jayāpetvā ṭhitakāle rañño

¹ B¹ gāhayitvā, B² āharitvā. ² B¹ taṁ. ³ C¹ yeva. ⁴ B¹ gantu-, B² nikkhamantu-. ⁵ C¹ rāju-, B¹ rājūnaṁ up-, B² rāju up-. ⁶ B¹ mahājano ⁷ jano pakkamitvā - - - tāya saññāya wanting in C¹. ⁸ B¹ -matte yeva. ⁹ B¹ nikkhantu. ¹⁰ B¹ nādāsi. ¹¹ C¹ mahārājā no ¹² B¹ add va. ¹³ B¹ guru-, B² garu-. ¹⁴ B¹ ettha-. ¹⁵ C¹ -sinti corr. to -si. ¹⁶ B¹ sacāhaṁ. ¹⁷ B¹ guru- ¹⁸ B¹ -ceti. ¹⁹ C¹ ettake pi, B¹ etthakenāpi, B² ettakenāpi. ²⁰ B¹ -to. ²¹ B¹ likkh-. ²² B¹ add sīlaṁ. ²³ B¹ omīti āha ²⁴ C¹ B¹ rāju-. ²⁵ B¹ omīti tassa rañño. ²⁶ B¹ taruṇaruciravaṇṇa. ²⁷ B¹ add va. ²⁸ C¹ B¹ rāju.

ratham dassesum¹. Rājā disvā „ativiya sundaro ayam ratho,
 ācariyassa tam² dethā“ ’ti āha. Purohito na icchati³, punap-
 puna⁴ vuccamāno pi na icchi yeva, kimkāraṇā: evaṁ kir’ assa
 ahosi: „aham Kurudhammam⁵ rakkhanto va⁶ parasantake lo-
 5 bham akāsiṁ, bhinnena me sīlena bhavitabban“ ti so etam
 attham ācikkhitvā „tātā⁷, Kurudhamme me kukkucam atthi,
 na maṁ⁸ so dhammo ārādheti⁹, tasmā¹⁰ na sakkā dātun“ ti
 āha¹¹. Atha naṁ dūtā „na ayyo¹² lobhuppādamattena sīlam
 bhijjati, tumhe ettakena¹³ pi kukkucam karontā¹⁴ kiṁ vītikka-
 10 maṁ karissathā“ ’ti vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā su-
 vannapatte likhimsu. „Evaṁ sante pi n’ eva maṁ ārādheti⁹,
 rajjugāhakaamacco¹⁵ pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike gaṇ-
 hathā“ ’ti vuttā ca¹⁶ pana tam pi upasāṁkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasam janapade khettaṁ minanto¹⁷ rajjum daṇḍake
 15 bandhitvā ekam koṭim khettsāmikena¹⁸ gāhāpetvā¹⁹ ekam
 attanā²⁰ aggahesi, tena gahitarajjukotiyaṁ baddhadanḍako²¹
 ekassa kakkāṭakassa²² bilamajjham pāpuṇi. So cintesi: „sace²³
 daṇḍakam bile otāressāmi²⁴ antobile kakkāṭako nassissati, sace
 pana²⁵ purato²⁶ karissāmi raṇṇo santakam nassissati, sace
 20 orato karissāmi kuṭumbassa²⁷ santakam nassissati, kin nu kho
 kātabban“ ti. Ath’ assa etad ahosi: „bile kakkāṭakena²⁸
 bhavitabban ti, sace bhaveyya paññāyeyya, etth’ eva naṁ²⁹
 otāressāmīti³⁰“ bile³¹ daṇḍakam³² otāresi. Kakkāṭako kiriti
 saddam akāsi. Ath’ assa etad ahosi: „daṇḍako kakkāṭa-
 25 piṭṭhe³³ otinno bhavissati, kakkāṭako mato bhavissati, ahaṁ ca
 Kurudhammam⁵ rakkhāmi³⁴, tena me³⁵ bhinnena bhavitabban“

¹ B⁴ dassesi. ² B⁴ naṁ. ³ B⁴ icchi. ⁴ B⁴ -naṁ. ⁵ B⁴ guru-. ⁶ O⁶ ca, B⁴ omits ca. ⁷ B⁴ tassa, B⁴ tāta. ⁸ B⁴ me. ⁹ B⁴ āroceti. ¹⁰ B⁴ adds vo. ¹¹ B⁴ omit āha. ¹² B⁴ dūtā pana ayaṁ. ¹³ O⁶ ettake, B⁴ etthake, B⁴ etthakenā. ¹⁴ B⁴ -to. ¹⁵ O⁶ -gāhaamacco, B⁴ -kīmacco. ¹⁶ O⁶ va. ¹⁷ B⁴ māpanto. ¹⁸ B⁴ -ke. ¹⁹ B⁴ gaṇhā-. ²⁰ B⁴ -sāmikena gaṇhā ti vatvā ekam attvpo. ²¹ B⁴ gaṇha-daṇḍako. ²² O⁶ B⁴ kakkāṭakassa. ²³ B⁴ ajja. ²⁴ B⁴ otari-. ²⁵ B⁴ omit pana. ²⁶ O⁶ purohito, B⁴ purato, B⁴ karato. ²⁷ B⁴ kuṭumpikassa, B⁴ adds pana. ²⁸ B⁴ adds na. ²⁹ O⁶ na, B⁴ etevana, B⁴ etthenavaṁ. ³⁰ B⁴ otarissāmīti. ³¹ B⁴ add tam. ³² B⁴ daṇḍam. ³³ B⁴ -ṭaka-. ³⁴ B⁴ adds ti. ³⁵ B⁴ add sīlena.

ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme¹ kukkucçaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun²“ ti āha. Atha naṃ dūta „tumbhākaṃ ‘kakkatako maratū’³ ‘ti cittaṃ n’ atthi⁴, acetanakaṃ kammaṃ⁵ na hoti, tumhe ettakena pi⁶ kukkucçaṃ karontā⁷ kiṃ vīṭikkamaṃ karissathā⁸“ ‘ti vatvā tassa 5 pi⁹ santike sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁰. „Evaṃ sante pi n’ eva maṃ ārādheti, sārathi pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike pi¹¹ gaṇhathā¹²“ ‘ti vuttā ca pana tam pi¹³ upasaṃkamitvā yācimsu. So ekadivasam rājānaṃ rathena uyyānaṃ nesi. Rājā tattha divā¹⁴ kīlitvā sāyaṃ nikkhamitvā¹⁵ 10 rathaṃ abhirūhi¹⁶, tassa nagaraṃ asampattass¹⁷ eva¹⁸ suriyatthagamanavelāya¹⁹ megho utṭhahi. Sārathi²⁰ rañño temana-bhāyena²¹ sindhavānaṃ patodasaññaṃ²² adāsi, sindhavā javena pakkhandimsu, tato paṭṭhāya ca pana te uyyānaṃ gacchantāpi tato āgacchantāpi²³ taṃ ṭhānaṃ patvā javena²⁴ gacchanti²⁵, 15 kiṃkāraṇā: tesaṃ kira etad ahosi: „imasmim ṭhāne parisayena bhavitabbaṃ²⁶, tena no sārathi tadā patodasaññaṃ adāsīti²⁷. Sārathissāpi etad ahosi: „rañño temane vā atemane vā mayhaṃ doso n’ atthi, ahaṃ pana aṭṭhāne susikkhitasindhavānaṃ patodasaññaṃ adāsim, tena me idāni aparāparaṃ 20 javantā kilamanti, ahaṃ ca Kurudhammaṃ²⁸ rakkhāmi, tena me bhinnena²⁹ bhavitabban³⁰“ ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā kāraṇena Kurudhamme³¹ kukkucçaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun³²“ ti āha. Atha naṃ dūta „tumbhākaṃ ‘sindhavā’³³ kilamantū³⁴ ‘ti cittaṃ n’ atthi, acetanakaṃ³⁵ kammaṃ nāma na 25 hoti, ettakena pi³⁶ ca tumhe kukkucçaṃ karontā³⁷ kiṃ vīṭikkamaṃ karissathā³⁸“ ‘ti vatvā tassa santike sīlaṃ gahetvā suvaṇ-

¹ B⁴ guru-. ² B¹ omits cittaṃ natthi. ³ B⁴ adds nāma. ⁴ C² ettake pi, B⁴ etthakenāpi. ⁵ all four MSS. -to. ⁶ B⁴ omit pi. ⁷ B⁴ likkh-. ⁸ B⁴ divasaṃ pi. ⁹ B¹ omits sāyaṃ nī-. ¹⁰ B⁴ -rūyhi. ¹¹ B¹ -patte, B⁴ -pattena yeva. ¹² C² B⁴ -tthaṅga-. ¹³ B⁴ tadā sā-. ¹⁴ B¹ tepana-, C² tevana-. ¹⁵ B⁴ -saññaṃ. ¹⁶ C² omits tato āg-. ¹⁷ B⁴ javavegena. ¹⁸ B¹ adds āgacchanti. ¹⁹ B⁴ -bbanti. ²⁰ B⁴ add sīlena. ²¹ B⁴ add naṃ patodasaññaṃ adāsi. ²² C² acetanakkammaṃ, C² acetanakkammaṃ, B¹ acetakakammaṃ. ²³ C² ettake pi, B⁴ etthakenāpi. ²⁴ B⁴ -to.

1 napatte likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti,
 setthi pana sutthu rakkhati, tassa pana² santike gaṇhathā“³ 'ti
 vuttā ca pana tam pi⁴ upasaṃkamitvā yācimsu. So pi⁵ eka-
 divasaṃ gabbhato nikkhantasālisīsaṃ⁶ attano sālikhettaṃ gan-
 5 tvā paccavekkhitvā nivattamāno „vīhimālaṃ bandhāpessāmīti“⁷
 ekaṃ sīsamuṭṭhiṃ⁸ gāhāpetvā thūnāya⁹ bandhāpesi. Ath' assa
 etad ahosi: „imamhā kedārā mayā rañño bhāgo dātabbo,
 adinnabhāgato yeva ca¹⁰ me kedārato sālisīsamuṭṭhi gāhāpito,
 ahañ ca Kurudhamme¹⁰ rakkhāmi, tena me bhinnena¹¹ bhavi-
 10 tabban“¹² ti so etam atthaṃ ācikkhitvā „iminā me¹³ kāraṇena
 Kurudhamme¹⁰ kukkuccaṃ atthi, tena vo¹⁴ na sakkā dātun“¹⁵
 ti āha. Atha naṃ dūtā „tumhākaṃ theyyacittaṃ n' atthi,
 tena vinā adinnādānaṃ nāma paññāpetuṃ na sakkā, ettakena
 pi¹⁴ ca kukkuccaṃ karontā¹⁵ tumhe aññasantakaṃ¹⁶ nāma kiṃ
 15 gaṇhissathā“¹⁷ 'ti vatvā tassāpi¹⁷ santike sīlaṃ gahetvā suvaṇ-
 napatte likhimsu¹. „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti¹⁸,
 donamāpako¹⁹ pana mahāmatto sutthu rakkhati, tassa santike
 gaṇhathā“³ 'ti vuttā ca pana tam pi⁴ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So kira ekadivasaṃ koṭṭhāgāradvāre nisīditvā rājabhāge vīhiṃ
 20 mināpento amitavīhirāsito²⁰ vīhiṃ gahetvā lakkhaṃ²¹ ṭhapesi.
 Tasmīṃ khaṇe devo pāvassi²². Mahāmatto lakkhāni²³ gaṇetvā²⁴
 „mitavīhi²⁵ ettakā²⁶ nāma hontīti“²⁷ vatvā lakkhavīhiṃ²⁸ saṃkaḍ-
 dhitvā mitarāsīmhi²⁹ pakkhipitvā vegena gantvā dvārakoṭṭhake
 ṭhatvā cintesi: „kin nu kho mayā lakkhavīhi²⁹ mitarāsīmhi³⁰
 25 khittā³¹ udāhu amitarāsīmhitī“. Ath' assa etad ahosi: „sace

¹ B'd likkh-. ² B'd omīṭ pana. ³ B'd omīṭ pi. ⁴ B'd add setthi. ⁵ B' adda
 dievā. ⁶ C' -māti, B' bandhāpessāmīti, B'd bandhāpissāmīti. ⁷ B' tam sālisī-
 saṃ samuṭṭhi, B'd ekaṃ sālisīsamuṭṭhiṃ. ⁸ B'd cūlāya. ⁹ B'd omīṭ ca. ¹⁰ B'd guru-
¹¹ B'd add sīlena. ¹² C' omīṭ me. ¹³ C's me. ¹⁴ C's ettake pi, B'd etthakenāpi.
¹⁵ B' -to, B'd -ti. ¹⁶ C' aññaṃ-, B'd para-. ¹⁷ B'd tassa. ¹⁸ B'd ārodheti.
¹⁹ B' donimāmakko, B'd donamamako. ²⁰ C's -sino, B' -pihirāsīvi. ²¹ B' lak-
 khaṇaṃ. ²² C' parassi, B' vassi. ²³ C's -pi, B'd lakkhaṇāni. ²⁴ B' gaṇhitvā,
 B'd vaḍhitvā. ²⁵ C' minavīhi, C' amitavīhi, B'd mitavīhi. ²⁶ B' etthako, B'd
 etthakā. ²⁷ C's -vīhi, B' lakkhaṇavīhi. ²⁸ C' rāsīmhi, C' rāsim. ²⁹ C's lak-
 khavīhi, B' lakkhe, B'd lakkha. ³⁰ C' rāsīmhi, C' mitavīhirāsīmhi, B'd mita-
 vīhi-. ³¹ B'd pakkhipitā.

me mitavīhiraśimhi khittā¹ akāraṇen² eva rañño santakaṃ vaḍ-
 ḍhitaṃ gahapatikānaṃ santakaṃ nāsitaṃ, ahañ ca Kurudham-
 maṃ³ rakkhāmi, tena me bhinnena⁴ bhavitabban⁵ ti so etam
 atthaṃ ācikkhitvā „iminā me kāraṇena Kurudhamme kukkuc-
 caṃ atthi, tena vo na sakkā datun⁶ ti āha. Atha naṃ dūtā 5
 „tumbhākaṃ theyyacittaṃ n'atthi, tena vinā adinnādānaṃ nāma
 paññāpetum⁷ na sakkā, ettake⁸ pi⁹ ca¹⁰ kukkuccāyantā¹¹ kiṃ
 tumhe paṇasantakaṃ¹² gaṇhathā¹³ ti vatvā tassāpi¹⁴ santike
 sīlaṃ gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhimsu¹⁵. „Evaṃ sante pi n'eva
 maṃ ārādheti¹⁶, dovāriko pana suṭṭhu rakkhati, tassa santike 10
 gaṇhathā¹⁷ ti vuttā ca pana tam pi¹⁸ upasaṃkamitvā yācimsu.
 So pi ekadivasam¹⁹ nagaradvāraṃ pidhānavelāya²⁰ tikkhattum
 saddam²¹ anussāvesi²². Ath' eko daliddo²³ manusso²⁴ attano
 kaniṭṭhabhaginiyā saddhim²⁵ dārupaṇṇatthāya araññaṃ gantvā
 nivattanto²⁶ tassa saddam²⁷ sutvā bhaginiṃ ādāya vegena sam- 15
 pāpuṇi. Atha naṃ dovāriko „tvam nagare rañño atthi-
 bhāvaṃ²⁸ na jānāsi, 'sakālass' eva²⁹ imassa nagarassa dvāraṃ
 pidhiyatīti³⁰ na jānāsi, attano mātugamaṃ gahetvā araññe
 ratikīlaṃ³¹ kilanto³² vicarasīti³³ āha. Ath' assa itarena³⁴
 „na me sāmi³⁵ bhariyā bhaginī me esā³⁶ ti vutte etad ahosi 20
 „akāraṇaṃ³⁷ vata me kataṃ bhaginiṃ bhariyā ti vadantena³⁸,
 ahañ ca Kurudhammaṃ³⁹ rakkhāmi, tena me bhinnena⁴⁰ bhavi-
 tabban⁴¹ ti so etam atthaṃ ārocetvā⁴² „iminā me⁴³ kāraṇena
 Kurudhamme⁴⁴ kukkuccaṃ atthi, tena vo na sakkā dātun⁴⁵ ti
 āha⁴⁶. Atha naṃ dūtā⁴⁷ „tumhehi tathāsaññāya⁴⁸ kathitaṃ, 25

¹ Bā pakkhipitā. ² Bā guru-. ³ Bā add sīlena. ⁴ Bā saññā-. ⁵ Bā etthake.
⁶ Bā omits pi. ⁷ Bā omits ca. ⁸ Bā kukkuccaṃ karonto, Bā k. karontā. ⁹
 Bā parassa-. ¹⁰ Bā gaṇhissathā. ¹¹ Bā tassa, Bā tassa pi. ¹² Bā likkh-
¹³ Bā ārocesti. ¹⁴ Bā omit pi. ¹⁵ Cā pidahana-. Bā sāyaṇha-. ¹⁶ Cā sadda-
 manussa-, Bā saddam²¹ sāvesi. ¹⁷ Cā daliddo corr. to -dda. Bā dalidda. ¹⁸ Bā
 puriso. ¹⁹ Cā Bā nivattento. ²⁰ Bā add kiṃ. ²¹ Bā sakalasseva, Cā Bā kā-
 lasseva. ²² Cā pithiyatīti, Bā pibiyati, Bā pidhiyatīti, Bā adds kiṃ. ²³ Bā
 kāmāratikīlaṃ. ²⁴ Bā kilanto. ²⁵ Bā divasaṃ carasi. Bā divasaṃ vicarasi. ²⁶
 Cā -ro. ²⁷ Bā sā. ²⁸ Cā -nā. ²⁹ Bā bhaginiyā ti kathentena. ³⁰ Bā adds
 sīlena. ³¹ Bā ācikkhitvā. ³² Bā omit me. ³³ Bā omits āha. ³⁴ Bā add etam.
³⁵ Cā kathā-.

ettha vo¹ sīlabhedo n'atthi, ettake² pi ca tumhe kukkucāyanta³
 Kurudhamme⁴ sampajānamusāvādaṃ nāma kiṃ karissathā⁵ "ti
 vatvā tassa pi⁶ santike sīlāni gahetvā suvaṇṇapaṭṭe likhiṃsu⁷.
 „Evaṃ sante pi n' eva maṃ ārādheti, vaṇṇadāsī pana suṭṭhu
 5 rakkhati, tassā santike gaṇhathā⁸ "ti vuttā ca pana taṃ pi⁹
 upasaṃkamitvā yāciṃsu. Sāpi purimanayen¹⁰ eva paṭikkhipi,
 kimkāraṇā: Sakko kira devānam indo „tassā¹¹ sīlaṃ vīmaṃ-
 sissāmīti¹² māṇavakavaṇṇena āgantvā „ahaṃ āgamiṣṣāmīti¹³ sa-
 hassaṃ datvā devalokam eva gantvā tīṇi saṃvaccharāṇi nā-
 10 gacchi¹⁴, sā attano sīlabhedabhayena tīṇi saṃvaccharāṇi añ-
 ñassa purisassa hatthato tambūlamattam pi na gaṇhi, sā anuk-
 kamena duggatā hutvā cintesi: „mayhaṃ sahassaṃ datvā gata-
 purisassa tīṇi saṃvaccharāṇi nāgacchantāssa¹⁵ duggat' amhi¹⁶
 jātā, jīvitapavattim¹⁷ ghaṭetum na sakkomi, ito dāni paṭṭhāya
 15 mayā vinicchayamahāmatānaṃ ārocetvā paribbayaṃ gahetum
 vaṭṭatīti¹⁸ sā vinicchayaṃ gantvā „sāmi, paribbayaṃ datvā
 gatapurisassa me tīṇi saṃvaccharāṇi, matabbhāvaṃ pi 'ssa¹⁹ na
 jānāmi, jīvitaṃ²⁰ ghaṭetum na sakkomi, kiṃ karomi sāmīti²¹ āha.
 „Tīṇi saṃvaccharāṇi²² anāgacchante kiṃ karissasi²³, ito paṭ-
 20 ṭhāya paribbayaṃ gaṇhā²⁴ "ti²⁵. Tassā laddhavinicchayāya
 vinicchayato nikkhamamānāya²⁶ eva eko puriso sahassabhaṇ-
 ḍikaṃ²⁷ upanāmesi, tassa gahaṇatthāya hatthānaṃ²⁸ pasāraṇa-
 kāle Sakko attānaṃ dassesi, sā disvā va „mayhaṃ saṃvac-
 charattayamatthake sahassadāyako puriso āgato²⁹, n' atthi me
 25 tava kahāpaṇehi attho³⁰ ti hatthaṃ sammīñjesi³¹, Sakko attano
 sarīraṇ ñeva³² abhinimminivā taruṇasuriyo viya jalanto ākāse
 atṭhāsi, sakalanagaraṃ sannipati³³, Sakko mahājanamajjhe

¹ B⁴ omitt ettha vo. ² B⁴ etthake. ³ B⁴ gurudhammena. B⁴ gurudhamme, C⁴ kurudhammo. ⁴ B⁴ omitt pi. ⁵ B⁴ likkh-. ⁶ B⁴ omitt pi. ⁷ B⁴ tassa, B⁴ kassā. ⁸ B⁴ add vatvā. ⁹ B⁴ na gacchi. ¹⁰ C⁴ na āg-, B⁴ āgacchantassa, B⁴ anāg. ¹¹ C⁴ duggatampi, B⁴ duggatā. ¹² B⁴ jīvitavattim. ¹³ B⁴ -bhāva-massa, B⁴ -bhāvamissa. ¹⁴ C⁴ ghā-, B⁴ ghaṭetum. ¹⁵ B⁴ adda nāma. ¹⁶ B⁴ -ti. ¹⁷ B⁴ gaṇhāhiti, B⁴ gaṇhatīti. ¹⁸ B⁴ nikkhamānāya. ¹⁹ B⁴ -bhaṇḍam. ²⁰ B⁴ hattham. ²¹ B⁴ adda tāta. ²² C⁴ sammījesi, B⁴ sammīñcesi, B⁴ samīñcesi. ²³ B⁴ ceva. ²⁴ B⁴ sannipātetvā.

„aham etissā vīmaṁsanavasena saṁvaccharattayamatthake sa-
hassam adāsim, sīlam rakkhantā nāma evarūpā hutvā rakkhathā“
'ti ovādam datvā tassā nivesanam¹ sattahi ratanehi pūretvā „ito
paṭṭhāya appamattā hohīti“ taṁ anusāsivā devalokam eva
agamāsi², iminā kāraṇena sā „aham gahitabhatim ujīrāpetvā 5
va aññena diyyamānāya bhatiyā hattham pasāresim³, iminā
kāraṇena mama⁴ sīlam na ārādheti⁵, tena vo dātuṁ na sakkā“
ti paṭikkhipi⁷. Atha nam dūtā „hatthapasāraṇamattena sī-
labhedo n' atthi, sīlam nāma etaṁ⁸ paramā⁹ pārisuddhi¹⁰ ho-
tīti“ vatvā tassāpi santike sīlam gahetvā suvaṇṇapatte likh- 10
imsu¹¹. Iti te imesaṁ¹² ekādasannaṁ janānaṁ rakkhaṇa-
sīlam¹³ suvaṇṇapatte likhitvā¹⁴ Dantapuram gantvā Kālīṅga-
rañño suvaṇṇapaṭṭam datvā taṁ pavattim ārocesum. Rājā
tasmim Kurudhamme¹⁴ vattamāno¹⁵ pañcasilāni pūresi. Tasmim
kāle¹⁶ sakala-Kālīṅgaratṭhe devo vassi, tīṇi bhayāni vūpasan- 15
tāni, ratṭham khemaṁ subhikkham ahosi. Bodhisatto¹⁷ yāva-
jīvam dānādīni puññāni katvā saparivāro¹⁸ saggapadaṁ¹⁹ pūresi.

Satthā imam desanam²⁰ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṁ sa-
modhānesi (Saccapariyosāne keci sotāpannā ahesum keci sakadāgāmino
keci anāgānino keci arahantā²¹ ti). Jātakasamodhāne²² pana 20

Gaṇikā Uppalavaṇṇā ca Puṇṇo dovāriko tadā (Dhp. p. 417.)

rajjugāho²³ ca Kaccāno²⁴ doṇamātā ca Kolito²⁵

Sāriputto tadā seṭṭhi Anuruddho ca sārathi

brāhmaṇo Kassapo therō uparājā Nandapaṇḍito

Maheśi Rāhulamātā Māyā devī janettiyā²⁶ 25

Kururājā Bodhisatto, evaṁ dhāretha jātakan ti.

Kurudhammajātakaṁ²⁷.

¹ Cks -ne. ² Bīd āg. ³ Bīd -remi. ⁴ Bīd maṁ. ⁵ Bī -si. ⁶ Bī sakko.
⁷ Bīd pari-. ⁸ Cks esa, Bī ekam. ⁹ Bīd -ma. ¹⁰ Ck pari-, Bīd visuddhi. ¹¹ Bīd
likkh-. ¹² Bī iti tesaṁ, Bīd iti tesaṁ dūtā imesaṁ. ¹³ Bī adds gahetvā. ¹⁴
Bīd guru-. ¹⁵ Bīd pava-. ¹⁶ Bī khaṇe. ¹⁷ Bī adds ca. ¹⁸ Bī saporiso. ¹⁹
Bī saggapūram, Bīd sakkapūram. ²⁰ Bīd dhammade-. ²¹ Cks -to. ²² Bī jāta-
kam, Bīd -kam samodhānesi. ²³ Ck rajjugā-. ²⁴ Bīd kaccāyano. ²⁵ Bī mog-
galāno doṇamāko, Bīd moggalāmāno donamāmako. ²⁶ Ck janettiyā. ²⁷ Bī adds
chaṭṭham, Bīd chaṭṭham.

7. Romakajātaka.

Vassāni paññāsā 'ti. Idam Satthā Veļuvane vibaranto¹ vadhāya parisakkanam ārabha kathesi. Paccuppannavatthum uttānam eva.

- 5 Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kā-
rente Bodhisatto pārāpato² hutvā bahūhi³ pārāvatehi⁴
parivuto araññe pabbataguḥāyaṃ⁵ vāsaṃ kappesi. Aññataro
pi kho tāpaso sīlasampanno tesaṃ pārāpatānaṃ⁶ vasaṇatṭhā-
nato avidūre ekaṃ paccantagāmaṃ upanissāya assamapadaṃ
10 māpetvā pabbataguḥāyaṃ⁷ vāsaṃ kappesi. Bodhisatto anta-
rantarā tassa santikaṃ āgantvā sotabbayuttakaṃ suṇāti. Tattha
tāpaso⁸ ciraṃ vasitvā pakkāmi. Ath' añño kūṭajaṭilo⁹ āgantvā
tattha vāsaṃ kappesi. Bodhisatto¹⁰ pārāpataparivuto¹¹ taṃ upa-
saṃkamitvā vanditvā paṭisanthāraṃ katvā assamapade vicari-
15 tvā girikandarasaṃīpe gocaraṃ gahetvā sāyaṃ attano vasa-
natṭhānaṃ gacchati. Kūṭatāpaso¹² tattha atirekapaṇṇāsavas-
sāni¹³ vasi. Ath' assa¹⁴ ekadivasaṃ paccantagāmaṃ vāsino¹⁵
pārāpatamaṃsaṃ¹⁶ abhisamkharitvā adamsu. So tattha rasa-
taṇhāya bajjhितvā „kiṃ maṃsaṃ nāma¹⁷ etan“ ti pucchitvā „pā-
20 rāpatamaṃsaṃ nāma“ ti sutvā cintesi: „mayhaṃ assamapadaṃ
bahū¹⁸ pārāpatā¹⁹ āgacchanti, te māretvā maṃsaṃ khādituṃ vaṭ-
ṭatīti“ so taṇḍulasappidadhijīrakamaricādīni²⁰ āharāpetvā²¹
ekamante ṭhapetvā muggaraṃ cīvarakaṇṇena²² paṭicchādetvā
pārāpatānaṃ²³ āgamaṇaṃ olokento paṇṇasāladvāre nisīdi.
25 Bodhisatto pārāpataparivuto²⁴ āgantvā tassa kūṭajaṭilassa²⁵ duṭ-
ṭhakiriyaṃ oloketvā „ayaṃ duṭṭhatāpaso aññena²⁶ kārena²⁷ ni-
sinno, kacci²⁸ nu kho amhākaṃ samānajātiyaṇaṃ²⁹ maṃsaṃ
khādi³⁰, parigaṇhissāmi na“ ti anuvāte ṭhatvā tassa sarīra-

¹ Bīd add bhagavato. ² Bīd pārāva-. ³ Bī bahu. ⁴ Ck -ya. ⁵ Ck Bī -ya. ⁶ Bīd tāpaso tattha. ⁷ Ck Bīd kuṭa-. ⁸ Bīd adda pi. ⁹ Bīd ku-. ¹⁰ Ck atireka-
paṇṇaṇi, Bī atiresavassāni. ¹¹ Bī atha. ¹² Bīd add manussā. ¹³ Ck -u. ¹⁴ Bī
Bī -khīraparicā-, Bīd khīramaricā-. ¹⁵ Ck ārapetvā. Bīd āharitvā. ¹⁶ Ck cīra-
kena, Bī cīvarakaṇṇe. ¹⁷ Bī aññena kārena, Bīd aññena kārena. ¹⁸ Bī kiñci,
Bīd kiñci. ¹⁹ Bī -jātiyaṇa. ²⁰ Bī khādīti, Bīd khādīti.

gandham ghāyitvā „ayaṃ amhe māretvā maṃsaṃ khāditukāmo,
uāssa¹ santikaṃ² gantuṃ vaṭṭatīti“ pārāpate³ ādāya paṭikka-
mitvā⁴ cari. Tāpaso taṃ anāgacchantāṃ disvā „madhura-
katham tehi saddhiṃ kathetvā vissāsena upagate māretvā
maṃsaṃ khādituṃ vaṭṭatīti“ cintetvā purimā dve gāthā avoca: 5

1. Vassāni paññāsa samādhikāni⁵
vasimha selassa guhāya romaka⁶,
asaṃkamānā abhinibbutattā⁷
hatthattam⁸ āyanti mam' aṇḍajā pure. 79.
2. Te dāni vakkaṅga⁹ kimattham¹⁰ ussukā¹¹ 10
vajanti¹² aññaṃ girikandaraṃ dijā,
nanū na maññanti mamaṃ yathā pure
cirappavutthā athavā na te ime ti. 80.

Tattha samādhikānīti¹³ samaadhikāni¹⁴, romakā¹⁵ 'ti dumāya up-
panna¹⁶, sudhotapavālena¹⁷ samānavanṇanettapādātāya¹⁸ Bodhisatta-pārāpataṃ¹⁹ 15
ālapati, asaṃkamānā ti evaṃ atirekapaññāsavassāni imissā pabbataguhāya
vasantesu amhesu ete aṇḍajā ekadivasam pi mayi āsaṃkaṃ akatvā abhinibbuta-
cittā²⁰ va²¹ hutvā pubbe mama hatthattam²² hatthappasāraṇaokāsaṃ²³ āga-
cchantīti attho, te dānīti te idāni, vakkaṅgā²⁴ 'ti Bodhisattāṃ ālapati, sabbe
pi pana pakkhino uppatanakāle gīvaṃ vaṃkaṃ katvā²⁵ uppatanato vakkaṅgā 20
ti vuccanti, kimattham²⁶ ti kimkāraṇā²⁷ sampassamānā, ussukā ti ukkaṇṭhi-
tarūpā hutvā, girikandaraṃ ti girito aññaṃ pabbatakandaraṃ, yathā pure
ti yathā pure²⁸ ete pakkhino maṃ garuṃ²⁹ katvā piyaṃ katvā maññanti tathā³⁰
idāni na³¹ maññanti, pubbe idha nivutthatāpaso³² añño ayaṃ³³ añño³⁴, evaṃ
año³⁵ ete maṃ³⁶ maññanti dīpeti, cirappavutthā³⁷ athavā na te ime 25
ti kin nu kho ime ciraṃ vippavasitvā dighassa addhuno accayena āgatattā maṃ

¹ B'd na tassa. ² B' -ke. ³ B'd pārāva-. ⁴ B'd paṭikka-. ⁵ B' samādhītāni, B'd samādhikāni. ⁶ B'd -kā. ⁷ B' -nippaticcittā, B'd -nibbuticittā. ⁸ C' hatthattam, C' B'd hattattam. ⁹ B' vaggaṅgā, B'd vakkaṅgā. ¹⁰ C' -ttha. ¹¹ B' ussukā, B'd ussukā. ¹² B'd ajanti. ¹³ B' samādhītānīti, B'd samādhikānīti. ¹⁴ B'd mama adhi. ¹⁵ B' ropakā. ¹⁶ C' rūmaya uppanna, C' rūmaya uppannā. ¹⁷ C' -lena, B' -leneva. ¹⁸ B' sahanavanṇe netta pādamakāya. ¹⁹ B'd -sattampārāvatam. ²⁰ C' abhinibbutacittā. ²¹ B' omits va. ²² C' hatthattam. ²³ B' pasāraṇokāsaṃ. ²⁴ abhinibbutacittā - - katvā wanting in B'd. ²⁵ B'd -ṇaṃ. ²⁶ B'd pubbe. ²⁷ B' guruṃ. ²⁸ C' yathā. ²⁹ B'd nanu. ³⁰ B' nivatta-, B'd -nivuttha-. ³¹ B' assamaṃ. ³² I'd añño añño ayaṃ, B'd add ti. ³³ B'd evaṃ añño. ³⁴ C' ma. ³⁵ B'd ciraṃ pavutthā.

so¹ yeva ayan ti na sañjānanti, udāhu ye amhesu abhinibbutattā² na te ime, aññe va āgantukapakkhīno, ime kena³ mañ na upasamkamanīti pucchati⁴

Tam sutvā Bodhisatto paṭikkamitvā t̥hito va tatiyaṃ gātham āha:

- 5 a. Jānāma taṃ, na mayam asma⁵ mūlhā,
 so yeva⁶ tvañ⁷, te mayam asma⁸ nāññe⁹,
 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ,
 ājīvika¹⁰ tena¹¹ taṃ uttasāma¹² 'ti. 81.

Tattha na mayam asma⁵ mūlhā ti mayaṃ mūlhā¹³ pamattā na homa,
 10 cittaṃ ca te asmiṃ jane paduṭṭhaṃ¹⁴ ti¹⁵ tvaṃ so va¹⁶ mayam pi te
 yeva, na taṃ¹⁷ sañjānāma, api¹⁸ kho pana¹⁹ tava cittaṃ asmiṃ jane paduṭṭhaṃ
 amhe māretuṃ uppannaṃ, ājivikā²⁰ 'ti ājivabettu pabbajita paduṭṭhatāpasa²¹,
 tena taṃ uttasāma²² 'ti tena²³ kāraṇena taṃ uttasāma bhāyāma na upasañ-
 kamāma.

- 15 Kūṭatāpaso²⁴ „nāto ahaṃ imehīti“ muggaraṃ khipitvā
 virajjhivā „gaccha tāva²⁵, tvaṃ viraddho 'mhīti“ āha. Atha naṃ
 Bodhisatto „mañ²⁶ tāva viraddho si, cattāro pana apāye na vi-
 rajjhasi²⁷, sace idha vasissasi²⁸ gāmaवासिना²⁹ 'coro ayan' ti
 ācikkhitvā taṃ gāhāpessāmi³⁰, siḥhaṃ palāyassū³¹ 'ti taṃ
 20 tajjetvā³² pakkāmi. Jaṭilo³³ tattha vasituṃ nāsakkhi³⁴.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā tāpaso³⁵ Devadatto ahosi, purimo sīlavantatāpaso Sāriputto,
 pārāpatajett̥hako³⁶ pana ahaṃ evā³⁷ 'ti. Romakajātakaṃ³⁸.

¹ Ck anāgatattā - -, Bđ āgatatāpaso. ² Bđ -tacittā. ³ Bđ tena. ⁴ Bđ pucchi.
⁵ Bđ sampa. ⁶ Bđ sveva in the place of so yeva. ⁷ Bđ tvaṃ. ⁸ Ck Bđ assa,
 Bđ assu. ⁹ na aññe. ¹⁰ Bđ ājivakā. ¹¹ Ck ttena. ¹² Bđ omīti mayaṃ
 mūlhā. ¹³ Ck -aṃ. ¹⁴ Ck omīti ti. ¹⁵ Bđ so yeva. ¹⁶ Bđ taṃ na. ¹⁷ Bđ
 add ca. ¹⁸ Bđ adda te. Bđ ta. ¹⁹ Bđ ājiva-. ²⁰ Bđ -passa, Bđ -saṃ. ²¹ Bđ
 yena. ²² Bđ ku-. ²³ Bđ to, Bđ bho. ²⁴ Ck man. ²⁵ Bđ viraddho si. ²⁶ Ck
 sasi, Ck vasi corr. to vasi, Bđ vassissasi. ²⁷ Ck -sinaṃ, Bđ -sina. ²⁸ Ck Bđ
 -mīti. ²⁹ Ck Bđ tajjetvā, Bđ vajjetvā. ³⁰ Bđ kūṭaja-. ³¹ Bđ na-, Bđ add
 aññattha agamāsi. ³² Bđ kūṭatā-. ³³ Bđ -vataseṭhako, Bđ -vatajett̥hako. ³⁴
 Ck pārāpatajā-, Bđ romajā-, adding sattamaṃ.

8. Mahisajātaka.

Kimattham abhisandhāyā 'ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ lolamakkaṭaṃ ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kir' ekasmiṃ kule eko posāvanīyalolamakkaṭo¹ hatthisālaṃ gantvā ekassa silavahatthissa² piṭṭhe nisīditvā uccārapassāvaṃ karoti piṭṭhiyaṃ cam- 5 kamati. Hatthi³ attano silavantatāya khantisampadāya na kiñci karoti. Ath' ekadivasaṃ tassa hatthissa ṭhāne añño duṭṭhahatthipoto aṭṭhāsi. Makkato „so yeva ayan“ ti saññāya duṭṭhahatthissa piṭṭhiṃ⁴ abhirūhi⁵. Atha naṃ⁶ so soṇḍāya gahetvā bhūmiyaṃ ṭhapetvā pādena akkamitvā saṃcunnesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pākāṭā 10 jātā. Ath' ekadivasaṃ bhikkhū⁷ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: „āvuso lolamakkaṭo kira silavahatthisaṇṇāya“ duṭṭhahatthipitṭhiṃ abhirūhi⁸, atha naṃ so jīvitaṃ khamayaṃ pāpesi⁹. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti pucchitvā „imāya nāma“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' ev' esa¹⁰ lola- 15 makkato evaṃsilo¹¹, porāṇato paṭṭhāya evaṃsilo¹² yevā“ 'ti vatvā atitāṃ āhari:

.Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto Himavantapadese mahisayoniyaṃ¹³ nibbattitvā vayappatto thāmasampanno mahāsārīro pabbatapādapabbhāra- 20 giriduggavanaghaṭesu¹⁴ caranto¹⁵ ekaṃ phāsukaṃ rukkhamaḷaṃ disvā gocaraṃ gahetvā divā tasmīṃ rukkhamaḷe aṭṭhāsi. Ath' eko lolamakkaṭo rukkhā¹⁶ otaritvā tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā¹⁷ uccārapassāvaṃ katvā siṅge¹⁸ gaṇhitvā olambanto naṅguṭṭhe gahetvā dolāyanto¹⁹ kīḷi. Bodhisatto khantimettānuddayasam- 25 padāya²⁰ taṃ tassa anācāraṃ na manas' ākāsi²¹ Makkato punappuna²² tath' eva karoti²³. Ath' ekadivasaṃ tasmīṃ rukkhe adhivatthā²⁴ devatā rukkhakkhandhe ṭhatvā naṃ²⁵ „mahi-

¹ B'd -piyamakkaṭo. ² B' silavantassa, B'd silavantassa hatthissa. ³ so all four MSS. ⁴ B'd -iyaṃ. ⁵ C's -rūhi, B' -rūyhati, B'd -jūhati. ⁶ B'd add vegena. ⁷ C's omīti bhikkhu. ⁸ B' silavantahatthissa, B'd silavantahatthi. ⁹ B'd -rūḷho. ¹⁰ C' idānavaso, B' idāni puppe, B'd idāneva pubbe pi. ¹¹ B' evaṃlolo, B'd evaṃ pi lolo. ¹² B' ekaṃ pi lolo, B'd evaṃ pi lolo. ¹³ B'd mahīsa. ¹⁴ B' -pāde - -dugge- ¹⁵ B'd vica-. ¹⁶ B' rukkhato. ¹⁷ B'd -rūhi. ¹⁸ B'd siṅgeṣu. ¹⁹ B'd add va. ²⁰ B' -yaṃ. ²¹ B'd manasā akāsi. ²² B'd -unnarā. ²³ B' kari. ²⁴ B'd -vattā. ²⁵ C's B' na, C's omīti naṃ.

sarāja¹, kasmā imassa duṭṭhamakkaṭṭassa avamānaṃ sahasi, nisedhehi nan² ti vatvā etam atthaṃ pakāsentī³ purimā dve gāthā avoca:

1. Kam attham⁴ abhisandhāya lahucittassa dūbhino⁵

5 sabbakāmaduhassēva⁶ imaṃ⁷ dukkhaṃ titikkhasi. 82.

2. Sīgena nihanāḥ⁸ etaṃ⁹ padasā ca adhiṭṭhaha⁹,

bhiyyo bālā pakujjheyyuṃ no c' assa¹⁰ paṭisedhako ti. 83.

Tattha kam attham abhisandhāya 'ti kin nu kho kāraṇaṃ paṭicca kim sampassamāno¹¹, dūbhino¹² ti¹³ mittadūbhissa¹⁴, sabbakāmaduhassēva¹⁵ 'ti sabbakāmadadassa sāmikassa viya, titikkhasitī adhiṭṭhesi¹⁶, padasā ca adhiṭṭhaha¹⁷ 'ti pādena ca¹⁸ naṃ tiṇṇakhuraggena¹⁹ yathā etth' eva marati evaṃ akkamatha²⁰, bhiyyo bālā ti sace hi paṭisedhako na bhavēyya bālā aññāpasattā punappuna²¹ kujjheyyuṃ²² ghaṭṭeyyuṃ²³ viheṭṭheyyuṃ evā²⁴ 'ti dīpeti.

15 Tam sutvā Bodhisatto „rukkhadevate, sac' āhaṃ iminā jātigottabalādīhi²⁵ avikkosamāno²⁶ imassa dosaṃ na sahiṣṣāmi kathaṃ me manoratho nipphattiṃ gamissati, ayaṃ pana maṃ viya aññaṃ pi²⁷ maññaṃāno evaṃ anācāraṃ karissati, tato yesaṃ caṇḍamahisānaṃ esa evaṃ karissati te yeva etaṃ vadhissanti, sā etassa²⁸ aññehi māraṇā²⁹ mayhaṃ dukkhato ca pāṇātipātato ca pamutti³⁰ bhavissatīti³¹ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

a. Mam evāyaṃ maññaṃāno aññaṃ p' eva³¹ karissati,

te taṃ³² tattha vadhissanti, sā me mutti bhavissatīti. 84.

25 Katipāhaccayena pana Bodhisatto aññattha gato, añño caṇḍamahiso taṃ ṭhānaṃ³³ āgantvā atṭhāsi. Duṭṭhamakkaṭṭo „so

¹ B^d mahīsasarājaṃ. ² C^s tan. ³ all four MSS. -ti. ⁴ B^d kimattam. ⁵ B^d dubbhi-. ⁶ B^d -ruhasseva. ⁷ B^d idaṃ. ⁸ C^s nihatāhetam, B^d nipatācetam, B^d nihatācetam. ⁹ C^s B^d -ṭṭhahi. ¹⁰ C^s vassa. ¹¹ B^d omīti sam. ¹² C^s du-, B^d dubbhi-. ¹³ C^s omīti ti. ¹⁴ C^s -du-, B^d -dubbhassa, B^d -dubbhissa. ¹⁵ B^d -ruha-. ¹⁶ B^d -seti. ¹⁷ B^d -hi. ¹⁸ B^d pāteneva, B^d pādenava. ¹⁹ B^d tikkhakhurakkhena. ²⁰ C^s akkama, C^s akkamama. ²¹ B^d -unnaṃ, B^d -unam. ²² B^d paku-. ²³ B^d ghaṭṭe-. ²⁴ C^s -yyuṃ yevā, B^d -yyuṃ mevā. ²⁵ C^s -dī, B^d -dīhi, B^d -gottādīhi. ²⁶ so C^s; B^d adhiko-, B^d aviko-, C^s avikkosayamāno. ²⁷ C^s omīti aññaṃ pi. ²⁸ B^d omīti sā e. ²⁹ C^s -pa, B^d maraṇam. ³⁰ B^d vimutti³¹ B^d vipamutti. ³¹ B^d aññaṃeva. ³² B^d naṃ, B^d na. ³³ B^d tattha in the place of t. ṭh.

yeva ayan¹ ti saññāya tassa piṭṭhiṃ abhirūhitvā tatth' eva anācāraṃ cari. Atha naṃ so vidhūnanto bhūmiyaṃ pātetvā siṅgena hadaye² vijjhitvā pādehi madditvā saṃcunñesi.

Satthā imaṃ desanaṃ³ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā duṭṭhamahiso ayaṃ duṭṭhahatthi⁴ ahosi, duṭṭho⁵ 5 duṭṭhamakkaṭo va⁶, sīlavamahisarājā⁷ pana aham evā⁸ 'ti. Mahi-sajātakaṃ⁹.

9. Satapattajātaka.

Yathā māṇavako panthe ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Paṇḍuka-Lohitake ārabba kathesi. Chabbaggiyānaṃ hi 10 dve janā Mettiya-Bhummajakā¹ Rājagahaṃ upanissāya viharimsu, dve Assaji-Punabbasukā Kiṭāgirim² upanissāya viharimsu, Paṇḍuka-Lohitakā ime pana dve Sāvatthiṃ upanissāya Jetavane viharimsu, te dhammena nihitaṃ adhikaraṇaṃ ukkoṭenti, ye pi tesam sandiṭṭhasambhattā honti tesam upatthambho hutvā „na āvuso tumhe etehi jātiyā vā gottena 15 vā sīlena vā nihīnatarā, sace tumhe attano gāhaṃ vissajjetha suṭṭhutamam vo ete adhibhavissanti³“ ādīni vatvā gāhaṃ vissajjetum⁴ na denti, tena⁵ bhaṇḍanāni c' eva⁶ kalahaviggahavivādā⁷ ca vattanti⁸. Bhikkhū etam atthaṃ Bhagavato ārocesum. Bhagavā⁹ etasmim nidaṇe¹⁰ etasmim pakaraṇe bhikkhū sannipādetvā¹¹ Paṇḍuka-Lohitake 20 pakkosāpetvā „saccaṃ kira tumhe bhikkhave attanāpi¹² adhikaraṇaṃ ukkoṭetha, aññesaṃ¹³ gāhaṃ vissajjetum¹⁴ na dethā¹⁵ 'ti pucchitvā „saccaṃ bhante“ ti vutte „evam sante¹⁶ hi¹⁷ bhikkhave tumhākaṃ kiriyā satapattamānavassa kiriyā viya hotīti¹⁸“ vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadatte rajjaṃ kārente 25 Bodhisatto aññatarasmim Kāsīgāme¹⁹ ekasmim kule nibbattitvā vayappatto kasivaññādīhi²⁰ jīvikam²¹ akappetvā pañ-

¹ B⁴ -yam. ² B⁴ dhammade-. ³ so all four MSS. ⁴ B⁴ omit duṭṭho. ⁵ B⁴ etarahl ayaṃ makkaṭo, B⁴ e. a. duṭṭha yeva in the place of va ⁶ B⁴ sīlācara-, B⁴ sīlavā-. ⁷ B⁴ adda aṭhamam. ⁸ B⁴ -bhūma-. ⁹ B⁴ kītvā-. ¹⁰ B⁴ viśa-. ¹¹ C⁴ te. ¹² B⁴ omits ceva. ¹³ C⁴ B⁴ omit ca, B⁴ kalahavivādāñca ¹⁴ B⁴ pava-. ¹⁵ B⁴ aṭha kho bha-. ¹⁶ B⁴ omit e n. ¹⁷ B⁴ -pātāpetvā. ¹⁸ B⁴ attano. ¹⁹ B⁴ add pi. ²⁰ C⁴ viśajjētum, B⁴ viśajjetum. ²¹ B⁴ omits sante, B⁴ bhante. ²² B⁴ pi, B⁴ omits hi. ²³ B⁴ kāsīgāmake. ²⁴ C⁴ kasavani-, C⁴ kasivani-, B⁴ kasivavāññā-, B⁴ kasivāññā-. ²⁵ B⁴ -tam.

casatamatte¹ core gahetvā tesam² jetṭhako hutvā panthadū-
 bhanasandhicchedādīni³ karonto jīvikam⁴ kappesi. Tadā Bā-
 rānasiyam⁵ eko kuṭumbiko⁶ ekassa jānapadassa⁷ sahasam ka-
 hāpaṇe⁸ datvā puna agahetvā va kālam akāsi. Ath' assa
 5 bhariyā aparabhāge gilānā maraṇamaññake⁹ nipannā puttam
 āmantetvā „tāta¹⁰ pitā¹¹ te ekassa sahasam datvā anāharā-
 petvā¹² va mato, sace aham pi marissāmi na so tuyham das-
 sati, gaccha nam mama¹³ jīvantiy' eva¹⁴ āharāpetvā gaṇhā¹⁵“
 'ti āha. So „sādhū“ ti tattha gantvā kahāpaṇe labhi. Ath'
 10 assa mātā kālakiriyaṃ katvā puttasiṇehena tassa āgamana-
 magge opapātī¹⁶ sigālī¹⁷ hutvā nibbatti. Tadā so corajetṭhako
 maggapaṭipanne vilumpamāno sapaṇiso tasmim magge atṭhāsi.
 Atha sā sigālī putte aṭavimukham¹⁸ patte¹⁹ „tāta mā aṭavim abhi-
 rūhi, corā ettha ṭhitā, te taṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhissantīti“
 15 punappuna²⁰ maggaṃ occhindamānā²¹ nivāreti. So taṃ kāraṇam
 ajānanto „ayaṃ kālakaṇṇisigālī mayham maggaṃ occhindatīti“²²
 leddudaṇḍam²³ gahetvā mātaraṃ palāpetvā aṭavim paṭipajji. Ath'
 eko satapattasakuṇo „imassa purisassa hatthe kahāpaṇasahas-
 sam atthi²⁴“, imam²⁵ māretvā taṃ²⁶ kahāpaṇam gaṇhathā²⁷“ 'ti
 20 viravanto corābhimukho pakkhandi. Māṇavo tena katakāraṇam
 ajānanto „ayaṃ maṅgalasakuṇo, idāni me sotthi bhavissatīti“ cin-
 tetvā „vassa sāmi vassa sāmīti“ aṇjalim²⁸ paggaṇhi. Bodhissatto
 sabbarūtaññū²⁹ tesam dvinnam kiriyaṃ disvā cintesi: „imāya
 sigāliya etassa mātara bhavitabbaṃ, tena sā 'imam māretvā
 25 kahāpaṇe gaṇhantīti“³⁰ bhayena vāreti, iminā pana satapattena
 paccāmittena bhavitabbaṃ, tena so³¹ 'imam māretvā kahāpaṇe
 gaṇhathā³² 'ti³³ ārocesi, ayaṃ pana etam attham ajānanto³⁴

¹ Ok -tta, C^o -ttam. ² C^o -dūhana-, B^o paṇṭhaduhana, B^o paṇṭidūhanasandhic-
 chedāni. ³ B^o -tarh. ⁴ C^o -ṭi-. ⁵ C^o B^o ja-. ⁶ B^o omī ka-. ⁷ B^o -ce. ⁸
 C^o tāta. ⁹ C^o omī pitā. ¹⁰ B^o -hā-. ¹¹ B^o mayi. ¹² B^o jīvantiyā. ¹³
 B^o -hāhi. ¹⁴ B^o -tika, B^o -tikā. ¹⁵ B^o siṅgālī. ¹⁶ B^o -khe. ¹⁷ B^o sam-
 patte. ¹⁸ B^o -nnam. ¹⁹ B^o occhijjamānā. ²⁰ B^o occhijjatīti. ²¹ B^o leḍḍu-.
²² B^o itthi. ²³ C^o omī atthi imam. ²⁴ B^o omī taṃ. ²⁵ B^o -hāthā. ²⁶ C^o
 -līm. ²⁷ B^o -rūdaññū. ²⁸ B^o -hissantīti. ²⁹ C^o omī so. ³⁰ B^o add amhā-
 kaṇ. ³¹ C^o add etam attham.

atthakāmaṃ mātaṃ tajjetvā palāpesi, anatthakāmassa sata-
 pattassa 'atthakāmo me'¹ ti saññāya añjalim² pagganhāti, aho
 vatāyaṃ bālo³ ti. Bodhisattānaṃ hi evaṃ mahāpurisānaṃ pi
 sataṃ parasantakagahaṇaṃ visamapattisandhigahaṇavasena⁴ hoti,
 nakkhattadosenā⁵ 'ti pi vadanti. Māṇavo āgantvā corānaṃ an- 5
 taraṃ pāpuṇi. Bodhisatto taṃ gāhāpetvā „katthavāsiko sīti“
 pucchi. „Bārāṇasīvāsiko⁶ mhīti“. „Kahaṃ agamāsīti“. Ekas-
 miṃ gāmake sahaṃsaṃ laddhabbaṃ⁷ atthi, tattha agamāsini⁸
 ti. „Laddhaṃ pana te“ ti. „Āma laddhaṃ“ ti. „Kena tvaṃ⁹
 pesito sīti“. „Sāmi, pitā me mato, mātāpi me gilānā, sā 10
 'mayi matāya esa na labhissatīti' maññamānā pesesīti“. „Idāni
 tava mātu pavattim jānāsīti“. „Nā jānāmi sāmīti“. „Mātā
 te taya nikkhante¹⁰ kalam katvā puttasiṇheṇa sigālī hutvā
 tava maraṇabhayaabhītā maggan te¹¹ occhinditvā¹² vāreti, tvaṃ
 tajjetvā palāpesi, satapattasakuno pana te paccāmitto, so 15
 'imaṃ māretvā kahāpaṇe gaṇhathā' 'ti amhākaṃ ācikkhi, tvaṃ
 attano bālātāya atthakāmaṃ mātaṃ 'anatthakāmo'¹³ me' ti
 maññasi anatthakāmaṃ satapattam 'atthakāmo'¹⁴ me' ti, tassa
 tumhākaṃ¹⁵ kataguno nāma n'atthi mātā pana te mahāgūṇā¹⁶,
 kahāpaṇe gaṇetvā gacchā¹⁷ ti vissajjesi¹⁸. 20

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁹ āharitvā²⁰ ima gāthā avoca:

1. Yathā māṇavako panthe²¹ sigālīm vanagocarim
 atthakāmaṃ pavadantiṃ²² anatthakāma²³ ti maññati
 anatthakāmaṃ satapattam atthakāmo ti maññati 85.
2. Evaṃ evaṃ²⁴ idh²⁵ ekacco puggalo hoti tādiso,
 hitehi²⁶ vacanaṃ vutto patigaṇhāti vāmato. 86.

25

¹ O¹ B¹ omīti me. ² O² -līm. ³ B³ -ṇādivasena. ⁴ O⁴ -sivā-. ⁵ O⁵ sahaṃsa
 laddha, B⁵ sahaṃsaṃ laddhappaṃ, B⁵ sahaṃsaṃ laddhappaṃ corr. to s. laddhaṃ?
⁶ B⁶ omīti tvaṃ. ⁷ B⁷ nikkhamante. ⁸ B⁸ maggantare maggaṃ. ⁹ B⁹ add
 taṃ. ¹⁰ O¹⁰ -kā, C¹⁰ -mā. ¹¹ O¹¹ -kā. ¹² O¹² taya amhākaṃ. ¹³ C¹³ mātā,
 C¹³ matāya; B¹³ add te sandhāya sahaṃsa. ¹⁴ B¹⁴ gacchāhi. ¹⁵ B¹⁵ viṣa-. ¹⁶
 B¹⁶ dhamma-. ¹⁷ B¹⁷ add abhisaṃbuddho hutvā. ¹⁸ B¹⁸ paṇṇe, B¹⁸ pante.
¹⁹ O¹⁹ -danti, B¹⁹ -denti. ²⁰ B²⁰ -man, B²⁰ -mo. ²¹ O²¹ eva. ²² O²² tehi.

3. Ye ca kho naṃ pasamsanti bhayā ukkaṃsayanti ca¹
taṃ hi so maññate² mittāṃ satapattāṃ va māṇavo ti. 87.

Tattha hitehīti³ tehi⁴ vadḍhiṃ⁵ icchamānehi⁶, vacanaṃ vutto⁷
ti⁸ hitasukkhāvahaṃ⁹ ovādānusāsanaṃ¹⁰ vutto¹⁰, patigaṇhāti¹¹ vāmato
5 ti ovādaṃ aṇaṇhanto¹² ayaṃ me na atthāvaho¹³ hoti¹⁴ anattāvaho me
ayan ti gaṇhanto vāmato patigaṇhāti nāma, ye ca kho naṃ¹⁵ ti¹⁶ ye ca
kho taṃ¹⁷ attano gāhaṃ gaheva¹⁸ ṭhītapuggalaṃ¹⁸ adhikaraṇaṃ gaheva¹⁸ ṭhīta-
puggalaṃ adhikaraṇaṃ gaheva¹⁹ ṭhitehi nāma tumhādisehi bhavitabban ti gaṇ-
hanti²⁰, bhayā ukkaṃsayanti cā²¹ ti imassa gāhassa viṣaṭṭhapaccayā tum-
10 hākaṃ idaṃ c' idaṃ ca bhayaṃ uppajjissati mā viṣajjayittha na te²² bāhusacca-
kulaparivārādīhi tumhe saṃpāpūnantīti evaṃ viṣajjanapaccayā²³ bhayaṃ das-
setvā ukkhipanti, taṃ hi so maññate mittāṃ²⁴ ti ye evarūpā honti tesu
yaṃ kaṇe so ekaṃśo bālapuggalo attano bālatāya mittāṃ maññeti²⁵ ayaṃ me
atthakāmo mitto ti maññati, satapattāṃ va māṇavo ti yathā anattakāmaṃ
15 ñeva satapattāṃ so²⁶ māṇavo attano bālatāya atthakāmo me ti maññati²⁷ paṇ-
ḍito pana evarūpaṃ²⁸ anuppiyabhāṇi²⁹ mitto ti agaheva dūrato va taṃ³⁰ vi-
vajjeti³¹, tena vuttaṃ:

Aññadatthuharo mitto yo ca mitto vaciparo
anuppiyaṃ ca yo āha³² apāyesu ca yo sakhā
Ete amitte cattāro iti viññāya paṇḍito
20 ārakā parivajjeyya maggaṃ paṭibhayaṃ yathā ti.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ vitthāretvā³³ jātakam samodhānesi:
„Tadā corajettḥako³⁴ aham eva ahoṣiṃ“ ti³⁵. Satapattajātakaṃ³⁶.

10. Puṭadūsakajātaka.

25 Addhā hi nūna migarājā ti. Idaṃ Satthā Jetavane vi-
haranto ekaṃ³⁷ puṭadūsakaṃ ārabba kathesi. Sāvattthiyaṃ kir'
eko amacco Buddha-pamukhaṃ saṃghaṃ³⁸ nimantevā uyyāne nisi-

1 Bīd vā. 2 Cks -ti. 3 Ck hite, Bē tehi. 4 Bīd vadḍhi. 5 Cks -nohi. 6 Cks
vuttaṃ. 7 Cks hoti. 8 Ck hitasukkhāvaha. 9 Bīd -ni. 10 Ck adds hitaṃ. 11
Cks na me ti gaṇhāti. 12 Bī adds pi, Bē va. 13 Bī attāvaho, Bē atthakāmo.
14 Cks ti. 15 Cks taṃ. 16 Cks omit ti. 17 Cks omit ye ca kho taṃ. 18 Bīd
ṭhītaṃ-. 19 Bīd omit ṭhītapuggalaṃ a. g. 20 Bī vadanti, Bē ca vaṇṇenti.
21 Bīd vā. 22 Bīd etc. 23 Bīd viṣaccana-. 24 Cks cittaṃ. 25 Bīd maññanti.
26 Bīd omit so. 27 Bīd maññittha. 28 Bī -pe, Bē -po. 29 Bī anuppiyabhāṇi,
Bē anu - - pi. 30 Bīd naṃ. 31 Bī viṣajjeti, Bē vivajjesi. 32 Bī ahu, Bē ahu.
33 Bīd āharitvā. 34 Bīd add pana. 35 Bīd evā ti. 36 Bīd add navamaṃ. 37
Bīd kumāraṃ. 38 Bīd bhikkhusa-.

dāpetvā dānam dadamāno antarābhatte¹ „uyyāne vicaritukāmā² vicarantū³“ ‘ti āha. Bhikkhū uyyānacārikaṃ⁴ carimsu. Tasmim̐ khañe uyyānapālo pattasampannaṃ rukkhāṃ abhirūhitvā mahantamahantāni pattāni⁵ gahetvā „ayaṃ pupphānaṃ bhavissati ayaṃ phalānaṃ“ ti puṭe katvā rukkhamaṇḍale pāteti⁶, tassa putto dārako patitapatitaṃ⁷ 5
puṭaṃ viddhaṃseti. Bhikkhū tam⁸ atthaṃ Satthu⁹ ārocesum. Satthā „na bhikkhave idān¹⁰ eva pubbe p’esa puṭadūsako yevā“ ‘ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ ekasmiṃ kule¹¹ nibbattitvā vayappatto 10
agāramajjhe vasamāno¹² ekadivasaṃ kenacid eva karaṇīyena uyyānaṃ agamāsi. Tattha bahuvānarā¹³ vasanti. Uyyānapālo iminā va nayena¹⁴ puṭe pāteti¹⁵, jeṭṭhakavānaro pātitaṃ pātite¹⁶ viddhaṃseti. Bodhisatto taṃ āmantetvā „uyyānapālena pātitaṃ pātitaṃ¹⁷ puṭaṃ viddhaṃsetvā¹⁸ manāpataraṃ kātukāmo 15
maññetīti¹⁹“ vatvā paṭhamam²⁰ gātham āha:

1. Addhā hi nūna migarājā puṭakamassa kovido,
tathā hi puṭaṃ dūseti²¹, aññaṃ nūna karissatīti. 88.

Tattha migarājā ti makkaṭṭaṃ vaṇṇento vadati, puṭakamassā ‘ti mālāpuṭakaraṇassa, kovido ti cheko, ayaṃ paṇ²² ettha saṃkhepattho: ayaṃ 20
migarājā ekasinsena puṭakamassa kovido maññe, tathā hi pātitaṃ pātitaṃ²³ puṭaṃ dūseti, aññaṃ nūna tato manāpataraṃ²⁴ karissatīti.

Tam̐ sutvā makkaṭṭo dutiyaṃ gātham āha:

2. Na me pitā vā mātā vā²⁵ puṭakamassa kovido,
kataṃ kataṃ kho dūsema, evaṃdhammam idaṃ kulan 25
ti. 89.

¹ Ck antarabhante, Bī dānibhante. ² Bīd omīti vi. ³ Bī -ne-. ⁴ Bī paṇṇāni. ⁵ Bīd -si. ⁶ Ck patitapātinaṃ, Bī patitaṃ patta, Bīd patitaṃ patitaṃ. ⁷ Bīd etam. ⁸ Bīd bhagavato. ⁹ Bīd brahmaṇṣakule. ¹⁰ Bīd agāraṃ ajjhāvasamāno. ¹¹ Bī bahū bāṇarā, Bīd bahubā-. ¹² Bīd niyāmena. ¹³ Bīd pattaṃ puṭe sampātesī. ¹⁴ Ck patitapatite, Bī patite, Bīd pātitaṃ pātitaṃ. ¹⁵ Bīd omīti pātita. ¹⁶ Bī adda aññaṃ aññaṃ, Bīd aññaṃ. ¹⁷ Ck Bī maññatīti. ¹⁸ Bī imam̐. ¹⁹ Bī dūseti. ²⁰ Bī omīti pātita. ²¹ Bīd add puṭaṃ. ²² Bīd mātā vā pitā vā.

Taṃ sutvā Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

a. Yesaṃ vo¹ ediso dhammo adhammo pana kīdiso,

mā vo dhammaṃ adhammaṃ vā addasāma kudācānaṃ ti 90.
vatvā² ca pana vānaraṃ³ garahitvā pakkāmi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā vānaro⁵ puṭadūsakadārako ahosi, paṇḍitapuriso pana aham evā⁶” ti. Puṭadūsakajātakaṃ⁷. Araññavaggo tatiyo⁷.

4. ABBHANTARAVAGGA.

1. Abbhantarajātaḥa.

- 10 Abbhantaraṃ nāma duma ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Sāriputtattherassa Bimbādevītheriyā ambarasadānaṃ ārabha kathesi. Sammāsambuddhasmiṃ⁸ hi⁹ pavattavaradhamma-cakke¹⁰ Vesāliyaṃ kūṭāgārasālāyaṃ viharante¹¹ mahāpajāpati¹² Gotamī pañcasākiyaśatāni¹³ ādāya gantvā pabbajjaṃ yācitvā pabbajjaṃ c¹⁴
15 eva upasampadaṃ ca labhi. Aparabhāge tā pañcasatā bhikkhuniyo Nandakovādaṃ sutvā arahattaṃ pāpuṇṇsu. Satthari pana Sāvattiyaṃ¹⁴ upanissāya viharante Rāhulamātā devī¹⁵ „sāmiko me pabbajitvā sabbaññūtaṃ patto¹⁶, putto pi pabbajitvā tassa¹⁷ eva¹⁸ santike vasati¹⁹, ahaṃ agāramajjhe kiṃ karissāmi, aham pi pabbajitvā Sāvattiyaṃ¹⁴
20 gantvā Sammāsambuddhaṃ ca puttaṃ ca nibaddhaṃ passamānā viharissāmi”ti²⁰ cintetvā bhikkhuniupassayaṃ gantvā pabbajitvā ācariyupajjhāyehi¹⁹ saddhiṃ Sāvattiyaṃ¹⁴ gantvā Satthāraṇaṃ ca piyaputtaṃ ca passamānā ekasmiṃ bhikkhuniupassaye vasaṃ kappesi. Rāhulāsāmanero gantvā²⁰ mātaraṃ passati. Ath²¹ ekadivasaṃ theriyā udara-

¹ B¹ yesaṃ ca, B² yesaṃ ce. ² B¹ evaṃ vatvā. ³ B¹ bānaraganānaṃ, B² bā-
-naṃ. ⁴ B¹ dhamma-⁵ B¹ bā-. ⁶ B¹ add dasamaṃ. ⁷ B¹ add tassa-
-dānaṃ, puṭadūsakabyagghaṃ ca kaccāhapa lolajātakaṃ ruḍḍhaṃ gurudhammaṃ
ca romaḥaṃ mahisā va ca satapattaṃ puṭadūsakaṃ Araññavaggo ti vuccati. ⁸
B¹ -ddho. ⁹ B¹ pi ¹⁰ O¹ -cakko corr. to -cakke, B¹ pavattita -- cakko. ¹¹ B¹
-to. ¹² O¹ B¹ -ti. ¹³ B¹ -kiyaśatāni, O¹ -kiyaśatāni, O¹ -kiyaśatāni. ¹⁴ so
all four MSS. ¹⁵ B¹ bimbāde-. ¹⁶ B¹ pāpuṇṇi. ¹⁷ B¹ tassa. ¹⁸ B¹ vasi.
¹⁹ B¹ -yāhi. ²⁰ B¹ āgantvā.

vāto kuppi, putte¹ datṭhum āgate tassa dassanattāhāya nikkhamitum
 nāsakkhi, aññā va² āgantvā aphāsukabhāvaṃ kathayimsu. So mātu
 santikaṃ gantvā „kiṃ vo³ laddhum vaṭṭatīti“ pucchi. „Tāta agāra-
 majjhe⁴ me sakkharāyojite⁵ ambarase pīte⁶ udaravāto vūpasammati⁷,
 idāni pana⁸ piṇḍāya caritvā jīvikaṃ⁹ kappema, kuto naṃ¹⁰ labhis- 5
 sāmā“ ti. Sāmaṇero „labhanto āharissāmīti“ vatvā nikkhami. Tassa
 paṇāyasmato upajjhāyo dhammasenāpati ācariyo Mahāmoggallāno cul-
 lapitā¹¹ Ānandatthero¹² pitā Sammāsambuddho ti mahāsampatti. Evaṃ
 sante pi aññassa santikaṃ agantvā¹³ upajjhāyassa santikaṃ gantvā
 vanditvā dummukhākāro hutvā atṭhāsi. Atha naṃ thero „kin nu kho 10
 Rāhula dummukho¹⁴ viyāsīti“ āha. „Mātu me bhante theriyā udara-
 vāto kupito“ ti. „Kiṃ laddhum vaṭṭatīti“. „Sakkharāyojitenā⁵ kira
 ambarasena phāsukaṃ¹⁶ hotīti“. „Hotu labhissāmi, mā cintayīti¹⁷“
 so punadivse taṃ ādāya Sāvattim¹⁸ pavisitvā sāmaṇeraṃ āsana-
 sālāya nisidāpetvā rājadvāraṃ agamāsi. Kosalarājā¹⁹ therāṃ nisi- 15
 dāpesi. Taṃ khaṇaṃ²⁰ űeva uyyānapālo piṇḍipakkānaṃ madhura-
 ambānaṃ ekaṃ puṭaṃ āhari. Rājā ambānaṃ tucāṃ apanetvā sak-
 kharaṃ pakkhipitvā sayam eva madditvā therassa pattam pūretvā
 adāsi. Thero rājanivesanā āsanasālaṃ gantvā sāmaṇerassa adāsi „ha-
 ritvā²¹ mātu²² dehīti“. So haritvā²³ adāsi. Theriyā paribhuttamatte 20
 yeva²⁴ udaravāto vūpasami. Rājāpi manusse pesesi: „thero idha ni-
 siditvā ambarasaṃ na paribhuñji, gaccha²⁵ kassaci dinnabhāvaṃ jānā-
 hīti“. So therena saddhim űeva²⁶ gantvā taṃ pavattim űatvā āgan-
 tvā rañño kathesi. Rājā cintesi: „sace Satthā agāraṃ²⁷ ajjhāvasissa²⁸
 cakkavattirājā abhavissa²⁹ Rāhulasāmaṇero pariṇāyakaratanam³⁰ therī 25
 itthiratanam sakalam³¹ cakkavālarajjam³² etesaṃ űeva abhavissa, am-
 hehi ete upaṭṭhahantehi³³ caritabbam assa, idāni pabbajitvā amhe upa-
 nissāya vasantesu na yuttaṃ amhākaṃ pamajjitun“ ti so tato paṭ-
 ṭhāya theriyā nibaddham ambarasaṃ dāpesi. Therena Bimbādevīthe-
 riya³⁴ ambarasassa³⁵ dinnabhāvo bhikkhusaṃghe pākāto jāto. Ath’ 30

¹ Bā sā putte. ² Cā aññā. ³ Bā te. ⁴ Bā adda vasamānā. ⁵ Bā -ra-.
⁶ Bā pivite. ⁷ Bā -samati. ⁸ Bā omit pana. ⁹ Bā -taṃ. ¹⁰ Bā taṃ. ¹¹
 Cā cula-, Bā cūla. ¹² Cā Bā -athero. ¹³ Cā āgantvā, Bā anāgantvā. ¹⁴ Bā
 mudukho. ¹⁵ Bā viṣīti, Bā va thassasīti. ¹⁶ Bā phāsu. ¹⁷ Bā cintehiti. ¹⁸
 Bā -iyam. ¹⁹ Bā add divā. ²⁰ Cā Bā khaṇe. ²¹ Bā taṃ āharitvā. ²² Bā
 add te. ²³ Bā āharitvā. ²⁴ Bā omits yeva, Bā va. ²⁵ Bā gacchatha. ²⁶ Bā
 yeva. ²⁷ Bā -re. ²⁸ Bā -ssati. ²⁹ Bā bhavissati. ³⁰ Cā -nāya- corr. to -ṇāyā-.
³¹ Cā Bā -la. ³² Cā -la-. ³³ Cā Bā -ṭṭhā-. ³⁴ Bā -viyā the-. ³⁵ Cā -rassa,
 Bā -rasaṃ.

ekadivasam¹ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso Sāri-
puttatthero² kira Bimbādevītherim³ ambarasena santappesīti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva Rāhula-
5 mātā Sāriputtena⁴ ambarasena santappitā, pubbe p' esa etaṃ san-
tappesi yevā“ 'ti vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto Kāsīgāmake⁵ brāhmaṇakule nibbattitvā vāyap-
patto Takkaṣilāya sippāni uggaṇhitvā saṇṭhapitaḥarāvāso mā-
10 tāpitunnāṃ accayena isipabbajjaṃ pabbajitvā Himavantapadese
abhiññā ca samāpattiyo ca nibbattetvā isigaṇaparivuto gaṇa-
satthā hutvā dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya
pabbatapādā otaritvā cārikaṃ⁶ caramāno Bārāṇasiyaṃ patvā
uyyāne vāsaṃ kappesi. Ath' assa isigaṇassa sīlatejena Sakka-
15 bhavanaṃ⁷ kampi. Sakko āvajjamāno taṃ kārāṇaṃ ñātvā
„imesaṃ tāpasānaṃ āvāsāya⁸ parisakkissāmi⁹, atha¹⁰ te bhin-
nāvāsā upaddutā caramānā cittekkaggam¹¹ na labhissanti, evaṃ
me phāsu¹² bhavissatīti“ cintetvā „ko nu kho upāyo“ ti vī-
maṃsanto imaṃ¹³ upāyaṃ addasa: „majjhimayāmasamanantare
20 rañño aggamaheṣiyā sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhatvā 'bhadde
sace tvaṃ abbhantaraṃ ambapakkam khādeyyāsi puttaṃ la-
bhissasi¹⁴, so cakkavattirājā bhavissatīti' ācikkhissāmi, rājā
deviyā katham sutvā ambapakkatthāya uyyānaṃ pesessati, atha
aham¹⁵ ambāni antaradhāpessāmi, rañño uyyāne ambānaṃ
25 abhāvaṃ ārocessanti, 'ke¹⁶ te khādanatīti' vutte 'tāpasā khā-
danatīti' vakkhanti, taṃ sutvā rājā tāpase pothetvā nīharā-
pessati, evaṃ ime¹⁷ upaddutā bhavissanatīti“ so majjhimayā-
masamanantare sirigabbhaṃ pavisitvā ākāse ṭhito attano de-
varājabhāvaṃ jānāpetvā tāya saddhiṃ sallapanto purimā dve
30 gāthā avoca:

¹ B'd add bhikkhū. ² C'k B' -athero. ³ B'd -viyā theriyā. ⁴ B'd -thattherena.
⁵ B'd kāsikagā-. ⁶ B'd -kañ. ⁷ B'd sakkassa-. ⁸ B' anāvā-, B'd ānāvā-. ⁹ B'd
-miti. ¹⁰ B' athassa evaṃ. ¹¹ B'd -ggataṃ. ¹² B'd -ukam. ¹³ B'd imāca.
¹⁴ B'd -seati. ¹⁵ B'd athāham. ¹⁶ C'k te. ¹⁷ B'd te pana.

1. Abbhantaram nāma dumo yassa dibbam idam phalam
bhutvā dohaḷinī¹ nārī cakkavattiṃ vijāyati. 91.
2. Tvañ ca bhadde mahesī si sā cāsi² patino piyā,
āharissati te rājā idam abbhantaram phalan ti. 92.

Tattha abbhantaram nāma dumo ti iminā tāva gāmanigamajanapada- 5
dīpappabbatādīnaṃ³ asukassa abbhantare ti avatvā kevalaṃ ekaṃ abbhantaram
ambarukkhaṃ kathesi, yassa dibbamidam phalan ti yassa ambarukkhaṃ
devatānaṃ paribhogārāhaṃ dibbam phalam, idan ti pana nipātamatam eva,
dohaḷinīti sañjātadohaḷā, tvaṃ⁴ bhadde mahesī sītī tvaṃ sobhane⁵
mahesī asi, Atṭhakathāyaṃ pana mahesī cā ti pi pāṭho, sā cāsi² patino piyā 10
ti⁶ soḷasannaṃ devisahassānaṃ abbhantare aggamahe⁷ cāsi² patino ca piyā ti
attho, āharissati⁸ te rājā⁹ idam abbhantaram phalan ti tassāpi te
piyāya aggamahe⁷siyā idam¹⁰ mayā vuttappakāraphalam rājā āharāpessati, sā
tvam tam¹¹ paribhujjītvā cakkavattigabbhaṃ labhissasīti¹².

Evam Sakko deviyā imā dve gāthā vatvā „tvaṃ appa- 15
mattā hohi, mā papañcam akāsi, sve rañño āroceyyāsīti“ tam
anusāsītvā¹³ attano vasanaṭṭhānam eva gato. Sā punadivase
gilānālayaṃ dassetvā paricārīnaṃ¹⁴ saññaṃ datvā nipajji.
Rājā samussitasetacchattē sihāsane nisinno nāṭakānī passanto
deviṃ adisvā „khaṃ devīti“ paricārīkaṃ¹⁵ pucchi. „Gilānā 20
devā“ ti. So tassā santikaṃ gantvā sayanapasse nisīditvā
piṭṭhiṃ parimajjanto „kiṃ¹⁶ bhadde aphāsukan“ ti pucchi.
„Mahārāja, aṇṇo aphāsuko¹⁷ nāma n'atthi, dohaḷo pana me
uppanno“ ti. „Kiṃ icchasi bhadde“ ti. „Abbhantaramba-
phalam devā“ ti¹⁸. „Abbhantarambaṃ¹⁹ nāma khaṃ at- 25
thīti“. „Nāhaṃ deva abbhantarambaṃ jānāmi, tassa pana me
phale²⁰ labhamānāya jīvitam atthi alabhamānāya n'atthīti“.
„Tena hi āharāpessāma“, mā cintayīti“ rājā deviṃ assāsetvā
utthāya gantvā rājapallamaṃke nisinno amacce pakkosāpetvā

¹ B⁴ -li-. ² B⁴ cāpi. ³ C^k -padīpa-, B⁴ -padādīnaṃ pappatādīnaṃ. ⁴ B⁴
add pl. ⁵ B⁴ -ṇe. ⁶ C^k omīti. ⁷ all four MSS. -si. ⁸ B⁴ -issatīti.
⁹ B⁴ add āharissati. ¹⁰ B⁴ imam. ¹¹ B⁴ tam ca tvaṃ. ¹² all four MSS
-tīti. ¹³ B⁴ -setvā. ¹⁴ B⁴ -riyānaṃ, B⁴ -rikānaṃ. ¹⁵ B⁴ -ke. ¹⁶ B⁴ add te.
¹⁷ B⁴ aññaṃ aphāsukaṃ. ¹⁸ B⁴ omīti abbh - - ti. ¹⁹ C^k -bā, B⁴ -ram am-
baṃ. ²⁰ B⁴ -jaṃ. ²¹ B⁴ -ml.

„deviyā abbhantarambe¹ nāma dohaḷo uppanno, kiṃ kātābbaṃ² ti pucchi. „Deva dvinnāṃ ambānaṃ antare ṭhito ambo abbhantarambo³ nāma, uyyānaṃ pesetvā abbhantare ṭhitaambato phale⁴ āharāpetvā deviyā dāpema⁵“ ‘ti. Rājā „sādhū“ ‘ti
 5 „evarūpaṃ ambaṃ āharathā“ ‘ti uyyānaṃ pesesi. Sakko attano ānubhāvena uyyāne ambāni khāditasadisāni katvā antarahāpesi. Ambatthāya gatā⁶ sakalauiyyānaṃ vicaritvā⁷ ekaṃ ambam pi alabhitvā gantvā uyyāne ambānaṃ abhāvaṃ⁸ rañño kathayimsu. „Ke ambāni khādantīti“. „Tāpasā devā“ ‘ti.
 10 „Tāpase uyyānato pothetvā nīharathā“ ‘ti. Manussā „sādhū“ ‘ti sutvā⁹ nīharimsu. Sakkassa manoratho matthakaṃ¹⁰ pāpuni. Devī ambaphalatthāya nibandhaṃ¹¹ katvā nipajji yeva. Rājā kattabbakiccaṃ apassanto amacce ca brāhmaṇe ca sannipāte-
 15 tvā¹² „abbhantarambassa“¹³ atthibhāvaṃ jānāthā¹⁴ ‘ti pucchi. Brāhmaṇā āhaṃsu: „deva, ‘abbhantarambo¹⁵ nāma devatānaṃ paribhogo¹⁶, Himavati¹⁷ Kañcanaguḥāya¹⁸ anto atthīti¹⁹ ayaṃ no paramparāgato anussavo“ ti. „Ko taṃ²⁰ ambhaṃ āharitum sakkhissatīti“. „Na sakkā tattha manussabhūtena gantum, ekaṃ sukapotakaṃ²¹ pesetum vaṭṭatīti“. Tena²² sama-
 20 yena rājakule eko sukapotako²³ mahāsārīro kumārakānaṃ yānakacakkaṇābhimatto thāmasampanno²⁴ paññavā upāyakusalo, rājā naṃ²⁵ āharāpetvā „tāta sukapota²⁶, ahaṃ tava bahūpakāro²⁷, kañcanapañjare vasasi²⁸, suvaṇṇatattake madhulāje²⁹ khādasi, sakkharapānakaṃ³⁰ pivasi, tayāpi amhākaṃ ekaṃ kic-
 25 caṃ nittharitum vaṭṭatīti“ āha. „Vadehi³¹ devā“ ‘ti. „Tāta, deviyā abbhantarambe³² dohaḷo uppanno, so ca ambo Hima-
 vante Kañcanapabbatantare atthi, devatānaṃ paribhogo, na

¹ B⁴ -raambe. ² C² B¹ -ra ambo, B⁴ omits abbhantara. ³ B⁴ -laṃ. ⁴ C² dāmemā, B⁴ dāpethā. ⁵ B⁴ add manussā. ⁶ B⁴ -ranto. ⁷ B⁴ natthibhā-
⁸ B⁴ paṭisaṇṭitvā. ⁹ C² -kam. ¹⁰ C² nibaddhaṃ. ¹¹ B¹ -tāpetvā. ¹² B⁴ -ra-
 ambassa. ¹³ B¹ -raamba, B⁴ -raambā. ¹⁴ B⁴ -gā. ¹⁵ B¹ -vanta, B⁴ -vante.
¹⁶ B⁴ -yaṃ. ¹⁷ B⁴ ko pana tato. ¹⁸ B⁴ suva-. ¹⁹ B⁴ add ca. ²⁰ B⁴ thā-
 mabala-. ²¹ B⁴ taṃ. ²² B⁴ -taka. ²³ C² -karo, B¹ -kāro. ²⁴ B⁴ vassāpesi.
²⁵ B⁴ -jaṃ. ²⁶ B¹ -pāpaṃ. ²⁷ B⁴ kiṃ. ²⁸ B⁴ tare ambe.

sakkā tattha manussabhūtena gantum, tayā tato phalaṃ¹
 āharitum vaṭṭatīti“. „Sādhū deva āharissāmīti“. Atha naṃ
 rājā suvaṇṇataṭṭake madhulāje² khādāpetva sakkharodakaṃ³
 pāyetvā satapākatelena tassa pakkhantarāni⁴ makkhetvā ubho
 hatthehi gahetvā sīhapañjare ṭhatvā⁵ ākāse vissajjesi. So
 pi rañño nipaccākāraṃ dassetvā ākāse pakkhanto manus-
 sapathaṃ atikkamma Himavante⁶ paṭhame pabbatantare vasan-
 tānaṃ sukānaṃ santikaṃ gantvā „abbhantarambo⁷ nāma kattha
 atthi“, kathetha me taṃ ṭhānaṃ“ ti pucchi. „Mayaṃ na jā-
 nāma, dutiye⁸ pabbatantare sukā jānissantīti“. So tesāṃ¹⁰
 sutvā tato uppatitvā dutiyaṃ⁹ pabbatantaraṃ agamāsi. Tathā
 tatiyaṃ catutthaṃ pañcamaṃ chaṭṭhaṃ agamāsi. Tattha pi
 sukā „na mayaṃ jānāma, sattame pabbatantare sukā jānis-
 santīti“ āhaṃsu. So tattha pi gantvā „abbhantarambo⁷ nāma
 kattha atthīti“ pucchi. „Asukaṭṭhāne nāma Kañcanapabba-
 tantare“ ti āhaṃsu¹¹. „Ahaṃ¹² tassa phalatthāya āgato, maṃ
 tattha netvā tato me phalaṃ dāpethā“ 'ti¹³. „So Vessavaṇa-
 mahārājassa paribhogo, na sakkā upasaṃkamitum, sakala-
 rukkho¹⁴ mūlato paṭṭhāya sattahi lohajālehi parikkhitto, koṭi-
 sahaṃsā¹⁵ kumbhaṇḍarakkhasā rakkhanti, tehi diṭṭhassa jīvitaṃ
 nāma n'atthi, kappuṭṭhānaggiavīcimahānirayasadisāṃ¹⁶ ṭhānaṃ,
 mā tattha patthanaṃ karīti“. „Sace tumhe na gacchatha
 mayhaṃ¹⁷ ṭhānaṃ ācikkhathā“ 'ti. „Tena hi asukena ca¹⁸
 asukena ca ṭhānena¹⁹ yāhīti“. So tehi ācikkhitavasena²⁰ suṭ-
 ṭhu²¹ maggaṃ upadhāretvā taṃ ṭhānaṃ gantvā divā attānaṃ
 adassetvā majjhimayāmasamanantare rakkhasānaṃ niddokka-
 manasamaye abbhantarambassa²² santikaṃ²³ gantvā ekena mū-
 lantarena saṇikaṃ abhirūhitum ārabhi, lohajālaṃ kilīti²⁴ saddam

¹ B⁴ ambaphalaṃ. ² B⁴ -jaṃ. ³ B⁴ -rāpākaṃ, B⁴ -rāpāna. ⁴ B⁴ pak-
 khante. ⁵ B⁴ ṭhapetvā. ⁶ B⁴ -tehi. ⁷ B⁴ -raambo. ⁸ B⁴ atthīti. ⁹ C⁴ -ya.
¹⁰ B⁴ add vacanaṃ. ¹¹ C⁴ omits āhaṃsu. ¹² C⁴ omits ahaṃ. ¹³ B⁴ add
 vutte taṃ sukagapā āhaṃsu samma. ¹⁴ C⁴ B⁴ -kkha. ¹⁵ B⁴ -ssa. ¹⁶ C⁴
 B⁴ -sa. ¹⁷ B⁴ add taṃ. ¹⁸ C⁴ B⁴ omit one asukena ca, B⁴ asuke. ¹⁹ C⁴ adds
 ca. ²⁰ B⁴ -neva. ²¹ B⁴ suṭṭhu. ²² B⁴ -tarassa. ²³ B⁴ -ke. ²⁴ B⁴ kirīti.

akāsi, rakkhasā pabujjhivā sukapotakaṃ dievā „ambacoro¹“
 ti gahetvā kammakaraṇaṃ saṃvidahimsu. Eko „mukhe pak-
 khipitva gilissāmi nan²“ ti āha, aparo „hatthehi madditvā puñ-
 jivā³ vippakiriṣṣāmīti⁴“, aparo „dvedhā phāletvā aṅgāresu
 5 pacitvā khādissāmīti⁵“. So tesāṃ kammakaraṇasaṃvidhānaṃ
 sutvāpi asantassitvā⁶ va te rakkhase āmantetvā „ambho rak-
 khasā, tumhe kassa manussā⁷“ ti āha. „Vessavaṇamahā-
 rājassā⁸“ 'ti. „Ambho, tumhe pi ekassa rañño va manussā,
 aham pi rañño va manusso, Bārāṇasirājā maṃ abbhantaram-
 10 baphalatthāya⁹ pesesi¹⁰, sv-āhaṃ¹¹ tatth' eva attano rañño jī-
 vītaṃ datvā āgato, yo hi attano mātāpitunnaṃ c' eva sāmi-
 kassa ca atthāya jīvītaṃ pariccajati so devaloke yeva nib-
 battati, tasmā aham pi imahā tiracchānayaniyā muccitvā¹²
 devaloke nibbattissāmīti¹³“ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

13 3. Bhattur atthe parakkanto yaṃ ṭhānam adhigacchati
 sūro attapariccāgī labhamāno bhavāṃ' ahan ti. 93.

Tattha bhatturatthe ti bhattādīhi bharaṇakā posanā¹⁴ pitā mātā sā-
 miko ca iti¹⁵ tividhassa petassa¹⁶ bhattu atthāya, parakkanto ti parakka-
 maṃ karonto vāyamanto¹⁷, yaṃ ṭhānam adhigacchatīti yaṃ sukhakāraṇaṃ
 20 yasaṃ vā lābhāni vā saggūpapattiṃ¹⁸ vā adhigacchatīti¹⁹, sūro ti abhīru vik-
 kamasampanno, attapariccāgīti kīye ca jīvite ca nīrapekkho hutvā assa²⁰
 tividhassa²¹ pi bhattu atthe²² attānaṃ pariccajanto, labhamāno bhavā-
 mahan ti yaṃ so evarūpo sūro devasampattiṃ vā manussasampattiṃ vā labhati
 aham pi²³ labhamāno bhavāmīti²⁴, tasmā hāso va me ettha na tūso, kiṃ
 25 maṃ²⁵ tumhe tāsethā 'ti.

Evam so imāya gāthāya tesāṃ dhammaṃ desesi. Te
 tassa dhammaṃ²⁶ sutvā pasannacittā „dhammiko esa, na sakkā
 māretum, vissajjetha²⁷ nan²⁸“ ti vatvā sukapotakaṃ vissajjetvā
 „ambho sukapotaka, mutto si, amhākaṃ hatthato sotthinā

¹ B'd add yan. ² B' bhuphussitvā, B'd sussitvā. ³ B'd -mi nan ti. ⁴ B'd asantāsetvā. ⁵ B'd -raambatthāya. ⁶ B'd pesitvā. ⁷ B'd aham, B' ayaṃ. ⁸ B'd cavitvā. ⁹ B' bhattā vuccati takkarīhi bharaṇaposaṇā, B'd tattā vuccanti bhattā-
 dīhi bharaṇaposaṇā. ¹⁰ B' pitā sāmiko cakkati. ¹¹ B' peṭṭi, B'd pesitassa. ¹² B'd omiṭṭa vāyamanto. ¹³ B'd saggāṃ. ¹⁴ B'd -ati. ¹⁵ B'd tassa. ¹⁶ B'd -ssa. ¹⁷ B'd atthāya. ¹⁸ C' aham pi na, B' aham hi, B'd aham vi taṃ hi. ¹⁹ B'd -mi. ²⁰ C' omiṭṭa maṃ. ²¹ B'd dhammakathaṃ. ²² B' visajjema

gacchā¹ "ti āhamsu. „Mayhaṃ āgamanam mā tuccham ka-
 rotha, detha me ekaṃ ambaphalan² ti". „Suvapotaka, tuyham
 ekaṃ phalam³ dātuṃ nāma na bhāro, imasmiṃ pana rukkhe
 ambāni amketvā gahitāni, ekaṃ phalam asamente amhākaṃ
 jīvitaṃ⁴ n' atthi, Vessavaṇena hi kujjhivā sakim olokite tat- 5
 takapāle pakkhittatilā viya kumbhaṇḍasabassam⁵ bhijjivā vip-
 pakiriyati⁶, tena te dātuṃ na sakkoma, labhanatthānam⁷ pana⁸
 ācikkhissāmā⁹ "ti. „Yo koci detu, phalen' eva me attho,
 labhanatthānam⁹ ācikkhathā¹⁰ "ti. „Etassa¹⁰ Kañcanapabbata-
 jālassa antare Jotiraso nāma tāpaso aggiṃ juhamāno¹¹ Kañcana- 10
 pattiya¹² nāma pannasālāya¹³ vasati Vessavaṇassa kulūpako,
 Vessavaṇo tassa nibaddham cattāri phalāni¹⁴ peseti¹⁵, tassa
 santikaṃ gacchā¹⁶ "ti. So „sādhū¹⁷ "ti sampatichchivā tā-
 pasassa¹⁷ santikaṃ gantvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Atha
 nam tāpaso „kuto āgato sīti¹⁸ pucchi. „Bārāṇasīraṇṇo san- 15
 tikā¹⁹ ti. „Kimatthāya āgato sīti¹⁹. „Sāmi, amhākaṃ raṇṇo
 deviyā abbhantarambapakke¹⁸ dohaḷo uppanno, tadattham āgato
 'mhi, rakkhasā pana me sayam¹⁹ ambapakkaṃ adatvā tum-
 hākaṃ santikaṃ pesesun²⁰ ti. „Tena hi nisīda, labhissasīti²¹.
 Ath' assa Vessavaṇo cattāri phalāni pesesi. Tāpaso tato dve 20
 paribhuñji, ekaṃ sukapotakassa khādanatthāya adāsi, tena
 tasmiṃ khādite ekaṃ phalam sikkāya²⁰ pakkhipitvā sukassa
 gīvāya paṭimuñcitvā²¹ idāni gacchā²² "ti sukapotakaṃ vissajjesi.
 So tam āharitvā deviyā adāsi. Sā tam khāditvā dohaḷam pa-
 tippassambhesi²³, tatonidānam pan' assā putto nāhosi.

95

1. B^d gacchāhi. 2. C^k -lam, omitting ti. 3. B^d ambaphalāni. 4. so C^k, C^e
 - asamento -. B^d ambāni gaṇitāni tāni āgantvā gahetvā na gaṇitāni ekasmi
 phale apassante jīvitaṃ, B^d amāni g. t. ā. g. na gahitāni e. ph. a. amhākaṃ
 jīvitaṃ. 5. B^d -ssa. 6. B^d vipattikiriyanti, B^d vipakiriyanti. 7. C^k -nam,
 B^d laddhatthānam. 8. B^d omīti pana. 9. B^d labhanatthānam, B^d nam na labhamā-
 natthānam. 10. B^d ekassa. 11. C^k dūha-. 12. B^d -pantiyā, B^d kañcanantiyā. 13.
 B^d -yam. 14. B^d ambapha-. 15. B^d pesesi. 16. B^d gacchāhi. 17. B^d tassa.
 18. B^d -raamba-. 19. B^d mayham in the place of me sayam. 20. B^d sikkāya.
 21. C^k pari-, B^d omīti s. g. p. 22. B^d gacchathā. 23. B^d patippassambhi.

Satthā imam desanam¹ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā devī Rāhulamātā ahoṣi, suko Ānando, ambapakkadāyako tāpaso² Sāriputto, uyyāne vutthatāpaso pana aham evā³ 'ti. Abbhantarajātakam⁴,

5

2. Seyyajātaka.

Seyyamso seyyaso hotīti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekam Kosalarāñño amaccam ārabba katheṣi. So kira rañño⁵ bahūpakāro sabbakiccanipphādako⁶ ahoṣi. Rājā „bahūpakāro me ayan⁷ ti tassa mahantaṃ yasaṃ adāsi. Tam asahamānā
10 aññe rañño pesuññam upasamharitvā tam⁸ paribhedesum⁹. Rājā tesam vacanam saddahitvā dosam anupaparikkhitvā va tam silavantaṃ niddosam saṃkhalikabandhanena¹⁰ bandhitvā¹¹ bandhanāgāre pakkhipāpesi. So tattha ekako vasanto silasampattiṃ nissāya cittekaggatam labhivā ekaggacitto saṃkhāre sammāsivā sotāpattiṃ phalaṃ pāpuṇi. Ath¹²
15 assa¹³ rājā aparabhāge¹⁴ niddosabhāvaṃ ūtvā saṃkhalikabandhanam bhindāpetvā¹⁵ purimayasato mahantataram yasaṃ adāsi. So „Satthāraṃ vandissāmīti¹⁶ bahum¹⁷ gandhamālādīm¹⁸ ādāya vihāram gantvā Tathāgataṃ pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisīdi. Satthā tena saddhim paṭisanthāram karonto „anatto¹⁹ kira vo²⁰ uppanno ti as-
20 sumhā²¹ 'ti āha. „Ama bhante uppanno²², aham pana tena anattena²³ attham²⁴ akāsim, bandhanāgāre nisīditvā sotāpattiṃ phalaṃ nibbattesin²⁵, ti. Satthā „na kho upāsaka tvaṃ ōeva anattena attham²⁶ āhari, porāṇakapaṇḍitāpi attano anattena attham²⁷ āharimsu yevā²⁸ 'ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

25 Atīte Bārāṇasīyam Brahmadatte rajjam kārente Boddhisatto tassa aggamaheṣiyā kucchismiṃ²⁹ nibbattitvā vayappatto Takkasilāya³⁰ sippāni³¹ uggahetvā³² pitu accayena rajje patitthāya dasarājadhamme akopento³³ dānam deti³⁴ silam rak-

¹ Bīd dhammade-. ² Bī issi, Bā omits tāpaso. ³ Bī adds paṭhamam, Bā paṭhamam. ⁴ Bīd pana. ⁵ Ck -kiccaninippā-, Bīd -kiccāninippā-. ⁶ Bī adds pana. ⁷ Bīd -bhindisu. ⁸ Bīd saṃkhalikā-. ⁹ Bīd bandhāpetvā. ¹⁰ Bī attha. ¹¹ Bīd add tassa. ¹² Bī chaṭṭāpetvā, Bā chindā-. ¹³ Bīd bahu. ¹⁴ Bīd -lādini. ¹⁵ Bīd anatto. ¹⁶ Bīd te. ¹⁷ Bīd add ti. ¹⁸ Bī anattena. ¹⁹ Bī attam. ²⁰ Bīd nippattomhi. ²¹ Bī anattena attam. ²² Bīd kucchimhi. ²³ Bīd -yam. ²⁴ Bīd sabbasippāni. ²⁵ Bīd uggahitvā. ²⁶ Bīd -dhammena rajjam kārente. ²⁷ Bīd Pañcasīlāni.

khati uposatham¹ karoti. Ath' ass'eko² amacco antepure padussi. Pādamūlakādayo ñatvā „asukaamacco³ antepure paduttho“ ti rañño ārocesum. Rājā parigaṇhāpento⁴ yathāsabhāvato ñatvā taṃ pakkositvā⁵ „mā maṃ ito paṭṭhāya upaṭṭhahīti“ nibbisa-
 sayam⁷ akāsi. So gantvā aññatarasāmantarājānaṃ⁸ upaṭṭha- 5
 hīti sabbam vatthum heṭṭhā Mahāsīlavajātake kathitasadisam⁹
 eva. Idhāpi so rājā tikkhattum vīmaṃsitvā tassa amaccassa vacanam saddahitvā „Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti“ mahantena parivārena rajjasīmam pāpuṇi¹⁰. Bārāṇasīrañño pañcasata-
 mattā¹¹ mahāyodhā taṃ pavattiṃ ñatvā „deva asuko nāma 10
 kira rājā 'Bārāṇasīrajjam gaṇhissāmīti' janapadam bhindanto āgacchati, etth' eva naṃ gantvā¹² gaṇhissāmā“ 'ti āhaṃsu.
 „Mayhaṃ paravihiṃsāya¹³ laddhena rajjena kiccam n' atthi, mā kiñci karitthā“ 'ti¹⁴. Corarājā āgantvā nagaram parikhipi. Puna amaccā rājānaṃ upasamkamitvā „deva, mā evaṃ 15
 karittha, gaṇhāma naṃ“ ti āhaṃsu. Rājā „na labbhā kiñci kātum, nagaradvārāni vivarathā“ 'ti vatvā sayam¹⁵ amaccap-
 parivuto¹⁶ mahātale pallamke nisīdi. Corarājā catusu dvāresu manusse pātentō¹⁷ nagaram pavisitvā pāsadam abhiruyha amaccaparivutam rājānaṃ gāhāpetvā saṃkhalikāhi bandhā- 20
 petvā bandhanāgāre pakkhipāpesi. Rājā bandhanāgāre nisinno va corarājānaṃ mettāyanto mettajjhānaṃ uppādesi. Tassa mettānubhāvena¹⁸ corarañño kāye dāho¹⁹ uppajji, sakalasarīraṃ yamakaukkāhi jhāpiyamānaṃ viya jātaṃ, so mahādukkhā-
 bhitunno „kin nu kho kāraṇaṃ“ ti pucchi. „Tumhe sīlavan- 25
 taṃ rājānaṃ bandhanāgāre khipāpetha²⁰, tena vo idam²¹ dukkhaṃ uppannaṃ bhavissatiti“. So gantvā Bodhisattaṃ khamāpetvā „tumhākaṃ rajjam tumhākaṃ eva hotū“ 'ti rajjam

¹ Bīd uposathakammaṃ. ² C^k athassa eko, Bⁱ atheko. ³ Bⁱ asukamacco. ⁴ Bīd parigaṇhanto. ⁵ Bīd -sāpetvā. ⁶ C^k Bā upaṭṭhā-. ⁷ Bīd nibbisa-riyam. ⁸ Bīd -taraṃ-. ⁹ Bīd kathitam. ¹⁰ Bīd sampā-. ¹¹ Bīd satta sata-. ¹² Bīd omi-
 gantvā. ¹³ Bīd parahiṃ-. ¹⁴ Bīd add āha. ¹⁵ Bīd add pana. ¹⁶ Bīd amacca-
 gaja-. ¹⁷ Bⁱ pothento, B^d potento. ¹⁸ Bīd mettāya ānu-. ¹⁹ Bīd dā-. ²⁰ Bīd
 pakkhipetha. ²¹ Bīd te taṃ.

tass' eva niyyādetvā „ito paṭṭhāya tumhākaṃ paccatthikā'
mayhaṃ² bhārā³“ ti vatvā dutṭhāmacassa⁴ rājānaṃ⁵ karitvā⁶
attano nagaraṃ eva gato. Bodhisatto alaṃkatamahātale sa-
mussitasetacchatte⁷ pallaṃke nisinnō parivāretvā⁸ nisinnehi
3 amaccehi saddhiṃ sallapanto⁹ purimā dve gāthā avoca:

1. Seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevati,
ekena¹⁰ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ¹¹. 94.
2. Tasmā sabbena lokena¹² sandhiṃ katvāna ekako
pecca saggaṃ na gaccheyya¹³, idaṃ sunoṭha¹⁴ Kāsaya¹⁵
ti. 95.

10

Tattha seyyaṃso seyyaso hoti yo seyyam upasevatīti anavajja-
uttamadhammasaṃkhātāṃ seyyo¹⁶ aṃso koṭṭhāso assā ti seyyaṃso kusala-
dhammasannissito¹⁷ puggalo yo¹⁸ punappuna¹⁹ taṃ seyyaṃ kusaladhamma-
bhāvaṇaṃ²⁰ kusalābhīrataṃ vā uttamaṃpuggalaṃ upasevati so seyyaso hoti pa-
15 samsatara ca hoti, ekena²¹ sandhiṃ katvāna sataṃ vajjhe amocayiṃ²²
ti tadamināpi c' etaṃ²³ veditabbāṃ: ahaṃ hi²⁴ seyyaṃ mettābhāvaṇaṃ²⁵ upa-
sevanto tāya mettābhāvaṇāya²⁶ ekena coraraññā saddhiṃ santhavaṃ²⁷ katvā
mettābhāvaṇaṃ ghaṭetvā tumhe satajane²⁸ vajjhe²⁹ amocayiṃ. Dutiyagāthāya
attho: yasmā ahaṃ ekena saddhiṃ ekako³⁰ mettābhāvaṇāsandhiṃ³¹ katvā tumhe
30 vajjhappatte satajane³² mocayiṃ³³ tasmā veditabbam etaṃ, tasmā³⁴ sabba-
lokena saddhiṃ mettābhāvaṇāsandhiṃ³⁵ katvā³⁶ puggalo³⁷ paraloke saggaṃ na³⁷
gaccheyya, mettāya hi upacāraṃ kāmāvacare paṭisandhiṃ deti, āpannā Brah-
maloke idaṃ mama vacanaṃ sabbe pi tumhe Kāsiraṭṭhavāsīno sunāthā 'ti.

Evam Mahāsatto mahājanassa mettābhāvaṇāya guṇaṃ vaṇ-
35 netvā³⁸ dvādasayojanike Bārāṇasīnagare setacchattaṃ³⁹ pahāya
Himavantaṃ pavisitvā isipabbajjaṃ pabbaji.

¹ Bīd -ko. ² Bīd me. ³ Bīd -ro. ⁴ Bīd padu-. ⁵ Ck Bīd rājānaṃ, C^o rājā-
naṃ corr. to -paṇi. ⁶ Bīd karetvā. ⁷ Bīd -tacchatte. ⁸ Bīd omīti parivāretvā.
⁹ Bīd -pento. ¹⁰ Bīd etena. ¹¹ Bī amodati, Bā amodayī. ¹² Bīd lokena sab-
bena. ¹³ Cks na gaccheyya, Bā nigaccheyya, Bī omīti na. ¹⁴ Bīd sunā-. ¹⁵ Bīd
kāsiyā. ¹⁶ Cks seyyena. ¹⁷ Bīd -manissita. ¹⁸ Bīd so. ¹⁹ Bīd -nnaṃ. ²⁰ Bā
adds vā. ²¹ Bī etena. ²² Bīd amodayī. ²³ Bīd imināpetarī. ²⁴ Bī kahaṃ
uparī, Bā ahaṃca. ²⁵ Bīd mettā-. ²⁶ C^o Bīd mettā-. ²⁷ Bīd omīti santhavaṃ.
²⁸ Bī satta-satajana, Bā satta-satajana. ²⁹ Cks vajjhā, Bī dhamme, Bā vajjhe.
³⁰ Bī adds ca, Bā va. ³¹ Bīd -nāyasaddhiṃ. ³² Bī satajana, Bā satta-satajana.
³³ Bī mocaṣi, Bā mocaṣi. ³⁴ Cks kasmā. ³⁵ Cks kato, Bīd katvāna ekako. ³⁶
Bīd add pecca. ³⁷ Bīd nī. ³⁸ Bīd saṃvaṇ-. ³⁹ Bīd setacha-.

Satthā abhisambuddho¹ hutvā tatiyaṃ gātham āha:

8. Idam vatvā mahārājā Kaṃso Bārāṇasiggaho

dhanum tūṇiṃ ca² nikkhippa saññamam ajjhupāgamāti. 96.

Tattha mahanto rājā³ mahārājā, Kaṃso ti tassa nāmaṃ⁴, Bārāṇasīni
gahetvā ajjhāvasanato Bārāṇasiggaho, so rājā idam vacanam vatvā dhanuṃ 5
ca tūṇiṃ⁵ ca⁶ nikkhippa pahāya⁶ chaddetvā dīlasaṃyamaṃ upagato⁷ jhānaṃ
uppadetvā aparihīnājjhāno Brahmaloce uppanno ti.

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi:
„Tadā corarājā Ānando ahosi, Bārāṇasirājā pana aham evā“⁸ ti.
Seyyajātakam⁹. 10

3. Vaḍḍhakisūkarajātaka.

Varam varam tvaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
Dhanuggahatissattheram¹⁰ ārabba katesi. Pasenadirañño pitā
Mahākosalo Bimbisārarañño dhītaram¹⁰ Kosaladeviṃ dadamāno tassā
nahānacunṇamūlam¹¹ sataśahassuṭṭhāyikam¹² Kāsīgāmaṃ¹³ adāsi. 15
Ajātasattunā pana pitari mārite Kosaladevī pi sokābhībhitā kalam
akāsi. Tato Pasenadirājā¹⁴ cintesi: „Ajātasattunā pitā mārito, bha-
gini pi me sāmikagatena¹⁵ sokena kālakatā, pitughātakassa corassa
Kāsīgāmaṃ¹⁶ na dassāmīti“ so tam¹⁷ Ajātasattussa na adāsi. Tam
gāmaṃ nissāya tesam dvinnam pi kālena kalam yuddham hoti. 20
Ajātasattu taruṇo samattho, Pasenadi mahallako yeva, so abhikkha-
nam parajjhati¹⁸, Mahākosalassa¹⁹ pi manussā yebhuyyena parajitā.
Atha rājā „mayam²⁰ abhiñham parajjhāma²¹, kin nu kho kātabban“
ti amacce pucchi. „Deva, ayyā nāma mantaccekā honti, Jetavana-
vihāre²² bhikkhūnam katham sotum vaṭṭatīti“. Rājā „tena hitāyam²³ 25
velāyam²³ bhikkhūnam kathāsallāpaṃ suṇāthā“²⁴ ti carapurise²⁴ āṇāpesi.
Te tato paṭṭhāya tathā akāmsu. Tasmiṃ pana kāle dve mahallakatherā²⁵
vihārapaccante paṇṇasālāya vasanti Uttatthero²⁶ ca Dhanuggahatissat-

¹ B¹ samnāsam-. ² B¹ d¹ tuṇḍiṇa. ³ B¹ adda ti. ⁴ B¹ add bārāṇasiggaho ti.

⁵ B¹ d¹ tuṇḍiṇa, and add saraśaṇkhātāṃ tuṇḍiṇa. ⁶ B¹ d¹ ohāya. ⁷ B¹ d¹ add pabbajito pabbajitvā ca pana. ⁸ C¹ seyyam, B¹ d¹ add dutiyam. ⁹ B¹ d¹ add nāma.

¹⁰ B¹ d¹ adda videhi nāma, B¹ d¹ vedehi. ¹¹ B¹ d¹ -cunṇena mūlam. ¹² B¹ d¹ -uṭṭhānam.

¹³ B¹ d¹ kāsikagā-. ¹⁴ B¹ d¹ p. kosalarājā. ¹⁵ B¹ d¹ sāmike kālāṇikate tena. ¹⁶ B¹ d¹

kāsikagāmakaṃ. ¹⁷ C¹ tassa. ¹⁸ B¹ d¹ parajeti. ¹⁹ B¹ d¹ -ssā. ²⁰ C¹ mayam, C¹

mayā, B¹ d¹ mayham. ²¹ B¹ d¹ aparajjhāma. ²² B¹ d¹ -nevi-. ²³ B¹ d¹ -ya. ²⁴ B¹ d¹

carapū-, B¹ d¹ carikapu-. ²⁵ B¹ d¹ -kātherā. ²⁶ B¹ d¹ datta-.

thero ca. Tesu Dhanuggahatissatthero paṭhamāyāme pi¹ majjhimayāme
pi niddāyitvā² pacchimayāme pabujjhitvā ummukkāni pothetvā³ aggiṃ jā-
letvā nisinnako⁴ āha: „bhante Uttattherā⁵“ ti. „Kiṃ bhante Tissattherā“
'ti. „Niddāyasi no tvaṃ⁶“ ti. „Aniddāyanta⁷ kiṃ karissāma⁸“ ti.
5 „Uṭṭhāya tāva nisīdatha⁹“ ti. So uṭṭhāya nisinno taṃ Uttattheraṃ¹⁰
„ayaṃ te lālo mahodara-Kosalo cāṭimattaṃ bhattaṃ eva¹¹ pūtiṃ¹²
karoti, yuddhavicāraṇaṃ pana kiñci na jānāti, parājito parājito¹³
tv-eva¹⁴ dāpetīti¹⁵. „Kiṃ pana kātuṃ vaṭṭatīti¹⁶. Tasmiṃ khaṇe te
pana¹⁷ carapurisā¹⁸ tesāṃ kathaṃ suṇantā atthaṃsu. Dhanuggaha-
tissatthero yuddhaṃ vicāresi: „bhante, yuddho nāma¹⁹ padumavyūho¹⁶
cakkavyūho¹⁶ sakaṭavyūho¹⁶ ti tayo vyūhā¹⁷ honti, Ajātasattum gaṇ-
hitukāmena asuke nāma pabbatakucchismiṃ dvīsu pabbatabhittīsu¹⁸
manusse ṭhapetvā purato dubbalabalaṃ¹⁹ dassetvā pabbatantaraṃ pa-
vitṭhabbhāvaṃ jānitvā²⁰ pavitṭhamaggaṃ occhinditvā²¹ purato ca pac-
15 chato ca ubhosu pabbatabhittīsu²² vaggitvā unnaditvā²³ khippe pati-
tamacchaṃ²⁴ viya antomuṭṭhiyaṃ maṇḍukapotakaṃ²⁵ viya ca katvā
sakkā assa taṃ gaḥetun²⁶ ti. Carapurisā²⁶ taṃ vacanaṃ²⁷ raṇṇo
ārosesum. Taṃ sutvā rājā saṃgāmaabheriṃ pahārāpetvā²⁸ gantvā sa-
kaṭavyūhaṃ²⁹ katvā Ajātasattum jivagāhaṃ gāhāpetvā attano dhīta-
20 raṃ Vajirakumārīṃ³⁰ bhāgineyyassa datvā Kāsīgāmakāṃ³¹ tassā³² na-
hānamūle³³ katvā datvā uyyojesi. Sā pavatti bhikkhusaṃghe pākaṭā
jātā. Ath' ekadivasaṃ³⁴ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum:
„āvuso Kosalarājā kira Dhanuggahatissassa³⁵ vicāraṇāya Ajātasattum
jinīti³⁶. Sattā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya
25 sannisinnā³⁷ ti pucchitvā „imāya nāma³⁸ ti vutte „na bhikkhave idān'
eva pubbe pi Dhanuggahatisso yuddhavicāraṇāya cheko yevā³⁹ ti
vātvā atītaṃ āhari:

¹ Cks omit pi. ² Cks omit niddāyitvā ³ B¹ yodhetvā, B² sodhetvā. ⁴ B¹ add
va. ⁵ B¹ datta-. ⁶ B¹ kiṃ niddāyanto nisinno tvaṃ, B² kiṃ niddāyasiṃno tan.
⁷ B¹ niddāyanto, B² niddāyanta. ⁸ B¹ nisinno bhante ti dattathera. ⁹ B¹
pātibhuttabhattaṃ. ¹⁰ B¹ pūtiṃ eva. ¹¹ B¹ only one parājito. ¹² C¹ tevava,
C² tevava corr. to ttevava, B¹ ttevava. ¹³ B¹ omit pana. ¹⁴ B¹ caraka-.
¹⁵ B¹ add tividho. ¹⁶ B¹ -byūho. ¹⁷ B¹ -byūhā. ¹⁸ C¹ B¹ -isu. ¹⁹ B¹
dubbalam. ²⁰ B¹ ajānāpetvā. ²¹ B¹ occhitvā. ²² C¹ -isu. ²³ C¹ B¹ unnā-.
²⁴ B¹ jāle pakkhittamacchaṃ. ²⁵ B¹ vaṭṭapo-. ²⁶ B¹ carana-, B² caraka-. ²⁷
B¹ sāsanari. ²⁸ B¹ vicārāpetvā. ²⁹ C¹ B¹ -byūham. ³⁰ B¹ add nāma. ³¹
B¹ kāsikagāmaṃ. ³² C¹ tassa. ³³ B¹ -lam. ³⁴ B¹ add bhikkhu. ³⁵ B¹
-tissattheraṃ. ³⁶ B¹ jinātīti.

Atīte Barāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
 Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tada
 Bārāṇasiṃ nissāya nivṛṭṭhā¹ vaḍḍhakigāmakā. Eko vaḍḍhaki²
 daṇḍatthāya³ araṇṇaṃ gantvā āvāṇe patitaṃ sūkarapotakaṃ
 disvā⁴ gharaṃ netvā paṭijaggi. So vuddhippatto⁵ mahāsariro
 vaṃkadāṭho ācārasampanno ahosi, vaḍḍhakinā puṭṭhattā⁶ pana
 vaḍḍhakisūkaro tv-eva paññāyi. Vaḍḍhakissa rukkhatacchana-
 kāle tuṇḍena rukkhaṃ parivatteti⁷ mukhena ḍasitvā vāsiphara-
 sūni khādanamuggare āharati kālasuttakoṭṭiyaṃ gaṇhāti. Atha
 so vaḍḍhaki „kocid' eva naṃ khādeyyā“⁸ 'ti bhayena netvā
 araṇṇe vissajjesi. So pi araṇṇaṃ pavisitvā khemaṃ vasana-
 phāsukatṭhānaṃ⁹ olokeno ekaṃ pabbatantare mahantaṃ giri-
 kandaraṃ addasa sampannakandamūlaphalaṃ phāsukaṃ va-
 sanatṭhānaṃ. Anekasatasūkarā¹⁰ taṃ disvā tassa santikaṃ
 agamimṃsu¹¹. So pi te āha: „ahaṃ tumhe va olokeno ca-
 rāmi¹², tumhe ca¹³ mayā diṭṭhā, idaṃ ca ṭhānaṃ ramaṇiyaṃ,
 ahaṃ pi dāmi¹⁴ idh' eva vasissāmīti¹⁵. „Saccaṃ imaṃ ṭhānaṃ
 ramaṇiyaṃ, pariṣsayo pan' ettha atthīti¹⁶. „Ahaṃ pi tumhe
 disvā etaṃ aññāsim¹⁷, evaṃ gocarasampanne ṭhāne vasantānaṃ
 tesam¹⁸ sarīresu maṃsalohitaṃ n'atthi, kiṃ¹⁹ pana vo ettha
 bhayaṃ²⁰ ti. „Eko vyaggho²¹ pāto va āgantvā diṭṭhaditṭhaṃ
 yeva²² gahetvā gacchatīti²³. „Kiṃ²⁴ pana so²⁵ nibaddhaṃ gaṇ-
 hāti udāhu antarantarā²⁶ ti. „Nibaddhaṃ gaṇhātīti²⁷. „Kati
 pana te vyagghā²⁸ ti. „Ekako yevā²⁹ 'ti. „Ettakā tumhe
 ekassa³⁰ na sakkothā³¹ 'ti. „Āma na sakkomā³² 'ti. „Ahaṃ³³
 taṃ gaṇhissāmi, kevalaṃ tumhe mama vacanaṃ karoṭha, so
 vyaggho³⁴ kahaṃ vasatīti³⁵. „Etasmim³⁶ pabbate³⁷ ti. So
 rattim̐ űeva sūkare carāpetvā yuddhaṃ³⁸ vicārento „yuddhaṃ

¹ B⁴ nivṛṭṭha. ² B⁴ -kī. ³ B⁴ dabbatthāya. ⁴ B⁴ add taṃ. ⁵ B⁴ vuddhi-.

⁶ B⁴ posittattā. ⁷ B⁴ -vaṭṭesi. ⁸ B⁴ khemaṃ pana phāsu-. ⁹ B⁴ -sūkara-
 samākiṇṇaṃ te sūkarā. ¹⁰ B⁴ gamamṃsu, B⁴ āgamamṃsu. ¹¹ B⁴ vica-. ¹² B⁴
 api ca neva in the place of tumhe ca. ¹³ B⁴ idāmi. ¹⁴ C⁴ akāsim. ¹⁵ C⁴
 vo. ¹⁶ C⁴ kim. ¹⁷ B⁴ by-. ¹⁸ B⁴ yaṃ vā taṃ vā. ¹⁹ C⁴ kim. ²⁰ C⁴ paneso.

²¹ B⁴ add yujjhitum. ²² C⁴ ahan. ²³ B⁴ ekasmiṃ. ²⁴ B⁴ add űeva.

nāma padumavyūhacakkavyūhasakaṭavyūhavasena¹ tividham
 hotīti² vatvā padumavyūhavasena³ vicāresi, so hi bhūmisīsam
 jānāti, tasmā „imasmiṃ ṭhāne⁴ yuddham vicāretum vaṭṭatīti“
 sūkarapillake⁵ mātare⁶ ca tesam majjhaṭṭhāne ṭhapesi, tā⁷
 5 āvijjhivā⁸ vajjhasūkariyo tā āvijjhivā⁹ potasūkare te āvijjhi-
 tvā¹⁰ daharasūkare¹¹ te āvijjhivā¹² dīghadāṭhasūkare te āvijjhivā¹³
 yuddhasamatthe balavabalavasūkare¹⁴ dasadasavīsativīsatiṭṭhane¹⁵
 tasmim ṭhāne¹⁶ balagumbam katvā ṭhapesi. Attano ṭhitatṭhā-
 nassa purato ekaṃ parimaṇḍalam āvātam khaṇāpesi, pacchato
 10 ekaṃ kullakasaṇṭhānam¹⁷ anupubbaninam pabbhārasadisam.
 Tassa saṭṭhisattatimatte yodhasūkare ādāya tasmim tasmim ṭhāne
 „mā bhāyitthā“¹⁸ 'ti kammaṃ vicārentass' eva vicarato¹⁹ aruṇam
 utṭhahi. Vyaggho²⁰ utṭhāya „kālo“²¹ ti nātvā gantvā tesam sam-
 mukhā ṭhito²² pabbatatale ṭhatvā akkhini ummiletvā sūkare
 15 olokesi. Vaḍḍhakisūkaro „paṭi loketha²³ nan“²⁴ ti²⁵ sūkarānam
 saññam adāsi. Te paṭi loke suṃ²⁶. Vyaggho²⁷ mukham nib-
 beṭhetvā²⁸ assasi²⁹, sūkarāpi tathā karimsu. Vyaggho³⁰ mut-
 tam chaḍḍesi, sūkarāpi chaḍḍayimsu. Iti yaṃ yaṃ so karoti
 tam tam te paṭikarimsu. So cintesi: „pubbe sūkarā mayā
 20 olokitakāle palāyantā palāyitum pi na sakkonti, ajja apalāyitvā
 mama paṭisattu³¹ hutvā mayā katam eva paṭikaronti³², ekas-
 miṃ³³ bhūmisīse ṭhito eko nesam³⁴ saṃvidahako³⁵ pi³⁶ atthi,
 ajja mayham tassa³⁷ jayo na paññāyatīti“³⁸ so nivattitvā
 attano vasanaṭṭhānam eva agamāsi. Tena pana gahitamam-
 25 sakhādako eko kūṭajaṭilo atthi, so tam tucchahattham eva āgac-
 chantam disvā tena saddhim sallapanto paṭhamam gātham āha:

¹ Bīd -byūha-. ² Bīd add tam. ³ Bīd -pitro ca. ⁴ Bīd -ro. ⁵ Bīd te. ⁶ Ck avī-. ⁷ C avī-. ⁸ Bīd jiyasū-, Bīd jarasū-. ⁹ C balavabalasū-, Bīd balavata-
 rasū-, Bīd phalavatarasū-. ¹⁰ C dasadasavīsatiṭṭhane, Bīd dasavīsatisaṭṭhane, Bīd
 dasavīsatiṭṭhane. ¹¹ Bīd gumbathāne. ¹² Bīd kulkasa-. ¹³ Bīd kamman
 vicārato, Bīd kamman vicārento. ¹⁴ Bīd by-. ¹⁵ Ck -te. ¹⁶ Bīd paṭi-. ¹⁷
 Bīd add vicārento tesam. ¹⁸ C nibbāhetvā, Bīd uppādetvā, Bīd upādetvā. ¹⁹ C
 assa, Bīd assosi. ²⁰ Bīd paṭi-. ²¹ Bīd -cīti. ²² C etasmim. ²³ Bīd tesam.
²⁴ Bīd add koḍi. ²⁵ Bīd omit pi. ²⁶ C Bīd gatassa.

1. Varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹
 asmim padese abhibhuyya sūkare,
 so dāni eko vyapagamma² jhāyasi,
 balaṃ nu te vyaggha na c' ajja³ vijjatīti. 97.

Tattha varam varam tvaṃ nihanam pure cari¹ asmim padese 5
 abhibhuyya sūkare ti ambho vyaggha⁴ tvaṃ⁵ pubbe⁶ imasmim padese
 sabbasūkare abhibhavitvā imesu sūkaresu varam tvaṃ uttamuttamasūkaram⁷
 nihananto vicari, so dāni eko vyapagamma⁸ jhāyasīti so tvaṃ idāni
 aññam sūkaram agahetvā ekako⁹ apagantvā jhāyasi pajjhāyasi, balan nu te
 vyagha¹⁰ na c' ajja vijjatīti ambho vyaggha ajja kāyabalaṃ n' atthīti. 10

Taṃ sutvā vyaggho⁴ dutiyaṃ gātham āha:

2. Ime sudam¹¹ yanti disodisam pure
 bhayadditā lenagavesino¹² puthu,
 te dāni saṃgamma rasanti¹³ ekato,
 yatthaṭṭhitā duppasah' ajja 'me mayā ti. 98. 15

Tattha sudan¹⁴ ti nipāto, ayaṃ pana saṃkhepattho: ime sūkarā pubbe
 maṃ disvā bhayena aṭṭitā pīlītā artano lenagavesino¹⁵ puthu¹⁶ visum hutvā
 disodisam¹⁷ yanti, taṃ taṃ disam¹⁸ abhimukhā palāyanti, te idāni¹⁹ sabbe
 pi samāgantvā ekato rasanti²⁰ nadanti²¹ taṃ ca bhūmisīsam upagatā, yattha-
 ṭṭhitā²² duppasahā dummaddayā²³ ajja ime²⁴ mayā ti. 20

Ath' assa ussāham janento kūṭajatiḷo „mā bhāyi, gaccha
 tayi naditvā pakkhandante²⁴ sabbe bhītā bhijjitvā palāyissan-
 tīti“ āha. Vyaggho⁴ tasmim ussāham janente sūro hutvā puna
 gantvā pabbatatale aṭṭhāsi. Vaḍḍhakisūkaro dvinnam āvātānam
 antare aṭṭhāsi. Sūkarā „sāmi mahācoro punāgato“ ti āhaṃsu. 25
 „Mā bhāyatha²⁵, idāni nam²⁶ gaṇhissāmīti“. Vyaggho⁴ naditvā
 vaḍḍhakisūkarass' upari²⁷ pati²⁸. Sūkaro tassa attano upari-

¹ Ck -ram. ² B¹ byagghamaggamma, B² byagghyapagamma. ³ Ck vajja. ⁴ B¹d by-
 by-. ⁵ B¹d add pure. ⁶ B¹d pubbam. ⁷ B¹d -mam sū-. ⁸ B¹ byagghamag-
 gammi, B² byagghyapagamma. ⁹ B¹d add va. ¹⁰ Ck tikinnu, C² nakinnu in the
 place of vyaggha, B¹d byaggha. ¹¹ B¹ imassukho, B² imassutā. ¹² B¹d lenam-
¹³ C² rayanti, B¹ vasantā, B² vasanti. ¹⁴ B¹ assukā, B² assutā. ¹⁵ B¹d add ti.
¹⁶ C² -sā. ¹⁷ Ck -sā. ¹⁸ B¹d dāni. ¹⁹ B¹ vasanti, B² vasanti. ²⁰ B¹ thap-
 panti, B² tiṭṭhanti. ²¹ so all four MSS. ²² B¹d dujjayā. ²³ B¹d me. ²⁴ B¹d
 pakkante. ²⁵ B¹d -yittha. ²⁶ B¹d omit nam. ²⁷ B¹d -rassa upari. ²⁸ B¹d
 pakkhandi.

patitakāle¹ parivattitvā vegena ujukam² khataāvāte³ pati.
 Vyaggho⁴ vegam sandhāretum asakkonto upariuparibhāgena⁵
 gantvā kullakamukhassa tiriyaṃ khataāvātassa⁶ atisaṃbādha-
 mukhaṭṭhāne⁷ patitvā puñjakato⁸ viya ahosi. Sūkaro āvāṭā
 5 uttaritvā asani vegena gantvā vyaggham⁹ antarasatthimhi¹⁰ dā-
 ṭhāya paharitvā yāva vakkapadesā¹¹ phāletvā pañcamadhura-
 maṃsam¹² dāṭhāya paliveṭhetvā¹³ vyagghassa matthake āvijjhi-
 tvā „gaṇhatha tumhākaṃ paccāmittan“ ti ukkhipitvā¹⁴ bahi āvāte
 chaḍḍesi¹⁵. Paṭhamāgatā¹⁶ vyagghamaṃsam¹⁷ labhimsu, pac-
 10 chā āgatā¹⁸ „vyagghamaṃsam¹⁹ kīdisam²⁰ hotīti“ tesam mu-
 khāni²¹ upasiṃghantā vicarimsu, sūkaraṃ na tāva tussanti.
 Vaddhakisūkaro tesam iṅgitaṃ disvā „kin nu kho tumhe na tussa-
 thā“ ti āha. „Sāmi, kiṃ etena vyagghena²² ghātiteṇa²³, aññe
 dasa²⁴ vyagge²⁵ ānayanasaṃmattho kūṭajaṭilo atthi yevā“ ti.
 15 „Ko nāma²⁶ eso“ ti²⁷. „Eko dussilatāpasō“ ti. „Vyaggho²⁸
 pi mayā ghātito²⁹, so me kiṃ³⁰ pahoti, atha³¹ gaṇhissāma
 nan“ ti sūkaraghaṭṭāya³² saddhim pāyāsi. Kūṭatāpasō vyagge³³
 cirāyante „kin nu kho sūkaraṃ vyaggham³⁴ gaṇhimsū“ ti paṭi-
 patham gacchanto³⁵ sūkare āgacchante disvā attano parikkhā-
 20 ram ādāya palāyanto tehi anubaddho³⁶ parikkhārum chaḍḍetvā
 vegena udumbararukkham abhirūhi³⁷. Sūkaraṃ „idāni mha³⁸
 sāmi naṭṭhā³⁹, tāpasō palāyitvā rukkham abhirūḷho⁴⁰“. „Kiṃ
 rukkham nāmā“ ti. „Udumbararukkhan“ ti. So „sūkariyo
 udakam āharantu, sūkarapotakā⁴¹ khaṇantu, dīghadāṭhā sūkara
 25 mūlāni chindantu, sesā parivāretvā rakkhantū⁴²“ ti saṃvida-
 hitvā tesu tathā karontesu sayam udumbarassa ujukam gata-

¹ *Bid* uparipātana-. ² *Ck* *Bid* -ka. ³ *Bid* khaṇante āvāte. ⁴ *Bid* by-. ⁵ *Bid* omit one upari. ⁶ *Ck* khatam-, *Bid* khaṇa-. ⁷ *Bid* -dhe-. ⁸ *Bid* pañcalikato. ⁹ *Bid* antaravattumhi, *Bd* omits a. ¹⁰ *Bid* -so. ¹¹ *Ck* paca-. ¹² *Bid* paṭisedhe-
 tvā, *Bd* paṭivedhetvā. ¹³ *Ck* khi-. ¹⁴ *Bd* -ti. ¹⁵ *Ck* -tam, *Bid* pathamaṃ-
 gatā. ¹⁶ *Ck* tam. ¹⁷ *Bid* kīdiso. ¹⁸ *Bid* mukham. ¹⁹ *Bid* khātiteṇa. ²⁰ *Bid*
 aññe pana, *Ck* aññe dasa. ²¹ *Bid* byaggha, *Bd* byaggho. ²² *Ck* omit ti. ²³ *Bid*
 -tito. ²⁴ *Ck* kim. ²⁵ *Bid* etha. ²⁶ *Bid* -gaṇāya. ²⁷ *Bid* add te. ²⁸ *Bid* bau-
 dhito. ²⁹ *Bid* -rūyhi. ³⁰ *Ck* mha, *Bid* omits mha. ³¹ *Bid* duṭṭhā, *Bd* duṭṭha. ³²
Bid -rūyhi, *Bd* -rūhiti. ³³ *Ck* -potā, *Bid* add pathavi. ³⁴ *Bid* āra.

thūlamūlam¹ pharasunā paharanto viya ekappahāram eva² katvā
 udambararukkhaṃ pātesi. Parivāretvā ṭhitasūkarā kūṭajaṭilaṃ
 bhūmiyaṃ pātetvā khaṇḍākkhaṇḍaṃ³ katvā yāva aṭṭhito⁴ khā-
 ditvā vaḍḍhakisūkaraṃ udumbarakhandhe yeva nisīdāpetvā
 kūṭajaṭilassa paribhogasaṃkhena udakaṃ āharitvā abhisiñcitvā
 rājānaṃ karimsu, ekaṃ ca taruṇasūkarim abhisiñcitvā tassa
 aggamaheṣim akamsu. Tato paṭṭhāya kira yāv' ajjatanā rā-
 jāno udumbarabhaddapīṭhe nisīdāpetvā tīhi saṃkhehi abhi-
 siñcanti. Tasmim vanasaṇḍe adhivatthā devatā naṃ⁵ accha-
 riyāṃ disvā ekasmiṃ khandhavivare⁶ sūkarānaṃ abhimukhā
 hutvā tatiyaṃ gāthaṃ āha:

1. Nam' atthu saṃghānaṃ samāgatānaṃ,
 disvā sayāṃ sakhya⁷ vadāmi abbhutaṃ
 vyagghaṃ⁸ migā yattha jinimsu dāṭhino
 sāmaggiyā dāṭhabalesu muccare⁹ ti. 99.

15

Tattha namatthu saṃghānaṃ ti sayāṃ mama namakkāro samāgatānaṃ
 sūkarasaṃghānaṃ atthu, disvā sayāṃ sakhya¹⁰ vadāmi abbhutaṃ ti
 idaṃ pubbe abhūtapubbaṃ abhūtaṃ sakhyaṃ¹¹ mittabhāvaṃ sayāṃ disvā va-
 dāmi, vyagghaṃ¹² migā yattha jinimsu dāṭhino ti yatra hi nāma dā-
 ṭhino sūkarā migā vyagghaṃ jinimsu¹³ ayam eva vā pāṭho, sāmaggiyā dā-
 ṭhabalesu muccare¹⁴ ti yā esā dāṭhabalesu¹⁵ sūkaresu sāmaggi ekajjhā-
 sayatā¹⁶ tāya¹⁷ tesu sāmaggiyā te dāṭhabalā paccāmittaṃ gahetvā ajja maraṇa-
 bhayā muttā ti attho.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁷ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā
 Dhanuggahatisso vaḍḍhakisūkaro ahoṣi, rukkhadevatā aham evā“ ti.
 Vaḍḍhakisūkarajāṭakaṃ¹⁸.

25

4. Sirijāṭaka.

Yāṃ ussukā saṃgharantīti¹⁹. Idaṃ Satthā Jetavane
 viharanto ekaṃ siricorabrāhmaṇaṃ ārabha kathesi. Imasmiṃ

¹ B^d omīṭ gata. ² B^d -rena. ³ Bⁱ khaṇḍikaṃ, B^d khaṇḍākkhaṇḍikaṃ. ⁴ Bⁱ aṭṭhikā, B^d aṭṭhito. ⁵ B^d taṃ. ⁶ B^d viṭapantare. ⁷ B^d saṅkhyāṃ. ⁸ B^d by-.
⁹ B^d muccare. ¹⁰ C^k sakhyāṃ, B^d saṅkhyāṃ. ¹¹ C^k saṅkhyāṃ, B^d abbhuta-
 tapubbasaṅkhyāṃ. ¹² Bⁱ jāṇisu. ¹³ B^d muccare. ¹⁴ Bⁱ omīṭ muccare - -
 lesu. ¹⁵ C^k sāmaggiyā eka-, Bⁱ sāmaggi eka-. ¹⁶ B^d omīṭ tāya. ¹⁷ B^d dham-
 made-. ¹⁸ B^d add tatiyaṃ. ¹⁹ Bⁱ saṅkhār-, B^d saṅkhar-.

- jātake paccuppannavatthum heṭṭhā Khadiraṅgajātake vitthāritam eva. Idhāpi pana sā Anāthapiṇḍikassa ghare catutthe dvārakoṭṭhake vasanakamicchādīṭṭhivedatā¹ dāṇḍakammaṃ karonti² catupannāsahiraṇṇakoṭṭiyo³ āharitvā koṭṭhe pūretvā seṭṭhinā saddhim saḥāyikā ahoṣi.
- 5 Atha naṃ so ādāya Satthu santikaṃ nesi. Satthā tassa dhammaṃ desesi. Sā dhammaṃ sutvā sotāpannā ahoṣi. Tato paṭṭhāya seṭṭhino yaso yathāporāṇo va jāto. Ath' eko Sāvatti-vāsī sirilakkhaṇabrāhmaṇo⁴ cintesi: „Anāthapiṇḍiko⁵ duggato hutvā puna issaro jāto, yaṃ nūnāhaṃ datṭhukāmo viya gantvā tassa gharato sirim
- 10 thenetvā āgaccheyyāṃ“ ti so tassa gharaṃ gantvā tena katasakkārasaṃmāno sārāṇiyakathāya vattamānāya „kimatthaṃ āgato sīti“ vutte „kahan⁶ nu kho siri patiṭṭhitā“ ti olokesi. Seṭṭhino ca sabba-seto dhotasaṃkhapaṭibhāgo kukkuṭo suvaṇṇapaṇjare pakkhipitvā ṭhapito atthi, tassa cūlāya siri patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo olokayamāno⁷
- 15 siriyā⁸ patiṭṭhitabhāvaṃ ūtvā⁹ „ahaṃ mahāseṭṭhi pañcasate mānave mante vācemi, akālarāviṃ¹⁰ ekaṃ kukkuṭaṃ nissāya te ca mayā ca kilamāma, ayaṃ ca kira kukkuṭo kālarāvi¹¹, imass' atthāya āgato 'mhi, dehi¹² etaṃ kukkuṭaṃ“ ti āha¹³. „Gaṇha brāhmaṇa, demi te kukkuṭaṃ“ ti, „demīti“ ca vuttakkhaṇe yeva siri tassa cūlato apagan-
- 20 tvā ussisaṇṇe ṭhapite maṇikkhandhe patiṭṭhāsi¹⁴. Brāhmaṇo siriyā maṇimhi patiṭṭhitabhāvaṃ ūtvā maṇim¹⁵ pi yāci, „maṇim pi demīti“ vuttakkhaṇe yeva¹⁶ siri maṇito apagantvā ussisaṇṇe ṭhapite ārakkhayaṭṭhiyaṃ¹⁷ patiṭṭhāsi. Brāhmaṇo¹⁸ tattha patiṭṭhitabhāvaṃ ūtvā¹⁹ yāci, „gāhāpetvā²⁰ gacchā²¹“ ti vuttakkhaṇe yeva¹⁶ ca²² siri tato³
- 25 apagantvā Puṇṇalakkhaṇadeviyā nāma seṭṭhino²⁴ aggamaḥesiyā sise patiṭṭhāsi. Siricorabrāhmaṇo tattha patiṭṭhitabhāvaṃ ūtvā „avissajjijabhaṇḍaṃ²³ etaṃ yācitum pi na sakkā²⁶“ ti cintetvā seṭṭhim etad avoca: „mahāseṭṭhi ahaṃ 'tumahākaṃ gehe sirim thenetvā gamissāmiti' āgañchim²⁷, siri pana te kukkuṭassa cūlāya patiṭṭhitā ahoṣi, tasmiṃ
- 30 mama dinne tato apagantvā maṇimhi patiṭṭhahi, maṇimbi dinne ārakkhayaṭṭhiyā²⁸ patiṭṭhahi, ārakkhayaṭṭhiyā dinnāya tato apagantvā Puṇṇa-

¹ B'd -kā-. ² C^o -ti, B'd karoti. ³ B'd -paññāsa-. ⁴ B'd -paññūbra-. ⁵ B'd add pubbe. ⁶ C^k katan, C^o kathan, E'd katta, B' omits kahan. ⁷ B'd -kiya-. ⁸ B'd add tattha. ⁹ B'd add āha. ¹⁰ B'd -ravaṃ. ¹¹ all four MSS. -vi. ¹² B'd add me. ¹³ B'd omit āha. ¹⁴ B'd añḥel. ¹⁵ B'd tam. ¹⁶ B'd paññeva. ¹⁷ B' ārakkhakatturaya-, B'd -kattaraya-. ¹⁸ B'd add siriyā. ¹⁹ B'd add tam pl. ²⁰ B'd gahetvā. ²¹ B'd gacchāhi. ²² B'd omit ca. ²³ B'd yathito. ²⁴ B'd add bhariyāya. ²⁵ B' abhisajjiya-, B'd avisajjiya-. ²⁶ B'd sakkomi. ²⁷ C^k āgañji, C^o āgañjin, B'd āgacchi. ²⁸ B'd -yathiyam.

lakkhaṇadeviyā sīse patitṭhahi¹, idam kho² avissajjiyabhaṇḍan³ ti
 imam⁴ pi me na gahitaṃ, na sakkā tava siriṃ thenetuṃ, tava san-
 takam⁵ tav' eva hotū⁶ 'ti uṭṭhāyāsanaṃ pakkāmi. Anāthapiṇḍiko
 „imam kāranaṃ Satthu kathessāmīti“ vihāraṃ gantvā Satthāraṃ
 pūjetvā vanditvā ekamantaṃ nisinnō sabbam Tathāgatassa ārocesi. 5
 Satthā taṃ sutvā „na kho gahapati⁴ aññesaṃ siri aññatra⁷ gacchati,
 pubbe pi appapuññehi uppāditasiri pana puññavantaṇaṃ yeva⁸ pāda-
 mūlaṃ⁹ gatā¹⁰ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
 Bodhisatto Kāsiraṭṭhe¹⁰ brāhmaṇakule nibbattitvā vayap-
 patto Takkaṣilāyaṃ sippāni¹¹ uggaṇhitvā agāraṃ¹² ajjhāva- 10
 santo mātāpitunnaṃ kālakiriyaṃ saṃviggo nikkhamitvā Hima-
 vantapadese isipabbajjaṃ pabbajitvā¹³ samāpattiyo¹⁴ uppādetvā
 dīghassa addhuno accayena loṇambilasevanatthāya janapadaṃ
 gantvā Bārāṇasīrañño uyyāne vasitvā punadivase bhikkhaṃ
 caramāno hatthācariyassa gharadvāraṃ agamāsi. So tassa 15
 cāre ca vihāre ca¹⁵ pasanno bhikkhaṃ datvā uyyāne vasāpetvā
 niccaṃ paṭijaggi. Tasmiṃ kāle eko kaṭṭhahārako araṇṇato
 dārūni āharanto velāya nagaraṃ¹⁶ pāpunituṃ nāsakkhi¹⁷, sā-
 yaṃ ekasmiṃ devakule dārukalāpaṃ ussisaṃ katvā nipajji.
 Devakule viṣaṭṭhāpi¹⁸ kho bahū¹⁹ kukkuṭā tassāvidūre ekas- 20
 miṃ rukkhe sayimsu, tesam uparisayitakukkuṭo paccūsakāle
 vaccaṃ²⁰ pātento heṭṭhāsaitakukkuṭassa sarīre pātesi, „kena
 me sarīre vaccaṃ²⁰ pātitaṃ“ ti ca vutte „mayā“ ti āha, „kiṃ-
 kāranaṃ“ ti ca vutte „anupadhāretvā²¹“ ti vatvā puna pi²²
 pātesi. Tato ubho pi aññamaññaṃ vatvā²³ „kin te balaṃ“ 25
 kin te balan“ ti kalahaṃ karimsu. Atha heṭṭhāsaitakukkuṭo
 āha: „maṃ māretvā aṅgāre pakkamaṃsaṃ khādanto pāto va

¹ B¹ -{bhāhi, B² -{bhāti. ² B² add pana. ³ B¹ apisajjiya-, B² avisajjiya-. ⁴ so B²; C² nāmaṃ. ⁵ C² -kā. ⁶ B² add idāneva. ⁷ B² aññattha. ⁸ B¹ omits yeva, B² -naññeva. ⁹ B² -le. ¹⁰ B² kāsika-. ¹¹ B¹ sippaṃ, B² sippaṇa. ¹² B² -re. ¹³ B² add paṇca abhiññā ca aṭṭha. ¹⁴ B² add ca. ¹⁵ B¹ omits ca vihāre ca, B² ca ca. ¹⁶ B² -radvāraṃ. ¹⁷ B² na-. ¹⁸ C² B² viṣa-. ¹⁹ C² B² bahu. ²⁰ C² -cam. ²¹ B² -remī. ²² B² omit pi. ²³ B² kuddhā kalahaṃ katvā in the place of vatvā. ²⁴ C² balanti.

kahāpaṇasahassaṃ labhatīti¹. Uparisayitakukkuṭo āha: „am-
 bho, mā tvaṃ ettakena gajji, mama thullamaṃsaṃ khādanto²
 rājā hoti bahimaṃsaṃ khādanto³ puriso ce⁴ senāpatiṭṭhānaṃ itthi⁵
 ce⁶ aggamahesiṭṭhānaṃ labhati, atthimaṃsaṃ pana me khā-
 5 danto⁷ gihī ce bhaṇḍāgārikatṭhānaṃ pabbajito ce rājakuḷū-
 pakabhāvaṃ labhatīti⁸. Katṭhabhārako tesaṃ vacanam sutvā
 „rajje patte sahasena kiccaṃ n' atthīti⁹ saṇikaṃ abhirūhitvā
 uparisayitakukkuṭaṃ gahetvā māretvā ucchaṅge katvā „rājā
 bhavissāmīti¹⁰ gantvā¹¹ vivaṭadvāren' eva nagaraṃ¹² pavisitvā
 10 kukkuṭaṃ nittacaṃ katvā udaraṃ sodhetvā „idaṃ kukkuṭa-
 maṃsaṃ sādhukaṃ sampādehīti¹³ pajāpatiyaṃ adāsi. Sā kuk-
 kuṭamaṃsaṃ ca bhattaṃ ca sampādetvā „bhuñjissāmīti¹⁴ tassa
 upanāmesi. „Bhadde, etaṃ maṃsaṃ mahānubhāvaṃ, etaṃ
 khādītva ahaṃ rājā bhavissāmi, tvaṃ aggamahesi bhavissa-
 15 sīti¹⁵ taṃ¹⁶ bhattaṃ ca maṃsaṃ ca ādāya Gaṅgātīraṃ¹⁷ gantvā
 „nahāyitvā bhuñjissāmīti¹⁸ bhattabhājanaṃ tīre ṭhapetvā na-
 hānatthāya otarīṃsu. Tasmim̐ khāṇe vātena khubhitaṃ uda-
 kaṃ āgantvā bhattabhājanaṃ ādāya agamāsi. Taṃ¹⁹ nadiya²⁰
 sotena vuyhamānaṃ heṭṭhānadiyaṃ hatthī²¹ nahāpento eko
 20 hatthācariyo mahāmatto disvā ukkhipāpetvā „kim ettha²² 'ti²³
 pucchi. „Bhattaṃ c' eva²⁴ kukkuṭamaṃsaṃ ca sāmīti²⁵. So
 taṃ pidahāpetvā lañchāpetvā²⁶ „yāva mayā āgacchāma tāv'
 imaṃ bhattaṃ mā vivarā²⁷ 'ti bhariyāya pesesi. So pi kho
 katṭhabhārako mukhato pavitṭhena vālukodakena uddhumāta-
 25 udaro palāyi. Ath' eko tassa²⁸ hatthācariyassa kulūpako dib-
 bacakkhutāpaso „mayhaṃ upaṭṭhāko hatthiṭṭhānaṃ na vijahati,
 kadā nu sampattim̐ sampāpunissatīti²⁹ dibbacakkhunā upa-
 dhārento taṃ purisaṃ disvā taṃ kāraṇaṃ ñatvā puretaraṃ
 gantvā hatthācariyassa nivesane nisīdi. Hatthācariyo āgantvā³⁰

¹ Bīd -dento. ² Bī vaca, Cko omit ce. ³ Cko ca. ⁴ Bīd vatvā. ⁵ Cko -ram.

⁶ Bīd tvaṃ. ⁷ Bīd -re. ⁸ Bīd bhuñjissāmīti. ⁹ Bīd tañca. ¹⁰ Ck nadi. ¹¹ Ck -Inari. ¹² Ck Bīd -i. ¹³ Bī etanti etthakanti, Bī etanti. ¹⁴ Bīd ca. ¹⁵ Cko lañjāpetvā, Bīd lañchāpetvā. ¹⁶ Bīd omit tassa. ¹⁷ Bīd pāpu. ¹⁸ Bīd add taṃ.

vanditvā ekamantaṃ nisinno, taṃ bhattabhājanaṃ āharāpetvā
 „tāpasam maṃsodakena¹ parivisathā“² 'ti āha. Tāpaso bhat-
 taṃ gahe tvā maṃse diyaṃāne³ agahetvā „imaṃ maṃsam ahaṃ
 vicāremīti“⁴ vatvā „vicārethā bhante“⁵ ti vutte thūlammaṃsādini
 ekekaṃ koṭṭhāsaṃ kāretvā thūlammaṃsaṃ hatthācariyassa dā- 5
 pesi bahimmaṃsaṃ tassa bhariyāya, aṭṭhimmaṃsaṃ attanā pari-
 bhuñji. So bhattakiccāvasāne gacchanto „tvam ito tatiyadivase
 rājā bhavissasi, appamatto hohīti“⁶ vatvā pakkāmi. Tatiya-
 divase eko sāmantarājā āgantvā Bārāṇasim parivāresi. Bārā-
 ṇasīrājā hatthācariyaṃ rājavesaṃ gāhāpetvā „hatthim abhirū- 10
 ḥitvā⁷ yujjhā“⁸ 'ti ānāpetvā⁹ sayam aññātakavesena senāya
 vicārento ekena mahāvegena sarena viddho taṃ khaṇam űeva
 mari. So tassa matabbhāvaṃ űatvā hatthācariyo bahū¹⁰ kahā-
 paṇe nīharāpetvā „dhanatthikā purato hutvā yujjhantū“¹¹ 'ti
 bheriṇ¹² carāpesi. Balakāyo muhutten¹³ eva paṭīrājānaṃ¹⁴ jīvi- 15
 takkha yaṃ pāpesi. Amaccā raṇṇo sarīrakiccaṃ katvā „kaṃ¹⁵
 rājānaṃ karomā“¹⁶ 'ti mantayamānā¹⁷ „rājā jīvamāno attano
 vesam hatthācariyassa adāsi, ayam eva yuddham katvā rajjaṃ
 gaṇhi, etass¹⁸ eva rajjaṃ dassāmā“¹⁹ 'ti taṃ rajjena²⁰ abhisī-
 cimsu, bhariyam assa aggamahe siṃ akamsu. Bodhisatto rāja- 20
 kulūpako aho si.

Satthā imaṃ desanaṃ²¹ āharitvā abhisambuddho hutvā imaṃ²²
 dve gāthā abhāsi²³:

1. Yaṃ ussukā saṃgharanti²⁴ alakkhikā bahum dhanam
 sippavanto asippā ca²⁵ Lakkhi va²⁶ tāni bhuñjati. 100. 25
2. Sabbattha katapuñṇassa atīv²⁷ añṇe va²⁸ pāṇino
 uppajjanti bahū²⁹ bhogā app-añṇyatanesu pīti. 101.

Tattha yaṃ ussukā ti yattha³⁰ dhanasaṃgharaṇe³¹ ussukkam āpannā
 chaudajātā kiccheṇa bahum³² dhanam saṃgharanti³³, ye ussukā ti pi pāṭho ye

¹ Ck -dakena, B -dhaṇena. ² Ck Bā diya-, C diya-. ³ Bā -rūyhitvā. ⁴ Bā
 yujjhāhi. ⁵ Bā positvā. ⁶ C B bahu. ⁷ Bā bherim. ⁸ Bā sāmantarā-. ⁹
 Bā tai. ¹⁰ Bā add amhākaṃ. ¹¹ Bā rajjaṃ. ¹² Bā atitai. ¹³ Bā add
 tāva. ¹⁴ Bā āha. ¹⁵ C saṃgharanti, Bā saṃkharanti. ¹⁶ Bā asippavā. ¹⁷ Bā
 lakkhivā. ¹⁸ C Bā aticāñṇeva. ¹⁹ Bā yaṃ. ²⁰ Bā dhanamisaṃkharāṇe, Bā
 kharake, C dhanasaṃha- corr. to -saṃbha-. ²¹ B -u, Bā -ū. ²² C saṃha-
 corr. to saṃgha-, Bā saṃkha-.

purisā dhanasaṅgharaṇe¹ ussukū hatthisippādīvasena sippavanto² asippā ca
 antamaso vetanena⁴ kamman katvā bahun⁵ dhanam saṅgharantīti⁶ attho,
 lakkhī va⁷ tāni bhūñjatīti tāni bahun⁸ dhanam⁹ vuttāni dhanāni puñ-
 ñavā puriso attano va⁹ puññaphalaṃ paribhuñjanto kiñci¹⁰ kamman akatvā¹¹
 5 paribhuñjati. atīvaññeva¹² pāṇino ti atīva aññe yeva¹³ pāṇino, evakāro
 purimāpadena yojetabbo, sabbath⁷ eva katapuññassa aññe akatapūññe¹⁴ satte
 atikkamītvā ti attho, appanāyatanesu pīti api anāyatanesu pī ratanākaresu
 pī¹⁵ aratanākaresu pī¹⁶ ratanāni asuvaṇṇāyatanaḍḍisu¹⁷ suvaṇṇādīni ahatthā-
 yanāḍisu¹⁸ hatthīlādayo ti saviññāṇakāvīññāṇakā¹⁹ bahū²⁰ bhogā uppajjanti,
 10 tattha muttāmaṇḍīnaṃ²¹ anākare uppattiyaṃ²² duṭṭhagāmaṇi-Abhayamahāra-
 jassa²³ vatthum kathetabbam.

Satthā pan²⁴ imaṃ gātham vatvā „gahapati imesaṃ sattānaṃ
 puññasadisam aññaṃ āyatanam nāma n'atthi, puññavantaṇaṃ²⁵ hi
 anākaresu²⁶ ratanāni uppajjanti yevā“ 'ti vatvā imaṃ dhammaṃ²⁷

13 desesi:

Esa devamanussānaṃ sabbakāmadado nidhi (Khud. Pāṭha p.14.)
 yaṃ yad evābhipatthenti²⁸ sabbam etena²⁹ labbhati.

Suvaṇṇatā sūssaratā susaṇṭhānasurūpatā³⁰

adhipaccaparivāro³¹ sabbam etena labbhati.

20 Padesarajjam issariyaṃ cakkavattisukham³² pi yaṃ
 devarajjam³³ pi³⁴ dibbesu sabbam etena labbhati.

Mānuskā ca sampatti devaloke ca yā rati

yā ca nibbānasampatti sabbam etena labbhati³⁴.

Mittasampadam āgamma³⁵ yoniso ve³⁶ payuñjato³⁷

25 vijjāvimutti vasībhāvo sabbam etena labbhati.

Paṭisambhidā vimokho ca yā ca sāvakaṇāraṃ
 paccekabodhibuddhabhūmi sabbam etena labbhati.

Evaṃ mahiddhiyā³⁸ esā yadidaṃ puññasampadā,

tasmā dhīrā pasamsanti paṇḍitā katapuññatan ti.

¹ C^o -saṃha- corr. to -saṃgha-, B¹ -saṃkha-, B² -saṃha-. ² B² add vā. ³
 B² asippavā. ⁴ B² vatta-. ⁵ B¹ -u, B² -ū. ⁶ C^o saṃha- corr. to saṃgha-,
 B² saṃkha-. ⁷ B² lakkhivā. ⁸ B² -nanti. ⁹ B² omīti va. ¹⁰ C^o kañci.
¹¹ B² -tvāpi. ¹² B² atīccaññeva. ¹³ ti atīva aññe yeva wanting in B¹; B²
 atī aññe evaṃ. ¹⁴ B¹ katapuñña. ¹⁵ B² omīti ratanā -- pi. ¹⁶ B² omīti pi.
¹⁷ C^o -ḍisu. ¹⁸ C^o -ḍisu, B¹ ahatthivāhanā-. ¹⁹ -kaavi-. ²⁰ C^o B² bahu-.
²¹ B² mutta -- dīni. ²² B¹ upāṭṭahanti, B² uppajjanaṃ. ²³ B¹ duṭṭhagāmaṇi-.
²⁴ B² omīti pan. ²⁵ B² -nañ. ²⁶ B² anāgāre, C^o -resūpi. ²⁷ B¹ dhamme,
 B² dhammadesanā. ²⁸ C^o yaṃ devā-, B¹ yaṃ yadāvā-. ²⁹ B¹ sabbadānena.
³⁰ B² -nā-. ³¹ C^o ādhi -- rā. ³² B² -aṃ. ³³ C^o hi. ³⁴ padese -- -- labbhati
 wanting in B¹. ³⁵ B² āgamma. ³⁶ B¹ ye, B² ce. ³⁷ B¹ vayujjanto, B² pa-
 yujjako. ³⁸ B² -kā.

Idāni yesu Anāthapiṇḍikassa siri patitṭhitā tāni ratanāni dassetum kukkuṭā¹ ti ādim āha:

1. Kukkuṭamaṇayo² daṇḍo³ thiyo⁴ ca pūñṇalakkhaṇā

uppañjanti apāpassa katapuñṇassa jantuno ti 102.

vatvā⁵ pana jātakaṃ samodhānesi.

Tatthā daṇḍo ti ārakkhikāyaṭṭhim⁶ vuttaṃ, thiyo ti seṭṭhibhariani Puñṇalakkhaṇadeviṃ, sesam ettha uttānam evā⁷ 'ti.

Jātakaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anandatthero ahosi kulūpakatāpaso⁷ Saṃmāsambuddho“ ti⁸. Sirijātakaṃ⁹.

5. Maṇisūkarajātaka.

10

Dariyā sattavassānīti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sundarimāraṇaṃ¹⁰ ārabha katesi. Tena kho pana samayena Bhagavā sakkato hoti garukato hotīti¹¹. Vatthu¹² Kandhake¹³ āgataṃ eva, ayaṃ paṇ' ettha saṃkhepo: Bhagavato kira bhikkhusaṃghassa pañcannaṃ mahānadānaṃ mahoghasadise lābhasakkāre uppanne¹⁵ hatalābhasakkārā aññatitthiyā suriyuggamanakāle khajjopanakasadisā¹⁴ nippabhā hutvā ekato sannipatitvā mantayimsu: „mayāṃ samaṇassa Gotamassa uppannakālato paṭṭhāya hatalābhasakkārā, na no¹⁵ koci atthibhāvam pi jānāti, kena nu kho saddhim ekato hutvā samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ uppādetvā lābhasakkāraṃ assa antaradhāpeyyāma¹⁶“ 'ti. Atha nesaṃ etad ahosi. „Sundariyā saddhim ekato hutvā sakkuñissāma¹⁶“ 'ti te ekadivasaṃ Sundarim titthiyārāmaṃ pavisitvā vanditvā ṭhitāṃ nālapimsu. Sā punappuna¹⁷ sallapaṇṭi pi paṭivacanaṃ alabhitvā „api nu ayyā¹⁸ kenaci viheṭhit' atthā¹⁹“ 'ti pucchi. „Bhagini¹⁹, samaṇaṃ Gotamaṃ amhe viheṭhetvā hatalābhasakkāre²⁰ karitvā²¹ vicarantaṃ na passaṣīti“. Sā²² evaṃ āha: „mayā ettha kimi kātum vaṭṭatīti“. „Tvam kho si²³ bhagini abhirūpā sobhagapattā, samaṇassa Gotamassa ayasaṃ āropetvā mahājanaṃ tava

¹ Bīd -to. ² Ck -mānayo, Bīd -ṭomaṇiyo. ³ C² dabbo. ⁴ Ck tiyo, Bī itthiyo.

⁵ Bīd add ca. ⁶ Bīd ārakkhayaṭṭhim. ⁷ Ck kuḷu-, Bīd kulu-, Bīd add pana aham eva.

⁸ Ck² omīti ti. ⁹ Bīd adds catuttham, Bī ca vuttaṃ. ¹⁰ Bīd -risa-māgamaṇi.

¹¹ Bīd hoti, Bīd omīti hotīti. ¹² so all four MSS. ¹³ Bīd maṇi-khandhajātaka.

¹⁴ Bīd -nakā viya. ¹⁵ Ck omīti no. ¹⁶ Bīd saṃgaṇhissāma.

¹⁷ Bīd -nnaṃ. ¹⁸ Bīd add tumhe. ¹⁹ Bīd ki bhagini, Bīd kimi pagini. ²⁰ Ck² -raṇi.

²¹ Bīd katvā. ²² Ck omīti sā, Bīd omīti sā evaṃ āha. ²³ Bīd pi.

- katham gāhāpetvā hatalābhasakkāraṃ karohīti¹. Sā „sādhū“ 'ti sampatiṇṇhitvā vanditvā pakkantā. Tato paṭṭhāya mālāgandhavilepanakappūrakatukapphalādini gahetvā sāyaṃ mahājanassa Satthu dhammadesanaṃ sutvā nagaraṃ pavisanakāle jetavanābhimukhā²
- 5 gacchati, „khaṃ gacchasīti“ ca puṭṭhā „samaṇassa Gotamassa santikam³, ahaṃ hi tena⁴ ekagandhakūṭiyam vasāmi⁵“ vatvā aññatarasmiṃ titthiyārāme vasitvā pāto va Jetavanamaggaṃ otaritvā nagarābhimukhā⁶ gacchati, „kim Sundari, khaṃ gatāsīti“ ca puṭṭhā „samaṇena Gotamena saddhim ekagandhakūṭiyam vasitvā taṃ kile-
- 10 saratiyā raṇāpetvā āgat' amhīti“ vadati. Atha naṃ⁶ katipāhacca-yena dhuttānaṃ kahāpaṇe datvā „gacchatha, Sundariṃ māretvā samaṇassa Gotamassa gandhakūṭisamipe⁷ mālākacavarantare nikkhipitvā ethā“ 'ti vadimsu. Te tathā akāmsu. Tato titthiyā „Sundariṃ na passāmā“ 'ti kolāhalaṃ katvā rañño ārocetvā „khaṃ vo āsāmkā“
- 15 ti vuttā⁸ „ime divase⁹ Jetavanam¹⁰ gatā ti¹¹, tat' assa pavattim na jānāmā“ 'ti vatvā „tena hi gacchatha, naṃ vicinathā“ 'ti rañño anuññātā attano upaṭṭhāke¹² gahetvā Jetavanam gantvā vicinantā mālākacavarantare disvā mañcakam āropetvā nagaraṃ pavesetvā¹³ „samaṇassa Gotamassa sāvakā 'Satthārā katapāpakammaṃ¹⁴ paṭiṇṇhā-
- 20 dessāmā“ 'ti Sundariṃ māretvā mālākacavarantare nikkhipimsu“ 'ti rañño ārocayimsu¹⁵. Rājā „tena hi gacchatha, nagaraṃ āhiṇḍathā“ 'ti āha. Te nagaravithīsu „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādini viravitvā¹⁶ puna rañño nivesanadvāram agamimsu¹⁷. Rājā Sundariyā sarīraṃ āmakasūsāne aṭṭakam āropetvā rakkhāpesi.
- 25 Sāvattvivāsino ṭhapetvā ariyasāvake sesā yebhuyyena „passatha samaṇānaṃ Sakyaputtiyānaṃ kamman“ ti ādini vatvā antonagare¹⁸ bahinagare¹⁹ upavanaaraññesu bhikkhū akkositvā²⁰ vicaranti. Bhikkhū taṃ pavattim Tathāgataṃ ārocesuṃ. Satthā „tena hi tumhe²¹ te manusse evaṃ paṭiṇḍethā²²“ ti
- 30 Abhūtavādī nirayaṃ upeti (Dhp. v. 306.)
yo vāpi²³ katvā na karomīti cāha²⁴.

¹ B^{id} add āhaṃsu. ² C^k -khi, B^{id} -kham. ³ B^{id} -kanti. ⁴ B^{id} add sad-dhīti. ⁵ Bⁱ vasissāmāti, B^d vasissāmīti. ⁶ so all four MSS. ⁷ B^{id} -ṭiyāsa-.
⁸ C^k vuttā, Bⁱ vatvā, B^d vutte. ⁹ Bⁱ imasmi divase, B^d imesu divasesu.
¹⁰ B^{id} -he. ¹¹ B^{id} vasati. ¹² B^{id} add ca. ¹³ B^{id} add ambho. ¹⁴ B^{id} katanī-.
¹⁵ B^{id} ārocesuṃ. ¹⁶ B^{id} vacanāni vatvā. ¹⁷ B^{id} āgamaṃsu. ¹⁸ Bⁱ adds ca.
¹⁹ B^{id} add ca. ²⁰ B^{id} akkosanti paribhāsanti. ²¹ Bⁱ adds ti, B^d pi. ²² B^{id} paṭivādetthā. ²³ B^{id} cāpi. ²⁴ B^{id} āha.

ubho pi te pecca samā bhavanti

nibbinakammā manujā paratthā ti

imaṃ gātham āha. Rājā „Sundariyā aññehi mārītabhāvaṃ jānāthā”¹
 ’ti purise payojesi. Te pi kho dhuttā tehi kahāpaṇehi suraṃ² pi-
 vanta³ aññamaññaṃ kalahaṃ karonti, tatth’ eko evaṃ āha: „tvaṃ 5
 Sundariṃ ekappahāren’ eva māretvā mālākacavarantare nikkhi-
 pitvā tato laddhakahāpaṇehi suraṃ² pivasi”. „Hotu hotū” ’ti⁴ rāja-
 purisā te dhutte gahetvā rañño dassesum. Atha ne⁵ rājā „tumhehi
 mārītā” ti pucchi. „Āma devā” ’ti. „Kehi mārāpitā” ti. „Añña-
 titthiyehi devā” ’ti. Rājā titthiye pakkosāpetvā „Sundariṃ⁶ ukkhi- 10
 pāpetvā gacchatha, tumhe evaṃ vadantā nagaraṃ āhiṇḍatha: ’ayaṃ
 Sundarī samaṇassa Gotamassa avaṇṇaṃ āropetukāmehi amhehi mārā-
 pitā, n’eva Gotamassa’ na Gotamasāvakaṇaṃ doso atthi⁷, amhākaṃ⁸
 doso” ti. Te tathā akāmsu. Bālamahājano tadā saddahi, titthiyāpi
 purisavadhadaṇḍena¹⁰ palibuddhā. Tato paṭṭhāya Buddhānaṃ¹¹ sak- 15
 karo mahantataro¹² ahosi. Ath’ ekadivasaṃ¹³ dhammasabhāyaṃ
 kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso, titthiyā ‘Buddhānaṃ kālakahāvaṃ¹⁴
 uppādessāmā’ ’ti sayāṃ kālakajātā¹⁵, Buddhānaṃ pana mahantataro¹⁶
 lābhasakkāro udapādīti”. Satthā āgantvā „kāya nu ’ttha bhikkhave
 etarahi kathāya sannisinā” ti pucchitvā „imāya nāmā” ’ti vutte „na 20
 bhikkhave sakkā Buddhānaṃ saṃkilesaṃ uppādetum, Buddhānaṃ
 saṃkiliṭṭhabhāvakarāṇaṃ nāma jātīmaṇino kiliṭṭhabhāvakarāṇasadisāṃ,
 pubbe ‘jātīmaṇiṃ kiliṭṭhaṃ karissāmā’ ’ti vāyamantāpi nāsakkhimsu
 kiliṭṭhaṃ kātun” ti vatvā tehi yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjam kārente 25
 Bodhisatto ekasmiṃ gāmake brāhmaṇakule nibbattitvā va-
 yappatto kāmesu ādīnavaṃ disvā nikkhamitvā Himavanta-
 padese¹⁷ tisso pabbatarājiyo atikkamitvā tāpaso hutvā paṇṇa-
 sālāya¹⁸ vasi. Tassāvidūre¹⁹ maṇiguhā ahosi, tattha timsamattā
 sūkarā vasanti. Guhāya avidūre eko sīho carati²⁰, tassa 30

¹ Cks jānāthā. ² Cks -raṃ. ³ B¹ -ti. ⁴ B¹ ke tumhe ti in the place of hotu hotū ti. ⁵ B¹ te, B¹ kho. ⁶ B¹ adds mañña, B¹ mañña. ⁷ B¹ samaṇassa. ⁸ B¹ omīti atthi. ⁹ B¹ add yeva. ¹⁰ Cks -daṇḍana. ¹¹ B¹ -dhasa. ¹² B¹ mahantaro lābhasakkāro. ¹³ B¹ add bhikkhū. ¹⁴ B¹ kālaha-, B¹ kālaka-. ¹⁵ C¹ kālaka-, B¹ ti yaṃ yaṃ karonti tesaṃ kālakahāvo jāto. ¹⁶ B¹ mahantaro, B¹ mahanta. ¹⁷ B¹ -ppa-. ¹⁸ B¹ -lāyaṃ. ¹⁹ B¹ tassa a-. ²⁰ B¹ vica-.

maṇimhi chāyā paññāyati. Sūkarā¹ siḥacchāyaṃ disvā bhītā
utrāsā appamaṃsalohitā ahesuṃ. Te „imassa maṇino vippa-
sannattā ayaṃ chāyā paññāyati, imaṃ maṇim saṃkiliṭṭhaṃ
vivaṇṇaṃ karomā“² 'ti cintetvā avidūre ekaṃ saraṃ gantvā
5 kalale vaṭṭitvā³ āgantvā taṃ maṇim ghaṃsanti. So sūkaralo-
mehi ghaṭṭiyamāno⁴ vippasannataro ahosi. Sūkarā upāyaṃ
apassantā „imassa maṇino vivaṇṇakaraṇūpāyaṃ tāpasam puc-
chissāmā“⁵ 'ti Bodhisattaṃ upasaṃkamitvā vanditvā ekamantaṃ
ṭhitā purimā dve gāthā udāharimṃsu:

- 10 1. Dariyā sattavassāni tiṃsamattā vasāmase,
'hañchema⁶ maṇino ābhaṃ⁷ iti no mantitaṃ⁸ ahu⁹. 103.
2. Yāva yāva¹⁰ nighaṃsāma¹¹ bhiyyo vodāyate maṇi,
brāhmaṇaṃ tv-eva¹² pucchāma: 'kiṃ kiccaṃ idha mañ-
ñasīti'. 104.

- 15 Tattha dariyā ti maṇiguhāya¹⁰, vasāmase ti vasāma, hañchemā¹¹ ti
hañissāma¹², idaṃ ca dāni pucchāmā¹³ 'ti idāni mayaṃ kena¹⁴ kāraṇena ayaṃ
maṇi killessamāno¹⁵ vodāyattīti¹⁶ idaṃ taṃ pucchāma, kiṃ kiccaṃ idha
maññasīti imasmim atthe tvaṃ imaṃ kiccaṃ kin ti maññasīti¹⁷.

Atha nesaṃ ācikkhanto Bodhisatto tatiyaṃ gātham āha:

- 20 3. Ayaṃ maṇi¹⁷ veḷuriyo akāco vimalo subho,
nāssa sakkā sirim hantum, apakkamatha sūkarā ti. 105.

Tattha akāco ti akakaso, subho ti sobhano¹⁸, sirin ti pabhaṃ,
apakkamathā ti imassa maṇissa pabhā¹⁹ nūsetuṃ na sakkā, tumhe pana
imaṃ maṇiguham pabhāya sūñattha gacchathā²⁰ 'ti.

- 25 Te tassa kathaṃ sutvā tathā akaṃsu. Bodhisatto jhānaṃ
uppādetvā Brahmaloḥa-parāyano ahosi.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁰ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā
tāpaso²¹ aham evā“²² 'ti. Maṇisūkarajātakaṃ²³.

¹ B^{id} add pl. ² B^{id} pavattitvā. ³ B^{id} ghaṃsiya-. ⁴ C^o hachema, C^o hañjema?
B^{id} haññāma. ⁵ C^o mattitah. B^o mantinam, R^o mantitvarh. ⁶ C^o ahū, B^o āhu.
⁷ B^{id} yāvatā. ⁸ B^{id} maṇi ghaṃsāma. C^o B^o ghāsā. ⁹ B^{id} idañcidāni in the
place of brāhmaṇaṃ tveva. ¹⁰ B^{id} -yaṃ. ¹¹ C^o hañchemā, C^o hañjema? B^{id}
haññamā. ¹² B^{id} add mayaṃ pl vivaṇṇaṃ karissāma. ¹³ C^o tena. ¹⁴ B^o
killessiya-, B^o kilisiya-. ¹⁵ B^{id} -teti. ¹⁶ B^{id} -siti ¹⁷ B^{id} -pi. ¹⁸ C^o -no corr.
to -no. ¹⁹ B^o -bhaṃ. ²⁰ B^{id} dhammade-. ²¹ B^{id} add pana. ²² B^{id} maṇi-
ghaṃsajātakaṃ paṭiccamā.

6. Sālūkajātaka.

Mā sālūkassa pihayīti. Idam Satthā Jetavane viharanto
 thullakumārikapalobhanam¹ ārabha kathesi. Tam Cullanāra-
 dakassapajātaka² avibhavissati. Tam pana bhikkhum³ Satthā „sac-
 cam kira tvaṃ⁴ bhikkhu ukkaṇṭhito⁵“ ti pucchitvā⁶ „evam⁷ bhante“
 ti „ko taṃ ukkaṇṭhāpesīti⁸“ „thullakumārikā⁹ bhante“ ti. Satthā
 „esā te bhikkhu anattakārikā, pubbe pi¹⁰ tvaṃ etissā vivāhatthāya¹¹
 āgataparisāya uttaribhaṅgo ahoṣīti“ vatvā bhikkhūhi yācito atī-
 tam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente
 Bodhisatto Mahālohitagoṇo nāma ahoṣi, kaniṭṭhabhātā pan'
 assa Cullalohito nāma, ubho pi gāmake ekasmiṃ kule kammaṃ
 karonti. Tassa kulassa ekā vayappattā kumārikā atthi, taṃ
 aññam kulam vāresi. Atha naṃ kulam¹² „vivāhakāle¹³ uttari-
 bhaṅgo¹⁴ bhavissatīti“ Sālūkam nāma sūkaram yāgubhattena
 paṭijaggi, so heṭṭhāmañce sayati. Ath' ekadivasam Cullalo-
 hito¹⁵ bhātaram āha: „bhātika, mayam imasmiṃ kule kammaṃ
 karomā, amhe nissāya imam kulam jīvati, atha ca pan' ime
 manussā amhākam tiṇapalālamattam¹⁶ denti, imam pana sū-
 karam yāgubhattena posenti, heṭṭhāmañce sayāpenti, kin
 nām' esa¹⁷ etesam karissatīti“. Mahālohitō „tāta, mā tvaṃ
 etassa yāgubhattam patthayi¹⁸, etissā¹⁹ kumārikāya vivāhadiva-
 sam²⁰ etaṃ pana uttaribhaṅgam kātukāmā ete maṃsassa²¹
 thullabhāvakaraṇattham posenti, katipāhaccayena taṃ passa²²
 heṭṭhāmañcato nikkhametvā²³ vadhitvā khaṇḍākhāṇḍikam
 chinditvā āgantukabhattam kayiramānan²⁴ ti vatvā purimā dve
 gāthā samuṭṭhāpesi:

¹ Bīd add bhikkhum. ² Bīd cūla-. ³ Bīd add pakkosāpetvā. ⁴ Bīd omīti bhik-
 khu. ⁵ Bīd add sī. ⁶ Bīd pucchi. ⁷ Cks evam. ⁸ Cks -tīti. ⁹ Bīd -kāya.
¹⁰ Bīd omīti pi. ¹¹ Bī vivāhakāleneva, Bī -kāle. ¹² Bīd kule. ¹³ Ck -lo.
¹⁴ Bī -ge. ¹⁵ Bī -palāsa-. ¹⁶ Ck kinte in the place of kinnāmesa. ¹⁷ Cks
 pattha, Bī paṭhāhi. ¹⁸ amhākam tiṇa --- etissā wanting in Bī. ¹⁹ Bīd -ge.
²⁰ Bīd maṃsa. ²¹ Bīd passisāma. ²² Bī nikkhamitvā, Bīd niharitvā?

1. Mā Sālūkassa pihayi, āturannāni¹ bhuñjati,
appossukko bhusaṃ khāda², etaṃ dīghāyulakkhaṇaṃ. 106.
2. Idāni so idhāgantvā atithi yuttasevako,
atha dakkhasi Sālūkaṃ sayantaṃ musaluttaraṃ³ ti. 107.

5 Tatṛṣyaṃ⁴ saṃkhepattho: tāta tvaṃ mā Sālūkasūka-bhāvaṃ patthayi,
ayaṃ hi āturannāni⁵ maraṇabhōjanāni bhuñjati, yāni bhuñjītvā naṇṇassa⁶ eva
maraṇaṃ pāpuṇissati, tvaṃ pana appossukko nirālayo hutvā attano. laddhaṃ
idaṃ⁷ palāmaṇissakaṃ⁸ bhusaṃ khāda, etaṃ dīghāyubbhāvassa lakkhaṇaṃ sañ-
jānaṇaṃ nimittaṃ, idāni katipāhassa⁹ eva so¹⁰ vevāhikapuriso¹¹ mahatiyā pari-
10 sāya yutto¹² yuttasevako idha atithi hutvā āgato bhavissati, ath' etaṃ Sālūkaṃ
musalassadisaṇa uttarotṭhena samannāgattā musaluttaraṃ mārituṃ¹³ sayantaṃ
dakkhasīti.

Tato katipāhassa¹⁴ eva vevāhikesu¹⁵ āgatesu¹⁶ Sālūkaṃ māre-
tvā uttaribhaṇṇaṃ¹⁷ akaṃsu. Ubho¹⁸ goṇā taṃ tassa pavat-
15 tiṃ¹⁹ disvā „amhākaṃ bhusaṃ eva varaṃ“ ti mantayīmsu²⁰.

Satthā abhisambuddho hutvā tadatthajotakaṃ²¹ tatiyaṃ gātham āha:
2. Vikantaṃ²² sūkaṃ disvā sayantaṃ²³ musaluttaraṃ
jaraggavāsā cintesum²⁴: var' amhākaṃ bhusaṃ ivā²⁵ ti. 108.

Tattha bhusāmiivā²⁶ ti bhusaṃ eva²⁷ amhākaṃ varaṃ uttamaṃ ti.

20 Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
samodhānesi: (Saccapariyosāne so bhikkhu sotāpatti-phale patiṭṭhaṃhi)
„Tadā thullakumārīkā etarahi thullakumārīkā²⁸, Sālūko ukkaṇṭhi-
tabhikkhu ahoṣi²⁹, Cullalohito Ānando, Mahālohito pana aham evā³⁰
'ti. Sālūkajātakaṃ³¹.

25 7. Lābhagarahajātaka.

Nānummatto ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Sāri-
puttattherassa saddhivihārikaṃ ārabha kathesi. Therassa kira

¹ Ck^o -rantāni. ² vadhitvā --- khāda wanting in B¹. ³ B¹ mussa. ⁴ B¹
tatthāyaṃ. ⁵ Ck^o B¹ -rantāni. ⁶ B¹ imaṃ. ⁷ B¹ palāsa-. ⁸ B¹ omīti so.
⁹ B¹ vivāhopuriso. ¹⁰ B¹ yuttāyuttaṃ, B² yuttattā. ¹¹ so C² B¹; C² vārituṃ.
¹² B¹ vivāhe, B² vivāhake. ¹³ B¹ āgato ¹⁴ B¹ -gam. ¹⁵ B¹ add te. ¹⁶ B¹
vipattim. ¹⁷ B¹ cintayīmsu. ¹⁸ C² -tikam. ¹⁹ so B¹; B² vikanta, C² vikat-
taṃ. ²⁰ Ck^o sayam. ²¹ B¹ -vāricint-. ²² B¹ idha. ²³ B¹ add ahoṣi. ²⁴
B¹ omīti ahoṣi. ²⁵ B¹ adds chaṭṭamaṃ, B² chaṭṭam.

saddhivihāriko theram upasamkamitvā vanditvā ekamantaṃ nisinno „lābhuppattiṭṭipadaṃ me bhante kathetha¹, kiṃ karonto cīvarādīnaṃ lābhī hotīti“ pucchi. Ath assa thero „āvuso, catuḥ² āṅgehi samannā-gatassa lābhasakkāro uppajjati, attano abbhantare hirim³ bhinditvā sāmāññaṃ pahāya anummatte⁴ eva ummattena viya bhavitabbaṃ, 5 piṣuṇā vācā vattabbā, naṭasadisena bhavitabbaṃ, vikiṇṇavācena kutūhalena bhavitabbaṃ“ ti imam⁵ lābhuppattiṭṭipadaṃ kathesi. So taṃ ṭṭipadaṃ garahitvā utthāya pakkanto. Thero Satthāraṃ upasamkamitvā⁶ taṃ pavattiṃ ācikkhi. Satthā „na so Sāriputta bhikkhu idān⁷ eva lābhaṃ garahi⁸ pubbe pi garahi⁹ yevā“ ti vatvā therena 10 yācito atitāṃ āhari:

Atīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto soḷasa-vassakāle yeva tiṇṇaṃ vedānaṃ¹ atthārasannaṃ² sippānaṃ pariyoṣānaṃ³ patvā disāpāmoḃkhācariyo⁴ hutvā pañcamāṇava- 15 kasatāni sippaṃ vācesi. Tatr⁵ eko māṇavo silācārasampanno ekadivasaṃ ācariyaṃ upasamkamitvā „kathaṃ imesaṃ sattānaṃ lābho uppajjatīti“ lābhapaṭṭipadaṃ⁶ pucchi. Ācariyo „tāta imesaṃ sattānaṃ catūhi⁷ kāraṇehi lābho uppajjatīti“ vatvā paṭhamam gātham āha:

1. Nānummatto nāpisuṇo nānaṭo nākutūhalo

mūlhesu labhate lābhaṃ, eṣā te anusāsanīti. 109.

Tattha nānummatto ti na anummatto, idaṃ vuttaṃ hoti: yathā ummattako nāma itthipurisadārake disvā tesaṃ vatthālaṃkārādīni vilumpati tato tato macchamaṃsapūvādīni balakkārena gaheṭvā khādati evaṃ¹ evaṃ² yo³ gihībhuṭo 25 ajjhataḃahiddhāsamutthānaṃ hīrottappaṃ pahāya kusalākusalaṃ agaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto lobhābhībhuṭo pariyādinnaṃ⁴ kāmesu pamatto sandhicchedādīni sāhasakakammāni karoti, pabbajito pi hīrottappaṃ⁵ pahāya kusalākusalaṃ agaṇetvā nīrayabhayaṃ abhāyanto Satthāra paññattaṃ sikkhāpadaṃ maddanto lobhena abhībhuṭo pariyādinnaṃ⁶ cīvarādimattaṃ nissāya attano 30 sāmāññaṃ vijahitvā pamatto vejjakammadūṭakammādīni karoti veḷudānādīni nissāya jīvikaṃ⁷ kappeti⁸, yaṃ anummatto pi ummattasadisattā ummatto

¹ B¹ kathethi. ² C² hiraṃ, B² hīrottappaṃ. ³ B³ idam. ⁴ B⁴ add vanditvā. ⁵ B⁵ -hati. ⁶ B⁶ pubbe peṣā garahati. ⁷ B⁷ add ca. ⁸ B⁸ -sānaṇa. ⁹ B⁹ nipphattiṭṭipari-. ¹⁰ C¹⁰ B¹⁰ -kkho āc-, B¹⁰ -kkhā āc-. ¹¹ B¹¹ lābhuppattiṭṭipari-. ¹² C¹² B¹² -uhi. ¹³ B¹³ omīti evam. ¹⁴ B¹⁴ omīti yo. ¹⁵ C¹⁵ -diṇṇa-, C¹⁵ -diṇṇa- corr. to -diṇṇa-. ¹⁶ C¹⁶ hīriot-. ¹⁷ B¹⁷ -taṃ. ¹⁸ C¹⁸ -si.

nāma, evarūpassa khīppaṃ lābho uppajjati, yo pana evaṃ na ummatto¹ lajji kukkuccako esa mūlhesu² apaṇḍitesu³ purisesu lābhaṃ na labhati, tasmā lābhatthikena ummattakena viya bhavitabban ti, nāpisuṇo ti tatthāpi⁴ yo⁵ pisuṇo hoti asukena idaṃ nāma katan ti rājakule pesuññaṃ upasamharati so
 5 aṣṣesaṃ yasaṃ acchinditvā attano gaṇhāti, rājāno pi naṃ⁶ ayaṃ amhesu sas-neho ti⁷ ucce thāne thapenti, amaccādayo pi 'ssa ayaṃ no rājakule paribhin-deyyā ti bhayena dātābbaṃ maññanti, evaṃ etarahi pisuṇassa lābho uppajjati, yo pana apisuṇo so na mūlhesu lābhaṃ labhati⁸. evaṃ attho veditabbo, nā-naṭo ti lābhaṃ uppādentena naṭena viya bhavitabbaṃ, yathā naṭo hirīottappaṃ⁹
 10 pahāya naccagatīvādīhehi kīlaṃ katvā dhaṇaṃ saṃharati evaṃ eva lābhatthikena hirīottappaṃ⁹ bhinḍitvā itthipurisadārakānaṃ¹⁰ soṇḍasahāyena viya hutvā nā-nappakāraṃ keḷiṃ karontena vicarītābbaṃ, yo evaṃ anaṭo so mūlhesu lābhaṃ na labhati, nākutūhalo ti kutūhalo nāma vippakinnavāco, rājāno hi amacca-parivutā amacce pucchanti: asukaṭṭhāne kira manusso mārito gharaṃ viluttaṃ
 15 paresaṃ dārā padhaṃsītā ti sūyati, kesaṃ nu kho idaṃ kamman ti¹¹ tattha sesesu¹² akathentesu yeva utthahitvā asuko ca¹³ asuko ca nāmā¹⁴ 'ti vadati¹⁴, ayaṃ kutūhalo nāma, rājāno tassa vacanena te purise pariyesitvā¹⁵ nisedhetvā imaṃ niseṣāya no nagaraṃ niccoraṃ jātan ti tassa mahantaṃ yasaṃ denti, sesāpi janā ayaṃ no rājapurihehi¹⁶ puṭṭho suyuttaṃ¹⁷ duyuttaṃ¹⁸ katheyyā¹⁹ ti bha-yena tass' eva dhaṇaṃ denti²⁰, evaṃ kutūhalassa lābho uppajjati, yo pana aku-tūhalo esa na mūlhesu labhati lābhaṃ, esā te anusāsaniṭi esā amhākaṃ santikā tuyhaṃ lābhānusatthi²¹.

Antevāsiko ācariyassa kathaṃ sutvā lābhaṃ garahanto

2. Dhi-r-atthu taṃ yasalābhaṃ dhanalābhaṃ ca brāhmaṇa
 25 yā vutti vinipātena adhammacaraṇena²² vā. 110.
 a. Api ce pattam ādāya anāgāro paribbaje
 esā va jivikā seyyā yā cādhammena esanā ti 111.
 gāthādvayam²³ āha.

Tattha yā vuttitī yā jīvītavutti, vinipātenā²⁴ 'ti attavinipātena²⁴ adham-
 30 macariyāya²⁵ vā²⁶ ti adhammakiriyāya²⁷ viśamakiriyāya vadhabandhana-garahādīni²⁸ attānaṃ²⁹ vinipātetvā adhammaṃ caritvā yā vutti taṃ ca yasa-

¹ B¹ anummatto in the place of na u. ² B¹ anumūlesu, B² amulhesu. ³ B¹ pa-. ⁴ B¹ etthāpi. ⁵ B¹ add pana. ⁶ B¹ taṃ, C¹ omits pi naṃ. ⁷ B¹ hoti, B² hotitī. ⁸ B¹ labhate lābhaṃ ti. ⁹ B¹ hīrot-. ¹⁰ B¹ -dārikadārakānaṃ, B² -dārikadārikānaṃ. ¹¹ B¹ adds vutte. ¹² C¹ sese. ¹³ C¹ omits ca. ¹⁴ ma-nusso - - - vadati wanting in B¹. ¹⁵ B¹ -setvā. ¹⁶ C¹ rājapariyesati, C² rājāparisesati, B¹ rājāpūrisehi, B² rājāpuriso ti corr. to rāja-. ¹⁷ B¹ -tta. ¹⁸ B¹ viyu-. ¹⁹ B¹ -yyāsi. ²⁰ C¹ tasseva pavadanti, C² tasseva vadenti. ²¹ B¹ lābhādisu anu-. ²² B¹ -cariyāya. ²³ C¹ B¹ gātha-. ²⁴ B¹ attano vi-. ²⁵ C¹ -yaṃ. ²⁶ C¹ cā. ²⁷ B¹ add vinipātakiriyāya. B¹ ca bandhana-. ²⁸ so C¹ B¹ attāni, B² attā.

dhanaalābhañ ca sabbam dhīr athu nindāmi garahāmi¹, na me etena² attho ti adhippāyo. pattamādāyā 'ti bhikkhābhājanam gahetvā, anāgāro paribbaje ti ageho³ pabbajito hutvā vicareyya, na ca sappuriso kāyaduccaritādivasena adhammacariyam⁴ careyya, kīṇkāraṇā: esā va jīvika seyyā yā cādhammena⁵ esanā ti yā esā⁶ adhammena jīvikapariyesanā⁷ tato esā pattahatthassa⁸ 5 parakulesu bhikkhācariyā va seyyā satagaṇena sahasagaṇena sundaratarā ti dasseti.

Evam māṇavo pabbajjāya guṇam vaṇṇetvā nikkhamitvā isipabbajjam pabbajitvā dhammena bhikkham pariyesanto samāpattiyo⁹ nibbattetvā Brahmalo-ka-parāyano ahosi. 10

Satthā imam dhammadesanam āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā māṇavo lābhagaralīkabhikkhu¹⁰ ahosi, ācariyo paṇa aham evā¹¹ 'ti. Lābhagarahajātakam¹¹.

8. Macchuddānajatāka.

Agghanti macchā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto 15 ekam kūṭavāṇijam ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathitam eva.

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kuṭimbikakule¹² nibbattitvā viññūtam patto¹³ kuṭumbam saṇṭhapesi. Kaniṭṭhabhātaro¹³ pi 'ssa atthi. Tesam 20 aparabhāge pitā kālakato¹⁵. Te ekadivasam „pitu santakam vohāram sādheśāmā¹⁶“ 'ti ekam gāmam gantvā kahāpaṇa-sahasam labhitvā āgacchantā nadītithe nāvam patimānento¹⁷ puṭabhattam bhuñjimsu. Bodhisatto atirēkabhattam Gaṅgāya macchānam datvā nadīdevatāya patim adāsi, devatā patim 25 anumoditvā yeva ca¹⁸ dibbena yasena vadḍhitvā attano yasa-vadḍhim¹⁹ āvajjamānā tam kāraṇam aññāsi. Bodhisatto pi

¹ B^d -mi. ² B^d eten. ³ Bⁱ anāgāho, B^d anāgeho ⁴ C^k adhammam, B^d -yañ.

⁵ C^k ca adh-. ⁶ Bⁱ esanā, B^d esana. ⁷ C^k -kañ-, C^s -ka corr. to kañ, Bⁱ -ta-, B^d -tam-. ⁸ C^k pattu-, C^s pattā corr. to patta-. ⁹ B^d abhiññāsamā-

¹⁰ C^s -hita-, B^d -garahabhi-. ¹¹ C^k -garukajā-, Bⁱ -gahejā-. B^d add sattamarī.

¹² B^d kuṭumbiya-. ¹³ B^d -tappatto. ¹⁴ Bⁱ -bhā, B^d -bhātā. ¹⁵ B^d pitarī -to. ¹⁶ B^d karissāmā. ¹⁷ so C^k; B^d patimānento. ¹⁸ B^d omit ca. ¹⁹ Bⁱ -vutti, B^d -vudḍhi.

vālukāya¹ uttarāsaṅgaṃ pattharitvā nīpanno niddaṃ okkami.
 Kaniṭṭhabhātā pan' assa thokam corapakatiko, so te kahā-
 paṇe Bodhisattassa adatvā sayam eva gaṇhitukāmo² tāya
 kahāpaṇabhaṇḍikāya sadisaṃ ekaṃ sakkharābhaṇḍikaṃ³ katvā
 5 dve pi bhaṇḍikā ekato ṭhapesi. Tesāṃ nāvaṃ abhirūhitva
 Gaṅgā-majjhagatānaṃ⁴ kaniṭṭho nāvaṃ koṭṭhetvā⁵ „sakkhara-
 bhaṇḍikaṃ udaye khipissāmīti“ saḥassabhaṇḍikaṃ khipitvā
 „bhātika saḥassabhaṇḍikā udaye patitā, kin ti karomā“⁶ ti
 āha. „Udaye patitāya kim karissāma, mā cintayīti“⁷ nadī-
 10 devatā cintesi „ahaṃ iminā dinnam pattim anumoditvā dib-
 bayasena vaddhitā⁸, etassa santakaṃ rakkhissāmīti“ attano
 ānubhāvena taṃ bhaṇḍikaṃ ekaṃ mahāmukhaṃ macchaṃ
 gilāpetvā sayam ārakkhaṃ gaṇhi. So pi kho coro gehaṃ
 gantvā „bhātā me vañcito“ ti bhaṇḍikaṃ mocento sakkharā⁹
 15 passitvā hadayena sussantena mañcassa aṭaṇim¹⁰ upagūhitvā¹¹
 nipajji. Tadā kevattā macchaṃ¹² gahaṇatthāya jāle¹³ khipimsu.
 So maccho devatānubhāvena jālaṃ pāvisi. Kevattā taṃ ga-
 hetvā¹⁴ vikkīṇitum nagaraṃ pavitṭhā. Manussā mahāmacchaṃ
 disvā mūlaṃ pucchanti. Kevattā „kahāpaṇasahassaṃ ca satta“¹⁵
 20 māsake datvā gaṇhathā¹⁶ ti vadanti. Manussā „saḥassagga-
 ṇakamaccho“ pi no diṭṭho¹⁷ ti parihasaṃ karonti. Kevattā
 macchaṃ gahetvā Bodhisattassa gharadvāraṃ gantvā „imaṃ
 macchaṃ gaṇhathā“ ti āhaṃsu. „Kim assa mūlaṃ“ ti.
 „Satta māsake datvā gaṇhathā“ ti. „Aññesaṃ dadamānā
 25 kathaṃ dethā“ ti. Aññesaṃ saḥassena ca sattahi ca māsa-
 kehi dema, tumhe pana satta māsake datvā gaṇhathā“ ti.
 So tesāṃ satta māsake datvā macchaṃ bhariyāya pesesi. Sā
 macchassa kucchiṃ phālayamānā¹⁸ saḥassabhaṇḍikaṃ disvā

¹ C^o vālu-, B¹ vālikāyaṃ, B² vālukāyaṃ. ² B¹d -ma. ³ B¹d -ra-. ⁴ B¹ -jho-, B² -jjhe-. ⁵ C^o koṭṭhetvā corr. to koṭhe-, B¹d kbobhetvā. ⁶ sakkharabhaṇḍi-
 kaṃ - - - cintayīti wanting in B¹. ⁷ B¹d -itvā. ⁸ B¹d -raṃ. ⁹ B¹ attanī, B²
 aṭṭanī. ¹⁰ B¹d -guyhi-. ¹¹ B¹ macchā, B² maccha. ¹² B¹d -laṃ. ¹³ C^o omits
 gahetvā. ¹⁴ B¹d add ca. ¹⁵ B² agghanti. ¹⁶ C^o -naka-, B¹d -niko-. ¹⁷ B¹
 phāletvā, B² phaliyamānā.

Bodhisattassa ārocesi. Bodhisatto taṃ olokotvā attano lañ-
cham¹ disvā sakabbhavaṃ² ñatvā „idāni ime kevaṭṭā imaṃ
maccham aññesaṃ dadamānā sahasseṇa c'eva sattahi ca³ mā-
sakehi, denti amhe pana datvā sahassessa⁴ amhākaṃ santa-
kattā satt'eva māsake gahetvā adamsu, idaṃ antaraṃ ajā- 5
nantam na sakkā kañci⁵ saddahāpetun⁶“ ti cintetvā paṭhamam
gātham āha:

1. Agghanti macchā adhikaṃ sahasseṃ,
na so atthi yo ima⁶ saddaheyya,
mayhañ ca assū⁷ idha satta māsā,
aham pi taṃ macchuddānaṃ⁸ kiṇeyyan ti. 112. 10

Tattha adhikaṃ ti aññehi pucchitā kevaṭṭā sattamāsādhikaṃ sahasseṃ
agghatitī vadanti⁹, na so atthi yo imaṃ saddaheyyā ti so juriso n'atthi¹⁰
yo imaṃ kāraṇaṃ paccakkhato ajānanto mama vacanena saddaheyya, ettakaṃ
vā¹¹ macchā agghantitī yo imaṃ saddaheyya so n'atthi, tasmā yeva te aññehi 15
na gahitā ti pi¹² attho, mayhañ ca assū¹³ ti mayhañ pana¹⁴ sattamāsakā
asesuṃ, macchuddānaṃ¹⁵ ti macchavaggaṃ¹⁶, tena hi macchena saddhiṃ
aññe pi macchā ekato baddhā, taṃ¹⁷ sakalam pi macchuddānaṃ¹⁸ sandhāy¹⁹
etaṃ vuttaṃ, kiṇeyyan ti kiṇisseṃ²⁰, satt'eva māsake datvā ekamacchamattani²¹ 20
gahin ti attho.

Evañ ca pana vatvā idaṃ²² cintesi²³: „kin nu kho nissāya
mayā ete kahāpanā²⁴ laddhā²⁵“ ti. Tasmim khaṇe nadidevatā
ākāse adissamānarūpā²⁶ ṭhatvā „ahaṃ Gaṅgādevatā, tayā
macchānaṃ atirekabhattaṃ datvā mayhaṃ patti²⁷ dinnā, tenā-
haṃ tava santakaṃ rakkhanti²⁸ āgatā²⁹“ ti dīpayamānā 25

2. Macchānaṃ bhojanaṃ datvā mama dakkhiṇam ādisi³⁰,
taṃ dakkhiṇaṃ sarapṭiyā kataṃ apacitim tayā ti 113.
gātham āha.

¹ C^o lañjam? B^d lañcanaṃ. ² B^d sakasantakabbhā-. ³ Bⁱ omits ca. ⁴ Bⁱ
-ssaṃ, B^d -ssaṃ. ⁵ B^d kiñci. ⁶ C^o B^d imaṃ. ⁷ C^o B^d assu. ⁸ B^d mac-
chadānaṃ. ⁹ B^d -titi. ¹⁰ B^d na atthi. ¹¹ B^d omits vā ¹² B^d omits pi. ¹³
B^d panassa. ¹⁴ B^d macchadānaṃ ¹⁵ C^o -ggā. ¹⁶ B^d bandhanāmaṃ. ¹⁷ B^d
sakalamacchadānaṃ. ¹⁸ C^o kiṇissa, B^d kiṇi. ¹⁹ B^d etthakaṃ macchavaggaṃ.
²⁰ B^d imaṃ. ²¹ Bⁱ mantesi. ²² C^o Bⁱ -ne, C^o -ne corr. to -ṇe, B^d -ṇe. ²³
C^o -rūpena, B^d dissamānarūpā. ²⁴ C^o pattiṃ. ²⁵ all four M^{SS}. -ti. ²⁶ C^o
-tiyā āgatā. ²⁷ B^d ādisi.

Tattha dakkhiṇaṃ ti imasmiṃ t̃hāne pattidānaṃ dakkhiṇa¹ nāma jātaṃ, kataṃ apacittiṃ tayā ti taṃ tayā mayhaṃ katapacittiṃ² sarantiyā³ idaṃ⁴ tava dhanam rakkhitaṃ ti attho.

Idaṃ vatvā⁵ paṇa sā devatā tassa kaniṭṭhena kataṃ⁶ kūtakammaṃ sabbaṃ kathetva „eso dāni⁷ hadayena sussa-tena nipanno, duṭṭhacittassa vaḍḍhi⁸ nāma n'atthi, ahaṃ pana tava santakaṃ mā nassīti⁹ dhanam te āharitvā adāsim, idaṃ¹⁰ tava kaniṭṭhacorassa adatvā sabbaṃ tvaṃ nēva gaṇhāhīti¹¹“ vatvā tatiyaṃ gātham āha:

10 a. Paduṭṭhacittassa na phāti¹² hoti,
na cāpi taṃ devatā pūjayanti
yo bhātaraṃ pettikaṃ sāpateyyaṃ
avañcayī¹³ dukkatakammakārīti¹⁴. 114.

15 Tattha na phāti¹⁵ hotīti evarūpassa puggalassa idhaloke vā paraloke vā vaḍḍhi¹⁶ nāma na hoti, na cāpi taṃ¹⁷ ti taṃ puggalaṃ tassa santakaṃ rakkhamānā devatā na pūjenti.

Iti devatā mittadūbhicorassa¹⁸ kahāpaṇe na¹⁹ dātukāmā²⁰ evaṃ āha. Bodhisatto pana „na sakkā evaṃ kātun²¹“ ti²¹ tassa
20 pi pañcasatāni pesesi yeva.

Satthā imaṃ desanaṃ²² āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ samodhānesi: (Saccapariyosāne vāṇijo sotāpattiphale patiṭṭhahi) „Tadā kaniṭṭhabhātā idāni kūtavāṇijo, jeṭṭhabhātā pana ahaṃ evā²³“ ti. Macchuddānajātakaṃ²⁴.

9. Nānacchanda-jātaka.

Nānacchanda²⁵ mahārājā 'ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto āyasmato Anandassa aṭṭhavaralābhaṃ ārabha ka-thesi. Vatthum Ekādasanipāte Juṇhajātake āvibhavissati.

¹ Bā - naṃ. ² taṃ dakkhiṇaṃ - - - apicittiṃ wanting in B'. ³ Bā add mayā. ⁴ Bā imaṃ. ⁵ Bā add (a. ⁶ B' kaṭa, Bā kata. ⁷ Bā idāni. ⁸ Ck vaḍḍhiṃ, Bā vaḍḍhi. ⁹ Bā nassīti. ¹⁰ Bā imaṃ. ¹¹ Bā gaṇhathā ti. ¹² Ck pāni, B' pati. ¹³ Ck -yi, Bā -si, B' bhavañcayī. ¹⁴ Bā dukkaṭa-. ¹⁵ Ck pāti. ¹⁶ Bā vaḍḍhi. ¹⁷ Ck paṇ. ¹⁸ Ck -bbi-, Bā -dubbhi-. ¹⁹ Bā -paṇ. ²⁰ Bā adā-. ²¹ taṃ puggalaṃ - - - kātun ti wanting in B'. ²² Bā dhammadesanāṃ. ²³ Bā macchadāna-, and add aṭṭhamāṇ. ²⁴ Bā nānacchanda.

Atte pana Bodhisatto Bārāṇasiyaṃ Brahma datte
 rajjaṃ kārente tassa aggamaheṣiṃ kucchimhi nibbattitvā va-
 yappatto Takkaṣilāyaṃ sippāni¹ uggahetvā pitu accayena raj-
 jaṃ pāpuni. Tassa ṭhānato apanīto pitu purohito atthi, so
 duggato hutvā ekasmiṃ jarāgehe² vasati. Ath' ekadivasam 5
 Bodhisatto aññātakavesena rattibhāge nagaraṃ parigaṇhanto
 carati. Tam enaṃ katakammacorā ekasmiṃ surāpāne suraṃ³
 pivitvā aparaṃ pi ghaṭenādāya attano gehaṃ gacchantā antara-
 vīthiyaṃ disvā „are kho si tvaṃ“ ti vatvā paharitvā uttari-
 sātakaṃ gahetvā ghaṭaṃ ukkhipitvā⁴ tāsentā⁵ gacchimsu. So 10
 pi kho brāhmaṇo tasmiṃ khane nikkhamitvā antaravīthiyaṃ
 ṭhito nakkhattaṃ olokento⁶ rañño amittānaṃ⁷ hatthagata-
 bhāvaṃ űatvā brāhmaṇiṃ āmantesi. Sā „kiṃ ayyā“ ti vatvā
 vegena tassa santikaṃ āgatā⁸. Atha naṃ sā āha: „bhoti
 amhākaṃ rājā amittānaṃ vasaṃ gato“ ti. „Ayya, kiṃ te rañño 15
 santike pavattiyā⁹, brāhmaṇa jānissantīti“. Rājā brāhma-
 ṇassa saddaṃ sutvā thokaṃ gantvā dhutte āha: „duggato 'mhi
 sāmī¹⁰, uttarāsaṅgaṃ gahetvā vissajjetha maṃ“ ti. Te pu-
 nappuna¹¹ kathentaṃ¹² kāruṇṇena vissajjesuṃ. So tesam va-
 sanagehaṃ sallakkhetvā nivatti. Brāhmaṇo¹³ pi „bhoti am- 20
 hākaṃ rājā amittahatthato mutto¹⁴“ ti āha. Rājā tam pi
 sutvā¹⁵ pāsādaṃ abhirūhi¹⁶. So vibhātāya rattiyā brāhmaṇe
 pakkosāpetvā „kiṃ ācariyā rattim nakkhattaṃ olokayitthā“ ti
 pucchi. „Āma devā“ ti. „sobhanaṃ¹⁷ asobhanan“ ti.
 „Sobhanaṃ¹⁸ devā“ ti. „Koci gāho¹⁹ n'atthīti“. „N' atthi 25
 devā“ ti. Rājā „asukagehato brāhmaṇaṃ pakkosathā“ ti
 purāṇapurohitaṃ²⁰ pakkosāpetvā „kiṃ ācariya rattim te

¹ B⁴ sabbasi-. ² B⁴ jara-. ³ C⁴ suraṃ. ⁴ B⁴ ukkhipāpetvā. ⁵ C⁴ B⁴ -to.

⁶ B⁴ -ketvā. ⁷ B⁴ amitta. ⁸ C⁴ āgantvā corr. to āgatā, B⁴ gantvā, B⁴ āgato.

⁹ C⁴ -yāsā, B⁴ pattiya, B⁴ pattayasā. ¹⁰ C⁴ sāmī, B⁴ sāmīti. ¹¹ B⁴ -nnaṃ.

¹² B⁴ -te. ¹³ B⁴ aha porāṇakapurohito brā-. ¹⁴ C⁴ amutto. ¹⁵ B⁴ adda taṃ

pi gehaṃ sallakkhetvā, B⁴ tassa gehaṃ s. ¹⁶ C⁴ -ruhi, B⁴ -rūyhi. ¹⁷ C⁴

-naṃ, B⁴ kiṃ sobhanaṃti, emitting asobhanan ti. ¹⁸ C⁴ -no, C⁴ -ṇo, B⁴ -naṃ.

¹⁹ B⁴ viggaho. ²⁰ B⁴ porāṇakapa-

nakkhattam diṭṭhan“ ti pucchi. „Āma devā“¹ ti. „Atthi koci gāho“² ti. „Āma mahārāja, aṭṭharattim tumhe amittavasam gantvā muhuttan' eva muttā“³ ti. Rājā „nakkhattajānanakena nāma evarūpena bhavitabban“⁴ ti sesabrāhmaṇe nikkadḍhā-
 5 petvā „brāhmaṇa paeanno 'smi, te varaṃ gaṇhā“⁵ ti āha. „Mahārāja puttadārena saddhim mantetvā gaṇhissāmīti“⁶. „Gaccha mantetvā ehi“⁷. So gantvā brāhmaṇiṃ ca puttaṃ ca suṇisaṃ ca dāsiṃ ca pakkositvā⁸ „rājā me varaṃ deti“, kiṃ gaṇhāmīti“⁹ pucchi. Brāhmaṇi „mayhaṃ dhenusataṃ ānehīti“¹⁰
 10 āha. Putto chattamāṇavo nāma „mayhaṃ kumudavanṇehi¹¹ sindhavehi yuttam ājaññarathan“¹² ti. Suṇisā „mayhaṃ maṇi-kuṇḍalaṃ ādiṃ¹³ katvā sabbālamkāraṃ“¹⁴ ti. Puṇṇā nāma dāsi „mayhaṃ¹⁵ udukkhalamusalaṃ c' eva suppaṇ cā“¹⁶ ti. Brāhmaṇo pana gāmavaraṃ gaḥetukāmo rañño santikaṃ gantvā
 15 „kiṃ brāhmaṇa pucchito te dāro“¹⁷ ti. „Puṭṭho¹⁸ āma mahārāja¹⁹, pucchitā²⁰ na pan' ekacchandā²¹“²² ti vatvā paṭhamam gāthadvayam²³ āha:

1. Nānacchandā²⁴ mahārāja ekāgāre vasāmase,

ahaṃ gāmavaraṃ icche, brāhmaṇi ca gavaṃ satam, 115,

20 2. Chatto²⁵ ca ājaññarathan, kaññā ca maṇikuṇḍalaṃ,

yā c' esā Puṇṇikā jammī udukkhalaṃ abhikaṃkhatī²⁶. 116.

Tattha icche ti icchāmi, gavaṃ satan ti rohiṇīnam²⁷ guṇṇam²⁸ satam, kaññā ti suṇisā, yā esā ti yā esā ambhikaṃ ghare Puṇṇikā nāma dāsi sā jammikā lāmikā supparamusalehi saddhim udukkhalaṃ abhikaṃkhatī²⁹

25 icchatīti³⁰.

Rājā „sabbesaṃ icchiticchitaṃ dethā“³¹ ti āṇāpento

¹ B'd viggaho-. ² B'd -hāhi. ³ B'd -sāpetvā. ⁴ B'd dadāti. ⁵ B'd adda catuhi. ⁶ B'd ādi. ⁷ dhenusataṃ - - - dāsi mayhaṃ wanting in B'. ⁸ B'd pucchitā te puttadārā, B' te puttadāro puṭṭho. ⁹ B' omits puṭṭho. ¹⁰ B'd devā ti in the place of mahārāja. ¹¹ B' -te, C's -to. ¹² B'd anekacchandā in the place of napaneka-. ¹³ C's gātham. ¹⁴ C's nānacch-, B'd nānāch-. ¹⁵ B'd putto. ¹⁶ C's -khatī. ¹⁷ B' dhenuna, B'd khira. ¹⁸ B' guṇa, B'd gunnam. ¹⁹ B'd -tīti. ²⁰ B'd -ati.

1. Brāhmaṇassa gāṃavaraṃ detha brāhmaṇiyā gavaṃ sataṃ
 Chattassa ājaññarathaṃ¹ kaññāya maṇikuṇḍalaṃ,
 yaṃ c' etaṃ Puṇṇikaṃ jammaṃ paṭipādetha udukkhalaṃ
 ti 117.

gātham āha.

5

Tattha yañcetan ti yaṃ² etaṃ Puṇṇikaṃ ti vadati taṃ jammaṃ udukkhalaṃ paṭipādetha sampaṭicchādethā ti.

Iti rājā yaṃ³ brāhmaṇena patthitaṃ⁴ taṃ ca aññaṃ ca mahantaṃ yasaṃ datvā „ito paṭṭhāya amhākaṃ kattabba-kiccesu ussukkaṃ āpajjā“⁵ ti vatvā brāhmaṇaṃ attano san- 10
 tike akāsi.

Satthā imaṃ desanaṃ⁶ āharitvā jātakaṃ samodhānesi: „Tadā brāhmaṇo Ānando ahoṣi, rājā pana aham evā“⁷ ti. Nānacchanda-jātakaṃ⁸.

10. Sīlavīmaṃsajātaka.

15

Sīlaṃ kireva kalyāṇaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto ekaṃ sīlavīmaṃsakabrāhmaṇaṃ ārabba kathesi. Vatthum pana paccuppannam pi atītaṃ pi heṭṭhā Ekanipāte Sīlavīmaṃsajātake vitthāritam eva, idha pana

Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente tassa 20
 purohito „attano sīlaṃ vīmaṃsissāmīti“ heraṇṇīkaphalakato⁹
 dve divase ekekaṃ kahāpaṇaṃ gaṇhi. Atha naṃ tatiyadivase
 coro ti gahetvā rañño santikaṃ nayiṃsu. So antarāmagge
 ahiguṇḍike sappam kilāpente¹⁰ addasa. Atha naṃ rājā disvā
 „kiss' evarūpaṃ¹¹ akāsi“¹² pucchi. Brāhmaṇo „attano sīlaṃ 25
 vīmaṃsitukāmatāyā“¹³ ti vatvā¹⁴

1. Sīlaṃ kir' eva kalyāṇaṃ sīlaṃ loke anuttaraṃ,
 passa ghoraviṣo nāgo sīlavā ti na haññati. 118.

¹ Ok - sañjañña-, B¹ puttassa aja-. ² B¹ add ca ³ B¹ omīti yaṃ. ⁴ Ok patitaṃ, C¹ patthi, B¹ patī, B¹ patthi. ⁵ B¹ -jjāhi. ⁶ B¹ dhamma-. ⁷ Ck nānacch-, B¹ nāch-, B¹ nānāch-, B¹ add navamaṃ. 10. Cfr. L. Feer in J. As. 1875 T. 6 p. 265 ⁸ B¹ hi-, B¹ hirañña-. ⁹ B¹ kilāyante, B¹ kilayante. ¹⁰ B¹ rājā kasmā evarūpaṃ. ¹¹ B¹ add imaṃ gātham āha.

2. So 'haṃ sīlaṃ samādissam loke anumataṃ sivaṃ
ariyavuttisamācāro yena vuccati sīlavā. 119.

3. Nātīnaṃ ca piyo hoti mittesu ca virocati
kāyassa bhedaṃ sugatīṃ upapajjati sīlavā ti 120.

5 āhaṃ.

Tattha sīlaṃ ti ācāro kirā¹ 'ti anussavatto nipāto, kalyāṇaṃ ti sobha-
naṃ², sīlaṃ kira³ kalyāṇaṃ ti evaṃ paṇḍitā vadantīti attho, passā⁴ 'ti attānaṃ
eva vadati, na haññatīti paraṃ pi na viheṭṭhoti parena pana⁵ na viheṭṭhiyati,
samādissan ti samādiyāmi⁶, anumataṃ sivaṃ ti khemaṃ nibbhayaṃ ti
10 evaṃ paṇḍitehi sampatīcchitaṃ, yena vuccatīti yena sīlena sīlavā puriso
ariyānaṃ Buddhādīnaṃ paṭipattīṃ samācaranto ariyavuttisamācāro ti vuccati
tam ahaṃ samādiyissāmi⁷ attho, virocati ti pabbatamatthake aggikkhandho
viya virocati.

Evaṃ Bodhisatto tīhi gāthāhi sīlavanṇaṃ pakāsento rañño
15 dhammaṃ desetvā „mahārāja mama gehe pitu santakaṃ mātu
santakaṃ attanā uppāditaṃ tayā dinnaṃ ca bahudhanaṃ⁸ atthi
pariyanto na paññāyati, ahaṃ pana sīlaṃ vīmaṃsanto heraññi-
kato⁹ kahāpaṇe gaṇhiṃ, idāni mayā imasmiṃ loke jātigotta-
kulapadesānaṃ¹⁰ lāmakhabhāvo sīlass¹¹ eva ca¹² jeṭṭhakabhāvo
20 ñāto, ahaṃ pabbajissāmi, pabbajjāṃ me¹³ anujānāhīti¹⁴ anu-
jānapetvā raññā punappuna yāciyamāno pi nikkhamma Hima-
vantaṃ pavisitvā isipabbajjāṃ pabbajitvā¹⁵ samāpattiyo¹⁶ nib-
battetvā Brahmaloḥka-parāyano ahoṣi.

Satthā imaṃ desanam¹⁷ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
35 sīlavīmaṃsako purohitabrāhmaṇo¹⁸ ahaṃ eva¹⁹ 'ti. Sīlavīmaṃsa-
jātakam²⁰. Abbhantaravaggo catuttho²¹.

¹ Ck -vatti, B' -vutthi. ² B'd omitt āha. ³ Ck -naṃ. ⁴ B'd kireva. ⁵ B'd
parehi pi. ⁶ B'd -da-. ⁷ C' bahum-. ⁸ B'd hirañña-phalakato. ⁹ B'd jātikula-
gotta-. ¹⁰ B'd omitt ca. ¹¹ B'd me pabbajjāṃ. ¹² B'd abhīññā ca. ¹³ B'd
add ca. ¹⁴ B'd dhammade-. ¹⁵ B'd -to-, and add pana. ¹⁶ B'd add dasamaṃ.
¹⁷ B'd add tassuddānam: abbhantaraseyyakaṇṇa vadāhakkī sirijātakam maṇi su-
kara sālukaṃ lābhagaraha macchadānaṃ nānāchandaṃ sīlavīmaṃsakam abbhanta-
taravaggo ti vuccati.

5. KUMBHAVAGGA.

1. Bhadragehaṭṭajātaka.

Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ ti. Idam Satthā Jetavane viharanto Anāthapiṇḍikassa bhāḡineyyaṃ ārabha kathesi. So kira mātāpitunnaṃ santakā¹ cattālīsahiraṇṇakoṭiyo pānavyasanena² 5 nāsetvā seṭṭhino santikaṃ agamāsi³. So pi 'ssa „vohāraṃ karohīti“ sahaṣsaṃ adāsi, tam pi nāsetvā puna agamāsi. Puna tassa⁴ pañca satāni dāpesi, tāni vināsetvā puna āgatassa dve thūlasāṭake dāpesi, te pi nāsetvā āgataṃ⁵ gīvāya⁶ gaheṭvā⁷ niharāpesi. So anātho hutvā parakuḍḍaṃ⁸ nissāya kalam akāsi. Tam enaṃ kaḍḍheṭvā⁹ bahi chaḍ- 10 ḍesum¹⁰. Anāthapiṇḍiko vihāraṃ gantvā sabbam tam bhāḡineyyassa pavattim Tathāgatassa ārocesi. Satthā¹¹ „tvaṃ etaṃ¹² katham san- tappessasi yam ahaṃ pubbe sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā¹³ san- tappetum nāsakkhin“ ti vatvā tena yācito atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇāsīyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente 15 Bodhisatto seṭṭhikule nibbattitvā¹⁴ pitu accayena seṭṭhiṭ- thānaṃ labhi. Tassa gehe bhūmigatam eva cattālīsakoṭidha- naṃ ahoṣi. Putto pan' assa eko yeva. Bodhisatto¹⁵ dānādīni puñṇāni katvā kālakāto¹⁶, Sakko devarājā hutvā nibbatti. Ath' assa putto vithim āvaritvā¹⁷ maṇḍapaṃ kāretvā mahā- 20 janaparivuto nisīditvā suraṃ¹⁸ pātum ārabhi. So laṃghanadhā- vanagītanaccādīni¹⁹ karontānaṃ sahaṣsaṃ²⁰ dadamaṇo itthiṣoṇ- ḍasurāsoṇḍamaṃsasoṇḍādibhāvaṃ āpajjitvā „tvaṃ²¹ gītaṃ tvaṃ²² naccaṃ tvaṃ²³ vāditaṃ“ ti samajjatthiko²⁴ pamatto²⁵ hutvā āhiṇḍanto nacirass' eva cattālīsakoṭidhanaṃ²⁶ upabhoga- 25

¹ Ck^o -kā. ² Ck^o pana-. ³ B¹ piṇabya-, B² pānabyā-. ⁴ B¹ āg-. ⁵ B¹ punassa. ⁶ B¹ punāgataṃ. ⁷ B¹ -yaṃ, Ck^o jīvā. ⁸ B¹ gāhāpetvā. ⁹ C^o -kuḍḍaṃ? B¹ -kuṭṭaṃ, B² -kuṭṭaṃ. ¹⁰ B¹ -itvā, B² ākaḍḍhitvā. ¹¹ B¹ chaṭṭe-, B² chaṭṭe-. ¹² B¹ adda kira, B² kiṃ. ¹³ C^o ekaṃ. ¹⁴ B¹ adda pavī, B² pi. ¹⁵ Ck^o nibbatti. ¹⁶ B¹ add pana. ¹⁷ B¹ kālaṇka-. ¹⁸ so Ck^o; C^o āvaritvā, B¹ vitti vicaritvā, B² vithiyaṃ otaritvā. ¹⁹ Ck^o surā. ²⁰ in the place of gīta, B² has ābharāṇa, B¹ suraṇa. ²¹ B¹ repeat sahaṣsaṃ. ²² B¹ kva. ²³ B¹ kva. ²⁴ Ck^o B¹ samajji-. ²⁵ B¹ vasaṃitto. ²⁶ Ck^o satāsītikoṭi-, C^o sattāsīti-.

paribhogūpakaraṇāni¹ ca² nāsetvā duggato kapaṇo pilotikaṃ
nivāsetvā vicari. Sakko āvajjanto³ tassa duggatabhāvaṃ ñatvā
puttapemenāgantvā⁴ sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ datvā „tāta
yathāyaṃ⁵ kumbho na bhijjati tathā naṃ rakkha, imasmiṃ te
5 sati dhanassa paricchedo nāma na bhavissati, appamatto ho-
hīti“ ovaditvā⁶ devalokam eva gato. Tato paṭṭhāya⁷ pivanto
vicari⁸. Ath⁹ ekadivasaṃ matto taṃ kumbhaṃ ākāse khipitvā¹⁰
paṭicchanto¹¹ ekavāraṃ virajjhi¹². Kumbho bhūmiyaṃ patitvā
bhijji. Tato paṭṭhāya puna daliddo hutvā pilotikaṃ nivāsetvā
10 kapālahattho bhikkhaṃ caranto parakuḍḍaṃ¹³ nissāya kā-
lam akāsi.

Satthā imaṃ atītaṃ āharitvā

1. Sabbakāmadadaṃ kumbhaṃ kuṭaṃ¹⁴ laddhāna dhuttako
yāva so¹⁵ anupāleti tāva so sukham edhati. 121.
- 15 2. Yadā matto ca ditto¹⁶ ca pamādā kumbham abbhidā
tadā¹⁷ naggo ca pottho¹⁸ ca pacchā bālo vihaṇṇati. 122.
3. Evam eva yo dhanam laddhā amatto¹⁹ paribhuñjati
pacchā tappati²⁰ dummedho kuṭaṃ²¹ bhinno²² va dhuttako ti 123.
imā abhisambuddhagāthā vatvā jātakam samodhānesi:

20 Tattha sabbakāmadadan ti sabbe vatthukāme dātum samatthaṃ kum-
bhaṃ, kuṭaṃ²³ ti kumbhavevacanaṃ, yāva²⁴ ti yattakaṃ kālam, anupāletitī
yo koci evarūpaṃ labhitvā yāva rakkhati tāva so sukham edhatitī attho,
matto ca ditto²⁵ cā ti surāmadena matto dappena ditto²⁶, pamādā kum-
bham abbhidā ti pamādena kumbhaṃ bhindī²⁷, naggo ca pottho²⁸ cā ti
25 kadāci potthakapilotikāya nivatthattā²⁹ pottho, evameva³⁰ ti evam evarūpaṃ,
amatto³¹ ti appamāṇena³², tappatitī socati.

„Tadā bhadragehaṭṭabhedako³³ dhutto setṭhibhāgineyyo ahoṣi.
Sakko pana aham evā³⁴ ti. Bhadragehaṭṭajātakaṃ³⁵.

¹ Ck - gapakāra-, B⁴ - gagūpakara-, B¹ - gupakaranādīni. ² B¹ vi, B⁴ pi. ³ C^o - jento. ⁴ B⁴ - na āg-. ⁵ Ck yathā, B⁴ yathā ayam, B¹ omīta yathā. ⁶ B⁴ ovādetvā. ⁷ B⁴ add suraṃ. ⁸ B⁴ - rati. ⁹ C^o repeats khipitvā. ¹⁰ B⁴ sampa-.
¹¹ Ck B¹ - rajji. ¹² B¹ - kuṭaṃ, B⁴ - kuṭṭaṃ. ¹³ C^o kū-. ¹⁴ B⁴ naṃ. ¹⁵ B⁴ ritto. ¹⁶ C^o tato. ¹⁷ B⁴ pottho. ¹⁸ B⁴ pamatto ¹⁹ Ck tapati. ²⁰ C^o kū-.
²¹ so Ck; B¹ bhittvā, B⁴ phidā. ²² B⁴ yāvan. ²³ Ck bhijji. ²⁴ B⁴ pottho, B¹ heṭhā. ²⁵ C^o nivattattā corr. to -vatthattā. ²⁶ B⁴ eva ²⁷ Ck - tiā, B⁴ pamatto. ²⁸ Ck - nena, C^o - nena corr. to -ṇena, B⁴ pamādena. ²⁹ B¹ surageha-.
³⁰ B¹ surageha-, B⁴ add pathamaṃ.

2. Supattajātaka.

Bārāṇassam mahārājā 'ti. Idam Satthā Jetāvane viharanto Bimbādeviyā Sāriputtattherena dinnarohitamaccharasam¹ nava-ghatamissakam² sālibhattam ārabha kathesi. Vatthum heṭṭhā kathita-Aobhantarajātaka³ vatthusadisam eva. Tadāpi⁴ theriyā udaravāto kuppi. Rāhulabhaddo therassa ācikkhi. Thero tam āsanasālāya nisīdāpetvā Kosalarāṇño nivesanam gantvā rōhitamaccharasam⁵ navasappimissakam sālibhattam āharitvā tassa adāsi. So āharitvā mātu theriyā adāsi. Tassā bhuttamattāya udaravāto paṭippassambhi. Rājā purise pesetvā parigaṇhāpetvā tato paṭṭhāya theriyā tathārūpaṃ 10 bhattam adāsi. 'Ath' ekadivasam⁶ dhammasabhāyaṃ katham samuṭṭhāpesum: „āvuso dhammasenāpati therim⁷ evarūpena nāma bhojanena santappesi⁸ti". Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinā⁹ ti pucchitvā „imāya nāmā¹⁰ ti vutte „na bhikkhave idān' eva Sāriputto Rāhulamattāya patthitam deti, pubbe 15 pi adāsi yevā¹¹ ti vatvā atītam āhari:

Atīte Bārāṇasiyam Brahmadatte rajjam kārente Bodhisatto kākayoniyam nibbattitvā vayappatto asītiyā kākasahassānam jeṭṭhako Supatto nāma kākarājā ahoṣi, agga-mahesi pana¹² Suphassā¹³ nāma kākī ahoṣi, senāpati Sumukho 20 nāma. So asītikākasahasseehi¹⁴ parivuto Bārāṇasim upanissāya vasi. So ekadivasam Suphassam¹⁵ ādāya gocaram pariyesamāno¹⁶ Bārāṇasirāṇño mahānasamatthakena agamāsi. Sūdo rāṇño nānāmacchamaṃsavikatiparivārabhojanam¹⁷ sampādetvā thokam bhājanāni vivaritvā usumam palāpento atṭhāsi. Su- 25 phassā¹⁸ macchamaṃsagandham¹⁹ ghāyitvā rājabhojanam bhuñjitukāmā hutvā tam divasam akathetvā²⁰ dutiyadivase „ehi bhadde gocarāya gamissāmā²¹ ti vuttā²² „tumhe gacchatha, mayham eko dohaḷo atthāhi²³ vatvā „kīdiso²⁴ dohaḷo²⁵ ti vutte „Bārāṇasirāṇño bhojanam bhuñjitukām' amhi²⁶, na kho pana 30

¹ Bīd dinnam, C^o -sa. ² C^k -sata-, Bīd navasappimi-. ³ Bīd kathitam-, Bī -tameva-. ⁴ Bīd add hi. ⁵ Bīd -macchamaṃsarasam. ⁶ Bīd add bhikkhū. ⁷ Bīd -riyā. ⁸ Bīd panassa. ⁹ Bīd -pa-. ¹⁰ Bīd asītiyā kā-. ¹¹ Bī -yesanto. ¹² C^o -paribhojanam, Bīd -paṇitabbo-. ¹³ C^k Bīd -pa-. ¹⁴ Bīd maṃsamaccha-. ¹⁵ Bī adds va. ¹⁶ Bīd vutte. ¹⁷ Bīd kin. ¹⁸ Bī -momhi, Bīd -māmihi.

sakkā mayā taṃ laddhum, tasmā jīvitaṃ pariccajissāmi devā“
 'ti āha. Bodhisatto cintayamāno nisīdi. Sumukho āgantvā
 „kiṃ mahārāja anattamaṇo sīti“ pucchi. Rājā taṃ atthaṃ
 ārocesi. Senāpati „mā cintayi mahārāja“ 'ti te ubho pi assā-
 5 setvā „ajja tumhe idh' eva hotha, mayaṃ bhattaṃ āharissāmā“
 'ti vatvā pakkāmi. So kāke sannipādetvā taṃ kāraṇaṃ ka-
 thetvā „etha bhattaṃ āharissāmā“ 'ti kākehi saddhim Bārā-
 ṇasim¹ pavisitvā mahānasassāvidūre² kāke vagge vagge katvā
 tasmim tasmim ṭhāne ārakkhatthāya³ ṭhapetvā sayam atṭhahi
 10 kākayodhehi⁴ saddhim mahānasacchadane nisīdi. Rañño
 bhattaharaṇakālaṃ ullokayamāno⁵ te ca kāke āha: „ahaṃ rañño
 bhatte hariyamāne bhājanāni pātesāmi, bhājanesu⁶ patitesu
 mayhaṃ jīvitaṃ n' atthi, tumhesu cattāro janā mukhapūraṃ
 bhattaṃ cattāro macchamaṃsaṃ gahetvā⁷ sapajāpatikaṃ kākā-
 15 rājam⁸ bhojetha, 'kahaṃ senāpatīti“ vutte¹⁰ 'pacchato ehitīti¹¹
 vadeyyāthā“ 'ti. Atha sūdo¹² bhojanavikatiṃ sampādetvā
 kājena¹³ gahetvā¹⁴ rājakulaṃ pāyāsi. Tassa rājaṅgaṇaṃ¹⁵
 gatakāle kākasenāpati kākānaṃ saññaṃ datvā sayam uppa-
 titvā bhattahāraṇakassa¹⁶ ure nisīditvā nakhapañjareṇa¹⁷ pahari-
 20 tvā kaṇayaggavaṇṇena¹⁸ tuṇḍena nāsaggaṃ assa abhihantvā¹⁹
 utṭhāya dvīhi pādehi²⁰ mukhaṃ assa pidahi. Rājā mahātale
 caṃkamanto mahāvātapānena oloketvā taṃ kākassa kiriyaṃ
 disvā bhattahāraṇakassa²¹ saddaṃ datvā „bho bhattahāra²², bhā-
 janāni²³ chaḍḍetvā²⁴ kākam eva gaṇhā²⁵“ 'ti āha. So bhā-
 25 janāni chaḍḍetvā²⁶ kākam dāhaṃ gaṇhi. Rājā pana²⁶ „ito
 ehitī“ āha. Tasmim khaṇe²⁷ kākā āgantvā attano pahonakaṃ

¹ B'd -siyam. ² B'd -sassa avi-. ³ B'd ārakkhatthāya. ⁴ B'd kākāsūrayo-.

⁵ B'd olokiyamāno. ⁶ B'd add pana. ⁷ B'd adds netvā, B' netvā passa. ⁸ B'd -rājānaṃ. ⁹ C° adds ca. ¹⁰ B'd add mama. ¹¹ C° ehitī, B'd ehitī. ¹² B'd add rañño. ¹³ B'd kārena. ¹⁴ B'd gāhāpetvā ¹⁵ B' -ṇe, B'd -ṇa ¹⁶ B'd -kārakassa.

¹⁷ B'd -pañcareṇa. ¹⁸ B'd kalāyaggasādisena. ¹⁹ C° -gantvā, B'd abhipaharanto.

²⁰ B'd pakkhapā-. ²¹ B' -kārakassa. ²² B' -kāraka, B'd -hāraka. ²³ B'd bhat-
 tabhā-. ²⁴ C° chaḍḍhe-. ²⁵ B'd -hāhi. ²⁶ B'd rājāpi naṃ. ²⁷ B'd add te.

bhuñjitvā sesaṃ vuttaniyāmena¹ gahetvā agamaṃsu². Tato
 sesā āgantvā sesaṃ³ bhuñjimsu. Te pi aṭṭha janā gantvā rā-
 jānaṃ sapajāpatikaṃ bhojesuṃ. Suphassāya dohaḷo⁴ vūpa-
 santo⁵. Bhattahārako kākaṃ rañño upanesi. Atha naṃ rājā
 pucchi: „bho kāka, tvaṃ mamaṃ ca na lajji bhattahārakassa
 ca nāsaṃ khaṇḍesi bhattabhājanāni ca bhindi attano ca jīvitaṃ
 na rakkhi, kasmā evarūpaṃ kammam akāsi⁶ti“. Kāko „mahā-
 rāja, amhākaṃ rājā Bārāṇasīṃ upanissāya vasati, aham assa
 senāpati, tassa Suphassā nāma bhariyā dohaḷinī tumhākaṃ bho-
 janaṃ bhuñjitukāma⁷, rājā tassā dohaḷaṃ mayhaṃ ācikkhi,
 ahaṃ tatth' eva mama jīvitaṃ pariccajitvā āgato, idāni me
 tassā bhojanaṃ pesitaṃ, mayham manoratho matthakaṃ patto,
 iminā kāraṇena mayā evarūpaṃ⁸ katan⁹ ti dīpento

1. Bārāṇassaṃ⁷ mahārāja kākarājā nivāsiko
 asītiyā sahassehi Supatto parivārīto. 124.
2. Tassa dohaḷinī bhariyā Suphassā maccham⁸ icchati
 rañño mahānase pakkam paccagghaṃ rājabhojanaṃ. 125.
3. Tes' āhaṃ pahito dūto rañño c' amhi idhāgato,
 bhattu apacitiṃ kummi, nāsāyam akaram vaṇan ti 126.

Tattha Bārāṇassan⁹ ti Bārāṇasiyaṃ, nivāsiko¹⁰ ti nibaddhava-
 nako, pakkam ti nānapakkārena sampāditaṃ, keci siddhan ti sajjhāyanti, pac-
 cagghaṃ¹¹ ti accuṇhaṃ¹² aparivāsikaṃ¹³ macchamaṃsavikatisu vā pacceka-
 paccakamettamahagghaṃ¹⁴ ti paccagghaṃ, tesāhaṃ pahito dūto rañño
 camhi idhāgato ti tesā ubhinnaṃ pi ahaṃ dūto āpattikaro rañña¹⁵ c'
 amhi¹⁶ pahito, tasmā idha āgato ti attho¹⁷, bhattu apacitiṃ kummiti sv-
 āhaṃ evaṃ āgato¹⁸ attano bhattu apacitiṃ sakkārasammānaṃ karomi, nāsā-
 yaṃ¹⁹ akaram vaṇan ti mahārāja iminā kāraṇena tumhe ca attano ca jīvitaṃ
 agāpayitvā²⁰ bhattabhājanaṃ²¹ pāṭapetuṃ bhattahārakassa nāsāya mukhatuṇḍena²²
 vaṇaṃ akāsiṃ, mayā attano rañño apaciti katā, idāni tumhe yaṃ icchatha taṃ
 daṇḍaṃ²³ karoṭhā²⁴ ti.

¹ Bā - meneva. ² Bā - mimsu. ³ Ck Bā sesā, Bī sesa. ⁴ Cks - laṃ. ⁵ Bā vū-
 pasami. ⁶ Bā add kammaṃ. ⁷ Bī - ṇasiyaṃ, Bā - ṇasiyaṃ. ⁸ Bī tasmitum, Bā
 bhakkhitum. ⁹ Bī - ṇasiyyan, Bā - ṇasiyan. ¹⁰ Cks - sako. ¹¹ Ck paccagghaṃ,
 Bā paccakkhaṃ. ¹² Ck abbhūṇhaṃ, Bā abhiṇhaṃ. ¹³ Bī samparivārītaṃ, Bā
 samparivāsītaṃ. ¹⁴ C - mettha, Bā omīti oṇe pacceka. ¹⁵ Hā rañño. ¹⁶ Bā
 ca amhi. ¹⁷ Cks attano, Bī atto. ¹⁸ Bā āpato. ¹⁹ Bā nāsāya. ²⁰ Cks agā-
 hitvā, Bā agantvā. ²¹ Bā - bhojanaṃ. ²² C Bā - tuṇḍakena. ²³ Bī danta.

Rājā tassa vacanaṃ sutvā „mayam tāva manussabhūtānaṃ mahantaṃ yasaṃ datvā amhākaṃ suhajje kātum¹ na sak-koma, gāmadīni dadamānāpi amhākaṃ jīvitadāyakaṃ na la-bhāma, ayaṃ kāko samāno attano rañño jivitaṃ pariccajati²
 5 ativiya sappuriso madhurassaro dhammiko³“ ti guṇesu paśīdi-tvā taṃ ca⁴ setacchattena pūjesi. So attano laddhena chat-tena⁵ rājānaṃ eva pūjetvā Supattassa⁶ guṇaṃ⁷ kathesi. Rājā taṃ⁸ pakkosāpetvā dhammaṃ sutvā ubhinnaṃ⁹ pi¹⁰ tesam attano. bhojananiyāmena bhattaṃ paṭṭhapesi, sesakākānaṃ
 10 devasikaṃ ekaṃ¹¹ taṇḍulammanāṃ pacāpesi¹², sayāṃ ca Bo-dhisattassa ovāde thatvā sabbasattānaṃ abhayaṃ datvā pañ-casilāni rakkhī¹³. Supattakākovādo¹⁴ sattavassasatāni pavatti¹⁵.

Satthā imaṃ desanaṃ¹⁶ āharitvā jātaṃ samodhānesi: „Tadā rājā Anando ahosi, senāpati¹⁷ Sāriputto, Suphassā Rāhulamātā, Su-
 15 patto pana¹⁸ aham evā¹⁹“ ti. Supattajātakaṃ²⁰.

3. Kāyavicchindajātaka.

Putṭhassa me ti. Imaṃ Satthā Jetavane viharanto añña-taraṃ purisaṃ ārabha kathesi. Sāvattiyaṃ kira eko²¹ puriso paṇḍurogena aṭṭito²² vejjeḥi paṭikkhitto, Puttadāro pi 'ssa „ko imaṃ
 20 paṭijaggitum sakkotīti²³“ cintesi. Tassa²⁴ etad ahosi: „sa²⁵ āhaṃ imambā rogā vuṭṭhahissāmi²⁶“ pabbajissāmiti²⁷. So katipāhen²⁸ eva kiñci sappāyaṃ labhitvā ārogo²⁹ hutvā Jetavanaṃ gantvā³⁰ pabbajjaṃ yāci. So Satthu santike pabbajjaṃ ca upasampadaṃ ca labhitvā nacirass³¹ eva arahattaṃ pāpuṇi. Ath³² ekadivasam bhikkhū dhammasabhāyaṃ
 25 kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso asuko nāma paṇḍurogī 'imambā rogā vuṭṭhito pabbajissāmiti³³“ cintetvā pabbajito c³⁴ eva arahattaṃ ca patto³⁵“ ti. Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-

¹ B¹ sukhahajje tum, B² suhajje tum. ² B¹ -ji. ³ B¹ dhammakathiko, B² dhammakatiko. ⁴ B¹ taṃ, leaving out ca. ⁵ B¹ setacha-. ⁶ C² supapassa, B¹ bodhisattassa. ⁷ B¹ guṇe. ⁸ B¹ naṃ. ⁹ B¹ -nnā, B² -nnaṃ. ¹⁰ C² hi. ¹¹ B¹ ekadoṇi. ¹² B¹ ṭhapesi. ¹³ C² -līsu, B¹ rakkhati. ¹⁴ B¹ add pana. ¹⁵ B¹ pavattati. ¹⁶ B¹ dhamma-. ¹⁷ B¹ sumukhose-. ¹⁸ C² omīti pana. ¹⁹ B¹ add dutiyaṃ. ²⁰ C² kira eko. ²¹ C² addhito, B¹ atiko. ²² C² atassa. ²³ B¹ muccissāmi. ²⁴ C² B¹ ar-. ²⁵ B¹ add satthāraṃ.

sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave“ ayam eva, pubbe paṇḍitāpi evaṃ vatvā rogā vuṭṭhāya pabbajitvā attano vaḍḍhim akamaṃsū“ 'ti vatvā atītaṃ āhāri:

Attīte Bārāṇasīyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente Bodhisatto brāhmaṇakule nibbattitvā vayappatto kuṭumbaṃ saṇṭhapetvā vasanto paṇḍurogī ahoṣi. Vejjāpi paṭijaggi-
tum nāsakkhimsu, puttadāro pi⁹ vippaṭisārī ahoṣi. So „imamhā
rogā vuṭṭhito pabbajissāmi“ cintetvā kiñcid eva sappāyaṃ
labhitvā āroga⁸ hutvā Himavantam pavisitvā isipabbajjaṃ pab-
baji⁴. So samāpattiyo ca abhiññāyo ca⁵ uppādetvā jhāna-
sukhena viharanto „ettakaṃ kālāṃ evarūpaṃ sukhaṃ⁶ nālaṭ-
than⁷“ ti udānaṃ udānento

1. Puṭṭhassa¹ me aññātareṇa vyādhinā
rogena bālhaṃ dukkhitassa ruppato
parisussati khippam idaṃ kalebaram² 15
pupphaṃ yathā paṃsuni¹⁰ ātape kataṃ. 127.
2. Ajaññaṃ jaññaśaṃkhātāṃ asuciṃ sucisammataṃ
nāṇakuṇapaparipūraṃ jañña-rūpaṃ apassato. 128.
3. Dhi-r-atthu taṃ āturaṃ pūtikāyaṃ
jegucchiyaṃ¹¹ asuciṃ vyādhidhammaṃ 20
yattha-ppamattā¹² adhimucchitā pajā
hāpenti maggaṃ sugatūpapattiyaṃ ti 129.

imā gāthā abhāsi.

Tattha aññātareṇā 'ti aṭṭhanavutiyā rogesu ekena paṇḍurogavyādhinā,
rogenā 'ti rujanasabbhāvēttāevamādhena nāmena, ruppato ti ghaṭṭiyamānassa 25
pūṭiyamānassa, paṃsuni¹³ ātape katan ti yathā vātātapena¹⁴ tattavālikāya
ṭhapitaṃ sukumārāṃ¹⁵ pupphaṃ parisusseyya evaṃ parisusseyyā¹⁶ 'ti attho,
ajaññaṃ jaññaśaṃkhātāṃ ti paṭikkūlaṃ¹⁷ amanāpaṃ eva bālānaṃ manā-
pan ti saṃkhaṃ gataṃ, nāṇakuṇapaparipūraṃ ti kesādhī dvattimsāya
kuṇapehi paripunnāṃ, jañña-rūpaṃ apassato ti apassantassa andhabāla- 30

¹ B⁴ add idāneva. ² B⁴ pīssa. ³ C² ar-. ⁴ B⁴ -jitvā. ⁵ B⁴ abhiññāyo ca samāpattiyo ca. ⁶ B⁴ add nāma. ⁷ B⁴ na laddhan. ⁸ B⁴ phu-. ⁹ C² B⁴ kale-, B⁴ kathevaraṃ. ¹⁰ C² paṃsūni. ¹¹ B⁴ ji-. ¹² B⁴ yatthapam-. ¹³ C² B⁴ paṃsūni, B⁴ paṃsūni. ¹⁴ B⁴ ātape. ¹⁵ B⁴ sukuma. ¹⁶ B⁴ -ssati. ¹⁷ B⁴ paṭikkūlaṃ, B⁴ paṭikkūlaṃ.

Iti Mahāsatto nānappakārato asucibhāvaṃ niccātura-
bhāvaṃ ca parigaṇhanto kāye nibbinditvā yāvajīvaṃ cattāro
brahmavihāre bhāvetvā Brahmaloка-parāyano ahoṣi.

4.6. Jambukhādakajātaka.

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rājjaṃ kārente
so Bodhisatto aṇṇataraśmim jambusaṇḍe¹⁵ rukkhadevatā

¹ B^d omit andha. ² C^k parisakkkhasabbhāvaṃ, C^e sukkhasabbhāvaṃ. ³ Bⁱ asubhassa, B^d asubha. ⁴ B^d pūretvā, ⁵ B^d -tīti. ⁶ B^d aham evā, omitting ahoṣi. ⁷ B^d kayanibbinda-, and add tatīyaṃ. ⁸ B^d bindusaro. ⁹ B^d jetavana
¹⁰ C^k -paventyā. ¹¹ B^d tipīṭakadhara. ¹² Bⁱ omits karoṭha. ¹³ B^d omit itī.
¹⁴ B^d add bhikkhu. ¹⁵ B^d -gupakatham. ¹⁶ B^d jambuvanasando.

huvā nibbatti. Tatr' eko kāko jambusākhāya nisinnō jambu-
pakkāni khādāti. Ath' eko sigālo āgantvā uddham olokeno
kākam disvā „yan nūnāham imassa abhūtaguṇam' kathetvā
jambūni khādeyyan“ ti tassa vaṇṇam kathento imam gā-
tham āha:

1. Ko 'yam bindussaro vaggu pavadantānam' uttamo,
accuto jambusākhāya moracchāpo va kūjatīti. 130.

Tattha bindussaro ti bindunā avisaṭṭena³ piṇḍitena⁴ sarena samannā-
gato, vaggū 'ti madhumadhurasaddo⁵ ti, accuto ti na cuto sunisinnō⁶, mo-
racchāpo va kūjatīti taruṇamoro va manāpena sarena⁷, ko nām' eso kū- 10
jatīti vadati.

Atha nam kāko paṭipasaṃsanto⁸ dutiyam gātham āha:

2. Kulaputto va⁹ jānāti kulaputte¹⁰ pasaṃsitum,
vyagghacchāpasarivaṇṇa¹¹ bhuñja samma dadāmi te ti. 131.

Tattha vyagghacchāpasarivaṇṇa¹² 'ti tvaṃ mayham vyagghapotaka- 15
samānavaggo khāyasi¹³, tena tam vadāmi: ambho vyagghacchāpasarivaṇṇa¹⁴,
bhuñja samma dadāmi te ti vayassa yāvadattham jambupakkāni khāda,
ahan te dadāmi.

Evañ ca pana vatvā jambusākham cāletvā phalāni pātesi.
Ath' asmiṃ¹⁵ jamburukkhe nibbattadevatā¹⁶ te ubho pi abhū- 20
taguṇakatham kathetvā jambūni khādante disvā tatiyam gā-
tham āha:

3. Cirassam vata passāmi musāvādī¹⁷ samāgate
vantādam kuṇapādañ ca aññamaññam pasaṃsake ti. 132.

Tattha vantādan ti paresam vuttabbattakhādakam kākam, kuṇapādañ 25
cā 'ti kuṇapakhādanakam¹⁸ sigālā ca.

Imaṃ ca pana gātham vatvā sā devatā bheravarūpāram-
maṇam dassetvā te tato palāpesīti.

¹ B⁴ -guṇakatham. ² B¹ santānam, B⁴ saravantānam. ³ B¹ avisarena, B⁴ abhi-
sandena. ⁴ B¹ omīte piṇḍitena. ⁵ C² madhumadh-, C⁴ mudumadh-, B¹ ma-
dhutimadh-, B⁴ madhurasaddo. ⁶ B⁴ sannisinnō. ⁷ B⁴ saddena. ⁸ B⁴ paṭi-
pasaṃsanto, C² paṭippasanto. ⁹ B⁴ pa. ¹⁰ B⁴ -ttaṃ. ¹¹ C² -ṇṇo, B¹ byag-
ghyacchāpasariravaggo, B⁴ -sariravaggo. ¹² C² -ṇṇo, B⁴ byagghyacchāpasa-
riravaggo. ¹³ B¹ khādasī. ¹⁴ B⁴ byagghyacchāpasariravaggo, C² vyagghacchā-
pasarivaggo. ¹⁵ B⁴ aha tasmī. ¹⁶ B⁴ adhivattā-. ¹⁷ all four MSS. -di. ¹⁸
C² -mādanakam, B⁴ -khādakam.

Satthā imaṃ dhammaḍḍesaṇaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
 „Tadā sigālo Devadatto ahoṣi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
 aham evā“ 'ti. Jambukhādakajātakaṃ'.

5. Antajātaka

5 Usabhass' eva te khandho ti. Idam pi Satthā tatth' eva
 viharanto² te yeva dve jane ārabba kathesi. Paccuppannavatthum³
 purimasadisam eva.

Atīte pana Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍḍatte rajjaṃ kā-
 rente Bodhisatto ekasmiṃ gāmūpacāre eraṇḍarukkhade-
 10 vatā hutvā nibbatti. Tadā ekasmiṃ gāme⁴ mataṃ jaraggavaṃ
 nikkaḍḍhitvā gāmadvāre eraṇḍavane chaḍḍesum. Eko sigālo
 āgantvā tassa maṃsaṃ khādi. Eko kāko āgantvā eraṇḍe ni-
 lino taṃ disvā „yan nūnāhaṃ etassa abhūtaguṇakathaṃ kathe-
 tvā maṃsaṃ khādeyyaṃ“ ti cintetvā paṭhamaṃ gātham āha:

15 1. Usabhassēva te khandho sīhassēva vijambhitam,
 migarāja namo ty-atthu, api kiñci labhāmase ti. 133.

Tattha namo ty atthū 'ti namo te atthu.

Taṃ sutvā sigālo dutiyaṃ gātham āha:

20 2. Kulaputto va⁵ jānāti kulaputte⁶ pasaṃsitum,
 mayūragīvasaṃkāsa⁷ ito pariyāhi vāyasā⁸ 'ti. 134.

Tattha ito pariyāhīti eraṇḍato oṭaritvā ito yonāhaṃ tenāgantvā maṃ-
 saṃ khādi 'ti vadati.

Taṃ tesam kiriyam disvā sā⁹ rukkhadevatā tatiyaṃ gā-
 tham āha:

25 3. Migānaṃ kotthuko¹⁰ anto pakkhīnaṃ¹⁰ pana vāyaso
 eraṇḍo anto rukkhānaṃ, tayo antā samāgatā ti. 135.

Tattha anto ti hīno lāmakko.

¹ C² -vādaka-, B¹ jampusākhādajā-, B² jampukhādajā-, B³ add catuttamam. ²
 B¹ idam satthā jetavane viharanto. ³ B¹ -vatthu. ⁴ B¹ gāmake. ⁵ B¹ pa-
⁶ B¹ -puttam. ⁷ B¹ -sā. ⁸ B¹ omit sā. ⁹ B¹ sīgālo. ¹⁰ B¹ -inam.

Satthā imaṃ dhammadesanaṃ āharitvā jātakaṃ samodhānesi:
„Tadā sigālo Devadatto ahoṣi, kāko Kokāliko, rukkhadevatā pana
aḥaṃ evā 'ti. Antajātakaṃ',

6. Samuddajātaka.

Ko nāyan ti. Idaṃ Satthā Jetavane viharanto Upanan- 5
dattheraṃ ārabha kathesi. So hi mahagghaso mahātapho ahoṣi,
sakatāpūrehi paccayehi santappetum na sakkā, vassūpanāyikakāle'
dvisu tisu vihāresu vassaṃ upagantvā ekasmiṃ upāhanā'² tṭhpeti'
ekasmiṃ kattarayaṭṭhiṃ ekasmiṃ udakatumbāṃ³, ekasmiṃ sayāṃ
vasati, janapadavihāraṃ gantvā paṇītaparikkhāre⁴ bhikkhū disvā ariya- 10
vaṃsakathaṃ kathetvā te⁵ paṃsukulāni gāhāpetvā tesāṃ oīvarāni
gaṇhāti⁶, mattikapatte⁷ gāhāpetvā manāpamanāpe patte ca¹⁰ thāla-
kāni ca gaṇhāti¹¹, gaḥetvā yānakaṃ pūretvā Jetavanaṃ āgacchati¹².
Ath' ekadivasaṃ¹³ dhammasabbhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesum: „āvuso
Upanando Sakyaputto mahagghaso mahiccho aññesaṃ paṭipattiṃ ka- 15
thetvā samaṇaparikkhāraṃ¹⁴ yānakaṃ pūretvā āgacchatīti“. Satthā
āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sannisinnā“ ti
pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „ayuttaṃ bhikkhave Upanandena
kataṃ parisāṃ ariyavaṃsaṃ kathentena, paṭhamataraṃ hi¹⁵ attanā
appicchena¹⁶ hutvā pacchā paresāṃ ariyavaṃsaṃ kathetum vaṭṭatīti“ 20

Attānaṃ eva paṭhamāṃ patirūpe¹⁷ nivesaye, (Dhp. v. 159.)

ath' aññaṃ anusāseyya, na kilisseyya paṇḍito ti
imaṃ Dhammapade gāthaṃ desetvā¹⁸ Upanandaṃ garahitvā „na bhik-
khava idān' eva Upanando mahiccho pubbe mahāsamudde¹⁹ pi yāva
udakā rakkhitaḥṇaṃ maññīti²⁰“ vatvā atītaṃ āhari: 25

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadataṃ rajjaṃ kārente
Bodhisatto samuddadevatā hutvā nibbatti. Ath' eko
udakakāko²¹ samuddassa uparibhāgehi²² gacchanto²³ „samudde
udakaṃ paṇānena pivatha, rakkhantā pivathā“ 'ti maccha-

¹ B⁴ add pañcamāṇ. ² B⁴ vassu-. ³ B⁴ -naṃ, C^o -naṃ corr. to -nā. ⁴ B⁴ -si. ⁵ C^o -kumbharā. ⁶ B⁴ paṇīta-. ⁷ B⁴ tesarū. ⁸ B⁴ -ati. ⁹ C^o -kā-.
¹⁰ B⁴ omīti ca. ¹¹ B⁴ omīti gaṇhāti. ¹² B⁴ āgacchi. ¹³ B⁴ add bhikkhu.
¹⁴ so C^o instead of -rānāḥ? B⁴ -re. ¹⁵ C^o omīti hi, B⁴ -raññi, B⁴ -rañhi.
¹⁶ B⁴ icho. ¹⁷ B⁴ paṭi-. ¹⁸ B⁴ dassetvā. ¹⁹ B⁴ -ddam. ²⁰ B⁴ saññīti, B⁴ mañ-
ñīti. ²¹ B⁴ uddeca, B⁴ omīti udaka. ²² B⁴ -ge, B⁴ -gena. ²³ B⁴ vicaranto.

saṃghe¹ sakunasaṃghe vārento² carati³. Taṃ disvā samudda-
devatā paṭhamam gātham āha:

1. Ko n' āyaṃ loṇatoyasmiṃ samantā paridhāvati,
macche makare ca⁴ vāreti ūṃisu⁵ ca vihaññatīti. 136.

5 Tattha ko nāyan ti ko nu ayaṃ.

Taṃ sutvā samuddakāko dutiyaṃ gātham āha:

2. Anantapāyī⁶ sakuno atitto tidisāsuto
samuddam pātum icchāmi sāgaram saritam⁷ patin⁸ ti. 137.

10 Tass' attho: ahaṃ anantam⁹ sāgaram pātum icchāmi ten' amhi anan-
tapāyī¹⁰ nāma sakuno, mahatiyā pana¹¹ apūraṇiyatanhāya samannāgatattā
atitto ti pi ahaṃ disāsuto viasuto pākaḷo, sv-āhaṃ sakalasamuddam sun-
darānam ratanānam ākarattā¹² sāgarena vā¹³ khatattā¹⁴ sāgaram saritānam¹⁵
patibhāvena saritam patim¹⁶ pātum icchāmīti.

Taṃ sutvā samuddadevatā tatiyaṃ gātham āha:

- 15 3. So ayaṃ¹⁷ hāyati c' eva pūrāt' eva¹⁸ mahodadhi,
nāssa nāyati¹⁹ pītatto²⁰, apeyyo kira sāgaro ti. 138.

20 Tattha soyaṃ²¹ ti so ayaṃ, hāyati cevā 'ti udakassa osakkanavelāya
hāyati nikkhamanavelāya pūrati, nāssa nāyatīti assa mahāsamuddassa sace
pi naṃ sakalo²² loko piveyya tathāpi ito ettakaṃ nāma udakaṃ pītam²³ pari-
yanto na paññāyati, apeyyo kirā 'ti esa²⁴ kira sāgaro na sakkā kenaci
udakaṃ khetvā pātun ti.

Evaṃ ca pana vatvā²⁵ bheravarūpārammaṇam dassetvā
samuddakākaṃ palāpesi.

25 Satthā imaṃ desanam²⁶ āharitvā jātakam samodhānesi. „Tadā
samuddakāko Upanando ahosi, devatā pana ahaṃ evā²⁷ 'ti. Samud-
dajātakam²⁷”.

¹ Ck² -gha. ² B¹ repeats vārento. ³ B⁴ vicarati. ⁴ B¹ makarante, B⁴ makāre.
⁵ B¹ ūmmisu. ⁶ C² -yi, B¹ anandapāyī, B⁴ ānantapāyī. ⁷ B¹ paritam. ⁸ all
four MSS. patī. ⁹ B¹ ānanda-, B⁴ ānanta-. ¹⁰ B¹ anandāpāyī, B⁴ anantapāyī.
¹¹ B¹ pi. ¹² Ck² ākarattā, B¹ agarattā, B⁴ agārattā. ¹³ B¹ ca, B¹ omits vā.
¹⁴ B¹ khatittattā, B⁴ khayittattā. ¹⁵ B¹ pari-. ¹⁶ B¹ paritam patitam, B⁴ sari-
pattitam. ¹⁷ Ck² svāyam, C² sāyam corr. to svāyam, B¹ so ayaṃ, B⁴ sāyam.
¹⁸ Ck² pūrataca. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ so Ck²; B¹ pivanto. ²¹ B¹ so ayaṃ,
B⁴ sāyam. ²² Ck² -le, B¹ -la. ²³ so Ck²; B¹ pivatanti, B⁴ pivatanti. ²⁴ B¹
eso. ²⁵ B⁴ adds sū. ²⁶ B¹ dhamma-. ²⁷ B¹ add chaṭṭham.

7. Kāmaṭṭhāpajātaka.

Idaṃ Satthā Jetavane viharanto purāṇadutiyikapaḷlobhanam ārabha kathesi. Paṇḍitavattum Puppharattajātaka āvibhavissati³, atītaṃ Indriyajātaka āvibhavissati.

3

Taṃ pana purisaṃ jīvasūle⁴ uttāsesum⁵. So tattha nisinnō ākāseṇa gacchantam⁶ kākam⁷ disvā tāva kharam pi taṃ⁸ vedanaṃ agaṇetvā piyabhariyāya sāsanaṃ pesetum⁹ kākam āmantento imaṃ gāthā āha:

1. Ucce sakuna¹ omāna¹⁰ pattayāna¹¹ vihaṅgama¹² 10
vajjāsi¹³ kho tvaṃ vāmurum¹⁴, ciraṃ kho sā karissati¹⁵.

139.

2. Idaṃ kho sā na jānāti asim¹⁶ sattiñ¹⁷ ca oḍḍitaṃ,
sā¹⁸ caṇḍī¹⁹ kāhati kodhaṃ, tam²⁰ me tapati²¹ no idha.

140.

15

3. Esa²² uppalaṣannāho nikkham ussīsake²³ kataṃ
kāsiyaṃ²⁴ ca mudum²⁵ vatthaṃ, tappatu²⁶ dhanakāmiyā²⁷
ti. 141.

Tattha omānā³ 'ti caramāna²⁸ gacchamāna²⁹, pattayānā³⁰ 'ti tam eva ālapati, tathā vihaṅgamā³¹ 'ti, so hi patte³² yānaṃ katvā gamanato pattayāno ākāse gamanato vihaṅgamo, vajjāsi³³ti vadeyyāsi, vāmurun³⁴ ti kadalikkhandhasamānāsurum mama sūle nisinnabhāvaṃ vadeyyāsi, ciraṃ kho sā karissati³⁵ti sā imaṃ pavattim ajānamānā mama ūgamaṇaṃ ciraṃ karissati³⁶ti ciraṃ me gamanassa³⁷ piyassa na ca³⁸ āgacchatiti³⁹ evaṃ cintessatīti attho, asim⁴⁰ sattiñ⁴¹ cā ti asisamānatāya⁴² sattsamānatāya ca sūlam eva sandhāya vadati, 25

¹ Bīd -ṇā. ² Bī dēma, Bī dēmānā. ³ so Ck; Bīd kathitaṃ. ⁴ Bī jīvantisūle, Bī jīvitaṃsūle. ⁵ Bī utta-, Bī uttāpesum. ⁶ Bīd āga-. ⁷ Bī ekakākam, Bī ekaṃ kākam. ⁸ Bī khīraṃpiḷitaṃ. ⁹ Bīd adda taṃ. ¹⁰ Bī dēhanā, Bī dēmānā. ¹¹ Bīd -nā. ¹² Bīd -mā. ¹³ Bīd -si. ¹⁴ Bīd cāmu-. ¹⁵ Bīd sarissati. ¹⁶ Cī Bīd asi. ¹⁷ Bīd satti. ¹⁸ Cī yā. ¹⁹ Cī Bīd -i. ²⁰ Bīd taṃ. ²¹ Bīd tappati. ²² Bīd esā. ²³ Bīd nikkhaṇḍessī-, Bī nikkhaṇḍāpakohitaṃ. ²⁴ Bīd -kaṇ. ²⁵ Bīd -du. ²⁶ Bīd tappetu. ²⁷ Cīd -mīkā, Bīd -kāpiyā. ²⁸ Cī Bīd -nā. ²⁹ Cī Bīd -nā, Bīd tattha tattha dāyhamāna (Bī dāyhamānā) gacchamānā in the place of cara - -. ³⁰ Bīd pattehi, Cī pattenā. ³¹ Bīd cāmu-. ³² Bīd karissatīti, Bīd sarissatīti. ³³ Bīd sarissati, Bīd sarissatīti. ³⁴ so Ck; Bīd gataṃ, Bīd kataṃ. ³⁵ Cīd nā ma, Bīd omīta naca. ³⁶ Bīd anāgacchatīti. ³⁷ Cī Bīd asi. ³⁸ Bīd adda ca.

taṃ¹ hi tassa uttāsanatthāya oḍḍitaṃ ṭhapitaṃ, caṇḍitī kodhanā kodhanā²
 ti attelrāyatīti³ mayi⁴ kodhaṃ karissati, taṃ⁵ me tapatīti⁶ taṃ tassa kuj-
 jhaṇaṃ maṃ tapati, no idhā⁷ 'ti idha pana idha sūlaṃ maṃ na tapatīti dīpeti,
 esa⁸ uppalasannāho ti ādīhi ghare ussāke ṭhapitaṃ attano bhaṇḍaṃ ācik-
 5 khatti, tattha uppalasannāho ti uppalo va⁹ sannāho¹⁰ uppalasaddiso kato¹¹, so
 ca¹² sannāhasajjo¹³ cā 'ti attho, nikkhañi cā¹⁴ 'ti pañcahi suvaṇṇehi kataṃ
 aṅguleyyakaṃ¹⁵, kāsikaṃ ca mudum¹⁶ vatthan ti mudum kāsikasātakayu-
 gaṃ¹⁷ sandhāyāha, ettakaṃ kira tena¹⁸ ussāke nikkhittaṃ, tappatu¹⁹ dha-
 na-kāmiyā²⁰ ti etaṃ sabbaṃ gahetvā sā mama piyā dhanatthikā iminā dhanena
 10 tappatu²¹ pūrā²² tuṭṭhā²³ hotū 'ti.

Evam so paridevamāno va kālaṃ katvā niraye nibbatti.

Satthā imaṃ desanaṃ²⁴ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ
 samodhanesi: (Saccapariyosāne ukkaṇṭhitabhikkhu sotāpattipbale pa-
 tiṭṭhahi) „Tadā bhariyā²⁵ etarahi bhariyā va²⁶, yena pana²⁷ deva-
 15 puttena taṃ kāraṇaṃ diṭṭhaṃ so aham evā²⁸ 'ti. Kāma vilāpa-
 jātakaṃ²⁹.

8. Udumbarajātaka.

Udumbarā cime³⁰ pakkā ti. Idam Satthā Jetavane vi-
 haranto aṇṇatarāṃ bhikkhū ārabha kathesi. So kira aṇṇataras-
 20 miṃ paccantagāmake vihāraṃ kāretvā vasati, ramaṇiyo vihāro piṭṭhi-
 pāsāne niviṭṭho, mandasammajjanatṭhānaṃ³¹ udakaphāsu³², gocara-
 gāmo na³³ dūre³⁴, sampiyyamānā manussā bhikkhaṃ denti. Ath'
 eko bhikkhu cārikaṃ³⁵ caramāno taṃ vihāraṃ pāpuṇi, nevāsikatthero³⁶
 tassāgantukavattaṃ³⁷ katvā punadivase taṃ ādāya gāmaṃ piṇḍāya
 25 pāvīsi, manussā tassa³⁸ bhikkhaṃ datvā svātanaṃ nimantayimāsu,
 āgantuko³⁹ katipāhaṃ bhuñjitvā cintesi: „eken' upāyena⁴⁰ bhikkhūṃ

¹ B'd tañ. ² C' kodhanaṃ kodhanan, C' kodhanaṃ kodhan. ³ B' caṇḍī kāmāti kodhanāti at-, B'd s' caṇḍitī kodhanā kāhati kodhan ti at-. ⁴ B' mayham. ⁵ B'd taṃ. ⁶ B'd tappa-. ⁷ B'd esa. ⁸ C' B'd ca. ⁹ B'd add ca uppalasannāho, ¹⁰ B'd kaḷā. ¹¹ C' sova, B'd yoca. ¹² B' sannāhasapakko, B'd sannāhako. ¹³ C' nikkhamā ¹⁴ B' aṅgulimaddikaṃ, B'd -muddikaṃ. ¹⁵ B'd -du- ¹⁶ B'd mudukaṃ p' sātaka-. ¹⁷ B'd dhanāṃ. ¹⁸ B'd tappetu. ¹⁹ B'd -piyā. ²⁰ B' pūrātu, B'd pūretu. ²¹ B' mudusantāṭhā, B'd santuṭṭhā. ²² C' B'd dhammade-. ²³ B' adds va, B'd ca. ²⁴ B'd omīti va and add ahoṣi. ²⁵ C' omīti pana. ²⁶ B'd add sattamaṃ. ²⁷ B'd came, C' vime. ²⁸ B' maṇḍappasam-, B'd maṇḍalasam-. ²⁹ B'd -sukam. ³⁰ B'd nāti. ³¹ B' adds niceasaccasanno, B'd niceasanno. ³² B'd -kañ. ³³ B'd -siko. ³⁴ B'd tassa āg-. ³⁵ B'd paṇitaṃ. ³⁶ B' so āgantvā. ³⁷ B'd add taṃ.

vañcetvā nikkadḍhitvā¹ imaṃ vihāraṃ gaṇhissāmīti². Atha naṃ
therūpaṭṭhānaṃ āgataṃ³ pucchi: „kim⁴ āvuso Buddhūpaṭṭhānaṃ⁵
akāsīti⁶“. „Bhante imaṃ vihāraṃ paṭijaggantā⁷ n'atthi, ten' amhi
na gatapubbo⁸“ ti. „Yāva tvaṃ Buddhūpaṭṭhānaṃ⁹ gantvā āga-
chasi tāvāhaṃ paṭijaggissāmīti¹⁰“. „Sādhu bhante“ ti nevāsiko „yāva 5
manāgamanā there mā pamajjitthā¹¹“ 'ti manussānaṃ vatvā pakkāmi.
Tato paṭṭhāya āgantuko „tassa nevāsikassa ayaṃ cāyaṃ¹² ca doso“ ti
vatvā te manusse paribhindi. Itaro pi Sattthāraṃ vanditvā punāgato.
Ath' assa so senāsanaṃ na' adāsi. So ekasmiṃ ṭhāne vasitvā puna-
divase piṇḍāya gāmaṃ pāvisi. Manussā sāmīcimattam pi na karīmsu. 10
So vipaṭṭisārī hutvā puna Jetavanaṃ gantvā taṃ kāraṇaṃ bhikkhūnaṃ
ārocesi. Te¹³ dhammasabhāyaṃ kathaṃ samuṭṭhāpesuṃ: āvuso asuko
kira bhikkhu asukaṃ bhikkhuṃ viharā nikkadḍhitvā sayāṃ tattha
vasatīti¹⁴. Sattthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi ka-
thāya sannisinna¹⁵“ ti pucchitvā „imāya nāma¹⁶“ 'ti vutte „na bhik- 15
khava idān' eva pubbe pi so imaṃ vasaṇaṭṭhānā nikkadḍhi yevā¹⁷“ 'ti
vatvā atītaṃ āhari:

Atīte Bārāṇasiyaṃ Brahmadaṭṭe rajjaṃ kārente
Bodhisatto araṇṇe rukkhadevatā hutvā nibbatti. Tattha
vassāne sattasattāhaṃ devo vassi. Ath' eko rattamukhakhud- 20
damakkaṭṭo¹⁸ ekissā anovassikāya pāsānadariyā vasamāno eka-
divasaṃ darīdvāre¹⁹ atemaṇaṭṭhāne sukhena nisīdi. Tatth' eko
kālamukhamahāmakkaṭṭo²⁰ tinto²¹ sītena pīḷiyamāno vicaranto
taṃ tathā nisinnaṃ²² disvā „upāyena taṃ²³ nīharitvā ettha
vasissāmīti²⁴“ cintetvā kucchiṃ²⁵ olambitvā²⁶ suhitākāraṃ das- 25
sento²⁷ tassa purato ṭhatvā paṭhamam gātham āha:

1. Udumbarā c' ime²⁸ pakkā nigrodhā ca kapitthanā²⁹,
ehi nikkhama³⁰ bhuñjassu, kim jighacchāya miyasīti³¹. 142.

¹ B¹ paṭṭikamētvā. ² B² āgantvā. ³ C³ kim. ⁴ C⁴ B⁴ buddhu-. ⁵ B⁵ dā-
kāsi. ⁶ B⁶ dā jagganto. ⁷ C⁷ natthītinamhi gatapubbo. ⁸ B⁸ dā ca ayaṃ.
⁹ C⁹ B⁹ omīti na. ¹⁰ B¹⁰ dā add bhikkhū. ¹¹ B¹¹ dā vasīti. ¹² B¹² dā -khuddakama-
¹³ C¹³ B¹³ dā dari-, B¹⁴ giri-. ¹⁴ B¹⁴ kāladukkha-, C¹⁴ khālamukhamahāmakkaṭṭo. ¹⁵ C¹⁵
tintento, C¹⁶ cinto. ¹⁶ C¹⁶ nisinnamānaṃ. ¹⁷ B¹⁷ naṃ. ¹⁸ C¹⁸ kujjhīṃ, C¹⁸
kucchi, B¹⁸ kujjitvā. ¹⁹ so all four MSS. ²⁰ B²⁰ dā dassetvā. ²¹ B²¹ jāme, B²¹
came, C²¹ pīme. ²² C²² kapitthakā, B²² kapitthānā. ²³ C²³ B²³ nikkhamma. ²⁴ B²⁴
mīlāsīti.

Tattha kapitthanā ti bilakkhū¹, ehi nikkhamā² 'ti ete udumbarādayo phalabbhāraṇamitā³, aham pi khādītva suhito āgato⁴, tvam pi gaccha bhuñjassū⁵ 'ti.

So pi tassa vacanaṃ⁶ saddahitvā phalāphalāni⁷ bhuñjitu-
 5 kāmo⁸ nikkhamitvā tattha tattha⁹ vicaritvā kiñci alabhanto
 puna āgantvā¹⁰ taṃ antodariyaṃ¹¹ pavisitvā nisinnaṃ disvā
 „vañcessāmi naṃ“ ti tassa purato thatvā dutiyaṃ gātham āha:
 1. Evaṃ so¹² sukhito¹³ hoti yo vaddham¹⁴ apacāyati
 yathāham ajja suhito dumapakkāni-m-āsito ti. 143.

10 Tattha dumapakkāni māsito ti udumbarādini rukkhaphalāni khādītva
 asito¹⁵ dhāto¹⁶ suhito¹⁷.

Taṃ sutvā mahāmakkaṭo tatiyaṃ gātham āha:

1. Yaṃ vanejo vanejassa vañceyya kapino kapi¹⁸
 daharo pi taṃ¹⁹ na saddheyya na hi jinno²⁰ jarākapīti. 144.

15 Tassa' attho: yaṃ vane jāto kapi vane jātassa kapino²¹ vañcanaṃ²² ka-
 reyya taṃ²³ daharo pi²⁴ tayā sadiso pi²⁵ vānaro na saddaheyya²⁶, mādiso
 pana jinno²⁷ jarākapī mahallakamakkato na hi saddaheyya, sattakkhattum pi
 bhaṇantassa tumhādisassa na saddahati²⁸, imasmīn²⁹ padese sabbam phalāpha-
 lam vassena³⁰ killinnaṃ patitaṃ³¹, puna tava imaṃ³² thānaṃ n'atthi gacchā³³ 'ti.

20 So tato va pakkāmi.

Satthā imaṃ desanaṃ³⁴ āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā
 khuddamakkaṭo³⁵ nevāsiko ahoṣi, kālamahāmakkaṭo³⁶ āgantuko, ruk-
 khadevatā pana aham evā³⁷ 'ti. Udumbarajātakam³⁸.

¹ Ck^o -u, B^d milakkhu, Bⁱ milabbhikkhu. ² B^d nikkhamā. ³ B^d -bhārenanamitā, Bⁱ -bhāre namitā. ⁴ Bⁱ adds si, B^d smīn. ⁵ Bⁱ add sutvā. ⁶ Bⁱ phalāni. ⁷ Bⁱ khādītu. ⁸ Ck^o Bⁱ only one tattha. ⁹ Bⁱ punāg-. ¹⁰ Bⁱ antopāsāpāda-. ¹¹ Bⁱ kho. ¹² Bⁱ suhito. ¹³ Bⁱ vuḍḍham. ¹⁴ Ck^o B^d āsito. ¹⁵ Bⁱ gato, Ck^o dhāno. ¹⁶ Bⁱ omit suhito. ¹⁷ Ck^o kapīn. ¹⁸ Bⁱ omit taṃ. ¹⁹ Ck^o jinna, C^o jinno, Bⁱ jinno-. ²⁰ Bⁱ kapissa. ²¹ Ck^o cavanaṃ, C^o vacanaṃ. ²² Ck^o naṃ. ²³ Bⁱ omit daharo pi. ²⁴ Bⁱ add daharo. ²⁵ Bⁱ saddheyya. ²⁶ Ck^o jinna, C^o jinno. ²⁷ Bⁱ saddahīti. ²⁸ C^o adds hi, Bⁱ himavantap. ²⁹ Ck^o casesana, C^o vasesana. ³⁰ Ck^o kiñcimattthīti, Bⁱ killannaṃ patitaṃ, B^d killinnapatitaṃ. ³¹ Bⁱ idaṃ. ³² Bⁱ dhammade-. ³³ Bⁱ khuddakama-. ³⁴ Bⁱ kāla-. ³⁵ Bⁱ add aṭhaman.

9. Komāyaputtajātaka.

Pure tuvan¹ ti. Idam Satthā Pabbārāme² viharanto
 keḷisīlake³ bhikkhū ārabha kathesi. Te kira bhikkhū Satthari
 uparipāsāde viharante heṭṭhāpāsāde diṭṭhasutādīni kathentā kalahañ
 ca paribhāsañ ca kathentā⁴ nisīdīmsu. Satthā Mahāmoggallānañ
 āmantetvā „ehi⁵, bhikkhū saṃvejhīti“ āha. Thero ākāse uppatitvā
 pādaṅgutṭhakena pāsādathūpikañ⁶ paharitvā yāva udakapariyantā
 pāsādam kampesi. Te bhikkhū maraṇabhayaabhītā nikkhamitvā bahi
 aṭṭhaṃsu. Tesam so keḷisīlakabhāvo⁷ bhikkhūsu pākaṭo jāto. Ath'
 ekadivasañ⁸ dhammasabhāyañ katham samuṭṭhāpesuñ: „āvuso ekacce
 bhikkhū evarūpe niyyānikasāne pabbajitvā keḷisīlā⁹ hutvā caranti¹⁰,
 aniccañ dukkhañ anattā ti vipassanāya kammañ¹¹ na karontīti“.
 Satthā āgantvā „kāya nu 'ttha bhikkhave etarahi kathāya sanni-
 sinnā“ ti pucchitvā „imāya nāmā“ 'ti vutte „na bhikkhave idān' eva
 pubbe pi¹² keḷisīlakā¹³ yevā“ 'ti vatvā atītañ āhari: 15

Atīte Bārāṇasiyañ Brahmadaṭṭe rajjañ kārente
 Bodhisatto ekasmiñ gāmake brāhmaṇakule nibbatti.
 Komāyaputto ti nañ sañjānīmsu. So aparabhāge nikkhamitvā
 isipabbajjañ pabbajitvā Himavantapadese vasi. Ath' aññe keḷisī-
 lakā¹⁴ tāpasā Himavantapadese¹⁵ assamañ māpetvā vasiṃsu, ka- 20
 siṇaparikammamattam pi nesañ n'atthi, araññato phalāphalāni
 āharitvā khāditvā hasamānā¹⁶ nānappakārāya keḷiyā¹⁷ vīti-
 nāmenti. Tesam santike¹⁸ makkato atthi, so pi keḷisīlako¹⁹
 va²⁰ mukhavikārādīni karonto tāpasānañ nānāvidhañ keḷiñ²¹
 dasseti. Tāpasā tattha cirañ vasitvā loṇambilasevanatthāya 25
 manussapathañ āgamiṃsu. Tesam gatakālato paṭṭhāya Bo-
 dhisatto tañ ṭhānañ āgantvā²² vasañ kappesi. Makkato
 tesam viya tassāpi keḷiñ²³ dassesi. Bodhisatto accharam
 paharitvā „susikkhitapabbajitānañ santike vasantena nāma

¹ Ck² tvan. ² B^{1d} Jetavana. ³ Ck² kīlī-, B¹ keḷisīla, B^{2d} keḷisīla. ⁴ B^{1d} karontā.

⁵ B^{1d} etc. ⁶ B^{1d} -tūpikañ, B¹ -bhumikañ. ⁷ B^{1d} keḷisīlabhāvo. ⁸ B^{1d} add

bhikkhū. ⁹ B^{1d} add bhikkhū. ¹⁰ B^{1d} vicaranti. ¹¹ B^{1d} kammaṭṭhānañ. ¹² B^{1d} pete.

¹³ B^{1d} keḷisīlā. ¹⁴ B^{1d} keḷisīlā. ¹⁵ B^{1d} -ppa-. ¹⁶ Ck² vasamānā, C² hasamānā?

B¹ hasamānā, B^{1d} phāyamānā? ¹⁷ B¹ keḷisīlā, B^{1d} keḷisīlāya. ¹⁸ B^{1d} add eko.

¹⁹ B^{1d} keli-. ²⁰ B^{1d} ca. ²¹ B^{1d} keḷiñ. ²² B¹ gantvā.

ācārasampanna kāyādīhi susaṇṇatena¹ jhāne² suyuttena³
bhavitum vaṭṭatīti⁴ tassa ovādaṃ adāsi. So tato paṭṭhāya
sīlavā ācārasampanno⁴ ahosi. Bodhisatto pi tato aṇṇattha
agamāsi. Atha te tāpasā loṇambilaṃ sevitvā taṃ ṭhānaṃ
5 agamiṃsu⁵. Makkato pubbe viya tesaṃ keḷim⁷ na dassesi.
Atha naṃ tāpasā „pubbe⁶ āvuso ambhakaṃ purato keḷim⁷ karosi
idāni na karosi, kimkāraṇa⁸“ ti pucchanto⁸ paṭhamam gātham āha:

1. Pure tuvaṃ⁹ sīlavataṃ sakāse¹⁰

okkandikaṃ¹¹ kilasi assamamhi,

10 karoh¹² are¹² makkatiyāni makkata,

na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā¹³ ti. 145.

Tattha sīlavataṃ sakāse¹³ ti keḷisīlānaṃ¹⁴ ambhakaṃ santiko, ok-
kandikaṃ ti migo¹⁵ viya okkandikatvā¹⁶ kilasi, karohare¹⁷ ti karohi¹⁸ are¹⁹
ti²⁰ ālapanam, makkatiyāni²¹ mukhamakkatikaṃ²¹ kilāsamkhātāni²² mukha-
15 vikārāni²³, na taṃ mayaṃ sīlavataṃ ramāmā²⁴ ti yaṃ pubbe tava keḷisīlaṃ
keḷivataṃ ca taṃ mayaṃ etarahi na ramāma nābhīramāma, tvam pi no na
ramāpeṣi, kin nu kho kāraṇaṃ ti.

Taṃ sutvā makkato dutiyaṃ gātham āha:

2. Sutā²⁴ hi mayhaṃ paramā²⁵ visuddhi²⁶

20 Komāyaputtassa bahussutassa,

nā dāni²⁷ maṃ maṇṇi tuvaṃ²⁸ yathā pure,

jhānāniyuttā viharāma āvuso ti. 146.

Tattha mayhaṃ ti karaṇatthe sampadānaṃ, visuddhi²⁹ jhānavi-
suddhi³⁰, bahussutassa³¹ ti bahunnaṃ kaṣiṇaparikkamānaṃ aṭṭhannaṃ ca
25 samāpattiṇaṃ sutattā³² e' eva paṭividdhattā ca bahussutassa, tuvaṃ ti tesu ekaṃ
tāpasam ālapanto idāni mā maṃ tvaṃ pure viya saṇṇāni³³ nāhaṃ purimasadiso
ācariyo me laddho ti dīpeti.

¹ B¹ d¹ susaṇṇuttena. ² B¹ sādarena sādarena. ³ B¹ d¹ suyuttena, B⁴ suyutta-
payuttena. ⁴ B¹ d¹ sīlacāgācāra-. ⁵ B¹ d¹ āgamamsu. ⁶ C² keliṃ, C² keliṃ corr.
to keḷiṃ, B¹ kili, B⁴ kili. ⁷ B¹ d¹ add tvaṃ. ⁸ C² keliṃ corr. to keḷiṃ, B⁴ keli.
⁹ C² k² pucchanti corr. to -tā. ¹⁰ B¹ d¹ vasaṃvakasena, B⁴ pakāse. ¹¹ B¹ d¹ -nti-.
¹² C² -haro, B¹ na karomareti, B⁴ karopāre. ¹³ B⁴ pakāse, B¹ sīlavassamkāse.
¹⁴ B¹ d¹ keli-. ¹⁵ B¹ d¹ okkantikamigo in the place of okkantikantimigo. ¹⁶ B¹ d¹
okkantetvā. ¹⁷ B¹ d¹ karomāre. ¹⁸ B¹ d¹ omits karohi. ¹⁹ B⁴ omits karohi are.
²⁰ B¹ d¹ iti. ²¹ B¹ d¹ -kā. ²² C² kiliā-, B¹ d¹ kili-. ²³ B⁴ -rādini. ²⁴ C² sunā,
B⁴ suno. ²⁵ C² B¹ -maṃ. ²⁶ C² B¹ -ddhiṃ. ²⁷ C² tvaṃ. ²⁸ pubbe - - dāni
wanting in B¹. ²⁹ C² -inti, B¹ d¹ -ddhiṃ. ³⁰ C² -im. ³¹ C² saṇṇāni, B¹ saṇṇāni.

Taṃ sutvā tāpaso¹ tatiyaṃ gātham āha²:

a. Sace pi selasmiṃ vapeyyu³ bijaṃ

devo ca vasse n' eva hi taṃ ruheyya,

sutā hi tayā⁴ paramā visuddhi,

ārā tuvaṃ makkata jhānabhūmiyā ti. 147.

5

Tass' attho: sace pi pāsāpattithe pañcavidhaṃ bijaṃ vapeyyuṃ devo ca sammā vasseyya akhetatāya taṃ n' eva⁵ ruheyya⁶, evaṃ eva⁷ taṃ⁸ tayā paramajjhānavisuddhi sutā⁹, tvaṃ pana tīracchānayaniko¹⁰ ārā jhānabhūmiyā dūre t̥hito, na sakkā tayā jhānaṃ nibbattetu ti makkaṭaṃ garahimsu.

Satthā imaṃ desanaṃ¹¹ āharitvā saccāni pakāsetvā jātakaṃ sa- 10
modhānesi: „Tadā keḷisilatāpasā¹² ime bhikkhū ahesuṃ, Komāyaputto
pana aham evā¹³ 'ti. Komāyaputtajātakaṃ¹⁴.

10. Vakajātaka.

Parapāṇarodhā ti. Idam Satthā Jetavane viharanto
purāṇasanthavam¹⁵ ārabha kathesi. Vatthum Vinaye vitthārato 15
āgatam eva, ayaṃ paṇ'ettha saṃkhepo: Ayasmā Upaseno¹⁶ duvassiko¹⁷
ekavassikena saddhivihārikena¹⁸ saddhiṃ Satthāraṃ upasaṃkamitvā Sat-
thārā garahito vanditvā pakkanto. Vipassanaṃ paṭṭhapetvā arahattaṃ
patvā¹⁹ appicchatādiguṇayutto terasadhūtaṅgāni²⁰ sanādāya parisam pi
terasadhūtaṅgadharāṃ²¹ katvā Bhagavati temāsāṃ patisallīne²² sapaṇiso 20
Satthāraṃ upasaṃkamitvā parisam nissāya paṭhamam garaham labhi-
tvā adhammikāya katikāya ananuvattane²³ dutiyaṃ sādhu-kāraṃ labhi-
tvā „ito paṭṭhāya dhūtaṅgadharā²⁴ bhikkhū yathāsukhaṃ upasaṃ-
kamitvā maṃ passantū²⁵ 'ti Satthārā katānuggaho²⁶ nikkhamitvā bhik-
khūnaṃ taṃ atthaṃ ārocesi. Tato pabhuṭi bhikkhū dhūtaṅgadharā²⁷ 25
hutvā Satthāraṃ²⁸ dassanāya upasaṃkamitvā Satthari patisallāṇā²⁹
vuṭṭhite tattha paṇisukūlāni chaḍḍetvā attano maṭṭacīvarān' eva³⁰
gaṇhimsu. Satthā sambahulehi bhikkhūhi saddhiṃ senāsanacārikam

¹ Ck -sā. ² Ck āhaṃsu. ³ Cc -yyuṃ. ⁴ Ck tesāṃ, Bđ mayā corr. to tayā ⁵ Bđ na. ⁶ Bđ virajeyya, Bđ viruḷeyya. ⁷ Cc -vaṃ. ⁸ Cc Bđ omit taṃ. ⁹ Ck adda natasutā, Bđ nasutā nasutā. ¹⁰ Bđ -nikattā. ¹¹ Bđ dhammade- ¹² Ck Bđ keli-. ¹³ Bđ add navamaṃ. ¹⁴ Ck -santakaṃ corr. to -taṃ, Cc -santhataṃ, Bđ saṇḍavam, Bđ saṇḍavarāṃ. ¹⁵ Ck -ne, Bđ upaneseno. ¹⁶ Ck sudavassiko, Cc vassiko. ¹⁷ Bđ omit saddhi-. ¹⁸ Bđ arahappatto, Bđ arahattampatto. ¹⁹ Ck -dhu-. ²⁰ Bđ paṭi-. ²¹ Bđ anuvattane. ²² Bđ gatī-. ²³ Bđ satthū. ²⁴ Bđ pattaci-

caranto tattha tattha patitāni paṇisukūlāni disvā pucchitvā tam attham
sutvā „bhikkhave imesaṃ nāma bhikkhūnaṃ vatasamādānaṃ¹ nacira-
ṭṭhikaṃ vakassa² uposathakammasadisam ahoṣīti“ vatvā atitāṃ āhari:

Atiṭṭhe Bārāṇasiyaṃ Brahmaḍatte rajjaṃ kārente
3 Bodhisatto Sakko devarāja ahoṣi. Ath' eko vako³ Gaṇ-
gātīre pāsānapiṭṭhe vasati. Atha Gaṇḡyā himodakaṃ āgantvā
taṃ pāsānaṃ parikkhipi. Vako³ abhirūhitvā pāsānapiṭṭhe
nipajji, n' ev' assa gocaro atthi na gocarāya gamanamaggo,
udakam pi vaḍḍhat' eva, so cintesi: „mayhaṃ n'eva gocaro
10 atthi na gocarāya gamanamaggo, „nikkamassa⁴ pana⁵ nipaj-
janato“ uposathakammaṃ varan⁶“ ti manasā va uposathaṃ
adhittṭhāya sīlāni samādiyitvā⁷ nipajji. Tadā Sakko āvajjamāno
tassa taṃ dubbalasamādānaṃ ṇatvā „etaṃ vakaṃ⁸ vihetṭhes-
sāmīti“⁹ elakarūpena āgantvā tassāvidure¹⁰ ṭhatvā attānaṃ
15 dassesi. Vako taṃ disvā „aññasmaṃ divase uposathakammaṃ
jānissamīti“ utṭhāya taṃ gahhituṃ pakkhandi¹¹. Elako pi ito
c' ito ca pakkhanditvā¹² attānaṃ gahetum na adāsi¹³. Vako
taṃ gahetum asakkonto nivattitvā āgamma „uposathakammaṃ
tāva me na bhijjatīti“ tatth' eva puna nipajji. Sakko Sak-
20 kattabhāven' eva ākāse ṭhatvā „tādisassa dubbalajjhāsayaṃ
kiṃ uposathakammena, tvaṃ mama¹⁴ Sakkabhāvaṃ ajānanto
elakamaṃsaṃ khāditukāmo ahoṣīti“ taṃ vihetṭhetvā garahitvā
devalokam eva gato.

1. Parapāṇaḡodhā jīvanto maṃsalohitabhojano¹⁵
25 vako³ vataṃ samādiyī¹⁶ upapajji uposathaṃ. 148.
2. Tassa Sakko vataṃ nāya ajarūpen' upāgami,
vītatapo¹⁷ ajjhappatto bhañji¹⁸ lohitapo tapaṃ. 149.

¹ B^{id} dhūtaṇḡasamā-. ² B^{id} ba-. ³ B^{id} ba-. ⁴ so Ck; C² nikkamassa corr.
to -mmassa, B^{id} niggamantassāpi, B^{id} nikkhamantassāpi. ⁵ C² B^{id} omit pana. ⁶
B^{id} nimajjanato, B^{id} nimujjanato. ⁷ B^{id} varataran, B^{id} varanitaran. ⁸ B^{id} -dayitvā.
⁹ B^{id} vimaiheissāmīti ¹⁰ B^{id} omits ta-, B^{id} tassa avi-. ¹¹ Ck pakkandi, B^{id} pak-
kantā. ¹² B^{id} pakkān-. ¹³ B^{id} nādāsi. ¹⁴ B^{id} manir. ¹⁵ Ck B^{id} manisaṃ-. ¹⁶
B^{id} -dāya. ¹⁷ B^{id} vīkantapo, B^{id} vīgantapo. ¹⁸ B^{id} bhijja, B^{id} bhindi.

1. *Evam evam*¹ *idh' ekacce samādānasmim*² *dubbalā*

*lahum karonti attānam vako*³ *va ajakāraṇā ti* 150.

tisso pi abhisambuddhagāthā.

*Tattha upapajji uposathan ti uposathavūsam upagato, vataññāsīti*⁴
*taṃ dubbalavatam aññāsi, vītatapo*⁵ *ajjhappatto ti vigatatapo hutvā upa-* 5
*gato, tam khāditum pakkhanto*⁶. *ti attho, lohitapo ti lohitaḥsyī*⁷, *tapan ti*
taṃ attano samādānam tapan bhūdi

*Satthā imam desanam*⁸ *āharitvā jātakam samodhānesi: „Tadā*
*Sakko*⁹ *aham evā*¹⁰ *ti. Vakajātakam*¹⁰. *Kumbhavaggo pañ-*
*camo*¹¹. *Tikanipāta vaṇṇanā niṭṭhitā*¹². 10

¹ *Bid* -va. ² *Bid* -namhi. ³ *Bid* ba-. ⁴ *C** vataññāsīti, *C** vataññāsīti, *B* tavaññāsīti, *B* vataññābhīti. ⁵ *B* vikantapo, *B* vikantapo corr. to vigantapo. ⁶ *B* pak-kandito, *B* pakkhandito ⁷ all four MSS. -yi. ⁸ *Bid* dhammade-. ⁹ *Bid* add pana. ¹⁰ *C** *Bid* ba-, *Bid* add dasamam. ¹¹ *B* adds surāgharasupattajā kāya-nippindajambukā antasamuddā kāmavi udumakomāyaputtanike jātakam dasamam bhav vaggo kumudapavuccati. ¹² *B* adds bhadraghaṭṭam supattañ ca kāya-tunditidam ca jampukā bhantam samuddakāmavilāsam udumparam komāyaputtam baṇanti.

•

•

